

HET BELANG VAN NETWERKEN VOOR LOOPBAANLEREN

Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt

INHOUD

1	Samenvatting	3
2	Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) en netwerken	4
2.1	De vijf loopbaancompetenties	5
3	Netwerken? Waarom zou je?.....	7
3.1	Ontwikkelen van de loopbaancompetentie netwerken	7
3.2	De mensen die je kent, kunnen je helpen	8
3.3	Wat is netwerken, het netwerk en sociaal kapitaal?	8
3.3.1	Netwerken als werkwoord	8
3.3.2	Doelgericht netwerken: snel, gemakkelijk en leuk.....	9
3.3.3	Het netwerk	9
3.3.4	Sociaal kapitaal	10
4	Het lespakket netwerken.....	12
4.1	Inzet in het onderwijsprogramma	13
4.1.1	VMBO	14
4.1.2	HAVO en VWO	15
4.1.3	Mentormethodes	15
4.1.4	Taalniveau en taalbeleid.....	15
4.1.5	Proeflessen	17
4.2	Inhoud en opbouw van het lespakket netwerken	17
4.2.1	Opbouw vanuit drie perspectieven.....	17
4.2.2	Portretten van leerlingen en hun netwerken.....	18
4.2.3	De onderwerpen per lesbrief	18
4.2.4	Netwerken in de praktijk voor leerling, docent en school.....	20
4.2.5	De netwerkthermometer.....	20
4.2.6	Bibliotheek.....	20
5	Colofon en verantwoording	21

1 SAMENVATTING

Het lespakket Netwerken is toegespitst op het loopbaanoriëntatie en -begeleidingstraject (LOB) van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Het lespakket bestaat uit zeven lesbrieven. De lessen bieden een methode om gestructureerd en strategisch te bouwen aan een netwerk dat hulp biedt voor nu en voor later. Hiermee staat de leerling zelf aan het roer om sturing te geven aan het keuzeproces voor studierichting, vervolgstudie of loopbaan. Daarbij stellen we het werken volgens een strategie centraal bij het bouwen, onderhouden en benutten van een eigen, relevant persoonlijke (relatie)netwerk van de leerling.

Netwerken draait om steeds dezelfde thema's: inzicht in relaties, overzicht van de door jezelf onderhouden relaties, het onderhoud hiervan en de benutting van je relaties. Hét wezenlijke inzicht over netwerken is dat ze vrijwel altijd een grotere rijkdom en diversiteit aan kennis en informatie bieden dan waar we zelf, als individu, over beschikt.

De lessen geven inzicht in het netwerk als structuur, met daarin alle mensen die je kent, én aan netwerken als vaardigheid. Netwerken en netwerken opbouwen hebben verschillende perspectieven. Alles wat te maken heeft met structuur en inhoud is minder afhankelijk van persoonlijkheid en persoonlijke voorkeuren. Bij het werkwoord netwerken komen persoonlijke voorkeuren en karaktereigenschappen duidelijker naar voren.

Een netwerk past bij een persoon en ontwikkelt zich voortdurend door het ontmoeten van nieuwe mensen. Zonder strategie gebeurt dat doorgaans ineffectief en ongericht. Van nature bouwen mensen netwerken op met anderen die veel op hen zelf lijken. Daarmee wordt de kans kleiner dat er iets nieuws of nieuwe kansen op hun pad komen. Strategisch een netwerk ontwikkelen, onderhouden en benutten, betekent dat je met zo min mogelijk tijd, moeite en aandacht, gericht kunt bereiken wat je wilt met de hulp van anderen.

In de lessen over het netwerk als infrastructuur ontdekken leerlingen wat een netwerk is en hoe hun eigen netwerk eruit ziet. Ze krijgen daarmee zicht op hun eigen netwerk en op de aanpassingsmogelijkheden om te bouwen aan een netwerk dat past bij hun eigen doelen. Netwerken in het kader van (studie)keuzes en loopbaanperspectief.

In de lessen over netwerk als bron ontdekken de leerlingen welke mensen ze kennen, en hoe je kunt organiseren hoe je de mensen leert kennen met de voor jou relevante kenmerken, eigenschappen en hulpbronnen.

In de lessen over netwerken als vaardigheid ontdekken en ervaren de leerlingen wat netwerken in de praktijk betekent. Welke vaardigheden je nodig hebt, hoe je alle hulp vraagt en welke middelen je kunt gebruiken in wederzijds vertrouwen en respect, door ook klaar te staan voor anderen.

Het lespakket kan over meerdere schooljaren worden uitgespreid, afhankelijk van de beschikbare tijd, studie- en beroepskeuzeactiviteiten van de school en de mogelijkheden binnen het onderwijsprogramma.

Het lespakket bestaat uit 7 lesbrieven:

- Lesbrieven 1: Een netwerk? Heb ik dat ook?
- Lesbrieven 2: We are open!
- Lesbrieven 3: Jouw docent is een goudmijn
- Lesbrieven 4: With a little help from my friends
- Lesbrieven 5: Uit het oog is uit het hart
- Lesbrieven 6: De cursus nieuwe mensen leren kennen
- Lesbrieven 7: Netwerkhottspots

Het is het meest logisch om de zeven lesbrieven in chronologische volgorde te behandelen. In het programma wordt de lesstof steeds verder opgebouwd. De lessen werken via inzicht toe naar bepaald gedrag dat de leerling nodig heeft om effectief te netwerken in het kader van zijn studie- en loopbaankeuzes. Een les voor het leven.

Overall in het document spreken over personen in de hij-vorm, natuurlijk bedoelen we daar dan hij of zij.

Dit lesprogramma kwam tot stand in opdracht van VO-raad en is een onderdeel van het project Stimulering LOB. Het lespakket is samengesteld en uitgevoerd door La Red B.V., gespecialiseerd in *social capital management*.

2 LOOPBAANORIENTATIE EN -BEGELEIDING (LOB) EN NETWERKEN

Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) is een waardevol instrument. Het helpt leerlingen bij het maken van weloverwogen keuzes in hun studie- en loopbaankeuzeprocessen. Dit proces van loopbaanleren is bij voorkeur vraag gestuurd en gekoppeld aan de dagelijkse praktijk. Zo leren leerlingen hun eigen keuzes te maken en hun eigen loopbaanontwikkeling te sturen.

Daarbij zijn zowel het onderwijs als hun gehele sociale omgeving betrokken. Hun gehele netwerk van familie, vrienden, schoolomgeving en al die mensen die de leerling kent en ontmoet kunnen een bijdrage leveren aan het leren kiezen en de leerlingen helpen zich zo goed mogelijk op de eigen toekomst voor te bereiden.

Kiezen voor een toekomst

We kiezen allemaal, elke dag weer. Zelfs als je niet kiest, kies je toch. Ook als het om belangrijke levensvragen gaat, zoals over studie, werk, relaties en wonen. Keuzes waarin we onszelf (denken te) zijn en onszelf ontwikkelen. Het is de vraag is hoeverre we ons van die keuzes bewust zijn. Of het echt onze eigen keuzes zijn en dat we daarop willen sturen.

Onze keuzes worden deels bepaald door de mensen die we kennen. Familie, vrienden, kennissen, sportclubgenootjes, kortom iedereen in ons sociale netwerk beïnvloedt wie we zijn en wat we leren kiezen.

Weet jij nog wat je wilde worden toen je een jaar of vijftien was? Door wie werd je beïnvloed? Waren er rolmodellen of voorbeelden waar je naar (op)keek? Wat kwam er uit van je wensen en voornemens? Ben je inderdaad die opleiding of dat beroep gaan doen? Volgde je daarin je eigen voorkeur of had je omgeving daar ook de nodige invloed en sturing op?

Het is daarom belangrijk dat we al jong leren een geschikt sociaal netwerk te ontwikkelen en te onderhouden. Een netwerk dat voor jouw leerlingen perspectieven biedt en blijft bieden. Met mogelijkheden en toegang tot andere mensen die het gemakkelijker maken om datgene te bereiken dat leerlingen graag willen bereiken. Daarmee vergroten ze hun kansen op een juiste studiekeuze en op een betere toegang tot stages en de arbeidsmarkt. Leren netwerken en zorgen voor het juiste netwerk voor je wensen en doelen, dat is een cruciale vaardigheid voor het leven. Jong geleerd is oud gedaan.

21st century skills: netwerken 3.0

We leven in een kennis- en netwerksamenleving. Kennis en informatie is op grote schaal toegankelijk. We gebruiken allemaal digitale technologie om die informatie op wereldschaal te ontsluiten. In die enorme hoeveelheid informatie moeten we ervoor zorgen dat we de juiste informatie en kennis kunnen bereiken om keuzes te maken.

Onze sociale netwerken zijn daarin een belangrijk bron en filter. Ze geven toegang tot informatie, kansen op werk en allerlei soorten hulp waar we om verlegen kunnen zitten. Daarom is de loopbaancompetentie netwerken zo belangrijk. Niet alleen voor de schoolperiode, maar ook in je verdere (studie)loopbaan en leven.

Zelfs in deze digitale tijden, waarin we via *social media* voortdurend nauwe contacten onderhouden met anderen, blijft sociaal vaardig zijn in het contact van mens tot mens meer dan ooit belangrijk. Sociale vaardigheden zoals het aanknopen van gesprekken, het onderhouden van contacten en anderen de helpende hand toesteken. *Social media* maken ons het gemakkelijk om snel met grote groepen mensen in contact te zijn en te blijven. Maar ze worden pas echt waardevol als je ze niet slechts inzet voor vermaak en ontspanning. Elk middel waarmee je met anderen communiceert, is onderdeel van onze persoonlijke gereedschapskist. Met die gereedschappen kunnen we onze doelen in het leven bereiken. Zoals voor LOB, waar we het juiste gereedschap moeten inzetten voor het maken keuze voor de voor ons geschikte studie kiezen en kansen creëren op de stage- en arbeidsmarkt.

Het was en is een kleine wereld

Digitaal tijdperk of niet, het was en is nog altijd zo dat de mensen die je kent jou in je leven vooruit kunnen en willen helpen. En jij hen. Nog altijd golden en gelden, ook in onze snelle netwerksamenleving, de principes van de *six degrees of separation*. Dat wil zeggen je met iedereen in de wereld bent verbonden via zes andere mensen. Jij kent iemand die iemand kent, die ook weer iemand kent, en zo ken je via zes anderen iedereen ter wereld. In Nederland is dat aantal zelfs kleiner. Hier ben je slechts met twee of drie mensen die je kent met alle andere Nederlanders verbonden. Dus de juiste mensen kennen is een belangrijke competentie. Een kwaliteit die leerlingen zichtbaar kunnen maken in hun portfolio.

Netwerken als loopbaancompetentie

Met het lespakket netwerken werken decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders aan het ontwikkelen van deze belangrijke loopbaancompetentie. En passant draagt het lespakket bij aan de ontwikkeling van burgerschapskwaliteiten, zoals gelijkwaardigheid, de ontwikkeling van normen en waarden en de levenswijze: wie goed doet, goed ontmoet.

2.1 De vijf loopbaancompetenties

Op basis van onderzoek benoemen Marinka Kuijpers¹ en Frans Meijers vijf loopbaancompetenties die van belang zijn voor zelfsturing in de studie- en (leer)loopbaan van jongeren. Die vijf loopbaancompetenties zijn:

1. Motievenreflectie: wat wil ik?
2. Kwaliteitenreflectie: wat kan ik?
3. Werkexploratie: waar kan ik dat doen?
4. Loopbaansturing: hoe kan ik dat doen?
5. Netwerken: wie kan me daarbij helpen?

Het lespakket Netwerken bouwt met de leerlingen aan het ontwikkelen van deze vijf competenties en leert ze netwerken met een doel. Deze loopbaancompetentie gaat over het opbouwen, onderhouden en benutten van een netwerk dat is gericht op de loopbaanontwikkeling van de leerling. De relaties, die de leerling heeft of aangaat, helpen de leerling om op de hoogte te zijn en te blijven van actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Daarbij zetten we *social media* in als digitaal middel om contact te leggen en te onderhouden.

De leerling leert en hoort via zijn netwerk hoe een sector in elkaar steekt en welke mogelijkheden er zijn voor functies en werkzaamheden. Een andere waardevolle opbrengst uit het netwerk van de leerling is de kans op reflectie, de terugkoppeling en mening vanuit zijn eigen netwerk op wie de leerling is en wat hij kan en hoe hij functioneert.

De indicatoren in de volgende tabel geven aan wat een leerling kan als hij deze competentie heeft ontwikkeld en beheerst.

Loopbaancompetenties ²	Indicatoren
Kwaliteitenreflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Ik weet waar ik goed en minder goed in ben. • Ik weet welke kwaliteiten ik kan inzetten voor het beroep dat ik gekozen heb. • Ik kan de ontwikkeling van mijn beroepscompetenties en mijn talenten in verband brengen met eerdere ervaringen in mijn leven en met beelden/inzichten over mijn toekomstige studie- en arbeidsloopbaan en levensloop.
Motievenreflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Ik kan aangeven wat ik leuk en interessant vind aan mijn opleiding. • Ik weet wat mijn werkwaarden zijn. • Ik kan verband leggen tussen eerdere ervaringen in mijn leven en mijn waarden. • Ik kan verband leggen tussen beroepsdilemma's en mijn waarden.
Werkexploratie	<ul style="list-style-type: none"> • Ik heb een beeld van de inhoud van het werk waarvoor ik leer. • Ik weet welke beroepscompetenties nodig zijn in het werk waarvoor ik leer. • Ik weet welke leeractiviteiten ik moet ondernemen om die beroepscompetenties te kunnen ontwikkelen. • Ik kan de organisatiecultuur van een bedrijf onderzoeken. • Ik ben op de hoogte van de ontwikkelingen in het werkveld. • Ik kan ontwikkelingen en cultuur in verband brengen met mijn kwaliteiten en motieven. • Ik weet wat de actuele beroepsdilemma's zijn in het werk waarvoor ik leer.
Loopbaansturing	<ul style="list-style-type: none"> • Ik kan doelen stellen voor mijn studieloopbaan. • Ik baseer keuzes in mijn leerproces op mijn kwaliteiten en waarden, en op mijn toekomstwensen. • Ik organiseer de begeleiding die ik nodig heb om mijn leerproces te sturen. • Ik stem mijn mogelijkheden en (ontwikkel)wensen af op de specifieke situatie van de stage/ werkorganisatie en/of arbeidsmarkt. • Ik toon mijn kwaliteiten en motieven in werk, stage en op de arbeidsmarkt.
Netwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen helpen bij mijn (studie)loopbaan. • Ik onderhoud mijn netwerk en breid het uit. • Ik kan iets betekenen voor mensen in mijn netwerk.

Bron: Website LOB van de VO-raad

3 NETWERKEN? WAAROM ZOU JE?

We hebben in ons dagelijks (werkzame) leven allemaal onze netwerken. Daarvan maken we al vanaf onze geboorte deel uit. Ons sociale netwerk is de verzameling mensen die wij kennen en met wie we relaties onderhouden. De netwerken waar we onderdeel van uit maken overlappen elkaar vaak. Leerlingen en studenten kunnen bijvoorbeeld deel uitmaken van het lokale buurtnetwerk, lid zijn van een tennisclub en via vakantiewerk onderdeel uitmaken van het Hema-netwerk. De vraag is of daarin de mensen zitten die ze verder kunnen helpen met hun studiekeuze of verdere loopbaan. Daarom is het belangrijk dat je leerlingen en studenten leren netwerken, zodat ze hun netwerken gericht leren te ontwikkelen en benutten.

Acht van de tien banen worden vergeven via het netwerk, ook al staat de vacature in de krant en op internet.

De meeste mensen vinden werk via de mensen die ze kennen. Dat is zo en dat was altijd al zo. Verschillende studies tonen aan dat tussen de 60 á 80% van alle banen via het netwerk worden vergeven. Ook als deze baan via een vacature bekend is. Logisch ook, want werkgevers krijgen een enorme hoeveelheid sollicitanten op elke functie die vacant komt. Des te beter als iemand van harte wordt aanbevolen via het netwerk. Sterker nog: er is ook een groot aantal onzichtbare functies en banen, die alleen maar via het netwerk bekend worden gemaakt. Daarom is het handig en verstandig om goed verbonden te zijn in een netwerk dat er toe doet. Het ontwikkelen van de loopbaancompetentie netwerken en daarmee oefenen, helpt de leerlingen voor de kortere en lange termijn te sturen op het netwerk van hun keuze.

Het loont de moeite om mensen te kennen die je op de route kunnen zetten om via-via aan werk te komen of die je helpen aan reflectiegesprekken over je kwaliteiten en motieven. Of aan advies voor je studie- en loopbaankeuzes. Een goed netwerk gebruik je je gehele (werkzame) leven lang.

De mensen om ons heen bepalen voor een groot deel hoe we tegen de wereld aankijken, wat we bereiken in het leven en, bovenal, de manier waarop dat allemaal tot stand komt. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als weten wat je wilt en welke kennis en talenten je in huis hebt.

De mensen die we kennen zorgen voor allerlei tussenstappen die nodig zijn om een goede studiekeuze te maken. In het kader van LOB kan netwerken heel goed worden ingezet om kennis te vinden over mogelijke vervolgstudies, geïntroduceerd te worden bij mensen die er iets over weten, warm aanbevolen te worden bij stages, op kansen geattendeerd te worden en om klankborden en reflectie te vinden. Dus eigenlijk voor alle tussenstappen die nodig zijn om een goede studie- en loopbaankeuze te maken.

3.1 Ontwikkelen van de loopbaancompetentie netwerken

De LAKS-monitor van 2014 en het LAKS rapport 'Scholieren eisen tijd en begeleiding voor hun loopbaan' laten zien dat er ruimte is voor versterking van de begeleiding bij studiekeuzemomenten. Een goed netwerk is van belang bij de sector- en profielkeuze en bij de keuze voor een vervolgopleiding. Dat netwerk kan helpen bij het maken van een gefundeerde keuze. Het kan toegang geven tot kennis en informatie over een bepaald beroep of het werken in een specifieke sector.

Uit het LAKS rapport blijkt dat scholieren erg veel waarde hechten aan het ontwikkelen van een netwerk dat kan helpen bij het maken van de juiste studiekeuzes. Later in het leven geeft deze zelfde loopbaancompetentie de leerlingen gemakkelijker toegang tot de stage- en arbeidsmarkt.

Iedereen heeft baat bij het ontwikkelen van de competentie netwerken, van docenten, schoolleiding, leerlingen tot ouders. Zeker leerlingen en docenten doen er goed aan om bewust aan de slag te gaan met het ontwikkelen van de competentie netwerken en daarvan de rest van hun leven de vruchten te plukken.

De mensen die de leerlingen nu al kennen én in hun studie- en loopbaan leren kennen, kunnen op veel manieren helpen bij studie- en loopbaankeuzes. Zij kunnen bijvoorbeeld:

- Zorgen voor introducties bij mensen die meer weten over een bepaald onderwerp. (*Kennis op doen over een bepaald beroep, sector of functie.*)
- Zorgen voor aanbevelingen bij mensen die meer weten over een bepaald onderwerp. (*Van harte worden aanbevolen, positief neergezet worden en vertrouwen krijgen.*)
- Leerlingen attenderen op kansen. (*Weten waar een baan(tje) of stageplaats vrij komt.*)
- Als klankbord fungeren om te ontdekken wat een leerling kan, leuk vindt en wil. (*Kwaliteiten- en/of motievenreflectiegesprekken voeren.*)

3.2 De mensen die je kent, kunnen je helpen

Netwerken is een belangrijke competentie in onze samenleving. We doen dat soms bewust en vaker onbewust. Slim gebruik maken van je netwerk helpt je om succesvol te zijn en je doelen te realiseren. Netwerken gebruik je voor allerlei zaken in het dagelijkse leven, of het nu gaat om het verkrijgen van je droomhuis, het verhelpen van een lekke band of het lobbyen voor een leefbare stad. Ook bij het krijgen van een beeld van waar je goed in bent, bij wat je leuk vindt of advies bij studie- en opleidingskeuzes kan het netwerk je helpen. Leerlingen hebben veel profijt van een relevant netwerk, bijvoorbeeld in het maken van de juiste studiekeuze of het vinden van een passende bijbaan of stage.

3.3 Wat is netwerken, het netwerk en sociaal kapitaal?

Tegenwoordig is voor veel werkenden het opbouwen en onderhouden van een netwerk een vereiste om kwaliteitswerk te kunnen leveren. Het actief opbouwen en onderhouden van relaties is noodzakelijk voor het polsen van wat er speelt in de wereld, het verder ontwikkelen van kennis, het betrekken van de juiste spelers bij nieuwe ontwikkelingen, het ondernemen van gemeenschappelijke activiteiten met anderen- en nog vele andere doelen.

Hoe we in de dagelijkse praktijk het beste een netwerk kunnen vormgeven komt meestal niet expliciet aan de orde. Velen ontwikkelen in de loop van hun loopbaan 'al doende' een eigen netwerkstijl en -aanpak en vertrouwen volledig op hun ervaringskennis. Een proces dat je heel gericht kunt oefenen en versnellen met de grote hoeveelheid inzichten op het gebied van relatieontwikkeling en -onderhoud. 'Strategisch netwerken' betekent dat we inzien dat onze relaties met anderen veelal bepalen hoe we onze doelen bereiken en daar bewust naar gaan handelen.

3.3.1 Netwerken als werkwoord

We hebben ieder vaak onze eigen opvatting van netwerken. Voor de een bestaat dat uit het op een informele manier bijpraten met contacten, terwijl het voor de ander een belangrijke manier is om zakelijke doelstellingen te realiseren en op een efficiënte manier zijn of haar werk te kunnen doen.

Het werkwoord netwerken definiëren we als het ontwikkelen, vormgeven en onderhouden van relaties op basis van een bepaalde strategie. Het gaat daarbij om het bewust opbouwen van duurzame relaties met contacten tussen mensen. We leggen de nadruk op 'mensen', omdat dezelfde activiteit ook kan worden beschouwd als het leggen van formele, minder persoonlijke contacten tussen 'functionarissen'. Als mens 'zijn' we uiteraard deels een functionaris: iemand met een plaatsbaar beroep, functie, organisatie of eigen zaak. Aan die kenmerken onthouden we elkaar. Maar in de eerste plaats voelen we ons een persoon met voorkeuren en eigenschappen. Bij het onderhouden van relaties is het belangrijk om dat voorop te stellen. De mensen die je kent zijn niet hun beroep, maar een persoon die iets nastreeft en bepaalde voorkeuren heeft. Het zijn ook juist die menselijke eigenschappen waardoor een 'klik' ontstaat die het begin van een relatie is en die ons later in staat stelt die relatie gaande te houden en de mens achter de relatie vragen te kunnen stellen.

Naast netwerken **als activiteit** onderscheiden we het netwerk als **zelfstandig naamwoord**. Dus de verzameling van alle mensen die je kent, dus bijvoorbeeld familie, vrienden, kennissen, burens, collega's, zakenpartners en mede-(verenigings) leden, iedereen waarmee je contact onderhoudt.

*Netwerken is
het ontwikkelen,
vormgeven en
onderhouden van
relaties op basis van
een bepaalde strategie.*

Netwerken draait om steeds dezelfde thema's: inzicht in relaties, overzicht van de door jezelf onderhouden relaties, het onderhoud hiervan en de benutting van je relaties. Dit lespakket over netwerken biedt inzicht in de werking van relaties, je netwerken en in je eigen ervaringen. Overzicht van je relaties krijg je door relatiemanagementsysteem te gebruiken. Het maakt niet uit welke, als het maar meer oplevert dan het kost aan investeringen. Onderhoud en benutting van relaties maken deel uit van een zelf te ontwikkelen strategie voor de opbouw van je eigen netwerk.

3.3.2 Doelgericht netwerken: snel, gemakkelijk en leuk

Om iets voor elkaar te krijgen, kunnen we de hulp van anderen goed gebruiken. De mensen die we kennen, kunnen ons helpen. Maar soms willen we iets bereiken of hebben we advies en informatie nodig waarbij de mensen die we al kennen ons niet kunnen helpen. We moeten dan nieuwe mensen leren kennen.

Doelgericht netwerken zorgt voor het effectief inzetten van onze tijd en aandacht. Er gaan immers maar 24 uren in een dag. En ook al is ons hart groot en kunnen we van veel mensen iets onthouden, je kunt niet met iedereen die je kent wekelijks een kopje koffie gaan drinken en bijpraten. Helder voor ogen hebben wat je wilt bereiken is zeer effectief bij het inzetten van je netwerk. Minstens zo belangrijk is het om overzicht te hebben over de grootte en de inhoud van jouw netwerk en hoe je de waarde daarvan inzet en benut.

Leerlingen hebben soms wel en soms geen enkel idee wat ze later willen worden, wat voor vervolgopleiding ze zullen kiezen of welke sector- en profielkeuze ze willen maken. Daarbij kunnen de mensen die ze kennen helpen.

3.3.3. Het netwerk

Wie kennen we eigenlijk? Iedereen heeft een sociaal netwerk dat zich in de loop van het leven verder opbouwt. In het dagelijks leven zien we daarvan als het ware alleen het 'vooraanzicht': de mensen die we 'kennen' en die we regelmatig overal tegen komen. Daardoor denken we gedurende de dag slechts aan een zeer beperkt aantal verschillende mensen (gemiddeld 150 mensen), in verhouding tot alle mensen die we kennen (gemiddeld 600 anderen). Als we die allemaal in kaart brengen, zien we een overzicht van ons netwerk. Voor de meeste mensen blijkt dit netwerk ineens veel groter en anders opgebouwd te zijn dan vermoed.

We kunnen een analytisch in kaart gebracht netwerk op een aantal kenmerken beoordelen om te bepalen of het (nog) goed past bij wat we willen bereiken of wat we willen weten. Dan moeten we kijken naar de grootte, diversiteit, inhoud, kwaliteit en structuur van ons netwerk. Kenmerken die elk een effect hebben op de wijze en mate waarin je netwerk jou kan helpen. Deze kenmerken vormen de basis van een zelf op te stellen strategie, met als belangrijke vraag: aan welke kenmerken moet mijn netwerk voldoen om de doelen en wensen die ik heb nu of in de toekomst te verwezenlijken of bereiken?

"Iemand kennen" kan heel verschillende dingen betekenen.

1) iemand van gezicht herkennen en 'weten dat deze persoon bestaat'. Deze personen hoeven jou dan zelf niet te kennen of herkennen, zoals bijvoorbeeld beroemdheden of televisiesternen.

2) iemand uit ervaring kennen. Zo 'kent' iedereen een huisarts, dominee of leraar of weet bijvoorbeeld dat mevrouw de Bruin drie huizen verderop woont. Van elkaar kennen op persoonlijk vlak hoeft dan geen sprake te zijn, maar de persoon in kwestie kan jou ook vaak herkennen of benoemen.

3) iemand persoonlijk kennen. Hier gaat het om mensen die je eens of meer dan eens hebt gesproken op persoonlijk vlak. De andere persoon kent jou ook, meestal even goed, en weet iets over je te vertellen. Binnen deze manier van 'mensen kennen' zijn weer gradaties aan te brengen, zoals we bijvoorbeeld doen met de termen 'zakelijke relaties', 'kennissen' en 'vrienden'.

De eerste categorie relaties heeft (ook) in virtuele netwerken weinig betekenis, behalve als uithangbordeffect.

Of een netwerk geschikt is voor een vraag over studiekeuzes of loopbaanontwikkeling toets je op de volgende criteria:

- De inhoud van het netwerk. Hoeveel netwerkcontacten heb je? Zijn dat er voldoende? Welke eigenschappen hebben deze mensen? Wat voor middelen kunnen ze voor je inzetten? Wat is de maatschappelijke positie van de mensen die je kent? Welk beroep hebben ze?
- De kwaliteit van het netwerk. Past het netwerk bij jouw (loopbaan)vragen? Hoe relevant is jouw netwerk? De benutbaarheid van jouw netwerk en de mate van wederkerigheid.
- De structuur van het netwerk. Hoe kun je door jouw netwerk navigeren? Wat voor type relaties heb je opgebouwd (veel goede vrienden of vooral kennissen)? Wat zijn de patronen in jouw netwerk (is het netwerk open genoeg)?

3.3.4 Sociaal kapitaal

Je moet tijd en aandacht in je relaties investeren. Relatieonderhoud is investeren in de relatie om die te laten voortbestaan en te kunnen laten renderen in de breedste zin van het woord. In investeringstermen zou je zeggen dat relaties met goede vrienden een uitstekend 'rendement' bieden in termen van begrepen worden en gewaardeerd te worden om wie we zijn. Dat geldt nog sterker voor de relaties die we hebben met onze levenspartners en onze kinderen. We doen er veel voor en we krijgen er meestal ook veel voor terug. Dat klinkt zakelijk, maar onze relaties zijn ook een onderdeel van ons persoonlijk kapitaal. Kapitaal met een lange termijn opbrengst in termen van wat je zelf wilt in het leven: aandacht voor elkaar, plezier, kennis, tips, doorverwijzingen en soms materiële hulp.

Sociaal kapitaal is de hulp die je kunt verwachten van de mensen die jij kent.

Investeren en rendement

Kortom, alles wat we onder een prettige relatie met mensen verstaan. We vinden het vaak ongepast om je netwerk te bekijken als een investering met rendement. We willen relaties graag zien als 'spontaan'. Toch denken we ongewild wel degelijk in termen van rendement van relaties: jij doet iets voor mij, ik doe in ruil iets terug voor jou. Daarvan is geen sprake in sterke familieverbanden. Maar het rendement gaat opspelen als we de relatie minder leuk vinden en die energie of ergernissen oplevert. Als we actief relaties met mensen verbreken, doen we dat meestal omdat we ervaren dat het ons teveel kost. De mogelijke kosten bestaan uit het onderhoud van de relatie én het geven van hulp als daar om gevraagd wordt, ook als het je slecht uitkomt om die te bieden. Relaties vragen om inzet van tijd, geld en energie. In de praktijk blijkt gelukkig dat de meeste mensen het goed onderhouden van relaties juist ervaren als een activiteit die energie geeft.

Een solide, langzaam groeiende belegging

In feite geeft relatieonderhoud toegang tot de diverse vormen van kapitaal die onze netwerkleiden bezitten. Het dus ook, onder bepaalde voorwaarden, mogen benutten van hun financieel, politiek, menselijk en cultureel kapitaal. Het is dát inzicht dat ervoor zorgt dat we kunnen spreken van 'sociaal kapitaal' als we ons netwerk bedoelen: de totale hoeveelheid hulp die daarin aanwezig is waar we op zouden kunnen rekenen.

Sociaal kapitaal is als een solide, langzaam groeiende belegging. De toegang tot hulp wordt langzaam opgebouwd, via het groeien van vertrouwen in elkaar binnen relaties. Dat vertrouwen groeit door wederzijdse leerervaringen, gevormd in ontmoetingen en gesprekken. Een relatie stabiliseert door deze leerervaringen en door het groeiend besef een deels gezamenlijke toekomst tegemoet te blijven gaan.

Nemen we in de tussentijd wederkerigheid en onderhoud in acht, dan leidt dit er uiteindelijk toe dat we van de mensen die we 'kennen' iets mogen vragen zonder daar direct iets voor terug te doen. Het in elkaar opgebouwde vertrouwen zorgt ervoor dat de ander er vanuit kan gaan dat gegeven hulp op een dag een tegenprestatie verdient.

Netwerken als extra bron van mogelijkheden

We hebben allemaal wensen en doelen die we op lange of korte termijn willen realiseren. Van het kopen van een huis, het afronden van een opleiding, het vinden van klanten tot het krijgen van kinderen. Bij het bereiken van die doelen zetten we diverse combinaties van middelen in. We denken daarbij dan eerst aan de inzet van persoonlijke financiële middelen. We kopen een goed of een dienst en om het doel te bereiken. Daarbij zetten we ook afwisselende combinaties van ons menselijk, cultureel en politieke kapitaal in om zaken vlotter te laten verlopen.

De hoeveelheid en variëteit aan middelen waarover we kunnen beschikken is eindig. Daar lopen we tegenop bij het bereiken van ingewikkelder doelen. Zoals het kopen van een betrouwbare computer of een tweedehands auto, je (eerste) huis, het vinden of aannemen van personeel of het starten van een onderneming. In die gevallen hebben we verschillende noodzakelijke kennis nodig waarover we zelf niet beschikken, die te kostbaar of te risicovol is om als dienst af te nemen (als die te koop zou zijn).

Rijkdom door toegang tot middelen

Hét wezenlijke inzicht over netwerken is dat zij vrijwel altijd een grotere rijkdom en diversiteit bieden dan waar we zelf, als individu over beschikken. Alle mensen in ons netwerk beheren hun eigen financieel, politiek, menselijk en cultureel kapitaal en vormen samen een zeer grote diversiteit aan middelen die ons van dienst kunnen zijn. We mogen daar toegang toe vragen als we relaties met deze mensen op een correcte en prettige manier onderhouden. In feite vormt dat een geweldige spaarrekening. De kans is groot dat het antwoord op elke ingewikkelde vraag in ons netwerk is te vinden. Zelf een oplossing uitwerken of die oplossing moeten kopen is in veel gevallen kostbaarder in termen van geld, tijd en moeite dan het onderhouden van contacten met de juiste anderen

4 HET LESPAKKET NETWERKEN

Het lespakket netwerken is ontwikkeld in opdracht van de VO-raad door La Red B.V. Het lespakket is een onderdeel van het project Stimulering LOB. Het pakket bestaat uit totaal zeven lesbrieven, met lesstof voor minimaal twee lesuren per lesbrief. In de praktijk is de leerstof geschikt om meer uren mee te vullen als leerlingen het een interessant onderwerp vinden en er graag langer van gedachten willen wisselen.

Om het voortgezet onderwijs handvatten te geven om netwerken op te nemen in het lesprogramma, is de VO-raad initiatiefnemer voor de ontwikkeling van dit lespakket. Dit lespakket biedt scholen in het voortgezet onderwijs de mogelijkheid om netwerken op te nemen in het onderwijsprogramma en zo leerlingen voor te bereiden en te begeleiden op hun studie- en loopbaankeuzes en daarbij hun netwerk wel overwogen en gericht te ontwikkelen en in te zetten. In de lessen ontwikkelen de leerlingen hun loopbaancompetentie netwerken en oefenen ze met het opbouwen en onderhouden van relaties aan de hand van verschillende opdrachten en oefeningen.

Tijdens de studieloopbaan van leerlingen komen zij in contact met veel verschillende mensen. Dit doen ze bijvoorbeeld tijdens (snuffel)stages, vrijwilligerswerk, bedrijfsbezoeken, sport- of hobbyclubactiviteiten, verjaardagen en (werk- of studie) evenementen. Tijdens deze momenten is er voor leerlingen een kans en een keuze om nieuwe mensen te leren kennen, de mensen die ze al kennen beter te leren kennen of de mensen die ze al kennen om hulp te vragen. Op zulke momenten is de inzet van de competentie netwerken erg handig. Hoe knoop ik een gesprek aan? Hoe wordt ik door een ander onthouden? Spreek ik eigenlijk wel de mensen die passen bij mijn loopbaanvraag? Willen de mensen die ik tref mij helpen? Kortom het bewust inzetten van de competentie netwerken is op elk moment bij de ontmoeting met anderen van wezenlijk belang. Weten wie je netwerk omvat en welke anderen jij gericht mag inzetten bij het bereiken van jouw doelen, is veel gemakkelijker dan het allemaal alleen doen. Het netwerk kan je zelfs helpen als je nog niet weet wat je wilt.

Het gericht vragen om hulp en het bewust ontwikkelen van een netwerk vragen aandacht voor de volgende vragen:

- Welke hulp heb ik nodig?
- Welke mensen kunnen mij helpen?
- Wat kan ik voor anderen betekenen?
- Ken ik mensen die mij kunnen helpen?
- Welke mensen moet ik leren kennen?
- Hoe kan ik deze mensen leren kennen?
- Waar komen deze mensen?
- Wat moet ik doen om deze mensen te leren kennen?
- Hoe heb en houd ik contact?
- Hoe kan ik om hulp vragen?

Door toepassing van deze lesbrieven werk je ook aan de loopbaancompetenties en motievenreflectie van de leerlingen. Bovendien helpt het ze om de competentie werkexploratie beter te benutten. Uiteraard wordt de loopbaancompetentie netwerken met de lesbrieven ontwikkeld.

Het lespakket netwerken is toegespitst op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzeproces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. In deze lesbrievenreeks gaan we uit van doelgericht netwerken in het kader van studie- en loopbaankeuzes en stellen we het werken volgens een strategie centraal bij het bouwen en onderhouden van een eigen, relevant netwerk.

4.1 Inzet in het onderwijsprogramma

Het lespakket netwerken richt zich op de ontwikkeling, het benutten van en het bouwen aan het netwerk van de leerling(en) in het kader van studie- en loopbaankeuzes. Het lespakket kan over meerdere schooljaren worden uitgespreid, afhankelijk van de beschikbare tijd, studie- en beroepskeuzeactiviteiten van je school en de mogelijkheden binnen het onderwijsprogramma.

Het project Stimulering LOB van de VO-raad helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor een vervolgstudie (of loopbaan) te laten maken.

(Bron: VO-raad)

We raden aan het lespakket te gebruiken voorafgaand aan de studie- en loopbaankeuze-activiteiten van je leerlingen. Je kunt de lesbrieven meerdere malen inzetten in de lessen en zo de vooruitgang zien in de ontwikkeling van de loopbaancompetentie netwerken van je leerlingen.

Per lesbrief staat aangegeven wanneer deze het beste is in te zetten, en welke activiteiten je aan de lesbrief kunt koppelen. De antwoorden en uitkomsten van de opdrachten en oefeningen zijn zeer geschikt om op te nemen in een portfolio. Bij het maken van de opdrachten kun je verder bouwen op opdrachten uit voorgaande netwerklessen uit het lespakket.

Een aantal opdrachten uit de verschillende lesbrieven lijkt op elkaar. Per lesbrief wordt aan een opdracht een ander, verdiepend, perspectief van netwerken gekoppeld. Door de lesbrieven in chronologische volgorde uit te voeren, kun je de uitwerkingen van oefeningen uit eerdere lessen gebruiken als basis om verder op door te bouwen en te verdiepen. Met het uitwerken van de opdrachten bouwen de leerlingen aan hun portfolio. Elke lesbrief gaat weer dieper in op het eigen netwerk en de netwerkvaardigheden van de leerlingen.

Netwerken (de vaardigheid) en netwerken (als structuren) opbouwen kent verschillende perspectieven. Alles wat te maken heeft met structuur en inhoud is minder afhankelijk van persoonlijkheid en persoonlijke voorkeuren. Bij het werkwoord netwerken komen persoonlijke voorkeuren en karaktereigenschappen wat duidelijker naar voren.

Netwerken is uiteindelijk iets persoonlijks. De één gaat het gemakkelijk af, de ander heeft er meer moeite mee. Dat hangt allemaal samen of je gemakkelijk contact legt of dat je meer introvert bent? Vraag en geef je gemakkelijk hulp of doe je iets liever zelf? Ben je je bewust van de mensen die je leert kennen en wat voor eigenschappen zij hebben of laat je de ontmoetingen met anderen aan het toeval over? Sommige mensen hebben een groot en divers (heterogeen) netwerk, sommige mensen een klein en gelijkvormig (homogeen) netwerk. Afhankelijk van wat je wilt bereiken, past een netwerk beter bij.

De oefeningen in de verschillende lesbrieven zijn niet gericht op competitie, maar moet je zien in het licht van de persoonlijke ontwikkeling van de leerling. Omdat netwerken een persoonlijke activiteit is, staat de ontwikkeling van (het netwerk en het gedrag van) de leerling centraal. Als leerlingen moeite hebben met het uitvoeren van opdrachten of deze helemaal niet uitvoeren zegt dit ook (en soms zelfs juist) iets. Het lespakket geeft de leerling en de docent voldoende mogelijkheden om leermomenten te ontwikkelen en daar op te reflecteren.

De lesbrieven helpen de leerlingen om de mensen die ze kennen in te zetten om antwoord te vinden op de vragen die ze hebben over hun studie- en loopbaankeuzes. Per opdracht lees je waar je het met de leerlingen over kunt hebben. Het reflecteren op het, al dan niet getoonde, gedrag van de leerling is belangrijk. Je kunt de leerling, door met hem of haar te reflecteren, helpen en ondersteunen bij de ontwikkeling van de competentie netwerken.

Er zijn veel verschillende momenten en activiteiten door de school organiseert waarop leerlingen in contact (moeten) komen met anderen. Al deze momenten bieden een mooie aanleiding om met de leerling te reflecteren op hun netwerkgedrag. De lesbrieven kunnen het beste worden ingezet voorafgaand aan het jaar waarin leerlingen:

- Een sectorkeuze maken.
- De profielkeuze maken.

60% van de leerlingen zit op het VMBO. Die leerlingen zullen zich voor hun arbeid vooral regionaal bewegen. Zij hebben dus ook een regionaal netwerk nodig.

40% van de leerlingen zit op HAVO/VWO. Zij bewegen zich (inter)nationaal voor hun arbeid en hebben dus een (inter)nationaal netwerk nodig.

In netwerken is het zeker niet *one size fits all*. Afhankelijk van doelen en wensen, persoonlijkheid en karakter, past een netwerk bij je. Zonder strategie ontwikkelt een netwerk zich ook, maar niet altijd op de meest effectieve manier. Van nature bouwen mensen netwerken met anderen die veel op zichzelf lijken. Daarmee wordt de kans kleiner dat er iets nieuws of nieuwe kansen op je pad komen. Met een strategie netwerken ontwikkelen, onderhouden en benutten, betekent dat je met zo min mogelijk tijd, moeite en aandacht kunt bereiken wat je wilt met de hulp van anderen.

4.1.1 VMBO

De lesbrieven zijn geschikt voor de volgende leerjaren:

- • VMBO leerjaar 2 Praktische Sector Oriëntatie (intern keuzeprocess profiel).
- • VMBO leerjaar 3/4 (extern keuzeprocess): beroep.

De examenprogramma's voor de beroepsgerichte vakken in het VMBO worden vernieuwd. In plaats van 35 verschillende afdelingsprogramma's, komen er negen nieuwe programma's bestaande uit een kern, een profiel en keuzedelen. In de kern van elk nieuw examenprogramma heeft LOB een plaats gekregen. Dat betekent dat alle VMBO-leerlingen aan de slag moeten met loopbaanoriëntatie en -begeleiding en dat LOB als een rode draad door hun onderwijsprogramma moet lopen. Alle VMBO-leerlingen moeten voortaan werken aan hun eigen loopbaanontwikkeling en daarvan bewijzen overleggen. Zie de website: www.leerloopbanen.nl.

Met dit lespakket kan het onderwijs werken aan die bewijzen. De opdrachten in het lespakket zijn geschikt om op te nemen in het Programma van Toetsing en Afsluiting. Denk daarbij aan de volgende onderdelen

- De netwerkkaart als bijlage bij jouw CV, om aan elke toekomstige werkgever duidelijk te maken wat je te bieden hebt in termen van het netwerk dat je meebrengt.
- Jouw netwerkactieplan, waarin helder wordt welke acties je gaat uitvoeren om jouw netwerk te ontwikkelen, onderhouden en benutten.

4.1.2 HAVO en VWO

De lesbrieven zijn geschikt voor:

- HAVO/VWO leerjaar 3: profielkeuze

Netwerken is een activiteit. De lesbrieven geven de leerlingen inzicht in en kennis over hun eigen netwerk. Om het netwerk te ontwikkelen, om te bouwen aan nieuwe relaties en om huidige relaties te bevestigen en benutten moeten zij actie ondernemen. Leerlingen moeten aan de slag. Ze voeren netwerkacties uit om een doel te realiseren. Per doel kan dus een netwerkactieplan worden gemaakt.

Je kunt de leerlingen naar aanleiding van het uitvoeren van een lesbrieven zelf acties laten bedenken of acties meegeven. Door de leerlingen de acties te laten vastleggen in een netwerkactieplan, ontstaat een overzicht van acties die de leerlingen gaan uitvoeren of hebben uitgevoerd.

Als de leerlingen netwerkacties hebben benoemd, dan kun je met de leerling(en) de netwerkacties bespreken en op hun gedrag reflecteren, ook als ze geen opvolging hebben gegeven aan de benoemde acties.

Voor het portfolio van leerlingen zijn in ieder geval de volgende onderdelen geschikt:

- De netwerkkaart als bijlage bij jouw CV, om aan elke toekomstige werkgever duidelijk te maken wat je te bieden hebt in termen van het netwerk dat je meebrengt.
- Jouw netwerkactieplan waarin helder wordt welke acties je gaat uitvoeren om jouw netwerk te ontwikkelen, onderhouden en benutten.

4.1.3 Mentormethodes

De lessen kunnen worden ingezet in het LOB-werkplan van je school. De lesbrieven zijn bewust mentormethode-onafhankelijk ontwikkeld, zodat de lesbrieven zijn in te zetten met én zonder het gebruik van een specifieke methode. Bij de ontwikkeling van het lespakket zijn diverse mentormethodes geraadpleegd.³ Sommige mentormethodes besteden aandacht aan de competentie netwerken. Gebruik dit lespakket als aanvulling op de mentormethode die je gebruikt. De lessen zijn zo goed mogelijk onafhankelijk van schooltype en leerproces ontwikkeld.

4.1.4 Taalniveau en taalbeleid

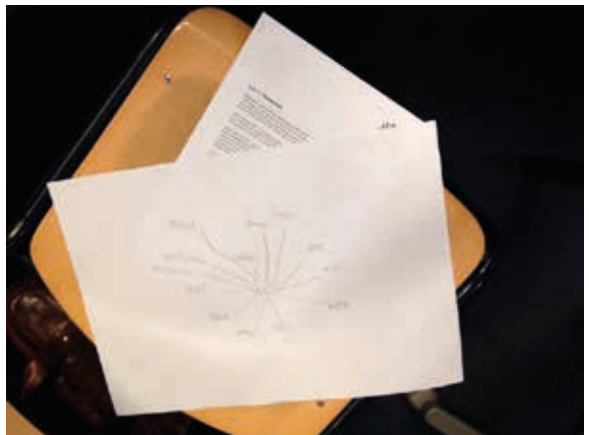
De lesbrieven zijn geschreven en getoetst op taalniveau 2F voor de leerlingen. De lessen netwerken kunnen instrumenteel zijn bij het taalbeleid.

Lesbrieven	De lesbrieven zijn toegespitst op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzeprocess van leerlingen in het voortgezet onderwijs. De lesbrieven kennen een vaste heldere opbouw. De lesbrief start telkens met een inleiding waarin kort de verschillende fases in de les worden toegelicht vervolgens een begrippenlijst waarin definities worden gegeven van begrippen die in de lesbrief worden gebruikt en enkele reflectievragen voor de docent. Dan volgt een overzicht van de benodigde materialen en wordt de opbouw van de lesbrief beschreven. Achtereenvolgens doorloopt deze opbouw de volgende fases: Oriëntatiefase, voorbereidingsfase, uitvoeringsfase en evaluatiefase. Elke fase bestaat uit minstens één opdracht. De opdrachten worden beschreven volgens een vaste structuur: eerst wordt een theoretisch kader gegeven vervolgens een beschrijving van de opdracht. Deze wordt gesplitst in een docentversie en in een leerlingversie. De docentversie en de leerlingversie worden apart beschreven.
Referentieniveau	Leerlingversie: 2F / docentversie: 3F
Opleiding/niveau	Qua taalgebruik (fundamenteel niveau) is het materiaal te gebruiken binnen het vmbo, onderbouw havo-vwo en mbo niveau 1 en 2.
(Taal)vaardigheid	Lezen zakelijke teksten / Opdrachten
Taken	Lezen van informatieve teksten en maken van bijbehorende opdrachten
Taalniveau tekst en opdrachten	<p>2F</p> <p>De teksten gaan over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling en over onderwerpen die verder van de leerling af staan.</p> <p>Lezen van informatieve teksten: Kan informatieve teksten lezen, waaronder schoolboek en studieteksten (voor taal- en zaakvakken), standaardformulieren, populaire tijdschriften, teksten van internet, notities en schematische informatie (waarin verschillende dimensies gecombineerd worden) en het alledaagse nieuws in de krant.</p> <p>Techniek en woordenschat: In de onderbouw van het vo is de woordenschat geen onderscheidend kenmerk meer. De woordenschat van de leerling is voldoende, om teksten te lezen en wanneer nodig kan de betekenis van onbekende woorden uit de vorm, de samenstelling of de context worden afgeleid.</p> <p>Begrijpen: Kan de hoofdgedachte van de tekst weergeven en maakt onderscheid tussen hoofd- en bijzaken. Legt relaties tussen tekstdelen en teksten. Ordent informatie voor een beter begrip. Herkent beeldspraak (letterlijk en figuurlijk taalgebruik).</p> <p>Interpreteren: Legt relaties tussen tekstuele informatie en meer algemene kennis. Kan de bedoeling van de schrijver verwoorden.</p> <p>De leerling als lezer kan instructieve teksten lezen die het eenvoudige niveau overstijgen. De aanwijzingen bij de opdrachten mogen geen enkel probleem zijn. Overigens, de leerling als lezer, zal ook geen moeite hebben met redundante teksten als reclameteksten, advertenties, folders maar ook brochures van formele instanties of licht opiniërende teksten uit tijdschriften.</p> <p>Op dit niveau is de woordenschat geen onderscheidend kenmerk van de leerlingen meer. De woordenschat van de leerling is voldoende, om teksten te lezen en wanneer nodig kan de betekenis van onbekende woorden uit de vorm, de samenstelling of uit de context afgeleid worden.</p>
Bron	Referentiekader Taal en Rekenen, De referentieniveaus, Meijerink 2009
Opdrachten	
Tekstkenmerken	<p>De opdrachten hebben een heldere structuur. De verbanden in de tekst bij de opdrachten worden duidelijk aangegeven. De tekst heeft overwegend een lage informatiedichtheid en is niet te lang. De tekst bevat expliciete verbanden met signaalwoorden.</p> <p>De leerling kan onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken. Kan de relaties tussen de verschillende fases maken en informatie ordenen. Ook wordt de beeldspraak herkend.</p> <p>De leerling kan samenhangende antwoorden geven met een eenvoudige, lineaire opbouw, over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen uit de (beroeps) opleiding en van maatschappelijke aard.</p> <p>De leerling kan relaties tussen teksten evalueren en beoordelen. Ook kan een eenvoudige tekst beknopt worden samengevat.</p> <p>Systematisch ordenen van informatie moet geen probleem opleveren.</p>

4.1.5 Proefflessen

Voor de ontwikkeling van dit lespakket zijn op verschillende scholen en in diverse onderwijstypes en leerjaren proefflessen uitgevoerd door de ontwikkelaars van het lespakket én door mentoren en/of docenten. Op deze manier zijn de lesbrieven getest voor het gebruik in de klas.

De reacties van mentoren en docenten zijn positief. Docenten geven aan dat het eenvoudig is om de lesbrieven uit te voeren en dat de oefeningen concreet en toepasbaar zijn. De ervaring van docenten is dat de leerlingen begrijpen waar netwerken over gaat en hoe het is toe te passen in hun studiekeuzeproces. De leerlingen zijn enthousiast en geven aan dat het prettig is dat er aandacht wordt besteed aan het onderwerp netwerken⁴.

Figuur 1 Proefflessen

4.2 Inhoud en opbouw van het lespakket netwerken

Het lespakket netwerken bestaat uit zeven lesbrieven. De lessen bieden een methode om gestructureerd en strategisch te bouwen aan een netwerk dat hulp biedt voor nu en later. Hiermee staat de leerling zelf aan het roer om sturing te geven aan het keuzeproces voor studierichting, vervolgstudie of loopbaan.

4.2.1 Opbouw vanuit drie perspectieven

De lesbrieven zijn opgebouwd vanuit drie perspectieven.

4.2.1.1 Het netwerk als infrastructuur

Ook in een netwerk kun je reizen en de beste route bepalen. Eigenlijk is het niet heel anders als de keuze voor een route als je reist van den Haag naar Zwolle. In de lessen over het netwerk als infrastructuur ontdekken leerlingen wat een netwerk is en hoe hun eigen netwerk eruit ziet. Ze krijgen daarmee zicht op hun eigen netwerk en ook aanpassingsmogelijkheden om te bouwen aan een netwerk dat past bij hun eigen doelen. Netwerken in het kader van (studie)keuzes.

Trefwoorden: in kaart hebben, sturing, kennis over netwerken en netwerkvorming, typen relaties (uitwisseling), bewustzijn, kennissen, goede vrienden, ons-kent-ons. Koppeling met de indicator van de loopbaancompetentie netwerken: Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen helpen bij mijn (studie)loopbaan.

Figuur 2 Metrokaart van Londen

Figuur 3 Matrosjka's

4.2.1.2 Het netwerk als bron

De mensen in jouw netwerk zijn knooppunten, overstapstations, en hebben allerlei hulpmiddelen die mogelijk voor jou interessant zijn. In de lessen die gaan over het netwerk als bron, ontdekken de leerlingen welke mensen zij kennen en hoe die zo te organiseren dat je de mensen leert kennen met de voor jou relevante kenmerken, eigenschappen en hulpbronnen.

Trefwoorden: overzicht, sturing, kennis over netwerkvorming, grootte, mensen en eigenschappen, functies van mensen, wat zit er in mijn netwerk, sociaal kapitaal, soort-zoekt-soort.

Koppeling met de indicator van de loopbaancompetentie netwerken:
Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen helpen bij mijn (studie)loopbaan.

Figuur 4 Een groep mensen

4.2.1.3 Netwerken als werkwoord

Alleen maar weten hoe een netwerk werkt en hoe jouw netwerk eruit ziet is natuurlijk onvoldoende. Je moet er ook wat mee doen. In de lessen die gaan over netwerken in de praktijk, ontdekken en ervaren de leerlingen wat netwerken in de praktijk betekent. Wat voor vaardigheden je nodig hebt, hoe je alle hulp vraagt, wat voor middelen je kunt gebruiken.

Trefwoorden: levensecht, benutten, doen, contact hebben, ontmoetingen, opbrengst van mijn netwerk, leuk om te doen, iedereen kan het, competent voelen, kwaliteit, wederkerigheid, benutbaarheid, bouwen, onderhouden, mensen op de hoogte houden, gebruik, via mensen op de hoogte zijn, doen, hoe, onderhoud, continu, levens- en werkwijze, plezier.

Koppeling met de indicatoren van de loopbaancompetentie netwerken:

- Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen (*en willen*) helpen bij mijn (studie)loopbaan.
- Ik onderhoud mijn netwerk en breid het uit.
- Ik kan iets betekenen voor mensen in mijn netwerk?

4.2.2 Portretten van leerlingen en hun netwerken.

Het lespakket bevat vier portretten van denkbeeldige leerlingen. Deze vier voorbeeldleerlingen hebben allen een ander netwerk met verschillende kenmerken. Per lesbrief worden de onderwerpen van de lesbrief aan de hand van twee van deze vier leerlingen toegelicht.

4.2.3 De onderwerpen per lesbrief

De lesbrieven zijn uitgewerkt in verschillende lesfasen: oriëntatiefase, voorbereidingsfase, uitvoeringsfase en evaluatie. Na elke oefening volgt een evaluatie over de opbrengst van de lesbrief en soms met een huiswerkopdracht of praktijkopdracht.

De leerdoelen zijn ingedeeld naar:

Hoofd

Hart

Handen

Lesbrief 1 (Een netwerk? Heb ik dat ook?) heeft voor de leerlingen als leerdoel: het zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen.

In deze eerste les oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Een netwerk bestaat uit alle mensen die we kennen. Netwerken als activiteit is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden gerealiseerd.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. In deze maken de leerlingen kennis met het tekenen van hun eigen netwerk. Ze gaan beseffen dat ze een netwerk hebben en dat ze daaruit hulp ontvangen.

In lesbrief 2 (We are open!) leggen we uit dat de structuur van het netwerk de toegang bepaalt tot de wereld van de leerlingen.

Deze tweede les behandelt de structuur van een netwerk. De structuur is bepalend voor wat je met je netwerk kunt bereiken. Door te weten hoe hun netwerk is opgebouwd, kunnen de leerlingen bewuster en gericht hun netwerk bouwen, bevestigen en de hulp benutten die ze vanuit hun netwerk kunnen verkrijgen.

De leerlingen tekenen hun eigen netwerk en kijken naar de verbindingen tussen de verschillende mensen die ze kennen. Ze ontdekken en analyseren de structuur van hun netwerk. Ken je de structuur van je netwerk, dan kun je bewust en gericht sturen op het ontwikkelen en verrijken van je netwerk voor de studiekeuze en verdere loopbaan.

Lesbrief 3 (Jouw docent is een goudmijn) legt aan de leerlingen uit dat zij de beste hulp krijgen van hun kennissen.

In deze derde les leren de leerlingen dat de diversiteit van een netwerk essentieel is voor de verschillende hulp ze kunnen krijgen. Hoe meer verschillende mensen je kent (in leeftijd, opleiding, beroep, geslacht, woonplaats en interesses), hoe meer nieuwe dingen je hoort en meer hulp er in je netwerk aanwezig is. Dus hoe meer mogelijkheden dit biedt voor zijn studie- en loopbaankeuzes. De leerlingen bekijken welke beroepen er in hun netwerk zitten en wie de mensen kennen die zij kennen (hun tweede orde netwerk).

Lesbrief 4 (With a little help from my friends) heeft als subtitel 'Durf te vragen'.

Netwerken is gebaseerd op wederkerigheid. De basis voor het ontvangen van hulp is wederzijdse betrokkenheid. In deze vierde les ontdekken de leerlingen dat het belangrijk is contacten te onderhouden van contacten en te bouwen aan vertrouwen. Maar dat het ook belangrijk is om (de juiste, heldere) vragen stellen aan het netwerk te kunnen stellen om hulp te krijgen. Ze oefenen met het bewust uitspreken waar ze naar op zoek zijn of waaraan ze behoefte hebben in het kader van hun studie- en loopbaankeuzes.

Lesbrief 5 (Uit het oog is uit het hart) staat in het teken van 'in beeld blijven' en 'van je laten horen'.

In de vijfde les ontdekken de leerlingen dat slechts de mensen die je vaak ziet en spreekt op je netvlies staan. Ze leren dat het juist verstandig is om goede contacten te onderhouden met de mensen die je minder vaak ziet. Die mensen zijn meer divers en kunnen daardoor beter helpen dan de mensen die je goed kent (de kracht van zwakke relaties). De leerlingen oefenen

met hoe ze bewust contact met kennissen kunnen onderhouden (relaties bevestigen). Hoe ze bereiken dat anderen zich hun blijven herinneren, om zo de waarde van het netwerk nu en in de toekomst in stand te houden.

Lesbrief 6 (De cursus nieuwe mensen leren kennen) richt zich op de kunst van het handen schudden en andere praktische vaardigheden. In de zesde les gaan leerlingen verder werken aan hun vaardigheden om relaties met anderen te bouwen. Ze oefenen met kennis maken en de juiste indruk maken, door nieuwe plekken te bezoeken en af te stappen op nieuwe mensen. Ook worden ze zich ervan bewust dat ze zich aan anderen kunnen laten voorstellen via de mensen die ze zelf al kennen.

In lesbrief 7 (Netwerkhotsspots) ontdekken de leerlingen dat ze naar nieuwe plaatsen kunnen gaan om nieuwe mensen te ontmoeten. Ook oefenen ze met het ontmoeten van nieuwe mensen op nieuwe plaatsen. En oefenen ze met het stellen van andere vragen aan mensen op de plaatsen waar ze al komen. Ze leren nadenken over welke mensen waarmee je in contact wilt komen waar zijn te vinden. Om plaatsen te bezoeken niet zozeer om dat wat daar plaatsvindt, maar vooral om de mensen die je daar naar verwachting kunt vinden.

Als je de lesbrieven chronologisch doorloopt (van 1 naar 7), ontstaat het meest logische lesprogramma waarin de lesstof steeds verder wordt opgebouwd en uiteindelijk toewerkt naar bepaald gedrag dat de leerling nodig heeft om effectief te netwerken in het kader van zijn studie- en loopbaankeuzes.

4.2.4 Netwerken in de praktijk voor leerling, docent en school

Het lespakket kan worden ingezet bij de activiteiten die de school zelf organiseert en biedt gericht en actief sturing op het ontwikkelen en benutten van het netwerk. Zo kun je denken aan de ouderbetrokkenheid: benut de school het netwerk van de ouders? Hoe krijgen (bedrijfs)excursies of beroepenmarkten vorm en invulling? Worden daar ouders of bijvoorbeeld oud-leerlingen (alumni) voor gevraagd? Is er een alumnibeleid? Hoe zijn (of worden) de contacten met het lokale en regionale bedrijfsleven onderhouden?

De lesbrieven netwerken zijn bij uitstek geschikt om te koppelen aan projectweken met netwerken als rode draad.

Per lesbrief is aangegeven bij welke (buitenschoolse) activiteiten de lesbrief past en worden voorbeelden gegeven. Deze voorbeelden zijn niet uitputtend, maar dienen als inspiratie en vertrekpunt.

On Stage, krachtig netwerkinstrument

On Stage startte in 2007 en faciliteert een nieuw, duurzaam, persoonlijk en lokaal ondernemersnetwerk voor jongeren.

On Stage levert daarmee een bijdrage aan de beroepsoriëntatie- en ondernemersvaardigheden van jongeren. De lessen junior-netwerken zijn onderdeel van het programma. La Red heeft ook bij On Stage haar bijdrage geleverd voor de lessen netwerken. Onderzoek wijst uit dat On Stage bijdraagt aan de ontwikkeling van het netwerk van de leerlingen.⁵

4.2.5 De netwerkthermometer

Het lespakket bevat ook een netwerkthermometer voor de leerlingen. In deze 'test' komen de verschillende onderwerpen uit de lesbrieven terug. De thermometer is een instrument waarbij de leerling de ontwikkeling van hun netwerk kunnen monitoren. Het is geen meetinstrument om leerlingen onderling met elkaar te vergelijken. Je bekijkt vooral de netwerkontwikkeling van jezelf en het plezier wat je hebt met netwerken en het netwerk benutten voor je studieloopbaan. De netwerkthermometer is geschikt voor elke les en elk moment. Bijvoorbeeld als startpunt aan het begin van een schooljaar, om vervolgens gedurende het schooljaar of na uitvoering van één of meerdere lesbrieven opnieuw in te zetten.

4.2.6 Bibliotheek

De theorie in de docentenhandleiding van de lesbrieven is in verdichte vorm beschikbaar in de leerlingversies van de lesbrieven. Er is veel informatie beschikbaar over netwerken en sociale netwerk analyses. Het is een breed vakgebied dat wordt toegepast in de energiesector, in de gezondheidswetenschappen, in verkeer en vervoer en in vele andere onderdelen van de maatschappij.

In de bibliotheek vind je, deels per lesbrief gerubriceerd, links naar online artikelen, beeldmateriaal en onderzoeken die je kunt gebruiken als achtergrondinformatie of om te laten of horen tijdens de les en de leerlingen mee te geven als extra materiaal. In de bibliotheek is ook een overzicht opgenomen van boeken die de moeite waard zijn om te lezen.

5 COLOFON EN VERANTWOORDING

Het lespakket netwerken is ontwikkeld door La Red B.V. De ontwikkelaars en schrijvers zijn:

Ronald van Es - Netwerkadviser, La Red B.V.
Martin van der Gaag - Universitair docent netwerken en netwerkanalyses, Vrije Universiteit Amsterdam
Annemiek van Gelder - Management consultant, Bureau de Bont B.V.
Miriam Notten - Managing consultant, La Red B.V.
Oscar Schneider - Directeur, Bureau de Bont B.V.

De input vanuit het veld en onderwijswereld is ruimhartig gegeven door:

Els van Osch - VO-raad
Katinka Verhagen - VO-raad
Jan-Hendrik de Jonge - Ellobee
Michiel van den Anker - RSG Linge College

We hebben waardevolle aanwijzingen gekregen van:

Marinka Kuijpers - Carpe Carrière Perspectief

Het lespakket is beoordeeld op taalniveau door:

Dennis Warnier - De La Salle Baarle-Nassau

De pilotlessen konden we (laten) geven door de inzet van:

Yvonne Mulders - Beatrix College
Judith Cabollet - Beatrix College
Martine Buijsen - Were Di

Het is waardevol om zelf een netwerk te hebben om een beroep op te kunnen doen. Daardoor kregen we toegang tot ervaring en omgevingskennis die een bijdrage leverde aan het lespakket netwerken.

La Red B.V. 1 juli 2014

Hoe komen wij aan onze wijsheid?

La Red B.V. (sinds 2003) is gespecialiseerd in Sociaal Kapitaalmanagement. Als specialist in *social capital management* helpen we al meer dan tien jaar onze grote, brede klantenkring de vele duizenden sociale contacten van hun medewerkers voor zich te laten renderen. Elk persoonlijk netwerk van zakelijke en privérelaties biedt laagdrempelig toegang tot kennis, contacten, informatie en gunsten. Ieder van ons kent honderden anderen en opgeteld biedt dat gezamenlijk sociaal kapitaal van uw medewerkers een zeer groot potentieel aan waardevolle connecties voor uw organisatie.

Met onze ervaring en wetenschappelijke kennis analyseren we uw sociaal kapitaal en leren u door Netwerkend Werken dat gericht, strategisch, optimaal te laten groeien en renderen voor de organisatiedoelen. Kennis en inzicht die zich snel terugverdienen in geld, snelheid en reputatie, met blijvend concurrentievoordeel.

Onze kennis en ervaring zijn gebaseerd op wetenschappelijke onderzoeken en netwerktheorie van onderzoekers zoals Granovetter (the Strength of Weak Ties), Burt (Structural holes) en vele anderen waaronder Martin van der Gaag (Social capital measurement).

Onze droom is om op elke school in Nederland van, VO tot en met WO, in het curriculum lessen terug te zien die jong volwassenen vaardig maken in het bouwen, onderhouden en benutten van relevante netwerken.

BRONNEN

La Red (2003-2014) readers strategisch netwerken, netwerken in de praktijk, virtueel netwerken, renderende relaties

Verbrugge, L.M. (1977) The structure of adult friendships. *Social Forces* 56:576-597.

Van de Bunt, G. (1999) Friends by choice: an actor-oriented statistical network model for friendship networks through time. Amsterdam: Thesis.

Weber, M. (1921/1978) Economy and society. Edited by Guenther Roth and Claus Wittich. Berkeley: University of California Press.

Becker, G.S. (1964) Human capital: a theoretical and empirical analysis, with special reference to education. New York: NBER and Columbia University Press.

Schultz, T. (1961) Investment in human capital. *American Economic Review* 51:1-17.

Johnson, T. (1970) Returns from investment in human capital. *American Economic Review* 60:546-60.

Bourdieu, P. (1984) Distinction: a social critique of the judgement of taste. Cambridge: Harvard University Press.

Newman, M.E.J. (2000) Models of the Small World. *Journal of Statistical Physics* 101:819-841.

Granovetter, M. (1973) The strength of weak ties. *American Journal of Sociology* 78:1360-1380.

Burt, R.S. (1992) Structural holes: the social structure of competition. Cambridge MA: Harvard University Press.

Bavelas, A. (1950) Communication Patterns in Task-Oriented Groups. *The Journal of the Acoustical Society of America* 22:725-730.

Guetzkow, H; Simon, H.A. (1955) The Impact of Certain Communication Nets upon Organization and Performance in Task-Oriented Groups. *Management Science* 1:233-250.

Freeman, L.C. (1979) Centrality in social networks. Conceptual clarification. *Social Networks* 1:215-239.

Gaag, M. van (2005), The measurement of individual social capital

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

- i Meijers, F., Kuijpers, M., en Bakker, J. (2006), Over leerloopbanen en loopbaanleren, loopbaancompetenties in het (v)mbo. Het Platform Beroepsonderwijs.
- ii Zie http://www.lob-vo.nl/sites/default/files/Hulpkaart_samenvatting_loopbaancompetenties_0.pdf Samenvatting van de vijf loopbaancompetenties
- iii Laks Monitor 2014, http://www.laks.nl/uploads/pdf/Persbericht%20LAKS%20presenteert%20resultaten%20LAKS_monitor.pdf
- iv Het Laks onderzoek: Scholieren eisen tijd en begeleiding voor hun loopbaan. <http://www.laks.nl/uploads/pdf/Publicaties/eindrapport%20Scholieren%20eisen%20tijd%20en%20begeleiding%20voor%20hun%20loopbaan%20-%20LAKS,%20april%202013.pdf>
- v Geraadpleegde en bekeken mentormethodes:
- Mentormethodes van scholen:**
- <http://www.daltonalkmaar.nl/leerlingen/keuzebegeleiding-vwo-havo>
  - <http://www.daltonalkmaar.nl/leerlingen/keuzebegeleiding-pso-vmbo>
  - http://www.theresialyceum.nl/Portals/0/documenten/webmaster%200910/downloads/binnenwerk_over_de_brug_13_14_v1.pdf
  - <http://beatrixcollege.dedecaan.net/>
  - www.breingeheimen.nl
  - http://oudenbosch.markland.nl/onderwijs/beroepsgerichte_leerwegen_kader_en_basis/keuzebegeleiding/www.voorelkementor.nl
- Digitale mentormethodes:**
- Kiezen op komst <http://www.eisma.nl/edumedia/upload/files/docenteninstructieKiezenopkomst.pdf>
  - Keuzedossier <http://www.keuzedossier.nl/>
  - Koerswijzer: <http://www.koerswijzer.info/Home/>
  - Qompas: <http://www.qompas.nl/scholieren.html>
  - MC: http://www.docentenpakket.noordhoff.nl/wps/portal/epn!/ut/p/b0/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfGjzOKDgk1CHZ0MHQ0MAAs0MDDw9vDws_JxDHP3MTPULsh0VAW-XbsY/
  - TKMST: http://www.tkmst.nl/tkmst_test
  - Beroepen in beeld
  - Loopbaanscan van de VO-raad
  - MBO LOB Toolbox
- vi Proefflessen met het lespakket netwerken zijn uitgevoerd bij:
- Beatrixcollege in Tilburg – Havo 2
  - Were Di in Valkenswaard – Havo 3
  - Were Di in Valkenswaard – VMBO 2
- vii Bron: “The value of the program On Stage for the VMBO-student”. Draft Master Thesis. November 2012; Eva Smeele. Zie ook <http://www.onderwijsstage.nl/missie.php>

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 1

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 1 - DOCENTENHANDLEIDING

EEN NETWERK? HEB IK DAT OOK?

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met anderen vertegenwoordigt om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de eerste in een reeks van zeven lesbrieven over netwerken. De lesbrief is te gebruiken voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten. Ze zijn zich dan al bewust van de mensen die ze kennen. Dat kan dus op elk moment in het schooljaar zijn.

Deze les: Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen

In deze eerste les oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Een netwerk bestaat uit alle mensen die we kennen. Netwerken als activiteit is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden geruild. De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. In deze maken de leerlingen kennis met het tekenen van hun eigen netwerk. Ze gaan beseffen dat ze een netwerk hebben en dat ze daaruit hulp ontvangen.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

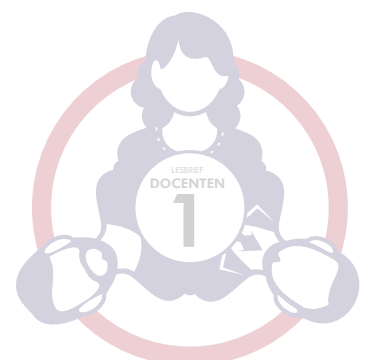
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 1 - Docentenhandleiding - Een netwerk? Heb ik dat ook?	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	1
Deze les: Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen	2
Leeswijzer	2
Theoretisch kader en onderwerpen van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen	5
Leerdoelen voor leerlingen	5
Opbrengst voor de docent	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Begrippenlijst	7
Reflectievragen voor de docent	7
Opbouw van de les	8
Benodigde materialen	8
Voor de liefhebbers	9
Vier leerlingen als voorbeeld	11
Sandra in les 1	11
Bas in les 1	12
Oriëntatiefase	16
Theoretisch kader	16
Opwarmer – Het netwerk van de klas	17
Opwarmer - Gemeenschappelijke taal – Het woord netwerk(en)	19
Vorbereidingsfase	20
Theoretisch kader	20
Uitvoeringsfase	22
Theoretisch kader	22
Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk	23
Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?	25
Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?	27
Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?	29
Opdracht 1.5 - Teken je netwerk – Toevoegen van emotionele nabijheid	31
Evaluatiefase	34
Wist je dat	34
Uitleg bij de Creative Commons-licentie	35

THEORETISCH KADER EN ONDERWERPEN VAN DEZE LES

Voor bijna alles wat we doen hebben we uiteindelijk de hulp van andere mensen nodig. Sterker nog, het gaat vaak gemakkelijker, sneller en leuker als we hulp van anderen vragen bij dat wat we willen bereiken of willen weten. Ons netwerk bestaat uit de mensen die we kennen. Doordat we de relatie met hen onderhouden, kunnen we ze om hulp vragen. Hulp die te maken heeft met onze loopbaanvragen. Mensen die je iets kunnen vertellen over waar je benieuwd naar bent of die je iets kunnen leren wat je graag wilt ervaren. Om effectief gebruik te kunnen maken van jouw netwerk is het handig om te weten wie er in jouw netwerk zitten en welke eigenschappen en talenten deze mensen hebben.

De variëteit en hoeveelheid hulp die jij tot je beschikking hebt, hangt af van de mensen die jij kent. Als je mensen kent die veel van elkaar verschillen, is de kans groter dat ze je ook op verschillende manieren kunnen helpen. Bijvoorbeeld omdat ze meer weten van verschillende sectoren om in te werken. Het is ook voordelig om mensen te kennen die elkaar niet kennen. Op die manier komen er meer kansen en nieuwe informatie op je pad. Daarom is het leuk en zinnig om te kijken naar jouw netwerk en de mensen die jij kent.

Voor loopbaan- en studiekeuzevragen is het over het algemeen handig om een netwerk te hebben dat de kans vergroot dat je gaat vinden wat je zoekt. Dat moet je ruim zien. Het kan gaan om mensen die je iets kunnen leren of die je iets kunnen vertellen over een onderwerp waar je nieuwsgierig naar bent.

Leerlingen hebben ook voordeel bij een netwerk waar je de gelegenheid krijgt om te oefenen met iets waar je goed in wilt worden of om rolmodellen te ontmoeten in een vak waar de leerling belangstelling voor heeft. Het netwerk van een leerling bepaalt in sterke mate zijn studie- en loopbaanmogelijkheden en de keuzes die hij maakt.

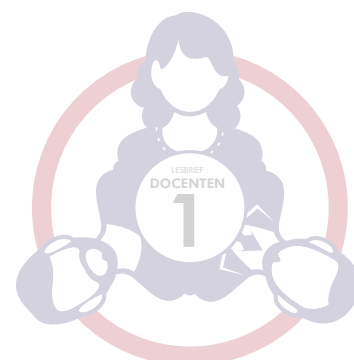
Waar voldoet het netwerk dan bij voorkeur aan:

- Liever een groter dan een klein netwerk.
- De mensen die je kent hebben andere talenten, eigenschappen, functies en kenmerken dan jij.
- Goede vrienden zijn fijn, maar kennissen bieden meer kansen.
- Bij voorkeur kennen de mensen die jij kent elkaar niet.

In deze eerste lesbrief oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Door te beseffen dat ze een netwerk hebben, kunnen de leerlingen uiteindelijk bewuster en gericht hun netwerk bouwen, bevestigen en benutten.

De loopbaancompetentie netwerken ontwikkelen leerlingen doordat:

- De leerling weet wat hij wil of interessant vindt (informatie over ...).
- De leerlingen zich bewust zijn dat ze een netwerk hebben en wie er in zitten.
- De leerlingen weten dat ze zelf bepalen wie ze leren kennen.

Onderwerpen die in deze les onder andere aan bod komen zijn dat:

- Mensen helpen elkaar.
- Iedereen heeft een netwerk.
- Netwerken kun je tekenen en dat geeft inzicht over de waarde.
- Sommige mensen ken je goed, sommige ken je minder goed.
Maar ze tellen allemaal mee en kunnen je allemaal op hun eigen manier helpen.
- Je kent meer mensen dan je denkt.
Pas als je de mensen die je kent op een rijtje zet, zie je met hoeveel mensen je te maken hebt. En dus, door wie je je allemaal kunt laten inspireren.

Over het algemeen willen mensen andere helpen met hun vragen en met het verwezenlijken van hun dromen. Leerlingen kunnen dus rekenen op een verscheidenheid aan hulp en tips. Door inzicht te hebben in hun eigen netwerk, kunnen leerlingen beseffen dat ze via de mensen die ze kennen:

- Aan informatie kunnen komen over verschillende beroepen en opleidingen.
- Toegang krijgen tot stageplaatsen of leerwerkplekken.
- Zich spiegelen aan rolmodellen.
- Niet alleen staan in de keuzes die ze moeten maken.

Deze onderwerpen komen terug in latere lesbrieven. Dan meer toegespitst op sturend en strategisch netwerken.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen dat iedereen relaties heeft en dat die samen een netwerk vormen.

Weten de leerlingen dat ze zelf een netwerk hebben.

Kennen de leerlingen begrippen die bij netwerken horen.

Voelen de leerlingen de waarde van vriendschap en goede relaties van iedereen die ze kennen..

Waarderen de leerlingen hulp die ze van mensen (een netwerk) kunnen ontvangen om te bereiken wat je wilt.

Hebben de leerlingen aandacht voor de mensen in hun netwerk die ze bij hun bewuste studiekeuze kunnen helpen.

Kunnen de leerlingen hun eigen netwerk tekenen.

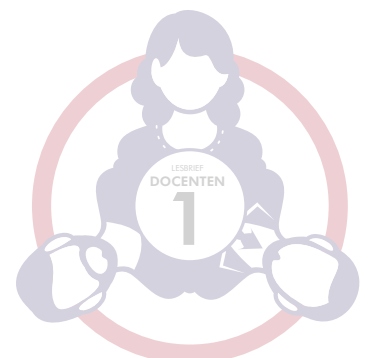
Kunnen leerlingen verschillende groepen of 'werelden' in hun eigen netwerk in kaart brengen met een kleurencirkelmodel.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Hoe jouw leerlingen tegen hun netwerk, hun contacten, aankijken.
- Welke waarde de leerlingen geven aan de relaties die ze hebben.
- Welke leerlingen ondersteuning nodig hebben bij het verder ontwikkelen van deze loopbaancompetentie.
- Welke leerlingen talent lijken te hebben voor het ontwikkelen van een netwerk.

Hierdoor kun je deze leerlingen gerichter helpen in het betrekken van het netwerk bij studie- en loopbaankeuzes.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Sociaal netwerk	Verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen. Iedereen: familie, vrienden, kennissen, buren, collega's, zakenpartners, mede-(verenigings)leden, et cetera. In de praktijk denken mensen aan deelverzamelingen, in 'losse' werelden. Een netwerk is 'sociaal' als het om een netwerk van mensen gaat. Dit om onderscheid te maken met andere netwerken, zoals een energie-, wegen- of metronetwerk.
Netwerken	Netwerken is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets geruild kan worden. Bewust betekent dat je dat zelf kiest. Duurzaam dat het relaties zijn die een leven lang duren. Ruilen kan gaan over aandacht, interesse tonen, informatie geven et cetera.
Relaties	Mensen die je kent en die jou ook kennen.
Sterke relaties	Mensen die je heel goed kent, 'vrienden'.
Zwakke relaties	Mensen die je een beetje kent, 'kennissen'.
Virtueel sociaal netwerk	Een netwerk op internet waar mensen zich met elkaar verbinden zoals Facebook, Twitter en LinkedIn. Het is niet nodig dat ze elkaar kennen.
Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er 'van boven af', in een schema, uitziet.
Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Netwerkaart	Visuele weergave van een netwerk.

Reflectievragen voor de docent

- Welke hulp heb je recent gekregen in het kader van jouw werk?
- Hoe bewust ben je van je netwerk?
- Hoeveel weet je van het netwerk van de leerlingen van jouw (mentor)klas?
- Welke hulp heb je recent gegeven aan een collega op school?
- Teken je eigen netwerk. Wat valt je op?

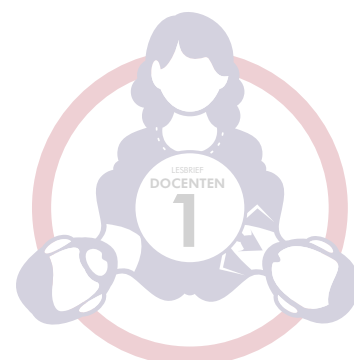
Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

- Oriëntatiefase:** De oefening met het bolletje wol is een activerende oefening om het begrip 'netwerk' visueel te maken. Een alternatief voor deze warming-up is de namen van de leerlingen op het bord schrijven en de leerlingen zelf de relaties te laten tekenen tussen de verschillende mensen. Een begrippenkader vormen met de leerlingen geeft inzicht in de gedachtenwereld van de leerlingen rondom het thema netwerken.
- Vorbereidingsfase:** Neem met de leerlingen de introductietekst in de lesbrief voor leerlingen door.
Tip: geef je eigen netwerk als voorbeeld. Beelden spreken: het laten zien van jouw eigen netwerk kan voor leerlingen het begrip netwerk verduidelijken. Bespreek daarna kort de vragen uit de tekst.
- Uitvoeringsfase:** Opdrachten: 1.1, 1.2, 1.3 en 1.4. Elke oefening neemt de leerling een stapje verder in het denken over netwerken en relaties. Bespreek elke opdracht kort na aan de hand van de informatie bij de betreffende opdracht. U kunt ook kiezen om een leerling uit te nodigen zijn antwoorden te delen met de klas en die op het bord te verzamelen. De lijst uit opdracht 1.4 kan worden bewaard in een portfolio, samen met de huiswerkopdracht.
- Evaluatiefase:** Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling.
Vat de stof aan het einde van de lesbrief samen en laat de leerlingen benoemen waarom het oefenen met hulp geven en hulp vragen zinvol is voor loopbaanleren.
- Huiswerk:** Het netwerk dat de leerlingen tekenen kan in de les en eventueel als verdiepingsslag thuis worden getekend. Deze opdracht is geschikt om bij elke les te gebruiken. Ook is deze opdracht geschikt om in een portfolio te bewaren of als opdracht in het PTA handelingsdeel LOB op te nemen.

Benodigde materialen

- Bolletje wol (bij de alternatieve oefening: (digitaal) schoolbord).
- (Digitaal) schoolbord.
- Pen(nen).
- Viltstiften.
- Papier, één blad A4-vel per leerling.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

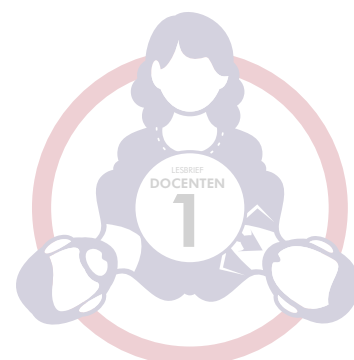
Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Prof. Dr. B. von Dommelhausen
Titel:	Studie over Netwerken door Prof. Dr. Bernhard von Dommelhausen
Jaar:	September 2010
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een grappige professor geeft, met een Duits accent, in dit filmpje vijf goede tips over netwerken. Duidelijk voor introductie. Aan het eind van het filmpje wordt melding gemaakt van het Open Network Event. Daarvan bestaat een LinkedIn groep, maar de website van het event is niet meer actief. Dus goed te gebruiken maar tijdig filmpje stopzetten.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=y8y60gOMf5g
Duur:	Ongeveer 4 minuten

Boek	Nederlands
Auteur:	Donna Fisher
Titel:	Persoonlijk netwerken voor dummys
Jaar:	2002
Omschrijving:	Een zeer toegankelijk boek met een heldere opbouw. Een goede verdieping voor leerlingen die meer willen weten over netwerken.
Bron Internet	http://www.bol.com/nl/p/persoonlijk-netwerken-voor-dummys/1001004002381438/

Filmpje	Engels
Kanaal:	Common Craft
Titel:	Social Networking in Plain English
Jaar:	2007
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video geeft een korte uitleg/ introductie over het sociaal netwerk. In het begin van de video worden voorbeelden gebruikt om zichtbare netwerken te laten zien. Deze voorbeelden zijn een netwerk van wegen om van a naar b te reizen en het elektriciteitsnetwerk om huizen van stroom te voorzien. Vervolgens worden de connecties van personen weergegeven als een netwerk, het sociaal netwerk. Voordelen van een sociaal netwerk worden gegeven, dit kan zijn van het vinden van een nieuwe baan tot het vinden van een partner. Ook wordt een probleem geconstateerd, dat een sociaal netwerk vaak verborgen is en niet overzichtelijk is zoals een wegenkaart. De oplossing die hiervoor wordt gegeven is om jezelf aan te melden bij een sociaal netwerk website. Voorbeelden van deze websites worden genoemd en er wordt uitgelegd hoe een sociaal netwerk website werkt en hoe het de connecties tussen personen laat zien.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=6a_KF7TYKVc
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Big Think
Titel:	The Sociological Science Behind Social Networks and Social Influence
Verteller:	Nicholas Christakis
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Nicholas Christakis vertelt over sociologie in netwerken en legt uit welke invloed dat heeft op ons. Nicholas Christakis is Professor of Medical Sociology, Medicine, and Sociology aan de Harvard University.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=wadBvDPeE4E
Duur:	Ongeveer 1 uur

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven de we docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een klein netwerk met veel sterke relaties.

Sandra in les 1

Sandra is een kletskaus en zegt iedereen gedag. Ze heeft zwakke en sterke relaties. Sandra weet heel goed welke hulp ze nodig heeft bij de dingen die ze doet. Ze weet ook heel goed aan wie ze hulp kan vragen voor bijvoorbeeld het vervoer naar uitwedstrijden van haar korfbalteam.

Sandra heeft een heel groot netwerk. Dat levert haar heel veel ideeën en contacten op. Ze wil met iedereen eigenlijk heel goed contact hebben (een sterke relatie) en besteedt daar al haar tijd aan.

Ze denkt niet veel na over wat bij haar past, over wat voor opleiding en beroep ze moet kiezen. Ze wordt door de mensen die ze kent geholpen in haar dagelijkse dingen.

Ze loopt het risico dat ze volledig af gaat op wat anderen haar vertellen, zonder dat ze nadenkt of dat ook echt wat voor haar is. Sandra vindt veel mensen leuk. Veel mensen vinden haar aardig, dat vindt Sandra ook belangrijk. Ze heeft een groot netwerk, kent veel mensen een beetje, goed tot heel goed.

Sandra benut haar netwerk nog niet voor haar studie- en loopbaankeuze en heeft daar hulp bij nodig.

Bas in les 1

Bas zit heel de dag achter de computer. Hij heeft een klein netwerk met veel sterke relaties. Hij heeft een goed gevoel bij de mensen die hij kent, maar hij wisselt weinig informatie met ze uit.

Bas denkt veel na over games. Hij denkt veel na over zijn toekomst, maar weet niet goed hoe daarover te denken. Zal hij geld kunnen verdienen in de gaming industrie? Maar hoe hij dat moet aanpakken en of dat leuk is om te doen, hij heeft geen idee.

En juist daardoor is het risico groot dat Bas niet gaat doen wat hij leuk vindt, omdat hij geen idee heeft hoe hij verder moet komen. Hij gaat niet uit zichzelf uitzoeken hoe je in de gaming industrie kunt werken of wie hem daarbij kunnen helpen. Bas komt uit zichzelf niet op het idee om met mensen te gaan praten die hem iets kunnen vertellen over de gaming industrie.

Bas heeft een zetje in de rug nodig bij het vergroten van zijn netwerk. Hij doet er verstandig aan om gericht meer mensen te leren kennen. Hij moet leren uitspreken dat hij iets met computerspellen wil gaan doen en inzicht krijgen wie er allemaal in zijn netwerk zitten die hem daarbij kunnen helpen. Dat zijn vast meer mensen dan hij nu denkt.

Netwerkprofiel van Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

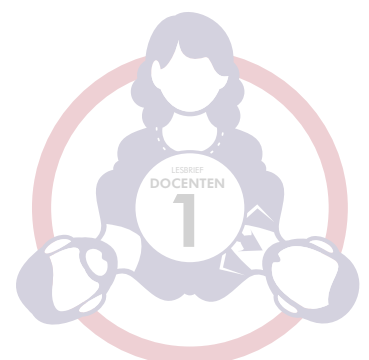
Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra.

Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

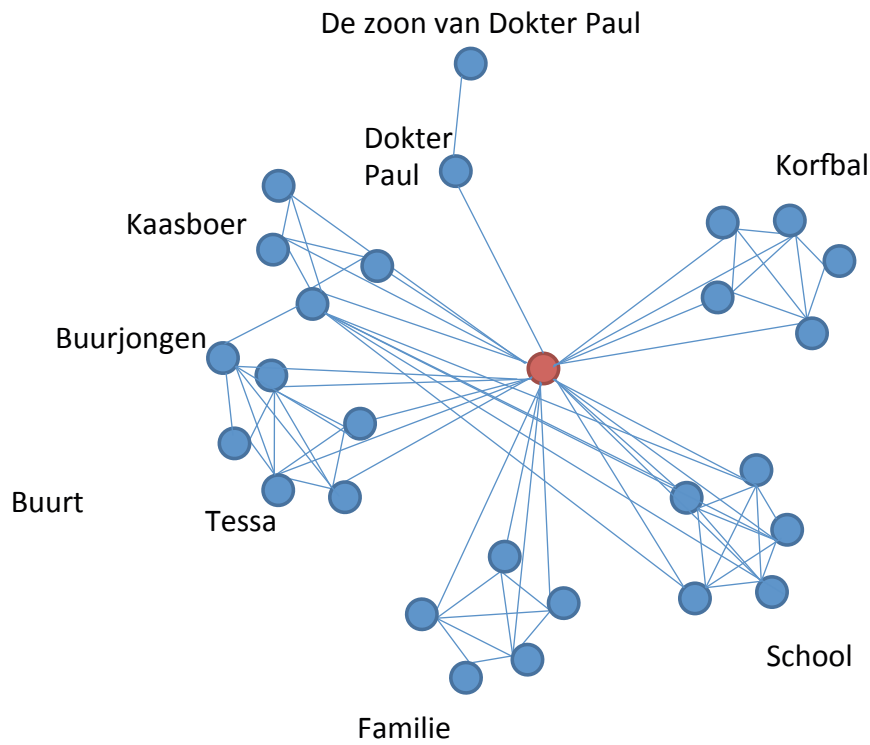
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er zo uit:

Figuur 1 - 1 De netwerktekening van Sandra

Netwerkprofiel van Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

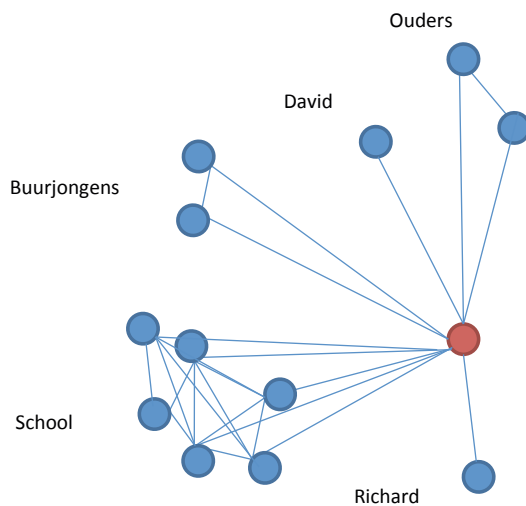
Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

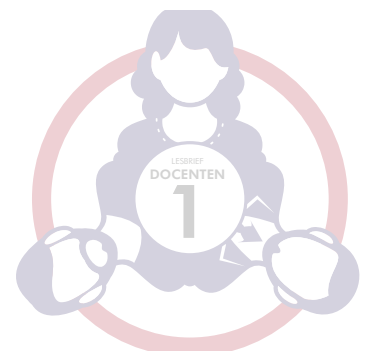
Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 1 - 2 De netwerktekening van Bas

Sandra en de netwerkopbrengst

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Bas en de netwerkopbrengst

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

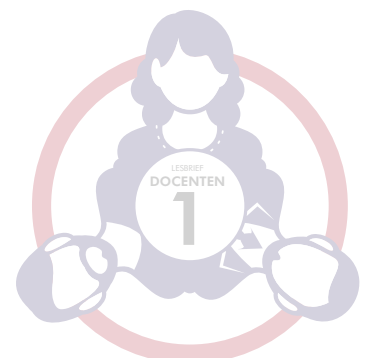
Er is veel wetenschappelijk onderzoek naar sociale netwerken. Zo ook naar hoeveel mensen je gemiddeld kent. In westerse landen zijn dat gemiddeld 600 mensen per persoon en dat dat aantal varieert natuurlijk, afhankelijk van leeftijd, opleidingsniveau, hoeveel banen iemand heeft gehad en hoe vaak iemand is verhuisd. Een hoog opleidingsniveau en vaak van baan wisselen leiden tot een groter netwerk. Over het algemeen is het nuttig om meer mensen te kennen. Dus sturen op de grootte van jouw netwerk is een zinnige strategie in het kader van jouw loopbaan. Wat doe je zelf eigenlijk om meer mensen te leren kennen?

Sturen op relevantie is minstens zo belangrijk. Kunnen de mensen die jij kent van dienst zijn bij het realiseren van jouw doelen of bij het beantwoorden van jouw vraag? Hoe vaak denk jij zelf na over de relevantie van de mensen die je kent?

Om keuzes te kunnen maken wie je zou willen leren kennen om je te helpen bij je studiekeuzes en loopbaan, moet je eerst weten wie je nu al kent en wie er in je netwerk zitten. We kennen meer mensen dan we zelf meestal denken en overzicht hebben over jouw netwerk is niet eenvoudig. Netwerken letterlijk in beeld brengen is een handig hulpmiddel. Er zijn verschillende manieren om dat te doen. Je kunt lijsten maken van de mensen die je kent, maar ook jouw netwerk tekenen.

Om gevoel te krijgen bij het begrip netwerk beginnen we in deze les met het zichtbaar maken van de verbindingen die er tussen mensen (kunnen) zijn. Er zijn twee varianten van deze opwarmer. Beide varianten zorgen voor een eerste beleving bij de leerlingen van het woord netwerk. Afhankelijk van jouw klas en omgeving kun je kiezen voor de variant die het beste past.

Ervaring leert dat het woord 'netwerken' verschillende reacties oproept, positieve en negatieve, zoals 'kruiwagentjes' en 'vriendjespolitiek'. Wat zijn de gevoelens en woorden waar je zelf aan denkt bij het woord netwerken? Creëer daarom samen met jouw leerlingen gemeenschappelijk taal over de begrippen 'netwerk' en 'netwerken'.

Opwarmer – Het netwerk van de klas

Docenteninstructie

In het kader van loopbaan leren is het zichtbaar maken van je netwerk cruciaal, want dat geeft je de kans om de snelle en handigste routes door je netwerk te kiezen in het kader van dat wat je wilt bereiken. Vandaar deze opwarmer. De leerlingen maken letterlijk een beeld (een visualisatie) van hun netwerk. Eerst zicht en dan inzicht. Aan de hand van de tekening van zijn netwerk, ontdekt de leerling of zijn netwerk voldoende toegang geeft tot alle antwoorden op studie- en loopbaanvragen. Als het antwoord 'ja' is, dan is benutting een vervolgstap. Als het antwoord 'nee nog niet' is, dan ontstaan de acties om zijn netwerk beter vorm te geven.

In deze oefening brengen we het netwerk van de klas in beeld. Deze oefening helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen. Netwerken in beeld brengen zorgt ervoor dat je goed kunt kiezen hoe je door jouw eigen netwerk gaat 'reizen' en welke mensen je kiest als overstapstations om op je eindbestemming uit te komen. Dit is de opstap naar opdrachten 1.1 en 1.5. De eerste opdracht is een oefening zonder regie om een netwerk te tekenen. De tweede opdracht is een tekenopdracht met regie waarin de leerlingen ook verbindingen gaan tekenen tussen de mensen die elkaar kennen.

Bij deze opdracht zijn twee varianten uitgewerkt:

Variant a: 'bolletje wol'

Variant b: 'netwerk tekenen op het (digitaal) schoolbord'

Variant a ('bolletje wol')

We brengen het netwerk van de klas in beeld door een bolletje wol van leerling naar leerling te gooien. Het helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen.

Tip: Maak een foto van dit netwerk in je klas en stuur die aan je leerlingen voor hun portfolio of werkmap.

1. Schuif alle tafels en stoelen aan de kant en laat de leerlingen in de klas staan.
2. Laat de leerlingen door de klas heen lopen.
3. Roep 'stop' zodra de leerlingen 'mooi' over het klaslokaal zijn verdeeld.
De leerlingen blijven staan waar ze nu staan.
4. Geef één van de leerlingen een bolletje wol met de opdracht om het uiteinde van het bolletje wol vast te houden en het bolletje naar iemand anders toe te gooien. Dat mag iedereen zijn. De oefening wordt relevanter als er richting gegeven wordt aan de keuze die je voor iemand maakt.
5. De leerling die het bolletje wol heeft gevangen houdt de draad van het bolletje vast en gooit het bolletje naar de volgende leerling.
6. Ga hier mee door totdat alle leerlingen een draad van het bolletje wol vast hebben.

Je kunt het bolletje wol kras door de klas laten gooien, maar de oefening wordt relevanter door een keuze toe te voegen aan het doorgooien, zoals:

- Gooi het naar de persoon die het dichtst bij je woont.
- Gooi het naar de persoon die 'net iets groter' is dan dat jij bent.
- Gooi het naar de persoon die 'net iets ouder is' dan jij bent.
- Gooi het naar de persoon die een vergelijkbare sport beoefent.
- Gooi het naar diegene een leuke weekendbaan heeft.

Het gaat er uiteindelijk om dat het bolletje wol door het gehele lokaal gaat.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

*Je kunt de oefening ook met een aantal leerlingen in de klas doen in plaats van met de gehele klas.
Dit kost minder tijd en het idee blijft hetzelfde.*

Variant b (netwerk tekenen op het (digitaal) schoolbord)

Met deze oefening brengen we het (een) netwerk van de klas in kaart, op het bord. Het helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen.

1. Schrijf de namen van de leerlingen op een willekeurige plek op het bord of laat ze dit zelf doen.
2. Laat één leerling naar het bord toe komen. Laat hem een lijn trekken tussen zijn naam en de naam van een andere leerling.
3. Laat vervolgens de leerling naar wie de lijn is getrokken naar het bord komen. Laat hij zijn naam naar een andere leerling trekken.
4. Herhaal deze stappen met alle leerlingen en iedereen met elkaar is verbonden.
5. Leerlingen mogen meerdere keren naar het bord komen en naar meerdere leerlingen lijnen weergeven, maar steeds één per keer.
6. Op het bord zijn de namen van de leerlingen met elkaar verbonden door lijnen.
Er is een tekening, een visualisatie, gemaakt van het (willekeurige) netwerk van de klas.

Tip: maak een foto van dit netwerk in je klas en stuur die aan je leerlingen om op te nemen in portfolio of werkmap.

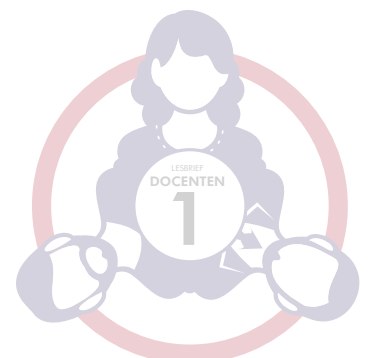
De lijnen op het bord kunnen kris kras worden weergegeven, maar de oefening wordt relevanter door een keuze toe te voegen aan het kiezen van de persoon om de lijn naar te trekken.

- Trek een lijn naar de persoon die het dichtst bij je woont.
- Trek een lijn naar de persoon die 'net iets groter' is dan dat jij bent.
- Trek een lijn naar de persoon die 'net iets ouder is' dan jij bent.
- Trek een lijn naar de persoon die een vergelijkbare sport beoefent.
- Trek een lijn naar diegene een leuke weekendbaan heeft.

Het gaat er om dat alle leerlingen op het bord met elkaar verbonden zijn.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

Je kunt de oefening ook met een aantal leerlingen in de klas doen in plaats van met de gehele klas. Dit kost minder tijd en het idee blijft hetzelfde.

Opwarmer - Gemeenschappelijke taal – Het woord netwerk(en)

Docenteninstructie

De woorden netwerk en netwerken roepen bij iedereen gevoelens op, negatief en positief. Iedereen geeft een andere betekenis aan deze woorden en associeert netwerken met verschillende begrippen. De opwarmer laat jouw leerlingen kennismaken met de betekenis van de woordgroep netwerken. Ze krijgen zo onderbouwd meer grip op het thema en ontwikkelen een gemeenschappelijk begrippenkader en gedeelde taal. Vanuit dat kader beseffen ze dat andere mensen andere gevoelens en ideeën hebben bij het ontwikkelen en benutten van hun netwerk. In elk netwerkgesprek kunnen de leerlingen bij hun gesprekspartners toetsen hoe zij over netwerken denken en zo hun eigen begrippenkader vergroten.

In deze lesbrieven gebruiken we de volgende definitie van netwerken:

Netwerken zijn het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden geruild.

Door deze oefening bouw je aan een gemeenschappelijk begrippenkader en een gemeenschappelijke taal over het onderwerp en het verband dat leerlingen leggen met netwerken.

Tip: Maak een foto van de woorden over het thema die op zijn bord en stuur die aan je leerlingen om op te nemen in hun portfolio of werkmap.

Netwerken is voor mij:

1. Geef leerlingen de tijd om na te denken over de woorden netwerk en netwerken.
2. Laat ze om de beurt aangeven wat zij denken dat deze woorden betekenen.
3. Laat leerlingen bijvoorbeeld in een woordenboek opzoeken wat de woorden betekenen.
4. Laat leerlingen benoemen welke gevoelens ze hebben bij de woorden.
5. Laat leerlingen benoemen welke woorden nog meer bij deze begrippen horen (denk aan relaties, koffiedrinken, sms-en, een kaartje sturen, een feestje organiseren).
6. Laat leerlingen benoemen waarom netwerken relevant is voor loopbaanleren.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

Informatie voor nabespreking

Een sociaal netwerk omvat alle mensen die je kent. De verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen: familie, vrienden, kennissen, burens, collega's, zakenpartners en leden van de vereniging.

De oefening gaf, willekeurig of op basis van één van bovenstaande of door jouzelf bedachte redenen, een netwerk weer van de leerlingen in de klas. We brachten een netwerk in beeld. Alle leerlingen zijn onderdeel van het netwerk. De draadjes en lijnen tussen de leerlingen geven een relatie weer.

Sommige leerlingen zijn direct met elkaar verbonden.

Kijk maar eens aan welke twee mensen je 'vast' zit met een draadje (of lijn). Aan de rest van de klas zit je niet vast. Als je aan het draadje (of lijntje) trekt, zie je dat je de mensen aan wie je vast zit dus een beetje beïnvloedt. Ze gaan schudden. Zo gaat het met relaties ook. Met sommige mensen ben je verbonden. Als zij een beetje aan je trekken, doet dat iets met je. Als andere mensen trekken veel minder.

Het kan zijn dat sommige leerlingen meerdere keren de bol wol ontvingen (of dat naar hen meerdere lijnen zijn getekend). Er gaan dan meer dan twee lijnen (de bol ontvangen en de bol gegooid) van deze leerlingen naar andere leerlingen in de klas. Het kan ook zijn dat sommige leerlingen 'slechts' twee lijnen (de bol ontvangen en de bol gegooid) naar andere leerlingen in de klas hebben.

Als je doet alsof dit netwerk 'echt' is, dan kennen alleen de mensen elkaar waartussen een lijntje wol loopt (of lijn is getekend). Dat verschilt en is met relaties ook zo. De mensen met veel lijnen kunnen meer andere mensen een seintje of hulp geven en van meer mensen een vraag om hulp ontvangen. Ook dat is in het echt zo met relaties.

Er zijn in dit netwerk ook twee mensen die maar één lijn vast hebben (de eerste en de laatste). Zij zitten maar aan één ander iemand vast. Maar dat zegt niks of hoe goed zij mensen kunnen helpen, hoe slim ze zijn, of hoe goed zij door anderen geholpen kunnen worden.

Vragen die je kunt stellen aan de leerlingen:

- Hoe kun je een netwerkkaart gebruiken voor jouw loopbaanvragen?
- Hoe denk je nu over netwerken?
- Waarom is het handig na te denken over de mensen die je kent?

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Mensen hebben elkaar nodig om te kunnen leven, kijk maar naar je eigen leven. Elke dag hebben jouw leerlingen te maken met anderen die ze lesgeven en trainen bij hun sport of hobby. En denk natuurlijk aan de mensen die dichtbij staan, zoals ouders en andere opvoeders, vrienden, broers en zussen. Mensen die voor ze zorgen en die helpen, bijvoorbeeld, bij het vinden van een bijbaan.

Denk ook maar eens aan bekende wereldburgers zoals Mark Rutte, Yolande Sneyder-Cabau, Gers Pardoel, Georgina Verbaan, Miley Cyrus, Katy Perry, Martin Garrix of Valerio. Zonder hulp van hun familie en vrienden zouden zij nooit zo ver zijn gekomen. Hun talent om nieuwe mensen te ontmoeten en te netwerken was zeer belangrijk om succesvol te worden! Alleen maar ergens goed in zijn zonder dat je goed kunt netwerken is vaak niet voldoende om zo succesvol of bekend te worden. En ook beroemde voetballers zoals Robin van Persie, Arjen Robben en Johan Cruyff zijn door hun trainers geholpen om zo goed te worden. En zou Ali B ook zonder Marco Borsato met het liedje voor War Child zo veel succes gehad hebben?

In alle gevallen hebben anderen deze mensen geholpen om nog beter te worden of keuzes te maken. Jij bent ongetwijfeld ook wel eens geholpen om je doelen te bereiken. Je leerlingen krijgen hulp bij bijvoorbeeld vervoer naar een uitwedstrijd van hun sportclub, bij het vinden van een bijbaantje, het ontdekken van wat ze goed kunnen en vele andere vragen die ze hebben in het kader van vervolgstappen in hun leven.

Er zijn veel soorten netwerken, zoals energienetwerken, computernetwerken en wegennetwerken. Het begrip 'sociaal netwerk' betekent dat het gaat om een netwerk van mensen. Het woord sociaal heeft dus niets te maken met vrijetijdsbesteding of dat het zou gaan om *social media* zoals Twitter en Facebook. We hebben allemaal een netwerk, ook al zeggen jongeren (overigens volwassenen ook) nog al eens dat ze geen netwerk hebben. Vrijwel niemand is een kluzenaar en heeft dus mensen om zich heen. In eerste instantie zijn dat verzorgers en huisgenoten. Verder zijn dat natuurlijk klasgenoten en sportclubgenootjes.

De mensen die je kent noemen we jouw 'relaties', ze zitten in jouw netwerk. Iedereen heeft een netwerk van relaties. Al deze relaties kunnen helpen. Voor leerlingen met het vinden van een stageplaats, met reflectievragen om te ontdekken waar ze goed in zijn en bij het kiezen van een (vervolg) opleiding of sector.

We helpen elkaar allemaal. We doen dat bewust en onbewust. We hebben het soms niet eens door dat we een ander helpen, omdat we dit heel normaal vinden. En soms vragen we om hulp en soms krijgen we het zonder dat we er erg in hebben.

Netwerken kun je in beeld brengen (visualiseren)

Netwerken kun je in je tekenen. Het in beeld brengen van netwerken is handig omdat:

- Je zo kunt zien hoe je het meest effectief door jouw netwerk reist.
- Je zo kunt zien hoeveel verschillende soorten mensen je kent.
- Je zo zicht krijgt op de groepjes die zich in jouw netwerk vormen.
- Je zo jezelf vergelijkt met de mensen die je kent en zo kom je op ideeën.
- Je leert door de mensen die je kent op een rijtje te zetten waarin jij anders bent dan de ander of waarin juist hetzelfde.
- Het ervoor zorgt dat je bewust kijkt naar wie je kent.

Door jouw netwerk in beeld te brengen, sta je daar bewust bij stil. Je gaat op een andere manier kijken naar en nadenken over wie je kent. Je denkt ineens weer aan mensen die je lang niet sprak of je merkt dat veel mensen die jij kent elkaar ook kennen.

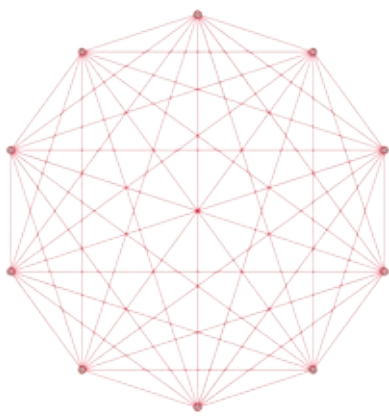
Breng jouw eigen netwerk in beeld. Wat valt je op? Deel dat eens met jouw leerlingen.

Je ziet hieronder verschillende tekeningen van netwerken. De plaatjes laten zien hoe de infrastructuur van het netwerk er uit ziet:

- De punten/bolletjes die je ziet bij de plaatjes zijn mensen.
- De lijntjes tussen de puntjes laten zien of de mensen elkaar kennen.

Een netwerk waar iedereen elkaar kent

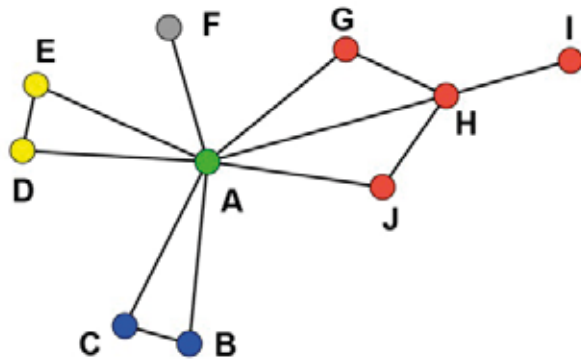
De kans is heel groot dat al deze mensen in dit netwerk heel erg op elkaar lijken.

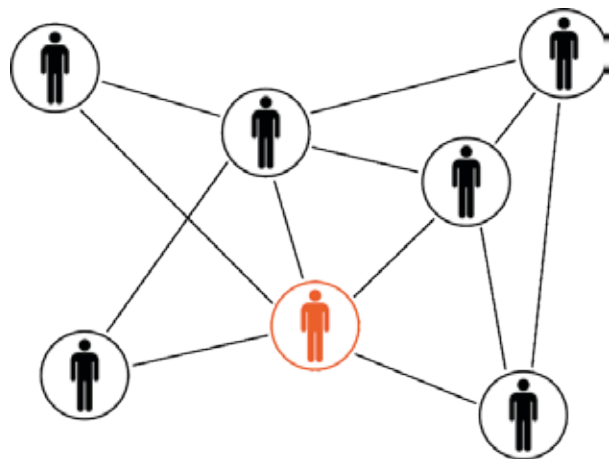
Figuur 1 - 3 Netwerk waar iedereen elkaar kent

Een netwerk waar niet iedereen elkaar kent

De mensen die elkaar kennen, bijvoorbeeld D en E, lijken op elkaar. Ze delen iets met elkaar: een sport, dezelfde school, dezelfde leeftijd, et cetera. Anderen, bijvoorbeeld I en B lijken waarschijnlijk minder op elkaar.

Figuur 1 - 4 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

Figuur 1 - 5 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

'Mensen kennen'

Binnen netwerken is de ene relatie de andere niet. We merken dat al aan de verschillende betekenissen van het begrip mensen 'kennen'. We spreken in de eerste plaats over mensen 'kennen' als we bedoelen iemand alleen van gezicht te herkennen en 'weten dat deze persoon bestaat'. Denk aan beroemdheden of televisiesterren. Jij kent ze, maar zij kennen jou (waarschijnlijk) niet. Deze functie van 'kennen' is wel relevant zijn als richtpunt voor een netwerkstrategie. Je kent iemand, maar het eerste contact (dat kost de meeste energie) moet nog worden gelegd.

We spreken ook van 'kennen' als we iemand op professionele, maar weinig persoonlijke wijze uit ervaring kennen. Zo 'kent' iedereen een huisarts, een dominee of een leraar, de secretaresses in andere afdelingen van de organisatie of weet je bijvoorbeeld dat mevrouw de Bruin drie huizen verderop woont. Er is dan geen sprake van elkaar kennen op persoonlijk vlak, maar die persoon kan jou herkennen of benoemen. Deze mensen kunnen we gemakkelijk beter leren kennen door onze relatie met hen verder te ontwikkelen.

En we kunnen iemand persoonlijk kennen. Hier gaat het om relaties met mensen die je meer dan eens hebt gesproken en met wie ooit enige persoonlijke aandacht uitwisselde. De andere persoon kent jou ook, meestal even goed, en weet iets (inhoudelijk) over je te vertellen. Je kunt in de groep van 'de mensen die je kent' weer gradaties aan te brengen, zoals we bijvoorbeeld 'zakelijke relaties', 'kennissen' en 'vrienden'.

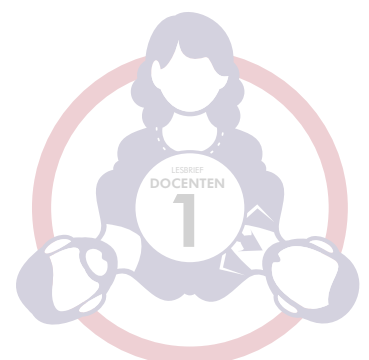
Iedereen die we kennen kan ons helpen en wij hen. Je sociaal netwerk biedt sociaal kapitaal dat je kunt gebruiken. Wat je aan iemand kunt vragen hangt af van de relatie die je met iemand hebt, van de 'sterkte van de relatie'. Dat is in de praktijk een gevoel dat bestaat uit een optelsom van hoe lang we iemand kennen, welke ervaringen we in die tijd met elkaar hebben opgedaan, hoezeer we iemand vertrouwen, hoe vaak we iemand zien, hoe lang achter elkaar en hoe betrokken we ons bij die persoon voelen. Met andere woorden, hoe goed het 'klikt'.

In de volgende opdrachten denken de leerlingen na over wie ze kennen, tekenen hun netwerk en denken na over wat voor hulp ze nodig hebben in een bepaalde situatie en wat voor hulp ze kunnen krijgen.

De gemeenschappelijke ontdekking is dat iedereen een netwerk heeft, minstens van verzorgers en huisgenoten. De vraag is of er overlap is in de netwerken van de leerlingen, wie kennen ze gemeenschappelijk en ook of er voldoende hulp beschikbaar is in het netwerk.

Een netwerk bestaat uit meer en minder voor de hand liggende mensen. Aan de voor de hand liggende mensen ben je gewend hulp te vragen. Maar de minder voor de hand liggende mensen vraag je nooit iets.

In deze oefeningen gaan de leerlingen op zoek naar wie ze kennen, hoe goed ze mensen kennen én naar de minder voor de hand liggende mensen.

Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk

Docenteninstructie

Deze eerste opdracht is een bewustwordingsoefening. Zonder doel of ambitie vraag je de leerlingen hun netwerk in beeld te brengen. Zo maken ze hun onbewuste kennis zichtbaar en ontstaat een beeld van ieders netwerk. Het eerste inzicht dat door oefeningen uitgroeit naar inzicht in het netwerk dat zij nodig hebben voor het vinden van hulp en informatie over studiekeuze- en loopbaanvragen. Door het tekenen van deze eerste versie van hun netwerk krijgen de leerlingen een startdocument. Bij elke volgende oefening wordt de evolutie in netwerkdenken zichtbaar doordat er meer details en diepgang ontstaan. Vraag de leerlingen deze netwerktekening op te nemen in hun portfolio of werkmap zodat ze zelf ook kunnen zien hoe zij in de loop der tijd tegen hun netwerk aankijken.

Deze opdracht is een individuele opdracht. Nadat je klassikaal het netwerk van de klas in beeld bracht, gaan de leerlingen nu hun eigen netwerk tekenen.

Niet iedereen reageert even gemakkelijk op de vraag om mensen die we kennen, onze netwerkleiden, te benoemen. Sommigen moeten hier iets langer over nadenken dan anderen. Houd de snelheid bij. Zet halverwege de oefening even stop en benoem dat: leerlingen die kleine netwerken tekenen hoeven geen klein netwerk te hebben, maar hebben misschien meer bedenktijd nodig. Oefening baart kunst. We zijn niet gewend onze netwerken in beeld te brengen. Hoe vaker je dit doet, des te makkelijker het gaat.

Stap 1:

Geef de leerlingen de volgende opdracht: teken eens hoe jouw netwerk eruit ziet, met jezelf in het midden. Laat hierbij in het midden hoe de leerlingen dat moeten aanpakken. Kijk welke verschillen er ontstaan tussen de tekeningen.

Zonder een instructie tekent iedereen zijn/haar netwerk naar eigen inzicht. Hoe ieder een netwerk tekent geeft bijvoorbeeld aan hoe iemand tegen het netwerk aankijkt. Hoe ze tegen mensen en relaties aan kijkt.

De volgende weergaven komen vaak voor:

- Op basis van individuen.
(Namen van personen worden opgeschreven.)
- Op basis van organisaties / clubs / verenigingen / groepen van mensen.
(Namen van organisaties / clubs / verenigingen / groepen worden opgeschreven.)
- Op basis van hoe mensen worden gekend
(Namen van groepjes als vrienden van school, familie, et cetera worden opgeschreven.)
- Op basis van wanneer mensen in het leven kwamen (tijdsvolgorde).
(Namen van gebeurtenissen in een bepaalde tijd zijn leidend voor het benoemen van mensen.)
- Op basis van werk / privé.
(Twee groepen worden weergegeven: werk/ privé, vaak niet van toepassing bij leerlingen.)
- Op basis van geografie (mensen worden ingedeeld naar woonplaats of land).
- Op basis van verbondenheid (er worden lijnen getrokken tussen de mensen die elkaar kennen).

Stap 2:

Help de leerlingen bij het tekenen van hun netwerk

Loop tijdens de tekenopdracht door het lokaal en bekijk hoe de leerlingen hun netwerk tekenen.

- De netwerken die leerlingen tekenen zijn verschillend van grootte.
Als ze weinig mensen weten op te noemen, neem ze dan een beetje bij de hand en help ze denken aan groepen mensen die iedereen wel kent: burens, verenigingsleden, verzorgers, huisgenoten, familie, et cetera.
- Als mensen delen van hun netwerk als groepjes tekenen, betekent dat dat ze die groepjes zien als een homogene mensenmassa. Als dit veel gebeurt vraag de leerlingen dan in die groepjes in hun tekening één of twee mensen bij naam moeten noemen die ze het best kennen.
- Sommige leerlingen tekenen lijntjes tussen de netwerkleiden, andere niet.

Stap 3:

Laat de leerlingen, nadat ze hun netwerk tekenden, weergeven waar of welke mensen ze iets vragen over zichzelf, een beroep, opleiding op studiekeuze. Laat ze deze mensen, organisaties of groepen omcirkelen of een kleur geven.

Informatie voor nabespreking

Vraag een aantal leerlingen om hun netwerk te laten zien, laat ze presenteren wat ze hebben getekend en waarom ze dat op deze manier hebben gedaan. Kijk ook of ze mensen hebben gevraagd/gesproken over hun studie- of loopbaankeuze.

Lopend door het lokaal zag je de verschillen tussen de tekeningen ontstaan. Laat de verschillen terugkomen in de nabespreking. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen leren dat je op verschillende manieren naar je netwerk kunt kijken. Er zijn vele wegen die naar Rome leiden. De weergave van jouw netwerk past bij wie jij bent en geeft zicht op de mensen die je kunnen helpen in jouw leerloopbaan.

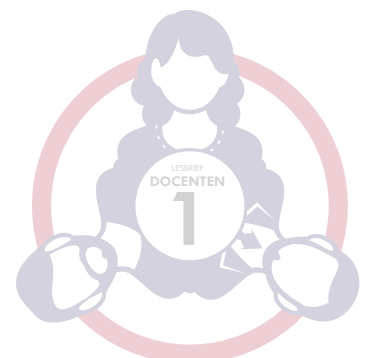
Kies in ieder geval de leerlingen uit die het netwerk tekenden:

- Op basis van individuen.
(Namen van personen worden opgeschreven.)
- Op basis van organisaties / clubs / verenigingen / groepen van mensen.
(Namen van organisaties / clubs / verenigingen / groepen worden opgeschreven.)
- Op basis van hoe mensen worden gekend.
(Namen van groepjes als vrienden van school, familie, et cetera worden opgeschreven.)
- Op basis van verbondenheid (er worden lijnen getrokken tussen de mensen die elkaar kennen).

Leuk om te vertellen:

De mensen die we ooit kenden ontbreken vaak in het getekende netwerk. Het zijn de 'slapende relaties': mensen die eerder hebt ontmoet en met wie je wellicht zelfs intensief omging, maar nu niet meer ziet. Bijvoorbeeld de burens in je vorige woonplaats of je klasgenoten op een vorige school. Vraag wie van de leerlingen wel aan deze mensen dacht.

Neem voor deze opdracht, inclusief nabespreking en presentaties, zeker 20 minuten de tijd.

Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?

Docenteninstructie

Deze opdracht is de opstap naar loopbaangerichte vragen en ambities. Een eerste aanzet waarna leerlingen bewust gaan ervaren hoe ze hulp krijgen uit hun netwerk en hoe ze die hulp leren herkennen. Hulp specifiek maken is iets wat door oefening steeds makkelijker zal gaan. Zijn leerlingen in staat om goed te benoemen wat ze zoeken dan levert het netwerk rendement op.

Opdracht 1.2 kan zowel klassikaal als individueel worden uitgevoerd. Hieronder volgt voor beide vormen een instructie. Neem de tekst samen met de leerlingen door. Ga, indien nodig, na wat het begrip van de tekst is.

We worden elke dag weer geholpen door mensen die we kennen. Het is zo normaal dat we het niet eens meer door hebben. Daarom staan we daar nu even bij stil.

In deze opdracht laat je de leerlingen drie situaties opnoemen waarin ze de afgelopen week zijn geholpen. Laat ze per situatie benoemen door wie, waarom iemand daarmee hielp en waarom het die persoon was die hielp. Benoemen de leerlingen investeringen die ze zelf hebben gedaan om van deze mensen hulp te krijgen? Investerings zoals aandacht geven, een kaartje sturen, luisteren naar iemands verhaal.

Beantwoord dezelfde vragen ook voor jezelf. Hoe gemakkelijk zijn deze vragen te beantwoorden?

Door te benoemen hoe hulp vragen en krijgen werkt, zie je pas goed hoe vaak die hulp voorkomt en hoe essentieel dat is. En, dat je hulp vaak vraagt aan mensen die het meest voor de hand liggen, omdat je die het meeste ziet of je het meest vertrouwd zijn. Mensen van wie je zeker weet dat die je willen helpen.

De leerling moet de hulp die hij van iemand anders kreeg noteren. Zo krijg je een overzicht van de hulp die je vraagt en krijgt en gevoel bij wat die hulp waard is.

Laat de leerlingen minimaal drie voorbeelden geven.

Informatie voor docent bij klassikale aanpak:

Iedereen wordt geholpen. We willen weten waarbij de leerlingen wel eens hulp krijgen, door wie en hoe ze hun netwerk weten in te zetten om die hulp te krijgen.

Stap 1:

Vraag aan de leerlingen waar ze in de afgelopen week mee werden geholpen. Denk aan loopbaangerichte vragen zoals een introductie bij een toekomstige werkgever voor een weekendbaan, of wie je een kijkje in de keuken heeft gegeven bij een functie waar je nieuwsgierig naar bent. Als dit nog moeilijk is kun je ook aan andere vragen denken om hiermee te oefenen. Vragen over tips over een goede film, of een leuke vakantiebestemming.

Laat ze dit eerst individueel bedenken.

Vraag dan een aantal leerlingen om hun antwoord.

Schrijf de antwoorden van een aantal leerlingen op het bord.

Stap 2:

Vraag door wie de leerlingen zijn geholpen.

Schrijf dit op het bord.

Voorbeelden van hulp: om beter te worden in een vak, het kopen van een scooter / brommer, het kiezen van een hobby of sportclub. Je kunt hulp en contacten van elkaar onderscheiden door gebruik van een andere kleur.

Voorbeelden van gerichte loopbaanoriëntatie- en studiekeuzehulp kunnen zijn:

- Bij het kiezen van je huidige school, sector- of profielkeuze.
- Bij het vinden van een bijbaan.
- Bij het kiezen van vrijwilligerswerk.

Stap 3:

Vraag de leerlingen waarom deze mensen hen hebben geholpen.
Schrijf dit op het bord.

Stap 4:

Laat de leerlingen hun antwoordvel invullen.

Informatie voor docent bij individuele aanpak:

De leerlingen hebben in de lesbrief een antwoordvel bij opdracht 1.2.
De ingevulde opdracht is geschikt om in het portfolio op te nemen.

Informatie voor nabespreking

Met deze opdracht ervaren de leerlingen dat:

- We dagelijks geholpen wordt door anderen, zonder dat we dit echt door hebben.
- Dat verschillende mensen ons verschillende soorten hulp bieden.
- Dat het slim is om jezelf bewust te zijn van de hulp die je kunt gebruiken.
- Dat het helpt om inzichtelijk te maken wie je hulp geeft.

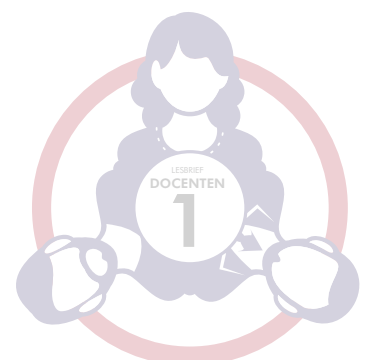
In de opdracht worden hulp en de mensen die de hulp geven apart benoemd.

De mensen die hulp geven noemen we 'netwerkleiden'. Het geheel van alle mensen en hulp in het netwerk samen noemen we 'sociaal kapitaal': een soort 'netwerkspaarrekening'. Ook hulp die je nog niet hebt benut, maar die je wel zou kunnen krijgen als je er om vroeg heet sociaal kapitaal.

Bij het nabespreken van de deze opdracht kun je letten op:

- Wat voor hulp er wordt aangeboden.
Kennis en informatie voor een vak, hulp bij het vinden van een stageplaats of bijbaan, geld om een duur product te kopen, samenwerken om iets voor elkaar te krijgen of te maken, een project te doen op school, et cetera.
- Wat voor soort mensen de leerlingen hebben benoemd.
(familie, vrienden, collega's, klasgenoten, collega's van ouders en opvoeders, et cetera.)

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 minuten de tijd.

Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?

Docenteninstructie

Een netwerk is een hefboom. Met de mensen om je heen bereik je meer dan alleen. Je moet wel duidelijk naar anderen communiceren wat je wilt bereiken en dus in staat zijn om een ambitie te benoemen of een juiste vraag te stellen. Bij voorkeur heb je meer vragen tegelijkertijd om 'uit te zetten' in jouw netwerk. De leerling maakt kennis met het voor je laten werken van het netwerk door het formuleren van gerichte vragen als opstap naar gerichte loopbaanvragen.

We beseffen vaak niet dat we hulp nodig hebben. Dat komt pas als je iets anders, nieuws of onbekends wilt gaan doen. Je merkt bijvoorbeeld pas dat je niet gemakkelijk te weten komt hoe het werkt in de olie-industrie als je daar niemand kent. Of dat het lastig is om een dagje mee te lopen met een boswachter als jouw netwerk niemand kent in de natuur- en groenvoorziening.

Hulp is in grote hoeveelheden voorhanden. Iedereen kent allerlei mensen die zeggen 'als ik je ergens mee kan helpen, dan moet je het zeggen hoor'. Lastiger is het om aan te geven wat voor hulp we nodig hebben. Oefenen met het stellen van een belangrijke vraag die helpt bij jouw loopbaan.

In opdracht 1.2 benoemden de leerlingen de hulp die ze eerder ontvingen. In opdracht 1.3 vragen we de leerlingen na te denken over wat voor hulp ze nodig hebben in een bepaalde situatie én wie deze hulp kan bieden.

De leerlingen kunnen ook hulp krijgen (en vragen) bij hun studie-, en loopbaankeuzeprocessen. Deze hulp kan komen van mensen die ze al kennen of van mensen die ze nog niet kennen, maar die ze mogelijk wel goede hulp kunnen geven. Juist door bewust contact te zoeken met anderen én met hen te praten over onder andere opgedane ervaringen en te reflecteren op de kwaliteiten en motieven van de leerling.

Opdracht 1.3 bestaat uit een klassikale opdracht (scenario 1) en een individuele opdracht (scenario 2). De klassikale opdracht is een introductie voor de leerlingen zodat ze de individuele opdracht kunnen uitvoeren.

Informatie voor docent bij de klassikale opdracht

Nodig leerlingen uit om een aantal voorbeelden te bedenken van hulp die ze nodig hebben bij het volgende scenario én van wie de leerlingen hulp kunnen krijgen. Schrijf de voorbeelden op het bord.

Scenario 1

Het is zomervakantie. Je ouders gaan twee weken op vakantie. Je mocht kiezen of je thuis wilde blijven of mee zou gaan. Je koos ervoor om thuis te blijven, zodat je nog wat extra geld kon verdienen voor je eigen vakantie. Tijdens de vakantie van je ouders ben je alleen thuis. Je hebt nog geen vakantiewerk gevonden.

Voorbeeld:

- Wie gaat me introduceren bij een leuk vakantiebaantje?
- Waar kan ik gaan eten als ik niet elke dag zelf wil koken?
- Vervoer naar de sportclub of naar (uit)wedstrijden.

Andere scenario's waarbij leerlingen hulp nodig kunnen hebben, zijn:

- een schoolvak (beter worden).
- een hobby beginnen of er beter in worden.
- een weekendbaantje of een nieuw baantje.

Het kan voor leerlingen moeilijk zijn om op te noemen welke hulp ze in een denkbeeldig scenario nodig hebben. Mocht het de leerlingen niet lukken, dan helpt het om een eerdere ervaring helemaal door te lopen. Dat kan door van een leerling een voorbeeld te vragen en dit klassikaal te behandelen en vervolgens de leerlingen individueel antwoord te laten geven op de vragen.

Informatie voor docent bij de individuele opdracht

De leerlingen gaan individueel aan de slag met scenario 2.

Scenario 2

Samen met je ouders en zusje woonde je tot je 14^e jaar in Groningen. Je vader heeft een nieuwe baan in Utrecht. Jullie gaan verhuizen van Groningen naar Utrecht. Jij gaat naar een nieuwe school, op zoek naar een (nieuwe) hobby- of sportclub en alle andere dingen die je nu in Groningen ook deed.

Waar heb je de komende tijd hulp bij nodig?

Denk maar eens na wat je wilt weten op je nieuwe school en wie je daarbij kan helpen. Hoe word je lid bij een nieuwe sportclub of wie kan je meer vertellen over waar je leuk kunt uitgaan. Geef vijf voorbeelden.

Voorbeeld:

- Ik heb hulp nodig bij *het vinden van de juiste lokalen*.
- *Een nieuw klasgenootje helpt me bij het vinden van de juiste lokalen*.

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij .....
- Mijn .....

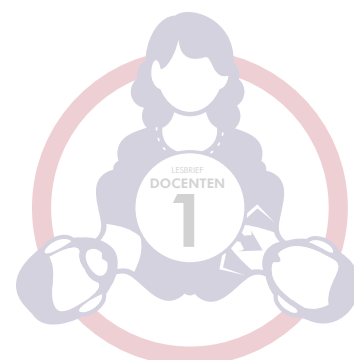
Informatie voor nabespreking

Het kan moeilijk zijn om een nieuw iemand te bedenken bij die hulp. Dat komt omdat je van heel veel mensen niet weet:

- Hoe goed je ze kent, dus wat je van ze mag vragen. (Je mag aan de mensen die je niet zo goed kent niet te veel vragen. Dat voelt niet goed én levert niet het gewenste resultaat op).
- Waar hebben de mensen die je kent verstand van?

Besprek de opdracht klassikaal. Dat activeert de leerlingen om na te denken over wat voor hulp ze nodig hebben en wie daarbij kan helpen. Als er veel verschillende mensen zijn benoemd die hulp kunnen geven, dan geeft dit een aardig beeld van de hoeveelheid hulpbronnen die een leerling tot zijn beschikking heeft.

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 minuten de tijd.

Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?

Docenteninstructie

Om via de mensen om je heen zo snel mogelijk de goede antwoorden te vinden, is inzicht in de kennis en de kennissen van jouw netwerkleden essentieel. Deze les leert de leerlingen te kijken naar de relevantie en beslissingsbevoegdheid van hun netwerkcontacten. Daarmee geven ze richting aan de lijst van netwerkcontacten met wie ze contact gaan zoeken, onderhouden en benutten.

Deze opdracht helpt leerlingen na te denken welke mensen ze kennen en wat ze doen. Ze leren te benoemen hoe sterk hun relatie met deze mensen is en welke relatie ze met hen hebben. Van de mensen die we goed kennen weten we niet altijd goed te benoemen wat ze doen. Weet jij eigenlijk wat jouw beste vriend(in) doet? Door nieuwsgierig te zijn kom je meer van mensen te weten. En als je meer van mensen te weten komt, krijg je weer meer ideeën om ze vragen te stellen. Er zijn allerlei gradaties in de sterkte van de relatie die we met anderen onderhouden. Het helpt voor het bouwen van een netwerk dat geschikt is voor loopbaanvragen om onderscheid te maken tussen sterke en zwakke relaties.

Sterke relaties

Onder de typische 'sterke relaties' vallen bijvoorbeeld die met je levenspartner, naaste familieleden, goede vrienden, partners in de eigen zaak en sommige collega's. Dit zijn de mensen die aandacht voor je hebben, je begrijpen en je nemen zoals je bent. Dit zijn dan ook de mensen op wie je een groot beroep kunt doen in moeilijke tijden. Dat vergt veel opgebouwd vertrouwen en dat kost tijd.

Het aantal sterke relaties, zeker het aantal intieme relaties, dat mensen aangaan is over het algemeen niet erg groot. Het is dan ook een beetje raar als mensen zeggen 'zeer veel goede vrienden' te hebben. Het kweken van vertrouwen gaat het best met mensen die op je lijken. Je snapt elkaar beter en hebt daarvoor aan weinig woorden genoeg. Goede vrienden en partners worden dan ook meestal uitgekozen of ontdekt op grond van het feit dat zij meerdere dingen in elkaar tegelijk herkennen.

Vanwege de grote hoeveelheid vertrouwen die is opgebouwd zijn sterke relaties erg stabiel. Een goede vriend een jaar niet spreken is jammer, maar hoeft niet erg te zijn voor de voortgang van de relatie. Belangrijke kenmerken van sterke relaties zijn dan ook het op de lange termijn gericht zijn, de relatief lage behoefte aan onderhoud en een grote bereidwilligheid om hulp te bieden. Bovendien wordt er aan de wederkerigheid van de elkaar geboden hulp over het algemeen weinig strikt belang gehecht - de wederdienst 'komt wel een keer'. De keerzijde van dit alles is uiteraard dat sterke relaties ook een groot beroep op jou kunnen doen.

Nu kan het lijken of sterke relaties vooral nuttig zijn in de persoonlijke sfeer. Toch zijn er ook veel werksituaties waarbij sterke relaties een belangrijke rol spelen, zoals bij het inwinnen van vertrouwelijke informatie en het advies krijgen over risicovolle of complexe projecten.

Zwakke relaties

Dan zijn er natuurlijk ook 'zwakke' relaties. Die hebben we met kennissen, de meeste collega's, burens, medeverenigingsleden, klanten, leveranciers, et cetera. We hebben maar met een klein deel van de mensen die ontmoeten een echte 'klik'. Met andere mensen, die minder op ons lijken, ontwikkelen de relaties zich niet verder. Er wordt met hen minder vertrouwen opgebouwd en onze boodschap blijft minder lang bij hen hangen. De relatie met 'zwakke relaties' vraagt om regelmatig onderhoud wil je in de herinnering van deze mensen blijven. Ook is de juiste wijze van relatie-onderhoud hier meer van belang, bijvoorbeeld door middel van beleefdheid en etiquette.

Minder wederzijds vertrouwen betekent ook dat meer en duidelijker afspraken nodig zijn over de hulp die we elkaar bieden. Bovendien wordt bij zwakke relaties duidelijker gelet op de eerlijkheid van de ruil en is er meer sprake van een 'stand' die wordt bijgehouden. Vandaar dat de neiging om geboden hulp formeel te maken bij deze relaties sterker is.

Het onderhouden van diverse, zwakke relaties kent een groot voordeel. Omdat contacten met mensen die niet op je lijken meestal wat zwakker blijven zijn het vaak juist de 'kennissen' die met een originele invalshoek komen, toegang tot werelden of kennis in huis blijken te hebben die niet uit jezelf kon komen. Mensen die een netwerk ontwikkelen hebben over het algemeen ook meer kennissen dan vrienden, wat dit effect aandikt. Dit door Mark Granovetter formeel gemaakte en gepubliceerde inzicht is één van de klassiekers van de netwerkanalyse geworden en staat bekend als 'the strength of weak ties'. Als je op zoek bent naar nieuwe kansen heb je vooral baat bij contacten met mensen die niet op je lijken.

Zij weten andere dingen dan jij en vormen vaak daardoor de toegang tot andere werelden. Past het zoeken van nieuwe mogelijkheden dus bij uitstek bij je doelen, stel je vragen dan aan kennissen.

Welke soorten relaties kent mijn netwerk?

Sterke relaties

- Typerende relaties
  - Naaste familie, (goede) vrienden, sommige collega's, partner (!).
  - Mensen zoals jezelf.
- Kenmerken
  - Weinig onderhoud nodig: Stabiel.
  - Grote beschikbaarheid: Maar ook beroep op jou!
  - Sterk vertrouwen: Mensen die je ook helpen in moeilijke tijden.
  - Wederkerigheid bijhouden: Lange termijn.
  - Opbouw langzaam.

Zwakke relaties

- Typerende relaties
  - Kennissen, collega's, burens, medeverenigingsleden, etc.
  - Mensen die anders zijn
- Kenmerken
  - Veel onderhoud nodig: Fluctuerend
  - Wisselende beschikbaarheid: Ook jijzelf
  - Weinig vertrouwen: Veel en duidelijke afspraken nodig. Etiquette belangrijk
  - Wederkerigheid bijhouden: Korte termijn
  - Opbouw naar persoonlijkheid en wens

Opracht 1.4 is een opdracht die de leerlingen individueel maken. De opdracht kent drie stappen.

Stap 1: Vrije associatie

In deze stap vraag je de leerlingen om minimaal tien personen die ze kennen op te schrijven. Daarna schrijven erbij op welke manier ze deze mensen kennen, wat voor beroep deze mensen hebben en hoe goed ze deze mensen kennen.

De leerlingen mogen opschrijven wie ze willen. Dat mogen ook mensen zijn die ze hebben getekend in opdracht 1.2.

Laat de leerlingen eerst de namen en hoe ze deze mensen kennen invullen.

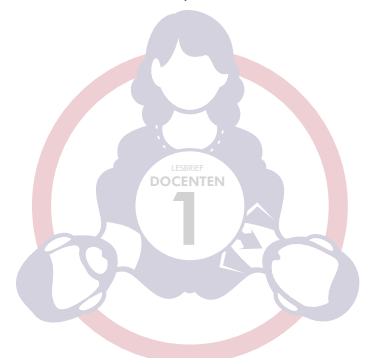
Geef de leerlingen 5 minuten de tijd. Geef deze tijd vooraf aan om te voorkomen dat leerlingen hier te lang over nadenken. Het gaat om welke mensen ze kennen, niet om de hoeveelheid mensen die ze kennen.

Stap 2: Aanvullen van het netwerk

In deze stap bieden we hulp aan de leerlingen om meer mensen op te schrijven.

Help de leerlingen bij het benoemen van minder bekende (voor de hand liggende) mensen die ze kennen door voorbeelden te noemen. Dit kan door vragen te stellen. Bijvoorbeeld: hebben jullie mij (je leraren) opgeschreven? Heb je gedacht aan je burens? Heb je gedacht aan de mevrouw van de kantine of van de sport, aan je ooms en tantes en de ouders van vriendjes? Laat hen de lijst aanvullen.

Neem hiervoor 10 minuten de tijd.

Stap 3: sterkte van de relaties

Laat de leerlingen aan geven hoe goed ze de mensen die ze noteerden kennen. Ze kunnen kiezen uit: 'een beetje' en 'goed'. Het is aan de leerling zelf om te bepalen hoe goed ze iemand kennen en welk kenmerk ze daaraan geven.

Indicatie voor sterkte van relaties:

- 'Een beetje' betekent dat je iemand meerdere keren hebt gezien en bijvoorbeeld weet waar iemand woont. Het gaat vooral om herkennen. Dit zijn 'kennissen'
- 'Goed' betekent dat je deze persoon regelmatig ziet en bijvoorbeeld weet dat hij twee zusjes heeft en van welke muziek hij houdt. Je doet af en toe samen iets. Je vertrouwt elkaar en durft van alles te vertellen.

Geef de leerlingen hiervoor 10 minuten de tijd.

Informatie voor nabespreking

Let bij het nabespreken vooral op minder voor de hand liggende relaties die door de leerlingen zijn benoemd. Vraag aan de leerlingen of ze die mensen wel eens om hulp vragen, om welke hulp, of ze die hulp ook krijgen. En zo nee, waarom ze denken van niet.

Neem na de opdracht met de leerlingen de tekst over sterke en zwakke relaties door en bespreek deze. Ga na of de leerlingen begrijpen wat er wordt bedoeld. Nodig leerlingen vast uit om zelf ook voorbeelden in te brengen, zo krijg je een beeld of ze inderdaad met de begrippen kunnen werken.

Een verdiepende, aanvullende vraag om te bespreken kan zijn:

Wat is voor jou een kennis? Benoem een 'kennis'. Jong volwassenen hebben vaak een andere definitie voor kennissen en vrienden dan de meeste volwassenen.

Met deze opdracht krijg je ook een eerste inzicht in de (verschillende) beroepen van de mensen die je leerlingen kennen. Het geeft een aardig beeld van de diversiteit van beroepen in het netwerk van de leerling(en). Geef de leerlingen aan dat ze met die diversiteit van beroepen toegang hebben tot allerlei soorten kennis en snuffelstages in het kader van de ontdekking wat ze later willen doen. Het is niet alleen hun eigen netwerk dat daarbij kan helpen, maar ook het netwerk van hun klasgenoten.

Welke vragen zouden de leerlingen aan hun netwerkcontacten willen stellen? Waar praten ze nu met elkaar over? Hoe nieuwsgierig durven de leerlingen te zijn?

Opdracht 1.5 - Teken je netwerk – Toevoegen van emotionele nabijheid

Docenteninstructie

In deze les leren de leerlingen keuzes maken in met wie ze wel en met wie ze geen actieve relatie onderhouden. Zij beseffen dat ze moeten weten wie ze kennen en welke netwerkcontacten die anderen meebrengen én hoe emotioneel dichtbij ze zijn. Door goed in beeld te hebben hoe goed je mensen kent, krijg je zicht op het noodzakelijke relatieonderhoud om jouw relaties benutbaar te houden.

Opdracht 1.5 kun je in de les behandelen of meegeven als huiswerkopdracht. Aan de hand van deze opdracht kun je de gehele lesstof uit deze lesbrieven nog eens bespreken. Aan de hand van het plaatje, het sociogram, kun je de gehele lesinhoud bespreken.

De leerlingen gaan in deze opdracht hun netwerk tekenen en nemen daarbij mee hoe goed ze iemand kennen. Dit doen ze met behulp van het opdrachtformulier en de instructie. Door hun eigen netwerk voor een tweede keer te tekenen krijgen ze meer inzicht en overzicht over hun eigen netwerk. Bij deze opdracht bepaalt de relatierijkte van de leerling met een persoon de plek van de persoon in de tekening.

Laat de leerlingen hun netwerk tekenen aan de hand van de volgende drie stappen en met behulp van het bijgeleverde diagram:

Stap 1:

De wereld is natuurlijk niet zo zwart-wit dat alle relaties verdeeld kunnen worden in 'goede vrienden' en 'kennissen'. Er zijn ook relaties die daar een beetje tussenin zitten.

- a. Schrijf de mensen die je goed kent op in het groene rondje ('goede vrienden').
- b. Schrijf de mensen die je redelijk goed kent op in het rode rondje.
- c. Schrijf de mensen die je beetje kent op in het blauwe rondje ('kennissen').

Stap 2:

Laat de leerlingen aan geven welke mensen in hun netwerk elkaar kennen.

De mensen die jij kent, kennen elkaar misschien ook wel. Dat mag je nu gaan tekenen.

Teken een lijn tussen de mensen waarvan jij weet of denkt dat ze elkaar kennen.

Ze bellen, e-mailen, whatsappen of spreken met elkaar af.

Stap 3:

Je hebt nu je eigen netwerk getekend. Zijn er dingen die je opvallen? Je kunt denken aan:

- Zijn er groepjes, en hoeveel groepjes zijn er?
- Zijn er mensen waar geen enkel lijntje naar toe gaat?
- Wie van je netwerkleden, de mensen die je hebt opgeschreven, heeft er heel veel lijntjes naar anderen?
- In welke cirkel heb je de meeste lijntjes getekend?

Informatie voor docent bij klassikale aanpak (dus geen huiswerkopdracht)

Loop tijdens de opdracht door de klas en kijk naar wat de leerlingen tekenen.

Let op: wat voor verschillen zie je tussen de verschillende tekeningen?

Informatie voor nabespreking

Nabespreken van de oefening kan aan de hand van de verschillende tekeningen.

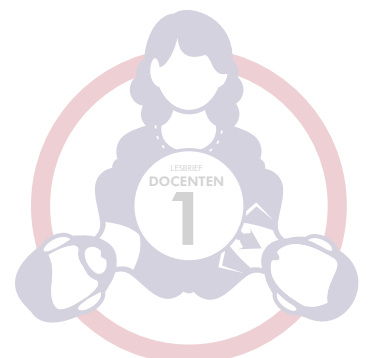
Laat een aantal leerlingen hun tekening presenteren en antwoord geven op de vragen van Stap 3.

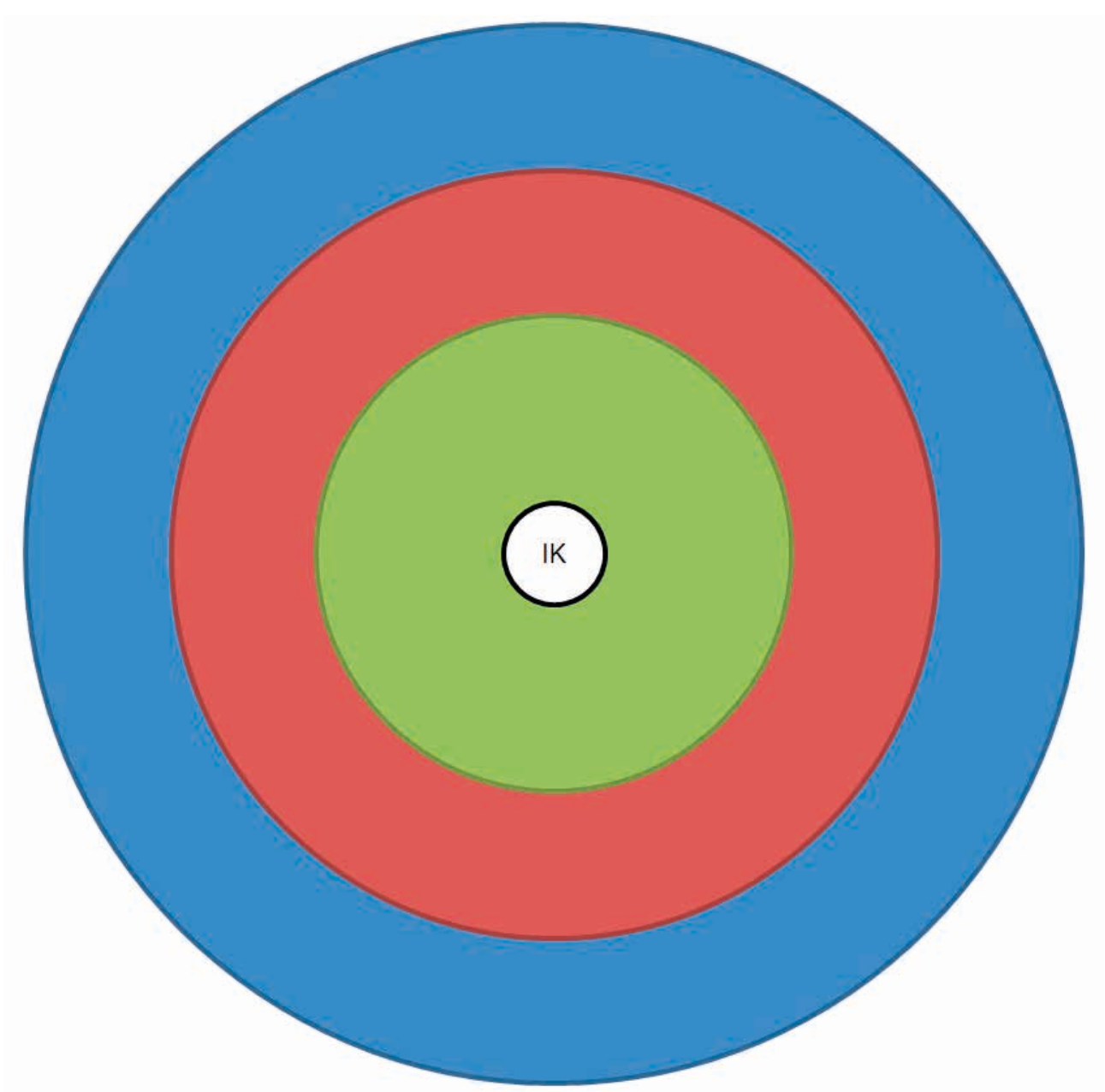
Let naast de verschillen met de tweede opdracht nu op de verschillende vulling van de cirkels.

Leerlingen die veel mensen in de buitenste cirkels weten te plaatsen hebben dus meer zicht op kennissen. Laat ze hierover aan het woord en stel ze vragen die achterhalen hoe het komt dat zij die mensen op kunnen noemen en ontmoeten. Kennissen zijn zeer geschikt om kansen te ontdekken en nieuwe dingen te leren.

Bekijk ook welke leerlingen veel sterke relaties en wie veel zwakke relaties aangeven. Benoem de verschillen en vraag de leerlingen toe te lichten wie ze hebben opgeschreven en hoe goed en waarvan ze de mensen kennen.

Neem voor deze opdracht ongeveer 20 minuten de tijd.

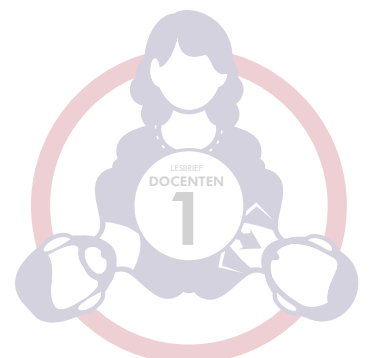
Figuur 1 - 6 Teken je relatiesterkte

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben leerlingen een duidelijker beeld van wat een netwerk is, hoe dat van hen eruit ziet en kunnen ze de begrippen toepassen? Gebruik hiervoor de uitwerkingen van de verschillende opdrachten.

Wist je dat

- Je maar zes mensen bent verwijderd van de president van Amerika?
- Er tussen twee mensen in Nederland meestal maar twee of drie anderen zitten?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIE

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of -loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

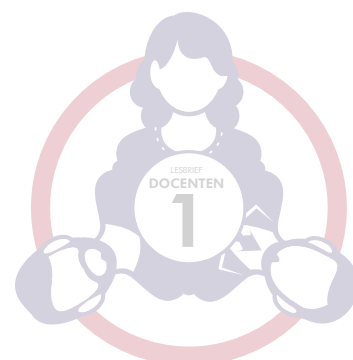
VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 2

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 2 - DOCENTENHANDLEIDING - WE ARE OPEN!

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de tweede lesbrief in een reeks van lesbrieven over netwerken. De lesbrief biedt aanleiding om met de leerlingen stil te staan bij de mensen die ze kennen (hun netwerk) en of deze mensen elkaar ook kennen. De lesbrief is in te zetten voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten zodat ze zich bewust zijn van de mensen die ze kennen, waarom ze (veel) mensen kennen die op elkaar lijken en wat je daar mee kunt. Gebruik de opbrengsten uit deze lesbrief vooral om jouw leerlingen gericht te laten kiezen wie ze wat gaan vragen in het kader van hun eigen loopbaansturing.

Deze les: De structuur van je netwerk bepaalt de toegang tot jouw wereld

Deze tweede les behandelt de structuur van een netwerk. De structuur is bepalend voor wat je met je netwerk kunt bereiken. Door te weten hoe hun netwerk is opgebouwd, kunnen de leerlingen bewuster en gericht hun netwerk bouwen, bevestigen en de hulp benutten die ze vanuit hun netwerk kunnen verkrijgen.

De leerlingen tekenen hun eigen netwerk en kijken naar de verbindingen tussen de verschillende mensen die ze kennen. Ze ontdekken en analyseren de structuur van hun netwerk. Ken je de structuur van je netwerk, dan kun je bewust en gericht sturen op het ontwikkelen en verrijken van je netwerk voor de studiekeuze en verdere loopbaan.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

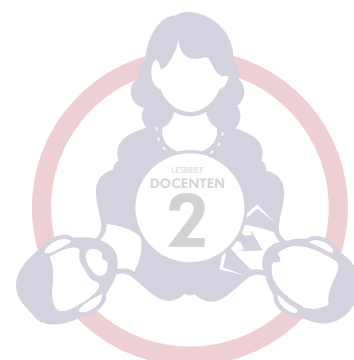
2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingenversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 2 - Docentenhandleiding - We are open!	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Deze les: De structuur van je netwerk bepaalt de toegang tot jouw wereld.....	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch kader en onderwerpen van deze les	5
Opbrengst en leerdoelen.....	8
Leerdoelen voor leerlingen.....	8
Opbrengst voor de docent	9
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	9
Begrippenlijst	9
Reflectievragen voor de docent	10
Opbouw van de les.....	10
Benodigde materialen.....	11
Voor de liefhebbers.....	12
Vier leerlingen als voorbeeld.....	14
Jan in les 2.....	14
Sandra in les 2.....	15
Oriëntatiefase.....	19
Theoretisch kader	19
Opwarmer – Netwerken kun je bekijken (en ze zijn overal)	20
Vorbereidingsfase.....	23
Theoretisch kader	23
Opdracht 2.1a – Jouw Facebooknetwerk in kaart brengen - TouchGraph Visualisatie.....	24
Opdracht 2.1b– Jouw netwerk in beeld: netwerk tekenen	27
Uitvoeringsfase.....	29
Theoretisch kader	29
Opdracht 2.2 – Het netwerk bekijken en analyseren	30
Evaluatiefase.....	32
Opdracht 2.3 – Wat kun je lezen in je eigen netwerk?	34
Wist je dat.....	35
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	36

THEORETISCH KADER EN ONDERWERPEN VAN DEZE LES

Deze les behandelt de structuur van een netwerk en hoe leerlingen daarop bewust kunnen sturen. Aan het eind van deze les hebben de leerlingen inzicht in hun eigen netwerk, kunnen ze beoordelen of de structuur van hun netwerk voldoende divers is om ze verder te helpen bij hun studie- en beroepskeuze. Ze weten ook hoe ze hun netwerk verder kunnen ontwikkelen en verrijken.

Iedereen heeft relaties met anderen, dus iedereen heeft een sociaal netwerk. Sommige mensen ken je goed, anderen ken je minder goed. Een aantal van de mensen die jij kent, kennen ook elkaar. Je kunt je eigen (sociaal) netwerk in beeld brengen door het te tekenen. Dat werkt op dezelfde manier zoals trein- of metronetwerken worden getekend.

Je tekent je eigen netwerk door de mensen op te schrijven die je kent en daartussen lijnen te trekken naar jezelf en tussen de mensen die elkaar kennen. Je kunt zo'n netwerktekening ook maken op basis van jouw profiel in diverse *social media*, zoals in LinkedIn of in Facebook. Je ziet dan de structuur van jouw (sociaal) netwerk. De meeste mensen zijn verrast als ze op die manier hun eigen netwerk zien. Ze zien dan dat sommige mensen die zij kennen ook elkaar blijken te kennen.

Hoe een netwerk eruit ziet en welke soort mensen erin zitten bepalen welke hulp je in je netwerk kunt vinden en krijgen én hoe eenvoudig je die hulp kunt krijgen. Ken je de structuur van je netwerk, dan kun je daarop sturen. *Daarom brengt elke leerling in deze les zijn eigen netwerk in beeld.*

Je netwerk ontwikkelen

Ieders netwerk ontwikkelt zich voortdurend. Dat gebeurt tijdens je opleidingen, bij je stages, door bedrijven te bezoeken, in een bijbaantje, door je hobby's en je sporten. Je netwerk groeit vaak zonder dat je het door hebt. Het netwerk van de leerlingen zal waarschijnlijk vooral groeien met meer mensen die op de leerlingen zelf lijken. Mensen die lijken op de mensen die ze al kennen, want 'soort zoekt soort'.

In deze les leren de leerlingen hoe de structuur van hun netwerk eruit ziet en dat ze bewust en gericht kunnen kiezen met wie ze omgaan. Zo kunnen ze bepalen hoe hun netwerk eruit ziet en hoe het zich ontwikkelt.

Een netwerk dat zich ontwikkelt, omdat je er bewust voor kiest om bepaalde mensen te ontmoeten, bevat meer kansen om de hulp te vinden (en te krijgen) die nodig is bij je doelen en wensen. Dus, zeker in het kader van studie- en loopbaankeuzes, is het verstandig om heel gericht en bewust je netwerk te ontwikkelen. Zo organiseer je een netwerk met een goede kans dat je de juiste mensen kent die jou goed kunnen helpen bij de vele keuzes voor een studie en verdere loopbaan.

Je netwerk aanspreken voor je studie- en beroepskeuze

Netwerken verschillen in structuur en inhoud. Deze verschillen worden helder als je ze tekent. De structuur van een netwerk kan open of gesloten zijn. Ook kan de intensiteit waarmee je mensen kent van elkaar verschillen: sterke en zwakke relaties. De inhoud van het netwerk kan ook anders zijn. In aantallen mensen, maar ook de eigenschappen en talenten van die mensen kunnen weer verschillen. Voor loopbaanleren is meer dan handig om een netwerk te hebben dat op allerlei manieren toegang geeft tot nieuwe perspectieven, kennis, mogelijkheden om iets te leren én kansen biedt. Dus een vrij groot, open netwerk, met meer kennissen dan vrienden, waarin de mensen die je kent van elkaar verschillen. Kwalitatief gezien moet je het kunnen benutten en moet het relevant zijn.

De structuur van je netwerk is bepalend

Netwerken zijn er in veel soorten en maten. Toch kunnen we op hoofdlijnen verschillende soorten netwerken onderscheiden.

Open en gesloten netwerken

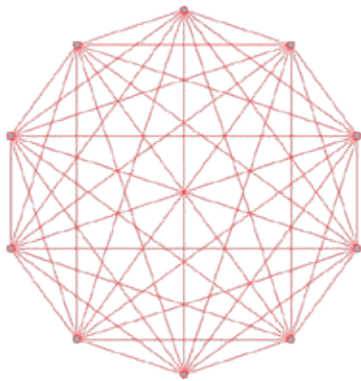
Laten we eerst twee uitersten onderscheiden: het gesloten netwerk, waarin iedereen elkaar kent en het open netwerk, waarin geen van de netwerkleden elkaar kent en wij de enige verbindende schakel tussen hen zijn.

In open netwerken kennen weinig netwerkleden elkaar. Het is in zo'n netwerk niet gemakkelijk de neuzen dezelfde kant op te krijgen, een gemeenschapsgevoel te ontwikkelen of 'gezellig iets samen te doen', maar wel om iets nieuws te horen.

Voor het bereiken van de andere doelen is een gesloten netwerk prettiger. Groepen netwerkleden die elkaar onderling kennen kunnen een hecht groepsgevoel doen ontstaan en een atmosfeer creëren waarbinnen men zich geborgen en gewaardeerd voelt. In het andere uiterste kent iedereen elkaar en elkaar even goed. Het nadeel van zulke hechte netwerken is dat ook de sociale controle sterk toeneemt. Daardoor kun je minder goed onafhankelijke beslissingen nemen.

In een gesloten netwerk waarin iedereen elkaar kent, ziet het netwerk eruit als 'een kluwen'. In zo'n netwerk is het waarschijnlijk dat de mensen niet veel van elkaar verschillen. Dat ze veel ideeën van elkaar overnemen, elkaar napraten en nadoen. De adviezen die je in zo'n netwerk kunt verwachten zullen meer op elkaar lijken.

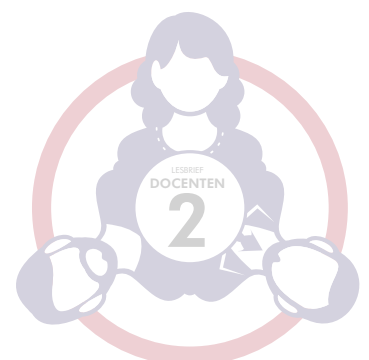
In een netwerk waarin mensen van elkaar verschillen, bestaat het netwerk uit allemaal (hele) kleine groepen en individuen. Het netwerk lijkt op losse sneeuwvlokken. In zo'n netwerk is de kans veel groter dat de mensen minder op elkaar lijken en daardoor meer verschillende informatie kunnen bieden. Hierin is ook meer reflectie mogelijk. Vraag je advies aan mensen uit verschillende groepen én aan mensen die helemaal niet in groepen lijken te zitten, dan krijg je juist heel zeer diverse antwoorden die elkaar mogelijk goed kunnen aanvullen. Je netwerk is dan rijker.

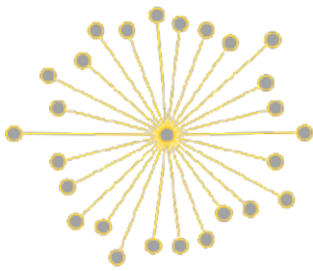

Figuur 2 - 1 Een gesloten netwerk

Figuur 2 - 2 Een gemiddeld open netwerk, dat bestaat uit verbonden groepen, verbonden 'sneeuwvlokken'

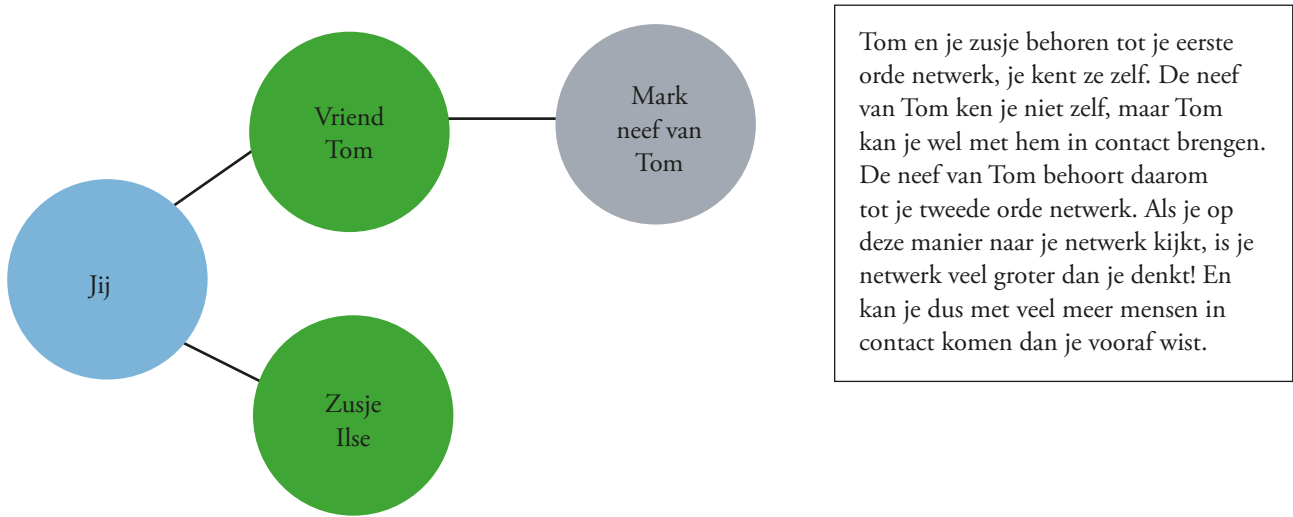
Figuur 2 - 3 Een open netwerk waarin niemand elkaar kent

Eerste- en tweede orde netwerken

Behalve van een persoonlijk netwerk, waarvan we zelf het middelpunt vormen, maken we ook deel uit van grotere netwerken met een overkoepelende betekenis. Ons land is klein en dichtbevolkt, waardoor het aantal relatiestappen tussen willekeurige inwoners klein is. Als we vragen of je een mosselvisser in Yerseke kent, dan zullen slechts weinig lezers direct ‘ja’ zeggen. In jargon: de mosselvisser zit bij weinig mensen in het eigen eerste orde netwerk (de mensen die je zelf kent). Stellen we dezelfde vraag aan alle mensen uit je netwerk, dan is de kans veel groter dat iemand ‘ja’ zegt. In dat geval zit de mosselvisser in je tweede orde-netwerk (de mensen die je niet zelf kent, maar gekend worden door de mensen die je wel zelf kent).

Praktijkervaring leert dat we met deze en andere voorbeelden het gemiddeld aantal stappen tussen willekeurige mensen van de Nederlandse bevolking op ongeveer drie kunnen schatten. Het je realiseren van deze verbondenheid tussen alle mensen in ons land, biedt een heel optimistisch netwerkperspectief en ongekende mogelijkheden. De strategische betekenis is immers dat we aan vrijwel alle andere mensen voorgesteld zouden kunnen worden: als we weten op wie we onze aandacht willen richten, als we opletten wie hen kent én als we kenbaar maken wat we willen.

Weet jij eigenlijk wie de netwerkrelaties van jouw vrienden zijn? Wat zou je hen kunnen vragen?

Figuur 2 - 4 Voorbeeld eerste-orde-relatie en tweede-orde-relatie

De mensen in het tweede orde netwerk kunnen interessant zijn om te ontmoeten in het kader van loopbaanleren. Ze zijn vaak anders dan de mensen die we zelf al kennen. Ze zijn een rijke bron van andere antwoorden.

Het tweede orde netwerk van iemand heeft een aantal kenmerken:

- Ons netwerk wordt daarmee veel groter. Als iedereen gemiddeld 600 anderen kent, dan kent iedereen in jouw netwerk dus ook 600 anderen. Als jij tien mensen kent, dan heb je daarmee toegang tot gemiddeld 6.000 anderen.
- Het bevat mensen die van je verschillen, waardoor ze andere kennis en hulp kunnen bieden.
- Je kunt het niet zien, daarom is het lastig om te weten te komen wie er in dat tweede orde netwerk zitten.

In deze les ontdekken de leerlingen:

- Dat netwerken vaak zijn opgebouwd uit verschillende groepen.
- Dat die groepen zijn opgebouwd uit verbindingen, uit relaties tussen mensen. Daarin delen mensen van alles met elkaar: nieuwtjes, kansen, ideeën, plezier, enzovoort.
- Door zicht te hebben op de structuur van je eigen netwerk, krijg je inzicht of dat dit voldoende verschillende mensen bevat om antwoord te geven op al je vragen. Met dat inzicht kun je sturen hoe je jouw netwerken gericht gaat uitbreiden.

Voor studie- en loopbaankeuzes heb je een netwerk nodig met mensen die veel van elkaar verschillen. Al deze mensen kunnen je diverse informatie geven over opleidingen en beroepen en je met de juiste mensen (met een bepaald beroep of die een bepaalde opleiding volgden) in contact brengen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze les:

Weten de leerlingen dat een netwerk een structuur heeft.

Weten de leerlingen dat je zelf invloed hebben op hoe je netwerk eruit ziet en wie je kent.

Weten de leerlingen wat diversiteit in een netwerk betekent.

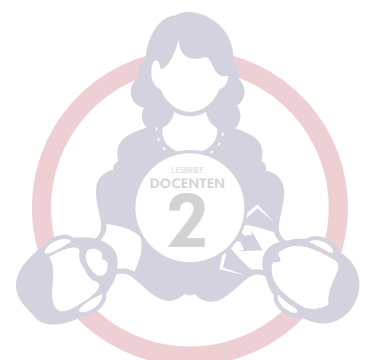
Weten de leerlingen wat een eerste orde netwerk en wat een tweede orde netwerk zijn.

Hebben de leerlingen een goed gevoel bij de vele mogelijkheden die hun netwerk biedt.

Kunnen de leerlingen hun eigen (Facebook)netwerk tekenen.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrieven onder andere meer zicht op:

- De structuur van het netwerk van jouw leerlingen.
- Hoe divers de structuur van de netwerken van de leerlingen is.
- Welke hulpbronnen in het netwerk van de leerlingen beschikbaar zijn.
- Weet je welke leerlingen ondersteuning nodig hebben in het ontwikkelen van een rijker sociaal netwerk voor hun studie- en loopbaan.
- De toon van de netwerkkwaliteiten van de leerlingen, wie kleine, grote, open of gesloten netwerken hebben.
-

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er ‘van boven af’, in een schema, uitziet.
Een netwerk visualiseren	Het tekenen van een (sociaal) netwerk.
Hub	Degene in het netwerk die de meeste anderen kent.
Makelaar	Iemand in het netwerk die verschillende groepen binnen het netwerk met elkaar verbindt en daarmee veel invloed heeft.
Sprinter	Iemand in het netwerk via wie de meeste korte routes lopen naar alle anderen in het netwerk.
Poort	Iemand die in een netwerk het minst met anderen is verbonden en onbenut potentieel op het spoor kan brengen.
Dunbar nummer	Dunbar is een onderzoeker. Hij onderzocht met hoeveel mensen we tegelijkertijd een ‘stabiele’ relatie kunnen onderhouden. Zijn onderzoek wees uit dat dit gemiddeld 150 relaties per persoon zijn. Deze mensen zitten voor in ons hoofd en daar onthouden we meer van.
Eerste-orde netwerk	De mensen die je kent, met wie je een directe relatie hebt.
Tweede-orde netwerk	De mensen die je niet kent, maar die je kunt kennen via het netwerk van de mensen die jij kent.
Soort zoekt soort	We zoeken contact met de mensen die veel op onszelf lijken.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Diversiteit in een netwerk	De diversiteit van een netwerk wordt bepaald door de (hoeveelheid) verschillen tussen de mensen in dit netwerk. Hoe meer de mensen van elkaar verschillen, des te groter de diversiteit. Diversiteit kun je op veel manieren terugzien: leeftijd, opleiding, beroep, man/vrouw, interesses et cetera.

Reflectievragen voor de docent

- Hoe ziet jouw netwerk eruit? Heb je wel eens een LinkedIn Inmaps netwerktekening gemaakt?
- Kun je in jouw netwerk verschillende groepen van mensen (die elkaar kennen) benoemen?
- Zijn er in jouw netwerk veel mensen die elkaar kennen of ken jij veel mensen die elkaar niet kennen?
- Stel je wel eens dezelfde vragen aan verschillende mensen in jouw netwerk?
- Zo ja, krijg je dan vaak dezelfde of juist andere antwoorden?

Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen:

Oriëntatiefase:

In de oriëntatie- en voorbereidingsfase van deze les worden leerlingen zich ervan bewust dat ze hun netwerk visueel kunnen maken. Leerlingen brengen hun eigen Facebooknetwerk in beeld of maken een netwerktekening. We kijken in de oriëntatiefase naar diverse netwerken om de leerlingen te laten kennismaken met vormen van netwerkstructuren.

Let op: als de leerlingen het netwerk tekenen dan kost dat meer tijd. Je kunt als huiswerk de leerlingen hun netwerktekening voorafgaand aan deze les laten maken.

Vorbereidingsfase:

Iedere leerling kan de structuur van zijn of haar Facebooknetwerk in beeld brengen (visualiseren) met TouchGraph. Is er geen mogelijkheid om het Facebookprofiel van de leerlingen te visualiseren, dan kunnen de leerlingen hun eigen netwerk tekenen. Dit kan op basis van de tekeningen die de leerlingen in lesbrief 1 maakten. In les 2 breiden ze de tekening van hun netwerk verder uit. Zie daarvoor de instructies bij de oefeningen in deze lesbrief. Als de leerlingen in lesbrief 1 voornamelijk netwerken tekenden op basis van groepen, dan tekenen ze in les 2 netwerken op basis van personen.

Uitvoeringsfase :

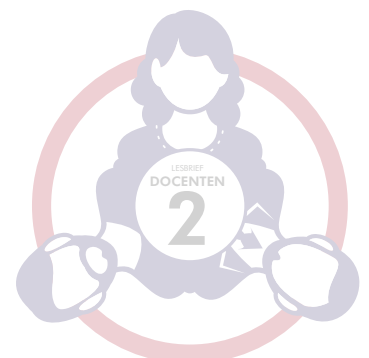
De leerlingen bekijken hun Facebooknetwerk of hun netwerktekening. Waarschijnlijk kijken ze ook naar de tekening van hun medeleerlingen. We gaan verder in op de structuur van hun Facebooknetwerk of hun netwerktekening.

Door de leerlingen naar de netwerkstructuur te laten kijken, beseffen ze dat iedereen een ander netwerk heeft en dat de mensen die zij zelf kennen elkaar soms wel of niet ook.

In deze fase gaan we, aan de hand van verschillende oefeningen, dieper in op de betekenis van de verschillende visualisaties van de netwerken. Met de verschillende vragen beoordelen de leerlingen de structuur van hun netwerk. We gaan met voorbeelden verder in op de verschillen tussen de structuren.

Evaluatiefase:

Bij de opdrachten staan voorstellen voor de nabespreking. Aan het einde van de les vat je samen waarmee de les begon, wat de leerlingen daarin deden en ontdekten en hoe ze dat kunnen gebruiken voor hun studie- en loopbaankeuze.

Benodigde materialen

In deze lesbrief gaan de leerlingen (een deel van) hun netwerk tekenen. Dat kan aan de hand van hun Facebookprofiel of ze tekenen zelf hun netwerk op een A3-vel papier.

Nodig voor de Facebookopdracht:

- Een computerlokaal met een computer (of tablet) voor alle leerlingen.
Je kunt beter alle leerlingen hun Facebooknetwerk individueel laten maken, ook in verband met privacy en de veiligheid in de klas. De leerlingen kunnen de opdracht ook in kleine groepjes doen met het Facebooknetwerk van één van deze leerlingen.
- Computers met up-to-date Java software (als het goed is standaard geïnstalleerd).
- Internettoegang.
- Toegang tot Facebook.

Let op: controleer, voordat je de leerlingen aan het werk zet, eerst zelf of je de Facebookopdracht op de computer kunt uitvoeren.

Nodig voor zelf een netwerktekening maken:

Is het niet mogelijk dat de leerlingen (op school) hun Facebooknetwerk in beeld brengen (visualiseren), dan gaan ze op een A3-vel papier hun netwerk in de les tekenen. De vragen over het Facebooknetwerk zijn ook van toepassing op het getekende eigen netwerk.

Kies je ervoor om de leerlingen het eigen netwerk te laten tekenen, dan kun je de opdracht om het Facebooknetwerk in beeld te (laten) brengen, met de bijbehorende vragen, ook als huiswerkopdracht meegeven na afloop van deze les.

De benodigdheden voor de tekenopdracht zijn:

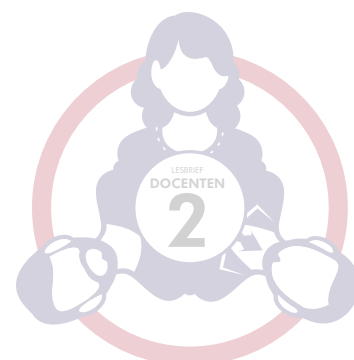
- Lege vellen papier, bij voorkeur A-3 formaat. Een vel per leerling.
- Potloden/stiften in verschillende kleuren.
- Toegang tot de lijst contacten in de e-mailboxen van de leerlingen / gebruik van de adreslijst in de telefoon of een andere manier waarop de leerlingen hun contacten bijhouden.
-

Het kost meer tijd om de leerlingen het netwerk te laten tekenen. Je kunt de leerlingen dit ook als huiswerkopdracht voorafgaand aan les 2 meegeven.

Voor de liefhebbers

Voor docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	jletourneau1
Titel:	Network Analysis in 60 Seconds
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een organogram van bijvoorbeeld een bedrijf met afdelingen wordt omgezet in een netwerk organogram. De video laat zien dat er tussen de afdelingen connecties zijn in het zogenaamde 'White Space'. Deze connecties zijn belangrijk om uit te zoeken hoe het werk binnen het bedrijf wordt uitgevoerd. De conclusie is dat het uitvoeren van een netwerkanalyse zeer belangrijk is en het interessante informatie geeft.
Bron Internet:	https://www.youtube.com/watch?v=uMBPsEAm7VU
Duur:	Ongeveer 1 minuut
Website:	Nederlands
Titel:	Grafentheorie
Bron:	Wikipedia
Omschrijving:	De leerlingen tekenen in de netwerklessen hun eigen Facebooknetwerk met TouchGraph. Daarmee kun je verschillende berekeningen maken, zoals de kortste afstand bepalen tussen personen. Leuk voor de technische leerlingen. De eerste link geeft uitleg over complexe netwerken en de tweede link geeft informatie over de grafentheorie en de connecties tussen onderlinge punten en personen.
Bron Internet	http://nl.wikipedia.org/wiki/Complexe_netwerken http://nl.wikipedia.org/wiki/Grafentheorie
Opmerking	Lees hier meer over wiskundige problemen met grappige verhaaltjes: Zeven bruggen van Koningsbergen, Minimaal opspannende boom, Kortstepad-algoritme, Chinees postbodeprobleem en Handelsreizigersprobleem. Hiermee krijgen leerlingen een beter beeld over de inhoud van deze theorieën. Ze kunnen zelf puzzelen met vraagstukken en de kennis toepassen op hun eigen netwerk. Zie ook de opdrachten in het artikel: 'Teach Network Science to Teenagers' door Heather A. Harrington, Mariano Beguerisse Díaz, M. Puck Rombach, Laura M. Keating and Mason A. Porter. Gebruik Appendix E voor voorbeelden.

Boek	Engels
Auteur:	Rob Cross
Titel:	Driving Results Through Social Networks
Jaar:	2009
Omschrijving:	Sociale netwerken zijn onzichtbare 'bezittingen' van bedrijven en organisaties. 'Driving Results Through Social Networks' laat zien dat organisaties door het beter inzetten van hun sociale netwerken hun performance en innovatief vermogen kunnen vergroten. De auteurs werkten tien jaar lang samen met honderden organisaties in verschillende branches. Ze beschrijven hoe deze organisaties op die wijze, met succes, hun inkomsten verhoogden, hun kosten verlaagden en hun innovatie versnelden. Het geslaagde resultaat van netwerkdenken.
Bron Internet:	http://www.managementboek.nl/boek/9780470392492/driving-results-through-social-networks-engels-rob-cross#over

Artikel	Engels
Auteur:	Heather A. Harrington, Mariano Beguerisse Díaz, M. Puck Rombach, Laura M. Keating and Mason A. Porter
Titel:	Teach Network Science to Teenager
Jaar:	Februari 2013
Bron:	Economische-statistische berichten; vol. 88
Bron Internet:	http://arxiv.org/pdf/1302.6567v1.pdf
Omschrijving:	<p>Een beschrijving waarmee je leerlingen op een zeer interessante en interactieve manier 'Network Science' uitlegt.</p> <p>Appendix A geeft leerlingen inzicht over hoe een probleem kan worden omgezet naar een gravennetwerk. Hierdoor wordt het makkelijker om een vraagstuk op te lossen.</p> <p>Appendix B vertelt over de 'six degrees of separation' en 'social networks and small world'. Ook toont het de Kevin Bacon game.</p> <p>In Appendix C krijgen leerlingen vragen over 'networks and disease', Het gaat over de verspreiding van ziekten en hoe er ingeënt zou moeten worden als er niet genoeg vaccins beschikbaar zijn. De leerlingen krijgen kennis over verschillende soorten netwerken en verbindingen tussen de nodes. Over dit onderwerp is ook een TED filmpje gemaakt, zie hieronder.</p> <p>Appendix D vertelt over de analyse van netwerken en hoe je een netwerk in zijn geheel kan gebruiken om informatie te vergaren.</p> <p>Appendix E gaat over de 'Graph Theory' en over hoe je netwerken op een complexe manier verder kunt analyseren.</p>
TED Filmpje	http://www.ted.com/talks/nicholas_christakis_how_social_networks_predict_epidemics#t-154068
Duur:	Ongeveer 18 minuten

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels, met Nederlandse ondertiteling
Titel:	The hidden influence of social networks
Verteller:	Nicholas Christakis
Jaar:	2010
Bron:	TED
Omschrijving:	Een duidelijke uitleg over hoe sociale netwerken werken en wat de invloed daarvan is. Iedereen heeft een sociaal netwerk met vrienden, familie, collega's en anderen. Nicholas Christakis laat het verband zien tussen je plaats in je sociale netwerk en de invloed (de besmettelijkheid) op onder meer ons geluk en overgewicht.
Bron Internet:	http://www.ted.com/talks/nicholas_christakis_the_hidden_influence_of_social_networks#t-985416
Duur:	Ongeveer 18 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrieven.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Jan in les 2

Het netwerk van Jan ziet eruit als een kluwen wol. Iedereen kent elkaar omdat ze collega's, vrienden, medeverenigingsleden en dorpsgenoten van elkaar zijn.

Jan maakt graag een praatje en stapt gemakkelijk op iedereen af. Jan hoeft nooit uit te leggen wie hij is. De mensen kennen hem al of anderen stellen mensen aan hem voor. De mensen vertrouwen Jan snel en daardoor kan hij gemakkelijk om hulp vragen. Als Jan iets wil vertellen tegen iedereen die hij kent, dan heeft hij aan één persoon genoeg. Iedereen vertelt het wel aan elkaar door, informatie gaat snel rond.

Jan vindt zijn werk saai, maar denkt dat hij dit niet kan uitspreken. Dat klopt. Als hij dit tegen mensen gaat vertellen, dan weet zijn hele dorp het. Hun mentaliteit is 'niet lullen, maar poetsen'. Doordat iedereen elkaar kent is de groepsdruk groot. Men vindt dat je vooral hard moet werken en niet moeilijk moet doen over je beroep of wat je eigenlijk nog meer zou willen. Doordat iedereen elkaar kent, is er ook weinig kans dat de mensen die Jan kent anderen kennen die Jan nog niet kent. Het netwerk kent weinig tot geen tweede orde mogelijkheden.

Omdat iedereen ongeveer dezelfde leeftijd heeft, hetzelfde werk doet, in hetzelfde dorp woont en elkaar kent van de sportvereniging, is de diversiteit in het netwerk (de verschillen tussen de mensen) klein. Jan komt in zijn huidige netwerk niemand tegen met wie hij kan praten over andere beroepen en opleidingen. Hij heeft dat wel nodig, want hij vindt zijn werk saai en ziet er geen toekomst in.

Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Jan spreekt tijdens dit feest ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van Jan zijn ouders.

Jan heeft een zetje in de rug nodig bij het ontwikkelen van zijn netwerk. Hij moet de structuur en inhoud van zijn netwerk aanpassen en nieuwe mensen leren kennen buiten zijn dorp en vakgebied. Die mensen kunnen hem nieuwe dingen vertellen en op ideeën brengen. Jan moet contact opnemen met Maarten en de decaan, die kunnen hem helpen.

Sandra in les 2

Het netwerk van Sandra bestaat uit veel verschillende groepjes. Zij verbindt ze met elkaar. Haar netwerk kan haar goed helpen, want de mensen die ze kent verschillen heel veel van elkaar.

Binnen deze groepjes in Sandra haar netwerk kennen de mensen elkaar. Soms lijken ze op elkaar, zoals de mensen in de buurt en op school, maar soms verschillen ze veel van elkaar, zoals de mensen van de korfbalclub. Daarvan zijn heel veel verschillende mensen lid. Ze verschillen in leeft, in beroep maar ook in opleidingsniveau en in welke sector ze werken.

Tussen de groepjes in Sandra haar netwerk zitten ook veel verschillen. De mensen verschillen veel van elkaar in opleiding, beroep, leeftijd en de sector waarin ze werken. Het netwerk van Sandra is heel divers, het bestaat uit veel verschillende mensen die elkaar niet allemaal kennen.

Doordat niet iedereen elkaar kent, is de dichtheid in het netwerk laag. Het netwerk van Sandra is een goed netwerk om nieuwe informatie te kunnen krijgen, want ze kan veel verschillende mensen om hulp vragen. Doordat niet iedereen elkaar kent, is de kans ook heel groot dat er een groot tweede orde netwerk bestaat, het netwerk van bekenden van de mensen die Sandra kent.

Sandra gaat erg in op wat zich aandient. Ze bedenkt zelf niet vaak wat ze wil en gaat mee op wat anderen bedenken. Ze denkt er helemaal niet over na dat het juist heel handig is dat ze zo veel verschillende mensen kent. Sandra heeft hulp nodig bij het vragen om hulp aan de juiste mensen.

Netwerkprofiel Jan

Jan is 18 jaar oud. Jan werkt sinds dat hij 15 jaar oud was als timmerman bij Timmerbedrijf de Losse Schroef, het bedrijf van zijn vader. De omgeving van Jan gaat ervan uit dat hij later de zaak zal overnemen.

Jan weet dat zelf nog niet zo zeker. Hij ziet zichzelf niet zijn voor altijd bij dezelfde werkgever werken. Ook vindt hij zijn werk lichamelijk zwaar, met vaak te veel dezelfde taken.

Jan heeft een groot netwerk. Hij kent veel mensen. Zijn netwerk bestaat uit timmermannen en mensen met andere beroepen in de bouw, zoals loodgieters en metselaars. Daarnaast kent hij een aantal administratief medewerkers en verpleegkundigen (de collega's en partners van de bouwvakkers).

Jan heeft sinds hij startte met werken eigenlijk niet veel contact meer met zijn oud-klasgenoten. Hij spreekt vooral af met collega's die ook in zijn voetbalelftal zitten. Jan heeft wel contact met zijn burens. Hij spreekt ze niet heel vaak en weet niet welk werk zij doen. Jan heeft veel contact met zijn ouders en broers en zussen. Zijn broers zijn ook timmerman en zijn zussen werken op administratiekantoren.

Jan kent dus aardig wat mensen (collega's, burens en familie), maar mensen die veel op hemzelf lijken. Ze hebben hetzelfde opleidingsniveau (MBO), ze zijn ongeveer even oud als hijzelf en ze hebben een beroep waarmee ze met hun hoofd en handen werken. De mensen die Jan kent zijn heel handig. Ze hebben weinig verstand van de advocatuur, financiën of wettelijke regelingen. Jan kan in zijn netwerk wel hulp vinden om zaken te maken, maar financiële of hulp bij het doen van zijn belastingaangifte wordt een stuk lastiger.

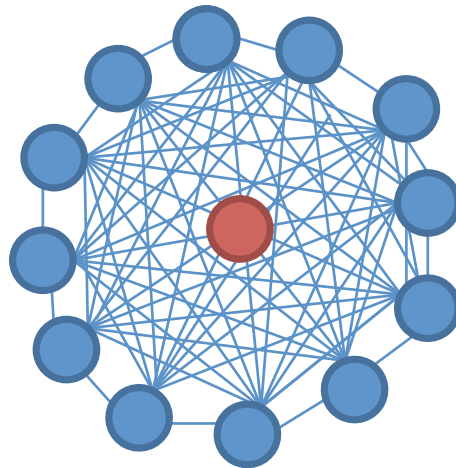
De mensen die Jan kent werken bijna allemaal bij dezelfde werkgevers en wonen in hetzelfde dorp. Om een beter beeld te krijgen van wat hij wil en kan, moet Jan nieuwe mensen leren kennen. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij al kent.

Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Tijdens het feest spreekt Jan ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van de ouders van Jan.

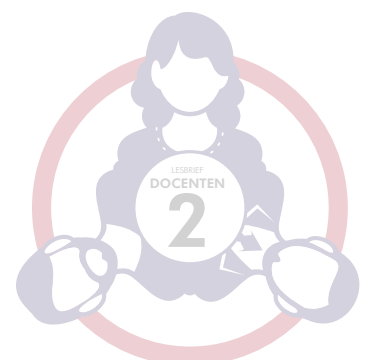
Jan kan goed trompet bespelen. Eigenlijk wil hij daar meer mee doen, het is zijn passie. Hij denkt er aan om naar het conservatorium te gaan. De mensen in zijn omgeving vinden dat maar uitsloverij en dat je met trompet niet je brood kunt verdienen.

De vorm van het netwerk van Jan:

Jan is de rode stip in de netwerktekening. De blauwe stippen zijn de mensen die Jan kent. De lijntjes geven aan wie elkaar kennen.

Figuur 2 - 5 Het netwerk van Jan

Netwerkprofiel Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

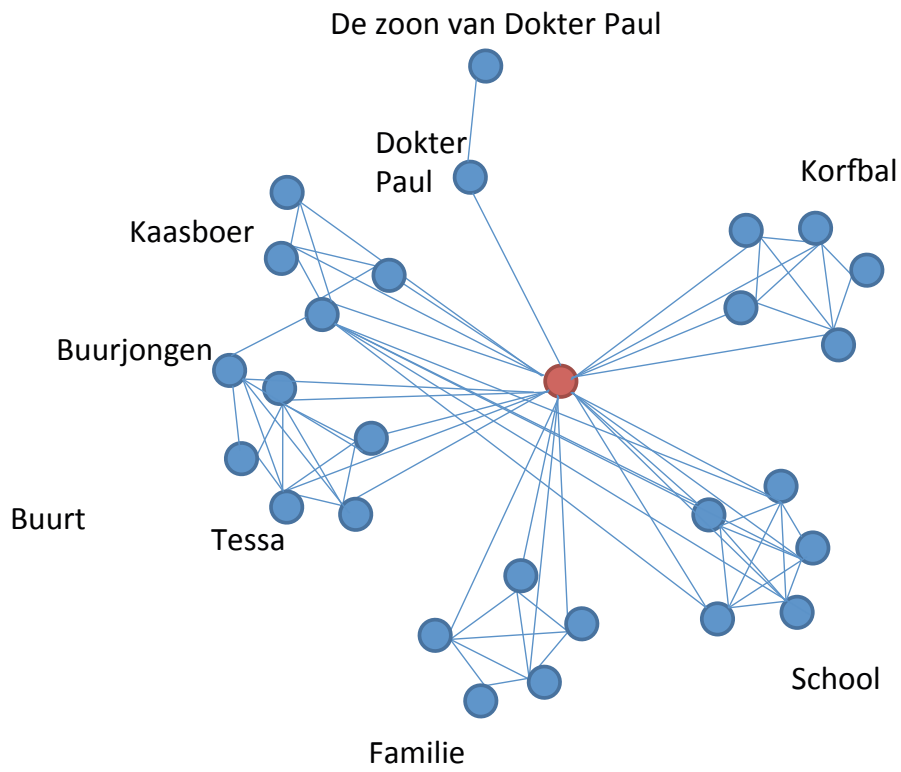
Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra. Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

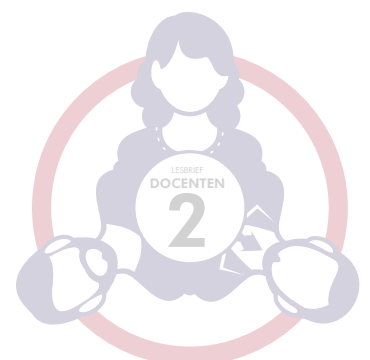
Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er, zo uit:

Figuur 2 - 6 Het netwerk van Sandra

Netwerkopbrengst voor Jan

Door de gesprekken die Jan voerde met mensen die hij nog niet kende, ontdekte hij dat:

- Hij mooie dingen maken belangrijk vindt.
- Hij verder moet kijken dan doorgaan met timmeren.
- Hij in zijn woonplaats veel dezelfde mensen tegenkomt en daardoor weinig nieuwe ideeën hoort.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Er meer mensen zijn die het leuk vinden om nieuwe dingen te maken.
- Hij het leuk vindt om nieuwe dingen te ontwerpen en dat hij creatief is.
- Je nieuwe dingen te weten komt als je op mensen afstapt die je nog niet kent.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkopbrengst voor Sandra

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

De kaart van het netwerk van de metro of van de trein geeft een goed overzicht van hoe de lijnen de verschillende plaatsen met elkaar verbinden. Je kunt erop zien hoe je van A naar B kunt reizen en welke stations er op de route liggen.

Vervang je in zo'n netwerk de plaatsnamen door de namen van mensen en zie je de lijnen tussen die mensen als hun relaties, dan kijk je naar een tekening van een sociaal netwerk. Want niet alleen van het metro- of treinnetwerk kun je plaatjes tekenen, dat kan ook van een netwerk van mensen.

Uit de tekening van een netwerk kun je veel informatie aflezen, zoals de mensen die wij kennen en of die elkaar wel of niet kennen. Denk maar eens aan vrienden die je kent door je hobby of klasgenoten. Zij kennen elkaar vast ook. Er zijn ook mensen die je kent die de andere mensen die jij kent (nog) niet kennen. Kennen de vrienden die je hebt van je hobby bijvoorbeeld je klasgenoten of jouw oom of tante?

Doordat je je netwerk tekent, heb je zicht op wie elkaar kennen. Zo kun je bijvoorbeeld nagaan aan wie jij om informatie kunt vragen. Of wie je met elkaar in contact gaat brengen. Door je sociale netwerk te tekenen, krijg je inzicht in wie elkaar wel en niet kennen. Je kunt daar bewust op sturen door zelf te bepalen of je wilt dat de mensen die jij kent ook elkaar leren kennen. Dat kun je bijvoorbeeld doen door ze op jouw verjaardag aan elkaar voor te stellen.

Je kunt dit heel bewust wel of niet doen. Soms weet je bijvoorbeeld van een vriend dat hij op zoek is naar informatie over een bepaald beroep. Je weet dat je buurman dat beroep heeft. Door je vriend aan je buurman voor te stellen zorg je ervoor dat ze elkaar leren kennen. Je helpt dan je vriend en waarschijnlijk vindt jouw buurman dit zelfs leuk.

Opwarmer – Netwerken kun je bekijken (en ze zijn overal)

Docenteninstructie

De netwerken die we onderhouden zitten in ons hoofd. We zijn minder gewend om netwerken expliciet te maken en te visualiseren. Netwerken die in beeld gebracht zijn, maken het gemakkelijker om op een efficiënte en effectieve manier jouw 'reis' te plannen. Hoe kom je zo snel mogelijk en met zo min mogelijk inspanning bij de mensen die je zoekt? Als we echt reizen zijn we gewend om een kaart te raadplegen en zo onze route te plannen.

Deze opwarmer gebruiken we om leerlingen te laten ervaren dat het zin heeft om eerst goed je reis door je netwerk te plannen. Zo kun je met zo min mogelijk investeringen van A naar B komen. In jouw netwerk reizen betekent dat je ook met zo min mogelijk investeringen wilt bereiken wat jou verder brengt. Dus met zo min mogelijk tijd, zo min mogelijk overstappen en met zo min mogelijk aandacht. Jouw netwerk in beeld brengen en houden maakt jouw leven dus eenvoudiger, omdat je kunt zien wat die handige routes zijn.

1. Start met een algemene inleiding over het tekenen van netwerken met behulp van het theoretisch kader en onderstaande oefeningen en vragen. Onderstaande tekst geeft voorbeelden van schematisch geketende netwerken waarmee we dagelijks onze routes bepalen.
  - a. Laat het bijgeleverde schema van het NS-treinnetwerk zien. Geef aan dat dit plaatje laat zien welke plaatsen/stations met elkaar zijn verbonden door treinverbindingen (de lijnen).
  - b. Geef antwoord op de volgende vragen:
    - Hoe kom je van Groningen naar Vlissingen?
    - Wat is de route met zo min mogelijk overstappen?
    - Wat is de route met de kortste afstand? Dat kan betekenen dat er wel meer overstappen moeten zijn.

Figuur 2 - 7 Spoorkaart Nederland

- Vanuit welk station lopen de meeste lijnen naar andere stations?
- Vanuit welk(e) station(s) lopen de minste lijnen naar andere stations?

Gelijk aan routeringen door treinnetwerken en de betekenis van de verschillende stop- en startstations, kun je ook naar mensen in netwerken kijken.

Er zijn vier interessante posities van individuen in een grotere netwerkstructuur: de Hub, de Sprinter, de Makelaar en de Poort.

De Hub is degene die de meeste relaties onderhoudt. Dit geeft de relatieve populariteit weer van mensen. Afhankelijk van de diversiteit van de omgeving waar zij contacten onderhouden, zijn dit dus de echte 'actieve netwerkers'.

De Sprinter is degene die het snelst alle anderen binnen het netwerk bereikt. Dat staat voor het zend- en ontvangstbereik van personen in het netwerk.

De Makelaar verbindt verschillende groepen netwerkliden. Deze mensen hebben veel invloed en zijn dus belangrijke doorgeefluiken van het netwerk voor nieuws en informatie.

De Poort is degene die het minst verbonden is met anderen. Dat zijn soms personen van wie onterecht weinig advies wordt ingewonnen. Zij kunnen daarom onbenut potentieel op het spoor brengen.

2. Leg het verband van de NS-treinnetwerkkartaat naar een tekening van je eigen(sociaal) netwerk. Als je de plaatsen vervangt door mensen en de lijnen zijn de relaties tussen die mensen, dan kijk je naar een sociaal netwerk. Je kunt dus behalve van metro- en treinnetwerken ook plaatjes maken van netwerken van mensen. Uit deze plaatjes en 'roudekaarten' kun je veel informatie aflezen.

Daarmee gaan we in deze les aan de slag

Iedereen heeft een eigen netwerk en elk netwerk heeft zijn eigen structuur. Een netwerktekening maakt die structuur zichtbaar, daarmee kun je op de structuur van een netwerk gaan sturen. Want hoe een netwerk van iemand er uit ziet is niet alleen leuk om te tekenen, het bepaalt ook hoe goed het netwerk (alle mensen die je kent) je kan helpen. *Daarom gaan we in deze lesbrieff het netwerk in beeld brengen.* Je ziet dan in één overzicht hoe jouw netwerk eruit ziet en welke soort mensen erin zitten. Dat bepaalt welke hulp je in je netwerk kunt vinden en hoe eenvoudig je die hulp kunt krijgen.

Hoe teken je een sociaal netwerk?

Kennen de mensen die wij kennen elkaar wel of niet? Uit deze tekening van een netwerk kun je veel informatie aflezen, zoals de mensen die wij kennen en of ze elkaar wel of niet kennen. Denk maar eens aan vrienden die je hebt door je hobby of klasgenoten. Zij kennen elkaar vast ook. Er zijn ook mensen die je kent die de andere mensen die jij kent (nog) niet kennen. Kennen de vrienden die je hebt van je hobby bijvoorbeeld je klasgenoten of jouw oom of tante? Het netwerk teken je aan de hand van wie elkaar kennen en wie niet.

3. Geef aan dat we soms bewust en soms onbewust ons netwerk laten groeien. Soms leren we toevallig nieuwe mensen kennen en worden ze lid van ons sociaal netwerk. Soms kiezen we ervoor om mensen te leren kennen.

Ga maar eens na:

Als je regelmatig iemand van een andere school bij de bushalte ontmoet en je voegt die persoon op een gegeven moment toe aan je Facebookpagina, dan krijg je er één nieuw contact in je Facebooknetwerk bij.

Het leuke daarvan is dat die persoon waarschijnlijk weinig andere mensen kent die jij ook kent. Hij of zij zit op een andere school en je komt hem of haar alleen maar tegen bij de bushalte.

Zulke mensen kunnen je veel nieuws vertellen.

Als je lid wordt van een nieuwe vereniging of club leer je ineens allerlei nieuwe mensen tegelijk kennen. Mensen die elkaar ook kennen. Als je deze mensen ook toevoegt op jouw Facebook, ontstaat in het plaatje dus een nieuw groepje mensen dat elkaar kent en op elkaar lijkt omdat ze dezelfde dingen leuk vinden.

Informatie voor nabespreking

Iedereen heeft een netwerk, maar hoe het eruit ziet verschilt heel sterk tussen mensen.

Als de leerlingen moeite hebben met het begrip 'structuur van een netwerk', kun je ook (alvast) de metrokaarten van Londen of Parijs tonen. In de les gebruiken we een metrokaart in een opdracht voor de leerlingen.

Je kunt de volgende vragen stellen:

- Denk na over je eigen netwerk. Wie in jouw netwerk kent (ook) heel veel mensen? Laat één of meer leerlingen over zo iemand vertellen. Hoe komt het dat hij of zij zoveel mensen (lijkt) te kennen? Wie is de makelaar in jouw netwerk?
- Denk eens na over wat voor (soorten) groepjes van mensen je in je netwerk hebt? Wat maakt het ene groepje anders dan het andere groepje?
  - Waar kom je elkaar tegen?
  - Wat doe je samen?
  - Waar heb je het met elkaar over?
  - Waarmee help je elkaar?
  - Waar wonen deze mensen?
  - Hoe vaak zie je ze?

Vraag een aantal leerlingen om antwoord te geven op de vragen zodat je een beeld hebt of de theorie is aangekomen bij de leerlingen.

Benadruk de verschillen in antwoorden op deze vragen. Laat één of twee leerlingen met duidelijk meer groepjes in hun netwerk daarin twee personen aanwijzen die zo veel mogelijk van elkaar verschillen.

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Sociale netwerken hebben een structuur. Sociale netwerken en relaties ontstaan niet alleen door de individuele keuzes om mensen te leren kennen. Met wie je trouwt, bevriend raakt, ruzie maakt of met wie je je vrije tijd doorbrengt, hangt ook af van de mensen met wie je omgaat en de plekken waar je daardoor komt en de dingen die je doet.

Iedereen is lid van groepen. Groepen mensen die dezelfde dingen doen of naar dezelfde plekken gaan (naar dezelfde school gaan, dezelfde hobby's hebben, bij hetzelfde bedrijf werken en bij dezelfde familie horen). Iemand kan 'lid' zijn van verschillende groepen en in sommige gevallen kunnen de verschillende groepen elkaar (gedeeltelijk) overlappen.

Binnen een groep lijken de mensen vaak op elkaar. Ze delen dezelfde hobby, hebben hetzelfde werk of opleidingsniveau, hebben ongeveer dezelfde leeftijd, enzovoort. Ze delen altijd een aantal kenmerken. Mensen binnen een groep spreken elkaar vaak ook over dezelfde onderwerpen en ze hebben vaak (voor een deel) dezelfde ideeën, kennis, vaardigheden en opvattingen. Iets nieuws horen van mensen binnen eenzelfde groep gebeurt daarom niet zo snel.

Je kunt tot één of meer groepen behoren. Ben je lid van één groep, dan is de kans niet heel groot dat je vaak nieuwe dingen of ideeën hoort of veel verschillende mensen ontmoet. Behoor je tot meer groepen, dan kom je verschillende mensen tegen met andere ideeën, kennis, vaardigheden en opvattingen.

Als je iets nieuws wilt horen, dan helpt het om verschillende groepen in je netwerk te hebben.

De mensen uit die verschillende groepen kunnen je op dezelfde vraag vaak andere antwoorden geven.

Als je op zoek bent naar mensen die je kunnen helpen bij je studie- en loopbaankeuzes, dan helpt het om aan verschillende mensen, uit verschillende groepen, dezelfde vraag te stellen. Je krijgt dan van mensen die veel van elkaar verschillen een antwoord. Deze uiteenlopende antwoorden (die ook hetzelfde kunnen zijn) kunnen je helpen.

Ze kunnen je beter helpen dan verschillende antwoorden van mensen die uit eenzelfde groep komen. De kans is dan heel groot dat je dezelfde antwoorden krijgt. Antwoorden vanuit één kijk op de wereld. De structuur van een netwerk bepaalt voor een deel hoeveel (verschillende soorten) hulp je zou kunnen krijgen.

Om een voorbeeld te geven: iemand die 15 jaar ouder is dan jij, geeft je waarschijnlijk een ander antwoord op een studie- of loopbaanvraag dan iemand van jouw leeftijds. Mensen die allemaal bij een bank werken geven weer een ander antwoord op dezelfde vraag dan brandweermannen.

Als je je eigen netwerk in beeld brengt, zie je ook of je netwerk bestaat uit (veel) verschillende groepen van mensen die elkaar allemaal kennen of dat het één grote groep is van mensen die elkaar allemaal kennen. Je bent je er niet van bewust of je lid bent van verschillende groepen én of deze mensen elkaar kennen of niet.

Opdracht 2.1a – Jouw Facebooknetwerk in kaart brengen - TouchGraph Visualisatie

Docenteninstructie

We houden de mensen die we kennen op veel verschillende manieren bij. We hebben een adresboek, een telefoonlijst, lijstjes in Excel of in een e-mailprogramma en vele andere manieren om onze relaties bij te houden en terug te kunnen vinden. Ook in social media als Twitter, LinkedIn en Facebook houden we contact met de mensen die we kennen. De netwerken in virtuele werelden groeien ook organisch, net zoals in het echt. Probeer dan maar eens overzicht te hebben en te houden. Door regelmatig een 'foto' te maken van jouw netwerk, krijg je zicht op de structuur en de inhoud en vooral of dat past bij wat je wilt bereiken. Je maakt het jezelf eenvoudig om hulpmiddelen in te zetten om die foto te maken. Met deze foto kun je slimme keuzes maken met wie contact te onderhouden of op te nemen. Ook leidt het zichtbaar krijgen van groepjes in netwerken en de overeenkomsten die mensen hebben, tot gerichte keuzes en aanpassingen in jouw netwerk om te zorgen dat het netwerk dat je bouwt en onderhoudt bij jouw loopbaanvragen past.

Er zijn vele manieren om het netwerk van iemand in kaart te brengen. Dat kan bijvoorbeeld op basis van iemand zijn relatiebestand (in de zakelijke wereld op basis van contacten in LinkedIn), op basis van online sociale netwerken of door de mensen die je uit je hoofd kunt opnoemen.

De volgende instructie helpt de leerlingen om hun Facebooknetwerk in kaart te brengen. Is dit niet mogelijk binnen je school, dan kun ook vragen of de leerlingen hun netwerk 'uit het hoofd' tekenen. Ga daarvoor naar *Vorbereidingsfase – opdracht 2.1b*.

Vraag de leerlingen wat zij van hun eigen netwerk vinden. Of ze een beeld hebben hoe het eruit ziet en of ze denken dat het een goed netwerk is of niet.

Visualiseer jouw Facebooknetwerk

Met behulp van TouchGraph brengen de leerlingen hun Facebooknetwerk in kaart (visualiseren). Aan de hand van die visualisatie gaan we in op de structuur van het netwerk. Ze ontdekken dat:

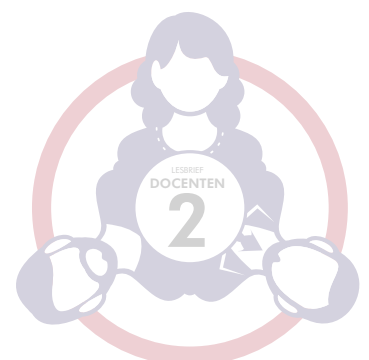
- Iedereen een ander netwerk heeft.
- Dat de mensen die ze zelf kennen elkaar soms wel en soms niet kennen en dat je dit niet altijd weet.
- Dat er Hubs, Sprinters, Makelaars en Poorten in jouw netwerk zitten en dat je daar je voordeel mee kunt doen.

Het in beeld brengen van het Facebooknetwerk is geen vergelijkingswedstrijd. Het gaat er niet om hoe groot of hoe klein een netwerk is of hoeveel en hoe groot de groepjes daarin zijn.

Leerlingen met een (relatief) kleiner netwerk zijn niet slechter af dan leerlingen met een groter netwerk. Het gaat er uiteindelijk om welke diversiteit (welke en hoeveel verschillen er zitten tussen de mensen die gekend worden) er in het netwerk zit én of deze hulp past bij de doelen die de leerling heeft, in dit geval hulp bij studie- en loopbaankeuzes.

Afhankelijk van de beschikbaarheid van computers (bij leerlingen met een Facebookprofiel), kun je deze opdracht zowel individueel als in groepsverband doen.

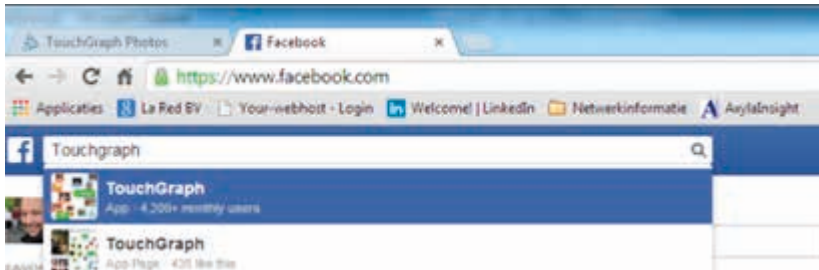
Binnen de groepjes helpt het als de leerlingen elkaar kennen en vertrouwen. Het is bewust niet de bedoeling dat het een vergelijkingswedstrijd wordt. Het is beter als de leerling de opdracht individueel kan uitvoeren. Dit kan ook vooraf gaat aan de les, als voorbereidend huiswerk.

Opdracht 2.1a - Jouw Facebooknetwerk in beeld- TouchGraph Visualisatie

Met de volgende stappen breng je jouw Facebookprofiel in beeld. Dat beeld noemen we een 'visualisatie'.

1. Log in op Facebook met je eigen account.
2. Tik in de bovenste regel TouchGraph in en kies de eerste optie. (Zie het rode kader in de afbeelding hieronder.)

Figuur 2 - 8 TouchGraph in Facebook

3. Nu start de applicatie van TouchGraph.
Het volgende scherm wordt getoond.
Uiteraard met de visualisatie van het Facebookprofiel waarmee is ingelogd.

Hieronder zie je een Facebookprofiel dat, naar nu lijkt, bestaat uit vier verschillende groepen (vier kleuren waarbinnen de mensen elkaar weer kennen). De persoon in het midden is de eigenaar van dit Facebookprofiel. Hij is verbonden met iedereen.

Figuur 2 - 9 Visualisatie van een Facebook profiel met TouchGraph

4. Pas de volgende instellingen aan (zie rode kaders):

a. Verander *Show top 100 Friends* in *Show All Friends*.

Je ziet alle mensen in het Facebooknetwerk van het Facebook account waarmee is ingelogd.

Als leerlingen een heel groot netwerk hebben dan is het beter om de top 50 friends aan te laten staan. Dan ontstaan duidelijkere groepen en ontstaan duidelijke resultaten om te bespreken.

b. Vink bij het menu *Advanced, Show All Self Edges* aan.

Het programma laat nu alle relaties tussen de 'hoofdpersoon' (waarvan het Facebook account is gebruikt) en zijn Facebookvrienden zien.

Informatie voor nabespreking.

De opdracht om het netwerk in beeld te brengen laat de leerlingen nadenken over:

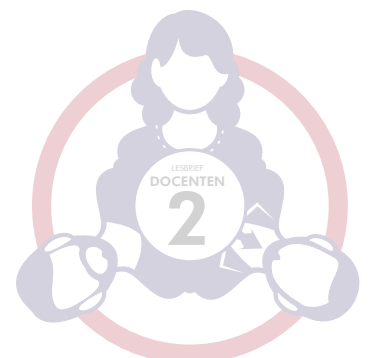
1. Wie ze kennen.
2. Wie de mensen die zij kennen ook kennen.

3. Waarom er deze groepjes in hun netwerk zijn.

Geef de leerlingen de tijd om hun Facebooknetwerk te bekijken en stel ze (een aantal) van de volgende vragen:

- a. Hoeveel groepen zijn er in jouw Facebookprofiel (hoeveel verschillende kleuren)?
- b. Wat zijn de kenmerken van deze groep(en)?
- c. Wat zijn de mensen met de grootste stippen?
- d. Welke groep heeft de meeste verbindingen met andere groepen?
- e. Welke groep heeft de minste verbindingen met andere groepen?
- f. Zijn er mensen die helemaal niet bij een groep horen?

Koppel dit aan de betekenis van de Hub, Sprinter, Makelaar en de Poort. Voor jouw loopbaanvragen betekenen de posities in het netwerk dat:

- De Hub zorgt dat je op de hoogte bent van het laatste nieuws.
- De Sprinter je op de plek in het netwerk kan brengen waar je heen wilt.
- De Makelaar zorgt dat er iets voor elkaar komt.
- De Poort je op onverwachte onderwerpen en mensen kan wijzen.

Opdracht 2.1b– Jouw netwerk in beeld: netwerk tekenen

Docenteninstructie

We houden de mensen die we kennen op veel verschillende manieren bij. We hebben een adresboek, een telefoonlijst, lijstjes in Excel of in een e-mailprogramma en vele andere manieren om onze relaties bij te houden en terug te kunnen vinden. Ook in social media als Twitter, LinkedIn en Facebook houden we contact met de mensen die we kennen. De netwerken in virtuele werelden groeien ook organisch, net zoals in het echt. Probeer dan maar eens overzicht te hebben en te houden. Door regelmatig een 'foto' te maken van jouw netwerk, krijg je zicht op de structuur en de inhoud en vooral of dat past bij wat je wilt bereiken. Je maakt het jezelf eenvoudig om hulpmiddelen in te zetten om die foto te maken. Met deze foto kun je slimmere keuzes maken met wie contact te onderhouden of op te nemen. Ook leidt het zichtbaar krijgen van groepjes in netwerken en de overeenkomsten die mensen hebben, tot gerichte keuzes en aanpassingen in jouw netwerk om te zorgen dat het netwerk dat je bouwt en onderhoudt bij jouw loopbaanvragen past.

De leerlingen kunnen hun eigen netwerk ook gewoon tekenen. In lesbrief 1 hebben de leerlingen op twee verschillende manieren hun netwerk getekend:

- Zonder instructie, vrij uit het hoofd.
- In een sociogram, op basis van de sterkte van de relaties in een bepaalde cirkel.

Deze tekeningen kunnen als vertrekpunt voor deze opdracht worden gebruikt. Vraag de leerlingen wat zij van hun eigen netwerk vinden. Of ze een beeld hebben hoe het eruit ziet en waarom ze denken of ze via hun huidige netwerk over voldoende toegang tot de juiste personen beschikken voor hun studie- en beroepskeuze.

Instructies voor de netwerktekening

Het tekenen van het netwerk is een intensieve opdracht. Geef de leerlingen daarvoor voldoende tijd: zeker 15 tot 20 minuten.

1. Laat de leerlingen eerst nadenken over de (groepen) mensen die ze kennen. Denk aan familie, collega's op werk, klasgenoten, vrienden, burens, et cetera.
2. Laat de leerlingen eerst het netwerk uit hun hoofd tekenen, zonder hulpmiddelen te gebruiken (de belijst in hun telefoon of e-mailadressen). Geef ze hiervoor ongeveer 10 minuten.
3. Geef de leerlingen vervolgens ongeveer 10 minuten om hun netwerk uit te breiden met behulp van die hulpmiddelen (de belijst in hun telefoon of e-mailadressen).

De leerlingen tekenen hun eigen netwerk aan de hand van de volgende punten:

- De leerling staat in het midden van het netwerk.
- Ze noteren de *mensen* die ze kennen.
- Ze tekenen een lijn tussen zichzelf en de mensen die ze kennen (dus naar iedereen in het netwerk).
- Zijn er in het netwerk mensen waarvan de leerling denkt dat die elkaar ook kennen, dan tekent hij ook tussen hen een lijn.
- Als de leerlingen klaar zijn met het tekenen hun netwerk hebben, dan omcirkelen ze de verschillende groepen met een kleur. Groepen kunnen elkaar overlappen, want iemand kan tot meer groepen behoren.

Help de leerlingen bij het tekenen van hun netwerk door:

- Ze toe te staan te werken met de adreslijst in hun telefoon of met hun e-mailbox.
- Geef de leerlingen voorbeelden van:

Locaties waar je mensen tegen kunt komen, zoals uitgaan, werk, onderweg naar school, verjaardagen, in winkel(s), in de bus of op het station, bij de sportclub, in de bibliotheek, et cetera. Ook wat je gemeenschappelijk hebt kan helpen: familie, burens, collega's.

Zo ontstaat de indeling in groepen van mensen die ze kennen.

Actie: Loop tijdens de opdracht door de klas en bekijk de verschillende tekeningen. Zoek naar de tekeningen met de grootste verschillen. Een tekening met veel verschillende kleuren (groepen) en een tekening met heel weinig verschillende kleuren (groepen).

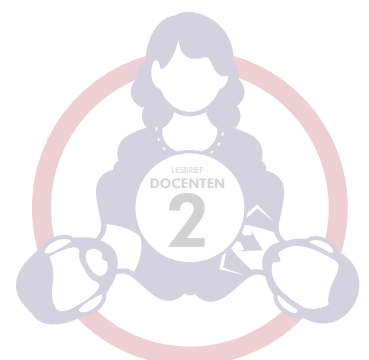
Informatie voor nabespreking

De visualisatie van het netwerk laat leerlingen nadenken over:

1. Wie ze kennen.
2. Wie van die mensen ook elkaar kennen.
4. Waarom er deze groepjes in hun netwerk zijn.

Welke groepen ze in hun netwerk kunnen onderscheiden. Geef de leerlingen de tijd om de visualisatie van hun netwerktekening te bekijken en stel ze (een aantal) van deze vragen:

- a. Hoeveel groepen zijn er in jouw netwerk (hoeveel verschillende kleuren)?
- b. Wat zijn de kenmerken van deze groep(en)?
- c. Wat zijn de mensen met de grootste stippen?
- d. Welke groep heeft de meeste verbindingen met andere groepen?
- e. Welke groep heeft de minste verbindingen met andere groepen?
- f. Zijn er mensen die helemaal niet bij een groep behoren?
- g. Koppel dit aan de betekenis van de Hub, Sprinter, Makelaar en de Poort. Voor jouw loopbaanvragen betekenen de posities in het netwerk dat:
  - De Hub zorgt dat je op de hoogte bent van het laatste nieuws.
  - De Sprinter je op de plek in het netwerk kan brengen waar je heen wilt.
  - De Makelaar zorgt dat er iets voor elkaar komt.
  - De Poort je op onverwachte onderwerpen en mensen kan wijzen.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

De groepen in een netwerk geven de verschillende sociale contexten aan waarbinnen een leerling leeft: de familie, school, de buurt, verenigingen, werk, enzovoort. Ieder van die groepen zal iets anders in de leerling oproepen en stimuleren. In diverse kringen verkeren (diversiteit in de sociale omgeving) is voor de leerling sociaal leerzaam. Iedere omgeving biedt de leerling iets anders, waaronder mogelijkheden om een hulpvraag te stellen.

Hoe meer mensen je kent die van elkaar verschillen (des te groter de diversiteit in het netwerk is), hoe meer divers hulp is die je in het netwerk kunt verwachten. Iemand die veel min of meer dezelfde mensen kent, kan veel dezelfde informatie over hetzelfde onderwerp krijgen. Iemand die veel verschillende mensen kent, kan veel verschillende informatie over veel onderwerpen krijgen. Dat is dus beter in het kader van de studiekeuze en loopbaanoriëntatie van de leerling. Leerlingen met een heel klein netwerk óf met een groot netwerk met veel dezelfde soort mensen, hebben waarschijnlijk meer begeleiding nodig in het verder ontdekken van hun kansen en mogelijkheden.

Opdracht 2.2 – Het netwerk bekijken en analyseren

Docenteninstructie

Netwerken krijgen pas betekenis in de context van een vraag, een wens of een ambitie. Voor sommige vragen heb je een heel ander netwerk nodig dan het netwerk dat je al hebt. Voor andere vragen zul je andere delen in jouw netwerk aanspreken dan je normaal doet. Leren om jouw netwerk op waarde te schatten, is een effectieve manier om goed gebruik te maken van de hulpbronnen en mensen in jouw netwerk. Daarmee oefenen maakt het gemakkelijker om keuzes te maken in welke mensen toe te voegen in jouw netwerk, dan wel met wie je de relatie op een lager pitje wilt zetten. Het inzicht dat jij niet de enige bent met een netwerk, maar dat ook medeleerlingen en docenten een netwerk hebben, betekent dat je ook van de netwerken van anderen gebruik kunt maken. Voor die toepassing is het nuttig om elkaar toegang te geven tot elkaars netwerken en vooral duidelijk te maken wat je elkaar eigenlijk te bieden hebt met de netwerken die jij onderhoudt.

De leerlingen hebben hun Facebooknetwerk of hun eigen netwerktekening voor zich. Die van medeleerlingen bekeken ze vast ook al.

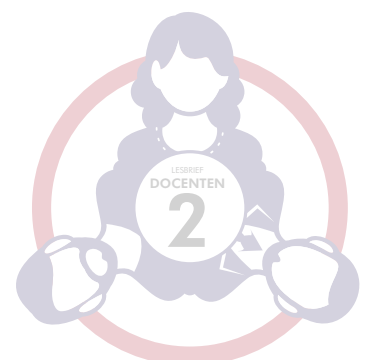
Kijk in de volgende opdracht met de leerlingen naar de verschillende onderdelen van hun netwerk. Laat de leerlingen de volgende opdracht in duo's uitvoeren.

Actie: Loop tijdens de opdracht door de klas en bekijk de verschillende Facebook en netwerktekeningen. Zoek naar de voorbeelden met veel verschillende kleuren (groepen) en die met heel weinig verschillende kleuren (groepen).

Informatie voor nabespreking.

Bespreek onderstaande vragen klassikaal. Vraag aan de duo's met veel en aan de duo's met weinig verschillende groepen in hun netwerk welke antwoorden zij gaven op de vragen.

Je kunt de klassikale bespreking afwisselen met vragen over een Facebooknetwerk of een netwerktekening.

Introductie klassikale bespreking

Het netwerk van jullie ziet er anders uit dan dat van andere klasgenoten. Je behoort allemaal tot een ander gezin en je kent allemaal verschillende mensen. Die wonen in uiteenlopende plaatsen, die hebben andere beroepen en opleidingen gevolgd, enzovoort. Gebruik hierbij de netwerktekeningen van de leerlingen.

Mijn netwerk ziet er dus ook anders uit dan dat van jullie.

Vragen voor een klassikale bespreking

1. Wat is het verschil tussen jullie netwerktekeningen?
(Zoals verschillen in de grootte van het netwerk en de hoeveelheid diverse groepen daarin.)
2. Waar komt dat denk je door?
Deze vragen kunnen de leerlingen ook over hun eigen netwerk beantwoorden.

De onderstaande vragen zijn vragen over het netwerk van de leerling(en) zelf.

Opdracht voor de leerlingen – in duo’s

Beantwoord in groepjes van twee de volgende vragen over jullie Facebooknetwerken of netwerktekeningen.

- Wat valt jullie op aan jouw Facebooknetwerk of aan jouw netwerktekening?
.....
.....
.....
- Wat valt jullie op aan het Facebooknetwerk of aan de tekening van de leerling naast je?
.....
.....
.....
- Hoeveel mensen zitten in jouw Facebooknetwerk of hoeveel mensen heb je getekend?
.....
Zijn dit alle mensen die je kent? Of ken je meer of minder mensen echt (goed)?
.....
- Wat delen de mensen die bij eenzelfde kleur horen met elkaar?
Geef per kleur aan wat dat is:
.....
.....
.....
- Wat hebben de mensen met dezelfde kleur nog meer met elkaar gemeen?
.....
.....
.....

EVALUATIEFASE

Een netwerk ontwikkelt zich

Als je mensen leert kennen, ontwikkelt je netwerk zich. Het plaatje dat je nu van je netwerk maakte kan er morgen alweer anders uitzien. Dat kan zijn omdat je iemand toevoegt of schrapt op Facebook of omdat je nieuwe mensen leert kennen. Je kunt mensen online heel gemakkelijk benaderen en een vraag stellen of iets vertellen. Online is dat veel vrijblijvender dan in de niet-digitale wereld. Mensen die je ook niet-digitaal kent zullen je eerder helpen. Het zijn relaties die niet snel verdwijnen, want je kunt ze niet met een druk op de knop 'ontvrienden'. De relatie blijft bestaan, maar die kan wateren.

Wie leren we kennen?

Zoals je ziet in je eigen Facebooknetwerk of in je netwerktekening, ontstaan er vaak één of meerdere groepen in een netwerk. We zagen ook dat de mensen in deze groepen één of meerdere overeenkomsten hebben. Ze delen iets met elkaar. Dat kunnen verschillende dingen zijn, maar vaak komen school, werk, woonplaats, leeftijd, familie, sport en hobby(s) daarin terug.

Binnen deze groepen kennen de mensen elkaar. Ze weten vaak ook veel dezelfde dingen. Tussen de groepen zijn er vaak weinig tot geen relaties. Jij bent de verbinding tussen die groepen. Heb je verschillende groepen in je netwerk, dan heb je 'toegang' tot veel verschillende informatie. Informatie die (vaak) niet tussen de groepen wordt gedeeld.

Maar hoe ontstaan die groepen?

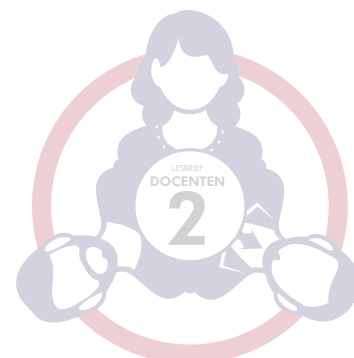
Mensen die iets met elkaar delen, komen elkaar regelmatig op dezelfde plekken tegen. Ze spreken over dezelfde onderwerpen en delen dezelfde interesses. En als je elkaar regelmatig tegenkomt, leer je elkaar beter kennen en ontstaan er sociale relaties. Hierdoor leren de mensen die jij kent en die iets met elkaar delen, elkaar ook weer kennen.

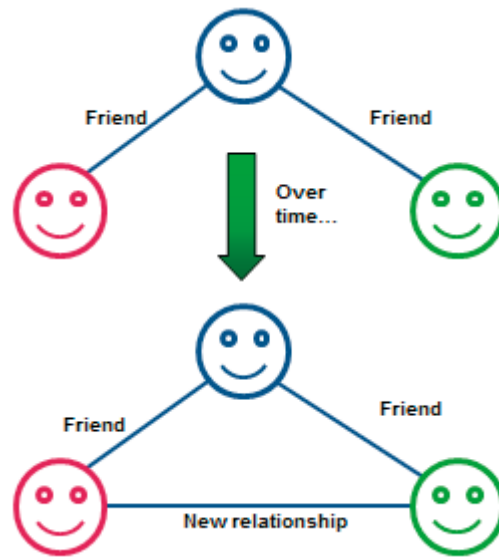
Het is dus logisch te verklaren dat de vrienden van vrienden, ook weer vrienden met elkaar worden. Je deelt iets met elkaar: een hobby, een plek waar je uitgaat of noem maar op. Je hebt iets gemeenschappelijks met je vrienden. En de vrienden van jouw vrienden hebben met hen ook weer iets gemeenschappelijks. De kans is dus heel groot dat jij ook iets gemeenschappelijks hebt met de vrienden van jouw vrienden.

We vinden het heel fijn en gemakkelijk om contact te hebben met mensen die erg op onszelf lijken. We delen dan bepaalde interesses, hobby's en gedachten. En dus hebben we iets om het met elkaar over te hebben. Maar omdat deze mensen veel op jou lijken hoor je vaak weinig nieuwe dingen.

Het is dus belangrijk om te bedenken wie je wilt leren kennen én om daar actie op te ondernemen. Als je geen actie onderneemt om bewust mensen te leren kennen, leer je vooral mensen kennen die op jezelf (en je vrienden) lijken. Dat is vast heel gezellig, maar om informatie te krijgen over verschillende opleidingen en beroepen, is het handiger om verschillende mensen te (leren) kennen. Als je weet welke beroepen of welke opleidingen iets voor jouw kunnen zijn, kun je nog gericht gaan zoeken naar wie daar informatie over heeft. Deze mensen ga je leren kennen. Of, als je deze mensen al kent, ga je ze direct vragen stellen. Begin met je vragen om hulp bij iemand die veel mensen uit een groep in je netwerk kent. Ook is het handig om met mensen te praten die veel mensen kennen die jij niet kent.

Ook als je wilt weten waar anderen vinden dat je goed in bent, is het zinvol om dit aan mensen te vragen die van elkaar verschillen. Praat dan met mensen uit verschillende groepen in je netwerk. Je krijgt dan van diverse mensen informatie over jezelf, mensen met uiteenlopende achtergronden die jou op verschillende manieren kennen. Zo wordt het beeld dat je van anderen over jezelf krijgt completer. Completer dan wanneer je alleen aan de mensen die je kent, en die veel op je lijken, vraagt wat ze van je vinden.

Figuur 2 - 10 Vrienden van vrienden worden vrienden

Opdracht 2.3 – Wat kun je lezen in je eigen netwerk?

Docenteninstructie

Netwerken ontwikkelen zich organisch. Je leert mensen bij toeval kennen doordat je op een bepaald moment ergens bent. Bij ontmoetingen met onbekenden worden netwerken vooral gevormd door het ‘soort zoekt soort’ principe. Je raakt eerder aan de praat met mensen die op je lijken dan met totaal andere onbekenden. Het ander mechanisme dat zorgt dat ons netwerk groeit, is dat de vrienden van onze vrienden ook weer nieuwe vrienden van onszelf worden. Zonder regie op de groei van jouw netwerk heb je grote kans dat je mensen leert kennen die ook veel anderen kennen die jij kent.

Voor loopbaanvragen heb je baat bij een netwerk waarin lang niet iedereen die jij kent, elkaar ook kent. Weten hoe de onderlinge verbindingen lopen in jouw netwerk, geeft richting aan de keuzes die je maakt om mensen een vraag te stellen of om gericht onderhoud aan jouw netwerk te plegen. Daar waar veel dubbele verbindingen zijn in jouw netwerk kun je vooral draagvlak als opbrengst verwachten (zie vraag 2). Voor loopbaansturing zul je eerder toegang nodig hebben tot nieuwe relevante andere mensen, kansen en nieuwe kennis. Dat vind je het beste door te beginnen bij die mensen in je netwerk die zo min mogelijk andere kennen die jij ook kent (vraag 1). De antwoorden die jouw leerlingen op deze vragen geven, geven lijstjes van mensen om in latere lesbrieven ook wat mee te gaan doen.

De mensen uit vraag 1 zijn zeer goede startpunten om nieuwe onderwerpen rondom loopbaansturing aan te vragen of mee te bespreken. De mensen uit vraag 2 zijn zeer geschikt om te benaderen rondom vragen over wie je bent en hoe je anderen jou zien.

Ter afronding van deze les kun je deze vragen klassikaal stellen. De antwoorden schrijven de leerlingen op hun antwoordvel.

Kijk nog eens naar je eigen netwerk en beantwoord dan de volgende vragen.

1. Welke mensen kennen maximaal drie andere mensen die jij ook kent? Wat deel je met deze mensen? Waarin zijn jullie aan elkaar gelijk?

Noem drie punten.

Waarom verschillen deze mensen met de vele andere mensen die je kent?

Noem drie punten.

Deze mensen kennen een aantal dezelfde mensen die jij kent, maar zij kennen vaak nog veel meer mensen die jij niet kent. Hoeveel dat er zijn en wie, dat kunnen we nu niet zien. We kunnen er wel vanuit gaan dat dit zo is.

2. Welke mensen kennen meer dan tien mensen die jij ook kent? Wat deel je met deze mensen? Hoe zijn jullie aan elkaar gelijk?

Noem drie punten.

Waarom verschillen deze mensen die jij kent met de vele anderen in je netwerk?

Noem drie punten.

Informatie voor nabespreking.

Gebruik de informatie uit het theoretisch kader om de onderstaande vraag verder toe te lichten.

Vraag voor de leerlingen:

- Met wie in je netwerk zou je contact opnemen met een vraag over je studie- of loopbaankeuzes? Waarom?

Zoek je naar nieuwe informatie over studie- en loopbaankeuzes, praat dan met mensen uit verschillende groepen in je netwerk. Zo vind je de meest uiteenlopende informatie over een stageplaats, een baan, informatie over opleidingen en over de talenten die anderen in je zien.

Begin met je vragen om hulp bij iemand die veel mensen uit een groep in je netwerk kent. Ook is het handig om met mensen te praten die veel mensen kennen die jij niet kent.

Bewust mensen leren kennen. Maar wie en waarom?

Je kunt sturen op de ontwikkeling van je netwerk. Je kunt kiezen wie je leert kennen en, bijvoorbeeld, hoeveel deze mensen op jezelf lijken. In de volgende les gaan we er verder in op waar je op kunt letten als je mensen bewust wilt leren kennen en waarom dat een goed idee is.

Wist je dat

- Veel mensen zich er helemaal niet echt van bewust zijn van wie ze kennen (vraag het maar eens aan je ouders of verzorgers).
- Wij ieder gemiddeld ongeveer 600 mensen kennen.
- We ongeveer 150 mensen 'in ons hoofd' kunnen onthouden. Dit noemen we het Dunbar nummer. Dit zijn de mensen aan wie we het snelst denken omdat we ze vaker spreken en zien. Bij wie zit jij in het hoofd?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

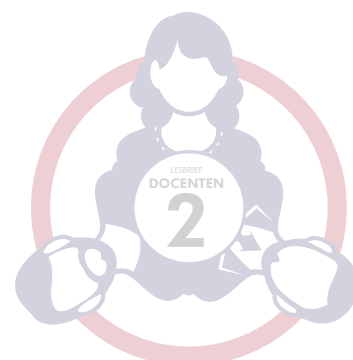
VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 3

Docenten

project
Stimulering LOB

VORAAD

LESBRIEF 3 – DOCENTENHANDLEIDING – JOUW DOCENT IS EEN GOUDMIJN

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. ‘Netwerken’ doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je ‘later’ wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is ‘het juiste netwerk’? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch ‘netwerk denken’ begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet ‘anderen alleen maar gebruiken’. ‘Netwerk denken’ wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie ‘netwerken’.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de derde in een reeks van zeven lesbrieven over netwerken. De lesbrief laat de leerlingen stil staan bij de mensen die ze kennen, hun netwerk: de hulp die ze kunnen geven aan of kunnen krijgen van anderen. De lesbrief is te gebruiken voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten. Op die wijze kunnen ze bewuster omgaan met de mensen die ze (leren) kennen. Voorbeeldmomenten zijn: beroepenmarkten, bedrijfsbezoeken, gastlessen et cetera.

Deze les: De beste hulp krijg je van kennissen

In deze derde les leren de leerlingen dat de diversiteit van een netwerk essentieel is voor de verschillende hulp die ze kunnen krijgen. Hoe meer verschillende mensen je kent (in leeftijd, opleiding, beroep, geslacht, woonplaats en interesses), des te meer nieuwe dingen je hoort en meer hulp er in je netwerk aanwezig is. Dus dat jouw netwerk dan meer mogelijkheden dit biedt voor zijn studie- en loopbaankeuzes.

De leerlingen bekijken welke beroepen er in hun netwerk zitten en wie de mensen kennen die zij kennen (hun tweede-orde netwerk).

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document 'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

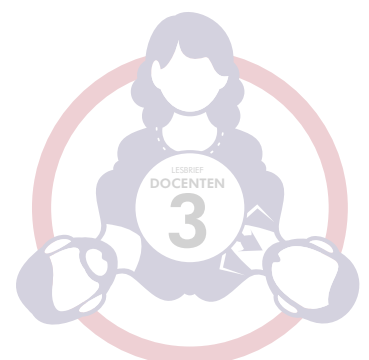
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 3 – Docentenhandleiding – Jouw docent is een goudmijn.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	1
Deze les: De beste hulp krijg je van kennissen	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les.....	4
Opbrengst en leerdoelen.....	5
Leerdoelen voor leerlingen.....	5
Opbrengst voor de docent	5
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	6
Begrippenlijst:	6
Reflectievragen voor de docent	6
Benodigde materialen.....	7
Voor de liefhebbers.....	8
Vier leerlingen als voorbeeld.....	11
Jan in les 3.....	11
Guhl in les 3.....	12
Oriëntatiefase.....	17
Theoretisch kader	17
Opdracht 3.1 - Verschillende mensen in je netwerk.....	20
Vorbereidingsfase.....	23
Theoretisch Kader	23
Opdracht 3.2 – Diversiteit in je netwerk	24
Uitvoeringsfase.....	26
Theoretisch kader	26
Opdracht 3.3 – Welke beroepen zitten in jouw netwerk?.....	28
Opdracht 3.4 – Wie kennen jouw verzorgers of opvoeders?.....	30
Evaluatiefase.....	32
Opdracht 3.5 – Met wie praat je over studie- en loopbaankeuzes?	32
Huiswerkopdracht.....	33
Wist je dat.....	33
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	34

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Hulp in je netwerk

De relaties die we met anderen onderhouden bevatten waarde omdat de mensen die we kennen ons willen helpen. Er staat vaak ook niet direct iets tegenover de verschillende manieren van hulp die we van bekenden kunnen krijgen. Denk bijvoorbeeld aan advies over hoe je iets moet aanpakken, een goede referentie geven voor een bepaalde baan of een lift geven naar een feestje of sportwedstrijd. Samen vormen alle mensen die we kennen eigenlijk één grote spaarrekening, gevuld met hulp die zij ons zouden kunnen bieden. Hulp waar we om mogen vragen en die de ander natuurlijk moet gunnen en verdienen.

Daarbij blijkt de aanwezige diversiteit in je netwerk belangrijk: hoe meer de mensen die je kent van elkaar verschillen, des te meer verschillende hulp aanwezig is en hoe veelzijdiger de inzichten die je kunt krijgen. We kijken daarbij naar de diversiteit van mensen in termen van leeftijd, opleiding, beroep, geslacht, woonplaats en interesses (hobby's).

Biedt jouw netwerk wat je nodig hebt?

Hoe meer divers het netwerk van een leerling is, des te meer mogelijkheden dit biedt voor zijn studie- en loopbaankeuzes. Leerlingen bespreken met de meeste mensen in hun netwerk slechts een beperkt aantal vaste onderwerpen. Er liggen kansen in die relaties door met die mensen ook over andere onderwerpen te praten. En er zit vaak hulp 'verscholen' in het netwerk van de leerlingen, omdat ze veel meer mensen kennen dan ze in eerste instantie voor ogen hebben. De mensen die de leerlingen kennen kunnen zeer diverse hulp bieden op basis van hun eigen inzichten en ervaringen én door de leerling toegang te bieden tot voor de leerling onbekende anderen.

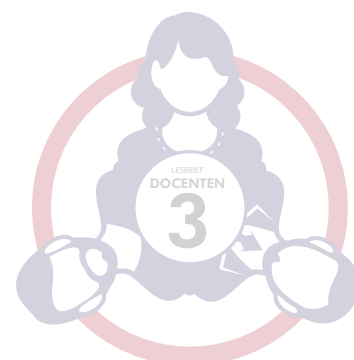
Lesbrief 3 leert leerlingen welke hulp de mensen in hun netwerk kunnen bieden en op welke manier ze dat kan helpen bij hun studie- en loopbaankeuzes.

Onderwerpen die, onder andere, in deze les aan bod komen zijn:

- Welke hulp zit in je netwerk?
- De mensen die jij kent, kennen weer anderen.
- Hoe verschillend zijn de mensen die je kent en wat heb je daar aan?
- Je kent meer mensen dan je denkt.

Door deze les beseffen de leerlingen dat hun netwerk vele malen groter en meer divers is dan ze in eerste instantie denken. Door de verschillen op een rijtje te zetten, door er bij stil te staan, ontstaan ideeën. Ideeën die leerlingen aanzetten verder te kijken met wie ze nog meer kunnen praten over studie- en loopkeuzes en te reflecteren over betekenisvolle ervaringen.

Na het volgen van deze les weet de leerling dat hij er goed aan doet contacten te onderhouden met onderling verschillende mensen. Zo kan hij zo veel mogelijk verschillende ideeën en antwoorden krijgen op zijn vragen. De leerlingen leren in deze les dus het tegenovergestelde te doen van wat ze gewend zijn te doen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder worden de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen hoe divers hun netwerk is.

Weten de leerlingen dat hoe meer verschillende mensen er in je netwerk zitten, hoe beter de kwaliteit van je netwerk is als het gaat om hulp bij studie- en loopbaankeuzes.

Weten de leerlingen dat hun netwerk groter en meer divers is dan ze in eerste instantie denken.

Hebben de leerlingen zin in het actief benutten van de diversiteit van hun eigen netwerk voor hun studie- en loopbaankeuze.

Zijn de leerlingen in staat om in hun netwerk te zoeken naar iemand die hen kan helpen bij hun studie- of loopbaankeuze (als ze weten welke hulp ze nodig hebben).

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Welke leerlingen inhoudelijk zeer beperkte (homogene) sociale netwerken hebben of slechts zeer moeizaam hulp daarin kunnen benoemen. Wie dus extra aandacht (en hulp) nodig hebben om hun netwerk beter te leren ontwikkelen in relatie tot studie- en loopbaankeuze.
- In hoeverre het netwerk van de leerlingen, van de docenten en van de school beperkt blijven tot bepaalde maatschappelijke domeinen. Zijn alle denkbare beroepen in de samenleving via deze netwerken bereikbaar?
-

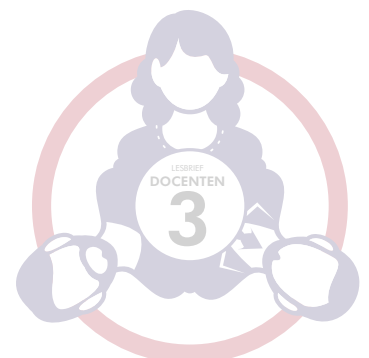
OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst:

Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Diversiteit in een netwerk	De diversiteit van een netwerk wordt bepaald door de (hoeveelheid) verschillen tussen de mensen in dit netwerk. Hoe meer de mensen van elkaar verschillen, des te groter de diversiteit. Diversiteit kun je op veel manieren terugzien: leeftijd, opleiding, beroep, man/vrouw, interesses et cetera.
Relatiesterkte	De relaties die we met mensen hebben verschillen in sterkte. De relatiesterkte geeft aan hoe goed je iemand kent. Of je iemand een beetje, goed of heel goed kent. Hoe goed je iemand kent bepaalt voor een deel wat voor hulp je kunt verwachten.
Sector (Netwerk)hulpbronnen	Een bedrijfstak, zoals de gezondheidszorg, de industrie en de financiële wereld. De hulp van anderen die je tot je beschikking hebt doordat je mensen kent. Denk aan geld, talent, kennis, ervaring, vaardigheden, invloed en het netwerk van andere mensen.

Reflectievragen voor de docent

- Ben je je bewust van welke hulp er in je netwerk 'verborgen' zit?
- Ben je je bewust van welke beroepen er in je netwerk vertegenwoordigd zijn?
- Bij wie klopt(e) je zelf als eerste aan als je vragen over je loopbaan hebt (had)?
- Aan welke mensen die je kent vroeg je om iets over hun beroep te komen vertellen?
- Verschillen de mensen die je spreekt veel van elkaar (beroep, opleidingsniveau, sector)?

Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

- Oriëntatiefase:* De eerste stap is het benoemen van mensen die je kent. De leerlingen benoemen individueel minimaal tien mensen uit hun netwerk. (Hiervoor kunnen ze uiteraard de netwerktekeningen uit lesbrieven 1 en 2 gebruiken.) Opdracht 3.1 behoort bij deze fase.
- Vorbereidingsfase:* Met de leerlingen neem je de introductietekst door over de voorbeeldleerlingen/case studies. De begrippen 'sociaal kapitaal' en 'hulp' worden toegelicht. Schets voorbeelden uit je eigen netwerk. Geef aan dat het goed is als het om studie- en loopbaankeuze gaat om naar de mensen die je kent te kijken op basis van beroep, leeftijd, man/vrouw, opleidingsniveau en de sector waarin ze werken. Aan de hand van een aantal voorbeelden kijken de leerlingen naar de inhoud van netwerken. Opdracht 3.2 behoort bij deze fase.
- Uitvoeringsfase:* In deze fase gaan de leerlingen aan de slag met hun eigen netwerk. Ze onderzoeken welke hulp er in hun netwerk aanwezig is. Ze kunnen de opdrachten het beste individueel maken. Elke oefening geeft de leerlingen meer inzicht in de hulp die in hun netwerk verscholen zit. Bespreek de opdrachten na aan de hand van de weergegeven vragen bij het onderdeel nabespreking bij de oefeningen. Opdracht 3.3 en 3.4 behoren bij deze fase.
- Evaluatiefase:* In de laatste vragen en opdrachten koppelen de leerlingen nadrukkelijk de mensen die ze kennen aan hun studie- en loopbaankeuzeproces. Aan de hand van deze vragen, die leerlingen individueel beantwoorden en die je klassikaal bespreekt, krijgen ze aangereikt wie hen (mogelijk) kunnen helpen bij hun studie- en loopbaankeuzeproces. Opdracht 3.5 behoort bij deze fase.
- Opdrachten:* De leerlingen maken opdrachten individueel of klassikaal. Bespreek de opdrachten na elke opdracht kort na.
- Huiswerkopdracht:* Deze opdracht is optioneel en laat de leerlingen onderzoeken wie hun verzorgers/ opvoeders kennen én of en hoe deze mensen ze zouden kunnen helpen.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit de lesbrief
- Pennen

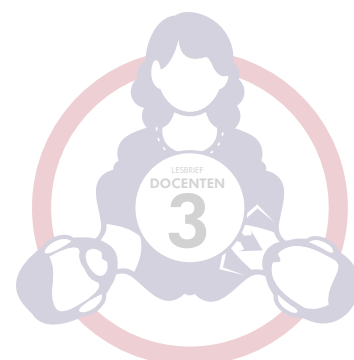
Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	TheCQL
Titel:	Social Capital
Jaar:	2010
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dit filmpje legt eenvoudig het begrip 'sociaal kapitaal' uit.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=rTvbflWVYFE
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor docenten:

Artikel	Nederlands
Auteur:	Miriam Notten
Titel:	<i>De Haves en de Have not's</i>
Jaar:	2010
Bron:	Develop 1-2010
Omschrijving:	Goede uitleg over netwerken met behulp van heldere praktijkvoorbeelden. Het artikel bevat de volgende onderwerpen: de netwerksamenleving, de Haves en de Have not's, sociaal kapitaal en kapitaal soorten. Miriam geeft aan het einde van het artikel haar verwachting voor de toekomst voor de individuontwikkeling en de organisatieontwikkeling.
Bron Internet	http://www.lared.nl/wp-content/uploads/2008-2013/Develop_2010_01_notten1.pdf

Boek	Nederlands
Auteur:	Wayne Baker & Wendy Baker
Titel:	Netwerken. <i>Over het waarderen, opbouwen en gebruiken van sociaal kapitaal.</i>
Jaar:	2001
Omschrijving:	Een goede uitleg van het begrip sociaal kapitaal. Met voorbeelden hoe je jouw persoonlijke en zakelijke netwerken kunt inzetten.
Bron Internet:	ISBN 9057121085 http://www.bol.com/nl/p/netwerken/666885216/

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Rudolf Juliet van spraakwater.nl
Titel:	Gunfactor
Jaar:	2014
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video legt uit wat de gunfactor is. Het bevat een klein test om te ontdekken of je zelf ook de gunfactor hebt. De gunfactor is belangrijk bij het onderhouden van je netwerk en als je hulp wilt krijgen vanuit je netwerk.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=u7mUaVQbOMk
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Rocketboom
Titel:	Dunbar's Number
Jaar:	2011
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een duidelijke uitleg over het Dunbar's Number en waarom het moeilijk is relaties te onderhouden met meer dan 150 vrienden.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=8360wVLtEuk
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Filmpje	Engels
Kanaal:	TEDx Talks
Titel:	Kevin Bacon at TEDxMidwest
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Akteur Kevin Bacon vertelt over het Kevin Bacon nummer. "Six Degrees of Kevin Bacon" gebaseerd op "Six Degrees of Separation"
Bron Internet	http://www.youtube.com/watch?v=n9u-TITxwoM
Duur:	Ongeveer 17 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Jan in les 3

Timmerman Jan speelt echt goed trompet, het is zijn passie. Eigenlijk wil hij daar meer doen, misschien wel professioneel trompettist worden en een opleiding gaan volgen aan het conservatorium. De mensen uit zijn omgeving vinden dit maar uitsloerij en denken dat je daarmee nooit een goede boterham kunt verdienen.

Jan wil graag met iemand praten over wat hij verder kan doen met zijn talent voor trompet spelen, maar hij weet niet goed met wie. Het netwerk van Jan is groot en iedereen kent elkaar. De mensen die Jan kent lijken veel op elkaar. De vrienden van Jan zijn van zijn eigen leeftijd. De vrienden van zijn broers zijn iets ouder. De mensen die Jan uit de buurt kent hebben een andere leeftijd dan hijzelf. Alle mensen die hij kent hebben een technische opleiding, maar niemand volgde een HBO-opleiding of studeerde aan de universiteit.

De mensen die Jan kent zijn heel honkvast; ze komen altijd weer terug naar het dorp waar ze zijn geboren.

Jan komt meer dan de helft van de mensen die hij kent tegen bij de voetbalvereniging. De mensen die hij daar niet tegenkomt ziet hij in zijn stamkroeg. De mensen om hem heen houden van sport, televisie kijken en winkelen. Wat alle mensen die Jan kent verder met elkaar gemeen hebben is dat ze helpen bij de jaarlijkse taptoe van de lokale fanfareband.

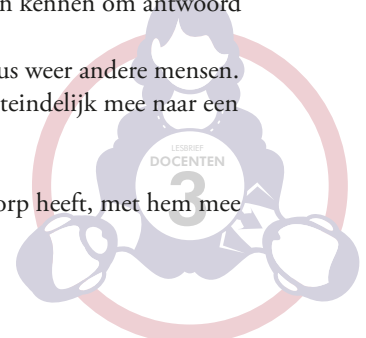
Het netwerk van Jan is erg homogeen, er zijn weinig verschillen tussen de mensen die hij kent. Het netwerk van Jan kan hem (nog) niet helpen want:

- Er zitten heel veel dezelfde mensen in.
- Er zit niemand in uit de professionele muziekwereld.
- De interesses van de mensen die Jan kent zijn allemaal hetzelfde.
- Ze hebben dezelfde opleidingsachtergrond.
- Ze hebben dezelfde blik op de wereld en denken over veel zaken hetzelfde.

Jan beseft dat hij mensen moet leren kennen die hij nog niet kent. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij nu kent. Hij denkt na over wie hij kent, maar hij denkt niet aan wie hij nog niet kent en wel zou moeten gaan kennen om antwoord te vinden op zijn hulpvraag.

Hij denkt aan zijn oom Maarten. Die komt uit een ander dorp en heeft een ander beroep en kent dus weer andere mensen. Het lijkt Jan een goed idee om eens met hem te gaan praten. Een collega van zijn oom neemt Jan uiteindelijk mee naar een Jazzconcert. Daar ontmoet Jan een aantal mensen die in een band trompet spelen.

Jan heeft hulp nodig bij het uitbreiden van zijn netwerk om, los van de ideeën die iedereen in het dorp heeft, met hem mee te kunnen denken.

Guhl in les 3

Guhl denkt aan het aanbod van Erwin, maar weet niet zo goed wat ze ermee moet doen. Haar ouders moedigen haar aan om (nu al) in te gaan op zijn aanbod. Maar Guhl is erg gaan twijfelen door de opmerkingen van de moeder van Esther.

Guhl heeft een klein netwerk, ze kent niet veel mensen. Guhl weet dat de mensen die ze kent onderling zeer anders zijn. Dat vindt ze interessant, zo hoort ze veel verschillende verhalen, leert ze veel van de mensen die ze kent en maakt ze diverse dingen mee.

Doordat de mensen die ze kent veel van elkaar verschillen, vullen ze elkaar goed aan. De mensen die Guhl kent verschillen in leeftijd, opleidingsniveau, interesses en ervaringen. Het netwerk van Guhl biedt daardoor veel kansen om de juiste hulp te ontvangen.

Het tweede orde netwerk van Guhl biedt heel veel kansen. Doordat de mensen die Guhl kent onderling zeer anders zijn, verschillen de contacten van die mensen hoogstwaarschijnlijk ook veel van elkaar. Guhl weet dat ze veel diverse mensen kent, maar weet nog niet zo goed wat ze daar aan heeft. Ze vindt het vooral leuk en interessant.

Guhl heeft hulp nodig bij het vinden van een antwoord op de vraag of ze de bloemenwinkel over moet nemen. En wat mogelijk een beter idee zou kunnen zijn. Guhl heeft hulp nodig bij het zoeken naar waar ze goed in is, wat ze daarmee allemaal zou kunnen gaan doen en wat ze zelf graag wil. Haar netwerk kan haar daarbij goed helpen.

Guhl heeft hulp nodig bij het voeren van gesprekken en het stellen van vragen over zichzelf, haar studie en wat ze leuk vindt en kan.

Netwerkprofiel Jan

Jan is 18 jaar oud. Jan werkt sinds dat hij 15 jaar oud was als timmerman bij Timmerbedrijf de Losse Schroef, het bedrijf van zijn vader. De omgeving van Jan gaat ervan uit dat hij later de zaak zal overnemen.

Jan weet dat zelf nog niet zo zeker. Hij ziet zichzelf niet voor altijd bij dezelfde werkgever werken. Ook vindt hij zijn werk lichamelijk zwaar, met vaak te veel dezelfde taken.

Jan heeft een groot netwerk. Hij kent veel mensen. Zijn netwerk bestaat uit timmermannen en mensen met andere beroepen in de bouw, zoals loodgieters en metselaars. Daarnaast kent hij een aantal administratief medewerkers en verpleegkundigen (de collega's en partners van de bouwvakkers).

Jan heeft sinds hij startte met werken eigenlijk niet veel contact meer met zijn oud-klasgenoten. Hij spreekt vooral af met collega's die ook in zijn voetbalelftal zitten. Jan heeft wel contact met zijn burens. Hij spreekt ze niet heel vaak en weet niet welk werk zij doen. Jan heeft veel contact met zijn ouders en broers en zussen. Zijn broers zijn ook timmerman en zijn zussen werken op administratiekantoren.

Jan kent dus aardig wat mensen (collega's, burens en familie), maar mensen die veel op hemzelf lijken. Ze hebben hetzelfde opleidingsniveau (MBO), ze zijn ongeveer even oud als hijzelf en ze hebben een beroep waarmee ze met hun hoofd en handen werken. De mensen die Jan kent zijn heel handig. Ze hebben weinig verstand van de advocatuur, financiën of wettelijke regelingen. Jan kan in zijn netwerk wel hulp vinden om zaken te maken, maar financiële of hulp bij het doen van zijn belastingaangifte wordt een stuk lastiger.

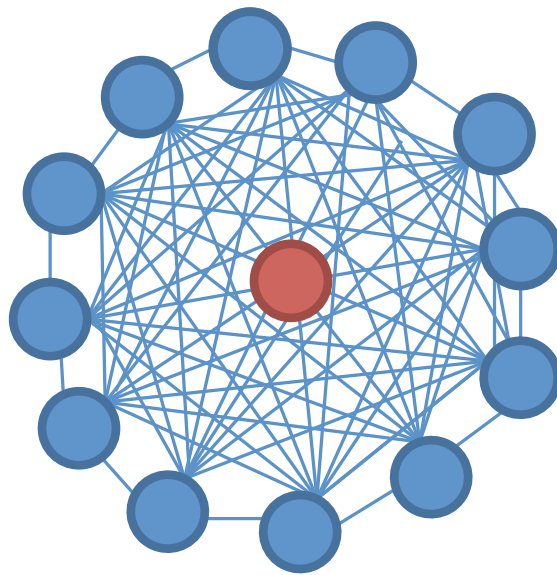
De mensen die Jan kent werken bijna allemaal bij dezelfde werkgevers en wonen in hetzelfde dorp. Om een beter beeld te krijgen van wat hij wil en kan, moet Jan nieuwe mensen leren kennen. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij al kent.

Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Tijdens het feest spreekt Jan ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van de ouders van Jan.

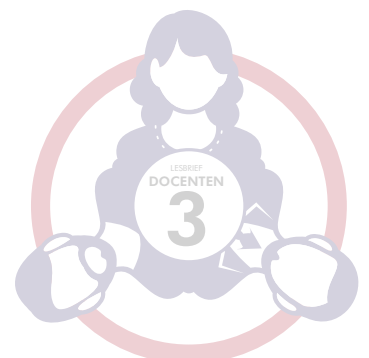
Jan kan goed trompet bespelen. Eigenlijk wil hij daar meer mee doen, het is zijn passie. Hij denkt er aan om naar het conservatorium te gaan. De mensen in zijn omgeving vinden dat maar uitsloverij en vinden dat je met trompet niet je brood kunt verdienen.

De vorm van het netwerk van Jan:

Jan is de rode stip in de netwerktekening. De blauwe stippen zijn de mensen die Jan kent. De lijntjes geven aan wie elkaar kennen.

Figuur 3 - 1 Het netwerk van Jan

Netwerkprofiel Guhl

Guhl is 16 jaar oud. Een bescheiden en wat verlegen scholiere, die in de dingen die ze doet erg ondernemend is. Ze houdt wel van aanpakken. Haar ouders, van allochtone afkomst, zijn wat teruggetrokken.

De ouders van Guhl hebben een MBO-opleiding. Haar vader is bakker en haar moeder helpt in de winkel. Naast haar ouders kent Guhl niet heel veel andere mensen. Ze is ijverig en ze besteedt veel tijd aan school, waar ze erg haar best doet. Ze heeft natuurlijk haar vriendinnen van school, Esther en Patricia.

Ze ontmoette de eigenaar van de bloemenwinkel, Erwin, in de winkel van haar vader. Ze raakten aan de praat en daardoor kreeg ze een baantje in de bloemenwinkel. Erwin is hoog opgeleid en bijna 50 jaar oud. Hij studeerde af als bodemdeskundige aan de landbouwuniversiteit. Hij is nu drie jaar eigenaar van drie bloemenwinkels, die hij overnam nadat zijn vader vier jaar geleden overleed.

Guhl werkt al een aantal jaren in de bloemenwinkel. Dat doet ze erg goed. Eigenaar Erwin ziet dat ze potentie heeft. Op een gegeven moment vraagt hij aan Guhl of ze een MBO-opleiding gaat volgen en misschien één van de franchise winkels wil gaan leiden. Guhl is verbaasd en verrast. Ze heeft eigenlijk nog nooit nagedacht over wat ze wil gaan doen na het voortgezet onderwijs. Ondanks dat ze verlegen is, heeft ze wel al ideeën hoe dingen beter kunnen in de bloemenwinkel.

Guhl praat met haar ouders over wat de eigenaar van de bloemenwinkel haar vroeg. Zij vinden een eigen bloemenwinkel voor haar een fantastisch plan. Ze zien een mooie toekomst als eigenaar van een winkel wel zitten voor hun dochter.

Daarnaast gaat Guhl veel om met tante Jo, de buurvrouw van een paar huizen verderop, voor wie ze af en toe boodschappen doet. Tante Jo is bijna 80 jaar oud. Guhl weet eigenlijk niet zo veel van haar. Wat niemand in de straat weet, is dat Tante Jo samen met haar man eigenaar was van een grote scheepswerf. Het valt Guhl wel op dat er veel tekeningen en foto's van schepen in haar huis hangen.

Guhl kent ook Mark. Hij is begin 30 jaar oud en is HBO-docent Marketing aan de opleiding Management Economie en Recht. Mark leest veel en is vrijwilliger in een kleine bioscoop, waar ze veel alternatieve films draaien. Mark nodigt Guhl en haar vriendinnen vaak uit voor de film. Guhl kent Mark uit de straat, hij is ook een buurman. Ze spreken elkaar af en toe bij de bushalte.

Guhl kan eigenlijk veel meer dan ze denkt. Een aantal docenten zien dat en vertellen dat tegen haar. Eigenlijk krijgt ze zulke opmerkingen niet van anderen. Guhl voelt weinig voor haar school en de leraren die daar werken. Ze praat ook niet veel met ze. Ze weet eigenlijk niet zo goed wat ze wil en daar praat ze met anderen weinig over.

Guhl wordt, na een feestje bij haar goede vriendin Esther, thuisgebracht door de moeder van Esther. Die moeder is commercieel manager bij Vodafone. Guhl vertelt haar vriendinnen tijdens de autorit over het aanbod dat ze kreeg om na haar MBO-opleiding de bloemenwinkel te gaan leiden. De moeder van Esther zegt dat ze het een mooi aanbod vindt, maar dat Guhl dit niet moet doen. Ze vindt dat Guhl veel meer in haar mars heeft.

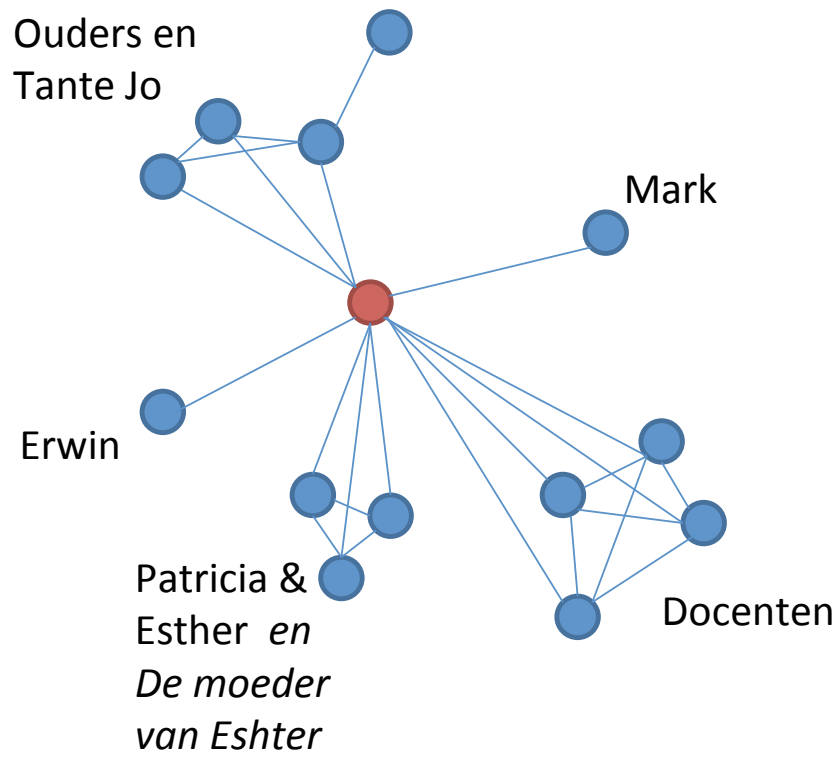
De moeder van Esther zegt dat ze beter eerst verder moet kijken naar de vervolgoopleidingen die er allemaal zijn. En dat ze eerst moet gaan ontdekken wat ze leuk vindt. Ze krijgt de tip om een vervolgoopleiding in de richting van Commerciële Economie te kiezen.

De mensen die Guhl kent, kennen elkaar (bijna) niet. Haar vriendinnen kennen elkaar. Haar ouders kennen Erwin. Haar moeder kent Tante Jo ook, maar niet goed. Tante Jo was een klant in de winkel en nu doet Guhl de boodschappen voor haar. Guhl moet mensen leren kennen die haar kunnen helpen om uit te vinden wat ze leuk vindt en waar ze goed in is. Ze moet met de mensen die ze kent gaan praten over wat haar bezig houdt.

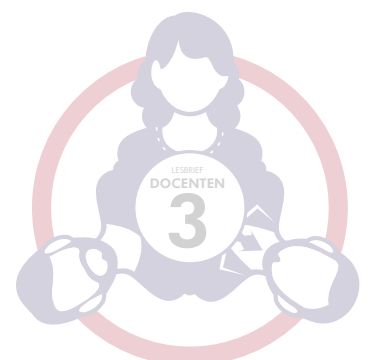
De netwerkwerktekening van Guhl ziet er zo uit:

Guhl is de rode stip. De blauwe stippen zijn de mensen die ze kent. De lijntjes geven aan wie daarvan elkaar kennen.

Figuur 3 - 2 Het netwerk van Guhl

Netwerkbrengst voor Jan

Door de gesprekken die Jan voerde met mensen die hij nog niet kende, ontdekte hij dat:

- Hij mooie dingen maken belangrijk vindt.
- Hij verder moet kijken dan doorgaan met timmeren.
- Hij in zijn woonplaats veel dezelfde mensen tegenkomt en daardoor weinig nieuwe ideeën hoort.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Er meer mensen zijn die het leuk vinden om nieuwe dingen te maken.
- Hij het leuk vindt om nieuwe dingen te ontwerpen en dat hij creatief is.
- Je nieuwe dingen te weten komt als je op mensen afstapt die je nog niet kent.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkbrengst voor Guhl

Door de verschillende gesprekken die Guhl voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Ze het interessant vindt hoe mensen zelf een bedrijf opbouwen en leiden.
- Dat ingaan op het aanbod om filiaalmanager te worden misschien te gemakkelijk is.
- Dat ze graag verder wil leren in een vervolgopleiding.
- Dat ze via mensen anderen met nieuwe ideeën leert kennen en ze beseft dat het tweede orde netwerk heel handig is.
- Dat ze veel verschillende mensen kent.
- Dat op de plekken waar je komt, je verschillende mensen leert kennen.
- Dat op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Dat als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

Verschillende mensen in je netwerk, wat leveren ze op?

De aanwezige hulp in een netwerk kan van zeer verschillende aard zijn (de gezamenlijke hulp bij elkaar wordt ook wel aangeduid als *sociaal kapitaal*). Bij 'hulp' denken mensen snel aan iets heel praktisch zoals hulp bij verhuizen, het elkaar uitlenen van spullen of het elkaar lenen van geld. Veel belangrijker is echter de niet-materiële hulp die we van anderen kunnen krijgen, zoals:

- Luisterend oor en aandacht.
- Vaardigheden leren (met geld omgaan, iets bouwen, iets verzorgen of programmeren).
- Informatie en kennis over een specifiek onderwerp, zoals iemand vakgebied of interessegebied.
- Introducties bij andere mensen.

Als we dit clusteren naar verschillende groepen, dan komen we op de volgende soorten hulp uit:

Figuur 3 - 3 Kennis & Informatie

Kennis & Informatie

Sociaal kapitaal biedt toegang tot kennis en informatie. Je kunt met de mensen die je kent meer informatie en kennis naar je toe halen dan waarover je zelf al beschikt. Doordat je ook de kennis en informatie van je netwerkleden kunt benutten, wordt je bereik groter.

Kennis vergaren via je netwerk gaat vaak veel sneller dan wanneer je het zelf gaat opzoeken of je ergens in verdiept. Als je bijvoorbeeld iets wilt weten over een onderwerp, dan kun je het opzoeken op internet of er een boek over lezen. Maar ken je iemand die veel van dat onderwerp afweet, dan kun je hem daarover bellen. Dat is efficiënter en vaak ook veel leuker.

Tot slot zijn er ook mensen in jouw netwerk die weten voor welke onderwerpen jij belangstelling hebt. Komen zij toevallig iets tegen wat mogelijk interessant is voor je, dan zullen ze dat naar je doorsturen. Zo komt de kennis en informatie vanzelf naar je toe, via je netwerk. Een voorwaarde hiervoor is wel dat je je netwerk goed op de hoogte moet houden waar je mee bezig bent en wat je interessant vindt.

Figuur 3 - 4 Invloed

Invloed

Soms is het mogelijk om invloed uit te oefenen via de mensen die je kent. Kijk maar naar het werk van lobbyisten. Invloed uitoefenen via relaties is niet altijd gemakkelijk. Sterke relaties lenen zich hier beter voor dan zwakke relaties. Ook is de functie of positie van degene via wie je invloed wilt uitoefenen van belang. Die moet immers wel bevoegd zijn om beslissingen te nemen of om invloed uit te kunnen oefenen.

Samenwerken

Het hebben van een netwerk, en daarmee sociaal kapitaal, vergemakkelijkt samenwerking. Sociaal kapitaal werkt door nieuwe vormen van samenwerking op te zoeken, samen zoeken naar nieuwe mogelijkheden en kijken waar je elkaar kunt aanvullen en versterken. Samenwerken geldt hierbij zowel binnen als buiten je eigen organisatie.

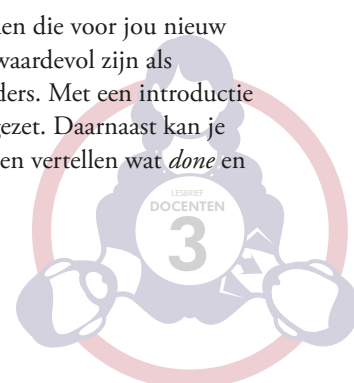
Figuur 3 - 5 Samenwerken

Figuur 3 - 6 Toegang tot nieuwe werelden

Toegang tot nieuwe werelden

Via je netwerkleden kun je toegang krijgen tot werelden die voor jou nieuw zijn. Een doorverwijzing of een introductie kan heel waardevol zijn als bepaalde werelden vrij gesloten zijn voor buitenstaanders. Met een introductie of doorverwijzing wordt de deur voor je op een kier gezet. Daarnaast kan je contactpersoon je meteen introduceren in de cultuur en vertellen wat *done* en *not done* is.

Uithangbord-effect

Mensen vormen een beeld van je op basis van de mensen om je heen. Sta je bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst bij een groepje directeuren, dan denkt een ander die jou niet kent, maar de anderen wel, dat jij waarschijnlijk ook een directeur bent. De mensen die je om je heen verzamelt, stralen dus ook op jou af. Ga je met mensen om die de reputatie van onbetrouwbaarheid hebben, dan doet dit ook af aan het vertrouwen dat mensen in jou hebben. Wees je van dit effect bewust, want het kan zowel positief als negatief bijdragen aan je imago.

Figuur 3 - 7 Uithangbord effect

Al deze soorten hulp kunnen leerlingen goed gebruiken in het kader van hun studie- en beroepskeuze. Nog veel belangrijker is hulp krijgen bij reflectie, de aandacht en vragen van mensen die helpen bij het duidelijk krijgen van:

- Waar de leerling goed in is (kwaliteitsreflectie).
- Wat de leerling leuk vindt (motievenreflectie).

Maar uiteraard ook hulp in het kader van informatie. Informatie over:

- Een bepaald beroep.
- Een bepaalde sector.
- Opleidingsmogelijkheden.
- Studie- en beroepskeuze testen.
- Kennismaking met bepaalde werkomgevingen.

Of hulp bij

- Het reflecteren op eigen handelen in bepaalde situaties.
- Het reflecteren op een betekenisvolle ervaring van de leerling.

Welke hulp kunnen de leerlingen verwachten van de mensen die ze kennen? Ze gaan na welke mensen ze kennen die behulpzaam kunnen zijn waarop daadwerkelijk hulp kunnen verwachten. Zo wordt duidelijk om welke hulp ze kunnen vragen en waar ze nog extra hulp nodig hebben, bijvoorbeeld vanuit de onderwijsomgeving.

Kijkend naar het netwerk van een leerling, in het kader van studie- en loopbaankeuzes, kunnen we twee belangrijke zaken vaststellen:

- *Diversiteit is belangrijk.*
Hoe meer de mensen die de leerling kent van elkaar verschillen, hoe meer verschillende soorten hulp er beschikbaar kunnen zijn en waarschijnlijk ook hoe groter het opmerkingsvermogen van de leerling en de mogelijkheid om met nieuwe inzichten in aanraking te komen. *Het is dus nuttig om een leerling mensen te laten kennen die minder lijken op de mensen die hij al kent.*
- *De grootte van het netwerk is niet altijd belangrijk.*
Hoe groter een netwerk, des te meer hulp er in verscholen kan zitten. Mensen met een groter netwerk beschikken over iets meer diversiteit in hun netwerk, maar besteden eenvoudigweg ook meer tijd aan relaties. Die tijd hoeft niet ten gunste van de leerling zelf te zijn. In een groot netwerk bevinden zich meestal ook grote groepen mensen die sterk op elkaar lijken en elkaar daardoor ook minder goed aanvullen. Het is dus niet zonder meer het geval dat een leerling *zo veel mogelijk mensen moet leren kennen.*

Opdracht 3.1 - Verschillende mensen in je netwerk

Docenteninstructie

Als je zelf geen plan hebt, dan wordt je onderdeel van het plan van een ander. Dat geldt ook voor netwerken. Richting geven aan de ontwikkeling van jouw netwerk loont de moeite. Met het 'goede' netwerk kom je gemakkelijk verder. Voor loopbaanleren hebben leerlingen over het algemeen baat bij een wat groter netwerk met kennissen die elkaar niet al te vaak ook kennen. En een netwerk, met een grote diversiteit aan mensen, eigenschappen en talenten en functies die mensen bekleden. Wil je je leerlingen een strategie laten bepalen, dan is het vooral slim om te sturen op diversiteit. Voor veel vragen en dingen die we willen bereiken is diversiteit de meest effectieve factor om je netwerk op te ontwikkelen. Als jouw leerlingen niet voldoende diversiteit hebben in hun netwerken laat ze dan gericht actie ondernemen om nieuwe mensen te leren kennen die heel erg anders zijn dan alle anderen die ze al kennen. Als er al wel voldoende diversiteit in hun netwerken zit dan kun je ze helpen dit goed in te zetten voor zichzelf en anderen.

Deze opdracht is de eerste stap om de hulp die leerlingen kunnen krijgen zichtbaar te maken en een introductie naar de theorie over hulpbronnen en diversiteit in het netwerk.

De eerste stap daarbij is het in beeld brengen van de hulp die van anderen is te verwachten. De leerlingen benoemen individueel minimaal tien mensen uit hun netwerk. Dit mogen geen klasgenoten zijn. Laat de leerlingen vervolgens aangeven welke overeenkomsten er tussen die mensen bestaan (zie ook het antwoordvel). Bespreek kort na in welke eigenschappen de leerlingen verschillen hebben benoemd. Schrijf dit op het bord op. Zie ook de nabespreking.

Stappen:

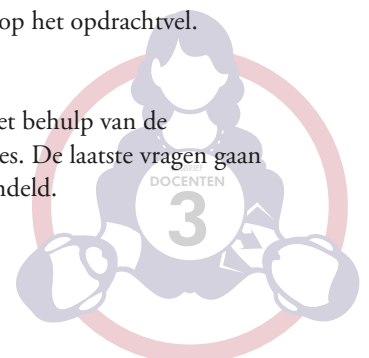
1. Laat de leerlingen op opdrachtvel 3.1 willekeurig tien verschillende mensen uit hun netwerk opschrijven. Let op: dit mogen geen klasgenoten zijn.
Geef de leerlingen hier ongeveer 5 minuten voor.
2. Vraag als voorbeeld aan een aantal leerlingen wie ze opschreven.
Ga na of de genoemde mensen allemaal op dezelfde manier gekend worden of juist niet: zijn de genoemden allemaal familie of zowel familie, vrienden, mede-verenigingsgenoten, burens, et cetera?
3. Laat de leerlingen nu zoeken naar overeenkomsten tussen die tien mensen op hun lijstje.
Geef de leerlingen hiervoor ongeveer 10 minuten. Laat ze in ieder geval mensen op basis van hun leeftijd groeperen.
Afhankelijk van je leerlingen kun je ze dit zonder verdere instructie laten uitvoeren. Je helpt leerlingen door mensen op de volgende manieren in te delen:
  - de leeftijd van de mensen
    - 0 tot 5 jaar jonger of ouder dan dat zij zijn
    - 5 tot 10 jaar ouder dan dat zij zijn
    - 10 jaar of meer ouder dan dat zij zijn
  - hoe ze de mensen kennen
    - via school
    - familie
    - via hobby
    - via werk
  - zijn het mannen of vrouwen

Andere indelingen kunnen zijn of de mensen betaald werk hebben of ondernemer zijn, ze gestudeerd hebben, een muziekinstrument bespelen of een sport beoefenen.

Laat de leerlingen de verschillende kenmerken van de groepjes die ze hebben gevonden opschrijven op het opdrachtvel.

Informatie voor nabespreking

Deze oefening helpt de leerlingen op een andere manier te kijken naar de mensen die ze kennen. Met behulp van de volgende vragen wordt duidelijk dat er verschillende manieren zijn om mensen in te delen in groepjes. De laatste vragen gaan over diversiteit en studie- en loopbaankeuzes. Onderstaande vragen kunnen klassikaal worden behandeld.

1. Vraag een aantal leerlingen welke kenmerken ze hebben gebruikt om hun contacten in te delen.
Schrijf deze kenmerken op het bord.
Deze vraag leidt naar inzicht dat we mensen in groepen of hokjes plaatsen.
Let op: deze eerste vraag is van toepassing als je de leerlingen niet hebt geholpen met het geven van kenmerken.
2. Vraag de leerlingen hoeveel verschillende groepen ze hebben gemaakt en op basis waarvan.
Deze vraag leidt naar inzicht in verschillen tussen mensen; diversiteit in het netwerk.
3. We gaan nu een kenmerk toevoegen aan het lijstje van de leerlingen.
Vraag de leerlingen de mensen die ze hebben opgeschreven in te delen in verschillende sectoren.
Kies, afhankelijk van je school en soort onderwijs, welke sectoren van toepassing zijn:
  1. Economie (E&M)
  2. Techniek (N&T)
  3. Zorg en Welzijn (N&G)
  4. Groen
  5. Cultuur
4. Vraag de leerlingen of ze mensen in elke sector hebben benoemd.
Deze vraag is de opstap naar verschillende 'werelden' waarin leerlingen mensen kennen.

Afhankelijk van welke soorten mensen in zijn netwerk zitten, heeft een leerling meer of minder toegang tot een grotere diversiteit aan hulp.

Uiteraard gaat deze opdracht maar over tien mensen uit ieders netwerk. Geef tijdens de nabespreking aan dat de leerlingen waarschijnlijk meer mensen kennen in sectoren die op hun lijstje staan.

Een kernpunt van deze les is dat de mensen die de leerlingen opschreven simpelweg degenen waren aan wie ze als eerste dachten. Deze mensen lagen vandaag vooraan in hun gedachten. Voor een aantal van de leerlingen zijn dat iedere dag dezelfde mensen omdat ze die waarschijnlijk vaker ontmoeten en vaker met ze spreken. De kans is daarom groot dat deze mensen veel op elkaar lijken, op eenzelfde manier tegen onderwerpen aankijken en dezelfde interesses en deskundigheid in huis hebben. Daardoor is ook de kans groot dat leerlingen van deze mensen niet veel verschillende vragen krijgen in het kader van hun kwaliteiten- of motievenreflectiegesprekken of diverse antwoorden krijgen op studie- en loopbaanvragen.

Het kan zijn dat de leerlingen van anderen niet weten in welke sector ze werken, hoe oud ze zijn of welke opleiding ze volgden. We weten van de mensen die we kennen bij lange na niet altijd even veel. Het is juist daarom goed om met mensen die je kent te praten over wat je bezig houdt én aan hen vragen te stellen. Vragen over onderwerpen waar je het normaal gesproken met hen niet over hebt. Je hoort dan nieuwe dingen die je kunnen helpen.
Door bewust stil te staan bij wie je kent, wie je veel ziet en spreekt en wie minder en hoeveel deze mensen van elkaar verschillen, kun je ook bewust gaan kijken met wie je waar over praat en welke vragen stelt.

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch Kader

Wie ben je, waar ben je goed in, wat vind je leuk? Wie zegt dat?

Er is een wisselwerking tussen het weten of uitvinden wie je bent en de mensen die je kent. De mensen die je kent kunnen veel over jezelf vertellen. Je moet ze daar echter wel voor spreken.

Hoe jouw eigen netwerk eruit ziet, wie je kent, bepaalt ook tot welke hulp je toegang hebt en welke hulp je kunt krijgen. De grootte, maar belangrijker nog, de verschillen tussen de mensen die je kent bepalen voor een deel welke hulp je kunt krijgen.

Als je een netwerk hebt waarin iedereen op elkaar lijkt, een homogeen netwerk, doe je mee met wat iedereen doet. Als je geluk hebt is dat wat jij ook leuk vindt en waar je goed in bent. Je kunt je afvragen of dat ook echt zo is.

Als je een netwerk hebt waarin mensen niet op elkaar lijken, een heterogeen netwerk, dan kom je mensen tegen die anders zijn dan jij. Je komt in contact met andere invalshoeken, ideeën, mogelijkheden, normen en waarden, cultuur en gedrag. Dit zorgt er voor dat je jezelf sneller en meer gaat afvragen wat je van zaken vindt. **Belangrijk om te weten is dat je zelf kunt kiezen met wie je om gaat.**

Om er sneller achter te komen wie je bent, wat je wilt, wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat anderen daar van vinden, is een netwerk waarin mensen veel van elkaar verschillen *een heterogeen of divers* netwerk handiger. Zelfkennis is moeilijker te ontdekken als je alleen maar mensen tegenkomt die op jezelf lijken. Als een grote groep verschillende mensen uit je netwerk bijvoorbeeld aangeeft dat je ergens (bijna altijd) goed in bent, mag je er vanuit gaan dat dit ook zo is. Als mensen die erg op elkaar en jezelf lijken dit zeggen, kun je je afvragen of dat ook echt zo is.

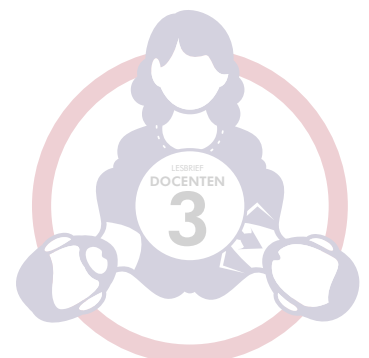
Het gevolg is dat als je beter weet wat jij leuk vindt, waar jij goed in bent en wat bij jou hoort, wat jou anders maakt dan andere mensen, je beter wordt in het uitzoeken van mensen die bij je passen, waar je energie van krijgt. Als je mensen hebt die bij je passen, kun je jezelf weer beter ontwikkelen.

Als je moet kiezen voor een sector-, profiel- en studiekeuze of baan dan is het handig om te weten waar je goed in bent en wat je leuk vindt. Andere mensen kunnen je daar dus goed bij helpen.

Of een netwerk heterogeen of divers is in het kader van studie- en loopbaankeuzes, kwaliteiten en motievenreflectie kunnen we vaststellen door naar verschillende aspecten van het netwerk van leerlingen te kijken. Bij het kijken naar het netwerk vragen we ons continu af of, en zo ja hoeveel, de mensen die de leerlingen kennen (en opschrijven) van henzelf verschillen. We beperken ons in de deze lesbrieven tot de diversiteit in beroepen in het netwerk van de leerlingen. Bij elke beroep behoort natuurlijk ook een sector en een opleidingsniveau.

Wie onthoudt jou en hoe komt dat?

We kennen ieder gemiddeld ongeveer 600 anderen. Toch 'vergeet' je dat je zoveel mensen kent. Wetenschapper Dunbar ontdekte dat we ieder ongeveer 150 mensen 'onthouden'. Dit zijn mensen aan wie we denken als we iets op de radio horen, iets lezen of zien op internet of aan wie we denken als we met iemand staan te praten. Dus, als mensen honderden vrienden lijken te hebben op Facebook, weten ze maar van een paar van die mensen hoe ze zijn en wat ze precies kunnen. We onthouden mensen niet aan de hand van hun voor- of achternaam maar hoe we deze mensen kennen (van school, hobby of sportclub, het is familie, et cetera.) en wat we van ze weten (waar ze werken, wat voor werk ze doen, wat ze leuk of interessant vinden). Daarnaast speelt het ook een rol hoe vaak we met deze mensen contact hebben.

Opdracht 3.2 – Diversiteit in je netwerk

Docenteninstructie

Als je zelf geen plan hebt, dan wordt je onderdeel van het plan van een ander. Dat geldt ook voor netwerken. Richting geven aan de ontwikkeling van jouw netwerk loont de moeite. Met het ‘goede’ netwerk kom je gemakkelijk verder. Voor loopbaanleren hebben leerlingen over het algemeen baat bij een wat groter netwerk met kennissen die elkaar niet al te vaak ook kennen. En een netwerk, met een grote diversiteit aan mensen, eigenschappen en talenten en functies die mensen bekleden. Wil je je leerlingen een strategie laten bepalen, dan is het vooral slim om te sturen op diversiteit. Voor veel vragen en dingen die we willen bereiken is diversiteit de meest effectieve factor om je netwerk op te ontwikkelen. Als jouw leerlingen niet voldoende diversiteit hebben in hun netwerken laat ze dan gericht actie ondernemen om nieuwe mensen te leren kennen die heel erg anders zijn dan alle anderen die ze al kennen. Als er al wel voldoende diversiteit in hun netwerken zit dan kun je ze helpen dit goed in te zetten voor zichzelf en anderen.

We beginnen de voorbereidingsfase met een aantal voorbeeldverhalen over leerlingen waaruit blijkt dat een divers netwerk handiger is dan een minder divers (*homogeen*) netwerk. Deze voorbeelden zijn aanvullend op de voorbeeldleerlingen die in alle lesbrieven worden gebruikt. Je kunt de leerlingen zelf ook voorbeelden laten benoemen. Maak vooral een keuze die past bij jouw klas en het opleidingsniveau.

De voorbeelden verduidelijken dat het handiger is om een netwerk te hebben met veel verschillende mensen. Het is aan te bevelen je leerlingen te vragen waarom het één handiger is dan het andere.

Voorbeelden van diversiteit in het netwerk

Voorbeeld 1

Marieke is 20 jaar oud. Ze werkt al vijf jaar als verkoopster bij dezelfde boetiek en begon daar ooit met een bijbaantje. Ze heeft het niet meer zo naar haar zin en is op zoek naar ander werk of een andere werkgever.

Marieke leerde tijdens haar opleiding veel nieuwe mensen kennen. Ook na haar opleiding hield ze met hen contact. Deze mensen werken allemaal bij verschillende bedrijven: bij een bruidsmodezaak, bij het World Fashion Center, in een atelier, bij de Bijenkorf en bij een modeontwerper. Marieke heeft aan deze mensen gevraagd wat ze verder nog kan doen als ze wat anders zou willen, wat zij leuk vinden aan hun werk en of ze er een keertje een dagje ‘stage’ kan lopen. Hierdoor heeft Marieke een goed beeld van wat er allemaal nog meer kan met haar opleiding. Door ‘stage’ te lopen krijgt Marieke ook nog eens een beter idee van wat wel en niet bij haar past.

Doordat Marieke contact hield met de mensen die ze tijdens haar opleiding leerde kennen, kon ze hulp vragen aan veel verschillende mensen in vele diverse (soorten) bedrijven in de mode. En nog beter, ze kreeg veel verschillende antwoorden waar ze wat aan had.

Voorbeeld 2

De 28-jarige Maarten werkt als projectmanager bij een milieuadviesbureau. Naast zijn werk is hij actief lid van een amateur theatervereniging, zit hij in een hobbyclub dat oude auto's repareert en is hij lid van de een politieke partij in Gouda.

In de theatervereniging zitten veel verschillende mensen. Er is een advocaat, een belastingadviseur, een ambtenaar van de gemeente, een dokter en een timmerman. Ook in zijn hobbyclub zitten allemaal verschillende mensen van diverse leeftijden en met allerlei beroepen. Er zijn mensen bij van zijn eigen leeftijd tot en met mensen die over de 60 jaar oud zijn. Bij de politieke partij in Gouda komt hij vooral mensen tegen die, net als hijzelf, in Utrecht wonen. Deze mensen zijn (toevallig) allemaal hoog opgeleid.

Maarten is op zoek naar een andere baan, maar hij weet niet goed wat hij wil of zoekt. Hij spreekt regelmatig met de mensen van zijn theatergroepje, hobbyclub en politieke partij over hun werk, wat ze daar leuk aan vinden én wat ze vinden waar hij goed in is.

Doordat Maarten aan zoveel verschillende mensen (in beroep, opleiding en leeftijd) informatie kan vragen (hulp) over beroepen en opleiding, krijgt hij een beter beeld wat de beroepen inhouden. Door ernaar te vragen of zo'n beroep bij hem past, krijgt hij advies van de mensen die hij kent. Maarten heeft een divers netwerk: hij kent veel verschillende mensen, van verschillende achtergronden en leeftijd.

Stel de leerlingen aan de hand van de voorbeelden de volgende vragen:

1. Wie heeft een netwerk dat goed kan helpen bij zijn of haar vraag?
2. Waarom is dit een goed netwerk?

3. Wat kunnen mensen die een minder goed netwerk hebben doen om dat wel te (gaan) krijgen?

4. Hoe kunnen deze mensen wel worden geholpen met hun vraag?

Er is in je netwerk altijd iemand die je kan helpen met je vraag. Zo ook bij studie- en loopbaankeuzes.

Laat de leerlingen nu nog eens naar de voorbeelden kijken. Iedereen is op zoek naar iets anders. Hoe zoeken en vinden ze wat ze nodig hebben? Bij de een zal dat gemakkelijker gaan dan bij de ander.

Wat zijn kenmerken van de netwerken van deze voorbeelden die helpen bij het vinden van een antwoord op de vragen die ze hebben? Denk daarbij aan hoe groot het netwerk is en hoeveel de mensen in het netwerk van elkaar verschillen en waar deze verschillen inzitten (beroep, opleiding, enzovoort). Wat valt dan op?

Informatie voor nabespreking

Leerlingen moeten aan de hand van deze vragen gaan beseffen dat een divers netwerk meer kansen en mogelijkheden biedt voor studie- en loopbaankeuze dan een netwerk waarin mensen zitten die veel op elkaar lijken op basis van:

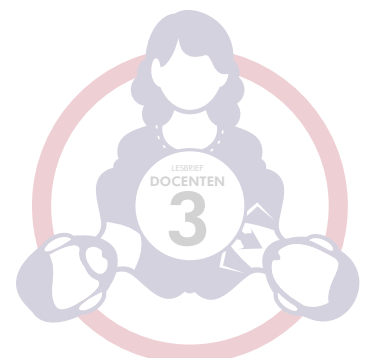
- Leeftijd
- Opleidingsniveau
- Soort opleiding
- Soort beroep
- Soort sector waarin de mensen werken

Bespreek dit met de leerlingen in combinatie met de laatste vraag.

Leg eventueel ook al de link naar hun eigen netwerk. Daar gaan we in volgende oefeningen verder op in.

De vragen over de voorbeelden bieden aanleiding om daar met de leerlingen over in gesprek te gaan.

Je kunt aan de hand van de voorbeelden en de bijgesloten vragen aan een aantal leerlingen vragen hoe hun netwerk eruit ziet.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

Wie je kent bepaalt (mede) wie je bent

Je wordt gevormd door de mensen met wie je omgaat. Normen en waarden en wat interessant of hip is 'reizen' door je netwerk. Anderen met wie je omgaat, besmetten je als het ware met hun normen, waarden, cultuur, gedrag en ideeën. Dat geldt dus ook voor de beroepen en de opleiding die je leuk vindt (of denkt te vinden).

Heb je een netwerk waarin iedereen op elkaar lijkt, een homogeen netwerk, dan doe je mee met wat iedereen doet. Als je geluk hebt is dat ook wat jij leuk vindt en waar je goed in bent. Je kunt je afvragen of dat ook echt zo is.

Bestaat jouw netwerk uit mensen die niet op elkaar lijken, een heterogeen netwerk, dan kom je mensen tegen die anders zijn dan jijzelf. Je komt in contact met verschillende ideeën, mogelijkheden, normen en waarden, cultuur en gedrag. Daardoor zul je jezelf sneller en meer gaan afvragen wat je van zaken vindt. Het is belangrijk om te weten dat je zelf kunt kiezen met wie je omgaat.

Om er sneller achter te komen wie je bent, wat je wilt, wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat anderen daar van vinden, is een heterogeen of divers netwerk handiger. Zelfkennis is moeilijker te ontdekken als je alleen maar mensen tegenkomt die op jezelf lijken. Als een grote groep verschillende mensen uit jouw netwerk aangeeft dat je ergens (bijna altijd) goed in bent, dan mag je er vanuit gaan dat dit het aardig klopt. Als mensen die erg op elkaar en op jou lijken dit zeggen, kun je je afvragen of dat ook echt zo is.

Als je beter weet wat jij leuk vindt, waar jij goed in bent en wat bij jou hoort en wat jou anders maakt dan andere mensen, dan kun je (nog) beter de mensen uitzoeken die bij je passen en waar je energie van krijgt. Als je mensen kent die bij je passen, kun je jezelf weer beter verder ontwikkelen.

Als je kijkt naar je netwerk dan kun je snel zien wat voor hulp je kunt krijgen van de mensen die je kent. Hoe groter je netwerk en hoe meer de mensen daarin van elkaar verschillen, hoe groter jouw kans dat je veel verschillende soorten hulp kunt krijgen én dat je diverse antwoorden op eenzelfde vraag krijgt. Dit zorgt ervoor dat je een beter en vollediger antwoord krijgt op de vragen die je hebt.

Om te bepalen wat voor soort hulp je kunt krijgen, is het handig om te kijken naar wat voor soort beroepen de mensen in je netwerk hebben. Je kunt de mensen dan gericht vragen over hun beroep, het werken in een bepaalde sector, over opleidingen die je moet volgen, et cetera.

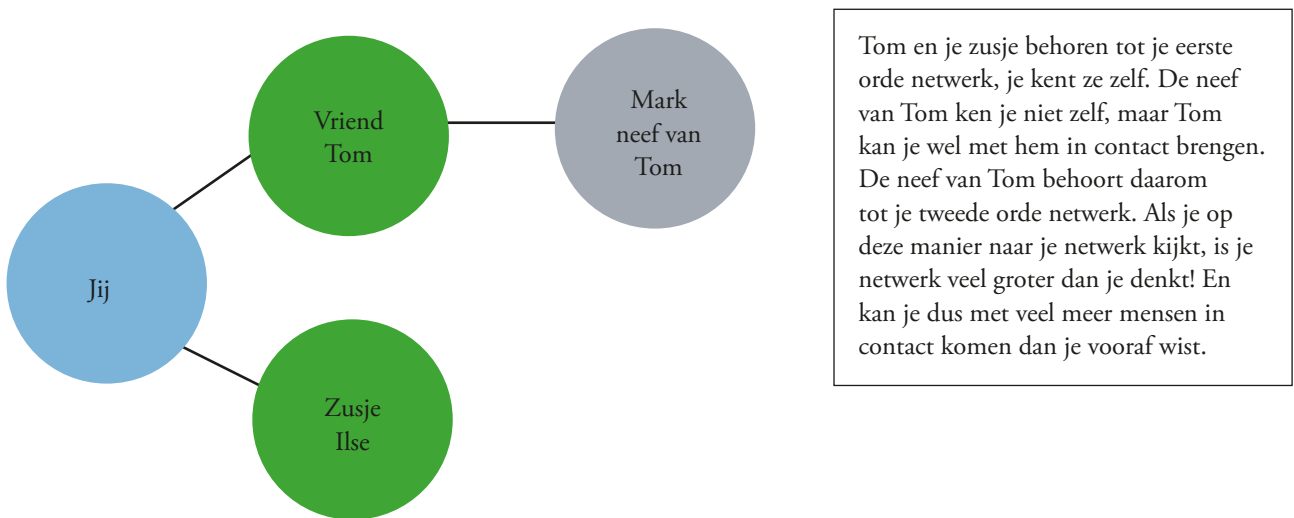
Niet alleen normen en waarden 'reizen' door het netwerk. Ook plezier, geluk en ziektes doen dat. We zijn ons er vaak niet van bewust waarmee, door wie en hoe we worden beïnvloed. Sociale Netwerkonderzoeker Nicholas Christakis ontdekte dat de positie die je hebt in een netwerk voor een deel bepaalt waarmee je in contact komt én hoe iets door het netwerk reist.

Hulp kun je krijgen van mensen die je kent én van mensen die je (nog) niet kent

De hulp die we kunnen krijgen gaat verder dan de mensen die we zelf kennen. Degenen die we zelf kennen noemen we de mensen uit het eerste orde netwerk. Deze mensen kennen weer anderen, het tweede orde netwerk. We kunnen dus ook hulp ontvangen van mensen uit het tweede orde netwerk via de mensen die we kennen.

Eerste en Tweede orde netwerken

Het eerste orde netwerk omvat de mensen die je kent. De mensen die jij kent, kennen ook allemaal weer anderen die jij niet kent. Dat noemen we het tweede orde netwerk.

Figuur 3 - 8 Voorbeeld eerste-orde-relatie en tweede-orde-relatie

Om hulp te krijgen van deze mensen moet je de mensen die je kent vertellen waar je mee bezig bent en wat je zoekt. Ze moeten weten wat je bezig houdt en wat voor hulp je nodig hebt. Pas als anderen weten wat je zoekt, welke hulp je nodig hebt, kunnen ze je helpen met hun kennis, ervaringen of vaardigheden. En ze kunnen je helpen door je in contact te brengen met mensen die zij kennen die je verder helpen.

Nadenken over wie de mensen die jij kent, is niet eenvoudig. Het betekent namelijk dat je moet gaan nadenken waar de mensen die je kent komen, wie ze daar tegen (kunnen) komen. Hoe beter je iemand kent, hoe gemakkelijker dat is. Als je op zoek bent naar informatie of hulp dan is er vast wel iemand die je kent en die je wil en kan helpen. Om die iemand te vinden moet je goed kijken naar de mensen die je kent. Het helpt daarbij om bewust na te gaan wie de mensen zijn die zij kennen. De snelste manier om daar achter te komen is om het ze gewoon te vragen. Maar aan wie je dat gaat vragen, dat moet je dan weer zelf bedenken.

Denk eerst eens na over wie jij kent en zij kunnen kennen met een bepaald beroep of die in een gerichte sector werken waarover jij vragen hebt. De mensen die jij kent, kennen ook weer mensen. Ook deze mensen willen je soms helpen. Door de mensen in jouw netwerk gericht om hulp te vragen, kunnen zij de mensen die zij weer kennen ook weer om hulp vragen.

Door aan bekenden in jouw netwerk te vragen of ze je kunnen helpen of dat zij mensen kennen die dat kunnen kun je ook het netwerk inzetten van iedereen die je kent.

En dat zijn heel veel mensen, want ga maar eens na... als jij gemiddeld 600 mensen kent en de mensen die jij kent kennen ook 600 anderen dan heb je ineens een heel groot netwerk. Al deze mensen kunnen je helpen. Dit hangt natuurlijk wel af van hoe goed of sterk de relatie is die jij met iemand hebt (eerste orde hulp) én hoe goed de relaties zijn tussen die persoon en zijn of haar relaties.

Dus zoek je een fris antwoord op je vraag, vraag dan eens aan je vrienden of zij mensen kennen die...

In drie stappen ken je iedereen in Nederland

Misschien heb je wel eens gehoord van de *six degrees of separation*. Deze theorie stelt dat iedereen op aarde door een netwerk met zes tussenstappen of vijf tussenpersonen met elkaar is verbonden. Met andere woorden: via vijf andere mensen ben ook jij met iedereen in de wereld verbonden!

Het concept van dit netwerk met maximaal vijf tussenschakels is gebaseerd op het idee dat het aantal kenniskringen exponentieel toeneemt met het aantal schakels in de netwerketen. Ga maar na: als je zelf 600 mensen kent, en de mensen die jij kent kennen ook weer 600 mensen, en die mensen kennen ook weer 600 mensen, dan groeit het netwerk heel snel.

Binnen de landsgrenzen van Nederland is er geen sprake van vijf tussenstappen, maar van maximaal drie stappen. Als je weet wat je wilt, welke hulp je nodig hebt en wie je wilt spreken, dan is de kans dus heel groot dat de mensen die je kent iemand kennen die je zeker verder kan helpen.

Opdracht 3.3 – Welke beroepen zitten in jouw netwerk?

Docenteninstructie

Helder krijgen wat je wilt worden of wilt gaan studeren is nog niet gemakkelijk. We hebben niet altijd zicht op alle mogelijkheden voor onze studie- en beroepskeuzes. Om te ontdekken wat bij je past en om eens rond te snuffelen is het sturen in je netwerk is de verscheidenheid aan beroepen en functies dus relevant. Om variatie te kunnen vaststellen laten we leerlingen nu in beeld brengen welke mensen ze kennen en wat die doen (het actieve netwerk). Vervolgens laten we de leerlingen verschillende soorten beroepen bekijken en beoordelen of ze alsnog iemand weten te benoemen die ze kennen met een dergelijk beroep of met een bepaalde functie (het passieve of het slapend netwerk). Op die manier krijgen leerlingen inzicht in de reikwijdte van hun netwerk. Is het breed genoeg georiënteerd om van veel verschillende beroepen iets te leren en om te ontdekken of een dergelijke functie bij je past?

In de volgende opdrachten laten we de leerlingen beseffen dat hun netwerk groter en meer divers is dan ze in eerste instantie denken. Dat er dus meer hulp beschikbaar is dan ze verwachten.

Stap 1:

De leerlingen schrijven de beroepen op van mensen die ze kennen.

Als lesbrief 1 al is gedaan, kan de lijst met mensen die daar is gemaakt worden gebruikt.

Stap 2:

Geef de leerlingen een overzicht van beroepen (bv de Beroepenlijst van Beroepen in Beeld) en laat ze nagaan of ze mensen kennen met beroepen die wél op de lijst staan maar die ze nog niet hebben aangegeven.

of

Laat de leerlingen eerst voor zichzelf een lijstje maken. Zet ze dan in duo's en vervolgens in viertallen om de lijstjes met andere leerlingen te bespreken en vergelijken.

Door te horen en bespreken wat voor beroepen hun klasgenoten in hun netwerk hebben, zullen de leerlingen zelf ook nagaan of ze misschien mensen kennen met deze beroepen. Daarnaast geef je de leerlingen ook zicht op wat voor beroepen er allemaal gekend worden én welke leerling veel verschillende beroepen in zijn netwerk heeft.

Een onderlinge vergelijking, wedstrijd, tussen de leerling wie de meeste (verschillende) beroepen kent ligt op de loer. Het is geen wedstrijd wie de meeste verschillende beroepen kent. Sommige leerlingen hebben meer moeite met het opschrijven wie ze kennen dan andere leerlingen. Dat wil echter niet zeggen dat ze minder mensen met verschillende beroepen kennen, het duurt gewoon wat langer voor ze erop komen. Het geeft wel aan dat iemand minder denkt aan de mensen die worden gekend.

Een andere tussenoefening kan zijn om de leerlingen aan te laten geven in welke sector de beroepen actief zijn. Een advocaat of een jurist kan bijvoorbeeld bij een gemeente werken maar ook in de zorg- of in de bouwsector. Ga hierbij uit van de sectoren die van toepassing zijn op jullie school.

Informatie voor nabespreking

Om de opdracht na te bespreken kunnen de volgende vragen gesteld worden:

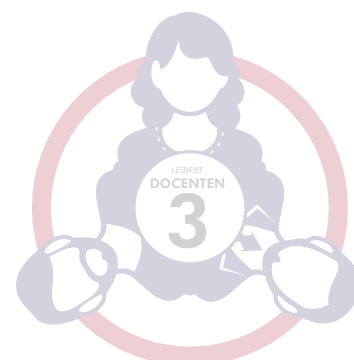
1. Welke beroepen schreef je uit je hoofd het eerste op?
2. Welke beroepen schreef je, met jouw lijstje en dat van je klasgenoten, nog meer op?
3. Hoe goed ken je de mensen van wie je nu aanvullend de beroepen opschreef?

We denken aan een beperkt aantal mensen als we op zoek zijn naar anderen om ons te helpen met onze vragen. We denken dan vooral aan de mensen met wie we regelmatig contact hebben, die we zien of spreken. Ons netwerk is in werkelijkheid veel groter en bestaat mensen aan wie simpelweg in eerste instantie niet denken.

Als je hulp zoekt is het daarom goed om stil te staan bij wie je kent en daarvan een lijstje te maken. Door dat te doen kom je er waarschijnlijk achter dat je van meer mensen hulp kunt krijgen dan je in eerste instantie dacht. En dat je van mensen die veel van elkaar verschillen hulp kunt krijgen.

Wil je je netwerk bewust gebruiken om erachter te komen waar je goed in bent, of een beroep, sector of opleiding bij je passen, dan is het handig om mensen te spreken die veel van elkaar verschillen. Met deze mensen kun je praten over wat je leuk vindt, waar je goed in bent en waar zij van vinden dat je goed in bent. Je krijgt dan van mensen met hun verschillende achtergronden, ideeën, kennis en ervaringen informatie over jezelf. **Je zult je dan beseffen dat je veel meer (verschillende) mensen kent dan je in eerste instantie denkt.**

4. Bespreek met de leerlingen waarom zij denken dat ze bepaalde beroepen (en daarmee dus mensen) waren vergeten.
5. Vraag of opmerking voor de leerling: Ga maar eens na: je spreekt waarschijnlijk niet met alle mensen die je in je telefoon hebt staan of waarmee je op Facebook vrienden bent.

Opdracht 3.4 – Wie kennen jouw verzorgers of opvoeders?

Docenteninstructie

Het netwerk dat je zelf kunt onderhouden is eindig voor wat betreft afmeting. Je kunt in de loop van je leven vele netwerkleiden aan jouw netwerk toevoegen, maar veel daarvan zullen slapende relaties zijn. Je had ooit contact, maar op dit moment niet. Niet omdat je deze mensen bewust niet wilt spreken of dat ze je niet aanspreken, maar simpelweg omdat het er niet van komt of omdat je nu andere interesses hebt en die mensen niet meer op je pad komen. Steeds meer mensen aan je netwerk toevoegen heeft dan ook niet zoveel zin. Uiteindelijk blijkt het gewoon moeilijk om goed te weten welke mensen je kent en wat ze doen. Daarom is het slim om ook je twee-orde netwerk te activeren en zo via een beperkt aantal mensen dat jij kent toegang te krijgen tot een grote groep anderen. Begin daarmee dicht bij huis, bij mensen met wie je veel tijd doorbrengt, een intensieve band onderhoudt en bij wie je vaak ook emotioneel positief bij bent betrokken. In dit voorbeeld gebruiken we de verzorgers of opvoeders van de leerlingen (het kunnen ook anderen zijn). Misschien kun je zelf een zeer goede hefboom zijn in het netwerk van jouw leerlingen door hen in contact te brengen met de mensen die jij kent. Of kunnen de leerlingen vragen stellen aan de persoon die ze in hun voorbeeld noemen.

Door de netwerken van de mensen die je kent uit te pluizen en te ontdekken, kun je ze vragen om je voor te stellen aan de gewenste nieuwe gesprekspartners en zo te ontdekken wat er in de wereld te koop is. Zo kun je met een beperkt aantal netwerkleiden toch enorm veel bereiken.

De leerlingen keken in de vorige opdrachten naar hun netwerk en welke beroepen daarin zitten. In de volgende opdracht denken leerlingen na over wie de mensen die zij kennen (misschien) kennen. Dit is een moeilijke vraag die de leerlingen helpt na te denken aan wie ze welke vraag kunnen stellen.

Wat voor vragen kun je eigenlijk allemaal stellen aan de mensen die je kent? Je kunt vragen om informatie over een bepaalde sector, beroep of opleiding. Maar je kunt ook vragen of je een keer met iemand een dag mee mag lopen? Of... *je kunt vragen of iemand je in contact kunt brengen met iemand die iets weet over...*

Aan de hand van de volgende stappen kan de oefening worden uitgevoerd.

1. Denk eens aan je verzorgers of opvoeders. Ga eens na:
  - a. Welk werk ze doen.
  - b. Welke hobby's ze hebben.
2. Denk eens aan welke mensen je verzorgers of opvoeders kennen, die jij niet kent. (Dit zijn waarschijnlijk collega's, oud klasgenoten, vrienden van sport of hobby.)
3. Kun je bedenken welke beroepen deze mensen hebben? Misschien hebben je verzorgers of opvoeders het hier wel eens over of weet je dat binnen het bedrijf waar ze werken bijvoorbeeld wel een timmerman, een dokter, een advocaat, een tandarts of een verpleegkundige werkt.
4. Welke vragen kun je zelf bedenken om over de netwerken van jouw netwerkleiden te stellen?

Schrijf de beroepen die je nu hebt bedacht op de lijst die je eerder hebt gemaakt. Via wie kun je met de mensen die dit beroep uitoefenen in contact komen?

Informatie voor nabespreking

Deze oefening helpt de leerlingen na te denken over wie mensen in hun netwerk op hun beurt kennen.

Welke mensen zitten er in het tweede orde netwerk van de leerlingen?

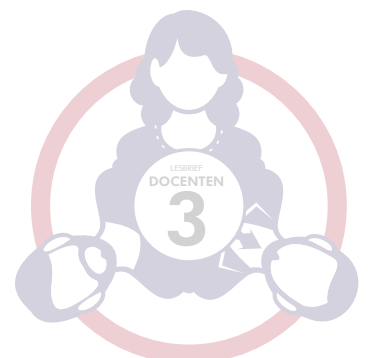
Als de mensen die wij kennen veel van onszelf verschillen, is de kans groot dat de mensen die zij kennen ook anders zijn dan wij. Met andere woorden: in het netwerk van deze persoon zitten mensen die niet op ons lijken.

De mensen die we kennen, kunnen we om hulp vragen. Zodra we dat doen gaan ze actief met ons meedenken wie zij kennen én wie zou kunnen helpen. Zo wordt de kans dat iemand kan helpen vele malen groter. Maar, om in het wilde weg de mensen die je kent om hulp te gaan vragen kost veel tijd en energie. De mensen die je antwoord geven vinden het namelijk fijn als ze een horen of hun hulp ook daadwerkelijk effectief was.

Leerlingen beseffen hierdoor dat hun netwerk groter is dan hun directe relaties én dat er meer bronnen zijn dat ze denken. Er is nog meer hulp beschikbaar!

De volgende vraag kunt u de leerlingen stellen:

- Kennen je verzorgers of opvoeders mensen met beroepen die je zelf niet kent?
- Kunnen deze mensen je helpen?

EVALUATIEFASE

Opdracht 3.5 – Met wie praat je over studie- en loopbaankeuzes?

Docenteninstructie

Er is een verschil tussen weten en doen. Overzicht hebben over jouw netwerk betekent nog niet dat je het netwerk ook daadwerkelijk inzet om te ontdekken wat er in de wereld te koop is. Deze oefening is onderdeel van deze les om te onderzoeken of en waarom jouw leerlingen wel of geen contact hebben met de mensen om hen heen. Natuurlijk binnen de context van loopbaanleren.

Netwerken is een actieve competentie waarvoor daadwerkelijk geldt dat oefening ervoor zorgt dat je jouw netwerk beter weet te benutten. De opbrengst van deze oefening is vooral te ervaren wat je wel en niet doet met jouw netwerk en voor jouw leerlingen om te ontdekken wat ze belemmert of juist stimuleert. Samen de verhalen hierover delen zorgt ervoor dat de leerlingen van elkaar leren.

In deze fase maken we de koppeling tussen de beroepen die leerlingen opschreven en met wie ze praten over studie- en loopbaankeuzes. We vragen de leerlingen met wie ze daarover praten. In de vragen komen de onderwerpen uit deze les terug. In de vorige oefeningen keken we naar de verschillende beroepen die in een netwerk zitten. Deze mensen kunnen je van alles vertellen over hun beroep, de opleiding en wat ze er (niet) leuk aan vinden. Ze kunnen waarschijnlijk ook wel vertellen waarom ze denken dat het wel of niet iets voor de leerling kan zijn.

Beantwoord de volgende vragen.

1. Met wie sprak jij de afgelopen maand over je studie- of loopbaankeuzes?
2. Hoeveel verschillen deze mensen van elkaar?
Zijn het allemaal verschillende mensen, met uiteenlopende beroepen, leeftijden en opleidingen? Lijken deze mensen veel op jouw of zijn je heel erg anders dan jij?
3. Waarom praat je juist met deze mensen over je studie- of loopbaankeuzes?
Wat kunnen ze je vertellen?
4. Met wie kun je nog meer praten over je studie- of loopbaankeuzes?
Denk ook aan de beroepen en de mensen die daarbij horen die je eerder in deze les opschreef.

Informatie voor nabespreking

Je krijgt inzicht in de gesprekspartners van je leerlingen als het gaat over hun studie- en loopbaankeuzes. En in hoeveel verschil er zit tussen deze mensen of de leerlingen nog met andere mensen willen praten.

Je kunt dat bespreken door:

- Een aantal leerlingen te vragen wat hun antwoorden waren.
- Door klassikaal de vragen door te nemen en aan één leerling een antwoord te vragen en de rest van de klas te vragen of zij dat ook zo doen. En zo niet, hoe dan zij dat dan wel?

Je kunt de vragen ook individueel bespreken in eventuele mentorgesprekken. Aan de hand van de antwoorden kun je de leerling ook helpen door deze in contact te brengen met nieuwe mensen waar ze gericht mee willen spreken.

Huiswerkopdracht

Als huiswerkopdracht kun je leerlingen vragen een klein interview met hun verzorgers of opvoeders af te nemen aan de hand van oefening 3.5. Ze kunnen dan vragen stellen als: Wie kennen jullie? Welke beroepen hebben zij? Hoe goed ken je die mensen? Wie zou ik om hulp kunnen vragen bij....? Zo leren ze in de praktijk de ervan netwerken van anderen te onderzoeken en in overweging te nemen.

Wist je dat

- We ongeveer 150 mensen actief in ons hoofd kunnen onthouden en we de rest over het hoofd zien.
- Je door lijstjes te maken van mensen die je kent, mensen die je was vergeten weer herinnert.
- Ondernemers vaak een heel groot én divers netwerk hebben.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

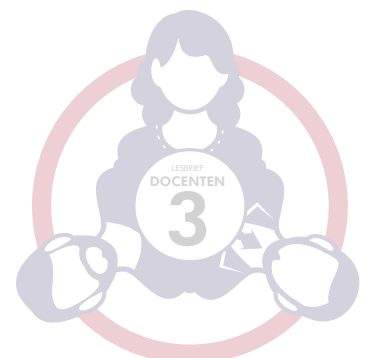
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad
(www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 4

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 4 - DOCENTENHANDLEIDING - WITH A LITTLE HELP FROM MY FRIENDS

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Deze les: Durf te vragen

Netwerken is gebaseerd op wederkerigheid. De basis voor het ontvangen van hulp is wederzijdse betrokkenheid. In deze vierde les ontdekken de leerlingen behalve het onderhouden van contacten en het bouwen aan vertrouwen, het belangrijk is om (de juiste, heldere) vragen stellen aan het netwerk te kunnen stellen om hulp te krijgen.

Ze oefenen met het bewust uitspreken waar ze naar op zoek zijn of waaraan ze behoefte aan hebben in het kader van hun studie- en loopbaankeuzes.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Je kunt deze lesbrief inzetten als leerlingen op zoek moeten naar bijvoorbeeld stageplaatsen of snuffelstages, maar ook (ruim) voorafgaand aan hun sector- of opleidingskeuze.

Daarnaast kun je deze lesbrief inzetten voorafgaand aan het bezoeken van open dagen, snuffelstages of beroepenmarkten, dus bij activiteiten waar de leerling in contact komt met anderen en die hij leert kennen én aan hen een hulpvraag gaat stellen. Om te oefenen met verschillende contexten is het aan te bevelen de leerlingen ook te laten oefenen in bijvoorbeeld een verjaardagsvisite.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

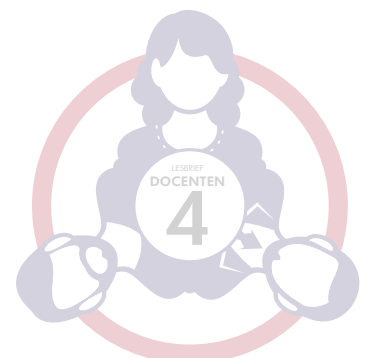
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 4 - Docentenhandleiding - With a little help from my friends.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Deze les: Durf te vragen	2
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les.....	5
Opbrengst en leerdoelen.....	6
Leerdoelen voor leerlingen.....	6
Opbrengst voor de docent	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Begrippenlijst:	7
Reflectievragen voor de docent	7
Opbouw van de les.....	8
Benodigde materialen.....	8
Voor de liefhebbers.....	9
Vier leerlingen als voorbeeld.....	10
Guhl in les 4.....	10
Bas in les 4	11
Oriëntatiefase.....	15
Theoretisch kader	15
Opdracht 4.1 – Wie help jij eerder?.....	18
Vorbereidingsfase.....	19
Theoretisch kader	19
Opdracht 4.2 – Bronnen in je netwerk.....	20
Opdracht 4.3 – Jouw hulp aan anderen.....	22
Uitvoeringsfase.....	23
Theoretisch Kader	23
Opdracht 4.4 – Iemand anders helpen	24
Opdracht 4.5 - Welke hulp kun jij gebruiken? Welke vraag heb jij?	26
Evaluatiefase.....	28
Opdracht 4.6 - Huiswerkopdracht	28
Wist je dat.....	28
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	29

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

In deze les gaan we in op *benutten*, op je laten helpen door de mensen die je kent.

Om jezelf te kunnen laten helpen door de mensen die je kent, moet je eerst zelf de drie B's van het netwerken leren: *benutten*, *bevestigen en bouwen*. In deze les gaan we in op *benutten*: hoe je om hulp kunt benutten bij de mensen die je kent.

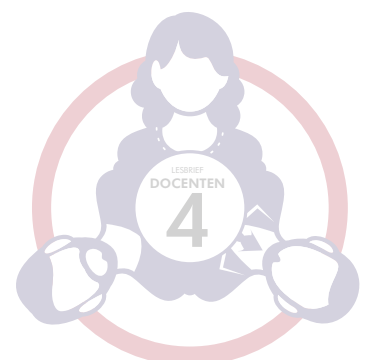
Al heb je nog zo'n groot, divers en interessant netwerk, als je de mensen die je kent niets vraagt, helpen ze je niet. In deze les worden leerlingen zich ervan bewust dat, als ze geholpen willen worden, ze uit moet spreken waar ze naar op zoek zijn en waaraan ze behoefte hebben.

Om je te kunnen laten helpen door je netwerk, moet je dus aan anderen vragen kunnen stellen. Daarvoor moeten we eerst leren om de juiste vragen te kunnen stellen. Dat vergt veel experimenteren en oefenen. Het helpt als je veel met mensen praat en vragen stelt over hun studie, loopbaan en beroep. Al doende leren we om de goede vragen te stellen en te ontdekken waarnaar we eigenlijk op zoek zijn. Bovendien kun je anderen vragen mee te denken over wat goed bij juist ons past.

Door over je ideeën met anderen te praten, ontdek je welke richting je op wilt en leer je beter benoemen wat je wilt en echt niet wilt en waar je voor staat. Daarom is het belangrijk dat we aan de mensen die we kennen duidelijk maken welke wensen en (soms heel vage) plannen we hebben. Soms heb je ideeën waarvan je niet weet hoe je ze uit moet voeren. Soms heb je inspiratie nodig omdat je zelf helemaal geen ideeën hebt. Als anderen maar weten wat er bij je speelt, dan geef je ze de kans om te reageren op de vragen waar je een antwoord op zoekt.

Jouw netwerk kan je zelfs behulpzaam zijn als je nog op zoek bent naar wat je wilt. De mensen die jou kennen kunnen daar vaak dingen over vertellen die je zelf (nog) niet herkent.

In deze les gaat het om zowel de persoonlijke vaardigheden van de leerling als om zijn netwerk en hoe hij dat inzet.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze les:

Weten de leerlingen dat ze hun netwerk moeten mobiliseren om hun doel sneller, op een leukere manier en gemakkelijker te bereiken.

Beseffen de leerlingen dat je netwerk mobiliseren betekent: je uitspreken.

Beseffen de leerlingen dat en wat ze voor iemand anders kunnen betekenen.

Kunnen de leerlingen hun (eerste en tweede orde) netwerk mobiliseren.

Kunnen leerlingen kwaliteiten van iemand anders benoemen.

Kunnen leerlingen benoemen welke hulp ze aan anderen kunnen bieden.

Kunnen leerlingen een hulpvraag formuleren.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Of leerlingen het lastig dan wel eenvoudig vinden om mensen vragen te stellen.
- Of het leerlingen lukt om 'netwerkvragen' te stellen.
- Of leerlingen extra hulp nodig hebben om netwerkvragen te bedenken.
- Of leerlingen hun netwerk onbewust al om hulp vragen.
- Welke leerlingen hulp nodig hebben met vragen stellen binnen hun netwerk.
- Wat de leerlingen via de mensen die ze kennen voor elkaar en de school kunnen betekenen.
- Welke hulpvragen leerlingen hebben.
- Welke hulp leerlingen aan anderen kunnen bieden.

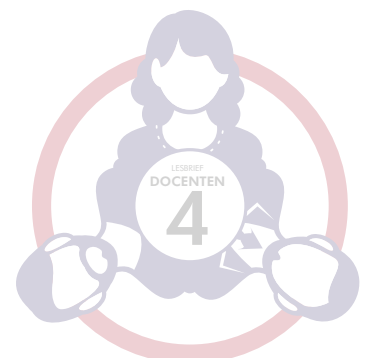
OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst:

(Netwerk)hulpbronnen	De hulp van anderen die je tot je beschikking hebt doordat je mensen kent. Denk aan geld, talent, kennis, ervaring, vaardigheden, invloed en het netwerk van andere mensen.
Netwerkhulpvraag	Een vraag die je stelt aan de mensen die je kent. Zodat zijzelf of iemand uit hun netwerk jou kan helpen deze vraag op te lossen.
Mobiliseren (van je netwerk)	Ervoor zorgen dat de mensen die je kent jou gaan helpen om een antwoord te krijgen op je vraag.
Wederkerigheid	Jij helpt mij, ik help jou. De balans tussen de hulp die we elkaar geven. Je krijgt hulp, dus je geeft hulp.
Emotionele bankrekening	Dit gaat over de hoeveelheid vertrouwen tussen twee mensen én over de hoeveelheid hulp die je aan elkaar geeft of hebt gegeven. Een emotionele bankrekening werkt als een gewone bankrekening. Door dingen te doen waardoor mensen je vertrouwen, stijgt de waarde van de emotionele bankrekening. Door veel hulp te geven, mag je in ruil hulp terug verwachten.

Reflectievragen voor de docent

- Vraag je vaak om hulp aan de mensen die je kent of zoek je liever zelf naar oplossingen?
- Op welke hulpvragen reageer je? Waar hangt dat van af?
- Gaf je wel eens een negatief antwoord op een hulpvraag van een ander? Waar lag dat aan?
- Zonder welke hulp die je van mensen kreeg zou het heden er nu heel anders uitzien?
- Wie heb je zelf recent geholpen en waarmee?
- Wat is jouw netwerkvraag?

Opbouw van de les

Algemeen

Deze lesbrief richt zich op het thema hulpbronnen, de hulp in het netwerk.

Na deze les zijn de leerlingen zich ervan bewust dat wie hulp wil ontvangen daarom moeten vragen. Er zijn verschillende manieren om naar je netwerk te kijken en om hulp te vragen.

- Oriëntatiefase:* Een netwerk is pas nuttig als je een hulpvraag stelt en je laat helpen. Het maakt veel uit hoe je die hulpvraag stelt. In opdracht 4.1 kijken we naar de verschillende manieren van hulp vragen en een hulpvraag stellen.
- Vorbereidingsfase:* Opdrachten 4.2 en 4.3 gaan over hulp geven en bieden. Die hulp kan bestaan uit iets weten, iets kunnen en/of iemand kennen. Door eerst te benoemen waar iemand anders goed in is, is het daarna eenvoudiger voor de leerlingen om voor zichzelf aan te geven wat ze voor iemand kunnen betekenen.
- Uitvoeringsfase:* Opdrachten 4.4 en 4.5 gaan over het benutten en mobiliseren van het netwerk. Hoe kun je je (eerste of tweede orde) netwerk zo inzetten dat je hulpvraag wordt beantwoord? In deze fase van de lesbrief gaan de leerlingen ook aan de slag met het formuleren van een eigen LOB hulpvraag, waarbij ze elkaar gaan helpen om de vraag scherp te krijgen.
- Huiswerk:* Het is de bedoeling dat de leerlingen aan iemand anders vragen om te beschrijven waar ze goed in zijn, bijvoorbeeld aan hun ouders, hun leidinggevende in hun bijbaan of een vriend(in). Hebben de leerlingen dit al eens gedaan, laat ze dat dan meebrengen of nog eens erbij pakken. Deden ze dit nog niet eerder, geef het dan als huiswerkvraag mee voorafgaand aan deze les. Deze opdracht is ook een eerste oefening in het aan iemand stellen van een hulpvraag!
- Opdrachten:* De leerlingen maken de opdrachten individueel of klassikaal. Sommige opdrachten worden effectiever als de leerlingen die in een groepje uitvoeren door erover te overleggen en elkaar op ideeën kunnen brengen. Per opdracht staan diverse werkvormen beschreven, zodat je deze geschikt kunt maken voor je specifieke wensen en behoeften.
- Evaluatie:* Bespreek de opdrachten die de leerlingen doen steeds kort na. Hiervoor zijn per opdracht adviezen opgenomen.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- Hulpvragen (vooraf op te zoeken of bijgesloten voorbeelden gebruiken), zie opdracht 4.1.
- Noodzakelijke voorkennis: kernbegrippen uit de lesbrief 3.

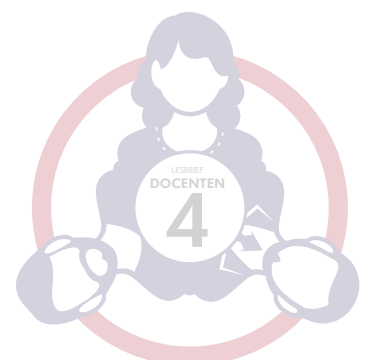
Voor de liefhebbers

Voor docenten:

Boek	Engels
Auteur:	Keith Ferrazzi
Titel:	Never eat alone
Jaar:	2004
Omschrijving:	Dit boek gaat over het opbouwen en onderhouden van duurzame relaties en contacten. De juiste basis voor het krijgen en geven van hulp en advies uit je netwerk. Een goed boek voor docenten die zich meer willen verdiepen in netwerken.
Bron Internet	http://www.bol.com/nl/p/never-eat-alone/1001004002328758/

Website	Nederlands
Titel:	Liever zwakke banden dan een sterk netwerk
Auteur:	Jos van der Lans
Jaar:	2012
Bron:	Sociale Vraagstukken
Omschrijving:	Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek van de Amerikaanse socioloog Mark S. Granovetter. Zijn onderzoek uit 1973 is nog altijd zeer relevant. Dit artikel benadrukt het belang van zwakke relaties in ieders netwerk. Uit dit onderzoek bleek dat 80% van de mensen een nieuwe baan vindt via niet-formele kanalen (dus niet via bijvoorbeeld vacatures of werving bureaus). 55% van de mensen die via anderen een baan vond, gaven aan de relatie die daarmee hielp minder goed te kennen en minder vaak te ontmoeten. Slechts 17% van de mensen die via anderen een baan vindt, heeft dat te danken aan zijn sterke relaties (familie en goede vrienden) Granovetter vraagt zich dan ook af of je het nabije sociale netwerk van mensen moet willen versterken? De Wet van Granovetter gaat over het stimuleren van zwakke verbindingen.
Bron internet:	http://www.socialevraagstukken.nl/site/2012/04/20/liever-zwakke-banden-dan-een-sterk-netwerk/

Artikel:	Engels
Auteur:	Mark S. Granovetter
Titel:	The Strength of Weak Ties
Jaar:	1973
Bron:	American Journal of Sociology, Volume 78, Issue 6 (May, 1973), 1360-1380
Omschrijving:	The Strength of Weak Ties is een <i>paper</i> (22 pag.) geschreven door Granovetter Het artikel is meer dan 27.000 keer benoemd in andere publicatie en is hierdoor zeer invloedrijk binnen de sociologie. Er wordt verklaard dat weak ties kunnen worden gebruikt, in bijvoorbeeld marketing, informatica of politiek, voor het bereiken van doelgroepen die niet toegankelijk zijn via strong ties.
Bron Internet	http://www.immorlica.com/socNet/granstrengthweakties.pdf

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Norton Sociology
Titel:	The Strength of Weak Ties
Verteller:	Dalton Conley
Jaar:	2013
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dalton legt uit dat de mensen die wij het minst goed kennen ons meer mogelijkheden en kansen bieden.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=-Bm93gN1zJg
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Filmpje	Engels
Kanaal:	Jacob Morgan
Titel:	The Importance of Weak Ties (Not Strong Ties) in the Workplace
Jaar:	2014
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video benadrukt het voordeel van the weak ties in zakelijke relaties.
Bron Internet	https://www.youtube.com/watch?v=w7AzRVxhEXA
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Guhl in les 4

Guhl gaat, na een tip van één van haar docenten, in gesprek met de mensen die ze kent. Haar twijfels over het overnemen van de bloemenwinkel zitten haar dwars. Ze praat hier met veel mensen over en vraagt hen of en waarom zij vinden of ze het wel of niet moet doen.

Het is handig voor je studie- en loopbaankeuzes als je veel mensen kent die veel van elkaar verschillen. Je moet dan wel met ze praten en vragen stellen. Ze vertellen wat je bezig houdt en waar je naar op zoek bent. Het helpt daarbij om nieuwsgierig te zijn en vragen te stellen.

De mensen met wie Guhl praat, vertellen haar wat ze van haar en haar talenten vinden. Guhl ontdekt dat ze nu veel meer over zichzelf aan de weet komt. Doordat Guhl over het aanbod van een eigen bloemenwinkel praat, leert ze in de gesprekken wat ze er wel een niet leuk aan vindt.

Eigenlijk laten de moeder van Esther, Mark, en Tante Jo haar met meer vragen achter dan met de vraag over de bloemenwinkel waarmee ze binnen kwam.

Guhl vertelt dit in de gesprekken die ze heeft. De mensen bij wie Guhl dit aangeeft, geven haar tips om antwoorden te vinden. Zo zegt de moeder van Esther dat Guhl naar een bijeenkomst moet gaan waar veel ondernemers komen. Ze kan zo in contact komen met andere (kleine) ondernemers. Door met die mensen te praten kan ze er achter komen waarom anderen ondernemen, wat ze er wel en niet leuk aan vinden en wat je er voor moet kunnen en waar je tegen moet kunnen.

Tante Jo stelt Guhl voor aan haar kleinzoon Jan Willem. Hij is directeur van een windmolenpark. Jan Willem vindt Guhl een leuke meid en vindt het erg fijn dat ze zijn oma helpt zonder dat ze daar iets voor terug wil hebben. Jan Willem wil graag iets terug doen, maar weet nog niet hoe. Ze hebben wel veel leuke gesprekken.

Guhl krijgt van de mensen die ze spreekt veel nieuwe ideeën aangereikt. De mensen aan wie ze is voorgesteld brengen haar op nieuwe ideeën en geven (deels) antwoord op de vragen die ze heeft of helpen haar een stapje verder.

Guhl ontmoet zo veel nieuwe mensen die ze nog niet kende. En dat alles doordat ze aan anderen vertelde wat haar bezig houdt.

Zonder dat Guhl het beseft heeft ze het netwerk van de mensen die ze kent voor zich laten werken. Ze maakt gebruik het tweede orde netwerk. Ze wordt door de mensen die ze kent voorgesteld aan mensen die ze nog niet kent.

Door te praten over wat haar bezig houdt, door advies te vragen over wat ze nu moet en om hulp vraagt aan de mensen die haar kunnen helpen, gaan de mensen die Guhl kent voor haar werken en met haar meedenken.

Guhl is haar netwerk aan het mobiliseren en uitbreiden. Ze benut haar netwerk.

Bas in les 4

Bas draagt graag T-shirts. Op zijn werk kleedt hij zich altijd snel om. Op een dag heeft hij een T-Shirt aan met een opdruk van een *game* uit 1998. Hij kreeg het T-shirt toen hij vorig jaar met zijn vader een grote beurs voor computerspellen in Amsterdam bezocht. Op die beurs kocht hij vooral veel nieuwe spellen en *controllers* en sprak verder niet met de andere liefhebbers van computerspellen.

Zijn baas Richard ziet vlak voordat hij naar huis gaat het T-shirt van Bas en vertelt dat die beurs over twee weken weer wordt gehouden en dat hij erheen gaat. Bas en Richard raken in gesprek over de gamebeurs en over computerspellen.

Richard vertelt dat hij het vooral heel leuk vindt om op de beurs nieuwe mensen te ontmoeten. Zo ontmoette hij vorig jaar mensen die hem veel tips gaven over nieuwe *tricks* en over de ontwikkelingen van spellen. Hij vertelt ook dat hij een keer sprak met een van de bedenkers en programmeurs van een beroemd spel.

Bas is heel verbaasd dat Richard van computerspellen houdt en er veel van blijkt te weten én zelfs makers van spellen heeft ontmoet. Dat had hij niet achter Richard gezocht.

Bas beseft door het leuke gesprek met Richard dat hij daardoor nu ineens meer over hem weet.

Later brengt zijn mentor Bas op het idee om mensen te leren kennen die al werken in de gaming industrie en ze te vragen naar hun opleidingen en beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen. Zijn mentor helpt hem om te bedenken waar hij mensen kan ontmoeten die in de gaming industrie werken. Bas zegt dat hij naar de beurs wil gaan.

Twee weken later gaat Bas samen met zijn neef David naar de beurs. Doordat ze samen gaan, voelt Bas zich meer op zijn gemak. David en Bas doen op de beurs mee aan een gaming competitie en worden tweede. In zijn enthousiasme vergeet Bas met mensen te praten. Maar de prijs die ze winnen is een bezoek aan de ontwikkelaars van het spel bij GamesINC. Door het gesprek met zijn mentor weet Bas dat hij mensen moet leren kennen die iets kunnen vertellen over werken in de gaming industrie en dat hij daar zelf werk van moet maken. Zijn baas bracht hem op het idee om op de beurs nieuwe mensen te leren kennen, maar dat vergat Bas is zijn enthousiasme.

Bas merkt dat vragen stellen helpt. Het geeft hem veel informatie. Hij vindt het nog wel lastig en weet zichzelf eigenlijk nog niet zo goed een houding te geven. Hij weet ook niet goed wat hij moet doen als hij contact heeft gehad met iemand.

Netwerkprofiel Guhl

Guhl is 16 jaar oud. Een bescheiden en wat verlegen scholiere, die in de dingen die ze doet erg ondernemend is. Ze houdt wel van aanpakken. Haar ouders, van allochtone afkomst, zijn wat teruggetrokken.

De ouders van Guhl hebben een MBO-opleiding. Haar vader is bakker en haar moeder helpt in de winkel. Naast haar ouders kent Guhl niet heel veel andere mensen. Ze is ijverig en ze besteedt veel tijd aan school, waar ze erg haar best doet. Ze heeft natuurlijk haar vriendinnen van school, Esther en Patricia.

Ze ontmoette de eigenaar van de bloemenwinkel, Erwin, in de winkel van haar vader. Ze raakten aan de praat en daardoor kreeg ze een baantje in de bloemenwinkel. Erwin is hoog opgeleid en bijna 50 jaar oud. Hij studeerde af als bodemdeskundige aan de landbouwuniversiteit. Hij is nu drie jaar eigenaar van drie bloemenwinkels, die hij overnam nadat zijn vader vier jaar geleden overleed.

Guhl werkt al een aantal jaren in de bloemenwinkel. Dat doet ze erg goed. Eigenaar Erwin ziet dat ze potentie heeft. Op een gegeven moment vraagt hij aan Guhl of ze een MBO-opleiding gaat volgen en misschien één van de franchise winkels wil gaan leiden. Guhl is verbaasd en verrast. Ze heeft eigenlijk nog nooit nagedacht over wat ze wil gaan doen na het voortgezet onderwijs. Ondanks dat ze verlegen is, heeft ze wel al ideeën hoe dingen beter kunnen in de bloemenwinkel.

Guhl praat met haar ouders over wat de eigenaar van de bloemenwinkel haar vroeg. Zij vinden een eigen bloemenwinkel voor haar een fantastisch plan. Ze zien een mooie toekomst als eigenaar van een winkel wel zitten voor hun dochter.

Daarnaast gaat Guhl veel om met tante Jo, de buurvrouw van een paar huizen verderop, voor wie ze af en toe boodschappen doet. Tante Jo is bijna 80 jaar oud. Guhl weet eigenlijk niet zo veel van haar. Wat niemand in de straat weet, is dat Tante Jo samen met haar man eigenaar was van een grote scheepswerf. Het valt Guhl wel op dat er veel tekeningen en foto's van schepen in haar huis hangen.

Guhl kent ook Mark. Hij is begin 30 jaar oud en is HBO-docent Marketing aan de opleiding Management Economie en Recht. Mark leest veel en is vrijwilliger in een kleine bioscoop, waar ze veel alternatieve films draaien. Mark nodigt Guhl en haar vriendinnen vaak uit voor de film. Guhl kent Mark uit de straat, hij is ook een buurman. Ze spreken elkaar af en toe bij de bushalte.

Guhl kan eigenlijk veel meer dan ze denkt. Een aantal docenten zien dat en vertellen dat tegen haar. Eigenlijk krijgt ze zulke opmerkingen niet van anderen. Guhl voelt weinig voor haar school en de leraren die daar werken. Ze praat ook niet veel met ze. Ze weet eigenlijk niet zo goed wat ze wil en daar praat ze met anderen weinig over.

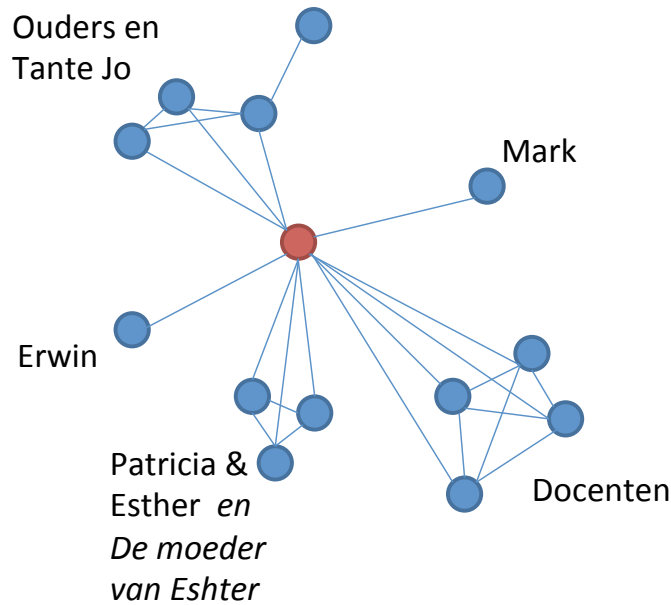
Guhl wordt, na een feestje bij haar goede vriendin Esther, thuisgebracht door de moeder van Esther. Die moeder is commercieel manager bij Vodafone. Guhl vertelt haar vriendinnen tijdens de autorit over het aanbod dat ze kreeg om na haar MBO-opleiding de bloemenwinkel te gaan leiden. De moeder van Esther zegt dat ze het een mooi aanbod vindt, maar dat Guhl dit niet moet doen. Ze vindt dat Guhl veel meer in haar mars heeft.

De moeder van Esther zegt dat ze beter eerst verder moet kijken naar de vervolgoopleidingen die er allemaal zijn. En dat ze eerst moet gaan ontdekken wat ze leuk vindt. Ze krijgt de tip om een vervolgoopleiding in de richting van Commerciële Economie te kiezen.

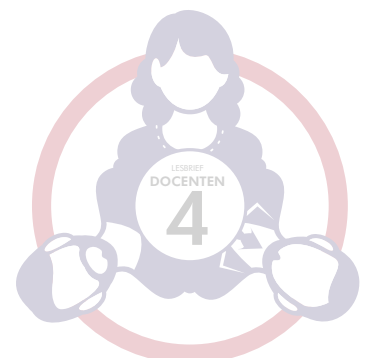
De mensen die Guhl kent, kennen elkaar (bijna) niet. Haar vriendinnen kennen elkaar. Haar ouders kennen Erwin. Haar moeder kent Tante Jo ook, maar niet goed. Tante Jo was een klant in de winkel en nu doet Guhl de boodschappen voor haar. Guhl moet mensen leren kennen die haar kunnen helpen om uit te vinden wat ze leuk vindt en waar ze goed in is. Ze moet met de mensen die ze kent gaan praten over wat haar bezig houdt.

De netwerkwerktekening van Guhl ziet er zo uit:

Guhl is de rode stip. De blauwe stippen zijn de mensen die ze kent. De lijntjes geven aan wie daarvan elkaar kennen.

Figuur 4 - 1 Het netwerk van Guhl

Netwerkprofiel Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

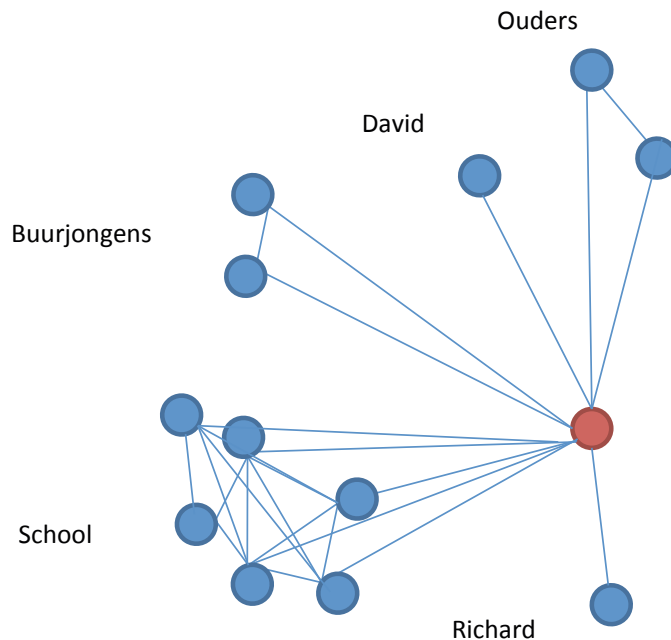
Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen. Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 4 - 2 Het netwerk van Bas

Netwerkbrenghst voor Guhl

Door de verschillende gesprekken die Guhl voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Ze het interessant vindt hoe mensen zelf een bedrijf opbouwen en leiden.
- Dat ingaan op het aanbod om filiaalmanager te worden misschien te gemakkelijk is.
- Dat ze graag verder wil leren in een vervolgoopleiding.
- Dat ze via mensen anderen met nieuwe ideeën leert kennen en ze beseft dat het tweede orde netwerk heel handig is.
- Dat ze veel verschillende mensen kent.
- Dat op de plekken waar je komt, je verschillende mensen leert kennen.
- Dat op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Dat als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkbrenghst voor Bas

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

We krijgen vaak ongemerkt hulp van de mensen die we kennen. Hulp zoals een luisterend oor vinden, een goed gesprek hebben, hulp bij je huiswerk krijgen of het vinden van een stageplaats of baan. Andere voorbeelden van 'onzichtbare' hulp zijn de dingen waar je ouders voor zorgen.

We vinden het vaak lastig of moeilijk om anderen iets voor onszelf te vragen. Gek genoeg is dat helemaal niet nodig. Veel mensen vinden het juist helemaal niet vervelend als je ze om hulp of advies vraagt. Het tegenovergestelde is vaak waar. We zien een vraag om hulp of advies juist als een erkenning van wat we kunnen en kennen, we helpen anderen daarom juist graag.

Zodra je beseft dat 'hulp of advies vragen te maken heeft met bevestigen dat iemand ergens goed in is of ergens veel van weet', wordt het leven een stuk eenvoudiger.

Maar, voor wat hoort wat. Je kunt niet alleen maar aan anderen vragen zonder zelf iets terug te geven. Je kunt ook zelf iets betekenen voor anderen, zelfs meer dan je denkt! Bijvoorbeeld omdat je ergens veel vanaf weet of dat je iemand anders kent waarmee je anderen in contact kunt brengen. Het is vaak gemakkelijk als je eerst iets doet voor een ander om daarna die ander om iets terug te vragen.

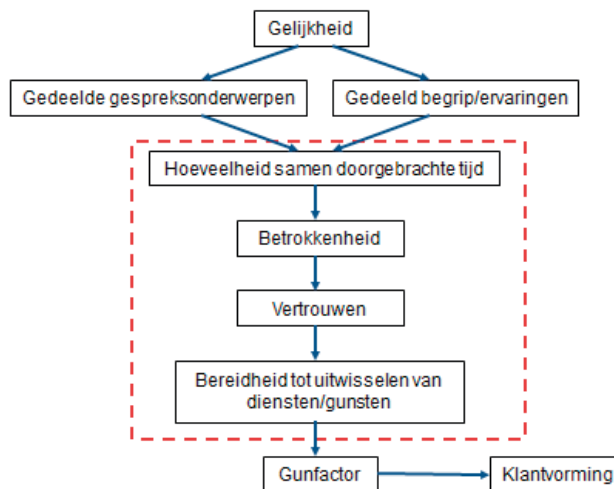
Of je de hulp ook krijgt hangt voor een groot deel af van een onderstaande factoren:

- De gunfactor – is er vertrouwen en vinden we elkaar leuk.
- De mate van wederkerigheid in een relatie – we willen ruilen.
- De manier waarop de hulpvraag wordt gesteld – hoe concreter hoe beter.

De gunfactor

Of we mensen willen helpen hangt af van hoeveel we iemand vertrouwen. Vertrouwen ontstaat door wederzijdse betrokkenheid. Die betrokkenheid ontstaat als we tijd met elkaar doorbrengen. Daardoor delen we ervaringen en ontstaat begrip. In de tijd die we met elkaar doorbrengen, zijn we op zoek naar én ontstaan gedeelde gespreksonderwerpen en ervaringen.

Hoe meer we de mensen vertrouwen, des te groter de kans is dat we de mensen die ons iets vragen ook echt willen helpen. Dat werkt ook andersom. Hoe meer de mensen jou vertrouwen, des te sneller jij wordt geholpen.

Figuur 4 - 3 De gunfactor

Wederkerigheid

De allerbelangrijkste basisregel achter de relaties die we met anderen hebben, is dat we eerlijk willen ruilen. Dit noemen we de 'wet van de wederkerigheid' (reciprociteit). Op de lange termijn is het voor iedereen duidelijk dat we ons aan de regel 'voor wat hoort wat' houden. Maar ook in contact met mensen die we net hebben ontmoet, houden we ons aan deze regel. Ons allerbelangrijkste ruilmiddel is namelijk *aandacht*.

Mensen die elkaar goed kennen, bijvoorbeeld familieleden en goede vrienden, helpen elkaar vaak vanzelfsprekend. Mensen die elkaar minder goed kennen, zoals burens, de meeste collega's en minder goede vrienden gunnen elkaar niet zomaar van alles. Er is minder vertrouwen. Er is dan meer sprake van een 'stand' die wordt bijgehouden over wie welke hulp gaf. Noem het een emotionele bankrekening.

De manier waarop je de hulpvraag stelt: hoe concreter, hoe beter

De manier waarop we iemand om hulp vragen bepaalt in grote mate of we de hulp ook krijgen. Ga maar eens na: iemand wil jou graag helpen omdat hij je goed kent, jullie elkaar vertrouwen en jullie elkaar vaker helpen. Maar kun je hem niet goed vertellen waar je hulp bij nodig hebt, dan wordt het voor de ander lastig om je te helpen. Er zijn een aantal basisregels om een hulpvraag te kunnen stellen:

- Hoe gericht en persoonlijker de vraag, hoe beter.
- Hoe concreter en specifieker de hulpvraag is, hoe beter: is het duidelijk wat de ander bedoelt? Bij een vage hulpvraag haken veel mensen (direct) af, omdat ze niet begrijpen wat de ander precies wil.
- Hoeveel werk het is of hoeveel tijd het kost om de ander te helpen. Een uurtje meehelpen met een muur verven is gemakkelijker toe te zeggen dan een heel weekend meehelpen met klussen. *Of één keer advies geven over studie- en loopbaankeuze (of een kwaliteiten of motievenreflectiegesprek) is gemakkelijker en laagdrempeliger dan een verzoek om dit elke maand met iemand te doen.*
- Wederkerigheid, dus als je de ander eerder hielp, dan is hij eerder geneigd jou te helpen dan wanneer dit niet het geval is.
- Het maakt uit hoe dicht iemand bij je staat of hoe goed je iemand kent: een goede vriendin helpt je eerder dan een kennis die je lang niet hebt gezien en gesproken. De grootte van de vraag hangt sterk af van de sterkte van de relatie. Hoe groter de 'investering' die de ander moet doen, hoe belangrijker het is dat je de ander goed kent.

Wie dus regelmatig iets voor een ander doet en met anderen contact heeft, bouwt contacten op die er uiteindelijk toe leiden dat we van de mensen die we 'kennen' iets mogen vragen zonder direct iets terug te hoeven doen.

Bijvoorbeeld:

- Iemand die je goed kent zal jou eerder een weekend komen helpen bij het klussen dan iemand die je niet zo goed kent.
- Iemand die je goed kent zal je eerder vragen of hij aan jou geld kan lenen dan iemand die je niet zo goed kent. En andersom geldt dat ook: iemand die je niet goed kent zal je niet snel geld lenen. Iemand die je heel goed wel.

Maar... iemand die je goed kent, lijkt waarschijnlijk ook veel op jezelf. Het is dus ook belangrijk om contact te hebben met mensen die minder op jezelf lijken. Juist deze mensen kunnen je voorzien van nieuwe informatie, inzichten en ideeën.

Opdracht 4.1 – Wie help jij eerder?

Docenteninstructie

Alleen een netwerk hebben zorgt niet dat je bereikt wat je graag wilt. Natuurlijk liggen er een aantal zaken binnen je eigen invloedssfeer en heb je niet voor alles anderen nodig. Toch zorgt jouw netwerk ervoor dat je meer voor elkaar kunt krijgen en dat je dat alleen zou kunnen. Deze oefening gaat over de randvoorwaarden om te organiseren dat je die hulp, die potentieel in jouw netwerk aanwezig is, ook kunt aanspreken en benutten. Hoe zorg je dat de waarde die jouw netwerk heeft daadwerkelijk voor jouw vragen, wensen en verlangens, gaat renderen? Daarbij zijn twee variabelen belangrijk. Kun gericht en met heldere doelstellingen formuleren wat je zoekt, wilt bereiken, wilt meemaken, en wilt doen? Weet je zeker dat de mensen om je heen je ook daadwerkelijk willen helpen? Heb je dus wel voldoende geïnvesteerd in jouw netwerkleden zodat ze nu ook wat voor jou willen doen? De wet van wederkerigheid leert ons dat vrijelijk geven ook zorgt dat je uiteindelijk wat kunt ontvangen. Dit is een bewustwordingsoefening zodat de leerlingen voor zichzelf kunnen nagaan hoe hulp vragen (ben ik helder genoeg) en hulp krijgen (ik oogst wat ik zaai) bij hen werkt. Wat kunnen ze aanpassen om meer rendement te maken in hun netwerk?

Iedereen wordt wel eens door iemand benaderd om te helpen. Het maakt veel uit hoe iemand hulp vraagt. Deze opdracht maakt leerlingen ervan bewust dat ze zonder goede hulpvraag de kans op succes (hulp) niet zo groot is. De leerlingen kunnen deze opdracht klassikaal, in groepjes of individueel uitvoeren.

In de lesbrief voor de leerlingen zitten 3 situaties met hulpvragen. Laat de leerlingen aangeven op welke oproep ze eerder in zouden gaan en waarom.

Schrijf daarna op het bord welke redenen de leerlingen aangeven waarom ze wel of niet hulp zouden geven. Aan het eind van deze opdracht staat er vervolgens een lijstje met (een aantal) criteria die van belang zijn bij het stellen van een hulpvraag, zoals:

- Of iemand persoonlijk wordt aangesproken of te algemeen.
- Wederkerigheid. Heb je ook al iets voor de ander gedaan (of heb je de ander in de toekomst wellicht zelf nog nodig)? Dan is je neiging groter om iets voor hem te doen.
- Hoe dicht staat iemand bij je en hoe goed ken je iemand? Een goede vriendin help je eerder dan een vage kennis.
- Hoe concreet of specifiek is de hulpvraag? Is het duidelijk wat de ander bedoelt? Bij een vage hulpvraag haken veel mensen (direct) af, omdat ze niet begrijpen wat de ander precies wil.
- Hoeveel werk het is of hoeveel tijd kost het om de ander te helpen? Een uurtje meehelpen met een muur verven is makkelijker toe te zeggen dan een heel weekend meehelpen met klussen.

Neem hier ongeveer tien minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking.

Waarop te letten en welke resultaten zie je na deze opdracht?

Loop in de nabespreking de opgeschreven criteria nog een keer door en vraag aan de leerlingen om dit voor zichzelf, als samenvatting, op het antwoordvel te schrijven.

Vraag de leerlingen wat zij geleerd hebben van deze opdracht? Wat gaan ze anders doen om (nog) vaker hulp te krijgen?

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Sociaal kapitaal en hulpbronnen

Als we in onze cultuur over ‘kapitaal’ spreken, dan bedoelen we meestal materiële of financiële zaken. Iemand bezit *kapitaal* als hij met flink wat geld op de bank of investeringen in onroerend goed, antiek of aandelen heeft.

We kunnen ‘kapitaal’ zien als een overkoepelende term voor ‘middelen die ingezet zouden kunnen worden om doelen te bereiken’. Dan gaat het om meer dan alleen geld. Naast financieel kapitaal onderscheiden we ook politiek, menselijk en cultureel kapitaal.

‘Politiek kapitaal’ kunnen we zien als de macht, invloed en prestige waarin we in de loop der jaren kunnen investeren door onze positie (vaak door het beroep dat we uitoefenen) in de maatschappij. Vanuit die positie krijgen we dingen gedaan (rendement). Je hebt bijvoorbeeld als bestuurder van een organisatie meer invloed dan als medewerker van de postkamer.

Bekender is het idee dat de investeringen die we in onszelf doen leiden tot het vormen van *human capital*. Dat menselijk kapitaal komt tot uiting in de kennis, vaardigheden en ervaring die we kunnen inzetten.

Dan onderscheiden we nog een vorm van kapitaal: ‘cultureel kapitaal’. Iedere cultuur kent zijn eigen symboliek en verzameling praktijkwaarden over relevante omgangsvormen, gedragingen, normen, geschiedkundige en andere culturele feiten die mensen zich eigen moeten maken. In de praktijk zijn dit zowel de ‘smeermiddelen’ van onze samenleving als ook dat we ons daarmee van elkaar kunnen onderscheiden. Zo is het nuttig om bij een chique diner te weten waarvoor alle bestek dient en dat je je neus niet snuit aan het tafellaken, is het handig als je weet wie Charlie Chaplin men daarover spreekt en dat je weet dat ‘9/11’ (*nine/eleven*) geen telefoonnummer is.

Al deze vormen van kapitaal zijn soorten middelen die we ‘**persoonlijke hulpbronnen**’ kunnen noemen die we zelf beheren.

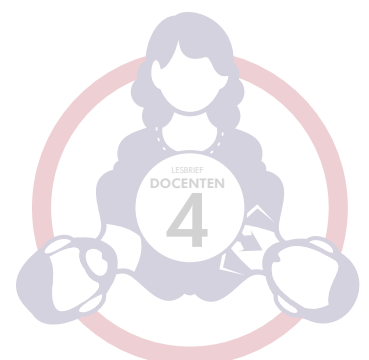
Als het gaat om netwerken als activiteit, ervaren we snel de opbrengsten van het menselijk, politiek, cultureel en soms ook financieel kapitaal waarin we investeren. Opleiding, sociale vaardigheden, positie en rang, kennis van etiquette en algemene ontwikkeling spelen een duidelijke rol in het onderhouden en benutten van relaties.

Alle mensen in ons netwerk hebben hun eigen financieel, politiek, menselijk en cultureel kapitaal. Samen vormen zij een grote hulpbron, ook wel **sociale hulpbronnen** of **sociaal kapitaal** genoemd. We mogen daar een beroep op doen als we met deze mensen een fijne relatie hebben. Dit vormt dus eigenlijk een geweldige spaarrekening. De kans is groot dat het antwoord op een (moeilijke) vraag is te vinden bij de mensen die we kennen. Zelf een oplossing uitwerken of die oplossing kopen, kost daarom vaak meer in tijd, geld en moeite.

Afhankelijk van de hulpbronnen waar de leerlingen toegang toe hebben, kunnen ze sneller en gemakkelijker antwoord vinden op de vragen die ze hebben.

Figuur 4 - 4 Kapitaal

Opdracht 4.2 – Bronnen in je netwerk

Docenteninstructie

Ieders netwerk vertegenwoordigt waarde. De mensen die je kent hebben kennis, kennissen, talenten en vaardigheden, geld en invloed. Bij loopbaansturing gaat het vooral om mensen die je kunnen helpen om iets te leren waar je benieuwd naar bent. Om te oefenen met iets waar je goed in wilt worden en om uit te proberen wat bij je past of om te laten zien wat je kunt. Maar niet iedereen in jouw netwerk heeft dit soort mogelijkheden. Het is relevant om te ontdekken wie welke hulpbronnen bezit zodat je keuzes kunt maken in wie je investeert.

Tijd is een eindige bron. Je kunt niet met iedereen elke week koffiedrinken of een hele middag sporten. Wie je welke aandacht geeft en aan wie je tijd spendeert, is een belangrijke keuze. Zeker omdat je weet dat investeren ook opbrengst oplevert, namelijk allerlei soorten hulp om te komen tot een vervolgstudie, een stageplaats of zelfs een baan. Door nu goed in beeld te brengen wat jouw netwerkleden aan hulp kunnen bieden, heb je een overzicht van wat je hebt en van wat er nog ontbreekt.

Daardoor kun je ook kiezen welke nieuwe mensen je nog wilt leren kennen om minimaal voor de volgende onderwerpen netwerkleden aan je te binden:

- Iets leren waar ik nieuwsgierig naar ben.
- Oefenen met waar ik goed in wil worden.
- Uitproberen of iets bij me past.
- Informatie krijgen over dat wat ik graag wil weten.
- Laten zien wat ik kan.
- Voorbeelden zien en ervaren van anderen.

Iedereen kan van waarde zijn voor iemand anders. Je moet het alleen even (willen) zien. Het gaat hier om drie zaken: wat weet iemand, wat kan iemand en wie kent iemand. Deze opdracht helpt de leerlingen om anders (of bewuster) naar hun netwerk te kijken. Dus niet alleen vanuit ‘wie ken ik’ of ‘wie vind ik aardig’, maar bijvoorbeeld ook kijken naar de kennis of relaties van de ander. Mensen in het netwerk kunnen op verschillende manier van waarde zijn. De leerlingen gaan de mensen in hun netwerk beschouwen als ‘bron’ (van informatie, kunde of relaties).

Deze opdracht maken de leerlingen individueel of in groepjes. Eventueel kun je ter inspiratie en als introductie eerst één of meerdere voorbeelden van een enkele leerling klassikaal bespreken.

Stap 1a – Klassikale bespreking

Leg, aan de hand van het theoretisch kader, uit wat wordt bedoeld met ‘hulpbronnen’. Bespreek hoe je kunt kijken naar de mensen die je kent, lettend op wat de mensen die je kent: kunnen, weten, wie ze kennen.

Laat de leerlingen denken aan over één of twee mensen die ze kennen en vraag een aantal leerlingen met een voorbeeld te komen: “Ik heb een broer die..., hij kan mensen helpen met...”

Stap 1b – Individuele opdracht

1. De leerlingen nemen minimaal vijf willekeurige personen uit hun netwerk in gedachte.
2. Per persoon geven ze aan met wie de ander, die ze in gedachten hebben, iemand anders of henzelf zou kunnen helpen omdat hij iets (specifiek) weet of dat die persoon mensen kent die... (iets weten, iets kunnen of iemand kennen).

In de lesbrief voor de leerlingen staan de volgende voorbeelden:

- Je klasgenoot Maryam zit bij een tennisvereniging. Je weet dat haar tennisleraar ook werkt als zelfstandig fysiotherapeut.
  - Maryam kan hem vragen meer over zijn beroep te vertellen. Hij zou ook anderen kunnen helpen die vragen hebben over zijn vak. Hij kan haar ook voorstellen aan een collega-fysiotherapeut.
- Je vriend Cem kan heel goed nieuwe contacten leggen. Op een feestje stapt hij zo op een vreemde af en knoopt een gesprek aan.
  - Cem heeft vaardigheden waardoor hij snel en gemakkelijk contact maakt met mensen die hij nog niet (goed) kent. Dit is handig voor hemzelf, maar Cem kan daarmee ook iemand helpen die dat zelf niet goed durft. Bijvoorbeeld door zelf het eerste contact met de onbekende te leggen en daarna iemand anders aan hem voor te stellen.
- Merel haar vader is directeur van een schoenenfabriek. Hij kent ontzettend veel mensen.
  - Merel kan haar vader 'benutten' om in contact te komen met andere mensen.
- Eén van je klasgenoten heeft een oudere broer die Tim heet. Tim werkt als rechter en weet veel van de rechtspraak in Nederland en kent veel mensen.
  - Tim kan andere mensen helpen als zij iets willen weten over het werk van een rechter of het werk van de politie of van een advocaat. Hij kan ook anderen helpen door ze in contact te brengen met de mensen die hij kent.

Neem hier ongeveer 20 minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking

Besprek de opdracht klassikaal kort na en laat de leerlingen zoveel mogelijk verschillende voorbeelden geven van hoe iemand een ander kan helpen. Besprek wat iemand weet, wat iemand kan en wie iemand kent. Het kan natuurlijk ook zo zijn dat dat allemaal van toepassing is op één iemand.

Zo ervaren de leerlingen dat er verschillende soorten bronnen zijn (en dat mensen dus op verschillende manieren van waarde kunnen zijn voor anderen op basis van wat ze weten, kunnen of wie ze kennen). Met dit inzicht gaan de leerlingen met andere ogen kijken naar hun eigen netwerk en naar zichzelf.

De leerlingen gaan nu bewuster nadenken over de mensen die ze zelf kennen en wat deze mensen weten, kunnen en wie ze kennen. Een manier om naar de mensen die je kent te kijken, om ze uiteindelijk om hulp te kunnen vragen, hulp te kunnen aanbieden of voor te stellen aan mensen die hulp nodig hebben.

De leerlingen hebben erover nagedacht hoe iemand die zij kennen weer iemand anders kan helpen. Zij kunnen dat vertellen tegen deze persoon (als compliment) of ervoor kiezen om iemand bewust aan deze persoon voor te stellen (omdat hij of zij hulp nodig heeft).

Daarnaast geeft het je als docent én je leerlingen meer inzicht in elkaars netwerk!

- Vraag ter afsluiting van de opdracht of iedereen voorbeelden opschreef.
- Vraag per leerling om 'het mooiste' of het voor hun meest onverwachte voorbeeld te geven.
Vaak kom je pas op de hulp die mensen kunnen geven als je er over na hebt gedacht.

Opdracht 4.3 – Jouw hulp aan anderen

Docenteninstructie

Netwerken is gebaseerd op wederkerigheid. Je kunt iemand vragen om iets voor jou te doen, maar dan moet je zelf ook iets voor die ander betekenen. Sterker nog: die wederkerigheid begint bijna altijd bij jezelf. Je geeft eerst iets weg, voordat je een beroep doet op iemand anders. Daarom brengen de leerlingen in kaart welke hulp ze zelf aan anderen boden (of kunnen bieden). Misschien zijn ze het zich niet bewust dat ze al aan het netwerken zijn en/of dat ze voor iemand anders van grote waarde kunnen zijn.

Met deze opdracht staan de leerlingen nog eens bewust stil bij wat ze zelf kunnen en waar ze veel van weten. Deze opdracht geeft je als docent inzicht in hoe leerlingen elkaar onderling kunnen helpen (in het beantwoorden van hun LOB hulpvraag).

De waarde die jij vertegenwoordigt wordt zo heel inzichtelijk. Daarmee heb je ook een lijstje en overzicht van zaken die je bewust aan anderen kunt geven. Zet deze hulp ook actief in bij anderen en bouw zo aan een stabiele emotionele bankrekening.

Laat deze opdracht bij voorkeur individueel uitvoeren. Bij leerlingen die snel afgeleid zijn, moeite hebben om zich te concentreren en/of moeite hebben met een dergelijke reflectie-opdracht, kan het helpen als ze mogen overleggen met hun buurman of buurvrouw.

Laat de leerlingen individueel nadenken over de volgende vragen:

- Denk eens terug aan de laatste maand. Wie heb je geholpen en waarmee?
- Welke hulp kan jij zelf aan anderen aanbieden?

Geef de leerlingen hier ongeveer 10 minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking.

Bespreek de opdracht klassikaal na en laat zoveel mogelijk verschillende voorbeelden van hulp aan de orde komen. Op die manier ervaren de leerlingen dat hulp vele vormen heeft, waardoor ze met andere ogen naar hun eigen netwerk en zichzelf gaan kijken. Ook biedt het de leerlingen onderling informatie over hoe ze elkaar kunnen helpen. Misschien kent een klasgenoot wel iemand die voor de klas heel interessant zou kunnen zijn.

Sta in de nabespreking stil bij wat de leerlingen weten, wat ze kunnen en wie ze kennen. Dit kan plenair of in groepjes. Zo hebben de leerlingen én jizelf zicht op wat ze weten, wat ze kunnen en wie ze kennen.

Reflectievraag: Wie heb je zelf recent geholpen en waarmee?

Jouw eigen voorbeelden zijn zeer geschikt om te benoemen in de uitleg of bij de nabespreking.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch Kader

Een netwerkhulpvraag

Er zijn vele manieren om hulp te vragen. De mensen die we kennen kunnen ons helpen. Maar soms kennen we niemand of weten we niet wie ons kan helpen. We moeten dus met mensen praten om daar achter te komen. En om echt hulp te krijgen moeten we aan anderen vertellen wat we zoeken en goed aangeven welke hulp we nodig hebben.

Goede netwerkhulpvragen voldoen niet alleen aan de voorwaarden die zijn benoemd in het theoretisch kader bij de oriëntatiefase in deze les. Deze vragen moeten degenen aan wie ze worden gesteld ook helpen te denken over hulp die eventueel anderen die hij kan bieden.

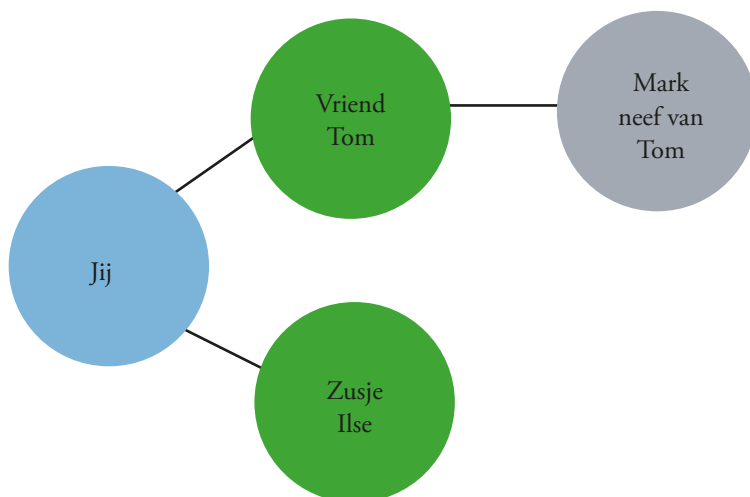
Een goede hulpvraag vraagt daarom naar een persoon. Een aantal voorbeelden:

- Ik ben op zoek naar iemand die mij iets meer kan vertellen over werken in de techniek.
- Ik ben op zoek naar een tandartsassistent. Dat lijkt me een leuk beroep en ik wil er graag meer over weten.
- Ik ben op zoek naar een advocaat of naar een officier van justitie. Ik wil graag rechten gaan studeren en ik ben benieuwd naar wat je daar allemaal voor moet doen om zover te komen.

Door aan te geven dat je op zoek bent naar *iemand* die je kan informeren over een bepaald onderwerp, gaan de mensen aan wie je de vraag stelt ook nadenken over wie zij kennen die zou kunnen helpen.

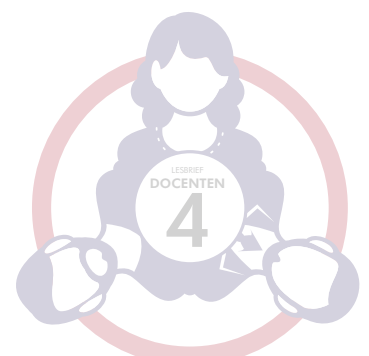
Eerste en Tweede orde netwerken

De mensen die je kent, kennen ook zelf weer mensen. Die mensen zouden je dus ook kunnen helpen. Dus jij kunt de mensen die jij kent helpen door ze in contact te brengen met anderen die zij nog niet kennen. We noemen dit het inzetten van het tweede orde netwerk.

Tom en je zusje behoren tot je eerste orde netwerk, je kent ze zelf. De neef van Tom ken je niet zelf, maar Tom kan je wel met hem in contact brengen. De neef van Tom behoort daarom tot je tweede orde netwerk. Als je op deze manier naar je netwerk kijkt, is je netwerk veel groter dan je denkt! En kan je dus met veel meer mensen in contact komen dan je vooraf wist.

Figuur 4 - 5 Voorbeeld eerste-orde-relatie en tweede-orde-relatie

Opdracht 4.4 – Iemand anders helpen

Docenteninstructie

Geven wat je zelf in de aanbieding hebt, zorgt ervoor dat je netwerk ook voor jou werkt. De wet van wederkerigheid is goed in te zetten. Door anderen te helpen toon je toegevoegde waarde en ben je zichtbaar waardoor anderen jou goed weten te onthouden. Het principe van 'kleine moeite, groot plezier' werkt hierbij heel goed. Doe iets voor een ander wat jou weinig inspanning kost, maar bij de ander heel goed wordt ontvangen, dan realiseer je voor jezelf een netwerk dat werkt.

De vorige opdrachten zijn de voorbereiding op dit deel van de lesbrief. Hier ga je met de leerlingen in op het mobiliseren (het inzetten) van het netwerk. Inzicht in het netwerk is leuk en nuttig, maar een netwerk levert pas echt iets op als je het actief gaat gebruiken. Door hulp te vragen of aan te bieden.

Deze opdracht is best pittig en komt daardoor het beste tot zijn recht als de leerlingen in groepjes samenwerken en kunnen overleggen. Ze brengen elkaar zo op ideeën, waardoor de opdracht gemakkelijker is uit te voeren.

De opdracht is eventueel ook individueel te maken. Loop in dat geval door de klas tijdens de uitvoering van de opdracht en probeer de leerlingen, waar nodig, te ondersteunen. Als de leerlingen vastlopen, dan zou je tussentijds een bespreking kunnen houden. Bespreek dan ter inspiratie van de groep een 'juiste' uitwerking van de opdracht door één van de leerlingen (of een voorbeeld van jezelf). Hierna gaan de leerlingen weer zelfstandig aan de slag met hun eigen opdracht.

De leerlingen gaan een aantal hulpvragen bespreken. Ze geven per hulpvraag aan op welke manier ze de persoon in kwestie (zelf) zouden kunnen helpen (eerste-orde netwerk) of wie vanuit hun eigen netwerk zou kunnen helpen (tweede-orde netwerk).

Laat elk groepje een hulpvraag bespreken. Deel de antwoorden van de groepjes met elkaar in de nabespreking. Eén van de leerlingen uit een groepje presenteert de antwoorden aan de klas.

Of: laat leerlingen de antwoorden op een flip-over vel schrijven en hang alle vellen op in de klas en laat de leerlingen erop reageren.

Voorbeeld vraag:

Shane wil later graag 'iets met bruggen' gaan doen. Hij kent niemand die bruggen ontwerpt, bouwt of plaatst. Hoe zouden jullie Shane kunnen helpen?

Mogelijke antwoorden:

- Je kunt Shane in contact brengen met je broer die als projectleider werkt bij een aannemer in de wegenbouw.
- Je las een artikel of je zag een filmpje over de bruggen van de toekomst. Misschien is dat artikel ook voor Shane leuk om te lezen. Je kunt het artikel aan hem doorsturen of hem vertellen waar hij het filmpje kan zien.
- Je zag pas een aanplakbiljet over een beurs voor beton-, weg- en waterbouw. Misschien is dit leuk voor Shane om heen te gaan? Je kunt hem over de beurs vertellen.
- De vader van een goede vriend werkt bij de gemeente en doet ook iets met bruggen. Misschien kun je Shane met hem in contact brengen.

Hulpvraag 1:

Martijn wil later gaan werken in de bouw, maar twijfelt nog of hij timmerman, schilder of loodgieter wil worden.

- Hoe zouden jullie Martijn kunnen helpen?

Hulpvraag 2:

Janneke zoekt een bijbaantje waardoor ze geld kan sparen om extra kleding te kopen.

- Hoe zouden jullie Janneke kunnen helpen?

Hulpvraag 3:

Isabel wil graag een beroep kiezen waarin ze 'iets met mensen' kan doen. Ze weet nog niet wat precies. Ze zoekt hulp om er achter te komen in welke beroepen je met mensen werkt.

- Hoe zouden jullie Isabel kunnen helpen?

Het is belangrijker dat elk groepje minimaal één hulpvraag goed bespreekt, dan dat alle hulpvragen besproken moeten worden per groepje.

Uiteraard kun je zelf nog andere hulpvragen toevoegen of de koppeling maken naar een project of opdracht voor de leerlingen waar ze hulp bij nodig kunnen hebben.

Geef de leerlingen hier in totaal (dus voor alle hulpvragen) ongeveer 20 minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking.

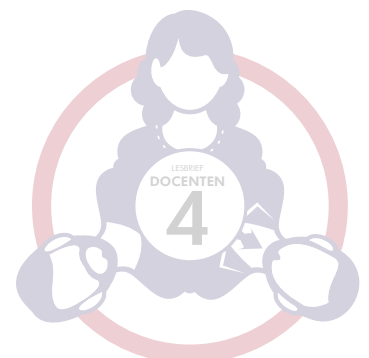
Bespreek de opdracht klassikaal na door bij elke hulpvraag stil te staan en na te gaan hoeveel hulp er in de klas al aanwezig is. Tijdens de nabespreking is het belangrijk dat de leerlingen beseffen dat hulp verschillende vormen kan hebben. En dat ze soms iemand ook kunnen helpen door hem te koppelen aan iemand anders door hun tweede orde netwerk in te zetten.

Let op dat de verschillende hulpvormen aan bod komen.

Vragen die je nog aan de leerlingen kunt stellen:

- Wie heeft er bij elke hulpvraag iets ingevuld waarmee je iemand kan helpen? Is dat:
  - Wat je zelf weet of wat iemand anders weet?
  - Wat je zelf of iemand anders kan?
- Wie je zelf kent?
- Wie kon zonder veel moeite antwoord geven op alle hulpvragen?
- Kan er iemand een vraag bedenken waarvan je denkt dat daarvoor geen hulp in of via deze klas te vinden?

Hoe zou je zelf (met jouw eigen netwerk) Martijn, Janneke en Isabel kunnen helpen?

Opdracht 4.5 - Welke hulp kun jij gebruiken? Welke vraag heb jij?

Docenteninstructie

Het netwerk werkt het beste als je specifiek bent in dat wat je zoekt. Jouw netwerkleden willen je beslist helpen, maar dan moeten ze wel weten waarmee. Oefenen met het concreet maken van jouw vraag is een belangrijke vaardigheid om het netwerk aan het werk te krijgen.

Met deze opdracht ontwikkelen de leerling(en) een heldere hulpvraag. Het gaat om een vraag over hun studie- of beroepskeuze. Mogelijk hebben sommige leerlingen nog geen idee welke hulpvraag ze hebben. Deze opdracht helpt ze een eerste stap te zetten. Sterker nog: het helder krijgen van de hulpvraag kan een hulpvraag op zich zijn! De opdracht begint individueel zelfstandig, waarna de leerlingen de uitkomst met een klasgenoot bespreken.

Een hulpvraag over studie- of beroepskeuze kan vele verschillende vormen hebben. Hieronder vind je een aantal (algemene) voorbeelden van vragen die door jouw netwerkleden beantwoord kunnen worden:

- **Kwaliteitenreflectie**
  - Ik ben op zoek naar iemand met wie ik kan praten over waar ik goed en minder goed in ben.
  - Ik ben op zoek naar een [beroepsbeoefenaar] die mij kan vertellen welke kwaliteiten en competenties nodig zijn voor het beroep dat ik later wil gaan uitvoeren.
- **Motievenreflectie**
  - Ik ben op zoek naar iemand met wie ik kan praten over verschillende soorten werkwaarden om uit te zoeken welke bij mij passen.
  - Ik ben op zoek naar iemand die me kan vertellen wat er mooi is aan het vak van...
- **Werkexploratie**
  - Ik ben op zoek naar [beroepsbeoefenaar], omdat ik graag wil weten wat voor opleiding(en) ik moet volgen om een bepaalde baan te kunnen krijgen.
  - Ik ben op zoek naar iemand die werkt in de [beroepsveld/sector] die me kan vertellen over de nieuwste ontwikkelingen in [beroepsveld/sector] of die me kan vertellen waar ik deze kan vinden.
  - Ik ben op zoek naar een stageplaats of werkervaring als ...

Stap 1

Elke leerling schrijft voor zichzelf een hulpvraag op:

- Ik ben op zoek naar iemand, die ... (iets weet / iets kan / iemand kent).

Geef de leerlingen hiervoor ongeveer 5 minuten de tijd.

Stap 2

Daarna vormen de leerlingen duo's met een leerling uit de klas waarvan ze denken dat hij kan helpen.

Na het opschrijven van de eerste versie van de hulpvraag gaan de leerlingen elkaar helpen om de hulpvraag concreet te maken. Dit doen ze door goed door te vragen. In de leerlingversie van de lesbrief zijn daarvoor hulpvragen opgenomen.

Geef de leerlingen in duo's hier in totaal ongeveer 10 minuten de tijd voor.

Stap 3

Laat de leerlingen vervolgens nadenken:

- Of ze mensen kennen die kunnen helpen.
- Of ze hun klasgenoot kunnen helpen.
- Of in hun tweede-ordenetwerk mensen zitten die kunnen helpen bij deze vraag.

Geef de leerlingen hiervoor ongeveer 15 minuten de tijd.

Informatie voor nabespreking.

Sta bij de nabespreking stil bij de verschillende onderdelen van de opdracht. Afhankelijk van het niveau van de leerling(en), houd je de nabespreking aan het einde of na elke fase van de opdracht.

Stap 1: Je gaat een netwerkhulpvraag opstellen.

- Hoe vond je het om een hulpvraag te bedenken? Was het moeilijk of eenvoudig? Waarom?

Stap 2: Is de vraag duidelijk?

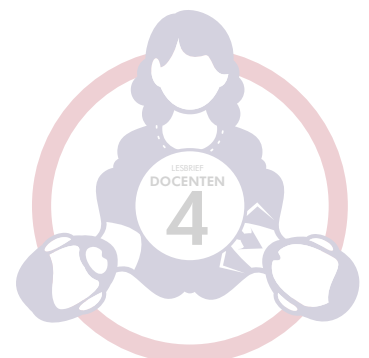
- Was jouw vraag meteen duidelijk voor de ander?

Ook al verwacht je dit niet zo was, laat de leerlingen dan toch gewoon aangeven van wel. Je kunt dan de onduidelijke vraag alsnog met de klas aanscherpen.

Stap 3: Wie kan je helpen?

- Wat doen je ouders en wie kennen ze? Heb je ooms of tantes, kennissen of vrienden die dit beroep hebben/ in ... sector werken?

Help de leerlingen na te denken wie ze kennen en wat deze mensen weten, wat ze kunnen en wie ze kennen.

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie: hebben de leerlingen een duidelijker beeld van wat netwerken is: hulp geven en hulp vragen? Begrijpen ze hoe je een goede netwerkhulpvraag opstelt?

Vraag na afloop wat de leerlingen van de les vonden.

- Wat hebben we gedaan?
- Wat hebben ze hiervan geleerd?
- Wat gaan ze er (morgen) mee doen?

Opdracht 4.6 - Huiswerkopdracht

Tijdens de les hebben leerlingen al nagedacht over wat ze voor iemand anders kunnen betekenen. De huiswerkopdracht gaat over gesprekken met netwerkleiden om hen te laten beschrijven waar de leerling goed in is, wat hij weet en wie hij kent. Het gaat hier opnieuw om 'weten, kunnen en kennen'. Iemand anders kan soms dingen in je waarderen die je zelf (nog) niet (meer) ziet. Bovendien zullen de meer bescheiden leerlingen het misschien lastig vinden om van zichzelf te zeggen waar ze goed in zijn. Dan is het wel zo eenvoudig als een ander dat voor ze doet.

Door deze opdracht oefenen de leerlingen meteen ook met het stellen van een hulpvraag.

Reflectie voor de docent: Wat kun je zelf betekenen voor iemand anders?

Wist je dat

- Je met iedereen met wie je omgaat hulp uitwisselt.
- Je met iedereen die je kent een emotionele bankrekening hebt.
- Hulp vragen aan anderen als heel moeilijk wordt ervaren.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

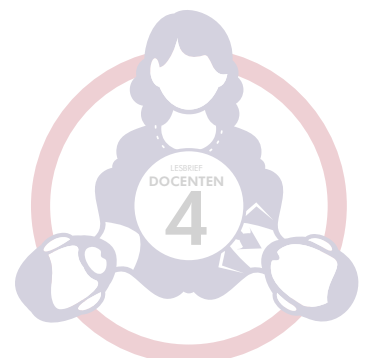
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 5

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 5 - DOCENTENHANDLEIDING - UIT HET OOG IS UIT HET HART

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuze proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document '*Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt*'.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docent instructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

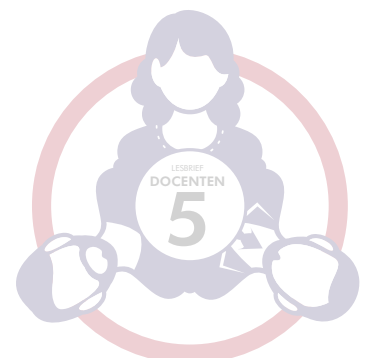
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Je kunt deze lesbrief inzetten voorafgaand aan of na afloop van een moment waarop de leerlingen nieuwe mensen leren kennen. Mensen die kunnen helpen bij de studie- of loopbaanvragen van je leerlingen. Dat kunnen activiteiten zijn zoals proefstuderen, open dagen bezoeken en maatschappelijke stages lopen. Na een eerste kennismaking moet contact onderhouden worden. De relatie moet worden bevestigd.

Deze les: Blijf in beeld en laat af en toe wat van je horen

In de vijfde les ontdekken de leerlingen dat slechts die mensen die je vaak ziet en spreekt ook echt op je netvlies staan. Ze leren dat het juist verstandig is om goed contacten te onderhouden met de mensen die je minder vaak ziet. Die mensen zijn meer divers en kunnen daardoor beter helpen dan de mensen die je goed kent (de kracht van zwakke relaties).

De leerlingen oefenen bewust contact met kennissen onderhouden (relaties bevestigen). Hoe ze bereiken dat anderen zich hun blijven herinneren, om zo de waarde van het netwerk nu en in de toekomst in stand te houden.

INHOUD

Lesbrief 5 - Docentenhandleiding - Uit het oog is uit het hart.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Leeswijzer.....	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Deze les: Blijf in beeld en laat af en toe wat van je horen	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les.....	4
Opbrengst en leerdoelen.....	5
Leerdoelen voor leerlingen.....	5
Opbrengst voor docent.....	5
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	6
Begrippenlijst	6
Reflectievragen voor docent.....	6
Opbouw van de les.....	6
Benodigde materialen.....	7
Voor de liefhebbers.....	7
Vier leerlingen als voorbeeld.....	8
Sandra in les 5.....	8
Bas in les 5	9
Oriëntatie fase.....	14
Theoretisch Kader	14
Opdracht 5.1– Wat doet iemand die netwerkt?	17
Vorbereidingsfase.....	18
Theoretisch kader	18
Opdracht 5.2 – Iemand met wie je contact onderhoudt denkt eerder aan je	18
Opdracht 5.3 – Nee, daar heb ik geen contact meer mee, die ken ik niet zo goed meer	19
Uitvoeringsfase.....	20
Theoretisch kader	20
Opdracht 5.4 – Aan wie kun je hulp vragen over je studie- of loopbaankeuzes?.....	20
Opdracht 5.5 – En nu aan de slag!	22
Opdracht 5.6 - Huiswerkopdracht	23
Evaluatiefase.....	23
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	24

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

In deze les gaan we in op *bevestigen*: hoe je de relaties die je al hebt onderhoudt.

Mensen vergeten je als ze jou een tijdje niet hebben gezien of gesproken. Je verdwijnt uit hun gedachten als je niet regelmatig iets van je laat zien of horen. Er zijn immers altijd anderen die zij wél regelmatig zien en spreken en die krijgen dan meer aandacht. Laat je een tijdje niets van je horen, dan ben je niet meer één van die 150 personen aan wie anderen denken als ze iets leuks willen gaan doen. Dat is het beroemde Dunbar nummer waar we al eerder over spraken.

Maar het gaat nog verder. De mensen die je 'vergeten', zullen je op den duur ook minder kunnen helpen. Na een tijdje weten ze niet meer zo goed wie je bent, waar je mee bezig bent en wat voor vragen je hebt. De oplossing? Doe je best om contacten te onderhouden. Dat is niet altijd even gemakkelijk en vraagt aandacht en een gestructureerde aanpak.

Thuis, op school, op je werk, op straat, bij je hobby- of sportclub, overal kom je vanzelf anderen tegen. Omdat je elkaar toch regelmatig ziet, kost het weinig moeite om die mensen te laten onthouden dat jij er ook nog bent. Ze spreken je en snappen waarmee je bezig bent en waar je naar zoekt. Je kunt ze daardoor gemakkelijk een vraag stellen.

Er zijn mensen die jij niet zo goed kent en die je niet zo vaak tegenkomt, maar waarvoor jij wel veel interesse hebt. Dat kan zijn omdat zij ergens heel veel van weten, dat je ze bewondert of heel interessant vindt vanwege hun beroep of omdat je ze gewoon heel leuk vindt. Met die mensen moet je juist heel bewust contact onderhouden. Mensen die jouw interesse opwekken kunnen je nu en in de toekomst mogelijk helpen. Daardoor is het verstandig om meer aandacht te besteden aan het contact met juist die mensen.

Maar er is nóg een reden om goed contacten te onderhouden met de mensen die je minder vaak ziet. De mensen die je minder goed kent kunnen je namelijk soms veel beter helpen dan de mensen die je goed kent. Hoe beter twee mensen elkaar kennen, des te groter is de kans dat ze veel dezelfde mensen als jij kennen. Ze kennen dan ook veel dezelfde *soort* mensen: met dezelfde levensstijl, interesses en ideeën. Voor netwerken geldt dat hoe meer dezelfde mensen jij en iemand anders samen goed kennen, des te minder deze relatie je in contact kan brengen met nieuwe ideeën. Dat komt doordat je vaak hetzelfde als de ander hoort en leest. Daardoor ontdek je weinig nieuwe mogelijkheden of interesses bij jezelf.

Je wordt gemakkelijker iets wijzer van 'bekenden' die verder van je afstaan. Dat noemen we de 'kracht van zwakke relaties'. De mensen die je minder goed kent lijken vaak minder op je. Ze hebben daarom andere, daardoor verfrissende, ideeën en ze hebben een ander netwerk dan jij. Ze kennen dus juist andere mensen dan de mensen die jij kent. En die mensen weten en kunnen weer andere dingen dan jijzelf of de mensen die jij kent.

Kortom, mensen die minder op jou lijken, jouw 'kennissen', kunnen je gemakkelijker op onverwachte ideeën brengen en kunnen je dus beter helpen. Zoals met jouw studie-, beroeps- en loopbaankeuzes.

Om mensen die je minder goed kent iets te kunnen vragen, moet je ervoor zorgen dat ze jou (een beetje) blijven kennen. Je moet daar meer je best voor doen dan bij je vrienden. Je moet dus bewust je relaties onderhouden met de mensen die niet zo veel op jou lijken. Het is waardevol om lijstjes te maken van mensen met wie je niet zo vaak contact hebt. Zorg dat je aan deze mensen regelmatig iets van je te laten horen of zien. Onderzoek van wetenschapper Dunbar toonde aan dat we maar van een beperkt aantal van de mensen die we kennen voor ogen hebben. Zijn onderzoek wees uit dat dit gemiddeld 150 relaties per persoon zijn. Deze mensen zitten voor in ons hoofd en daar onthouden we meer van. Wil je dat anderen jou onthouden, dan moet je daar iets voor gaan doen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen wat *bevestigen* van een relatie betekent.

Weten de leerlingen dat ze hun netwerk moeten onderhouden wil dat waarde hebben.

Ervaren de leerlingen wat voor activiteiten ze zelf al doen om hun netwerk te onderhouden.

Beseffen de leerlingen wat ze nog meer (zouden) kunnen doen om aan hun netwerk te werken.

Kunnen de leerlingen verschillende strategieën toepassen om hun netwerk te onderhouden.

Opbrengst voor docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Of leerlingen gemakkelijk kunnen aangeven hoe ze contact met anderen hebben;
- Op welke manier leerlingen contact met anderen onderhouden;
- Of leerlingen onbewust verschillende manieren om contact te onderhouden inzetten;
- Of leerlingen het spannend vinden om contact te onderhouden ;
- Of oefenen in rollenspellen de leerlingen vaardiger maakt in contact houden met anderen.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Bouwen van relaties	Het ontmoeten van nieuwe mensen of het opnieuw (beter) leren kennen van mensen met wie het contact verwaterd is.
Bevestigen van relaties	De relaties die we hebben onderhouden door op verschillende manieren te laten zien dat we nog bestaan én dat we aan die mensen denken.
Benutten van relaties	De relaties die we hebben hulp vragen en hulp geven.
Kracht van Zwakke relaties	De mensen die je minder goed kent kunnen je goed helpen. Juist omdat ze andere dingen kunnen, weten en andere mensen dan jij kennen.
Verwaterde relaties	De relaties die je met mensen hebt die je al een tijd niet meer zag of sprak. Je kent de mensen wel, maar eigenlijk weet je niet meer echt goed wie het zijn en wat ze ook al weer doen.

Reflectievragen voor docent

- Hoe onderhoud jij je relaties?
- Bel je wel eens met bekenden zonder echte aanleiding? Hoe attent ben je uit jezelf naar anderen?
- Heb je zelf contacten die je, bewust of niet, hebt laten verwateren?
- Welke personen zou je weer eens kunnen benaderen om de relatie te versterken?

Opbouw van de les

<i>Oriëntatiefase:</i>	De les start met het aangeven van de context en het theoretisch kader van sociale investeringen. In opdracht 5.1 worden de activiteiten van 'bevestigen' door de leerlingen gekoppeld aan zichtbaar gedrag.
<i>Vorbereidingsfase:</i>	Opdracht 5.2 en 5.3 zijn reflectie-opdrachten. De leerlingen worden zich bewust van hun eigen gedrag. Wat doen ze om relaties te onderhouden en helpt dit? Opdracht 5.4 gaat verder in op hulp zoeken en die te vragen aan de mensen die ze kennen én of de relaties die er zijn sterk genoeg zijn om vragen aan te durven en kunnen stellen.
<i>Uitvoeringsfase:</i>	Tijdens de laatste opdrachten van deze lesbrief gaan de leerlingen daadwerkelijk aan de slag met contact maken. De leerlingen brengen eerst in beeld wie ze kan helpen, aan wie ze een vraag kunnen stellen en hoe relaties eerst bevestigd kunnen (of moeten) worden.
<i>Evaluatiefase:</i>	Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling. Aan het eind van de lesbrief bespreek je kort samenvattend wat er in de les is gedaan én waarom het handig is om dit toe te passen voor studie- en loopbaankeuzes.
<i>Huiswerk:</i>	Deze opdracht doen leerlingen in de les of thuis. Ze brengen met deze opdracht de behandelde theorie in de praktijk.

Benodigde materialen

- Opdrachten uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- Flipover.
- Post-its.
- Netwerkactieplan.
- De leerlingen hebben een hulpvraag in het kader van hun studie- en loopbaankeuzes.
- Voor het uitvoeren van deze lesbrief is geen specifieke voorkennis nodig. Wel is het raadzaam of vooraf de begrippen uit lesbrief 1 met de leerlingen door te nemen.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Website	Nederlands
Titel:	Acht tips om namen te onthouden
Jaar:	2014
Bron:	Intermediair
Omschrijving:	Dit artikel geeft acht tips om namen te onthouden. Meteen een goede tip is om naar een visitekaartje te vragen. Het is natuurlijk ook belangrijk om zelf visitekaartjes bij je te hebben. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld zelf visitekaartjes maken.
Bron Internet	http://www.intermediair.nl/carriere/doorgroeien/competenties/8-tips-om-namen-te-onthouden

Artikel	Nederlands
Auteur:	Alexis van Dam
Titel:	Etiquette op <i>social media</i> voor een goede persoonlijke online dialoog
Jaar:	2014
Omschrijving:	Dit artikel gaat over de etiquette die geldt op <i>social media</i> en voor een goede persoonlijke online dialoog. Het artikel geeft algemene regels en het legt uit wat je wel en niet mag doen op bijvoorbeeld LinkedIn en Facebook.
Bron Internet	http://www.alexisvandam.nl/wp-content/uploads/2014/02/Social-Media-Etiquette-alexida.pdf

Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Klokhuis
Titel:	Wester - met het oog op social media
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een grappig filmpje over wat je wel en niet online moet zetten en wat er kan gebeuren met de informatie die je plaatst op <i>social media</i> .
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=JJkqenDX3dc
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Filmpje	Engels
Titel:	Connected, but alone?
Verteller:	Sherry Turkle
Jaar:	2012
Bron:	TED
Omschrijving:	Dit filmpje gaat over de invloed van de technologie op ons sociale leven. Mensen moeten meer echte contacten onderhouden dan via <i>social media</i> .
Bron Internet:	http://www.ted.com/talks/sherry_turkle_alone_together.html
Duur:	Ongeveer 20 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Sandra in les 5

Naast haar school, korfbal en haar werk bij de kaaswinkel, steekt Sandra al haar tijd in haar contact met anderen. Ze gaat naar alle verjaardagen, zit heel de dag op Facebook berichtjes te schrijven, te whatsappen naar personen en groepen en belt veel.

Sandra staat altijd in contact met anderen. Ze heeft moeite om 'nee' te zeggen en kan niet zo goed kiezen. Ze is daaraan op veel verschillende manieren veel tijd kwijt.

Tijdens het organiseren van een buurtbarbecue krijgt Sandra van alle burens en helpende vriendinnen aldoor berichtjes en vragen op haar WhatsApp, Facebook en sms. Ze wordt hier moe van en vraagt zich af waarom ze eigenlijk alle berichtjes leest. De organisatie van de barbecue gaat prima.

Op een dag stopt Sandra met het lezen van alle berichtjes in de WhatsApp-groepen en leest alleen nog maar de laatste berichten. Dit scheelt haar heel veel tijd en ze merkt dat ze steeds goed weet wat er aan de hand is. Ze kan gewoon meepraten. Het scheelt haar veel tijd.

Sandra hoort, doordat ze met heel veel mensen contact heeft, heel vaak dezelfde verhalen. Veel mensen die zij kent (van korfbal, haar werk, klasgenoten en de burens) kennen ook elkaar.

Sandra beseft dat ze niet met iedereen in haar netwerk evenveel contact hoeft te hebben om haar relaties te onderhouden en te weten wat er speelt.

Op een dag komt huisarts Paul de kaaswinkel weer binnen. Paul vraagt direct hoe het nu op school gaat met haar vakken biologie en verzorging. Dit zijn belangrijke vakken om als verpleegkundige te kunnen gaan werken. Paul en Sandra hebben weer een leuk en goed gesprek met elkaar, het is rustig bij de kaasboer. Ze hebben het over de vakken en andere dingen die Sandra leuk vindt en over biologie en verzorging.

Sandra vindt het fijn om met Paul te kletsen. Hij stelt haar andere vragen dan de mensen die ze veel spreekt en ziet. Ze gaat hierdoor nadenken over waar ze goed in is, wat ze leuk vindt én waarom. Sandra beseft in de avond dat de gesprekken met Paul, iemand die ze niet zo vaak ziet en spreekt, hele andere ideeën en gedachten opleveren.

Tijdens het avondeten vertelt Sandra haar moeder over het gesprek met Paul. Haar moeder zegt dat ze dan ook eens moet gaan praten met Hetty, een goede vriendin van haar moeder die Ambulanceverpleegkundige is. Zij kan Sandra meer vertellen over werken in de zorg.

Sandra belt Hetty na het eten op en vertelt haar dat ze graag een keertje met haar wil praten over haar werk als ambulanceverpleegkundige. Hetty vertelt Sandra dat het onder hoge druk snel nemen van beslissingen belangrijk voor haar werk op de ambulance is. Zij vindt het leuk, maar er zijn maar weinig mensen die dat kunnen. Sandra vraagt zich af of zij ook zo'n iemand is. Buren en vrienden vertellen haar als ze iets organiseert altijd dat ze goed beslissingen kan nemen.

Sandra heeft veel contact met de vele mensen die ze (goed) kent. Ze denkt daardoor niet vaak aan de mensen die ze niet zo goed kent. Omdat Sandra bijna al haar tijd steekt in mensen die ze goed kent, ontmoet ze de mensen die ze minder kent niet vaak. Ze spreekt ze daardoor ook weinig. Sandra beseft dat de mensen die ze minder vaak spreekt, haar juist nieuwe ideeën geven.

Bas in les 5

Bas met David bezocht GamesINC en ze hadden daar een super leuke dag. Hij zag hoe computerspellen worden bedacht en getekend met pen papier en hoe ze daarna digitaal worden gemaakt en geprogrammeerd. Hij probeerde daar veel nieuwe spellen en kreeg allerlei tips en *tricks* over spellen die hij zelf speelt.

Bas sprak tijdens zijn bezoek aan het gamebedrijf ook een aantal mensen, onder wie in de ochtend drie ontwerpers, tijdens de lunch de directeur en in de middag twee programmeurs. Vlak voordat Bas en David naar huis gingen, hadden ze nog een heel leuk gesprek een mevrouw (Tanja) die over de organisatie en stageplaatsen gaat. Zij vertelde over het bedrijf en dat ze altijd op zoek zijn naar mensen die nieuwe spellen willen testen voordat ze te koop zijn in de winkel. Dit lijkt Bas wel leuk om te doen.

Een maand later spreekt Bas weer met David. David vraagt hem hoe het gaat en of hij nog contact heeft gehad met GamesINC. David is vol enthousiasme over de nieuwe spellen die hij voor GamesINC test. Hij nam direct na hun bezoek contact op met Tanja en meldde zich aan als nieuwe testspeler. Bas vindt het leuk voor David, maar is ook wel jaloers. Eigenlijk baalt hij er van dat hij geen contact zocht met het bedrijf.

Na het gesprek met David belt Bas ook met GamesINC. Hij vindt dit hartstikke spannend, want hij belt eigenlijk nooit iemand op. Het gesprek gaat verrassend gemakkelijk. Tanja wist niet precies meer wie hij was, maar vond het heel fijn dat hij belde. Bas moet Tanja uitleggen wie hij ook al weer is en hoe hij haar kent. En zo kan Tanja hem zich weer herinneren. Na een leuk gesprek geeft Tanja aan dat hij de volgende maand kan beginnen met het testen van nieuwe spellen bij GamesINC op kantoor. Bas is trots op zichzelf dat hij heeft gebeld, maar vindt het jammer dat hij het niet eerder deed.

De volgende dag vertelt Bas vol trots tegen Richard dat hij voor GamesINC gaat werken. Richard vindt het hartstikke leuk voor hem. Hij maakt Bas een compliment dat hij zo goed is gaming dat hij *bugs* kan ontdekken.

Bas ziet de mensen die hij kent regelmatig. Hij hoeft dus niet op een andere manier contact te onderhouden met de mensen die hij kent. Maar als Bas nieuwe mensen leert kennen, moet hij het contact wel onderhouden, anders vergeten de mensen hem weer.

Netwerkprofiel Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar buren kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

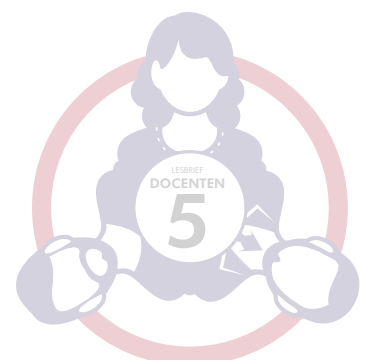
Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra.

Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

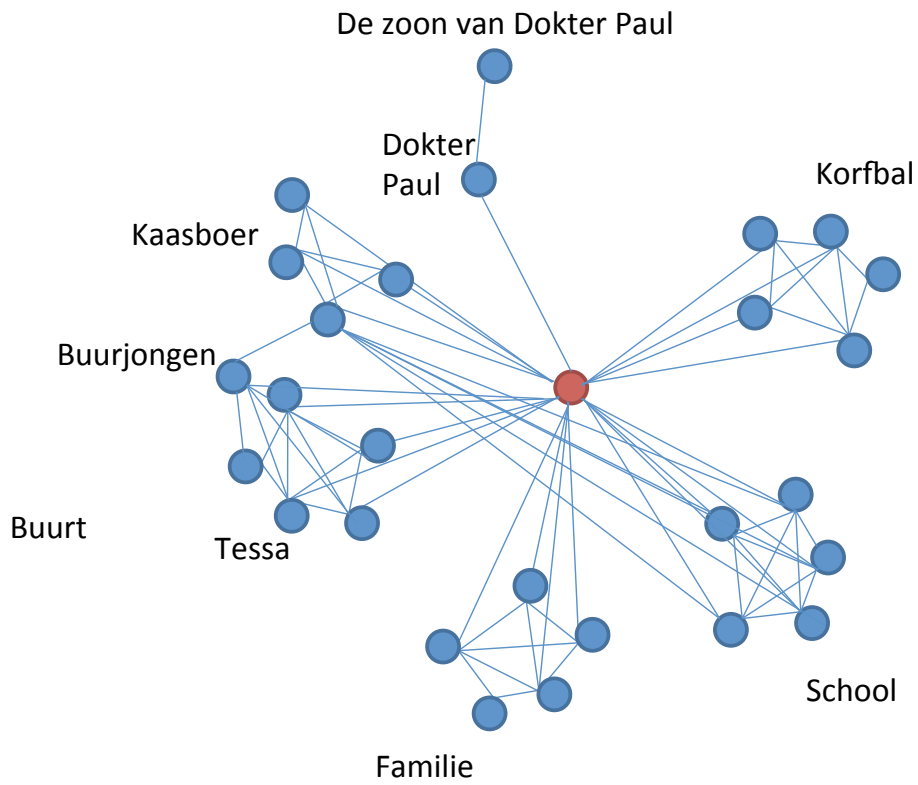
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er, zo uit:

Figuur 5 - 1 Het netwerk van Sandra

Netwerkprofiel Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

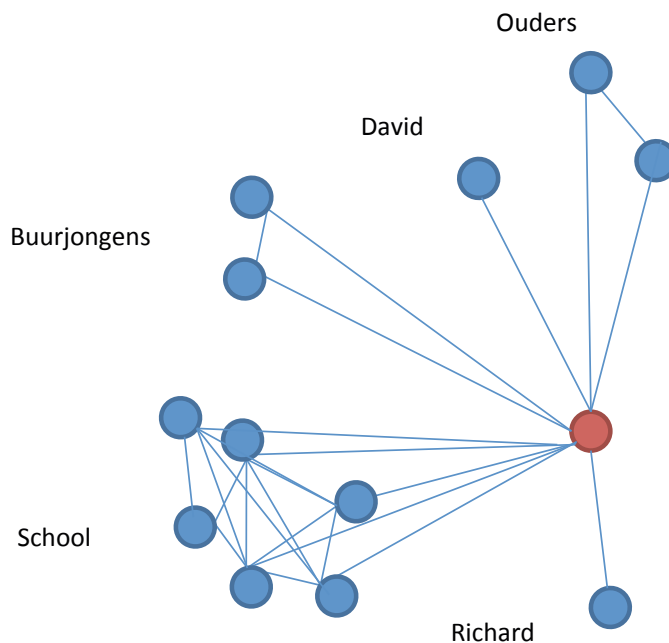
Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

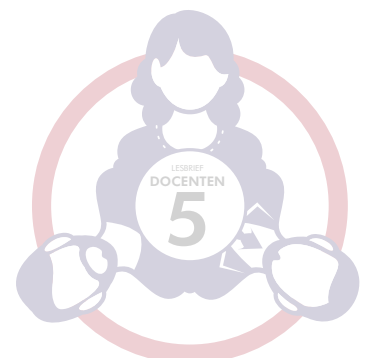
Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 5 - 2 Het netwerk van Bas

Netwerkbrengrst voor Sandra

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkbrengrst voor Bas

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIE FASE

Theoretisch Kader

Het woord 'netwerken' beschrijft zowel een set activiteiten als ook een proces. Netwerken is een voortdurend proces van mensen ontmoeten, besluiten of je ze later misschien nog eens wilt ontmoeten en, vooral, contact onderhouden. De kern van gericht werken aan je netwerk, is dat je je afvraagt wie jou nu of later kunnen helpen en al in die relaties structuur aanbrengen.

Hoe groter je netwerk wordt, hoe minder je iedereen altijd even veel aandacht kunt geven. Je kunt niet met iedereen die je ooit ontmoette het contact op dezelfde manier onderhouden. Samen koffiedrinken kost meer tijd dan het sturen van een digitaal berichtje. Je weegt de manier waarop en hoe vaak je het contact met iemand onderhoudt af aan de waarde die dat contact nu en later voor jou kan hebben. De manier waarop mensen relaties onderhouden is verschillend. Het hangt sterk af van iemand zijn persoonlijkheid en smaak.

Toen iedereen telefoon kreeg dacht men dat er meer afstand tussen mensen zou ontstaan. Het tegendeel bleek waar. Tegenwoordig hebben we de *social media*, waarmee we nu handig met veel verschillende mensen contact kunnen hebben en onderhouden. Ook als mensen ver weg wonen, zoals vrienden in het buitenland en de vele kennissen die we in ons leven ontmoeten.

Bewust netwerken, bijvoorbeeld in het kader van studie- en loopbaankeuzes doe je door je netwerk te laten groeien en daarna goed te onderhouden. We leren mensen kennen (relaties **Bouwen**), relaties onderhouden (**Bevestigen**) en om hulp vragen (**Benutten**)

Het onderhouden van relaties is een wezenlijk onderdeel van het werkwoord netwerken. Maar hoe doe jij dat eigenlijk? Wat is gebruikelijk? Wat heeft de manier waarop je het aanpakt met je cultuur te maken? Wat is de kunst van het handen schudden, wat is beleefd en hoe voer je een plezierig gesprek? Wanneer stuur ik een brief? En vooral, waarom heeft het onderhouden van relaties zin als het gaat om mijn loopbaanontwikkeling?

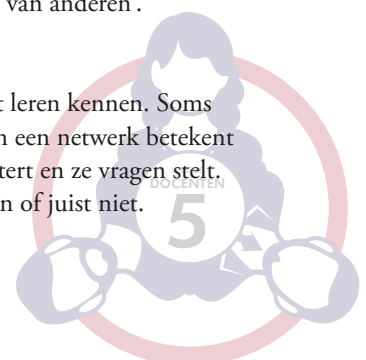
Voor loopbaansturing wil je jouw netwerk voor je laten werken. Je zet je netwerk actief in als je aan de mensen om je heen vraagt of zij je ergens bij kunnen en willen helpen. Die hulp kan van alles zijn, van beter worden in een bepaalde vaardigheid en daarmee oefenen, kennis inwinnen over een bepaald beroep of sector, tot een dagje meelopen met iemand met een bepaald beroep. Bij deze manier van netwerken heb je zelf het stuur in handen. Jij bepaalt wanneer en aan wie je iets vraagt (je netwerk actief inzet).

Je kunt je netwerk ook gewoon achter de hand hebben (je netwerk passief inzetten). Dat betekent dat het netwerk voor jou doorwerkt zonder dat je erbij bent of dat je op dat moment zelf hulpvragen stelt. Het zijn die momenten dat de mensen om jou heen op het goede moment aan je denken en je attenderen op een kans of een mogelijkheid. Of dat ze zomaar uit zichzelf met informatie komen over het vak wat jij overweegt te kiezen of dat ze je meenemen naar iemand voor wie jij bewondering hebt. Deze methode werkt alleen als mensen zich jou herinneren en goed weten waar ze je bij kunnen helpen.

In beide gevallen geldt dat er onderhoud nodig is. Daarbij is eerlijk ruilen de basisregel. Op de lange termijn is het voor iedereen duidelijk dat we ons aan de regel 'voor wat hoort wat' houden. We houden ons zelfs aan die regel als we nieuwe mensen nog maar net hebben ontmoet. Daarbij ruilen we al meteen iets met een lage drempel: onze aandacht voor de ander (de wet van de wederkerigheid). In relaties bouw je naar elkaar 'tegoeden' op die je met elkaar uitwisselt. Dus als ik naar jouw verhaal luister, luister jij weer naar mij. Help ik jou met verhuizen, dan sta ik voor je klaar als jij praktische hulp nodig hebt van mij. Krijg jij van mij belangrijke informatie, dan ben ik er voor jou met een luisterend oor. Wordt de ruil onevenwichtig, in onbalans, dan voelen we ons daarbij ongemakkelijk. We worden toch niet gebruikt door anderen? Daarom is het belangrijk om een relatie te onderhouden en in stand te houden en is netwerken niet 'het gebruiken van anderen'.

Bouwen

Bouwen aan een relatie betekent zowel nieuwe mensen leren kennen als weten wie je (ongeveer) wilt leren kennen. Soms weet je namelijk precies wie je wilt leren kennen, zoals mensen met een bepaald beroep. Bouwen aan een netwerk betekent ook dat als je nieuwe mensen leert kennen, je aandacht hebt voor deze mensen en dat je naar ze luistert en ze vragen stelt. Dat doe je omdat je dan, na deze eerste ontmoeting, kunt kiezen of je met hem contact blijft houden of juist niet.

Het betekent ook dat je naar plekken gaat om de mensen te ontmoeten die passen bij wat je zoekt of datgene kunnen bieden waarbij je hulp nodig hebt.

‘Bouwen’ betekent bij bestaande relaties dat ze aandacht nodig hebben als ze op een laag pitje zijn komen te staan (zijn verwaterd). Het is nodig om de verwaterde relatie te verstevigen. Bouwen aan relaties doe je altijd met de mogelijkheid in het achterhoofd om deze relaties nu of in de toekomst te kunnen benutten. Om deze mensen later om hulp te kunnen vragen.

Bouwen, hoe dan?

- Handeling: jouw netwerkverlanglijst gebruiken en doelgericht (nieuwe) mensen ontmoeten.
- Betekenis: uitbreiden van het netwerk en het opnieuw activeren van slapende relaties.
- Middelen: een artikel of blog schrijven, virtuele netwerken doorzoeken en bevragen, een nieuwsbrief versturen, lid worden van een organisatie, een organisatie oprichten, plaatsnemen in een bestuur, presentaties geven, informatieavonden houden of andere bijeenkomsten organiseren, bijeenkomsten bezoeken, vragen aan bekenden of ze je voorstellen aan nieuwe mensen.
- Vaardigheden: oprechte belangstelling, vragen stellen, luisteren, betekenisvolle gesprekken voeren, verbreden van gespreksonderwerpen, mensen ontmoeten in een andere context dan je gewoonlijk doet.

Bevestigen

Bevestigen betekent dat je in contact blijft met de mensen die je kent. Het betekent dat je mensen de mogelijkheid geeft om jou te onthouden en op het juiste moment te herinneren. De meest bekende Nederlandse vorm van de bevestiging van een relatie is het sturen van een kerstkaartje. We geven daarmee aan ‘ik ben er nog, ben jij er ook nog’.

Bevestigen, hoe doe je dat?

- Betekenis: oprechte aandacht besteden aan bestaande relaties
- Middelen: artikelen, blogs of filmpjes doorsturen, e-mailen, *social media* gebruiken, in virtuele netwerken actief zijn, bedankjes sturen, kaarten en brieven sturen, uitjes organiseren, bellen, uitnodigingen delen, samen tijd doorbrengen, mensen aan elkaar voorstellen, cadeaus geven, sporten en hobby's delen, borrelen, SMS-en, et cetera.
- Vaardigheden: inleven in het belang van een ander, niet nalaten om aandacht aan iemand te schenken

Benutten

Dit is de belangrijkste ‘B’ van het netwerken, want wat heb je aan het onderhouden van al je relaties zonder dat die wat opleveren? Het rendement van een relatie kan zeer divers zijn. Het kan zijn een luisterend oor bieden, geïnspireerd raken tot het ontvangen van kennis. Benutten betekent ook dat je hulp kunt bieden aan jouw relaties en die hulp ook bereid bent te geven.

Benutten, hoe dan?

- Handeling: hulp vragen en geven aan de mensen die je kent.
- Betekenis: waarde creëren voor jezelf en anderen, geïntroduceerd worden bij anderen.
- Middelen: e-mailen, *social media* gebruiken, virtuele netwerken bevragen, uitjes organiseren, samen tijd doorbrengen, sporten en hobby's delen, borrelen, telefoneren, bellen, SMS-en, et cetera.
- Vaardigheden: weten wat je wilt bereiken, andere mensen om hulp durven vragen.

Laat de leerlingen voorafgaand aan de les zelf filmpjes opzoeken over netwerkbijeenkomsten en netwerkborrels en deze filmfragmenten met hun klasgenoten bespreken. In de filmfragmenten zien de leerlingen personen die contact leggen met anderen en dit op diverse manieren onderhouden. Laat de leerlingen individueel opschrijven wat ze de personen in de filmfragmenten zien doen. Het gaat erom dat ze het *gedrag* benoemen.

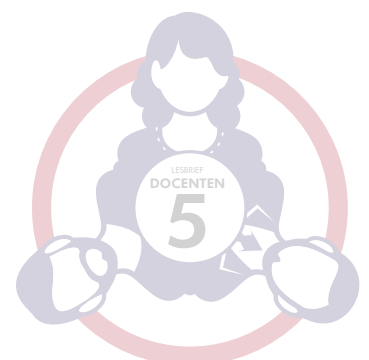
In de nabespreking laat je de leerlingen vertellen wat ze hebben gezien; dit schrijf je op het bord. Je kunt ervoor kiezen om dit per filmfragment te doen of aan het einde na het zien van alle filmfragmenten (dit is afhankelijk van de kwaliteit van de waarnemingen van de leerlingen).

Vervolgens ga je samen met de leerlingen de activiteiten/gedragingen proberen te clusteren. Het is de bedoeling dat dit uiteindelijk uitmondt in de theorie van de 3B's.

Het is belangrijk om vervolgens samen met de leerlingen stil te staan bij het belang van elke B. Dit kan door de volgende vragen klassikaal te bespreken:

- Waarom is het belangrijk om te blijven bouwen aan je netwerk?
- Wat gebeurt er als je een nieuw contact niet bevestigt?
- Waarom kun je een nieuw contact niet direct benutten (dus bevestigen overslaan)?
-

Opdracht 5.1– Wat doet iemand die netwerkt?

Docentinstructie

Overzicht en inzicht in jouw netwerk leidt tot een bepaalde strategie en acties. Netwerken, netwerkgesprekken voeren, netwerken benutten, het zijn allemaal acties waar een bepaald gedrag bij hoort. De leerlingen observeren een persoon die zij zelf als goede netwerker betitelen en maken expliciet welk gedrag in hun ogen tot de waardering leidt. Vervolgens benoemen ze voor zichzelf met welk gedrag ze zich willen identificeren en wat ze ook willen doen.

De leerlingen benoemen iemand die zij een goede netwerker vinden. Dat kan een docent zijn, maar natuurlijk ook een ander netwerklid of bijvoorbeeld iemand die bekend is van televisie. Help de leerlingen op weg door ze te laten denken aan iemand die heel attent is. Iemand die veel contact heeft door bijvoorbeeld berichtjes op Facebook te plaatsen, te bellen, sms'en of een kaartje te sturen én die ook veel vragen stelt en oprecht geïnteresseerd is hoe het gaat en ook zonder aanleiding contact opneemt.

Hebben de leerlingen hier moeite mee, kies dan iemand uit die (bijna) alle leerlingen kennen. Denk aan een andere docent, de schooldirecteur, een (lokale) beroemdheid of iemand anders die op veel verschillende manieren relaties onderhoudt en weet te benutten.

Laat de leerlingen noteren waarom ze deze mensen een goede netwerker vinden of waarom ze denken dat hij veel contacten heeft.

Vraag de leerlingen op hun opdrachtenvel schrijven wat ze deze mensen zien doen.
Daarna noteren ze wat ze zelf doen om contacten te onderhouden.

Help de leerlingen op weg met voorbeelden van het gedrag zoals genoemd in het theoretisch kader.

Stap 1. Hang een flip-over vel op met daarop Bevestigen.

Stap 2. Leg uit wat de term betekent.

Stap 3. Vraag de leerlingen wat voor gedrag past bij bevestigen. Dit gedrag staat ook omschreven in het theoretisch kader.

Stap 4. Laat de leerlingen het gedrag op een geeltje schrijven en op het vel plakken.

Stap 5. Houd in de gaten of ze de juiste koppeling maken tussen het gedrag en het werkwoord.

Stap 6. Bespreek de oefening na met de klas. En benoem waar nodig dat het gedrag meer past bij bijvoorbeeld bouwen of benutten.

Informatie voor nabespreking

Bij de nabespreking is het belangrijk om met de leerlingen stil te staan bij het belang van sociale investeringen. Dit kan door de volgende vragen klassikaal te bespreken:

- Waarom is het belangrijk om contact te onderhouden?
- Wat gebeurt er als je een nieuw contact niet bevestigt?
- Waarom kun je een nieuw contact niet direct benutten (dus bevestigen overslaan)?
Mensen moeten je eerst vertrouwen, mensen moeten je iets gunnen.
- Welk gedrag past bij jou?
Welke dingen zou je kunnen doen om contact te onderhouden (kies uit de voorbeelden die je zelf hebt aangegeven)?

Neem in totaal 20 minuten de tijd voor deze opdracht, inclusief nabespreking en toelichting van de theorie.

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Het is niet alleen belangrijk om contacten te onderhouden, maar ook om daarin bewuste keuzes te maken. Bel dus niet alleen regelmatig iemand omdat je die erg aardig vindt. Zorg voor bewust contact met iemand omdat hij nu of later voor jou van waarde kan zijn.

Contact zoeken met andere mensen vinden we gemakkelijk als het laatste contact nog niet zo lang geleden is. Ook vinden we het eenvoudig om contact te zoeken met mensen die we goed kennen. Als het langer geleden is dat je elkaar sprak of zag, ontstaat er aarzeling om alsnog contact op te nemen.

Onderhouden we niet geregeld contact met onze relaties, dan verwateren deze contacten en wordt het lastiger om een beroep te doen op deze mensen. Je bent letterlijk en figuurlijk minder in beeld bij deze personen. Daardoor zullen ze ook minder snel aan je denken als ze iets interessants voor je voorbij te zien komen.

Opdracht 5.2 – Iemand met wie je contact onderhoudt denkt eerder aan je

Docenteninstructie

Reflecteren op je eigen netwerkgedrag betekent dat je ook aanpassingen kunt doen om jouw inspanningen effectiever en leuker te maken.

In de vorige opdracht ging het over netwerkgedrag van een ander. In deze opdracht worden de leerlingen zich bewust van hun eigen netwerkgedrag. Wat doen ze zelf al om hun netwerk te onderhouden en wat ze daaraan (nog meer) zouden kunnen doen voor hun studie- en loopbaanvragen.

Gebruik bij deze oefening de verzamelde activiteiten die de leerlingen op het flip-over vel plakten.

Stap 1. Laat de leerlingen individueel op hun antwoordvel schrijven welke van de zojuist benoemde activiteiten zij zelf al doen en met welke regelmaat. En natuurlijk wat dat oplevert.

Als de leerlingen op nieuwe ideeën komen, laat ze deze dan toevoegen op het flip-over vel.

Stap 2. Vraag de leerlingen welke van deze activiteiten ze (bijna) nooit doen.

Stap 3. Vraag hen ook aan te geven waarom ze bepaalde activiteiten wel of niet doen.

Heeft dit te maken met onbekendheid (niet eerder aan gedacht), met onzekerheid (spannend om te doen, angst voor afwijzing) of waren ze er tot nu niet overtuigd van het nut ervan? Of zijn er nog andere redenen?

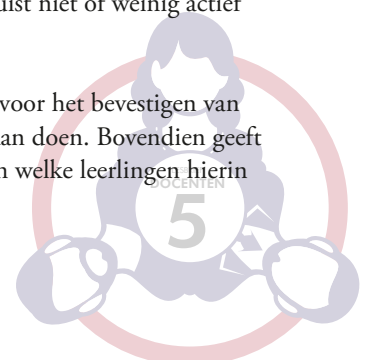
Loop tijdens het maken van de opdracht door de klas en kijk wat de leerlingen opschrijven en of het ze lukt om de opdracht te maken.

Neem hier ongeveer 15 minuten de tijd voor, inclusief nabespreking.

Informatie voor nabespreking

Tijdens de nabespreking vraag je een aantal leerlingen wat ze opschreven. Kies die leerlingen bij wie je tijdens het maken van de opdracht zag dat zij veel diverse activiteiten uitvoeren. Of kies de leerlingen die op dit moment juist niet of weinig actief zijn om hun netwerk te bevestigen.

De nabespreking is voor de leerlingen nuttig, omdat ze van elkaar horen wat hun klasgenoten doen voor het bevestigen van hun contacten. Zo kunnen ze elkaar op ideeën brengen en aansporen om dat (ook) iets (vaker) te gaan doen. Bovendien geeft het je als docent inzicht in welke leerlingen (bewust of onbewust) al redelijk actief zijn op dit vlak en welke leerlingen hierin nog extra stimulans en/of ondersteuning kunnen gebruiken.

Vragen om aan een aantal leerlingen te stellen:

- Welke activiteit doe je het vaakste?
Waarom?
- Welke activiteit doe je bijna nooit?
Waarom?
- Welke activiteit doe je nooit?
Waarom?
- Zijn er activiteiten die je nooit eerder deed, maar waarvan je denkt dat je die wel kunt doen?
Welke?

Opdracht 5.3 – Nee, daar heb ik geen contact meer mee, die ken ik niet zo goed meer

Docenteninstructie

Relaties verwateren als je er geen aandacht aan besteed. Dat werkt twee kanten op. De leerlingen laten waarschijnlijk zelf relaties verwateren, maar andersom zijn er natuurlijk ook netwerkleden die niet langer aandacht aan de leerlingen besteden. Deze oefening geeft zicht op slapende relaties uit het verleden. Mogelijk geven deze relaties aanleiding tot hernieuwd contact en zo een betere benutting van het netwerk dat er al is.

De leerlingen voeren deze opdracht bij voorkeur individueel uit en denken zoveel mogelijk zelf na. Hierna kunnen zij de uitkomsten, eventueel in duo's of kleine groepjes, nabespreken en de resultaten met elkaar delen. Tijdens de nabespreking worden de resultaten breder gedeeld en volgen er enkele reflectievragen.

Stap 1. Laat de leerlingen op het antwoordvel aangeven met welke personen ze twee jaar geleden nog contact hadden en nu niet meer en waarom.

Geef de leerlingen hier ongeveer 10 minuten de tijd voor.

(Geef ze ongeveer 10 minuten de tijd als ze dit met één of meerdere klasgenoten willen bespreken.)

Loop tijdens de opdracht door de klas om te zien wat de leerlingen invullen.

Informatie voor nabespreking

Zijn er leerlingen die relatief veel personen opschrijven waarmee ze geen contact meer hebben? Het kan zijn dat deze leerling(en) vooral heel goed zijn in het aangaan van nieuwe contacten, maar minder sterk zijn in het onderhouden ervan. Leerlingen die met vrijwel iedereen in hun netwerk nog steeds contact hebben, zijn wellicht juist sterk in het onderhouden van relaties, wat ze veel tijd kost.

Of iemand veel of weinig relaties heeft en onderhoud zegt nog niet veel over hoe nuttig die relaties zijn voor het krijgen van de benodigde hulp. Het zegt ook niets over of de relaties die er zijn ook worden benut.

Vragen die je aan de leerlingen kunt stellen:

- Wie heeft er mensen opgeschreven die ze niet meer spreken?
  - Wie zijn dat en weet je waarom je ze niet meer spreekt?
  - Dacht je de afgelopen tijd nog wel eens aan deze mensen?
  - Kunnen deze mensen je misschien helpen met de vraag die je hebt over je studie- of loopbaankeuze?
  - Wat kun je doen om het contact met deze mensen weer aan te halen?

Je kunt ook nu weer verwijzen naar de activiteiten die de leerlingen eerder opschreven.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

Jouw leerlingen zijn eigenaar van hun eigen loopbaan. Dat betekent keuzes maken, ook in het onderhouden van contacten met anderen. Welke keuzes maken jouw leerlingen? Waarom? Wat weten ze van hun netwerkcontacten? De volgende opdrachten gaan in op :

- Weten wie je wat kunt vragen.
- Voelen en ervaren wat het is om wat met netwerkcontacten te doen.
- Planmatig aan de slag met jouw netwerk.

Opdracht 5.4 – Aan wie kun je hulp vragen over je studie- of loopbaankeuzes?

Docenteninstructie

In deze opdracht zijn de leerlingen zich meer bewust de koppeling met hun loopbaanvraag. Zie ook lesbrief 4. Indien de leerlingen nog geen concrete LOB hulpvraag hebben, laat ze dan nadenken over van wie ze die informatie over verschillende opleidingen en beroepen die ze leuk vinden zouden kunnen krijgen. De uitkomsten lenen zich om daadwerkelijk in te zetten in het kader van de vragen over studie- en beroepskeuzes.

Stap 1. Laat de leerlingen nadenken over bekenden die op wat voor manier dan ook zou kunnen helpen bij hun LOB hulpvraag.

Stap 2. Laat de leerlingen nadenken of ze deze mensen al om hulp kunnen vragen. Durven ze om hulp te vragen? Is de relatie sterk genoeg, dus kennen ze de mensen goed genoeg om ze om hulp te vragen?

Heeft de leerling de relatie voldoende bevestigd en onderhouden of is er eerst actie nodig om de relatie te versterken voordat om hulp kan worden gevraagd?

Deze opdracht maken de leerlingen individueel en stimuleert ze tot reflectie. Laat de leerlingen hierna de uitkomsten in kleine groepjes bespreken en elkaar kritische vragen stellen en op ideeën brengen. Mogelijk zijn sommige leerlingen te bescheiden. Ze zullen de personen uit hun netwerk nooit snel om hulp vragen omdat ze dat te spannend vinden of iemand niet tot last willen zijn. De kritische vragen van hun klasgenoten kunnen deze leerlingen aan het denken zetten.

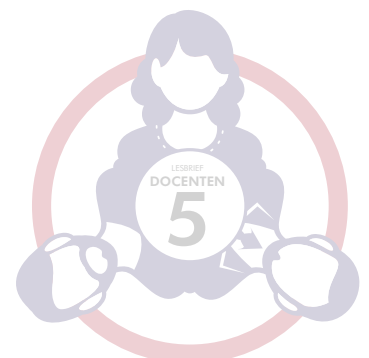
Deze voorbeeldvragen staan in de leerlingversie van de lesbrief:

- Waarom denkt je klasgenoot dat hij of zij geen contact met iemand kan opnemen?
- Heeft hij of zij deze persoon al eens om hulp gevraagd? Zo ja, waar ging dat over?
- Wat zou er gebeuren als je het gewoon wél doet?
- Wat is het ergste dat kan gebeuren?

Geef de leerlingen eerst ongeveer 10 minuten de tijd om de opdracht individueel te maken.

Geef ze daarna 15 minuten de tijd om de uitkomsten in subgroepen te bespreken.

Loop tijdens het maken van de opdracht door de klas om te zien wat de leerlingen opschrijven en bespreken.

Informatie voor nabespreking.

Deze opdracht geeft je inzicht in hoeverre de leerlingen weten welke vragen ze aan hun netwerkcontacten kunnen stellen. Ook geeft het inzicht of ze hulp durven te vragen aan de mensen die ze kennen en waarom ze dat eventueel niet durven. Het geeft je inzicht in wat de leerlingen zelf vinden van hun relaties en of die eerst nog moeten bevestigen of niet.

Vragen die u kunt stellen aan de leerlingen:

- Wie moet eerst nog werken aan de relatie voordat hij of zij aan de mensen die die hij of zij kent vragen kan stellen over studie- of loopbaankeuzes?
Vraag enkele leerlingen om een voorbeeld te geven.
- Wat kun je doen om de relatie te bevestigen, voordat je de vraag durft te stellen?
Dit legt de link naar de verschillende activiteiten die de leerlingen kunnen ondernemen.

Opdracht 5.5 – En nu aan de slag!

Docenteninstructie

Het daadwerkelijk benaderen van iemand uit hun netwerk kan voor leerlingen best spannend zijn. Bijvoorbeeld omdat ze dit niet gewend zijn om te doen of omdat ze iemand niet tot last willen zijn.

Deze opdracht stimuleert leerlingen om over die eventuele drempel heen te stappen en het gewoon te gaan dóen. Netwerken is een werkwoord, dus oefening baart kunst! Haal vooral ervaringen op om daarna met elkaar te bespreken hoe netwerken misschien nog makkelijker en leuker wordt.

Tijdens deze opdracht gaan de leerlingen daadwerkelijk actie(s) ondernemen om een contact in hun netwerk te benaderen met een hulpvraag.

Hierbij zijn twee varianten mogelijk:

1. De leerlingen gaan iemand uit hun netwerk benaderen die ze kennen en aan wie ze iets zouden kunnen vragen.
2. De leerlingen gaan (aanvullend) iemand uit hun netwerk benaderen met wie de relatie is verwaterd. Een relatie die nu te zwak is om die persoon direct om hulp te vragen. De eerste actie naar deze persoon is bedoeld om de relatie weer sterker te maken, de banden aan te halen. Dit met het idee dat dit contact waardevol kan zijn bij het helpen beantwoorden van de LOB hulpvraag van de leerling.

Bepaal of de leerlingen alleen opdracht 1 maken of ook opdracht 2. Dit is afhankelijk van hoe ervaren de leerlingen zijn met netwerken. Voor leerlingen die nog nauwelijks (bewust) kennis hebben gemaakt met netwerken, zal variant 2 mogelijk een stap te ver zijn. Het is belangrijk dat de leerlingen eerst vertrouwen opbouwen in het netwerken, voordat ze dingen gaan doen die echt heel gewoon voor ze zijn.

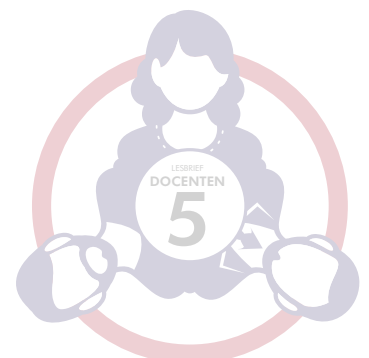
De leerlingen maken deze opdracht individueel en mogen elkaar daar eventueel bij helpen. Sommige leerlingen zullen als actie benoemen dat ze iemand gaan bellen. Het zou mooi zijn als ze dat telefoontje tijdens de les ook echt plegen (en dit niet gebruiken als lespauze). Is bellen echt niet mogelijk of wenselijk, laat de leerlingen dan een tekst uitschrijven die ze zullen uitspreken aan de telefoon. Laat ze zo precies mogelijk aangeven wanneer ze het gesprek alsnog gaan voeren. Geeft dit eventueel als huiswerk op en kom hier tijdens een volgende les op terug.

Een mooie tussenvorm is om de leerlingen dit te laten oefenen in de vorm van een rollenspel. Laat ze nadenken over wat ze willen zeggen en dat spelen. Ze kunnen de opdracht als huiswerkopdracht meekrijgen voor de aansluitende les en het opnemen in hun portfolio. Het rollenspel biedt de kans om hun netwerkvaardigen te oefenen.

Loop tijdens de uitvoering van de opdracht door de klas en assisteer waar nodig leerlingen bij het ondernemen van de actie. Bijvoorbeeld door met ze mee te denken over een e-mailbericht of door ze suggesties te geven hoe ze een zwakke(re) relatie zouden kunnen versterken.

Geef de leerlingen hier 15 minuten de tijd voor of zoveel tijd als er over is in het lesuur.

Is er voldoende tijd over, dan is het leuk als enkele leerlingen hun succesverhaal met anderen mogen delen. Dit geeft energie (het is gelukt!) en stimuleert de andere leerlingen om ook over een bepaalde drempel heen te stappen.

Opdracht 5.6 - Huiswerkopdracht

Docenteninstructie

Misschien dat netwerken wel naar meer smaakt. Laat de leerlingen met een relatie naar keuze oefenen en daarop reflecteren. Hoe was het om de actie uit te voeren? Heeft de actie opgeleverd wat ze ervan hadden verwacht en gehoopt? Wat is er sindsdien gebeurd? Heeft de persoon met wie ze contact opnamen bijvoorbeeld naar de leerling actie terug ondernomen?

De acties die jouw leerlingen willen ondernemen kunnen ze opnemen in hun netwerkactieplan.

Laat tijdens de oriëntatiefase van de volgende les enkele leerlingen kort iets vertellen over hun huiswerkopdracht. Ervaringen delen zorgt voor verbinding tussen de leerlingen. Het geeft ze het gevoel dat ze dit samen doen en hierin niet alleen staan. Het is fijn om te horen als anderen iets ook spannend vinden.

EVALUATIEFASE

De leerlingen hebben zelf hun netwerkopdrachten mogen kiezen. Reflecteer met de leerlingen op de keuzes die ze maakten. Wat zeggen die keuzes over de leerling? Zijn interesses? Wat is hij te weten gekomen over zijn netwerkcontacten? Wat is hij over zichzelf te weten gekomen? Hoe makkelijk en logisch vinden de leerlingen het om contact op te nemen met bekenden en mensen uit het verleden?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

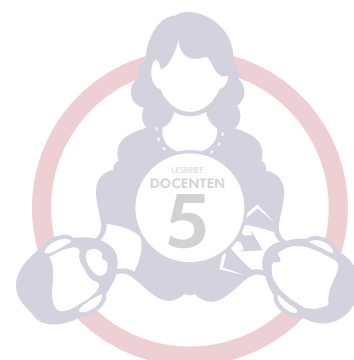
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 6

Docenten

project
Stimulering LOB

VORAAD

LESBRIEF 6 – DOCENTENHANDLEIDING – DE CURSUS NIEUWE MENSEN LEREN KENNEN

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Deze les: De kunst van het handen schudden en andere praktische vaardigheden

In de zesde les gaan leerlingen verder werken aan hun vaardigheden om relaties met anderen te bouwen. Ze oefenen met kennis maken en de juiste indruk maken, door nieuwe plekken te bezoeken en af te stappen op nieuwe mensen. Ook worden ze zich ervan bewust dat ze zich aan anderen kunnen laten voorstellen via de mensen die ze zelf al kennen.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

De lesbrief kun je inzetten voordat de leerlingen nieuwe mensen gaan leren kennen. Dat kan bijvoorbeeld zijn op een beroepenbeurs, op een open dag van een school en voorafgaand aan hun eerste stagedag. De lesbrief geeft de leerling handvatten om een goede eerste indruk achter te laten.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

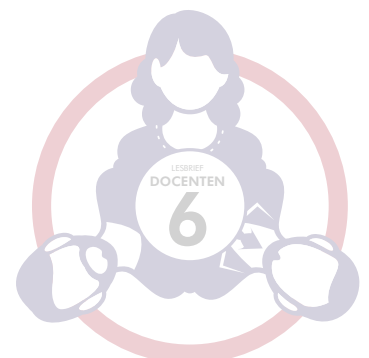
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingenversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 6 – Docentenhandleiding – De cursus nieuwe mensen leren kennen.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Deze les: De kunst van het handen schudden en andere praktische vaardigheden	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch Kader en onderwerp van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen.....	6
Leerdoelen voor leerlingen:.....	6
Opbrengst voor docent:.....	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Inleiding.....	7
Begrippenlijst	7
Reflectievragen voor docent.....	7
Opbouw van de les.....	7
Benodigde materialen.....	7
Voor de liefhebbers.....	8
Vier leerlingen als voorbeeld.....	8
Jan in les 6.....	9
Bas in les 6	9
Oriëntatie- en voorbereidingsfase	13
Theoretisch kader	13
Opdracht 6.1 – Ehhh, ik ben ehhh.....	16
Uitvoeringsfase.....	18
Theoretisch Kader – bijeenkomsten bezoeken.....	18
Opdracht 6.2 – Op wie zou jij afstappen?.....	19
Opdracht 6.3 - En toen werd het stil.....	21
Evaluatiefase.....	22
Huiswerkopdracht 6.4 - Aan de slag, contact maken!	22
Wist je dat.....	23
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	24

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Als je weet hoe je netwerk eruit ziet, wat voor hulp erin zit of ontbreekt, en wat je ermee kunt, dan heb je inzicht. Je kunt tot de conclusie komen dat je sommige soorten mensen nog niet kent of nog geen antwoord kunt krijgen op de vragen die je hebt. Je moet je netwerk dus gaan uitbreiden. Je moet andere mensen gaan leren kennen. Vaak lijken de mensen die je nog niet kent niet op jezelf of op de mensen die je al kent. Maar het zijn juist de mensen die erg van jezelf verschillen die jou vaak goed kunnen helpen. Zij weten en horen andere dingen en kennen ook weer andere mensen. Dus hoe moeilijk het ook is om nieuwe mensen te leren kennen, het kan je heel goed helpen.

Dit is de tweede lesbrief over het bouwen van je netwerk. Deze lesbrief vereist enige voorkennis uit de eerdere lesbrieven. Het 3 B-model geïntroduceerd: Bouwen, Bevestigen en Benutten kwam in lesbrief 5 aan de orde.

Bouwen gaat over het uitbreiden van je netwerk. Doelbewust nieuwe mensen ontmoeten, om daarmee je netwerk groter of meer divers te maken. Dat is ook het reactiveren van 'slapende relaties'.

Leerlingen zullen bewust moeten bouwen aan hun netwerk om hun daarin antwoorden te vinden voor hun LOB hulpvraag. Zonder actief aan het netwerk te bouwen, bestaat de kans dat het netwerk te homogeen wordt of blijft en bijvoorbeeld overwegend bestaat uit klasgenoten en andere leeftijdgenoten.

Daarnaast hebben leerlingen mogelijk 'slapende relaties' in hun netwerk zitten. Dus mensen die ze enigszins kennen, maar waar ze niet actief contact mee onderhouden. Dit kunnen juist mensen zijn die van grote waarde kunnen zijn in het kader van LOB.

Bevestigen richt zich op het oprecht aandacht besteden aan bestaande relaties. Hierdoor wordt de relatie onderhouden en blijft deze sterk. Zonder (oprechte) aandacht kan de relatie verwateren van een sterke naar een zwakke relatie. Het wordt dan lastiger om hulp te vragen en te krijgen.

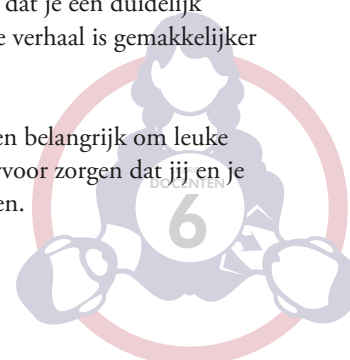
Benutten gaat over de activiteiten die je onderneemt om je netwerk in te zetten om je doelen te realiseren, zoals ook aan de orde kwam in lesbrief 4.

Natuurlijk kijk je op internet voor informatie over een bepaalde opleiding of over een beroep, lees je brochures en bezoek je open dagen. Maar het heeft voordelen om te gaan praten met mensen die er verstand van hebben. Mensen die bepaalde opleidingen volgden of het beroep van je keuze uitoefenen.

Nieuwe mensen leren kennen vinden we spannend. Op vreemden afstappen met een vraag kan je ook een beetje onzeker maken. Je vraagt je misschien af of mensen zitten te wachten op een gesprek met jou. En hoe breng je het gesprek op gang en hoe wordt het een leuk gesprek?

Ga je nieuwe mensen ontmoeten, zorg er dan voor dat je een plezierige 'gesprekspartner' bent. Zorg dat je een duidelijk gesprek gaat voeren en een goede indruk achterlaat. Er is dan meer reden om jou te onthouden én je verhaal is gemakkelijker door te vertellen. Je weet immers nooit wie je gesprekspartner daarna weer ontmoet.

Waar ga je het over hebben? Wat wil je die mensen vertellen en wat wil je ze vragen? Het is niet alleen belangrijk om leuke vragen te kunnen stellen, maar ook om nuttige vragen te stellen die jou verder helpen. Vragen die ervoor zorgen dat jij en je gesprekspartner elkaar onthouden. Want... pas als mensen onthouden wie je bent, willen ze je helpen.

Ga je nieuwe mensen ontmoeten, zorg er dan voor dat je een plezierige 'gesprekspartner' bent. Zorg dat je een duidelijk gesprek gaat voeren en een goede indruk achterlaat. Er is dan meer reden om jou te onthouden én je verhaal is gemakkelijker door te vertellen. Je weet immers nooit weet wie je gesprekspartner daarna weer ontmoet.

In deze lesbrief kijken we naar wat nodig is om nieuwe mensen te leren kennen en een leuk gesprek te voeren.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen:

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen op wat voor manieren je je netwerk kunt uitbreiden.

Voelen de leerlingen zich meer zeker om zich voor te stellen aan onbekenden.

Waarderen de leerlingen het als anderen moeite voor ze willen doen om tijd voor hen vrij te maken.

Waarderen de leerlingen het als anderen ze in contact brengen met anderen die kunnen helpen met studie- en loopbaankeuzes.

Kunnen de leerlingen succesvol in contact komen met onbekenden.

Kunnen de leerlingen zichzelf voorstellen, dusdanig dat ze onthouden worden.

Kunnen de leerlingen een leuk gesprek aangaan en op gang houden met een onbekend iemand.

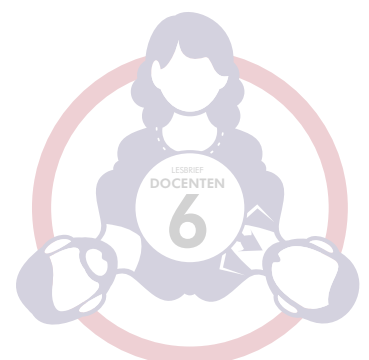

Kunnen de leerlingen andere mensen aan elkaar voorstellen.

Opbrengst voor docent:

Aan het einde van deze les heb je zicht op:

- Welke leerlingen zichzelf gemakkelijk voorstellen aan anderen.
- Welke leerlingen moeite, en dus extra hulp, nodig hebben bij het voeren van gesprekken.
- Aan welke manieren de leerlingen het eerst denken, en waaraan ze de voorkeur geven, voor het leren kennen van nieuwe mensen.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Introduceren

Twee personen aan elkaar voorstellen.

Reflectievragen voor docent

- Hoeveel mensen leerde je de afgelopen maand leren kennen?
- Op welke manier leer je nieuwe mensen kennen? Wat doet je daarvoor en waar ga je naar toe?
- Stel je bezoekt een congres voor docenten. Je collega's zijn er nog niet, op wie stap je af? Waar let je op?
- Hoe vaak stel je jezelf aan anderen voor?

Opbouw van de les

*Oriëntatiefase +
voorbereiding:*

In deze les lopen enkele lesfasen enigszins door elkaar. In het eerste deel van deze lesbrieft besteden we aandacht aan de oriëntatie met een rollenspel. Daarin gaan we aan de slag met nieuwe mensen leren kennen. De leerlingen oefenen zo veilig en met bekenden wat ze later zelf in de praktijk gaan brengen. Tijdens deze les ligt de nadruk op doen, logisch want deze les richt zich vooral op vaardigheden.

De les start met een rollenspel. Leerlingen worden direct in het diepe gegooid en gaan oefenen met het kennismaken met onbekenden, zonder theoretische handvatten. Tijdens de nabespreking wordt de theorie toegelicht en aangevuld.

Uitvoeringsfase:

Ook in opdracht 6.2 en 6.3 gaan de leerlingen actief aan de slag. Opdracht 6.2 gaat over het maken van een bewuste keuze op wie je wel (en niet) afstapt. In welke situatie is de kans op contact groot en wanneer kun je beter besluiten om geen contact met iemand te zoeken? Opdracht 6.3 gaat in op de vaardigheid om een gesprek op gang te houden. Nadat ze hebben gezien hoe het niet moet, gaan ze zelf oefenen.

Evaluatiefase:

In de laatste opdracht is er tijd voor reflectie. Hier kunnen de leerlingen even bijkomen van alle energieke oefeningen. In dit deel van de les is er aandacht voor de welke plekken waar je mensen kunt leren kennen en andere activiteiten om je netwerk uit te breiden. Een huiswerkopdracht sluit de les af.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit lesbrieft.
- Antwoordformulieren.
- Lied van Harry Jeckers 'De cursus nieuwe mensen leren kennen' te vinden op Youtube.
- Foto's van situaties en personen (voor opdracht 6.2).

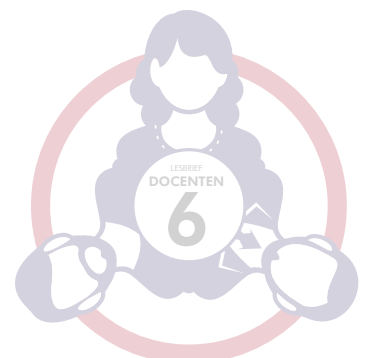
Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Titel:	A Failure to Communicate
Kanaal:	Tyler Legrand
Jaar:	2011
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dit filmpje gaat over een meisje met hoofddoek die op het station wat wil vragen aan iemand anders. Dit gaat niet helemaal goed en er ontstaat een miscommunicatie.
Bron Internet	http://www.youtube.com/watch?v=8Ox5LhIJSBE
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Voor docenten:

Artikel	Engels
Auteur:	Jessie Bakens, Henri L.F. de Groot, Peter Mulder, Cees-Jan Pen
Titel:	Soort zoekt soort
Bron:	Platform 31 en Vrije Universiteit Amsterdam
Omschrijving:	Een zeer uitgebreid document dat op sociaal vlak kijkt waarom 'soort, soort zoekt'. Ook de vraag welke soort, soort zoekt wordt beantwoord. Dit wordt gedaan aan de hand van verschillende disciplines waaronder sociologie, economie, planologie en geografie.
Bron Internet:	http://www.platform31.nl/publicaties/soort-zoekt-soort

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Jan in les 6

Jan sprak met Cees, de jazzmuzikant en collega van oom Maarten. Jan kent Cees doordat hij aan zijn oom vroeg of hij mensen kent die een muziekinstrument bespelen. Oom Maarten stelde direct voor om hem in contact te brengen met zijn collega Cees en gaf aan dat Jan naar Cees kon bellen. Oom Maarten informeerde Cees dat Jan naar hem zou bellen. Jan en Cees hadden een leuke eerste afspraak en spraken uitgebreid over Jazzmuziek. Ook gingen ze samen naar een Jazzconcert en hadden ze een hartstikke leuke avond. Jan kon eindelijk eens vrijuit praten over zijn passie, het maken van muziek. Ze spraken over muziek en over hun werk. Cees die zelf kandidaat accountant is, vertelde Jan dat hij timmerman een prachtig vak vindt. Jan vertelde Cees dat hij iets anders zou willen doen, maar niet goed weet wat. Cees geeft Jan het advies om vooral te gaan praten met veel mensen die andere beroepen hebben.

Jan beseft dat hij niet zo veel mensen kent met een beroep buiten de bouw. Na het concert dronken Cees en Jan nog wat met de mensen uit de band. Jan stapte op de trompettist af en gaf hem een compliment voor zijn spel. Nadat ze zich aan elkaar voorstelden hadden ze een leuk gesprek en hoorde Jan dat de trompettist Glenn heet. Ze hadden samen een heel gesprek over trompet spelen en Glenn vertelde enthousiast over het spelen in een band.

Jan vroeg of Glenn zijn geld alleen verdient met trompet spelen, maar hij bleek daarnaast als ontwerper bij een standbouwbedrijf te werken. Hij ontwerpt beursstands en verzorgt de podia en aankleding van festivals.

Ze vinden het een grappig toeval dat Jan ook bouwer is en raakten zo verder in gesprek over hun beroepen. In het gesprek spraken ze het ook over de berekenen van kosten, iets dat Glenn minder leuk aan zijn werk vindt. Hij doet liever creatieve taken. Jan dacht dat Cees daar misschien wel iets leuks over kon vertellen en stelt Glenn voor aan Cees.

Jan en Glenn spreken nog een keer af, want Jan wil graag meer weten over het spelen in een band én wat je als timmerman allemaal kunt doen in de standbouw en aankleding van evenementen. Glenn was zo enthousiast over zijn werk en de creativiteit die hij daarin kwijt kan. Dat leek Jan ook wel wat.

Jan had een leuk gesprek met Glenn omdat ze onderwerpen hadden om over te praten en Jan verschillende vragen stelde. Het was gemakkelijk voor Cees om met Glenn in gesprek te komen doordat Jan hem aan Glenn voorstelde. Het voordeel van iemand voorstellen is dat je zelf niet de eerste stap hoeft te zetten, je wordt geïntroduceerd. En degene die je aan iemand voorstelt geeft je al meteen iets aan waarover je met de ander kunt praten.

Als je een ander aan iemand voorstelt, vinden de mensen die je aan elkaar voorstelt jouw (ook) leuk(er).

Bas in les 6

Bas vindt het spannend om voor het eerst naar GamesINC te gaan. Hij heeft het gevoel alsof hij voor het eerst naar een echte baan toe gaat. Dat hij serieus wordt genomen. Ze waarderen hem daar en willen graag dat hij spellen komt testen.

Bas vindt het moeilijk en spannend om nieuwe mensen te leren kennen. Hij weet niet zo goed hoe hij dat moet doen en hij vindt het moeilijk om een gesprek te voeren. Meestal gaat het ontmoeten van nieuwe mensen bij hem stroef.

Na zijn eerste dag bij GamesINC bedenkt Bas zich dat hij heel veel nieuwe mensen leerde kennen en dat hij heel leuk met ze heeft gepraat. Het was heel gemakkelijk om met de mensen bij GamesINC te praten, ze waren allemaal net zo gek op games als dat hijzelf.

Bas werd eerst door Tanja aan iedereen binnen GamesINC voorgesteld. Hij schudde iedereen even kort de hand, vertelde zijn naam en hoorde de naam van de ander en wat voor werk die daar deed. Tanja stelde Bas voor als 'degene die op de gamebeurs tweede was geworden bij hun gamewedstrijd'. Hierdoor wist iedereen bij de lunch nog wie hij was en hoe hij bij GamesINC terecht kwam.

Bas vond het gemakkelijk om te praten met zijn collega's. Tijdens de lunch zat hij met Peter te kletsen. Peter vertelde over zijn werk. Doordat ze het hadden over games ontwerpen en spelen, had Bas veel vragen voor Peter. Het was voor Bas gemakkelijk om deze vragen te stellen en te bedenken. Zijn mentor had hem getipt om wat vragen te bedenken. Dat vond Bas maar raar, maar hij had het gelukkig wel gedaan en was daar achteraf blij om. Toen Bas en Peter eenmaal in gesprek waren, liep het gesprek heel gemakkelijk en wist Bas heel veel andere vragen te stellen.

Peter vertelt Bas, dat als hij meer wil doen in de gamewereld, hij contact moet zoeken met mensen die les geven of werken bij een opleiding voor Game Design.

Netwerkprofiel Jan

Jan is 18 jaar oud. Jan werkt sinds dat hij 15 jaar oud was als timmerman bij Timmerbedrijf de Losse Schroef, het bedrijf van zijn vader. De omgeving van Jan gaat ervan uit dat hij later de zaak zal overnemen.

Jan weet dat zelf nog niet zo zeker. Hij ziet zichzelf niet zijn voor altijd bij dezelfde werkgever werken. Ook vindt hij zijn werk lichamelijk zwaar, met vaak te veel dezelfde taken.

Jan heeft een groot netwerk. Hij kent veel mensen. Zijn netwerk bestaat uit timmermannen en mensen met andere beroepen in de bouw, zoals loodgieters en metselaars. Daarnaast kent hij een aantal administratief medewerkers en verpleegkundigen (de collega's en partners van de bouwvakkers).

Jan heeft sinds hij startte met werken eigenlijk niet veel contact meer met zijn oud-klasgenoten. Hij spreekt vooral af met collega's die ook in zijn voetbalelftal zitten. Jan heeft wel contact met zijn burens. Hij spreekt ze niet heel vaak en weet niet welk werk zij doen. Jan heeft veel contact met zijn ouders en broers en zussen. Zijn broers zijn ook timmerman en zijn zussen werken op administratiekantoren.

Jan kent dus aardig wat mensen (collega's, burens en familie), maar mensen die veel op hemzelf lijken. Ze hebben hetzelfde opleidingsniveau (MBO), ze zijn ongeveer even oud als hijzelf en ze hebben een beroep waarmee ze met hun hoofd en handen werken. De mensen die Jan kent zijn heel handig. Ze hebben weinig verstand van de advocatuur, financiën of wettelijke regelingen. Jan kan in zijn netwerk wel hulp vinden om zaken te maken, maar financiële of hulp bij het doen van zijn belastingaangifte wordt een stuk lastiger.

De mensen die Jan kent werken bijna allemaal bij dezelfde werkgevers en wonen in hetzelfde dorp. Om een beter beeld te krijgen van wat hij wil en kan, moet Jan nieuwe mensen leren kennen. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij al kent.

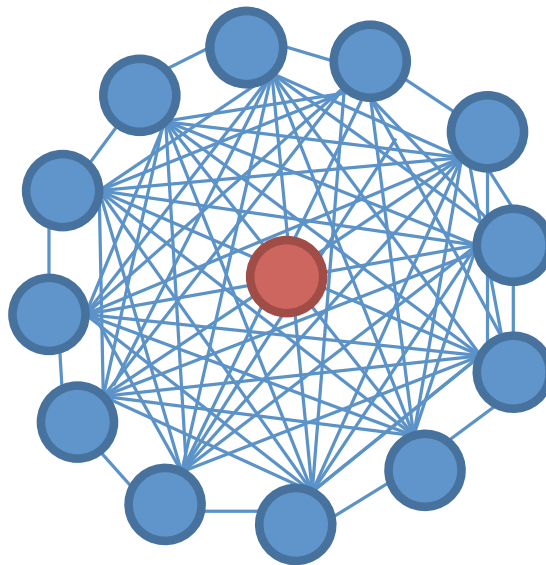
Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Tijdens het feest spreekt Jan ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van de ouders van Jan.

Jan kan goed trompet bespelen. Eigenlijk wil hij daar meer mee doen, het is zijn passie. Hij denkt er aan om naar het conservatorium te gaan. De mensen in zijn omgeving vinden dat maar uitsloverij en dat je met trompet niet je brood kunt verdienen.

De vorm van het netwerk van Jan:

Jan is de rode stip in de netwerktekening. De blauwe stippen zijn de mensen die Jan kent. De lijntjes geven aan wie elkaar kennen.

Figuur 6 - 1 Het netwerk van Jan

Netwerkprofiel Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

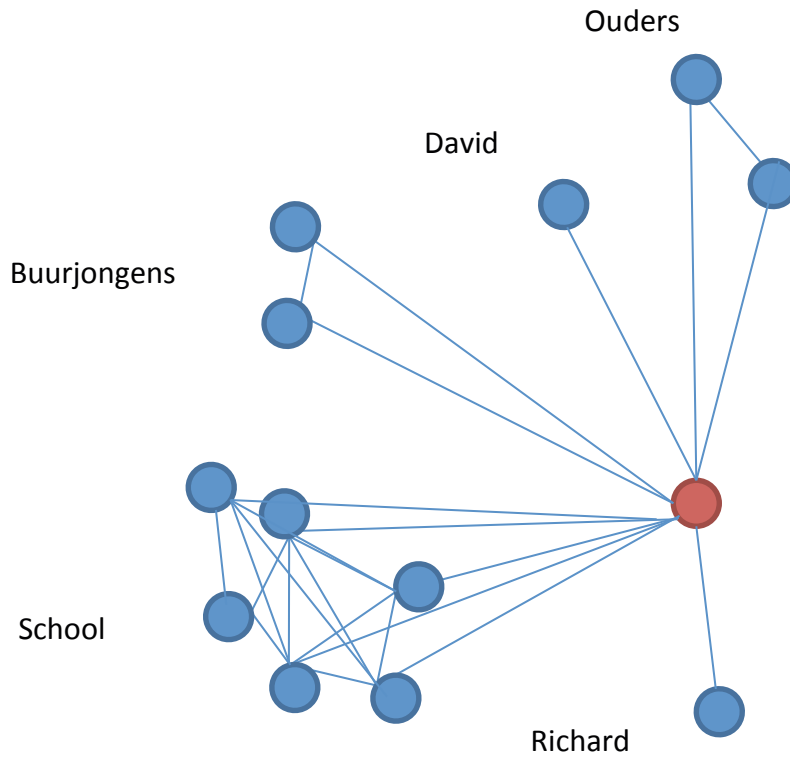
Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

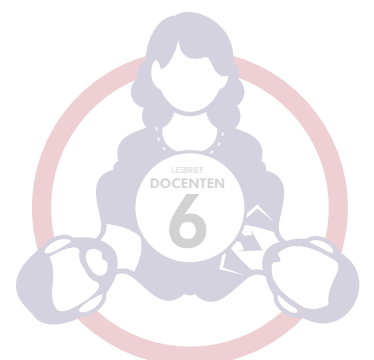
Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 6 - 2 Het netwerk van Bas

Netwerkopbrengst voor Jan

Door de gesprekken die Jan voerde met mensen die hij nog niet kende, ontdekte hij dat:

- Hij mooie dingen maken belangrijk vindt.
- Hij verder moet kijken dan doorgaan met timmeren.
- Hij in zijn woonplaats veel dezelfde mensen tegenkomt en daardoor weinig nieuwe ideeën hoort.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Er meer mensen zijn die het leuk vinden om nieuwe dingen te maken.
- Hij het leuk vindt om nieuwe dingen te ontwerpen en dat hij creatief is.
- Je nieuwe dingen te weten komt als je op mensen afstapt die je nog niet kent.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkopbrengst voor Bas

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIE- EN VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Nieuwe mensen leren kennen

Als je weet wat je wilt, dan kun je nadenken over wie je daarbij kunnen helpen. Soms zijn dit mensen die je al kent, soms zijn het mensen die je nog niet kent. Als het mensen zijn die je nog niet kent, moet je die nieuwe mensen leren kennen.

Er zijn verschillende manieren waarop je nieuwe mensen kunt leren kennen:

1. Je laten voorstellen.
2. Nieuwe plekken bezoeken, waar je mensen kunt ontmoeten die je nog niet kent.
3. Online actief laten zien dat je bestaat en contact zoeken.
4. Contact opnemen met mensen die je niet kent door ze te bellen of te e-mailen.

Je door anderen laten voorstellen aan nieuwe mensen.

De meest eenvoudige manier om nieuwe mensen te leren kennen, is om jezelf door bekenden te laten voorstellen aan nieuwe mensen. Je wordt (als het goed is) dan op een positieve manier aan de ander voorgesteld (een 'warm contact'). Daarmee heb je de eerste goede stap in het contact maken meteen gezet.

Je moet natuurlijk wel zelf vragen of iemand je aan een ander wil voorstellen.

Je laten voorstellen maakt het contact met nieuwe mensen leggen gemakkelijk(er). Maar je moet je wel voorbereiden door na te denken over wie je kent en wie zij (kunnen) kennen.

Help die ander jou goed voor te stellen aan nieuwe mensen. Hoe gemakkelijker het voor de ander is om jou voor te stellen, des te eerder en beter zal hij dat doen.

Je helpt de ander door:

- Aan te geven aan wie je voorgesteld wilt worden.
- Aan te geven waarom je voorgesteld wilt worden.
- Aan te geven hoe je voorgesteld wilt worden.

Geef aan welke vraag je hebt of wat je samen wilt doen. Dan is er meteen een gespreksonderwerp en wordt het nog gemakkelijker om in contact te komen en blijven.

Vertel de persoon die jou aan iemand voorstelde altijd hoe het verder gaat en bedank hem voor zijn inspanning. Dat is netjes en de ander vindt dat leuk. Hij zal je ook in de toekomst willen voorstellen aan anderen.

Naar (nieuwe) plekken toe gaan waar je mensen kunt ontmoeten die je nog niet kent.

Je kunt natuurlijk ook gewoon naar plekken toegaan waar je nieuwe mensen kunt leren kennen, bijvoorbeeld door:

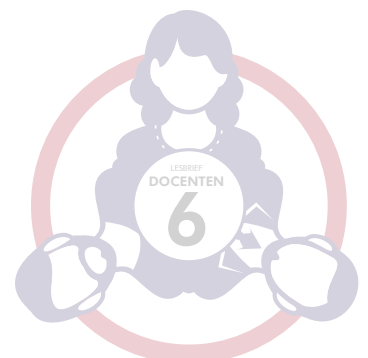
- Vrijwilligerswerk te gaan doen.
- Verjaardagen van ooms en tantes te bezoeken.
- Open dagen te bezoeken.
- Lid te worden van een nieuwe hobbyclub.
- Evenementen te bezoeken.

Online actief zijn

Je kunt ook online nieuwe mensen leren kennen. Je kunt via LinkedIn, Facebook en Google+ mensen leren kennen waaraan je vragen kunt stellen over beroepen en opleidingen. Online contact zoeken met mensen is dan de eerste, gemakkelijke, stap. Je kunt dan zonder dat iemand je hoort of ziet, rustig bedenken wat je opschrijft en verstuurt. Als de mensen reageren ga je contact opnemen en uiteindelijk ga je die mensen ontmoeten.

Mensen die je niet kent bellen of e-mailen

Je kunt mensen ook gewoon opbellen of een digitaal berichtje sturen. We noemen dit ook wel 'koud contact opnemen'. Dit kost veel energie en veel mensen vinden dit erg moeilijk. Het is altijd afwachten of de ander die je 'koud' belt of schrijft, zonder dat hij ooit van je heeft gehoord, dat leuk vindt. Deze manier van contact op nemen levert vaak niet op wat je hoopt dat het oplevert.

De kunst van het handen schudden

Bij formele ontmoetingen en kennismakingen schut je elkaar de rechterhand als begroeting. Die handdruk moet overduidelijk aan bepaalde eisen voldoen. Je loopt met een bijna gestrekte hand op de ander af en glimlacht. Bij het insteken van de hand is het de bedoeling dat de 'oksels' van beide duimen stevig tegen elkaar botsen. Daarbij houd je beide handen verticaal om elkaars gelijkwaardigheid te benadrukken. Mensen die hun handpalm (en in sommige gevallen zelfs hun ellenboog) hierbij naar boven draaien geven een signaal af zich beter te voelen dan de ander. Vervolgens wordt er één maal verticaal geschud en daarna schud je automatisch twee keer kort.

Tijdens het handen schudden wordt er meestal geglimlacht en noemen beide personen hun naam terwijl ze ook direct oogcontact maken. Noem je per ongeluk elkaars naam gelijktijdig? Dat is niet zo erg. Kijk je halverwege het handen schudden met de één alvast naar de volgende persoon, dan staat dat onbeleefd en ongeïnteresseerd.

Een goede handdruk is een stevige, droge hand. Mensen verbinden een te slappe hand met een te meegaande en weinig geïnteresseerde persoonlijkheid. Een harde hand voelt juist dominant en daadkrachtig.

De handdruk is pas klaar als je met je duim in het vlees van de ander drukt. Je zet daarmee als het ware een punt achter de zin. Houd er overigens rekening mee dat mensen uit andere culturen deze Nederlandse hand brutaal en dominant kunnen vinden.

Een gesprek voeren

Aan het begin van een gesprek noemen we elkaars namen, soms door elkaar heen. Dat is niet erg. Herhalen mag en een tweede keer gaat het altijd wel goed. Door het in acht nemen van officiële etiquette wordt dat hier en daar nog vergemakkelijkt. Algemeen geldende beleefdheidsregels schrijven voor dat heren zich aan de dames voorstellen, lager geplaatsten zich aan mensen hoger in rang voorstellen en dat jongeren zich aan ouderen voorstellen.

Natuurlijk is het ideaal als een derde persoon je aan iemand voorstelt. Dan heb direct bij het voorstellen al een gemeenschappelijk aanknopingspunt voor een gesprek. ("Wesley – dit is Anne, zij heeft net als jij interesse voor de IT-sector"). Als niet-gastheer kun je deze rol op je nemen bij een bestaand gesprek nieuwe mensen te introduceren en aan anderen voor te stellen.

Tijdens het gesprek gebeurt het vaak dat de mensen elkaars naam weer vergeten. Dat is heel menselijk. Weet je niet meer weet hoe de ander heet, vraag het dan gewoon nog eens (maar niet *nóg* eens). Bij het onthouden van namen helpt het als je de naam in gedachten in letters op iemands voorhoofd projecteert. Anderen onthouden namen aan de hand van een kenmerkende eigenschap van een persoon. Opspelbare naamkaartjes tijdens bijeenkomsten helpen altijd goed. Daarop kun je tijdens het gesprek kijken naar de naam van je gesprekspartner. Door het kaartje rechts op de kleding te spelden of klemmen ligt het direct handig in het blikveld bij het elkaar voorstellen. Door het elkaar geven van de rechterhand kom je er recht voor te staan.

Iedereen heeft een bepaalde persoonlijke ruimte om zich heen waarbinnen de ander niet mag komen. Het is altijd even aftasten hoe groot die gespreksruimte van de ander is.

Een gesprek beginnen met iemand die je nog niet kent, kost vaak de meeste energie in het netwerken. Het helpt als je iets gemeenschappelijks vindt om over te praten. Stel open vragen, zoals "Wat vind je van de bijeenkomst en hoe ben je hier terecht gekomen?".

Een heel spontane manier om aan de praat te raken, is het stellen van een vraag of het maken van een subtiele opmerking over iemands kleding of andere herkenningstekens.

Opdracht 6.1 – Ehhh, ik ben ehhh....

Docenten instructie

Nieuwe mensen leren kennen is een inspannende bezigheid. Door te oefenen met contact maken wordt je steeds vaardiger in die eerste ontmoeting met onbekende anderen. Je voelt je zelf zekerder en komt daardoor beter over. Zo wordt je beter onthouden.

Deze les start met een rollenspel. Bij binnenkomst kun je het toepasselijke lied 'Nieuwe mensen leren kennen' van Harry Jeckers laten horen. Het lied zet de toon, maar er is verder geen oefening aan gekoppeld.

Het is de bedoeling dat telkens twee leerlingen (vrijwillig of aangewezen) voor de klas komen waarbij de een oefent met het aangaan van een gesprek met de ander. De tweede leerling speelt een vooraf bedachte rol (afhankelijk van de situatie, zie hieronder).

Door deze opdracht worden de leerlingen zich bewust van hoe ze met iemand contact kunnen maken, de noodzakelijke vaardigheid om aan je netwerk te bouwen. Voor antwoorden op vragen rondom studie- en loopbaankeuze kan het nodig/handig zijn voor de leerlingen om contact te leggen met nieuwe mensen (wie weet wat zij voor de leerling kunnen betekenen, qua kennis, kunde of relaties).

Stap 1

Vraag twee vrijwilligers voor de klas te komen of er twee aan. Geef aan dat meerdere leerlingen aan de beurt komen.

Stap 2

Schets kort de situatie en doel van de opdracht.

Stap 3

Geef de leerlingen een rol.

Je kunt deze situaties gebruiken voor de verschillende rollenspellen:

- Je bent op de verjaardag van een tante en probeert contact te maken met een vriend van die tante. Hij lijkt ook weinig mensen te kennen en staat alleen bij de tafel met hapjes.
- Je bent op de barbecue van de sportvereniging en je probeert contact te maken met een clubgenoot die je nog niet kent.
- Je gaat ergens stagelopen. Dit is je eerste dag op het bedrijf. Je had al eens contact met de stagebegeleider van het bedrijf, maar nu ontmoet je ook een collega de koffieautomaat. Je stagebegeleider is net even weg en iemand die daar ook werkt komt naar je toe.
- Je gaat naar een open dag van een vervolgopleiding. Daar staan een paar docenten klaar om je op te vangen. Je stapt op één van de docenten af.
- Op school is een bedrijvenmarkt in de aula van de school. Er zijn bedrijven uit verschillende sectoren aanwezig. Je wilt graag spreken met één van de advocaten.

Bedenk zelf ook situaties uit de dagelijkse praktijk voor rollenspellen, bijvoorbeeld voor activiteiten die binnenkort plaats vinden.

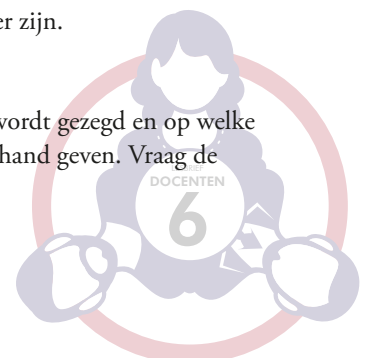
Rollen

Doel van de opdracht is dat een leerling contact probeert te maken met de ander en een gesprek op gang probeert te brengen. Hierbij kan de leerling gewoon doen wat hij in het echt ook zou doen. Het gaat er niet om te beoordelen of de leerling iets goed of fout doet.

De tegenspeler kan ook gewoon reageren zonder zijn reactie te spelen. Je kunt ook zelf de tegenspeler zijn.

De overige leerlingen kijken toe

De leerlingen die toekijken schrijven voor zichzelf op wat ze zien en wat opvalt. Laat ze kijken wat wordt gezegd en op welke manier. En laat ze kijken naar non-verbaal gedrag, zoals houding, oogcontact en de manier van een hand geven. Vraag de leerlingen om aan te geven wat ze opviel, wat ging goed en of ze tips hebben.

Stap 4.

Laat meerdere keren dezelfde situatie spelen, telkens door een andere leerling. De oefening stopt op het moment dat er een gesprekje ontstaat.

Let op: Loopt een leerling tijdens de oefening vast, stop dan de oefening en vraag de leerling waarom hij vastloopt. Vraag de andere leerlingen in de klas om een tip te geven wat de leerling kan doen. Hervat daarna de oefening.

Stap 5.

Na elk rollenspel vraag je wat de acteurs ervan vonden.

- Hoe ging het?
  - Wat ging volgens jou goed?
  - Wat ging volgens jou minder goed?
  - Wat vond je moeilijk?
  - Wat vond je gemakkelijk?
- Wat vond je dat de ander contact met je maakte?
- Had je het gevoel dat de ander daadwerkelijk geïnteresseerd in jou was?

Informatie voor nabespreking

Schrijf, voor de nabespreking drie kolommen op het bord en noteer wat leerlingen terugkoppelen: Wat viel op, wat was goed en wat zijn de tips?

Let op: negatief commentaar lijkt gemakkelijker dan positieve punten noemen. Zorg voor de balans.

Gebruik als nabespreking het stappenplan **Maken van contact**. Neem die in de les kort door.

Alternatieve werkvorm

Na één rollenspel te doen gaan de leerlingen in subgroepen zelf oefenen in het maken van contact. Twee leerlingen spelen telkens de situatie uit en twee anderen kijken toe en maken aantekeningen. Elke groep bespreekt elk rollenspel zelf kort na. Na een vooraf afgesproken tijdsperiode (bijvoorbeeld 30 minuten) laat je elke groep kort ervaringen terugkoppelen aan de andere groepen. Wat viel op en wat hebben de leerlingen geleerd? Deze alternatieve werkvorm is vooral geschikt voor leerlingen die al wat meer zelfstandig kunnen werken en al ervaring netwerken opdeden.

Neem voor deze opdracht 1 lesuur de tijd. Dat is inclusief het uitreiken en toelichten van de theorie.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch Kader – bijeenkomsten bezoeken

Het 'lezen' van bijeenkomsten

Kijk tijdens een bijeenkomst eens rustig de zaal rond. Je kunt de lichaamstaal van groepjes mensen 'lezen'. Mensen groeperen zich in gesprekken meestal naar dezelfde patronen. Zo worden groepjes mensen die met elkaar staan te praten bijvoorbeeld niet snel groter dan vijf personen. In grotere groepen is het namelijk moeilijk de aandacht centraal te houden. Groepjes van vijf mensen hebben vallen vaak uiteen in twee groepjes van twee en drie personen.

Je kunt uit de manier waarop groepjes met elkaar staan te praten aflezen waar je het beste aan kunt sluiten. De kenmerken waar je dan op kunt letten zijn hun positie en afstand tot elkaar.

Geheim projectoverleg

Mensen die elkaar vertrouwelijke zaken vertellen verwelkomen liever geen nieuwkomers. Ze gaan vaak onbewust al dicht bij elkaar staan. Als het om drie mensen of meer gaat krijgt zo'n groep het karakter van een 'geheim projectoverleg'. Met de schouders sluiten de gesprekspartners zich af en houden de gezichten vrij dicht bij elkaar. Ook twee personen kunnen helemaal in een gesprek opgaan. Ze staan recht tegenover elkaar en daar als nieuwkomer bij aansluiten is vrij moeilijk. Maar een uitdaging als je juist op zoek bent naar nieuws, want die kans is in die gesprekken groot.

Twee handen op één buik

Staan mensen wat verder van elkaar af, dan staan over het algemeen meer open voor nieuwkomers. In V-vorm opgestelde tweetallen verwelkomen als het ware al anderen die nog aan kunnen komen lopen. Zij geven met hun houding aan open te staan voor een nieuw verhaal.

Ruimte voor vernieuwing

Groepjes van drie of meer mensen die wat verder van elkaar af staan zijn soms nog zoekend naar een goed onderwerp. Hoe groter het aantal en de afstand, des te meer dat het geval is en hoe gemakkelijker het is met hen kennis te maken. In het uiterste geval zijn mensen in deze groepen al lang blij dat het geforceerde gesprek wordt onderbroken.

Zijn er schalen met hapjes en drankjes die zich daar voor lenen, dan is daar mee langs deze groepjes mensen gaan ook een goede manier om jezelf te laten zien.

Muurbloempje

Mensen die alleen staan op een bijeenkomst (de muurbloempjes) zijn ook gemakkelijk aan te spreken. Toch doen mensen dat minder snel.

Experimenteer zelf eens door uitnodigend alleen in het midden van de zaal te gaan staan. Ontdek hoe vreemd mensen dat vinden.

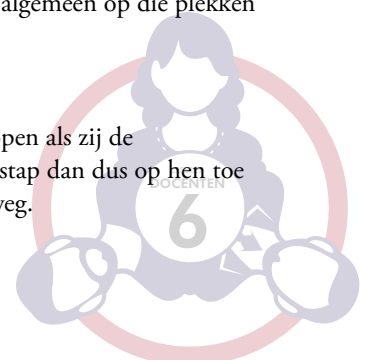
Lukt het allemaal niet en word je zelf een muurbloempje? Vraag dan de gastheer om je aan iemand voor te stellen. Een goede gastheer stelt je uit zichzelf aan iemand voor als hij weet dat je veel mensen niet zult kennen.

Belangrijk in het midden

In de praktijk blijken 'belangrijke' bezoekers van een bijeenkomst, of zij dat nu *zijn* of door anderen worden gevonden, op een bepaalde plaats in de zaal terecht te komen. De 'notabelen' hebben de neiging zich iets uit het midden van de zaal, maar nog ver van de muren te verzamelen (de vorm van de zaal speelt hier uiteraard ook een kleine rol). De meeste mensen hebben de neiging een zaal met de wijzers van de klok 'af te werken' en blijven op het hoogtepunt van hun bezoek op een voor hun gevoel strategische plek hangen. Wil je deze mensen spreken, dan kun je hen dus over het algemeen op die plekken vinden.

Dode hoek

Je krijgt daardoor ook 'dode' hoeken in de zaal, waar bezoekers *niet* spontaan belanden en voorbij lopen als zij de bijeenkomst verlaten. Wil je mensen nog spreken die (onbewust) hun ronde nog aan het doen zijn, stap dan dus op hen toe en ga vooral niet in zo'n luwe hoek staan, want als ze daar eenmaal zijn aangekomen dan willen ze weg.

Opdracht 6.2 – Op wie zou jij afstappen?

Docenteninstructie

Nieuwe mensen leren kennen is een inspannende bezigheid. Door te oefenen met contact maken wordt je steeds vaardiger in die eerste ontmoeting met onbekende anderen. Je voelt je zelf zekerder en komt daardoor beter over. Zo wordt je beter onthouden.

In deze volgende opdracht leren leerlingen bewust te kiezen op wie ze willen afstappen. Aan de buitenkant is vaak niet te zien of een onbekende interessant kan zijn. Maar de situatie geeft de leerling veel informatie over of het verstandig is om contact te zoeken met de betreffende persoon. Of deze persoon open staat voor contact of toenadering of juist niet.

Sommige leerlingen maken van nature gemakkelijk contact met nieuwe mensen. Ze voelen aan op wie zij het beste kunnen afstappen en kunnen een gesprek op gang houden. Anderen hebben hier meer moeite mee en daarom behandelen we beide vaardigheden in twee verschillende opdrachten.

Hieronder zie je voorbeelden van situaties waar groepen mensen bij elkaar komen, bijvoorbeeld tijdens een borrel of een congres. Laat de leerlingen foto's verzamelen uit kranten en tijdschriften. Laat telkens één foto zien en vraag aan de leerlingen (klassikaal of in kleine groepjes) op welke persoon ze zouden afstappen en waarom?

Neem 20 minuten de tijd voor deze opdracht. Behandel minimaal drie foto's. Hebben de leerlingen door waar ze op moeten letten? Ga dan verder met de volgende oefening.

Figuur 6 - 3 Foto's van situaties waar groepen mensen bij elkaar komen

Informatie voor de nabespreking

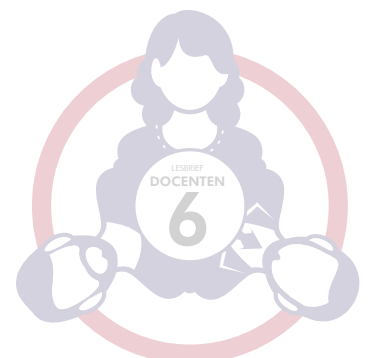
Er is er geen goed antwoord in deze oefening. Het gaat erom dat de leerlingen bewust leren kijken naar situaties en mensen en niet zondermeer met iemand contact proberen te maken (bijvoorbeeld omdat iemand mooie kleren aan heeft of er 'interessant' uitziet).

Aan de buitenkant kunnen leerlingen niet zien of iemand iets voor hen kan betekenen en hen een stap verder kunnen helpen met de hulpvraag over studiekeuze en loopbaanontwikkeling. Soms raak je met iemand in gesprek waarvan je op voorhand geen verwachtingen hebt en dat blijkt gaandeweg toch iemand te zijn die iets voor je kan betekenen. Kern van de oefening is dus dat leerlingen niet zozeer kiezen met wie ze contact maken op basis van wie ze denken dat die persoon relevant voor hen kan zijn. Ze gaan kijken of iemand open staat voor contact.

Verderop in deze lesbrief leren de leerlingen dat ze ook bewust keuzes kunnen maken welke situaties ze opzoeken. Met andere woorden, als je een bepaald type mens zoekt, dan kun je een bepaalde situatie opzoeken waarin de kans groter is dat je zo'n persoon treft. In deze oefening gaat het puur om het selecteren van iemand waarmee je een gesprek probeert aan te knopen.

Hieronder volgen enkele zaken om op te letten bij het kiezen van een persoon met wie je contact probeert te maken:

- Maakt de ander oogcontact?
Oogcontact is een manier om aan te geven dat iemand openstaat voor contact.
- Staat de ander met de rug naar je toegedraaid? Dan is het lastiger om contact met deze persoon te leggen dan dat hij naar je toe staat.
- Zijn twee personen ogenschijnlijk druk met elkaar in gesprek (staan dichtbij elkaar, er is sprake van stemverheffing, handgebaren en een snelle opeenvolging van zinnen)? Laat deze personen beter met rust. Waarschijnlijk hebben ze geen behoefte aan een 'indringer' in hun gesprek.

Opdracht 6.3 - En toen werd het stil

Docenteninstructie

Contact maken en in gesprek komen met iemand is de eerste stap. Daarna moet je het gesprek met iemand op gang houden. In de volgende opdracht leren de leerlingen wat je kunt doen om een leuk gesprek met iemand aan te gaan en, vooral, hoe je dat gaande kunt houden. Dit vraagt om een combinatie van een bepaalde (basis)houding en gedrag.

Stap 1.

Laat de leerlingen benoemen wat zij belangrijk vinden bij het voeren van een gesprek. Laat ze dit opschrijven op hun antwoordvel.

Je kunt de leerlingen laten nadenken over gesprekken die ze zelf hebben gevoerd die heel goed of heel moeizaam gingen. Vraag de leerlingen waarom dat gesprek zo verliep.

Stap 2.

Bespreek daarna klassikaal wat de leerlingen opschreven en schrijf mee op het bord.

Mogelijke uitkomsten zijn:

- Er was geen oogcontact, de mensen kijken elkaar niet aan.
- Eén iemand is veel meer aan het woord dan de ander.
- Eén persoon vertelt en de ander luistert.
- Degene die luistert zegt niets. Hij knikt niet en hij moedigt de ander niet aan om verder te vertellen.
- Men luistert niet goed naar elkaar, mensen stellen dezelfde vraag en onthouden namen niet. Waarom?
- Er worden vragen gesteld die alleen met een 'ja' of 'nee' zijn te beantwoorden (zogenaamde gesloten vragen), hierdoor stopt het gesprek.
- De mensen reageren niet op elkaar, ze lijken vooral hun eigen verhaal te willen vertellen.
Persoon één reageert niet op wat persoon twee zegt, maar begint over iets anders.
- Er wordt niet doorgevraagd. Persoon één reageert met een kort antwoord. Dat zegt nog niet zoveel over wat hij bedoelt.
Persoon twee stelt geen vervolgvraag om te achterhalen wat persoon precies bedoelt, maar begint over een ander onderwerp.

Stap 3.

Laat de leerlingen zelf oefenen om met elkaar gesprekken te voeren. Gebruik daarvoor de situaties uit het eerste deel van de les. Verdeel de klas in groepjes van vier leerlingen. Twee gaan met elkaar in gesprek en twee anderen kijken toe en maken aantekeningen. Een alternatief is dat twee leerlingen voor de klas oefenen en de andere leerlingen kijken en aantekeningen maken voor de nabespreking.

Loop tijdens het oefenen tussen de groepjes door en kijk of het ze lukt om de oefening uit te voeren.

Neem voor het bespreken 10 minuten de tijd en voor het oefenen met het op gang houden van een gesprek 20 minuten. Zorg ervoor dat meer leerlingen de kans krijgen om te oefenen hiermee.

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben de leerlingen een duidelijker beeld van hoe je in contact kunt komen met nieuwe mensen?

Huiswerkopdracht 6.4 - Aan de slag, contact maken!

Docenteninstructie

Oefening baart kunst. Vraag de leerlingen een bijeenkomst te kiezen waar ze meer willen oefenen met het eerste contactmoment. Koppel zo goed mogelijk de bijeenkomst aan loopbaan gerichte activiteiten.

Op een dergelijke bijeenkomst kunnen de leerlingen elke keer weer oefenen met het eerste contact.

Om de kans op succes zo groot mogelijk te maken, moeten de leerlingen vooraf een plannetje bedenken met wie ze op welke manier in contact willen komen. Dit doen ze aan de hand van de volgende hulpvragen (dit staat ook in hun lesbeschrijving):

- Met wat voor soort persoon zou je in contact willen komen die je naar je verwacht kan helpen met je LOB hulpvraag?
  - Denk aan: man/vrouw, hoe oud, welk beroep, welk opleidingsniveau, iemand die veel mensen kent, iemand die in een bepaalde wijk woont, iemand die een bepaalde hobby of sport beoefent, et cetera.
- Op welke plekken denk je dat deze persoon mogelijk komt?
- Welke van deze plekken zou jij ook een keer kunnen, mogen of te durven bezoeken? En waarom deze en niet andere plekken die je net noemde?
- Wat zou je graag van deze persoon willen weten? Welke vraag wil je aan hem stellen?
- Hoe ga je proberen om op deze plek met een dergelijk soort persoon in contact te komen?
  - Bijvoorbeeld: ik ga een willekeurig persoon aanspreken, gewoon proberen of hij iets voor me kan betekenen. Lukt dit niet dan vraag ik aan hem of er iemand anders is op die plek die me misschien verder kan helpen.
  - Of: ik ga iemand aanspreken die alleen staat en probeer daar een gesprek mee aan te knopen.
  - Of: ik probeer vooraf te achterhalen wie er precies op deze plek komen en kies een bewust persoon uit waar ik graag mee in contact wil komen.

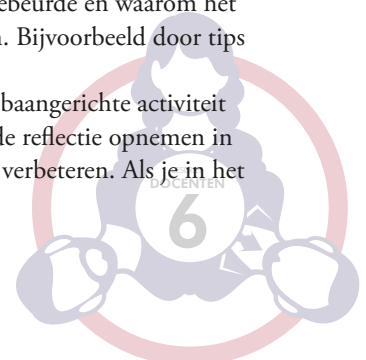
Het tweede deel van de huiswerkopdracht bestaat uit reflectie achteraf. De leerling kijkt voor zichzelf terug op zijn actie en wat dit opleverde. Dit doet hij opnieuw aan de hand van een aantal hulpvragen:

- Is het gelukt om met iemand in contact te komen op de plek die je vooraf had bedacht? Dit kunnen één of meerdere personen zijn.
- Waarom niet? Wat is er gebeurd, tussengekomen of belemmerde?
- Hoe verliep het gesprek met deze persoon of personen?
- Heb je je vooraf bedachte vraag kunnen stellen?
- Ben je, na dit gesprek, een stap verder in het beantwoorden van je LOB-hulpvraag?
  - Ja, want....
  - Nee, want...
- Wat gaat je volgende stap worden om je LOB hulpvraag beantwoord te krijgen?

Laat een aantal leerlingen in een volgende les iets over hun ervaringen vertellen. Het is niet erg als een leerling er niet in slaagt om de stap te zetten en de plek niet bezocht. Ook is het geen probleem als hij niet met iemand in contact kwam of dat zijn moeite niets opleverde. Het is mooi als een leerling dit durft te delen in zijn verslag.

Je kunt dan beter een individueel gesprek met die leerling voeren om te achterhalen wat er precies gebeurde en waarom het niet lukte de opdracht niet (helemaal) is te voeren. Misschien kun je de leerling hierin ondersteunen. Bijvoorbeeld door tips en meedenken of door hem voor te stellen aan iemand die je zelf kent.

Het is wenselijk dat je deze ervaring met individuele leerlingen nabespreekt. Het is immers een loopbaangerichte activiteit die onderwerp kan zijn voor een loopbaanreflectiegesprek. Laat leerlingen de huiswerkopdracht en de reflectie opnemen in hun portfolio. De oefening en werkwijze kan helpen om in de toekomst hun netwerkvaardigheid te verbeteren. Als je in het VMBO werkt, kun je deze activiteit ook opnemen in het PTA (handelingsdeel).

Wist je dat

- Je geeft mensen die je aan elkaar voorstelt eigenlijk een cadeautje, want je maakt het leven voor hun gemakkelijker.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

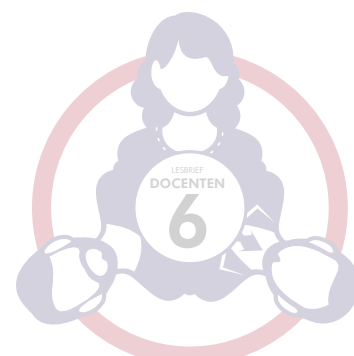
VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 7

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 7 - DOCENTENHANDLEIDING – NETWERKHOTSPOTS

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. ‘Netwerken’ doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je ‘later’ wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is ‘het juiste netwerk’? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch ‘netwerk denken’ begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet ‘anderen alleen maar gebruiken’. ‘Netwerk denken’ wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie ‘netwerken’.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Deze les: Netwerken kan altijd en overal dus waar ga je heen?

In deze laatste les ontdekken de leerlingen dat ze naar nieuwe plaatsen kunnen gaan om mensen te ontmoeten. Ook oefenen ze met het ontmoeten van nieuwe mensen op nieuwe plaatsen. Soms gaat het vanzelf, doordat je verhuist of ergens gaat studeren en op kamers gaat wonen. Soms moet je bewust andere dingen gaan doen, zoals een nieuwe hobby of (team)sport kiezen.

Ook gaan de leerlingen andere vragen stellen aan mensen op de plaatsen waar ze al komen. Ze leren nadenken over welke mensen waarmee je in contact wilt komen waar ze zijn te vinden. Om plaatsen te bezoeken niet zozeer om dat wat daar plaatsvindt, maar vooral om de mensen te kunnen ontmoeten die je daar naar verwachting kunt vinden.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

De lesbrief kan worden ingezet op het moment dat leerlingen op zoek gaan naar een stageplaats of vervolgopleiding. Bij voorkeur aan het begin van een schooljaar, wanneer er nog veel momenten in de toekomst liggen waar de leerling naar toe kan gaan en nieuwe mensen kan leren kennen in het kader van hun studieloopbaanperspectief.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

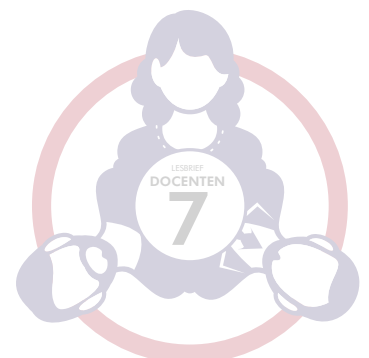
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docent instructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 7 - Docentenhandleiding – Netwerkhotsspots	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Deze les: Netwerken kan altijd en overal dus waar ga je heen?	2
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Leeswijzer	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen	5
Leerdoelen voor leerlingen	5
Opbrengst voor de docent	5
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	6
Begrippenlijst	6
Reflectievragen voor docent	6
Opbouw van de les	6
Benodigde materialen	6
Voor de liefhebbers	7
Vier leerlingen als voorbeeld	7
Guhl in les 7	7
Sandra in les 7	9
Oriëntatiefase	14
Theoretisch Kader	14
Opwarmer – Waar ga ik zelf naar toe?	16
Opdracht 7.1 – Wie kun je waar tegenkomen?	17
Vorbereidingsfase	17
Opdracht 7.2 – Waar kom jij mensen tegen?	17
Uitvoeringsfase	19
Theoretisch kader	19
Opdracht 7.3 – Wie kunnen jou helpen?	19
Opdracht 7.4 – Waar ga je straks naar toe?	21
Opdracht 7.5 – Help een ander nieuwe mensen te leren kennen	23
Evaluatiefase	25
Wist je dat	25
Uitleg bij Creative Commons-licenties	26

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Om effectief te netwerken is het belangrijk om daarvoor de juiste plaats te kiezen. Je bezoekt vaak de plekken die je al kent of die bij je dagelijkse routine horen. Je komt de mensen die je goed kent vaak vanzelf tegen: thuis, op je werk, in de buurt of op een club. Maar juist omdat je regelmatig op diezelfde plekken komt, is de hoeveelheid verschillende mensen met wie je spreekt ook beperkt. Vaak op dezelfde plaatsen komen is belangrijk voor het *bevestigen* en *benutten* van relaties. Maar voor het *bouwen* aan je netwerk is het wel belangrijk om andere te plekken te bezoeken, om nieuwe mensen te ontmoeten.

We weten uit vorige lessen al dat waardevolle informatie over opleidingen en beroepen vaak te vinden is bij de mensen die van ons verschillen. Zij kijken doorgaans op een andere manier naar jouw vraag of kennen jou op een andere manier dan je contacten die meer op jezelf lijken. Daardoor kunnen ze je iets over of voor je vertellen wat je nog niet wist. Kom je op veel verschillende plekken, dan is de kans groot dat de mensen die je kent veel van elkaar verschillen. Is dat niet zo, dan kun je beginnen met het *bouwen* aan relaties door op plekken waar je al komt eens met andere mensen te spreken.

Stap bijvoorbeeld eens af op iemand die je herkent uit je buurt, een collega van een andere vestiging of met iemand uit je vereniging die je vaak ziet, maar die je nog nooit eerder sprak. Soms is het gemakkelijker om je aan die persoon te laten voorstellen door een bekende. Zoals op ouderavonden via de ouders van de leerlingen en hun netwerk of via familieleden van de mensen die je kent.

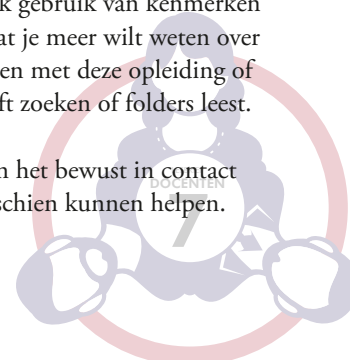
Maar soms is het gemakkelijker (en beter) om nieuwe mensen te ontmoeten op voor jou nieuwe plekken. Daar kun je toevallig terecht komen en daarvan meteen gebruikmaken. Bijvoorbeeld tijdens bedrijfs- of stagebezoeken en het bezoeken van open dagen of congressen. Daar ontmoet je eenvoudig allerlei nieuwe mensen.

Je kunt ontmoetingen met nieuwe mensen ook bewust plannen, door van tevoren te kiezen waar je naar toe gaat. Veel mensen gaan bijvoorbeeld niet naar een feestje 'als daar geen andere bekenden komen', maar wel naar de een verjaardag van een broer of zus omdat ze daar iederéén kennen. Maar dan hoor je juist weinig nieuws, tenzij je al je familieleden vragen gaat stellen die je nog nooit eerder aan ze stelde. Dat gebeurt niet zo snel.

Door te kiezen waar je naar toe gaat groeit je netwerk gericht. Je kunt namelijk een beetje plannen in hoeverre de mensen die je tegen zult komen op jou lijken of juist veel van je verschillen. Veel mensen vinden het niet leuk om nieuwe plaatsen te bezoeken, want dat kost ze meer energie. De vraag is of dat zo is als je kiest voor plaatsen waar anderen met dezelfde interesse als jij samenkomen. In deze les gaan we na hoe we nieuwe mensen leren kennen leuk en gemakkelijk maken. We kijken naar kiezen waar je naar toe gaat.

Als je weet welke soort mensen je wilt ontmoeten, kun je uitzoeken waar je dan naar toe moet. Maak gebruik van kenmerken van mensen, zoals hun hobby, functie, interesses of persoonlijke kenmerken. Weet je bijvoorbeeld dat je meer wilt weten over een bepaalde opleiding of een bepaald beroep, dan kun je uitzoeken waar je mensen kunt tegenkomen met deze opleiding of dit beroep. De kans dat je dat iets nieuws te weten komt is dan veel groter dan als je op internet blijft zoeken of folders leest.

Doelgericht netwerken, zoals we dat in de lesbrieven netwerken onder de aandacht brengen, gaat om het bewust in contact komen met mensen die een aanwinst zijn voor het netwerk van leerlingen en ze in de toekomst misschien kunnen helpen.

Het bewust en doelgericht mensen leren kennen kan veel weerstand oproepen. Leerlingen kunnen het gevoel hebben dat het zo bewust aangaan van contacten niet oprecht en eerlijk is. Maar hulp ontstaat pas nadat er een 'klik' tussen mensen is, wanneer de gunfactor aanwezig is. Zonder dat kan geen hulp worden gevraagd. Om die aansluiting te zoeken is het verstandig om bewust naar plekken te gaan waar je mensen kunt treffen die je in de toekomst kunnen helpen.

Met doelgericht netwerken gaan we uit van het opbouwen van een duurzame, lange termijn relatie. Het moet leuk zijn om met mensen om te gaan. Daar is eerst vertrouwen voor nodig voordat mensen met elkaar willen samenwerken of elkaar willen helpen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Voelen leerlingen het belang om nieuwe plekken te bezoeken en nieuwe mensen te ontmoeten en aan te spreken.

Beseffen de leerlingen dat ze andere hulpvragen kunnen (moeten) stellen in andere situaties, bij andere mensen.

Kunnen de leerlingen kiezen naar welke plek ze gaan om mensen te ontmoeten die hun kunnen helpen.

Kunnen de leerlingen mensen aan elkaar voorstellen.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na de lessen in deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Of leerlingen op veel verschillende plekken komen.
- Welke leerlingen extra hulp nodig hebben in het doelgericht netwerken.
- Of de leerlingen beseffen dat ze op voor hun ongewone plekken juist nieuwe mensen kunnen ontmoeten.
- Of leerlingen gemakkelijk plekken kunnen benoemen waar ze nieuwe mensen kunnen ontmoeten.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Ontmoetingstijd De beschikbare tijd op bijeenkomsten om mensen te spreken.

Reflectievragen voor docent

- Wanneer besluit je om naar een evenement, congres of bijeenkomst te gaan? Kijk je ook bewust naar wie u daar kunt ontmoeten of hoeveel tijd er is om mensen te ontmoeten?
- Op hoeveel verschillende plekken kom je? Kom je daar altijd dezelfde mensen tegen of ook veel nieuwe mensen?
- Welke vragen stel je aan de mensen die je kent? Kies je aan wie je welke vraag stelt?
- Wat organiseert je school voor uw leerlingen om verschillende beroepen/beroepsbeoefenaars te ontmoeten?
- Naar welke plekken ga je?
- Spreek je daar altijd met dezelfde mensen over dezelfde onderwerpen?
- Wat weet je over de mensen die je spreekt op die plekken? Kun je iets voor hen betekenen of kunnen zij iets voor jou, je leerlingen of je school betekenen?

Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

Oriëntatiefase: Je kunt overal mensen leren kennen. Maar welke mensen kun je nu waar leren kennen? Waar kom je zelf en wie kom je daar tegen? Als je mensen wilt leren kennen die je nog net kent, moet je naar plekken toegaan waar je weinig of geen mensen kent. Oefening 7.1 gaat in op wie je waar tegenkomt.

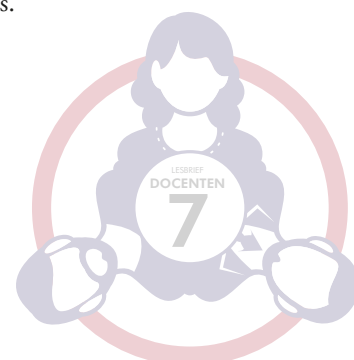
Vorbereidingsfase: Het is lastig om bewust ergens naar toe gaan omdat je daar mensen tegen kunt komen die je kunnen helpen. Het is een manier om bewust en gericht je netwerk te ontwikkelen. Wat voor mensen kunnen je helpen? Waar kun je deze tegen komen? Via wie kun je deze mensen leren kennen? Welke hulpbronnen kun je vinden op de plekken waar je nu al komt?

Uitvoeringsfase: Door te kiezen wie je wilt ontmoeten, welke hulp je nodig hebt, kun je ook kiezen waar je wel en niet naar toe gaat. We gaan nu uitzoeken waar de leerlingen wel of niet naar toe kunnen gaan om in contact te komen met mensen die hen kunnen helpen. We sluiten af hoe je jezelf kunt laten helpen en hoe je anderen helpt in contact te komen met anderen. Hoe stel je anderen aan elkaar voor.

Evaluatiefase: Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling. Aan het eind van de lesbrief wordt kort samengevat wat in de les gebeurde én waarom het handig is om dat toe te passen op je studie- en loopbaankeuzes.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- De begrippen uit lesbrieven 4, 5 en 6.
- Uitnodiging voor een relatie-evenement of congres, uit de docentenkamer, voor jezelf of voor collega's.
- De leerlingen moeten een 'hulpvraag' hebben (of bedenken) over hun studie- of loopbaankeuzes.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	www.findsocialfreedom.com
Titel:	Small Talk SECRET for GREAT Conversation Topics: Learn Social Skills and How To Make Friends
Jaar:	2013
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dit korte filmpje geeft tips over hoe je een gesprek gaande houdt en waarop je kunt letten om goede conversaties te voeren.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=UQN_wEEukY8
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrieven.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Guhl in les 7

De moeder van Esther vertelde Guhl dat ze naar bijeenkomsten voor ondernemers moest gaan om daar de juiste mensen te ontmoeten. Guhl denkt aan dat advies terug en vraagt zich af waar die mensen komen én hoe ze daar zelf kan komen.

De eerstvolgende keer dat ze Erwin spreekt, begint hij over een bijeenkomst van de lokale ondernemersvereniging waar hij heen gaat. Guhl vraagt of ze mee mag. Dat vindt Erwin geen probleem, sterker nog, hij vindt het een heel goed idee. Guhl ontmoet op deze bijeenkomst veel verschillende (kleine) ondernemers, die ze allerlei vragen stelt over het ondernemerschap, over hoe ze ondernemer zijn geworden en wat ze er leuk en niet leuk aan vinden.

Guhl komt in gesprek met de manager van de lokale Rabobank. Guhl valt op omdat ze de jongste deelnemer aan de bijeenkomst is en er voor het eerst bij is. Ze hebben het over ondernemerschap, het aanbod van Erwin en wat Guhl leuk vindt om te doen. De manager adviseert Guhl om, als ze ondernemer wil worden, een vervolgopleiding te gaan doen. Na het bezoeken van de ondernemersbijeenkomst merkt Guhl dat ze meer wil weten over de verschillende vervolgopleidingen die er zijn.

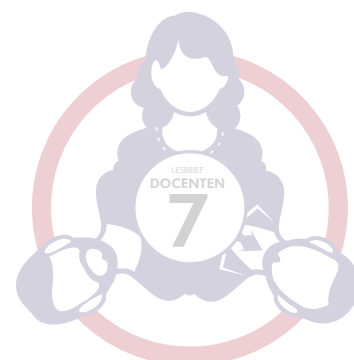
Guhl komt Mark weer tegen bij de bushalte. Ze raken met elkaar aan de praat. Omdat Guhl de laatste tijd erg bezig is met het aanbod van Erwin om de bloemenzaak over te nemen, komen ze al snel op dit onderwerp uit. Guhl vraagt Mark wat hij voor werk doet. Mark vertelt dat hij docent Marketing is bij een HBO-opleiding. Terwijl ze in gesprek zijn, bedenkt Guhl dat ze naar een open dag van een HBO-school wil gaan. Ze vraagt Mark of hij weet wanneer er open dagen op zijn school zijn en hoe ze die kan bezoeken en docenten kan spreken.

Mark wijst Guhl op de open dag van de Hogeschool Rotterdam. Guhl kiest ervoor om naar de open dag van die HBO-school te gaan omdat we meer wil weten over de vervolgoopleidingen die je moet of kunt volgen om commercieel manager of directeur te worden. Net zoals de moeder van Esther of Jan Willem.

Bij Tante Jo ontmoet Guhl Jan Willem opnieuw. Tante Jo vraagt Guhl hoe het met haar gaat. Enthousiast vertelt Guhl over haar bezoeken aan de ondernemersvereniging en de open dag van de hogeschool. Jan Willem vraagt Guhl waarom ze naar de bijeenkomst en open dag is geweest. Zo raken ze aan de praat en vertelt Jan Willem dat hij vijf jaar geleden zijn bedrijf is begonnen vanuit zijn studentenkamer en dat hij nu leiding geeft aan een bedrijf waar 150 mensen werken en door heel Nederland actief is.

Guhl luistert aandachtig en is benieuwd hoe hij dat voor elkaar kreeg. Ze vraagt Jan Willem het hemd van z'n lijf. Ze heeft de laatste tijd alleen maar kleine ondernemers leren kennen en wil graag weten hoe een klein bedrijf groot is geworden. Ze is benieuwd en vraagt hoe het bedrijf werkt. Jan Willem is blij dat hij weer eens wat terug kan doen voor Guhl en nodigt haar uit om een keer langs kan komen en een dagje met hem mee te lopen.

Guhl komt op plaatsen waar ze niet aan had gedacht en ontmoet mensen die ze nog niet kende. Doordat ze anders is dan de mensen die op de bijeenkomsten zijn, zijn mensen in haar geïnteresseerd. Ze heeft veel gesprekjes, praat over wat ze leuk vindt en stelt veel vragen over wat de mensen die ze spreekt doen. De mensen met wie ze in gesprek is denken daardoor met haar mee en geven haar advies.

Sandra in les 7

Sandra had contact met Hetty, een goede vriendin van haar moeder. Ze vertelt haar moeder enthousiast over het gesprek. Haar moeder geeft haar de tip dat ze (misschien) vaker contact moet zoeken met mensen die ze niet zo goed kent. Dat die mensen haar op goede ideeën kunnen brengen en dat ze dat ook kan doen op de plekken waar ze al komt, zoals bij de buurtbarbecue, familieverjaardagen en de korfbalvereniging.

De moeder van Sandra vraagt of ze zin heeft om mee te gaan naar de verjaardag van oom Dirk. Sandra gaat normaal gesproken niet meer mee naar de verjaardagen van haar ooms en tantes. Dirk doet trouwens iets met veiligheidsdiensten. Sandra besluit mee te gaan, misschien kan oom Dirk haar nog iets nieuws vertellen wat handig is voor haar studie- en beroepskeuze.

Alle ooms en tantes vinden het hartstikke leuk dat Sandra er is en vragen hoe het met haar is en wat voor opleiding ze gaat volgen. Sandra gaat snel naar oom Dirk toe om hem te feliciteren. Ook oom Dirk vraagt welke vervolgopleiding ze gaat doen. Sandra vertelt dat ze het nog niet zo goed weet. Dat ze er altijd aan dacht om verpleegkundige te worden, maar nu twijfelt ze.

Oom Dirk vraagt Sandra waardoor ze twijfelt. Sandra zegt dat ze graag dingen regelt en snel beslissingen kan nemen en dat ze de vakken niet leuk vindt die juist belangrijk zijn om verpleegkundige te worden. De mensen met wie Sandra praat over haar studie- en loopbaankeuze vertellen haar dat ze heel goed is in dingen waar ze zelf nooit zo bij stil staat. Ze komt er ook achter dat ze de dingen die je goed moet kunnen als verpleegkundige helemaal niet leuk vindt.

Sandra vraagt oom Dirk wat hij doet. Hij begon 15 jaar geleden als brandweerman en werkte zich op tot veiligheidsspecialist. Oom Dirk vertelt wat hij doet als veiligheidsspecialist en waarin hij goed is en deze baan kreeg. Sandra merkt op dat mensen in de veiligheidswereld ook veel met mensen werken én snel en veel beslissingen nemen. Dat zet haar aan het denken.

De volgende week heeft Sandra meerdere activiteiten in haar agenda staan. Op zaterdag heeft ze de buurtbarbecue en een vergadering van de korfbalclub. Ze besluit om naar de buurtbarbecue te gaan en de vergadering af te zeggen. Op de barbecue kan ze meer mensen spreken én meer mensen spreken die ze nog niet zo goed kent.

Op de barbecue stelt haar moeder Sandra voor aan de buurman die aan het einde van de straat woont, Henk en is brandweercommandant. Ze praten samen over veel verschillende onderwerpen. Ze hebben een klik. Ze houden beiden van leiding geven en snel en onder hoge druk beslissingen nemen. Buurman Henk vertelt uitgebreid over een grote brand op een industrieterrein die hij laatst onder controle hield met zijn team. Sandra vraagt Henk de oren van het hoofd en vraagt plots hoe hij eigenlijk brandweercommandant is geworden. Henk vertelt en nodigt Sandra uit om naar de demonstratiedag van de brandweer, politie en ambulance te komen. Sandra besluit om daar naar toe te gaan.

Iemand vertelt Sandra dat ze op zoek moet naar mensen die ze al nog niet zo goed kent. Deze mensen kunnen haar helpen uitzoeken wat ze leuk vindt. Sandra heeft geleerd dat je op plekken waar ze al wel komt ook mensen kan ontmoeten die ze nog niet kent. Sandra leerde dat je met mensen moet praten over andere onderwerpen dan je al met ze deed. Zo kom je nieuwe dingen te weten.

Sandra heeft geleerd dat je mensen vragen moet stellen. Dat je moet vertellen waar je mee bezig bent. Ze leerde dat je op verschillende plekken, verschillende mensen tegenkomt.

Netwerkprofiel Guhl

Guhl is 16 jaar oud. Een bescheiden en wat verlegen scholiere, die in de dingen die ze doet erg ondernemend is. Ze houdt wel van aanpakken. Haar ouders, van allochtone afkomst, zijn wat teruggetrokken.

De ouders van Guhl hebben een MBO-opleiding. Haar vader is bakker en haar moeder helpt in de winkel. Naast haar ouders kent Guhl niet heel veel andere mensen. Ze is ijverig en ze besteedt veel tijd aan school, waar ze erg haar best doet. Ze heeft natuurlijk haar vriendinnen van school, Esther en Patricia.

Ze ontmoette de eigenaar van de bloemenwinkel, Erwin, in de winkel van haar vader. Ze raakten aan de praat en daardoor kreeg ze een baantje in de bloemenwinkel. Erwin is hoog opgeleid en bijna 50 jaar oud. Hij studeerde af als bodemdeskundige aan de landbouwuniversiteit. Hij is nu drie jaar eigenaar van drie bloemenwinkels, die hij overnam nadat zijn vader vierjaar geleden overleed.

Guhl werkt al een aantal jaren in de bloemenwinkel. Dat doet ze erg goed. Eigenaar Erwin ziet dat ze potentie heeft. Op een gegeven moment vraagt hij aan Guhl of ze een MBO-opleiding gaat volgen en misschien één van de franchise winkels wil gaan leiden. Guhl is verbaasd en verrast. Ze heeft eigenlijk nog nooit nagedacht over wat ze wil gaan doen na het voortgezet onderwijs. Ondanks dat ze verlegen is, heeft ze wel al ideeën hoe dingen beter kunnen in de bloemenwinkel.

Guhl praat met haar ouders over wat de eigenaar van de bloemenwinkel haar vroeg. Zij vinden een eigen bloemenwinkel voor haar een fantastisch plan. Ze zien een mooie toekomst als eigenaar van een winkel wel zitten voor hun dochter.

Daarnaast gaat Guhl veel om met tante Jo, de buurvrouw van een paar huizen verderop, voor wie ze af en toe boodschappen doet. Tante Jo is bijna 80 jaar oud. Guhl weet eigenlijk niet zo veel van haar. Wat niemand in de straat weet, is dat Tante Jo samen met haar man eigenaar was van een grote scheepswerf. Het valt Guhl wel op dat er veel tekeningen en foto's van schepen in haar huis hangen.

Guhl kent ook Mark. Hij is begin 30 jaar oud en is HBO-docent Marketing aan de opleiding Management Economie en Recht. Mark leest veel en is vrijwilliger in een kleine bioscoop, waar ze veel alternatieve films draaien. Mark nodigt Guhl en haar vriendinnen vaak uit voor de film. Guhl kent Mark uit de straat, hij is ook een buurman. Ze spreken elkaar af en toe bij de bushalte.

Guhl kan eigenlijk veel meer dan ze denkt. Een aantal docenten zien dat en vertellen dat tegen haar. Eigenlijk krijgt ze zulke opmerkingen niet van anderen. Guhl voelt weinig voor haar school en de leraren die daar werken. Ze praat ook niet veel met ze. Ze weet eigenlijk niet zo goed wat ze wil en daar praat ze met anderen weinig over.

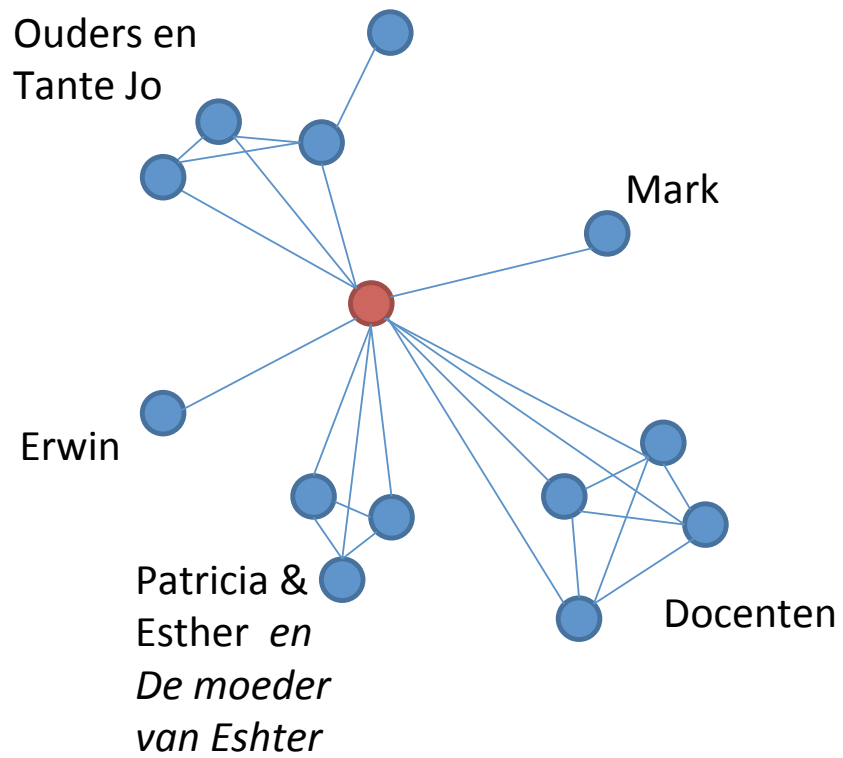
Guhl wordt, na een feestje bij haar goede vriendin Esther, thuisgebracht door de moeder van Esther. Die moeder is commercieel manager bij Vodafone. Guhl vertelt haar vriendinnen tijdens de autorit over het aanbod dat ze kreeg om na haar MBO-opleiding de bloemenwinkel te gaan leiden. De moeder van Esther zegt dat ze het een mooi aanbod vindt, maar dat Guhl dit niet moet doen. Ze vindt dat Guhl veel meer in haar mars heeft.

De moeder van Esther zegt dat ze beter eerst verder moet kijken naar de vervolgoopleidingen die er allemaal zijn. En dat ze eerst moet gaan ontdekken wat ze leuk vindt. Ze krijgt de tip om een vervolgoopleiding in de richting van Commerciële Economie te kiezen.

De mensen die Guhl kent, kennen elkaar (bijna) niet. Haar vriendinnen kennen elkaar. Haar ouders kennen Erwin. Haar moeder kent Tante Jo ook, maar niet goed. Tante Jo was een klant in de winkel en nu doet Guhl de boodschappen voor haar. Guhl moet mensen leren kennen die haar kunnen helpen om uit te vinden wat ze leuk vindt en waar ze goed in is. Ze moet met de mensen die ze kent gaan praten over wat haar bezig houdt.

De netwerkwerktekening van Guhl ziet er zo uit: Guhl is de rode stip. De blauwe stippen zijn de mensen die ze kent. De lijntjes geven aan wie daarvan elkaar kennen.

Figuur 7 - 1 Het netwerk van Guhl

Netwerkprofiel Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

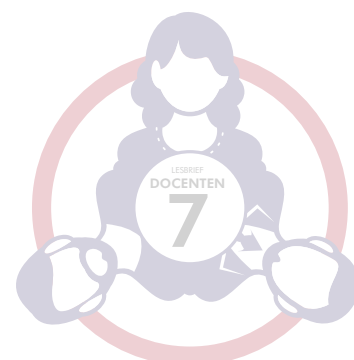
Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra. Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

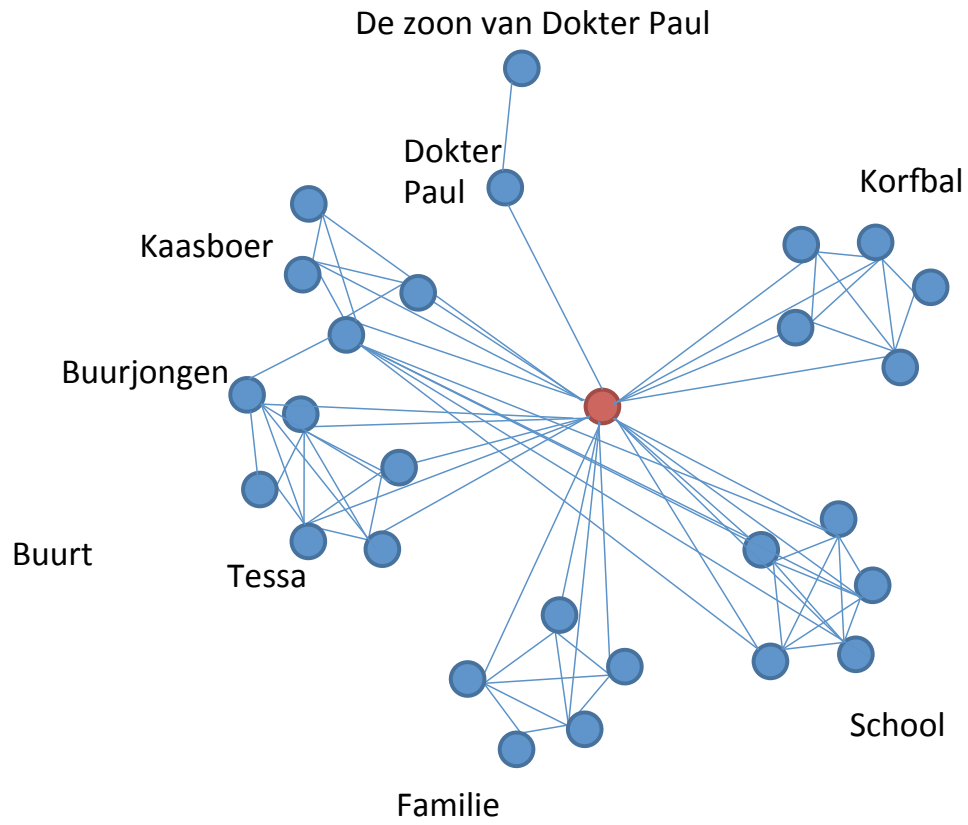
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen. Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er, zo uit:

Figuur 7 - 2 Het netwerk van Sandra

Netwerkopbrengst voor Guhl

Door de verschillende gesprekken die Guhl voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Ze het interessant vindt hoe mensen zelf een bedrijf opbouwen en leiden.
- Dat ingaan op het aanbod om filiaalmanager te worden misschien te gemakkelijk is.
- Dat ze graag verder wil leren in een vervolgopleiding.
- Dat ze via mensen anderen met nieuwe ideeën leert kennen en ze beseft dat het tweede orde netwerk heel handig is.
- Dat ze veel verschillende mensen kent.
- Dat op de plekken waar je komt, je verschillende mensen leert kennen.
- Dat op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Dat als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkopbrengst voor Sandra

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

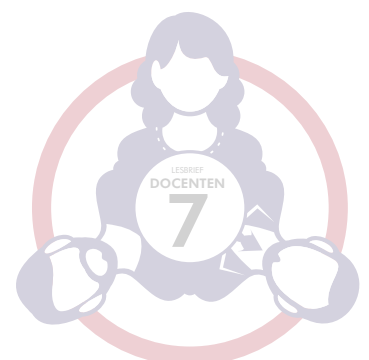
ORIËNTATIEFASE

Theoretisch Kader

We komen anderen tegen bij het uitvoeren van onze dagelijkse routines (opstaan, naar school, werk gaan, hobby's). Daar staan we soms bij stil, maar doorgaans niet. Door bewust te kijken wie we willen leren kennen en waar we deze mensen kunnen treffen, kunnen we bepalen waar we wel of niet naar toe gaan.

Bij het bezoeken van bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten, evenementen of open dagen ontmoeten we nieuwe mensen. Je kiest vaak op basis van het programma om daar naartoe te gaan. Wie zijn de sprekers? Wat is het onderwerp? Past het in mijn agenda?

Daarbij vergeet je vaak het belangrijke argument om die te bezoeken: hoeveel tijd is er om met mensen te spreken en welke mensen kun je verwachten?

Welke mensen komen waar?

We kunnen elke dag nieuwe mensen leren kennen, gewoon of online. Dat doen we op basis van onze achtergrond, interesses, waar we wonen, wie we zijn, enzovoort. Sommige contacten hebben te maken met werk of school en andere niet. Om onderscheid te kunnen maken op welke plekken je mensen tegen kunt komen, gebruiken we de volgende indeling: zakelijk, persoonlijk en virtueel.

Per categorie kunnen we verder kijken.

Plekken voor zakelijke ontmoetingen worden bijvoorbeeld georganiseerd op basis van:

- Regio: regionale bijeenkomsten en plekken.
Branche: branche gebonden bijeenkomsten en plekken.
- Persoonsgebonden kenmerken: bijeenkomsten en plekken georganiseerd voor mensen van een bepaalde leeftijd, achtergrond, geslacht, beroep of interesse.

Plekken voor persoonlijke ontmoetingen:

- Hobby clubs, zoals voetbalverenigingen, maneges, hockeyverenigingen en scouting.
- Serviceclubs, zoals Rotary, JCI, LIONS, Jeugdraad, (voor jongeren) en lokale jongerenraden.
- Woonomgeving, zoals buurtvereniging, kerk, burens en JOP's.

En ook online zijn er veel verschillende plekken waar je mensen 'tegen kunt komen'. Zoals op:

- Facebook
- LinkedIn
- Twitter
- Instagram
- 4square
- Google+

Waar je naar toe kunt gaan om nieuwe mensen te ontmoeten, hangt af van de hulp(bronnen) waarnaar je op zoek bent. En als je nieuwe mensen wilt leren kennen, dan moet je naar plekken toe gaan waar je normaal gesproken niet komt. Het is overigens niet nodig om helemaal zelf uit te zoeken waar je naar toe kunt gaan om de mensen te ontmoeten. Je kunt ook vragen aan de mensen die je kent of zij je kunnen helpen. Ze kunnen je voorstellen aan mensen die je daar meer over kunnen vertellen en ze kunnen je misschien wel meenemen naar de plekken waar je de mensen wilt leren kennen.

Er wordt al jaren onderzoek gedaan wie welke hobby's en interesses hebben. Een voorbeeld van zo'n onderzoek is de NOM doelgroepenmonitor. Onderzoek wijst uit dat geslacht, inkomen, opleidingsniveau en leeftijd bepalend zijn voor de keuze die mensen maken voor sportclubs en andere hobbyclubs. Hoog opgeleide mannen kiezen bijvoorbeeld voor golf en zeilen. Dat betekent dat dit soort omgevingen rijk zijn aan mensen met uitgebreide en waardevolle netwerken. Neem je leerlingen eens mee naar een bijeenkomst van de business club van de hockeyvereniging en laat ze vast stellen wat voor mensen er zijn en welk netwerk ze meebrengen. De omgeving en activiteit bepalen dus voor een groot deel wat voor mensen ergens komen. Dat kun je voor je eigen voordeel inzetten.

Opwarmer – Waar ga ik zelf naar toe?

Docenteninstructie

In de eerste twee oefeningen van deze lesbrief zullen de leerlingen gaan beseffen dat ze mensen op verschillende plekken kunnen ontmoeten én dat de kans dat je bepaalde mensen daar tegenkomt groter is dan op andere plekken.

Krijg jij of krijgen je collega's uitnodigingen voor een evenement of congres? Of anders hangen er misschien posters, aankondigingen of algemene uitnodigingen voor evenementen of congressen voor docenten, mentoren of decanen in de docentenkamer?

Stap 1.

Neem een uitnodiging, poster of aankondiging van een congres of een andere uitnodiging mee naar de les.

Stap 2.

Vraag de leerlingen welke mensen er op deze bijeenkomst, congres of evenement (kunnen) komen.
Wie zou ik hier kunnen ontmoeten?

Stap 3.

Geef aan of u naar het evenement of congres gaat.
Waarom u wel of gaat? En als u gaat, wie u denkt én hoopt te ontmoeten?

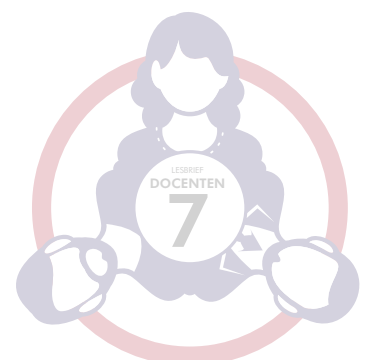
Stap 4.

Vraag de leerlingen of zij wel eens naar evenementen, congressen en bijeenkomsten, gaan.
Vraag de leerlingen welke bijeenkomsten of evenementen dat zijn.

Dit kunnen allerlei evenementen zijn. Van de verjaardag van een oom of tante, een open dag van een vervolgopleiding, een ledenbijeenkomst van hun (sport)vereniging tot een banenbeurs in de regio.

Leg de link naar opdracht 7.2.

Neem voor deze opdracht ongeveer 5 tot 10 minuten de tijd.

Opdracht 7.1 – Wie kun je waar tegenkomen?

Docenteninstructie

In deze oefening gaan de leerlingen beseffen dat je mensen op verschillende plekken kunt ontmoeten én dat de kans dat je bepaalde mensen daar treft groter is dan op andere plekken.

Er zijn veel verschillende plekken (gelegenheden) waar we mensen tegen kunnen komen. Waar we komen bepaalt wie we ontmoeten. Als we weten wie we willen ontmoeten, kunnen we bepalen waar we naar toe willen gaan. Maar, wie komen waar?

Geef de leerlingen even de tijd om na te denken welke mensen met toegang tot welke beroepen je waar (onder andere) tegen kunt komen.

Stap 1.

Laat de leerlingen de onderstaande beroepen verbinden met de plekken waar ze de mensen hoogstwaarschijnlijk kunnen tegenkomen. Je kunt op één plek natuurlijk meer mensen tegenkomen.

Beroepen

1. Verkoper (winkel)
2. Ondernemer
3. Timmerman
4. Dierenarts/dierenverzorger
5. Verpleegkundige
6. Kraamzorg
7. Kapster
8. Lasser
9. Graafmachinist
10. Leraar
11. Onderwijsassistent
12. Advocaat
13. Arts
14. Medewerker in de horeca / een hotel
15. Docent
16. Gamedesigner
17. Milieudeskundige
18. Financieel adviseur
19. Vliegtuigengineer
20. Brandmanagers/
Communicatiespecialist

Plekken

- A. Bijeenkomsten van een ondernemersvereniging
- B. De open dag van aannemer in de bouw
- C. Een restaurant/ hotel
- D. De open dag van een school
- E. Ziekenhuis
- F. Beurs of evenement voor de metaalindustrie
- G. Beurs of evenement voor de weg en waterbouw
- H. Op een bedrijvenbijeenkomst op school
- I. Bij een verpleeghuis
- J. Op de verjaardag van een oom/ tante
- K. Open dag van HBO rechtenstudie
- L. Op de buurt barbecue
- M. Bij de hockeyclub
- N. Op het voetbalveld
- O. Bij de schaakclub
- P. Bij een beurs of evenement voor de zorg
- Q. Bij een beroepenbeurs op school

Informatie voor nabespreking

Vraag tijdens de nabespreking van de oefening waarom ze bepaalde beroepen aan bepaalde plekken koppelen. Door erbij stil te staan waarom ze mensen aan plaatsen of activiteiten koppelen, zetten ze een eerste stap in het denken over waar je mensen kunt ontmoeten.

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 tot 15 minuten de tijd.

VOORBEREIDINGSFASE

Opdracht 7.2 – Waar kom jij mensen tegen?

Docenteninstructie

Vaak zijn we ons er niet eens van bewust waar we komen en wie we daar kunnen ontmoeten. Daar besteden we nu aandacht aan.

Deze opdracht heeft als doel om leerlingen te laten nadenken over de plekken waar zij andere mensen ontmoeten en over diversiteit van de mensen die ze op die plekken ontmoeten.

Laat de leerlingen van een aantal mensen per plek aangeven wat ze doen: wat voor opleiding volgen ze en welk beroep hebben ze. Komen de leerlingen vooral op plekken waar ze leeftijdsgenoten ontmoeten, vraag dan wat hun ouders of opvoeders voor beroep uitoefenen.

Als we kijken naar welke hulp we nodig hebben en welke hulp we kunnen krijgen, dan sluiten deze twee niet altijd aan. Dit kan ook voor de leerlingen (kunnen) gelden.

Als de leerlingen weten welke hulp ze nog niet uit hun netwerk kunnen halen, kunnen ze gaan bedenken bij wie, en dus ook waar, ze deze hulp wel (zouden) kunnen vinden.

- Sta met de leerlingen erbij stil dat ze al tot heel veel hulp toegang hebben door de plekken waar ze komen en door de mensen die ze kennen.
-
- Per plek waar de leerlingen komen, kunnen zij andere vragen stellen. Zoeken naar informatie over een rechtenstudie of het beroep van advocaat op een plek waar deze mensen niet komen is onhandig. Ga met de leerlingen na afhankelijke van op welke plek ze zijn, zij welke verschillende vragen kunnen stellen aan de mensen die ze ontmoeten.

Laat de leerlingen voorbeelden geven van die verschillende vragen per plek waar ze komen (met de meeste kans op succes).

Neem voor deze opdracht 10 minuten de tijd.

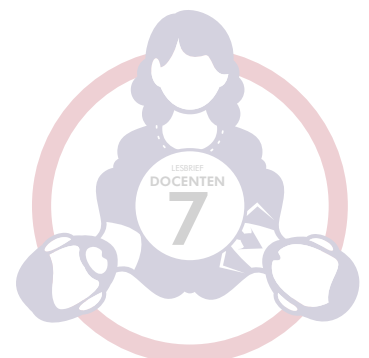
Informatie voor nabespreking

Hoe meer verschillende mensen de leerlingen leren kennen, des te groter is de kans dat ze meer toegang hebben tot hulp in hun netwerk. Door daar te komen waar mensen die van elkaar verschillen, groeit de diversiteit in hun netwerk.

Hoe groter de diversiteit in hun netwerk, des te groter is de kans dat de leerlingen hulp vinden bij of via de mensen die ze kennen. De kans is dus ook groter dat ze hulp kunnen krijgen, als ze erom vragen.

Hoe meer die mensen verschillen door hun beroep, opleiding, leeftijd, geslacht of branche, des te groter is de kans dat de leerling(en) veel verschillende hulpbronnen tot hun beschikking hebben. Vaak zijn ze zich hiervan niet bewust.

Door stil te staan bij welke hulp de leerlingen nodig hebben (zie ook lesbrief 4) én tot welke hulp ze toegang hebben en op basis van waar ze komen, wordt duidelijk of ze de hulp kunnen krijgen die nodig is voor hun studie- en loopbaankeuzes.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

Als we weten wat we willen, weten we ook wie ons daar bij kunnen helpen. We kunnen dus een plan maken wie we willen (leren) kennen. Als je mensen die je nodig hebt kent, dan kun je ze om hulp vragen. Als we de mensen die we nodig hebben nog niet kennen, moeten we ze leren kennen.

Met wie praat je waar over?

We kunnen informatie krijgen door met anderen te praten. We komen zo meer te weten over de onderwerpen die ons en onze gesprekspartners interesseren én we kunnen iets te weten komen over onszelf.

We praten met de mensen die we kennen vaak over dezelfde onderwerpen. Door over andere onderwerpen te praten, komen we andere dingen te weten. Andere dingen over de mensen die we kennen en over onszelf. Je kunt dus, op de plekken waar je komt, het over dezelfde onderwerpen hebben. Je kunt er ook voor kiezen om de onderwerpen waar je het over hebt te veranderen. Dat is lastig, maar vaak ook heel leuk. Je leert de mensen die je al lang kent op een andere manier (beter) kennen.

Als je wilt weten waar je goed in bent, wat je voor een bepaalde opleiding of beroep nog moet leren, dan helpt het om op verschillende plekken mensen dezelfde vraag te stellen. Zo hoor je van diverse mensen wat ze ergens van vinden. Dit helpt om je beeld scherper te krijgen van dat wat je wilt of kunt. Je hoort van mensen die van elkaar verschillen wat ze ergens van vinden.

Ben je op zoek naar informatie over een opleiding of een beroep, dan helpt het om per plek waar je komt jouw vraag aan te passen. Wil je bijvoorbeeld iets wilt weten over wat het is om eigen ondernemer te zijn, dan kun je deze vraag stellen op een bijeenkomst waar allemaal ondernemers komen. Maar als je wilt weten wat het is om in de zorg te werken, dan kun je dat beter ergens anders vragen. Welke vraag je waar en aan wie stelt, hangt dus af van wat je wilt. Het is belangrijk om, voordat je ergens naar toe gaat, te weten wie je wilt spreken én waarover.

Opricht 7.3 – Wie kunnen jou helpen?

Docenteninstructie

In de volgende opdracht gaan we aan het werk met de vraag van de leerling bij zijn studie- loopbaankeuzeproces. Gebruik daarvoor de studie- of loopbaankeuzevraag van de leerling uit lesbief 5. Heb je die lesbief (nog) niet, behandeld, dan moeten de leerlingen eerst een LOB vraag bedenken over hun studie- of loopbaankeuze.

Een vraag voor de leerling kan zijn dat hij meer wil weten over het werk een bepaalde sector. Wat voor opleiding je voor een bepaald beroep moet doen en wat je moet worden om een bepaald beroep uit te gaan oefenen. En daarbij waar hij zelf goed in is (volgens anderen).

Om goed een netwerkhulpvraag op te stellen is het belangrijk dat de vraag begint met:

Ik ben op zoek naar iemand die....

Voorbeelden kunnen zijn:

.... meer weet over.

.... werkt als .....

.... mij kan voorstellen aan... die werkt bij...

Door de opdracht klassikaal te starten kun je de vraag uitleggen. De leerlingen schrijven de antwoorden individueel op.

Informatie voor nabespreking

Bespreek met de leerlingen dat het helpt om een bewuste keuze te maken in:

1. Waar je naar toe gaat.
2. Wie daar te ontmoeten en te spreken.
3. Waar je het over wilt hebben.

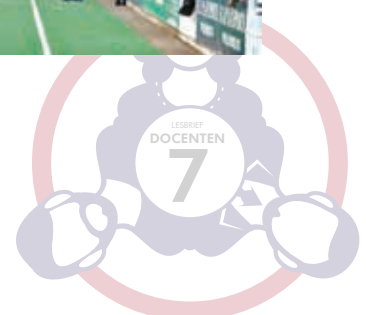
Volg deze stappen altijd in die volgorde.

Je kunt de leerlingen de volgende vragen stellen:

- Wie weet waar hij naar toe kan of moet gaan? Kun je ook vertellen waarom je daar naar toe moet gaan om deze mensen te ontmoeten?
- Heb je dat al een keer gedaan?

Figuur 7 - 3 Voorbeelden van beroepen en plekken

Opdracht 7.4 – Waar ga je straks naar toe?

We leren, op de plekken waar we komen niet altijd de mensen kennen die ons kunnen helpen. Soms moet je naar plekken gaan waar je nog nooit bent geweest, om de mensen te ontmoeten die je kunnen helpen. Dat kunnen allerlei verschillende plekken zijn.

Door na te denken over waar je de mensen die je wilt ontmoeten kunt ontmoeten, kun je ervoor kiezen om ergens naar toe te gaan. Soms weet je nog niet goed wie je wilt ontmoeten, maar word je door andere mensen meegenomen naar plekken. Dat gebeurt vaak omdat je het met deze mensen hebt over wat je leuk vindt, waar je mee bezig bent of waar je naar op zoek bent.

Als je zelf weet wat je leuk of interessant vindt, kun je op zoek gaan naar mensen die je er meer over kunnen vertellen. In de volgende opdracht ga je nadenken waar je de komende maand naar toe zou kunnen gaan om mensen te ontmoeten die je kunnen helpen.

Docenteninstructie

De leerlingen gaven in de vorige oefeningen aan naar welke plekken ze zelf gaan en waar ze het over hebben. Ze dachten ook na over wat ze willen weten en wie ze willen spreken.

In de volgende opdracht moeten de leerlingen nadenken over waar ze naar toe kunnen gaan om de mensen te ontmoeten die hen kunnen helpen.

Help de leerlingen in het benoemen van voorbeelden van plaatsen waar ze naar toe kunnen gaan. Je kunt daarvoor onderstaande voorbeelden gebruiken. Maar ook voorbeelden of toekomstige activiteiten georganiseerd in de woonplaats of regio van de leerling(en) of in het vervolgonderwijs of georganiseerd door je eigen school.

Laat de leerlingen ook aangeven wie ze op deze plek willen ontmoeten en waarom ze denken dat deze mens(en) daar komen.

Voorbeelden van plekken waar de leerlingen naar toe kunnen gaan zijn:

- Een feest in de familie.
- De open dag van een vervolgonderwijsopleiding.
- De open dag van een bedrijf of branche (denk bijvoorbeeld een dag van de zorg).
- Een demonstratie van brandweer / politie / ambulance.
- Een stagemarkt van school.
- Een banenbeurs.
- Mogelijkheid voor proef studeren.

Stap 1.

Laat de leerlingen individueel opschrijven wie ze willen ontmoeten en waar ze dat denken te kunnen doen.

Stap 2.

Laat de leerlingen dit met een klasgenoot bespreken. Vraag de leerlingen om samen nog eens na te denken of ze nog andere plekken kunnen benoemen waar ze de mensen die ze willen spreken kunnen ontmoeten.

Stap 3.

Bespreek de opdracht klassikaal na. Dit kan bijvoorbeeld door van een aantal leerlingen te vragen wat ze hebben opgeschreven of door alle mogelijke antwoorden te verzamelen op het bord of een poster die gedurende langere tijd in het lokaal blijft hangen.

Informatie voor nabespreking.

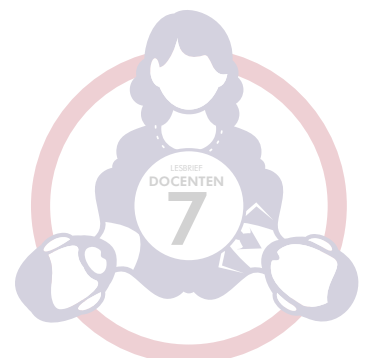
Op allerlei verschillende plekken kun je mensen ontmoeten. Waar je naar toe gaat, bepaalt wie je ontmoet. Door stil te staan bij wat voor mogelijkheden er allemaal zijn om nieuwe mensen te leren kennen, kun je plekken bedenken waar je eerst niet aan had gedacht.

Sommige leerlingen vinden het eenvoudig om plekken te bedenken en op te schrijven. Voor anderen is dit lastiger. Dat kan te maken hebben met schroom of de angst om nieuwe mensen te ontmoeten en niet weten hoe je jezelf daar moet gedragen.

Het hoeft niet heel moeilijk te zijn om naar plekken te gaan om mensen te ontmoeten die kunnen helpen. Deze plekken kunnen ook heel 'dicht bij de leerlingen' liggen. Bijvoorbeeld op verjaardagen, buurtactiviteiten, feestjes van familie of vrienden, activiteiten die door de school of de sport of hobbyclub worden georganiseerd of begeleid. Ze kunnen ook samen met een klasgenoot (met dezelfde interesse) gaan en elkaar op die manier helpen.

Neem voor deze oefening 10 minuten de tijd.

De activiteiten kunnen de leerlingen toevoegen aan hun netwerkactieplan.

Opdracht 7.5 – Help een ander nieuwe mensen te leren kennen

Omdat bijna iedereen het spannend vindt om nieuwe mensen te leren kennen, kun je elkaar daarbij helpen. Soms ken jij al mensen die iemand anders wil leren kennen. Jij kunt de mensen dan helpen met elkaar in contact te komen. Soms ken je iemand die mensen kent die jij graag wilt leren kennen. Je kunt aan ze vragen of ze jou met iemand in contact willen brengen.

Je kunt een ander aan iemand voorstellen en je kunt jezelf laten voorstellen door een ander. Je helpt anderen als je ze aan elkaar voorstelt. Dat vinden ze leuk en jij vindt dat vaak ook leuk.

Docenteninstructie

Je gaat de leerlingen laten oefenen met het voorstellen van anderen aan elkaar. Dat doen we in de vorm van een rollenspel met drie leerlingen.

Tip: Maak kaartjes voor de verschillende rollen in het rollenspel.

Bedenk een fictieve situatie of gebruik onderstaande voorbeelden. De plek waar het gesprekje kan plaatsvinden, kan overal zijn waar mensen samen kunnen komen.

Je kunt met leerlingen een aantal situaties beschrijven waarin zij al zijn geweest (bijvoorbeeld als ze al een bedrijf bezochten of ergens een stage liepen).

Voorbeeld 1

Leerling A: Is heel goed in schaken.

Leerling B: Wil graag leren hoe te schaken.

Leerling C: Stelt leerling A aan leerling B voor, omdat hij denkt dat ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Voorbeeld 2

Leerling A: Werkt bij de Rabobank en speelt de vader van leerling C.

Leerling B: Is een klasgenoot van leerling C en wil graag iets weten over werken bij de bank.

Leerling C: Stelt leerling A aan leerling B voor, omdat hij denkt dat ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Voorbeeld 2

Leerling A: Heeft een bijbaantje bij een zorginstelling en kent veel mensen daar.

Leerling B: Is een klasgenoot van leerling C en wil graag iets weten over werken in de zorg.

Leerling C: Stelt leerling A aan leerling B voor omdat hij denkt dat ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Stap 1.

Klassikale oefening:

- Vraag drie leerlingen om naar voren te komen.
- Leg uit dat ze gaan oefenen hoe het is om mensen aan elkaar voor te stellen.
- Beschrijf één van de bovengenoemde situaties of bedenk zelf een passende.
Of: geef de leerling het kaartje van het rollenspel en laat ze even nadenken over het spelen van de rol.
- Laat drie leerlingen de oefening doen.
- Laat de leerlingen die niet mee doen goed opletten wat er gebeurt.
Laat de leerlingen die toekijken antwoord geven op de volgende vragen:
  - Wat viel je op?
  - Wat ging er goed?
  - Wat kon er beter?

Stap 2:

Bespreek het eerste rollenspel met de klas:

- Was het gemakkelijk om twee mensen aan elkaar voor te stellen?
- Wat was er moeilijk voor degene die de twee personen aan elkaar voorstelde?
- Wat is belangrijk om te weten van de mensen die je aan elkaar wilt voorstellen?
- Vraag aan de andere leerlingen wat ze zagen.
- Wat ging goed? Geef aan wat beter kan.
- Schrijf de opmerkingen van de leerlingen op het bord.

Stap 3:

Bespreek met de klas welke stappen je moet zetten om mensen aan elkaar voor te stellen.

Onderstaande zinnen hoeven niet letterlijk gezegd te worden, maar bieden leerlingen wel structuur. Dat is het belangrijkste. De vragen geven de strekking van de stappen weer. De stappen die je moet zetten om mensen aan elkaar voor te stellen zijn:

1. Benoem wat je gaat doen en stel de twee personen aan elkaar voor.
"Beste <naam persoon 1> dit is <naam persoon 2>."
"Ik wil jullie graag even aan elkaar voorstellen."
2. Benoem waarom je de mensen aan elkaar voor wilt stellen.
Zeg tegen persoon 1: "< Naam persoon 2> *werkt in .../ speelt graag .../ wil meer weten over.../ woont ook in.../ et cetera...*"
3. Benoem waarom je denkt dat het leuk of goed is dat ze met elkaar praten én geef ze een onderwerp om over te praten.
"Jullie *werken beiden in .../ spelen .../ woont ook in...*, dat is volgens mij een leuk onderwerp om het met elkaar verder over te hebben."

OF in het geval dat iemand gericht aan je vroeg om aan de ander te worden voorgesteld:

"<Naam persoon 1> volgens mij kun jij <naam persoon 2> daar heel goed meer over vertellen."

4. Benoem dat je ze veel plezier en succes wenst in hun verdere gesprek.
"Veel plezier met het uitzoeken wat jullie voor elkaar kunnen betekenen"
of "Ik hoop dat jullie iets voor elkaar kunnen betekenen."

Stap 4:

In groepjes oefenen.

Laat de leerlingen groepjes vormen van vier personen.

Laat de groepjes oefenen met het aan elkaar voorstellen van twee mensen.

De vierde leerling van het groepje is de toeschouwer. Nadat de drie leerlingen hebben geoefend, vertelt de vierde leerling wat hij zag en wat hem opviel, welke stappen zijn doorlopen en hoe hij vond dat het ging.

Nadat de leerlingen oefenden met het voorstellen van elkaar aan elkaar, moeten ze de rollen omdraaien, zodat iedereen aan bod komt. Dat kunt u aangeven of u kunt het de leerlingen zelf laten doen.

Laat het groepje nabespreken wat ze hebben ervaren. Laat ze dit opschrijven.

Stap 5:

Bespreek, nadat iedereen heeft kunnen oefenen, de oefening klassikaal na door elk groepje kort te laten vertellen wat zij hebben ervaren en dat te laten delen met de klas.

Informatie voor nabespreking

Doordat je mensen aan elkaar voorstelt, creëer je waarde. Je helpt twee mensen. Doordat ze aan elkaar worden voorgesteld is het voor beiden gemakkelijk verder met elkaar te kunnen praten. Daarvoor moet je een aantal dingen weten en doen.

Voordat je mensen aan elkaar voorstelt is het dus handig om:

- Te weten waarom je mensen aan elkaar wilt voorstellen.
- Te weten wie deze mensen zijn, wat doen ze, wat vinden ze leuk, waar wonen ze, et cetera.
Je hoeft niet alles van ze te weten, maar wel iets.

Als je mensen aan elkaar wilt voorstellen, moet je vooraf weten waarom je dit wilt doen. Daar kunnen vele redenen voor zijn. Dat kan zijn omdat het voor jezelf handig is als twee mensen met elkaar praten. Bijvoorbeeld iemand (een docent of je baas) is heel positief over je en je wilt dat die praat met iemand uit het bedrijf waar jij wilt gaan werken of stagelopen. Soms doe je dat omdat iemand het aan je vraagt. Maar het kan ook zijn dat je denkt dat twee mensen iets voor elkaar kunnen doen of omdat je denkt dat het leuk is als deze mensen met elkaar praten omdat je ze dezelfde hobby of interesse hebben.

Neem voor deze oefening minimaal 30 minuten tot 1 lesuur de tijd.

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben de leerlingen een duidelijker beeld van hoe ze bewust gebruik kunnen maken van het bezoeken van nieuwe plekken om antwoord te krijgen op hun vragen over studie- en loopbaankeuze.

Wist je dat

- Iedereen het spannend vindt om nieuwe mensen te leren kennen.
- We elke dag nieuwe mensen kunnen leren kennen.
- Hoe vaker je nieuwe mensen leert kennen, des te gemakkelijker (en leuker) het wordt.

UITLEG BIJ CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

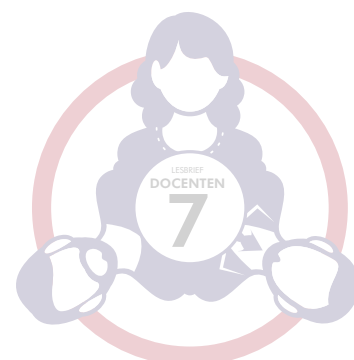
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 1

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 1 - DOCENTENHANDLEIDING

EEN NETWERK? HEB IK DAT OOK?

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met anderen vertegenwoordigt om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de eerste in een reeks van zeven lesbrieven over netwerken. De lesbrief is te gebruiken voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten. Ze zijn zich dan al bewust van de mensen die ze kennen. Dat kan dus op elk moment in het schooljaar zijn.

Deze les: Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen

In deze eerste les oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Een netwerk bestaat uit alle mensen die we kennen. Netwerken als activiteit is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden geruild. De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. In deze maken de leerlingen kennis met het tekenen van hun eigen netwerk. Ze gaan beseffen dat ze een netwerk hebben en dat ze daaruit hulp ontvangen.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

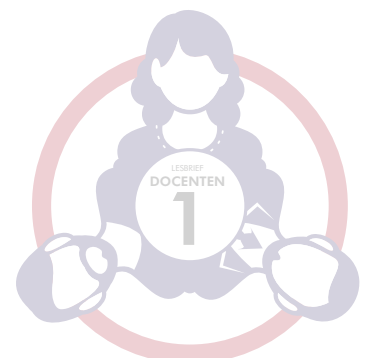
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 1 - Docentenhandleiding - Een netwerk? Heb ik dat ook?	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	1
Deze les: Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen	2
Leeswijzer	2
Theoretisch kader en onderwerpen van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen	5
Leerdoelen voor leerlingen	5
Opbrengst voor de docent	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Begrippenlijst	7
Reflectievragen voor de docent	7
Opbouw van de les	8
Benodigde materialen	8
Voor de liefhebbers	9
Vier leerlingen als voorbeeld	11
Sandra in les 1	11
Bas in les 1	12
Oriëntatiefase	16
Theoretisch kader	16
Opwarmer – Het netwerk van de klas	17
Opwarmer - Gemeenschappelijke taal – Het woord netwerk(en)	19
Vorbereidingsfase	20
Theoretisch kader	20
Uitvoeringsfase	22
Theoretisch kader	22
Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk	23
Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?	25
Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?	27
Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?	29
Opdracht 1.5 - Teken je netwerk – Toevoegen van emotionele nabijheid	31
Evaluatiefase	34
Wist je dat	34
Uitleg bij de Creative Commons-licentie	35

THEORETISCH KADER EN ONDERWERPEN VAN DEZE LES

Voor bijna alles wat we doen hebben we uiteindelijk de hulp van andere mensen nodig. Sterker nog, het gaat vaak gemakkelijker, sneller en leuker als we hulp van anderen vragen bij dat wat we willen bereiken of willen weten. Ons netwerk bestaat uit de mensen die we kennen. Doordat we de relatie met hen onderhouden, kunnen we ze om hulp vragen. Hulp die te maken heeft met onze loopbaanvragen. Mensen die je iets kunnen vertellen over waar je benieuwd naar bent of die je iets kunnen leren wat je graag wilt ervaren. Om effectief gebruik te kunnen maken van jouw netwerk is het handig om te weten wie er in jouw netwerk zitten en welke eigenschappen en talenten deze mensen hebben.

De variëteit en hoeveelheid hulp die jij tot je beschikking hebt, hangt af van de mensen die jij kent. Als je mensen kent die veel van elkaar verschillen, is de kans groter dat ze je ook op verschillende manieren kunnen helpen. Bijvoorbeeld omdat ze meer weten van verschillende sectoren om in te werken. Het is ook voordelig om mensen te kennen die elkaar niet kennen. Op die manier komen er meer kansen en nieuwe informatie op je pad. Daarom is het leuk en zinnig om te kijken naar jouw netwerk en de mensen die jij kent.

Voor loopbaan- en studiekeuzevragen is het over het algemeen handig om een netwerk te hebben dat de kans vergroot dat je gaat vinden wat je zoekt. Dat moet je ruim zien. Het kan gaan om mensen die je iets kunnen leren of die je iets kunnen vertellen over een onderwerp waar je nieuwsgierig naar bent.

Leerlingen hebben ook voordeel bij een netwerk waar je de gelegenheid krijgt om te oefenen met iets waar je goed in wilt worden of om rolmodellen te ontmoeten in een vak waar de leerling belangstelling voor heeft. Het netwerk van een leerling bepaalt in sterke mate zijn studie- en loopbaanmogelijkheden en de keuzes die hij maakt.

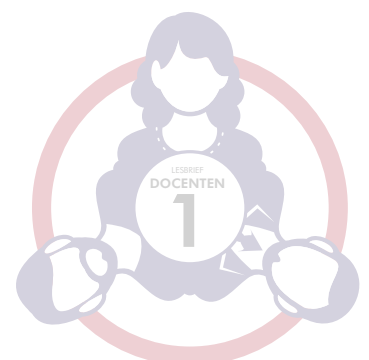
Waar voldoet het netwerk dan bij voorkeur aan:

- Liever een groter dan een klein netwerk.
- De mensen die je kent hebben andere talenten, eigenschappen, functies en kenmerken dan jij.
- Goede vrienden zijn fijn, maar kennissen bieden meer kansen.
- Bij voorkeur kennen de mensen die jij kent elkaar niet.

In deze eerste lesbrief oriënteren de leerlingen zich op de begrippen en de denkwijze die bij de competentie netwerken horen. Door te beseffen dat ze een netwerk hebben, kunnen de leerlingen uiteindelijk bewuster en gericht hun netwerk bouwen, bevestigen en benutten.

De loopbaancompetentie netwerken ontwikkelen leerlingen doordat:

- De leerling weet wat hij wil of interessant vindt (informatie over ...).
- De leerlingen zich bewust zijn dat ze een netwerk hebben en wie er in zitten.
- De leerlingen weten dat ze zelf bepalen wie ze leren kennen.

Onderwerpen die in deze les onder andere aan bod komen zijn dat:

- Mensen helpen elkaar.
- Iedereen heeft een netwerk.
- Netwerken kun je tekenen en dat geeft inzicht over de waarde.
- Sommige mensen ken je goed, sommige ken je minder goed.
Maar ze tellen allemaal mee en kunnen je allemaal op hun eigen manier helpen.
- Je kent meer mensen dan je denkt.
Pas als je de mensen die je kent op een rijtje zet, zie je met hoeveel mensen je te maken hebt. En dus, door wie je je allemaal kunt laten inspireren.

Over het algemeen willen mensen andere helpen met hun vragen en met het verwezenlijken van hun dromen. Leerlingen kunnen dus rekenen op een verscheidenheid aan hulp en tips. Door inzicht te hebben in hun eigen netwerk, kunnen leerlingen beseffen dat ze via de mensen die ze kennen:

- Aan informatie kunnen komen over verschillende beroepen en opleidingen.
- Toegang krijgen tot stageplaatsen of leerwerkplekken.
- Zich spiegelen aan rolmodellen.
- Niet alleen staan in de keuzes die ze moeten maken.

Deze onderwerpen komen terug in latere lesbrieven. Dan meer toegespitst op sturend en strategisch netwerken.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen dat iedereen relaties heeft en dat die samen een netwerk vormen.

Weten de leerlingen dat ze zelf een netwerk hebben.

Kennen de leerlingen begrippen die bij netwerken horen.

Voelen de leerlingen de waarde van vriendschap en goede relaties van iedereen die ze kennen..

Waarderen de leerlingen hulp die ze van mensen (een netwerk) kunnen ontvangen om te bereiken wat je wilt.

Hebben de leerlingen aandacht voor de mensen in hun netwerk die ze bij hun bewuste studiekeuze kunnen helpen.

Kunnen de leerlingen hun eigen netwerk tekenen.

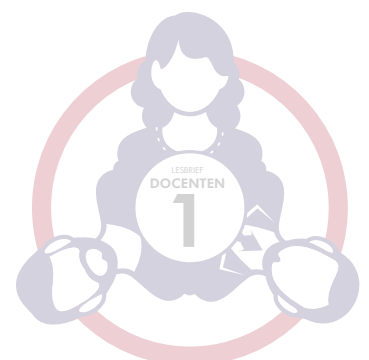
Kunnen leerlingen verschillende groepen of 'werelden' in hun eigen netwerk in kaart brengen met een kleurencirkelmodel.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Hoe jouw leerlingen tegen hun netwerk, hun contacten, aankijken.
- Welke waarde de leerlingen geven aan de relaties die ze hebben.
- Welke leerlingen ondersteuning nodig hebben bij het verder ontwikkelen van deze loopbaancompetentie.
- Welke leerlingen talent lijken te hebben voor het ontwikkelen van een netwerk.

Hierdoor kun je deze leerlingen gericht helpen in het betrekken van het netwerk bij studie- en loopbaankeuzes.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Sociaal netwerk	Verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen. Iedereen: familie, vrienden, kennissen, buren, collega's, zakenpartners, mede-(verenigings)leden, et cetera. In de praktijk denken mensen aan deelverzamelingen, in 'losse' werelden. Een netwerk is 'sociaal' als het om een netwerk van mensen gaat. Dit om onderscheid te maken met andere netwerken, zoals een energie-, wegen- of metronetwerk.
Netwerken	Netwerken is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets geruild kan worden. Bewust betekent dat je dat zelf kiest. Duurzaam dat het relaties zijn die een leven lang duren. Ruilen kan gaan over aandacht, interesse tonen, informatie geven et cetera.
Relaties	Mensen die je kent en die jou ook kennen.
Sterke relaties	Mensen die je heel goed kent, 'vrienden'.
Zwakke relaties	Mensen die je een beetje kent, 'kennissen'.
Virtueel sociaal netwerk	Een netwerk op internet waar mensen zich met elkaar verbinden zoals Facebook, Twitter en LinkedIn. Het is niet nodig dat ze elkaar kennen.
Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er 'van boven af', in een schema, uitziet.
Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Netwerkkarta	Visuele weergave van een netwerk.

Reflectievragen voor de docent

- Welke hulp heb je recent gekregen in het kader van jouw werk?
- Hoe bewust ben je van je netwerk?
- Hoeveel weet je van het netwerk van de leerlingen van jouw (mentor)klas?
- Welke hulp heb je recent gegeven aan een collega op school?
- Teken je eigen netwerk. Wat valt je op?

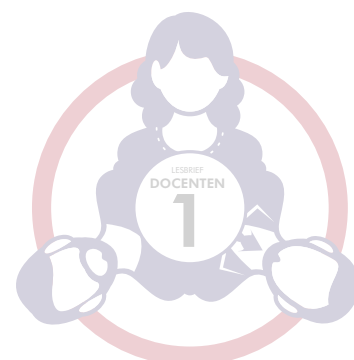
Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

- Oriëntatiefase:** De oefening met het bolletje wol is een activerende oefening om het begrip 'netwerk' visueel te maken. Een alternatief voor deze warming-up is de namen van de leerlingen op het bord schrijven en de leerlingen zelf de relaties te laten tekenen tussen de verschillende mensen. Een begrippenkader vormen met de leerlingen geeft inzicht in de gedachtenwereld van de leerlingen rondom het thema netwerken.
- Vorbereidingsfase:** Neem met de leerlingen de introductietekst in de lesbrief voor leerlingen door. Tip: geef je eigen netwerk als voorbeeld. Beelden spreken: het laten zien van jouw eigen netwerk kan voor leerlingen het begrip netwerk verduidelijken. Bespreek daarna kort de vragen uit de tekst.
- Uitvoeringsfase:** Opdrachten: 1.1, 1.2, 1.3 en 1.4. Elke oefening neemt de leerling een stapje verder in het denken over netwerken en relaties. Bespreek elke opdracht kort na aan de hand van de informatie bij de betreffende opdracht. U kunt ook kiezen om een leerling uit te nodigen zijn antwoorden te delen met de klas en die op het bord te verzamelen. De lijst uit opdracht 1.4 kan worden bewaard in een portfolio, samen met de huiswerkopdracht.
- Evaluatiefase:** Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling. Vat de stof aan het einde van de lesbrief samen en laat de leerlingen benoemen waarom het oefenen met hulp geven en hulp vragen zinvol is voor loopbaanleren.
- Huiswerk:** Het netwerk dat de leerlingen tekenen kan in de les en eventueel als verdiepingsslag thuis worden getekend. Deze opdracht is geschikt om bij elke les te gebruiken. Ook is deze opdracht geschikt om in een portfolio te bewaren of als opdracht in het PTA handelingsdeel LOB op te nemen.

Benodigde materialen

- Bolletje wol (bij de alternatieve oefening: (digitaal) schoolbord).
- (Digitaal) schoolbord.
- Pen(nen).
- Viltstiften.
- Papier, één blad A4-vel per leerling.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

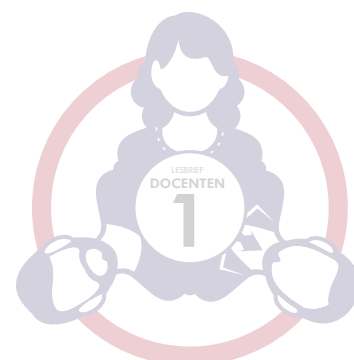
Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Prof. Dr. B. von Dommelhausen
Titel:	Studie over Netwerken door Prof. Dr. Bernhard von Dommelhausen
Jaar:	September 2010
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een grappige professor geeft, met een Duits accent, in dit filmpje vijf goede tips over netwerken. Duidelijk voor introductie. Aan het eind van het filmpje wordt melding gemaakt van het Open Network Event. Daarvan bestaat een LinkedIn groep, maar de website van het event is niet meer actief. Dus goed te gebruiken maar tijdig filmpje stopzetten.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=y8y60gOMf5g
Duur:	Ongeveer 4 minuten

Boek	Nederlands
Auteur:	Donna Fisher
Titel:	Persoonlijk netwerken voor dummys
Jaar:	2002
Omschrijving:	Een zeer toegankelijk boek met een heldere opbouw. Een goede verdieping voor leerlingen die meer willen weten over netwerken.
Bron Internet	http://www.bol.com/nl/p/persoonlijk-netwerken-voor-dummys/1001004002381438/

Filmpje	Engels
Kanaal:	Common Craft
Titel:	Social Networking in Plain English
Jaar:	2007
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video geeft een korte uitleg/ introductie over het sociaal netwerk. In het begin van de video worden voorbeelden gebruikt om zichtbare netwerken te laten zien. Deze voorbeelden zijn een netwerk van wegen om van a naar b te reizen en het elektriciteitsnetwerk om huizen van stroom te voorzien. Vervolgens worden de connecties van personen weergegeven als een netwerk, het sociaal netwerk. Voordelen van een sociaal netwerk worden gegeven, dit kan zijn van het vinden van een nieuwe baan tot het vinden van een partner. Ook wordt een probleem geconstateerd, dat een sociaal netwerk vaak verborgen is en niet overzichtelijk is zoals een wegenkaart. De oplossing die hiervoor wordt gegeven is om jezelf aan te melden bij een sociaal netwerk website. Voorbeelden van deze websites worden genoemd en er wordt uitgelegd hoe een sociaal netwerk website werkt en hoe het de connecties tussen personen laat zien.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=6a_KF7TYKVc
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Big Think
Titel:	The Sociological Science Behind Social Networks and Social Influence
Verteller:	Nicholas Christakis
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Nicholas Christakis vertelt over sociologie in netwerken en legt uit welke invloed dat heeft op ons. Nicholas Christakis is Professor of Medical Sociology, Medicine, and Sociology aan de Harvard University.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=wadBvDPeE4E
Duur:	Ongeveer 1 uur

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven de we docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een klein netwerk met veel sterke relaties.

Sandra in les 1

Sandra is een kletskaus en zegt iedereen gedag. Ze heeft zwakke en sterke relaties. Sandra weet heel goed welke hulp ze nodig heeft bij de dingen die ze doet. Ze weet ook heel goed aan wie ze hulp kan vragen voor bijvoorbeeld het vervoer naar uitwedstrijden van haar korfbalteam.

Sandra heeft een heel groot netwerk. Dat levert haar heel veel ideeën en contacten op. Ze wil met iedereen eigenlijk heel goed contact hebben (een sterke relatie) en besteedt daar al haar tijd aan.

Ze denkt niet veel na over wat bij haar past, over wat voor opleiding en beroep ze moet kiezen. Ze wordt door de mensen die ze kent geholpen in haar dagelijkse dingen.

Ze loopt het risico dat ze volledig af gaat op wat anderen haar vertellen, zonder dat ze nadenkt of dat ook echt wat voor haar is. Sandra vindt veel mensen leuk. Veel mensen vinden haar aardig, dat vindt Sandra ook belangrijk. Ze heeft een groot netwerk, kent veel mensen een beetje, goed tot heel goed.

Sandra benut haar netwerk nog niet voor haar studie- en loopbaankeuze en heeft daar hulp bij nodig.

Bas in les 1

Bas zit heel de dag achter de computer. Hij heeft een klein netwerk met veel sterke relaties. Hij heeft een goed gevoel bij de mensen die hij kent, maar hij wisselt weinig informatie met ze uit.

Bas denkt veel na over games. Hij denkt veel na over zijn toekomst, maar weet niet goed hoe daarover te denken. Zal hij geld kunnen verdienen in de gaming industrie? Maar hoe hij dat moet aanpakken en of dat leuk is om te doen, hij heeft geen idee.

En juist daardoor is het risico groot dat Bas niet gaat doen wat hij leuk vindt, omdat hij geen idee heeft hoe hij verder moet komen. Hij gaat niet uit zichzelf uitzoeken hoe je in de gaming industrie kunt werken of wie hem daarbij kunnen helpen. Bas komt uit zichzelf niet op het idee om met mensen te gaan praten die hem iets kunnen vertellen over de gaming industrie.

Bas heeft een zetje in de rug nodig bij het vergroten van zijn netwerk. Hij doet er verstandig aan om gericht meer mensen te leren kennen. Hij moet leren uitspreken dat hij iets met computerspellen wil gaan doen en inzicht krijgen wie er allemaal in zijn netwerk zitten die hem daarbij kunnen helpen. Dat zijn vast meer mensen dan hij nu denkt.

Netwerkprofiel van Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

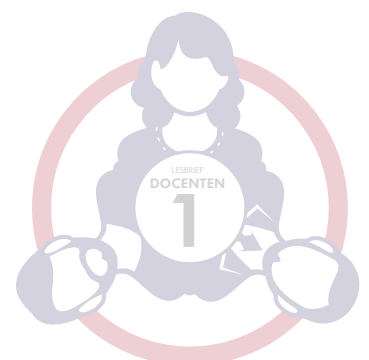
Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra.

Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

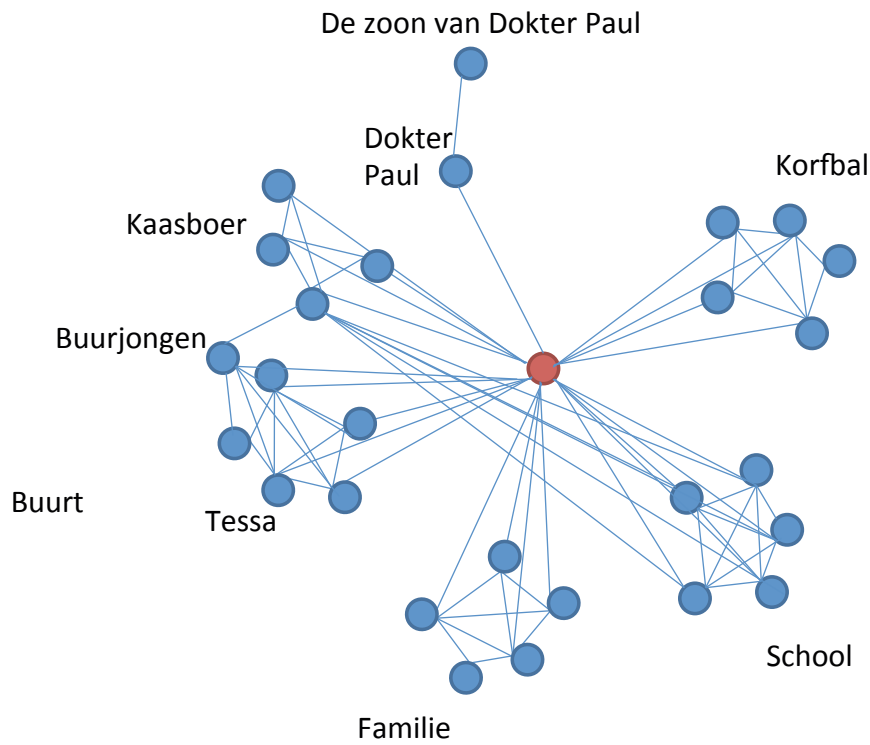
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er zo uit:

Figuur 1 - 1 De netwerktekening van Sandra

Netwerkprofiel van Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

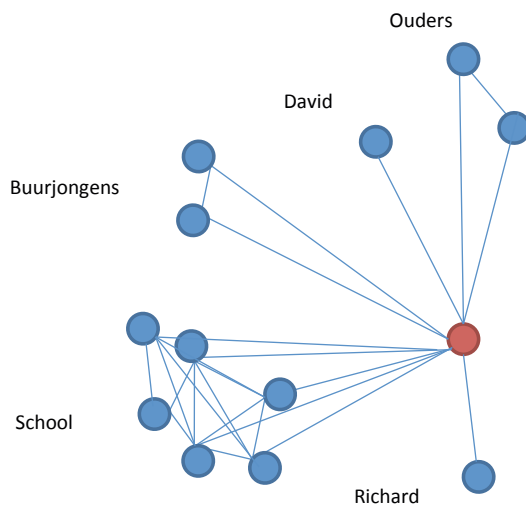
Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

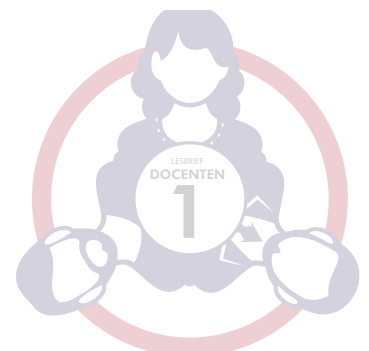
Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 1 - 2 De netwerktekening van Bas

Sandra en de netwerkopbrengst

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Bas en de netwerkopbrengst

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

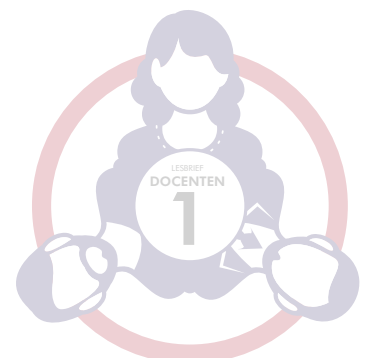
Er is veel wetenschappelijk onderzoek naar sociale netwerken. Zo ook naar hoeveel mensen je gemiddeld kent. In westerse landen zijn dat gemiddeld 600 mensen per persoon en dat dat aantal varieert natuurlijk, afhankelijk van leeftijd, opleidingsniveau, hoeveel banen iemand heeft gehad en hoe vaak iemand is verhuisd. Een hoog opleidingsniveau en vaak van baan wisselen leiden tot een groter netwerk. Over het algemeen is het nuttig om meer mensen te kennen. Dus sturen op de grootte van jouw netwerk is een zinnige strategie in het kader van jouw loopbaan. Wat doe je zelf eigenlijk om meer mensen te leren kennen?

Sturen op relevantie is minstens zo belangrijk. Kunnen de mensen die jij kent van dienst zijn bij het realiseren van jouw doelen of bij het beantwoorden van jouw vraag? Hoe vaak denk jij zelf na over de relevantie van de mensen die je kent?

Om keuzes te kunnen maken wie je zou willen leren kennen om je te helpen bij je studiekeuzes en loopbaan, moet je eerst weten wie je nu al kent en wie er in je netwerk zitten. We kennen meer mensen dan we zelf meestal denken en overzicht hebben over jouw netwerk is niet eenvoudig. Netwerken letterlijk in beeld brengen is een handig hulpmiddel. Er zijn verschillende manieren om dat te doen. Je kunt lijsten maken van de mensen die je kent, maar ook jouw netwerk tekenen.

Om gevoel te krijgen bij het begrip netwerk beginnen we in deze les met het zichtbaar maken van de verbindingen die er tussen mensen (kunnen) zijn. Er zijn twee varianten van deze opwarmer. Beide varianten zorgen voor een eerste beleving bij de leerlingen van het woord netwerk. Afhankelijk van jouw klas en omgeving kun je kiezen voor de variant die het beste past.

Ervaring leert dat het woord 'netwerken' verschillende reacties oproept, positieve en negatieve, zoals 'kruiwagentjes' en 'vriendjespolitiek'. Wat zijn de gevoelens en woorden waar je zelf aan denkt bij het woord netwerken? Creëer daarom samen met jouw leerlingen gemeenschappelijk taal over de begrippen 'netwerk' en 'netwerken'.

Opwarmer – Het netwerk van de klas

Docenteninstructie

In het kader van loopbaan leren is het zichtbaar maken van je netwerk cruciaal, want dat geeft je de kans om de snelle en handigste routes door je netwerk te kiezen in het kader van dat wat je wilt bereiken. Vandaar deze opwarmer. De leerlingen maken letterlijk een beeld (een visualisatie) van hun netwerk. Eerst zicht en dan inzicht. Aan de hand van de tekening van zijn netwerk, ontdekt de leerling of zijn netwerk voldoende toegang geeft tot alle antwoorden op studie- en loopbaanvragen. Als het antwoord 'ja' is, dan is benutting een vervolgstap. Als het antwoord 'nee nog niet' is, dan ontstaan de acties om zijn netwerk beter vorm te geven.

In deze oefening brengen we het netwerk van de klas in beeld. Deze oefening helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen. Netwerken in beeld brengen zorgt ervoor dat je goed kunt kiezen hoe je door jouw eigen netwerk gaat 'reizen' en welke mensen je kiest als overstapstations om op je eindbestemming uit te komen. Dit is de opstap naar opdrachten 1.1 en 1.5. De eerste opdracht is een oefening zonder regie om een netwerk te tekenen. De tweede opdracht is een tekenopdracht met regie waarin de leerlingen ook verbindingen gaan tekenen tussen de mensen die elkaar kennen.

Bij deze opdracht zijn twee varianten uitgewerkt:

Variant a: 'bolletje wol'

Variant b: 'netwerk tekenen op het (digitaal) schoolbord'

Variant a ('bolletje wol')

We brengen het netwerk van de klas in beeld door een bolletje wol van leerling naar leerling te gooien. Het helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen.

Tip: Maak een foto van dit netwerk in je klas en stuur die aan je leerlingen voor hun portfolio of werkmap.

1. Schuif alle tafels en stoelen aan de kant en laat de leerlingen in de klas staan.
2. Laat de leerlingen door de klas heen lopen.
3. Roep 'stop' zodra de leerlingen 'mooi' over het klaslokaal zijn verdeeld.
De leerlingen blijven staan waar ze nu staan.
4. Geef één van de leerlingen een bolletje wol met de opdracht om het uiteinde van het bolletje wol vast te houden en het bolletje naar iemand anders toe te gooien. Dat mag iedereen zijn. De oefening wordt relevanter als er richting gegeven wordt aan de keuze die je voor iemand maakt.
5. De leerling die het bolletje wol heeft gevangen houdt de draad van het bolletje vast en gooit het bolletje naar de volgende leerling.
6. Ga hier mee door totdat alle leerlingen een draad van het bolletje wol vast hebben.

Je kunt het bolletje wol kras door de klas laten gooien, maar de oefening wordt relevanter door een keuze toe te voegen aan het doorgooien, zoals:

- Gooi het naar de persoon die het dichtst bij je woont.
- Gooi het naar de persoon die 'net iets groter' is dan dat jij bent.
- Gooi het naar de persoon die 'net iets ouder is' dan jij bent.
- Gooi het naar de persoon die een vergelijkbare sport beoefent.
- Gooi het naar diegene een leuke weekendbaan heeft.

Het gaat er uiteindelijk om dat het bolletje wol door het gehele lokaal gaat.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

*Je kunt de oefening ook met een aantal leerlingen in de klas doen in plaats van met de gehele klas.
Dit kost minder tijd en het idee blijft hetzelfde.*

Variant b (netwerk tekenen op het (digitaal) schoolbord)

Met deze oefening brengen we het (een) netwerk van de klas in kaart, op het bord. Het helpt de leerlingen te begrijpen dat je netwerken kunt tekenen.

1. Schrijf de namen van de leerlingen op een willekeurige plek op het bord of laat ze dit zelf doen.
2. Laat één leerling naar het bord toe komen. Laat hem een lijn trekken tussen zijn naam en de naam van een andere leerling.
3. Laat vervolgens de leerling naar wie de lijn is getrokken naar het bord komen. Laat hij zijn naam naar een andere leerling trekken.
4. Herhaal deze stappen met alle leerlingen en iedereen met elkaar is verbonden.
5. Leerlingen mogen meerdere keren naar het bord komen en naar meerdere leerlingen lijnen weergeven, maar steeds één per keer.
6. Op het bord zijn de namen van de leerlingen met elkaar verbonden door lijnen.
Er is een tekening, een visualisatie, gemaakt van het (willekeurige) netwerk van de klas.

Tip: maak een foto van dit netwerk in je klas en stuur die aan je leerlingen om op te nemen in portfolio of werkmap.

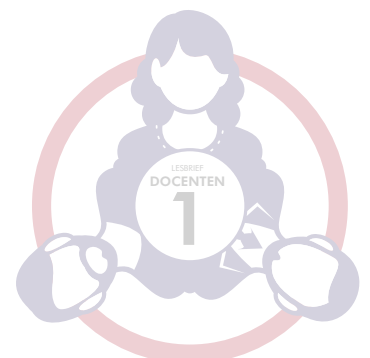
De lijnen op het bord kunnen kris kras worden weergegeven, maar de oefening wordt relevanter door een keuze toe te voegen aan het kiezen van de persoon om de lijn naar te trekken.

- Trek een lijn naar de persoon die het dichtst bij je woont.
- Trek een lijn naar de persoon die 'net iets groter' is dan dat jij bent.
- Trek een lijn naar de persoon die 'net iets ouder is' dan jij bent.
- Trek een lijn naar de persoon die een vergelijkbare sport beoefent.
- Trek een lijn naar diegene een leuke weekendbaan heeft.

Het gaat er om dat alle leerlingen op het bord met elkaar verbonden zijn.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

Je kunt de oefening ook met een aantal leerlingen in de klas doen in plaats van met de gehele klas. Dit kost minder tijd en het idee blijft hetzelfde.

Opwarmer - Gemeenschappelijke taal – Het woord netwerk(en)

Docenteninstructie

De woorden netwerk en netwerken roepen bij iedereen gevoelens op, negatief en positief. Iedereen geeft een andere betekenis aan deze woorden en associeert netwerken met verschillende begrippen. De opwarmer laat jouw leerlingen kennismaken met de betekenis van de woordgroep netwerken. Ze krijgen zo onderbouwd meer grip op het thema en ontwikkelen een gemeenschappelijk begrippenkader en gedeelde taal. Vanuit dat kader beseffen ze dat andere mensen andere gevoelens en ideeën hebben bij het ontwikkelen en benutten van hun netwerk. In elk netwerkgesprek kunnen de leerlingen bij hun gesprekspartners toetsen hoe zij over netwerken denken en zo hun eigen begrippenkader vergroten.

In deze lesbrieven gebruiken we de volgende definitie van netwerken:

Netwerken zijn het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets kan worden geruild.

Door deze oefening bouw je aan een gemeenschappelijk begrippenkader en een gemeenschappelijke taal over het onderwerp en het verband dat leerlingen leggen met netwerken.

Tip: Maak een foto van de woorden over het thema die op zijn bord en stuur die aan je leerlingen om op te nemen in hun portfolio of werkmap.

Netwerken is voor mij:

1. Geef leerlingen de tijd om na te denken over de woorden netwerk en netwerken.
2. Laat ze om de beurt aangeven wat zij denken dat deze woorden betekenen.
3. Laat leerlingen bijvoorbeeld in een woordenboek opzoeken wat de woorden betekenen.
4. Laat leerlingen benoemen welke gevoelens ze hebben bij de woorden.
5. Laat leerlingen benoemen welke woorden nog meer bij deze begrippen horen (denk aan relaties, koffiedrinken, sms-en, een kaartje sturen, een feestje organiseren).
6. Laat leerlingen benoemen waarom netwerken relevant is voor loopbaanleren.

Neem ongeveer 15 tot 20 minuten de tijd voor deze oefening.

Informatie voor nabespreking

Een sociaal netwerk omvat alle mensen die je kent. De verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen: familie, vrienden, kennissen, burens, collega's, zakenpartners en leden van de vereniging.

De oefening gaf, willekeurig of op basis van één van bovenstaande of door jezelf bedachte redenen, een netwerk weer van de leerlingen in de klas. We brachten een netwerk in beeld. Alle leerlingen zijn onderdeel van het netwerk. De draadjes en lijnen tussen de leerlingen geven een relatie weer.

Sommige leerlingen zijn direct met elkaar verbonden.

Kijk maar eens aan welke twee mensen je 'vast' zit met een draadje (of lijn). Aan de rest van de klas zit je niet vast. Als je aan het draadje (of lijntje) trekt, zie je dat je de mensen aan wie je vast zit dus een beetje beïnvloedt. Ze gaan schudden. Zo gaat het met relaties ook. Met sommige mensen ben je verbonden. Als zij een beetje aan je trekken, doet dat iets met je. Als andere mensen trekken veel minder.

Het kan zijn dat sommige leerlingen meerdere keren de bol wol ontvingen (of dat naar hen meerdere lijnen zijn getekend). Er gaan dan meer dan twee lijnen (de bol ontvangen en de bol gegooid) van deze leerlingen naar andere leerlingen in de klas. Het kan ook zijn dat sommige leerlingen 'slechts' twee lijnen (de bol ontvangen en de bol gegooid) naar andere leerlingen in de klas hebben.

Als je doet alsof dit netwerk 'echt' is, dan kennen alleen de mensen elkaar waartussen een lijntje wol loopt (of lijn is getekend). Dat verschilt en is met relaties ook zo. De mensen met veel lijnen kunnen meer andere mensen een seintje of hulp geven en van meer mensen een vraag om hulp ontvangen. Ook dat is in het echt zo met relaties.

Er zijn in dit netwerk ook twee mensen die maar één lijn vast hebben (de eerste en de laatste). Zij zitten maar aan één ander iemand vast. Maar dat zegt niks of hoe goed zij mensen kunnen helpen, hoe slim ze zijn, of hoe goed zij door anderen geholpen kunnen worden.

Vragen die je kunt stellen aan de leerlingen:

- Hoe kun je een netwerkkaart gebruiken voor jouw loopbaanvragen?
- Hoe denk je nu over netwerken?
- Waarom is het handig na te denken over de mensen die je kent?

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Mensen hebben elkaar nodig om te kunnen leven, kijk maar naar je eigen leven. Elke dag hebben jouw leerlingen te maken met anderen die ze lesgeven en trainen bij hun sport of hobby. En denk natuurlijk aan de mensen die dichtbij staan, zoals ouders en andere opvoeders, vrienden, broers en zussen. Mensen die voor ze zorgen en die helpen, bijvoorbeeld, bij het vinden van een bijbaan.

Denk ook maar eens aan bekende wereldburgers zoals Mark Rutte, Yolande Sneyder-Cabau, Gers Pardoel, Georgina Verbaan, Miley Cyrus, Katy Perry, Martin Garrix of Valerio. Zonder hulp van hun familie en vrienden zouden zij nooit zo ver zijn gekomen. Hun talent om nieuwe mensen te ontmoeten en te netwerken was zeer belangrijk om succesvol te worden! Alleen maar ergens goed in zijn zonder dat je goed kunt netwerken is vaak niet voldoende om zo succesvol of bekend te worden. En ook beroemde voetballers zoals Robin van Persie, Arjen Robben en Johan Crujff zijn door hun trainers geholpen om zo goed te worden. En zou Ali B ook zonder Marco Borsato met het liedje voor War Child zo veel succes gehad hebben?

In alle gevallen hebben anderen deze mensen geholpen om nog beter te worden of keuzes te maken. Jij bent ongetwijfeld ook wel eens geholpen om je doelen te bereiken. Je leerlingen krijgen hulp bij bijvoorbeeld vervoer naar een uitwedstrijd van hun sportclub, bij het vinden van een bijbaantje, het ontdekken van wat ze goed kunnen en vele andere vragen die ze hebben in het kader van vervolgstappen in hun leven.

Er zijn veel soorten netwerken, zoals energienetwerken, computernetwerken en wegennetwerken. Het begrip 'sociaal netwerk' betekent dat het gaat om een netwerk van mensen. Het woord sociaal heeft dus niets te maken met vrijetijdsbesteding of dat het zou gaan om *social media* zoals Twitter en Facebook. We hebben allemaal een netwerk, ook al zeggen jongeren (overigens volwassenen ook) nog al eens dat ze geen netwerk hebben. Vrijwel niemand is een kluzenaar en heeft dus mensen om zich heen. In eerste instantie zijn dat verzorgers en huisgenoten. Verder zijn dat natuurlijk klasgenoten en sportclubgenootjes.

De mensen die je kent noemen we jouw 'relaties', ze zitten in jouw netwerk. Iedereen heeft een netwerk van relaties. Al deze relaties kunnen helpen. Voor leerlingen met het vinden van een stageplaats, met reflectievragen om te ontdekken waar ze goed in zijn en bij het kiezen van een (vervolg) opleiding of sector.

We helpen elkaar allemaal. We doen dat bewust en onbewust. We hebben het soms niet eens door dat we een ander helpen, omdat we dit heel normaal vinden. En soms vragen we om hulp en soms krijgen we het zonder dat we er erg in hebben.

Netwerken kun je in beeld brengen (visualiseren)

Netwerken kun je in je tekenen. Het in beeld brengen van netwerken is handig omdat:

- Je zo kunt zien hoe je het meest effectief door jouw netwerk reist.
- Je zo kunt zien hoeveel verschillende soorten mensen je kent.
- Je zo zicht krijgt op de groepjes die zich in jouw netwerk vormen.
- Je zo jezelf vergelijkt met de mensen die je kent en zo kom je op ideeën.
- Je leert door de mensen die je kent op een rijtje te zetten waarin jij anders bent dan de ander of waarin juist hetzelfde.
- Het ervoor zorgt dat je bewust kijkt naar wie je kent.

Door jouw netwerk in beeld te brengen, sta je daar bewust bij stil. Je gaat op een andere manier kijken naar en nadenken over wie je kent. Je denkt ineens weer aan mensen die je lang niet sprak of je merkt dat veel mensen die jij kent elkaar ook kennen.

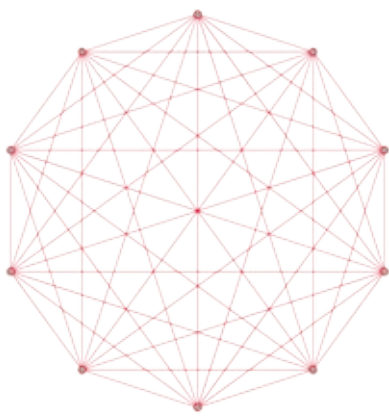
Breng jouw eigen netwerk in beeld. Wat valt je op? Deel dat eens met jouw leerlingen.

Je ziet hieronder verschillende tekeningen van netwerken. De plaatjes laten zien hoe de infrastructuur van het netwerk er uit ziet:

- De punten/bolletjes die je ziet bij de plaatjes zijn mensen.
- De lijntjes tussen de puntjes laten zien of de mensen elkaar kennen.

Een netwerk waar iedereen elkaar kent

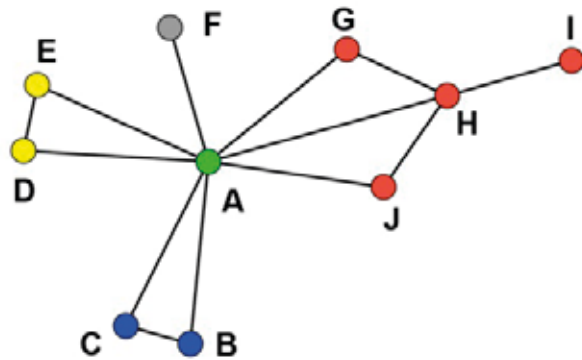
De kans is heel groot dat al deze mensen in dit netwerk heel erg op elkaar lijken.

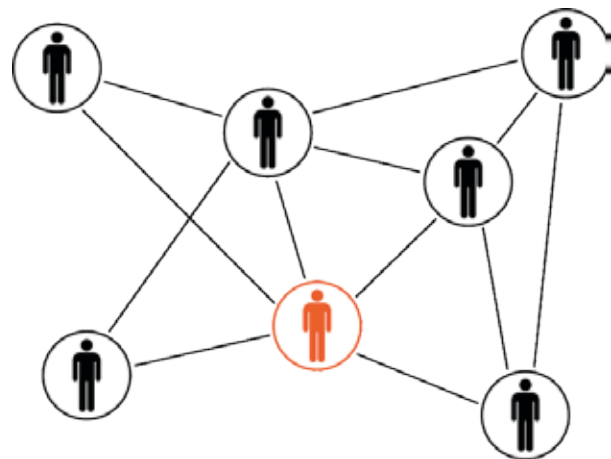
Figuur 1 - 3 Netwerk waar iedereen elkaar kent

Een netwerk waar niet iedereen elkaar kent

De mensen die elkaar kennen, bijvoorbeeld D en E, lijken op elkaar. Ze delen iets met elkaar: een sport, dezelfde school, dezelfde leeftijd, et cetera. Anderen, bijvoorbeeld I en B lijken waarschijnlijk minder op elkaar.

Figuur 1 - 4 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

Figuur 1 - 5 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

'Mensen kennen'

Binnen netwerken is de ene relatie de andere niet. We merken dat al aan de verschillende betekenissen van het begrip mensen 'kennen'. We spreken in de eerste plaats over mensen 'kennen' als we bedoelen iemand alleen van gezicht te herkennen en 'weten dat deze persoon bestaat'. Denk aan beroemdheden of televisiesterren. Jij kent ze, maar zij kennen jou (waarschijnlijk) niet. Deze functie van 'kennen' is wel relevant zijn als richtpunt voor een netwerkstrategie. Je kent iemand, maar het eerste contact (dat kost de meeste energie) moet nog worden gelegd.

We spreken ook van 'kennen' als we iemand op professionele, maar weinig persoonlijke wijze uit ervaring kennen. Zo 'kent' iedereen een huisarts, een dominee of een leraar, de secretaresses in andere afdelingen van de organisatie of weet je bijvoorbeeld dat mevrouw de Bruin drie huizen verderop woont. Er is dan geen sprake van elkaar kennen op persoonlijk vlak, maar die persoon kan jou herkennen of benoemen. Deze mensen kunnen we gemakkelijk beter leren kennen door onze relatie met hen verder te ontwikkelen.

En we kunnen iemand persoonlijk kennen. Hier gaat het om relaties met mensen die je meer dan eens hebt gesproken en met wie ooit enige persoonlijke aandacht uitwisselde. De andere persoon kent jou ook, meestal even goed, en weet iets (inhoudelijk) over je te vertellen. Je kunt in de groep van 'de mensen die je kent' weer gradaties aan te brengen, zoals we bijvoorbeeld 'zakelijke relaties', 'kennissen' en 'vrienden'.

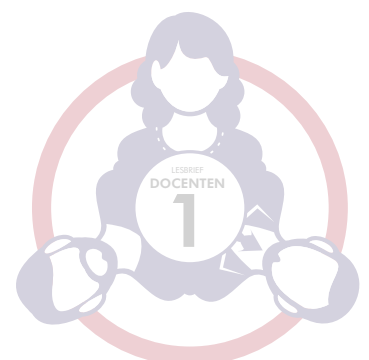
Iedereen die we kennen kan ons helpen en wij hen. Je sociaal netwerk biedt sociaal kapitaal dat je kunt gebruiken. Wat je aan iemand kunt vragen hangt af van de relatie die je met iemand hebt, van de 'sterkte van de relatie'. Dat is in de praktijk een gevoel dat bestaat uit een optelsom van hoe lang we iemand kennen, welke ervaringen we in die tijd met elkaar hebben opgedaan, hoezeer we iemand vertrouwen, hoe vaak we iemand zien, hoe lang achter elkaar en hoe betrokken we ons bij die persoon voelen. Met andere woorden, hoe goed het 'klikt'.

In de volgende opdrachten denken de leerlingen na over wie ze kennen, tekenen hun netwerk en denken na over wat voor hulp ze nodig hebben in een bepaalde situatie en wat voor hulp ze kunnen krijgen.

De gemeenschappelijke ontdekking is dat iedereen een netwerk heeft, minstens van verzorgers en huisgenoten. De vraag is of er overlap is in de netwerken van de leerlingen, wie kennen ze gemeenschappelijk en ook of er voldoende hulp beschikbaar is in het netwerk.

Een netwerk bestaat uit meer en minder voor de hand liggende mensen. Aan de voor de hand liggende mensen ben je gewend hulp te vragen. Maar de minder voor de hand liggende mensen vraag je nooit iets.

In deze oefeningen gaan de leerlingen op zoek naar wie ze kennen, hoe goed ze mensen kennen én naar de minder voor de hand liggende mensen.

Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk

Docenteninstructie

Deze eerste opdracht is een bewustwordingsoefening. Zonder doel of ambitie vraag je de leerlingen hun netwerk in beeld te brengen. Zo maken ze hun onbewuste kennis zichtbaar en ontstaat een beeld van ieders netwerk. Het eerste inzicht dat door oefeningen uitgroeit naar inzicht in het netwerk dat zij nodig hebben voor het vinden van hulp en informatie over studiekeuze- en loopbaanvragen. Door het tekenen van deze eerste versie van hun netwerk krijgen de leerlingen een startdocument. Bij elke volgende oefening wordt de evolutie in netwerkdenken zichtbaar doordat er meer details en diepgang ontstaan. Vraag de leerlingen deze netwerktekening op te nemen in hun portfolio of werkmap zodat ze zelf ook kunnen zien hoe zij in de loop der tijd tegen hun netwerk aankijken.

Deze opdracht is een individuele opdracht. Nadat je klassikaal het netwerk van de klas in beeld bracht, gaan de leerlingen nu hun eigen netwerk tekenen.

Niet iedereen reageert even gemakkelijk op de vraag om mensen die we kennen, onze netwerkleiden, te benoemen. Sommigen moeten hier iets langer over nadenken dan anderen. Houd de snelheid bij. Zet halverwege de oefening even stop en benoem dat: leerlingen die kleine netwerken tekenen hoeven geen klein netwerk te hebben, maar hebben misschien meer bedenktijd nodig. Oefening baart kunst. We zijn niet gewend onze netwerken in beeld te brengen. Hoe vaker je dit doet, des te makkelijker het gaat.

Stap 1:

Geef de leerlingen de volgende opdracht: teken eens hoe jouw netwerk eruit ziet, met jezelf in het midden. Laat hierbij in het midden hoe de leerlingen dat moeten aanpakken. Kijk welke verschillen er ontstaan tussen de tekeningen.

Zonder een instructie tekent iedereen zijn/haar netwerk naar eigen inzicht. Hoe ieder een netwerk tekent geeft bijvoorbeeld aan hoe iemand tegen het netwerk aankijkt. Hoe ze tegen mensen en relaties aan kijkt.

De volgende weergaven komen vaak voor:

- Op basis van individuen.
(Namen van personen worden opgeschreven.)
- Op basis van organisaties / clubs / verenigingen / groepen van mensen.
(Namen van organisaties / clubs / verenigingen / groepen worden opgeschreven.)
- Op basis van hoe mensen worden gekend
(Namen van groepjes als vrienden van school, familie, et cetera worden opgeschreven.)
- Op basis van wanneer mensen in het leven kwamen (tijdsvolgorde).
(Namen van gebeurtenissen in een bepaalde tijd zijn leidend voor het benoemen van mensen.)
- Op basis van werk / privé.
(Twee groepen worden weergegeven: werk/ privé, vaak niet van toepassing bij leerlingen.)
- Op basis van geografie (mensen worden ingedeeld naar woonplaats of land).
- Op basis van verbondenheid (er worden lijnen getrokken tussen de mensen die elkaar kennen).

Stap 2:

Help de leerlingen bij het tekenen van hun netwerk

Loop tijdens de tekenopdracht door het lokaal en bekijk hoe de leerlingen hun netwerk tekenen.

- De netwerken die leerlingen tekenen zijn verschillend van grootte.
Als ze weinig mensen weten op te noemen, neem ze dan een beetje bij de hand en help ze denken aan groepen mensen die iedereen wel kent: burens, verenigingsleden, verzorgers, huisgenoten, familie, et cetera.
- Als mensen delen van hun netwerk als groepjes tekenen, betekent dat dat ze die groepjes zien als een homogene mensenmassa. Als dit veel gebeurt vraag de leerlingen dan in die groepjes in hun tekening één of twee mensen bij naam moeten noemen die ze het best kennen.
- Sommige leerlingen tekenen lijntjes tussen de netwerkleiden, andere niet.

Stap 3:

Laat de leerlingen, nadat ze hun netwerk tekenden, weergeven waar of welke mensen ze iets vragen over zichzelf, een beroep, opleiding op studiekeuze. Laat ze deze mensen, organisaties of groepen omcirkelen of een kleur geven.

Informatie voor nabespreking

Vraag een aantal leerlingen om hun netwerk te laten zien, laat ze presenteren wat ze hebben getekend en waarom ze dat op deze manier hebben gedaan. Kijk ook of ze mensen hebben gevraagd/gesproken over hun studie- of loopbaankeuze.

Lopend door het lokaal zag je de verschillen tussen de tekeningen ontstaan. Laat de verschillen terugkomen in de nabespreking. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen leren dat je op verschillende manieren naar je netwerk kunt kijken. Er zijn vele wegen die naar Rome leiden. De weergave van jouw netwerk past bij wie jij bent en geeft zicht op de mensen die je kunnen helpen in jouw leerloopbaan.

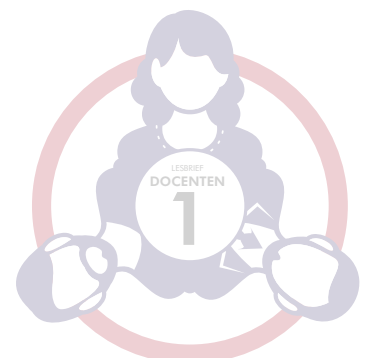
Kies in ieder geval de leerlingen uit die het netwerk tekenden:

- Op basis van individuen.
(Namen van personen worden opgeschreven.)
- Op basis van organisaties / clubs / verenigingen / groepen van mensen.
(Namen van organisaties / clubs / verenigingen / groepen worden opgeschreven.)
- Op basis van hoe mensen worden gekend.
(Namen van groepjes als vrienden van school, familie, et cetera worden opgeschreven.)
- Op basis van verbondenheid (er worden lijnen getrokken tussen de mensen die elkaar kennen).

Leuk om te vertellen:

De mensen die we ooit kenden ontbreken vaak in het getekende netwerk. Het zijn de 'slapende relaties': mensen die eerder hebt ontmoet en met wie je wellicht zelfs intensief omging, maar nu niet meer ziet. Bijvoorbeeld de burens in je vorige woonplaats of je klasgenoten op een vorige school. Vraag wie van de leerlingen wel aan deze mensen dacht.

Neem voor deze opdracht, inclusief nabespreking en presentaties, zeker 20 minuten de tijd.

Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?

Docenteninstructie

Deze opdracht is de opstap naar loopbaangerichte vragen en ambities. Een eerste aanzet waarna leerlingen bewust gaan ervaren hoe ze hulp krijgen uit hun netwerk en hoe ze die hulp leren herkennen. Hulp specifiek maken is iets wat door oefening steeds makkelijker zal gaan. Zijn leerlingen in staat om goed te benoemen wat ze zoeken dan levert het netwerk rendement op.

Opdracht 1.2 kan zowel klassikaal als individueel worden uitgevoerd. Hieronder volgt voor beide vormen een instructie. Neem de tekst samen met de leerlingen door. Ga, indien nodig, na wat het begrip van de tekst is.

We worden elke dag weer geholpen door mensen die we kennen. Het is zo normaal dat we het niet eens meer door hebben. Daarom staan we daar nu even bij stil.

In deze opdracht laat je de leerlingen drie situaties opnoemen waarin ze de afgelopen week zijn geholpen. Laat ze per situatie benoemen door wie, waarom iemand daarmee hielp en waarom het die persoon was die hielp. Benoemen de leerlingen investeringen die ze zelf hebben gedaan om van deze mensen hulp te krijgen? Investerings zoals aandacht geven, een kaartje sturen, luisteren naar iemands verhaal.

Beantwoord dezelfde vragen ook voor jezelf. Hoe gemakkelijk zijn deze vragen te beantwoorden?

Door te benoemen hoe hulp vragen en krijgen werkt, zie je pas goed hoe vaak die hulp voorkomt en hoe essentieel dat is. En, dat je hulp vaak vraagt aan mensen die het meest voor de hand liggen, omdat je die het meeste ziet of je het meest vertrouwd zijn. Mensen van wie je zeker weet dat die je willen helpen.

De leerling moet de hulp die hij van iemand anders kreeg noteren. Zo krijg je een overzicht van de hulp die je vraagt en krijgt en gevoel bij wat die hulp waard is.

Laat de leerlingen minimaal drie voorbeelden geven.

Informatie voor docent bij klassikale aanpak:

Iedereen wordt geholpen. We willen weten waarbij de leerlingen wel eens hulp krijgen, door wie en hoe ze hun netwerk weten in te zetten om die hulp te krijgen.

Stap 1:

Vraag aan de leerlingen waar ze in de afgelopen week mee werden geholpen. Denk aan loopbaangerichte vragen zoals een introductie bij een toekomstige werkgever voor een weekendbaan, of wie je een kijkje in de keuken heeft gegeven bij een functie waar je nieuwsgierig naar bent. Als dit nog moeilijk is kun je ook aan andere vragen denken om hiermee te oefenen. Vragen over tips over een goede film, of een leuke vakantiebestemming.

Laat ze dit eerst individueel bedenken.

Vraag dan een aantal leerlingen om hun antwoord.

Schrijf de antwoorden van een aantal leerlingen op het bord.

Stap 2:

Vraag door wie de leerlingen zijn geholpen.

Schrijf dit op het bord.

Voorbeelden van hulp: om beter te worden in een vak, het kopen van een scooter / brommer, het kiezen van een hobby of sportclub. Je kunt hulp en contacten van elkaar onderscheiden door gebruik van een andere kleur.

Voorbeelden van gerichte loopbaanoriëntatie- en studiekeuzehulp kunnen zijn:

- Bij het kiezen van je huidige school, sector- of profielkeuze.
- Bij het vinden van een bijbaan.
- Bij het kiezen van vrijwilligerswerk.

Stap 3:

Vraag de leerlingen waarom deze mensen hen hebben geholpen.
Schrijf dit op het bord.

Stap 4:

Laat de leerlingen hun antwoordvel invullen.

Informatie voor docent bij individuele aanpak:

De leerlingen hebben in de lesbrief een antwoordvel bij opdracht 1.2.
De ingevulde opdracht is geschikt om in het portfolio op te nemen.

Informatie voor nabespreking

Met deze opdracht ervaren de leerlingen dat:

- We dagelijks geholpen wordt door anderen, zonder dat we dit echt door hebben.
- Dat verschillende mensen ons verschillende soorten hulp bieden.
- Dat het slim is om jezelf bewust te zijn van de hulp die je kunt gebruiken.
- Dat het helpt om inzichtelijk te maken wie je hulp geeft.

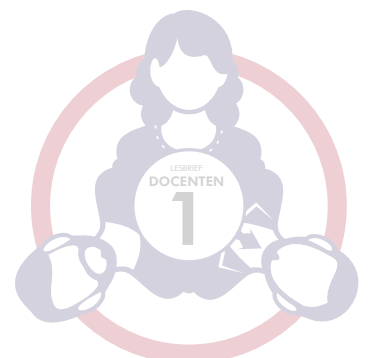
In de opdracht worden hulp en de mensen die de hulp geven apart benoemd.

De mensen die hulp geven noemen we 'netwerkleiden'. Het geheel van alle mensen en hulp in het netwerk samen noemen we 'sociaal kapitaal': een soort 'netwerkspaarrekening'. Ook hulp die je nog niet hebt benut, maar die je wel zou kunnen krijgen als je er om vroeg heet sociaal kapitaal.

Bij het nabespreken van de deze opdracht kun je letten op:

- Wat voor hulp er wordt aangeboden.
Kennis en informatie voor een vak, hulp bij het vinden van een stageplaats of bijbaan, geld om een duur product te kopen, samenwerken om iets voor elkaar te krijgen of te maken, een project te doen op school, et cetera.
- Wat voor soort mensen de leerlingen hebben benoemd.
(familie, vrienden, collega's, klasgenoten, collega's van ouders en opvoeders, et cetera.)

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 minuten de tijd.

Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?

Docenteninstructie

Een netwerk is een hefboom. Met de mensen om je heen bereik je meer dan alleen. Je moet wel duidelijk naar anderen communiceren wat je wilt bereiken en dus in staat zijn om een ambitie te benoemen of een juiste vraag te stellen. Bij voorkeur heb je meer vragen tegelijkertijd om 'uit te zetten' in jouw netwerk. De leerling maakt kennis met het voor je laten werken van het netwerk door het formuleren van gerichte vragen als opstap naar gerichte loopbaanvragen.

We beseffen vaak niet dat we hulp nodig hebben. Dat komt pas als je iets anders, nieuws of onbekends wilt gaan doen. Je merkt bijvoorbeeld pas dat je niet gemakkelijk te weten komt hoe het werkt in de olie-industrie als je daar niemand kent. Of dat het lastig is om een dagje mee te lopen met een boswachter als jouw netwerk niemand kent in de natuur- en groenvoorziening.

Hulp is in grote hoeveelheden voorhanden. Iedereen kent allerlei mensen die zeggen 'als ik je ergens mee kan helpen, dan moet je het zeggen hoor'. Lastiger is het om aan te geven wat voor hulp we nodig hebben. Oefenen met het stellen van een belangrijke vraag die helpt bij jouw loopbaan.

In opdracht 1.2 benoemden de leerlingen de hulp die ze eerder ontvingen. In opdracht 1.3 vragen we de leerlingen na te denken over wat voor hulp ze nodig hebben in een bepaalde situatie én wie deze hulp kan bieden.

De leerlingen kunnen ook hulp krijgen (en vragen) bij hun studie-, en loopbaankeuzeprocessen. Deze hulp kan komen van mensen die ze al kennen of van mensen die ze nog niet kennen, maar die ze mogelijk wel goede hulp kunnen geven. Juist door bewust contact te zoeken met anderen én met hen te praten over onder andere opgedane ervaringen en te reflecteren op de kwaliteiten en motieven van de leerling.

Opdracht 1.3 bestaat uit een klassikale opdracht (scenario 1) en een individuele opdracht (scenario 2). De klassikale opdracht is een introductie voor de leerlingen zodat ze de individuele opdracht kunnen uitvoeren.

Informatie voor docent bij de klassikale opdracht

Nodig leerlingen uit om een aantal voorbeelden te bedenken van hulp die ze nodig hebben bij het volgende scenario én van wie de leerlingen hulp kunnen krijgen. Schrijf de voorbeelden op het bord.

Scenario 1

Het is zomervakantie. Je ouders gaan twee weken op vakantie. Je mocht kiezen of je thuis wilde blijven of mee zou gaan. Je koos ervoor om thuis te blijven, zodat je nog wat extra geld kon verdienen voor je eigen vakantie. Tijdens de vakantie van je ouders ben je alleen thuis. Je hebt nog geen vakantiewerk gevonden.

Voorbeeld:

- Wie gaat me introduceren bij een leuk vakantiebaantje?
- Waar kan ik gaan eten als ik niet elke dag zelf wil koken?
- Vervoer naar de sportclub of naar (uit)wedstrijden.

Andere scenario's waarbij leerlingen hulp nodig kunnen hebben, zijn:

- een schoolvak (beter worden).
- een hobby beginnen of er beter in worden.
- een weekendbaantje of een nieuw baantje.

Het kan voor leerlingen moeilijk zijn om op te noemen welke hulp ze in een denkbeeldig scenario nodig hebben. Mocht het de leerlingen niet lukken, dan helpt het om een eerdere ervaring helemaal door te lopen. Dat kan door van een leerling een voorbeeld te vragen en dit klassikaal te behandelen en vervolgens de leerlingen individueel antwoord te laten geven op de vragen.

Informatie voor docent bij de individuele opdracht

De leerlingen gaan individueel aan de slag met scenario 2.

Scenario 2

Samen met je ouders en zusje woonde je tot je 14^e jaar in Groningen. Je vader heeft een nieuwe baan in Utrecht. Jullie gaan verhuizen van Groningen naar Utrecht. Jij gaat naar een nieuwe school, op zoek naar een (nieuwe) hobby- of sportclub en alle andere dingen die je nu in Groningen ook deed.

Waar heb je de komende tijd hulp bij nodig?

Denk maar eens na wat je wilt weten op je nieuwe school en wie je daarbij kan helpen. Hoe word je lid bij een nieuwe sportclub of wie kan je meer vertellen over waar je leuk kunt uitgaan. Geef vijf voorbeelden.

Voorbeeld:

- Ik heb hulp nodig bij *het vinden van de juiste lokalen*.
- *Een nieuw klasgenootje helpt me bij het vinden van de juiste lokalen*.

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij .....
- Mijn .....

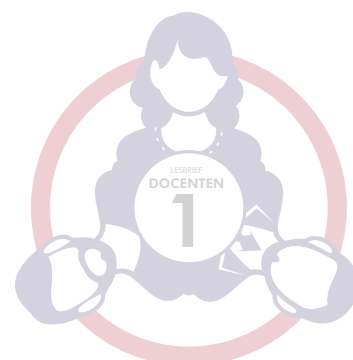
Informatie voor nabespreking

Het kan moeilijk zijn om een nieuw iemand te bedenken bij die hulp. Dat komt omdat je van heel veel mensen niet weet:

- Hoe goed je ze kent, dus wat je van ze mag vragen. (Je mag aan de mensen die je niet zo goed kent niet te veel vragen. Dat voelt niet goed én levert niet het gewenste resultaat op).
- Waar hebben de mensen die je kent verstand van?

Besprek de opdracht klassikaal. Dat activeert de leerlingen om na te denken over wat voor hulp ze nodig hebben en wie daarbij kan helpen. Als er veel verschillende mensen zijn benoemd die hulp kunnen geven, dan geeft dit een aardig beeld van de hoeveelheid hulpbronnen die een leerling tot zijn beschikking heeft.

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 minuten de tijd.

Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?

Docenteninstructie

Om via de mensen om je heen zo snel mogelijk de goede antwoorden te vinden, is inzicht in de kennis en de kennissen van jouw netwerkleden essentieel. Deze les leert de leerlingen te kijken naar de relevantie en beslissingsbevoegdheid van hun netwerkcontacten. Daarmee geven ze richting aan de lijst van netwerkcontacten met wie ze contact gaan zoeken, onderhouden en benutten.

Deze opdracht helpt leerlingen na te denken welke mensen ze kennen en wat ze doen. Ze leren te benoemen hoe sterk hun relatie met deze mensen is en welke relatie ze met hen hebben. Van de mensen die we goed kennen weten we niet altijd goed te benoemen wat ze doen. Weet jij eigenlijk wat jouw beste vriend(in) doet? Door nieuwsgierig te zijn kom je meer van mensen te weten. En als je meer van mensen te weten komt, krijg je weer meer ideeën om ze vragen te stellen. Er zijn allerlei gradaties in de sterkte van de relatie die we met anderen onderhouden. Het helpt voor het bouwen van een netwerk dat geschikt is voor loopbaanvragen om onderscheid te maken tussen sterke en zwakke relaties.

Sterke relaties

Onder de typische 'sterke relaties' vallen bijvoorbeeld die met je levenspartner, naaste familieleden, goede vrienden, partners in de eigen zaak en sommige collega's. Dit zijn de mensen die aandacht voor je hebben, je begrijpen en je nemen zoals je bent. Dit zijn dan ook de mensen op wie je een groot beroep kunt doen in moeilijke tijden. Dat vergt veel opgebouwd vertrouwen en dat kost tijd.

Het aantal sterke relaties, zeker het aantal intieme relaties, dat mensen aangaan is over het algemeen niet erg groot. Het is dan ook een beetje raar als mensen zeggen 'zeer veel goede vrienden' te hebben. Het kweken van vertrouwen gaat het best met mensen die op je lijken. Je snapt elkaar beter en hebt daarvoor aan weinig woorden genoeg. Goede vrienden en partners worden dan ook meestal uitgekozen of ontdekt op grond van het feit dat zij meerdere dingen in elkaar tegelijk herkennen.

Vanwege de grote hoeveelheid vertrouwen die is opgebouwd zijn sterke relaties erg stabiel. Een goede vriend een jaar niet spreken is jammer, maar hoeft niet erg te zijn voor de voortgang van de relatie. Belangrijke kenmerken van sterke relaties zijn dan ook het op de lange termijn gericht zijn, de relatief lage behoefte aan onderhoud en een grote bereidwilligheid om hulp te bieden. Bovendien wordt er aan de wederkerigheid van de elkaar geboden hulp over het algemeen weinig strikt belang gehecht - de wederdienst 'komt wel een keer'. De keerzijde van dit alles is uiteraard dat sterke relaties ook een groot beroep op jou kunnen doen.

Nu kan het lijken of sterke relaties vooral nuttig zijn in de persoonlijke sfeer. Toch zijn er ook veel werksituaties waarbij sterke relaties een belangrijke rol spelen, zoals bij het inwinnen van vertrouwelijke informatie en het advies krijgen over risicovolle of complexe projecten.

Zwakke relaties

Dan zijn er natuurlijk ook 'zwakke' relaties. Die hebben we met kennissen, de meeste collega's, burens, medeverenigingsleden, klanten, leveranciers, et cetera. We hebben maar met een klein deel van de mensen die ontmoeten een echte 'klik'. Met andere mensen, die minder op ons lijken, ontwikkelen de relaties zich niet verder. Er wordt met hen minder vertrouwen opgebouwd en onze boodschap blijft minder lang bij hen hangen. De relatie met 'zwakke relaties' vraagt om regelmatig onderhoud wil je in de herinnering van deze mensen blijven. Ook is de juiste wijze van relatie-onderhoud hier meer van belang, bijvoorbeeld door middel van beleefdheid en etiquette.

Minder wederzijds vertrouwen betekent ook dat meer en duidelijker afspraken nodig zijn over de hulp die we elkaar bieden. Bovendien wordt bij zwakke relaties duidelijker gelet op de eerlijkheid van de ruil en is er meer sprake van een 'stand' die wordt bijgehouden. Vandaar dat de neiging om geboden hulp formeel te maken bij deze relaties sterker is.

Het onderhouden van diverse, zwakke relaties kent een groot voordeel. Omdat contacten met mensen die niet op je lijken meestal wat zwakker blijven zijn het vaak juist de 'kennissen' die met een originele invalshoek komen, toegang tot werelden of kennis in huis blijken te hebben die niet uit jezelf kon komen. Mensen die een netwerk ontwikkelen hebben over het algemeen ook meer kennissen dan vrienden, wat dit effect aandikt. Dit door Mark Granovetter formeel gemaakte en gepubliceerde inzicht is één van de klassiekers van de netwerkanalyse geworden en staat bekend als 'the strength of weak ties'. Als je op zoek bent naar nieuwe kansen heb je vooral baat bij contacten met mensen die niet op je lijken.

Zij weten andere dingen dan jij en vormen vaak daardoor de toegang tot andere werelden. Past het zoeken van nieuwe mogelijkheden dus bij uitstek bij je doelen, stel je vragen dan aan kennissen.

Welke soorten relaties kent mijn netwerk?

Sterke relaties

- Typerende relaties
  - Naaste familie, (goede) vrienden, sommige collega's, partner (!).
  - Mensen zoals jezelf.
- Kenmerken
  - Weinig onderhoud nodig: Stabiel.
  - Grote beschikbaarheid: Maar ook beroep op jou!
  - Sterk vertrouwen: Mensen die je ook helpen in moeilijke tijden.
  - Wederkerigheid bijhouden: Lange termijn.
  - Opbouw langzaam.

Zwakke relaties

- Typerende relaties
  - Kennissen, collega's, burens, medeverenigingsleden, etc.
  - Mensen die anders zijn
- Kenmerken
  - Veel onderhoud nodig: Fluctuerend
  - Wisselende beschikbaarheid: Ook jijzelf
  - Weinig vertrouwen: Veel en duidelijke afspraken nodig. Etiquette belangrijk
  - Wederkerigheid bijhouden: Korte termijn
  - Opbouw naar persoonlijkheid en wens

Opracht 1.4 is een opdracht die de leerlingen individueel maken. De opdracht kent drie stappen.

Stap 1: Vrije associatie

In deze stap vraag je de leerlingen om minimaal tien personen die ze kennen op te schrijven. Daarna schrijven erbij op welke manier ze deze mensen kennen, wat voor beroep deze mensen hebben en hoe goed ze deze mensen kennen.

De leerlingen mogen opschrijven wie ze willen. Dat mogen ook mensen zijn die ze hebben getekend in opdracht 1.2.

Laat de leerlingen eerst de namen en hoe ze deze mensen kennen invullen.

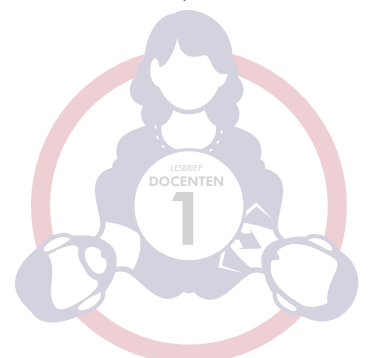
Geef de leerlingen 5 minuten de tijd. Geef deze tijd vooraf aan om te voorkomen dat leerlingen hier te lang over nadenken. Het gaat om welke mensen ze kennen, niet om de hoeveelheid mensen die ze kennen.

Stap 2: Aanvullen van het netwerk

In deze stap bieden we hulp aan de leerlingen om meer mensen op te schrijven.

Help de leerlingen bij het benoemen van minder bekende (voor de hand liggende) mensen die ze kennen door voorbeelden te noemen. Dit kan door vragen te stellen. Bijvoorbeeld: hebben jullie mij (je leraren) opgeschreven? Heb je gedacht aan je burens? Heb je gedacht aan de mevrouw van de kantine of van de sport, aan je ooms en tantes en de ouders van vriendjes? Laat hen de lijst aanvullen.

Neem hiervoor 10 minuten de tijd.

Stap 3: sterkte van de relaties

Laat de leerlingen aan geven hoe goed ze de mensen die ze noteerden kennen. Ze kunnen kiezen uit: 'een beetje' en 'goed'. Het is aan de leerling zelf om te bepalen hoe goed ze iemand kennen en welk kenmerk ze daaraan geven.

Indicatie voor sterkte van relaties:

- 'Een beetje' betekent dat je iemand meerdere keren hebt gezien en bijvoorbeeld weet waar iemand woont. Het gaat vooral om herkennen. Dit zijn 'kennissen'
- 'Goed' betekent dat je deze persoon regelmatig ziet en bijvoorbeeld weet dat hij twee zusjes heeft en van welke muziek hij houdt. Je doet af en toe samen iets. Je vertrouwt elkaar en durft van alles te vertellen.

Geef de leerlingen hiervoor 10 minuten de tijd.

Informatie voor nabespreking

Let bij het nabespreken vooral op minder voor de hand liggende relaties die door de leerlingen zijn benoemd. Vraag aan de leerlingen of ze die mensen wel eens om hulp vragen, om welke hulp, of ze die hulp ook krijgen. En zo nee, waarom ze denken van niet.

Neem na de opdracht met de leerlingen de tekst over sterke en zwakke relaties door en bespreek deze. Ga na of de leerlingen begrijpen wat er wordt bedoeld. Nodig leerlingen vast uit om zelf ook voorbeelden in te brengen, zo krijg je een beeld of ze inderdaad met de begrippen kunnen werken.

Een verdiepende, aanvullende vraag om te bespreken kan zijn:

Wat is voor jou een kennis? Benoem een 'kennis'. Jong volwassenen hebben vaak een andere definitie voor kennissen en vrienden dan de meeste volwassenen.

Met deze opdracht krijg je ook een eerste inzicht in de (verschillende) beroepen van de mensen die je leerlingen kennen. Het geeft een aardig beeld van de diversiteit van beroepen in het netwerk van de leerling(en). Geef de leerlingen aan dat ze met die diversiteit van beroepen toegang hebben tot allerlei soorten kennis en snuffelstages in het kader van de ontdekking wat ze later willen doen. Het is niet alleen hun eigen netwerk dat daarbij kan helpen, maar ook het netwerk van hun klasgenoten.

Welke vragen zouden de leerlingen aan hun netwerkcontacten willen stellen? Waar praten ze nu met elkaar over? Hoe nieuwsgierig durven de leerlingen te zijn?

Opdracht 1.5 - Teken je netwerk – Toevoegen van emotionele nabijheid

Docenteninstructie

In deze les leren de leerlingen keuzes maken in met wie ze wel en met wie ze geen actieve relatie onderhouden. Zij beseffen dat ze moeten weten wie ze kennen en welke netwerkcontacten die anderen meebrengen én hoe emotioneel dichtbij ze zijn. Door goed in beeld te hebben hoe goed je mensen kent, krijg je zicht op het noodzakelijke relatieonderhoud om jouw relaties benutbaar te houden.

Opdracht 1.5 kun je in de les behandelen of meegeven als huiswerkopdracht. Aan de hand van deze opdracht kun je de gehele lesstof uit deze lesbrieven nog eens bespreken. Aan de hand van het plaatje, het sociogram, kun je de gehele lesinhoud bespreken.

De leerlingen gaan in deze opdracht hun netwerk tekenen en nemen daarbij mee hoe goed ze iemand kennen. Dit doen ze met behulp van het opdrachtformulier en de instructie. Door hun eigen netwerk voor een tweede keer te tekenen krijgen ze meer inzicht en overzicht over hun eigen netwerk. Bij deze opdracht bepaalt de relatierijkte van de leerling met een persoon de plek van de persoon in de tekening.

Laat de leerlingen hun netwerk tekenen aan de hand van de volgende drie stappen en met behulp van het bijgeleverde diagram:

Stap 1:

De wereld is natuurlijk niet zo zwart-wit dat alle relaties verdeeld kunnen worden in 'goede vrienden' en 'kennissen'. Er zijn ook relaties die daar een beetje tussenin zitten.

- a. Schrijf de mensen die je goed kent op in het groene rondje ('goede vrienden').
- b. Schrijf de mensen die je redelijk goed kent op in het rode rondje.
- c. Schrijf de mensen die je beetje kent op in het blauwe rondje ('kennissen').

Stap 2:

Laat de leerlingen aan geven welke mensen in hun netwerk elkaar kennen.

De mensen die jij kent, kennen elkaar misschien ook wel. Dat mag je nu gaan tekenen.

Teken een lijn tussen de mensen waarvan jij weet of denkt dat ze elkaar kennen.

Ze bellen, e-mailen, whatsappen of spreken met elkaar af.

Stap 3:

Je hebt nu je eigen netwerk getekend. Zijn er dingen die je opvallen? Je kunt denken aan:

- Zijn er groepjes, en hoeveel groepjes zijn er?
- Zijn er mensen waar geen enkel lijntje naar toe gaat?
- Wie van je netwerkleden, de mensen die je hebt opgeschreven, heeft er heel veel lijntjes naar anderen?
- In welke cirkel heb je de meeste lijntjes getekend?

Informatie voor docent bij klassikale aanpak (dus geen huiswerkopdracht)

Loop tijdens de opdracht door de klas en kijk naar wat de leerlingen tekenen.

Let op: wat voor verschillen zie je tussen de verschillende tekeningen?

Informatie voor nabespreking

Nabespreken van de oefening kan aan de hand van de verschillende tekeningen.

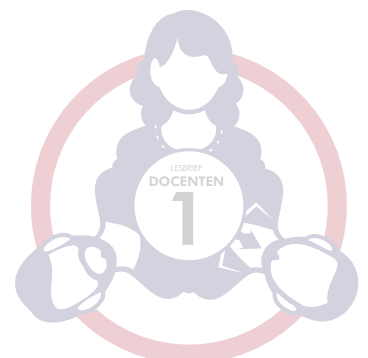
Laat een aantal leerlingen hun tekening presenteren en antwoord geven op de vragen van Stap 3.

Let naast de verschillen met de tweede opdracht nu op de verschillende vulling van de cirkels.

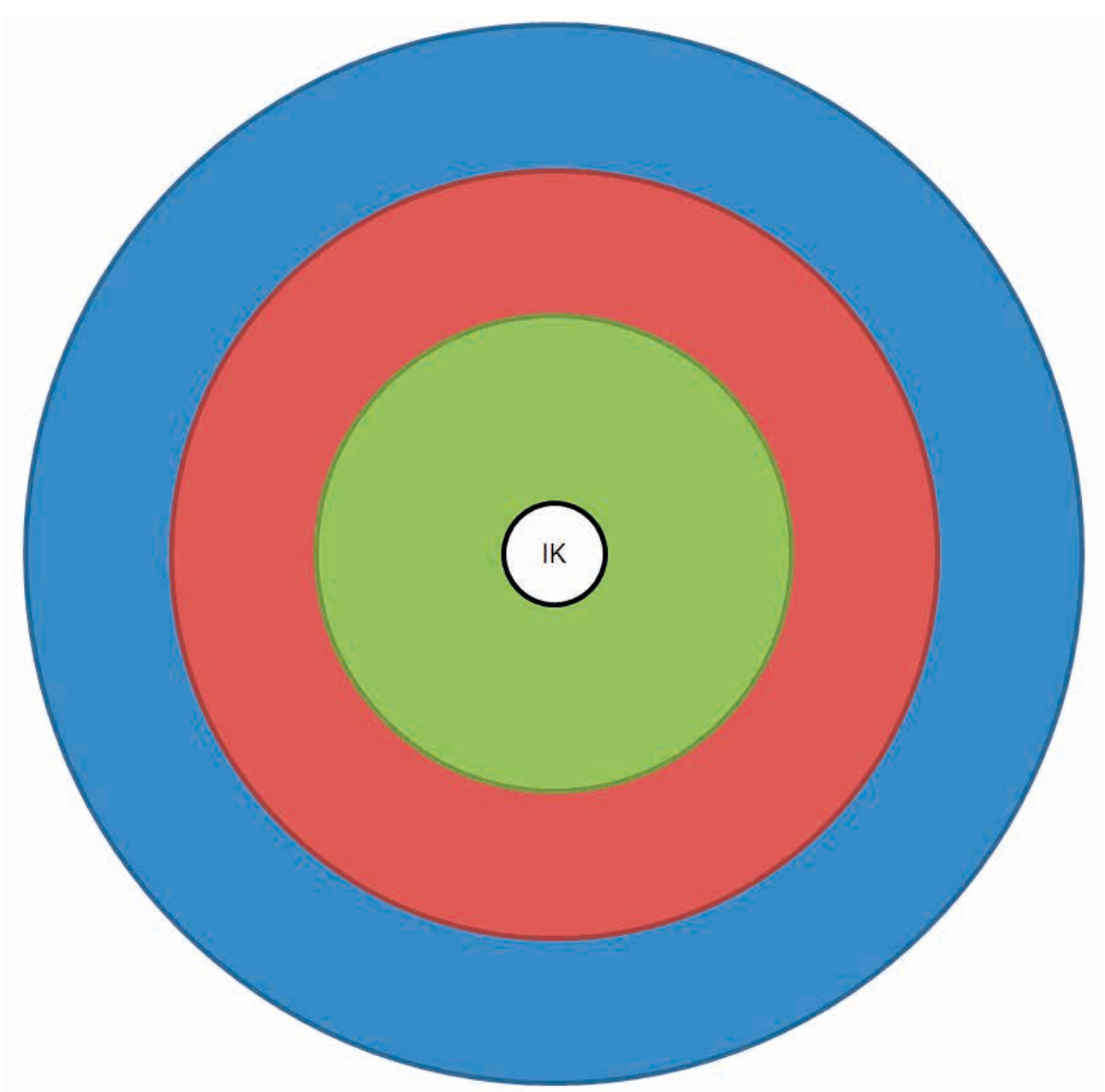
Leerlingen die veel mensen in de buitenste cirkels weten te plaatsen hebben dus meer zicht op kennissen. Laat ze hierover aan het woord en stel ze vragen die achterhalen hoe het komt dat zij die mensen op kunnen noemen en ontmoeten. Kennissen zijn zeer geschikt om kansen te ontdekken en nieuwe dingen te leren.

Bekijk ook welke leerlingen veel sterke relaties en wie veel zwakke relaties aangeven. Benoem de verschillen en vraag de leerlingen toe te lichten wie ze hebben opgeschreven en hoe goed en waarvan ze de mensen kennen.

Neem voor deze opdracht ongeveer 20 minuten de tijd.

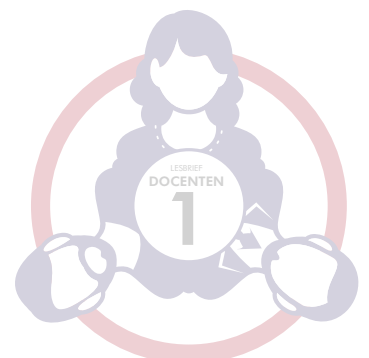
Figuur 1 - 6 Teken je relatiesterkte

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben leerlingen een duidelijker beeld van wat een netwerk is, hoe dat van hen eruit ziet en kunnen ze de begrippen toepassen? Gebruik hiervoor de uitwerkingen van de verschillende opdrachten.

Wist je dat

- Je maar zes mensen bent verwijderd van de president van Amerika?
- Er tussen twee mensen in Nederland meestal maar twee of drie anderen zitten?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIE

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of -loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

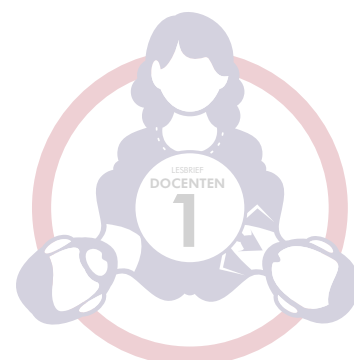
VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 1

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LES 1 – EEN NETWERK? HEB IK DAT OOK?

Zicht krijgen op jouw netwerk en de hulp die daarin zit verborgen

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer in je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

Hulp krijgen van de mensen die je kent

Voor bijna alles wat we doen hebben we uiteindelijk de hulp van andere mensen nodig. Sterker nog, het gaat vaak gemakkelijker, sneller en leuker als we hulp van anderen vragen voor wat we willen bereiken of weten. Gelukkig heeft iedereen een netwerk, het bestaat uit de mensen die we kennen. Omdat we een relatie met ze hebben, kunnen we die mensen om hulp vragen. Hulp die te maken heeft met wat je wilt worden of welke opleiding je wilt kiezen. Mensen die je iets kunnen vertellen over waar je benieuwd naar bent of die je iets kunnen leren wat je graag wilt ervaren. Voor het maken van de juiste keuze, is het handig om te weten wie er in jouw netwerk zitten. Welke eigenschappen en talenten hebben deze mensen? Wat kunnen ze je vertellen over beroepen en opleidingen?

De kans is groot dat je vooral mensen kent die niet veel van jou verschillen, zoals je familie of de mensen in je woonwijk. Je zou denken dat je vooral veel goede vrienden moet hebben om een goed netwerk te hebben. Maar dat is niet zo. Het is vooral belangrijk dat je veel verschillende mensen kent. Kennissen verschillen meer van jezelf. Als je mensen kent, veel kennissen hebt, die veel van elkaar verschillen is de kans groter dat ze je ook op verschillende manieren kunnen helpen. De kans is groter dat zij meer weten van verschillende sectoren om in te werken.

Ook is het handig om mensen te kennen die elkaar niet kennen. Op die manier komen er meer kansen en nieuwe informatie op je pad.

Daarom is het leuk en zinnig om te kijken naar je netwerk, naar de mensen die je kent. Als je weet wie je kent én als je weet wat je wilt, dan kun je mensen om hulp vragen of bewust mensen leren kennen om hulp aan te kunnen vragen.

Denk maar eens na... weet jij al wat je later wilt worden? Heb je al een idee waar je goed in bent? Weet jij wat je belangrijk vindt? Mogelijk wil je meer weten over een opleiding of over een beroep, maar ken je niemand die zo'n beroep heeft of zo'n opleiding volgt. Om antwoord te vinden op deze en vele andere vragen bij het kiezen van een opleiding, school of beroep, is het verstandig om met anderen te praten. Mensen die je antwoorden kunnen geven of die je helpen ze te vinden. Soms zijn dat mensen die je heel goed kent en soms juist mensen die je niet goed kent.

Omdat je ze kent, mag je de mensen in jouw netwerk om hulp vragen. Het is daarom handig en belangrijk om te weten wie er in je netwerk zitten. Hoeveel hulp je kunt krijgen, hoe veel verschillende soorten hulp en hoe gemakkelijk het is om hulp te krijgen, hangt af van wie er in het netwerk zitten.

Met de lessen over netwerken leer je veel over je eigen netwerk en hoe je zelf contact hebt met de mensen die erin zitten. Ook leer je hoe je jouw netwerk kunt uitbreiden, hoe je mensen leert kennen die je daarna weer verder kunnen helpen.

Het netwerk

Ken je het begrip 'netwerk'? Je denkt mogelijk al snel aan Facebook. Facebook is een voorbeeld van een virtueel sociaal netwerk. Op Facebook kun je vrienden worden met andere mensen die daarop ook actief zijn. Je bouwt daar aan je virtuele sociale netwerk. Met virtueel bedoelen we online, op het internet.

Met sociaal netwerk bedoelen we het netwerk dat mensen met elkaar vormen door de relaties die ze met elkaar hebben.

Figuur 1 - 1 Logo's van online sociale netwerken

Een **sociaal netwerk** is een netwerk van mensen of groepen mensen. Denk aan personen die elkaar kennen of organisaties (bedrijven, instellingen) die samenwerken. Dat is dus niet alleen online of virtueel, zoals Facebook, maar ook de klas waarin je zit is een sociaal netwerk. Samen met je klasgenoten vorm je een netwerk. Ben je benieuwd hoe dat eruit ziet? Mooi! Want we gaan je met de eerste opdracht laten zien hoe het netwerk van jouw klas eruit kan zien.

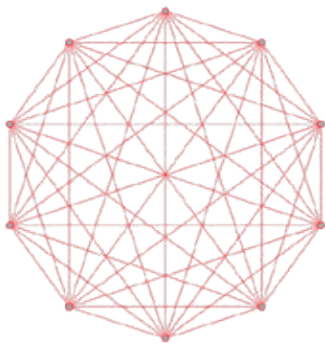
Figuur 1 - 2 Een groep mensen

Je ziet hieronder verschillende tekeningen van netwerken. De plaatjes laten zien hoe de infrastructuur van het netwerk eruit ziet:

- De punten/bolletjes die je ziet bij de plaatjes zijn mensen.
- De lijntjes tussen de puntjes laten zien of de mensen elkaar kennen.

Een netwerk waar iedereen elkaar kent

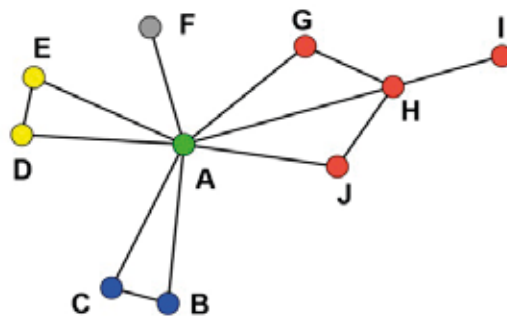
De kans is heel groot dat al deze mensen in dit netwerk heel erg op elkaar lijken.

Figuur 1 - 3 Netwerk waar iedereen elkaar kent

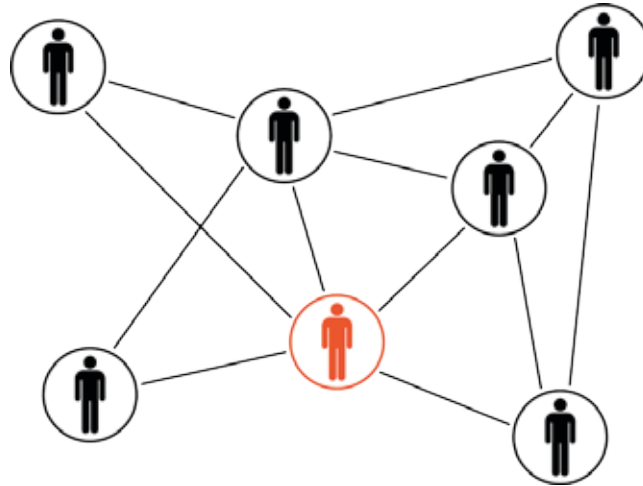
Een netwerk waar niet iedereen elkaar kent

De mensen die elkaar kennen, bijvoorbeeld D en E, lijken op elkaar. Ze delen iets met elkaar: een sport, dezelfde school, dezelfde leeftijd, et cetera. Anderen, bijvoorbeeld I en B, lijken waarschijnlijk minder op elkaar.

Figuur 1 - 4 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

Figuur 1 - 5 Netwerk waar niet iedereen elkaar kent

We hebben anderen nodig om ons te helpen

Mensen hebben elkaar nodig om te kunnen leven, kijk maar naar je eigen leven. Elke dag heb je te maken met anderen: de leraar voor de klas, je sporttrainer of de mensen van je hobbyclub. Denk natuurlijk ook aan de mensen die dichtbij je staan, zoals je ouders, vrienden, broers en zussen. Mensen die voor jou zorgen en die helpen, bijvoorbeeld, bij het vinden van een bijbaan.

Denk ook maar eens aan bekende wereldburgers, zoals Mark Rutte, Yolande Smeijder-Cabau, Gers Pardoel, Georgina Verbaan, Miley Cyrus, Katy Perry, Martin Garrix of Valerio. Zonder hulp van hun familie en vrienden zouden zij nooit zo ver zijn gekomen. Hun talent om nieuwe mensen te ontmoeten en te netwerken was zeer belangrijk om succesvol te worden! Alleen maar ergens goed in zijn zonder dat je goed kunt netwerken is vaak niet voldoende om zo succesvol of bekend te worden. En ook beroemde voetballers zoals Robin van Persie, Arjen Robben en Johan Crujff zijn door hun trainers geholpen om zo goed te worden. En zou Ali B ook zonder Marco Borsato met het liedje voor War Child zo veel succes gehad hebben?

Anderen hebben ze geholpen om nog beter te worden of keuzes te maken. Jij bent ongetwijfeld ook wel eens geholpen om je doelen te bereiken, zoals een lift naar een uitwedstrijd van je sportclub of tips voor het vinden van een bijbaantje.

Iedereen heeft een netwerk, een netwerk van mensen

Iedereen heeft een netwerk. Natuurlijk zitten daar de mensen in die voor je zorgen en andere familieleden. En natuurlijk de mensen die je kent van school of van de buurt waarin je woont.

Er zijn veel soorten netwerken. Bijvoorbeeld energienetwerken, computernetwerken en wegnetten. Bij een sociaal netwerk bedoelen we een netwerk van mensen. Het woord 'sociaal' heeft dus niets te maken met vrijetijdsbesteding en we daarmee niet *social media*, zoals Twitter en Facebook.

De mensen die je kent zijn jouw 'relaties' en ze zitten in jouw netwerk. Ieder heeft dus een netwerk van relaties. Al deze relaties kunnen helpen, bijvoorbeeld met het vinden van een stageplaats of ze kunnen je vertellen waar ze goed in zijn. Jouw relaties kunnen je misschien ook wel helpen bij kiezen van een (vervolg) opleiding of sectorkeuze.

We helpen elkaar allemaal. Soms weten we dat we anderen helpen en soms hebben het helemaal niet door. Iemand helpen die je goed kent is heel normaal. En soms vragen we om hulp en soms krijgen we het zonder dat we er erg in hebben.

Netwerken kun je in beeld brengen (visualiseren)

Je kunt netwerken tekenen. Dat is handig omdat:

- Je zo kunt zien hoeveel verschillende soorten mensen je kent.
- Je zo ziet welke groepen in jouw netwerk zitten.
- Je zo jezelf vergelijkt met de mensen die je kent en zo kom je op ideeën;
- Je leert door de mensen die je kent op een rijtje te zetten waarin jij anders bent dan hen of juist hetzelfde.
- Het ervoor zorgt dat je bewust kijkt naar wie je kent.

Door jouw netwerk in beeld te brengen sta je er bewust bij stil. Je gaat er op een andere manier naar kijken en nadenken over wie je kent. Je denkt ineens weer aan mensen die je al lang niet mee sprak of je merkt dat veel mensen die jij kent ook elkaar kennen.

Opdracht 1.1 – Teken je eigen netwerk

Je bracht met je klasgenoten het netwerk van jouw klas in beeld. Je kunt natuurlijk ook je eigen netwerk in beeld brengen. Dat gaan we nu doen, in twee stappen. Je krijgt hiervoor een blaadje van je docent.

Stap 1. Teken je eigen netwerk.

Je mag het netwerk tekenen zoals je zelf wilt.

Stap 2. Je netwerktekening is klaar.

Kijk nu eens naar je netwerk en omcirkel de mensen, organisaties en groepen waar jij wel eens een vraag aan hebt gesteld over hun beroep, hun opleiding of voor jouw studiekeuze.

Tekende je organisaties of groepen in stap 1? Schrijf dan de naam op van de persoon aan wie je een vraag stelde over een beroep, opleiding of studie.

Stap 3. We bekijken de resultaten.

Als iedereen klaar is met zijn netwerktekening, gaan we er samen naar kijken. Waarom heb je jouw netwerk zo getekend? Wat betekenen de mensen in jouw netwerk voor jou?

Opdracht 1.2 – Welke hulp kreeg je wel eens?

We worden elke dag weer geholpen door mensen die we kennen. Het is zo normaal dat we het niet eens meer door hebben. Daarom staan we daar nu even bij stil. In deze opdracht moet je aangeven door wie en waarmee iemand jou deze week hielp. Bedenk ook waarom deze mensen je willen helpen. Geef minimaal drie voorbeelden.

Voorbeeld 1:

- Ik ben geholpen door *Nino*.
- *Nino* is mijn *viend*.
- *Nino* heeft mij geholpen met *mijn huiswerk voor wiskunde*.
- Dat doet hij voor mij omdat ik tijd met hem doorbreng en plezier met hem maak.

Voorbeeld 2:

- Ik ben geholpen door *Inez*.
- *Inez* is mijn *tante*.
- *Inez* heeft mij geholpen met *mijn sollicitatie bij de Gamma*.
- Dat doet ze voor me omdat we familie zijn.

Nu jij:

- Ik ben geholpen door .....
- ..... is mijn .....
- ..... heeft mij geholpen met .....
- Dat doet hij voor me, omdat .....

- Ik ben geholpen door .....
- ..... is mijn .....
- ..... heeft mij geholpen met .....
- Dat doet hij voor me, omdat .....

- Ik ben geholpen door .....
- ..... is mijn .....
- ..... heeft mij geholpen met .....
- Dat doet hij voor me, omdat .....

- Ik ben geholpen door .....
- ..... is mijn .....
- ..... heeft mij geholpen met .....
- Dat doet hij voor me, omdat .....

Opdracht 1.3 – Welke hulp heb je nodig?

We beseffen vaak niet dat we hulp nodig hebben. Dat komt pas als je iets anders, nieuws of onbekends wilt gaan doen. Je merkt bijvoorbeeld pas dat je niet gemakkelijk te weten komt hoe het werkt in de olie-industrie als je daar niemand kent. Of dat het lastig is om een dagje mee te lopen met een boswachter als jouw netwerk niemand kent in de natuur- en groenvoorziening.

Hulp is in grote hoeveelheden voor handen. Iedereen kent mensen die zeggen ‘als ik je ergens mee kan helpen, dan moet je het zeggen hoor’. Lastiger is het om aan te geven wat voor hulp we nodig hebben. Daarom oefenen we met het stellen van een belangrijke vraag die helpt bij jouw loopbaan.

Doe de volgende opdracht en ontdek hoeveel hulp je nodig hebt als...

Samen met je ouders en zusje woonde je tot je 14^e jaar in Groningen. Je vader heeft een nieuwe baan in Utrecht. Jullie gaan verhuizen van Groningen naar Utrecht. Jij gaat naar een nieuwe school, op zoek naar een (nieuwe) hobby- of sportclub en alle andere dingen die je nu in Groningen ook deed.

Waar heb je de komende tijd hulp bij nodig?

Denk maar eens na wat je wilt weten op je nieuwe school en wie je daarbij kan helpen. Hoe word je lid bij een nieuwe sportclub of wie kan je meer vertellen over waar je leuk kunt uitgaan? Geef vijf voorbeelden.

Voorbeeld:

- Ik heb hulp nodig bij *het vinden van de juiste lokalen.*
- *Een klasgenootje van de nieuwe school helpt me bij het vinden van de juiste lokalen.*

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij.....
- Mijn.....

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij.....
- Mijn.....

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij .....
- Mijn .....

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij .....
- Mijn .....

Nu jij...

- Ik heb hulp nodig bij.....
- Mijn .....

Opdracht 1.4 – Wie ken je eigenlijk?

In de vorige opdrachten dacht je na over wie je kent. Je tekende je jouw netwerk en dacht je na over welke hulp je nodig hebt in bepaalde situaties en welke hulp je kunt krijgen.

Nu kijken we naar wie je kent, wat ze doen en hoe goed je deze mensen kent. Van de mensen die we goed kennen weten we niet altijd goed welk werk ze doen. Door nieuwsgierig te zijn kom je meer van deze mensen te weten. En, als je meer van mensen te weten komt, krijg je weer meer ideeën om aan hen vragen te stellen. De ene relatie is de andere niet. Sommige mensen kennen we beter dan anderen. Voor jouw loopbaanvragen is het goed om zowel 'goede vrienden' als 'kennissen' te hebben.

Sterke relaties: goede vrienden

'Goede vrienden' hebben aandacht voor je en nemen je zoals je bent. Het zijn mensen die jou altijd willen helpen. Het kost tijd en vertrouwen om een sterke relatie te bouwen. Dat gaat het beste met mensen die op je lijken. Sterke relaties zijn vooral nuttig als je wilt dat je aan iemand wordt voorgesteld of als je ergens vertrouwelijke informatie over wilt krijgen.

Zwakke relaties: kennissen

Kennissen lijken minder op onszelf. Ze onthouden veel minder goed wat we willen bereiken en wie we ook al weer zijn. De manier waarop we met elkaar omgaan is gebonden aan afspraken. Je wisselt hulp uit. Je geeft hulp en verwacht daar binnen niet al te lange tijd ook iets voor terug. Kennissen zijn heel handig bij loopbaanleren. Ze hebben vaak een andere kijk op de dingen dan jij. Ze geven je toegang tot bedrijven waar je zelf niet zou komen en ze weten dingen die jij niet weet. Als je op zoek bent naar nieuwe kansen, heb je vooral baat bij contacten met mensen die niet op je lijken.

Schrijf hieronder op wie je kent. We bedoelen daarmee de mensen die jij kent en die jou ook kennen. Misschien ken je een hele bekende DJ. Kent hij jou ook en zeggen jullie elkaar gedag op straat? Ja? Dan schrijf je die DJ op je lijst. Nee? Dan schrijf je hem niet op.

Vul de eerste **Naam, Hoe je deze persoon kent** en **Beroep** in.

De docent zal nu met jullie bespreken wat je tot nu toe gedaan hebt.

Vul nu de kolom **Relatiesterkte** in.

Wat bedoelen we met ik ken hem 'een beetje' of 'goed'?

Aanwijzing voor sterkte van relaties:

- 'Een beetje' betekent dat je iemand meer malen zag en bijvoorbeeld weet waar iemand woont. Het gaat vooral om herkennen. Dit zijn 'kennissen'.
- 'Goed' betekent dat je deze persoon regelmatig ziet en bijvoorbeeld weet dat hij twee zusjes heeft en van welke muziek hij houdt. Je doet af en toe samen iets. Je vertrouwt elkaar en durft van alles te vertellen en vragen.

	Naam	Hoe je deze persoon kent	Beroep/functie	Relatiesterkte
		<i>(familie, buren, vereniging, school, enzovoort)</i>		<i>Ik ken hem: goed/een beetje</i>
voorbeeld	Jos van Es	Vader	Stoffeerder	Goed
Voorbeeld	Aisha Khan	Buurvrouw	Verpleegster	Een beetje
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				

Opdracht 1.5 – Teken je netwerk

Je gaf in de vorige opdracht aan wie je allemaal kent én hoe goed je deze mensen kent. Jouw netwerk, de mensen die je kent, ziet er waarschijnlijk heel anders dan het netwerk van je klasgenoot of van je mentor. Het ziet er waarschijnlijk ook heel anders uit dan het netwerk van jouw collega van je bijbaantje.

In opdracht 1.1 tekende je jouw netwerk. Je gaat in deze opdracht nog een keer jouw netwerk tekenen. Nu houden we ook rekening met hoe goed je iemand kent.

Je gaat nu je netwerk tekenen in de cirkels die op de volgende pagina staan. Dat doe je door de volgende stappen:

De wereld is natuurlijk niet zo zwart-wit dat je alle relaties kunt verdelen in ‘goede vrienden’ en ‘kennissen’. Er zijn ook relaties die daar een beetje tussenin zitten.

- Schrijf de mensen die je goed kent op in de groene cirkel (‘goede vrienden’).
- Schrijf de mensen die je redelijk goed kent op in de rode cirkel.
- Schrijf de mensen die je beetje kent op in de blauwe cirkel (‘kennissen’).

Stap 2:

De mensen die jij kent, kennen elkaar misschien ook wel. Dat mag je nu gaan tekenen.

- Teken een lijn tussen de mensen waarvan jij weet of denkt dat ze elkaar kennen. Dat ze elkaar bellen, e-mailen, WhatsAppen of spreken.

Stap 3:

Je hebt nu je eigen netwerk getekend. Zijn er dingen die je opvallen?

Je kunt denken aan:

- Zijn er mensen waar geen enkel lijn naar toe gaat?
- Wie heeft er heel veel lijnen naar andere mensen toe gaan?
- In welke cirkel tekende je de meeste lijnen?

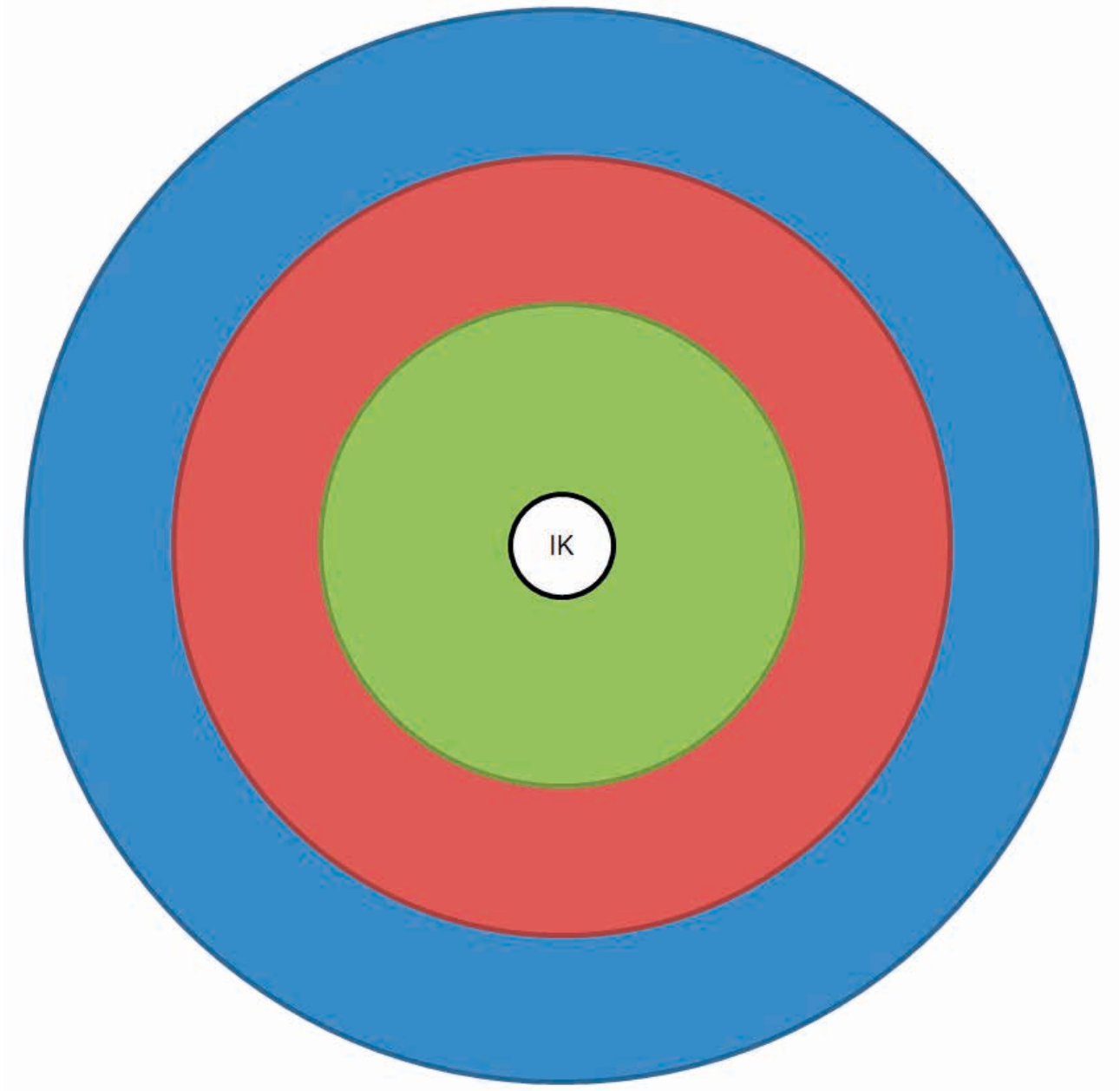
.....

.....

.....

.....

Figuur 1 - 6 Teken je relatiesterkte

Wist je dat

- Je maar zes mensen bent verwijderd van de president van Amerika?
- Er tussen twee mensen in Nederland meestal maar twee of drie anderen zitten?

Begrippenlijst

Sociaal netwerk	Verzameling van alle persoonlijke relaties met anderen. Iedereen: familie, vrienden, kennissen, buren, collega's, zakenpartners, mede-(verenigings)leden, et cetera. In de praktijk denken mensen aan deelverzamelingen, in 'losse' werelden. Een netwerk is 'sociaal' als het om een netwerk van mensen gaat. Dit om onderscheid te maken met andere netwerken, zoals een energie-, wegen- of metronetwerk.
Netwerken	Netwerken is het bewust opbouwen van duurzame relaties met als basis de contacten tussen mensen waarmee iets geruild kan worden. Bewust betekent dat je dat zelf kiest. Duurzaam dat het relaties zijn die een leven lang duren. Ruilen kan gaan over aandacht, interesse tonen, informatie geven, et cetera.
Relaties	Mensen die je kent en die jou ook kennen.
Sterke relaties	Mensen die je heel goed kent, 'vrienden'.
Zwakke relaties	Mensen die je een beetje kent, 'kennissen'.
Virtueel sociaal netwerk	Een netwerk op internet waar mensen zich met elkaar verbinden zoals Facebook, Twitter en LinkedIn. Het is niet nodig dat ze elkaar kennen.
Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er 'van boven af', in een schema, uitziet.
Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Netwerkk kaart	Visuele weergave van een netwerk.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

LESBRIEF 2

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 2 - DOCENTENHANDLEIDING - WE ARE OPEN!

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de tweede lesbrief in een reeks van lesbrieven over netwerken. De lesbrief biedt aanleiding om met de leerlingen stil te staan bij de mensen die ze kennen (hun netwerk) en of deze mensen elkaar ook kennen. De lesbrief is in te zetten voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten zodat ze zich bewust zijn van de mensen die ze kennen, waarom ze (veel) mensen kennen die op elkaar lijken en wat je daar mee kunt. Gebruik de opbrengsten uit deze lesbrief vooral om jouw leerlingen gericht te laten kiezen wie ze wat gaan vragen in het kader van hun eigen loopbaansturing.

Deze les: De structuur van je netwerk bepaalt de toegang tot jouw wereld

Deze tweede les behandelt de structuur van een netwerk. De structuur is bepalend voor wat je met je netwerk kunt bereiken. Door te weten hoe hun netwerk is opgebouwd, kunnen de leerlingen bewuster en gericht hun netwerk bouwen, bevestigen en de hulp benutten die ze vanuit hun netwerk kunnen verkrijgen.

De leerlingen tekenen hun eigen netwerk en kijken naar de verbindingen tussen de verschillende mensen die ze kennen. Ze ontdekken en analyseren de structuur van hun netwerk. Ken je de structuur van je netwerk, dan kun je bewust en gericht sturen op het ontwikkelen en verrijken van je netwerk voor de studiekeuze en verdere loopbaan.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

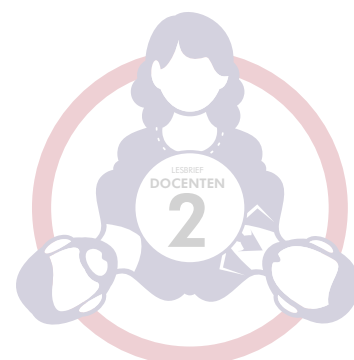
2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

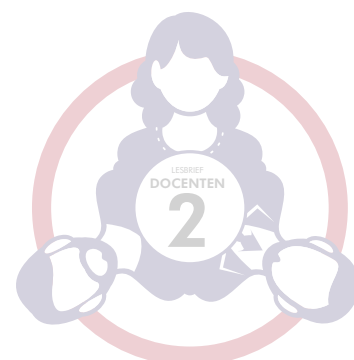
Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingenversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 2 - Docentenhandleiding - We are open!	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Deze les: De structuur van je netwerk bepaalt de toegang tot jouw wereld.....	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch kader en onderwerpen van deze les	5
Opbrengst en leerdoelen.....	8
Leerdoelen voor leerlingen.....	8
Opbrengst voor de docent	9
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	9
Begrippenlijst	9
Reflectievragen voor de docent	10
Opbouw van de les.....	10
Benodigde materialen.....	11
Voor de liefhebbers.....	12
Vier leerlingen als voorbeeld.....	14
Jan in les 2.....	14
Sandra in les 2.....	15
Oriëntatiefase.....	19
Theoretisch kader	19
Opwarmer – Netwerken kun je bekijken (en ze zijn overal)	20
Vorbereidingsfase.....	23
Theoretisch kader	23
Opdracht 2.1a – Jouw Facebooknetwerk in kaart brengen - TouchGraph Visualisatie.....	24
Opdracht 2.1b– Jouw netwerk in beeld: netwerk tekenen	27
Uitvoeringsfase.....	29
Theoretisch kader	29
Opdracht 2.2 – Het netwerk bekijken en analyseren	30
Evaluatiefase.....	32
Opdracht 2.3 – Wat kun je lezen in je eigen netwerk?	34
Wist je dat.....	35
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	36

THEORETISCH KADER EN ONDERWERPEN VAN DEZE LES

Deze les behandelt de structuur van een netwerk en hoe leerlingen daarop bewust kunnen sturen. Aan het eind van deze les hebben de leerlingen inzicht in hun eigen netwerk, kunnen ze beoordelen of de structuur van hun netwerk voldoende divers is om ze verder te helpen bij hun studie- en beroepskeuze. Ze weten ook hoe ze hun netwerk verder kunnen ontwikkelen en verrijken.

Iedereen heeft relaties met anderen, dus iedereen heeft een sociaal netwerk. Sommige mensen ken je goed, anderen ken je minder goed. Een aantal van de mensen die jij kent, kennen ook elkaar. Je kunt je eigen (sociaal) netwerk in beeld brengen door het te tekenen. Dat werkt op dezelfde manier zoals trein- of metronetwerken worden getekend.

Je tekent je eigen netwerk door de mensen op te schrijven die je kent en daartussen lijnen te trekken naar jezelf en tussen de mensen die elkaar kennen. Je kunt zo'n netwerktekening ook maken op basis van jouw profiel in diverse *social media*, zoals in LinkedIn of in Facebook. Je ziet dan de structuur van jouw (sociaal) netwerk. De meeste mensen zijn verrast als ze op die manier hun eigen netwerk zien. Ze zien dan dat sommige mensen die zij kennen ook elkaar blijken te kennen.

Hoe een netwerk eruit ziet en welke soort mensen erin zitten bepalen welke hulp je in je netwerk kunt vinden en krijgen én hoe eenvoudig je die hulp kunt krijgen. Ken je de structuur van je netwerk, dan kun je daarop sturen. *Daarom brengt elke leerling in deze les zijn eigen netwerk in beeld.*

Je netwerk ontwikkelen

Ieders netwerk ontwikkelt zich voortdurend. Dat gebeurt tijdens je opleidingen, bij je stages, door bedrijven te bezoeken, in een bijbaantje, door je hobby's en je sporten. Je netwerk groeit vaak zonder dat je het door hebt. Het netwerk van de leerlingen zal waarschijnlijk vooral groeien met meer mensen die op de leerlingen zelf lijken. Mensen die lijken op de mensen die ze al kennen, want 'soort zoekt soort'.

In deze les leren de leerlingen hoe de structuur van hun netwerk eruit ziet en dat ze bewust en gericht kunnen kiezen met wie ze omgaan. Zo kunnen ze bepalen hoe hun netwerk eruit ziet en hoe het zich ontwikkelt.

Een netwerk dat zich ontwikkelt, omdat je er bewust voor kiest om bepaalde mensen te ontmoeten, bevat meer kansen om de hulp te vinden (en te krijgen) die nodig is bij je doelen en wensen. Dus, zeker in het kader van studie- en loopbaankeuzes, is het verstandig om heel gericht en bewust je netwerk te ontwikkelen. Zo organiseer je een netwerk met een goede kans dat je de juiste mensen kent die jou goed kunnen helpen bij de vele keuzes voor een studie en verdere loopbaan.

Je netwerk aanspreken voor je studie- en beroepskeuze

Netwerken verschillen in structuur en inhoud. Deze verschillen worden helder als je ze tekent. De structuur van een netwerk kan open of gesloten zijn. Ook kan de intensiteit waarmee je mensen kent van elkaar verschillen: sterke en zwakke relaties. De inhoud van het netwerk kan ook anders zijn. In aantallen mensen, maar ook de eigenschappen en talenten van die mensen kunnen weer verschillen. Voor loopbaanleren is meer dan handig om een netwerk te hebben dat op allerlei manieren toegang geeft tot nieuwe perspectieven, kennis, mogelijkheden om iets te leren én kansen biedt. Dus een vrij groot, open netwerk, met meer kennissen dan vrienden, waarin de mensen die je kent van elkaar verschillen. Kwalitatief gezien moet je het kunnen benutten en moet het relevant zijn.

De structuur van je netwerk is bepalend

Netwerken zijn er in veel soorten en maten. Toch kunnen we op hoofdlijnen verschillende soorten netwerken onderscheiden.

Open en gesloten netwerken

Laten we eerst twee uitersten onderscheiden: het gesloten netwerk, waarin iedereen elkaar kent en het open netwerk, waarin geen van de netwerkleden elkaar kent en wij de enige verbindende schakel tussen hen zijn.

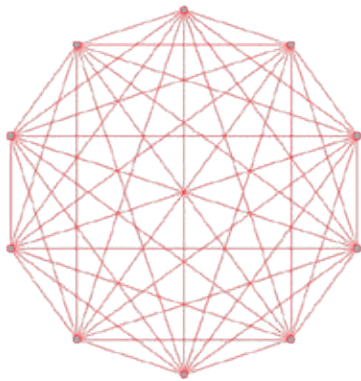
In open netwerken kennen weinig netwerkleden elkaar. Het is in zo'n netwerk niet gemakkelijk de neuzen dezelfde kant op te krijgen, een gemeenschapsgevoel te ontwikkelen of 'gezellig iets samen te doen', maar wel om iets nieuws te horen.

Voor het bereiken van de andere doelen is een gesloten netwerk prettiger. Groepen netwerkleden die elkaar onderling kennen kunnen een hecht groepsgevoel doen ontstaan en een atmosfeer creëren waarbinnen men zich geborgen en gewaardeerd voelt. In het andere uiterste kent iedereen elkaar en elkaar even goed. Het nadeel van zulke hechte netwerken is dat ook de sociale controle sterk toeneemt. Daardoor kun je minder goed onafhankelijke beslissingen nemen.

In een gesloten netwerk waarin iedereen elkaar kent, ziet het netwerk eruit als 'een kluwen'. In zo'n netwerk is het waarschijnlijk dat de mensen niet veel van elkaar verschillen. Dat ze veel ideeën van elkaar overnemen, elkaar napraten en nadoen. De adviezen die je in zo'n netwerk kunt verwachten zullen meer op elkaar lijken.

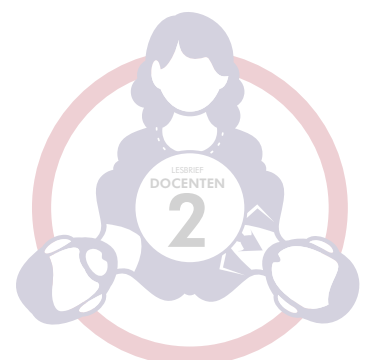
In een netwerk waarin mensen van elkaar verschillen, bestaat het netwerk uit allemaal (hele) kleine groepen en individuen. Het netwerk lijkt op losse sneeuwvlokken. In zo'n netwerk is de kans veel groter dat de mensen minder op elkaar lijken en daardoor meer verschillende informatie kunnen bieden. Hierin is ook meer reflectie mogelijk. Vraag je advies aan mensen uit verschillende groepen én aan mensen die helemaal niet in groepen lijken te zitten, dan krijg je juist heel zeer diverse antwoorden die elkaar mogelijk goed kunnen aanvullen. Je netwerk is dan rijker.

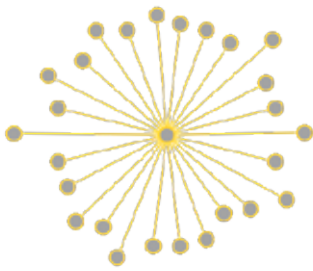

Figuur 2 - 1 Een gesloten netwerk

Figuur 2 - 2 Een gemiddeld open netwerk, dat bestaat uit verbonden groepen, verbonden 'sneeuwvlokken'

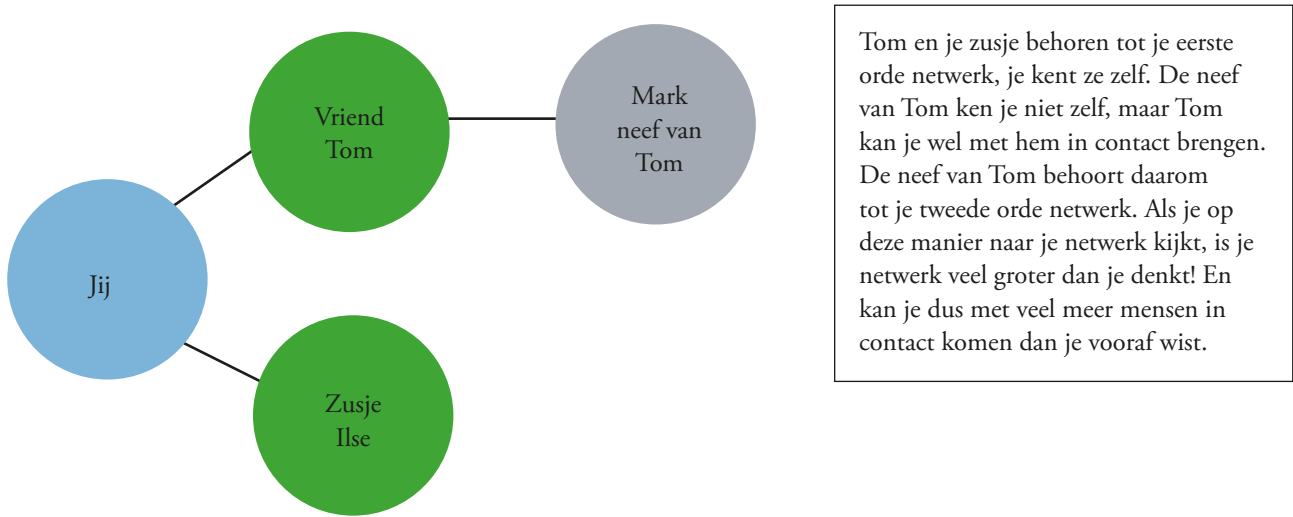
Figuur 2 - 3 Een open netwerk waarin niemand elkaar kent

Eerste- en tweede orde netwerken

Behalve van een persoonlijk netwerk, waarvan we zelf het middelpunt vormen, maken we ook deel uit van grotere netwerken met een overkoepelende betekenis. Ons land is klein en dichtbevolkt, waardoor het aantal relatiestappen tussen willekeurige inwoners klein is. Als we vragen of je een mosselvisser in Yerseke kent, dan zullen slechts weinig lezers direct ‘ja’ zeggen. In jargon: de mosselvisser zit bij weinig mensen in het eigen eerste orde netwerk (de mensen die je zelf kent). Stellen we dezelfde vraag aan alle mensen uit je netwerk, dan is de kans veel groter dat iemand ‘ja’ zegt. In dat geval zit de mosselvisser in je tweede orde-netwerk (de mensen die je niet zelf kent, maar gekend worden door de mensen die je wel zelf kent).

Praktijkervaring leert dat we met deze en andere voorbeelden het gemiddeld aantal stappen tussen willekeurige mensen van de Nederlandse bevolking op ongeveer drie kunnen schatten. Het je realiseren van deze verbondenheid tussen alle mensen in ons land, biedt een heel optimistisch netwerkperspectief en ongekende mogelijkheden. De strategische betekenis is immers dat we aan vrijwel alle andere mensen voorgesteld zouden kunnen worden: als we weten op wie we onze aandacht willen richten, als we opletten wie hen kent én als we kenbaar maken wat we willen.

Weet jij eigenlijk wie de netwerkrelaties van jouw vrienden zijn? Wat zou je hen kunnen vragen?

Figuur 2 - 4 Voorbeeld eerste-orde-relatie en tweede-orde-relatie

De mensen in het tweede orde netwerk kunnen interessant zijn om te ontmoeten in het kader van loopbaanleren. Ze zijn vaak anders dan de mensen die we zelf al kennen. Ze zijn een rijke bron van andere antwoorden.

Het tweede orde netwerk van iemand heeft een aantal kenmerken:

- Ons netwerk wordt daarmee veel groter. Als iedereen gemiddeld 600 anderen kent, dan kent iedereen in jouw netwerk dus ook 600 anderen. Als jij tien mensen kent, dan heb je daarmee toegang tot gemiddeld 6.000 anderen.
- Het bevat mensen die van je verschillen, waardoor ze andere kennis en hulp kunnen bieden.
- Je kunt het niet zien, daarom is het lastig om te weten te komen wie er in dat tweede orde netwerk zitten.

In deze les ontdekken de leerlingen:

- Dat netwerken vaak zijn opgebouwd uit verschillende groepen.
- Dat die groepen zijn opgebouwd uit verbindingen, uit relaties tussen mensen. Daarin delen mensen van alles met elkaar: nieuwtjes, kansen, ideeën, plezier, enzovoort.
- Door zicht te hebben op de structuur van je eigen netwerk, krijg je inzicht of dat dit voldoende verschillende mensen bevat om antwoord te geven op al je vragen. Met dat inzicht kun je sturen hoe je jouw netwerken gericht gaat uitbreiden.

Voor studie- en loopbaankeuzes heb je een netwerk nodig met mensen die veel van elkaar verschillen. Al deze mensen kunnen je diverse informatie geven over opleidingen en beroepen en je met de juiste mensen (met een bepaald beroep of die een bepaalde opleiding volgden) in contact brengen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze les:

Weten de leerlingen dat een netwerk een structuur heeft.

Weten de leerlingen dat je zelf invloed hebben op hoe je netwerk eruit ziet en wie je kent.

Weten de leerlingen wat diversiteit in een netwerk betekent.

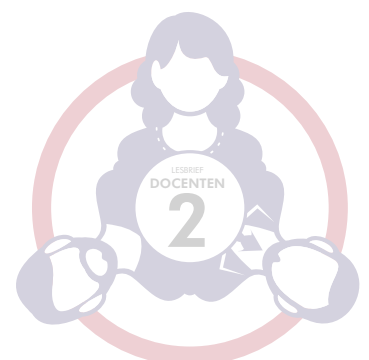
Weten de leerlingen wat een eerste orde netwerk en wat een tweede orde netwerk zijn.

Hebben de leerlingen een goed gevoel bij de vele mogelijkheden die hun netwerk biedt.

Kunnen de leerlingen hun eigen (Facebook)netwerk tekenen.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrieven onder andere meer zicht op:

- De structuur van het netwerk van jouw leerlingen.
- Hoe divers de structuur van de netwerken van de leerlingen is.
- Welke hulpbronnen in het netwerk van de leerlingen beschikbaar zijn.
- Weet je welke leerlingen ondersteuning nodig hebben in het ontwikkelen van een rijker sociaal netwerk voor hun studie- en loopbaan.
- De toon van de netwerkqualiteiten van de leerlingen, wie kleine, grote, open of gesloten netwerken hebben.
-

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er ‘van boven af’, in een schema, uitziet.
Een netwerk visualiseren	Het tekenen van een (sociaal) netwerk.
Hub	Degene in het netwerk die de meeste anderen kent.
Makelaar	Iemand in het netwerk die verschillende groepen binnen het netwerk met elkaar verbindt en daarmee veel invloed heeft.
Sprinter	Iemand in het netwerk via wie de meeste korte routes lopen naar alle anderen in het netwerk.
Poort	Iemand die in een netwerk het minst met anderen is verbonden en onbenut potentieel op het spoor kan brengen.
Dunbar nummer	Dunbar is een onderzoeker. Hij onderzocht met hoeveel mensen we tegelijkertijd een ‘stabiele’ relatie kunnen onderhouden. Zijn onderzoek wees uit dat dit gemiddeld 150 relaties per persoon zijn. Deze mensen zitten voor in ons hoofd en daar onthouden we meer van.
Eerste-orde netwerk	De mensen die je kent, met wie je een directe relatie hebt.
Tweede-orde netwerk	De mensen die je niet kent, maar die je kunt kennen via het netwerk van de mensen die jij kent.
Soort zoekt soort	We zoeken contact met de mensen die veel op onszelf lijken.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Diversiteit in een netwerk	De diversiteit van een netwerk wordt bepaald door de (hoeveelheid) verschillen tussen de mensen in dit netwerk. Hoe meer de mensen van elkaar verschillen, des te groter de diversiteit. Diversiteit kun je op veel manieren terugzien: leeftijd, opleiding, beroep, man/vrouw, interesses et cetera.

Reflectievragen voor de docent

- Hoe ziet jouw netwerk eruit? Heb je wel eens een LinkedIn Inmaps netwerktekening gemaakt?
- Kun je in jouw netwerk verschillende groepen van mensen (die elkaar kennen) benoemen?
- Zijn er in jouw netwerk veel mensen die elkaar kennen of ken jij veel mensen die elkaar niet kennen?
- Stel je wel eens dezelfde vragen aan verschillende mensen in jouw netwerk?
- Zo ja, krijg je dan vaak dezelfde of juist andere antwoorden?

Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen:

Oriëntatiefase:

In de oriëntatie- en voorbereidingsfase van deze les worden leerlingen zich ervan bewust dat ze hun netwerk visueel kunnen maken. Leerlingen brengen hun eigen Facebooknetwerk in beeld of maken een netwerktekening. We kijken in de oriëntatiefase naar diverse netwerken om de leerlingen te laten kennismaken met vormen van netwerkstructuren.

Let op: als de leerlingen het netwerk tekenen dan kost dat meer tijd. Je kunt als huiswerk de leerlingen hun netwerktekening voorafgaand aan deze les laten maken.

Vorbereidingsfase:

Iedere leerling kan de structuur van zijn of haar Facebooknetwerk in beeld brengen (visualiseren) met TouchGraph. Is er geen mogelijkheid om het Facebookprofiel van de leerlingen te visualiseren, dan kunnen de leerlingen hun eigen netwerk tekenen. Dit kan op basis van de tekeningen die de leerlingen in lesbrief 1 maakten. In les 2 breiden ze de tekening van hun netwerk verder uit. Zie daarvoor de instructies bij de oefeningen in deze lesbrief. Als de leerlingen in lesbrief 1 voornamelijk netwerken tekenden op basis van groepen, dan tekenen ze in les 2 netwerken op basis van personen.

Uitvoeringsfase :

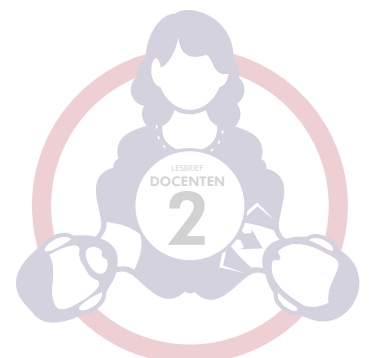
De leerlingen bekijken hun Facebooknetwerk of hun netwerktekening. Waarschijnlijk kijken ze ook naar de tekening van hun medeleerlingen. We gaan verder in op de structuur van hun Facebooknetwerk of hun netwerktekening.

Door de leerlingen naar de netwerkstructuur te laten kijken, beseffen ze dat iedereen een ander netwerk heeft en dat de mensen die zij zelf kennen elkaar soms wel of niet ook.

In deze fase gaan we, aan de hand van verschillende oefeningen, dieper in op de betekenis van de verschillende visualisaties van de netwerken. Met de verschillende vragen beoordelen de leerlingen de structuur van hun netwerk. We gaan met voorbeelden verder in op de verschillen tussen de structuren.

Evaluatiefase:

Bij de opdrachten staan voorstellen voor de nabespreking. Aan het einde van de les vat je samen waarmee de les begon, wat de leerlingen daarin deden en ontdekten en hoe ze dat kunnen gebruiken voor hun studie- en loopbaankeuze.

Benodigde materialen

In deze lesbrief gaan de leerlingen (een deel van) hun netwerk tekenen. Dat kan aan de hand van hun Facebookprofiel of ze tekenen zelf hun netwerk op een A3-vel papier.

Nodig voor de Facebookopdracht:

- Een computerlokaal met een computer (of tablet) voor alle leerlingen.
Je kunt beter alle leerlingen hun Facebooknetwerk individueel laten maken, ook in verband met privacy en de veiligheid in de klas. De leerlingen kunnen de opdracht ook in kleine groepjes doen met het Facebooknetwerk van één van deze leerlingen.
- Computers met up-to-date Java software (als het goed is standaard geïnstalleerd).
- Internettoegang.
- Toegang tot Facebook.

Let op: controleer, voordat je de leerlingen aan het werk zet, eerst zelf of je de Facebookopdracht op de computer kunt uitvoeren.

Nodig voor zelf een netwerktekening maken:

Is het niet mogelijk dat de leerlingen (op school) hun Facebooknetwerk in beeld brengen (visualiseren), dan gaan ze op een A3-vel papier hun netwerk in de les tekenen. De vragen over het Facebooknetwerk zijn ook van toepassing op het getekende eigen netwerk.

Kies je ervoor om de leerlingen het eigen netwerk te laten tekenen, dan kun je de opdracht om het Facebooknetwerk in beeld te (laten) brengen, met de bijbehorende vragen, ook als huiswerkopdracht meegeven na afloop van deze les.

De benodigdheden voor de tekenopdracht zijn:

- Lege vellen papier, bij voorkeur A-3 formaat. Een vel per leerling.
- Potloden/stiften in verschillende kleuren.
- Toegang tot de lijst contacten in de e-mailboxen van de leerlingen / gebruik van de adreslijst in de telefoon of een andere manier waarop de leerlingen hun contacten bijhouden.
-

Het kost meer tijd om de leerlingen het netwerk te laten tekenen. Je kunt de leerlingen dit ook als huiswerkopdracht voorafgaand aan les 2 meegeven.

Voor de liefhebbers

Voor docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	jletourneau1
Titel:	Network Analysis in 60 Seconds
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een organogram van bijvoorbeeld een bedrijf met afdelingen wordt omgezet in een netwerk organogram. De video laat zien dat er tussen de afdelingen connecties zijn in het zogenaamde 'White Space'. Deze connecties zijn belangrijk om uit te zoeken hoe het werk binnen het bedrijf wordt uitgevoerd. De conclusie is dat het uitvoeren van een netwerkanalyse zeer belangrijk is en het interessante informatie geeft.
Bron Internet:	https://www.youtube.com/watch?v=uMBPsEAm7VU
Duur:	Ongeveer 1 minuut
Website:	Nederlands
Titel:	Grafentheorie
Bron:	Wikipedia
Omschrijving:	De leerlingen tekenen in de netwerkklassen hun eigen Facebooknetwerk met TouchGraph. Daarmee kun je verschillende berekeningen maken, zoals de kortste afstand bepalen tussen personen. Leuk voor de technische leerlingen. De eerste link geeft uitleg over complexe netwerken en de tweede link geeft informatie over de grafentheorie en de connecties tussen onderlinge punten en personen.
Bron Internet	http://nl.wikipedia.org/wiki/Complexe_netwerken http://nl.wikipedia.org/wiki/Grafentheorie
Opmerking	Lees hier meer over wiskundige problemen met grappige verhaaltjes: Zeven bruggen van Koningsbergen, Minimaal opspannende boom, Kortstepad-algoritme, Chinees postbodeprobleem en Handelsreizigersprobleem. Hiermee krijgen leerlingen een beter beeld over de inhoud van deze theorieën. Ze kunnen zelf puzzelen met vraagstukken en de kennis toepassen op hun eigen netwerk. Zie ook de opdrachten in het artikel: 'Teach Network Science to Teenagers' door Heather A. Harrington, Mariano Beguerisse Díaz, M. Puck Rombach, Laura M. Keating and Mason A. Porter. Gebruik Appendix E voor voorbeelden.

Boek	Engels
Auteur:	Rob Cross
Titel:	Driving Results Through Social Networks
Jaar:	2009
Omschrijving:	Sociale netwerken zijn onzichtbare 'bezittingen' van bedrijven en organisaties. 'Driving Results Through Social Networks' laat zien dat organisaties door het beter inzetten van hun sociale netwerken hun performance en innovatief vermogen kunnen vergroten. De auteurs werkten tien jaar lang samen met honderden organisaties in verschillende branches. Ze beschrijven hoe deze organisaties op die wijze, met succes, hun inkomsten verhoogden, hun kosten verlaagden en hun innovatie versnelden. Het geslaagde resultaat van netwerkdenken.
Bron Internet:	http://www.managementboek.nl/boek/9780470392492/driving-results-through-social-networks-engels-rob-cross#over

Artikel	Engels
Auteur:	Heather A. Harrington, Mariano Beguerisse Díaz, M. Puck Rombach, Laura M. Keating and Mason A. Porter
Titel:	Teach Network Science to Teenager
Jaar:	Februari 2013
Bron:	Economische-statistische berichten; vol. 88
Bron Internet:	http://arxiv.org/pdf/1302.6567v1.pdf
Omschrijving:	<p>Een beschrijving waarmee je leerlingen op een zeer interessante en interactieve manier 'Network Science' uitlegt.</p> <p>Appendix A geeft leerlingen inzicht over hoe een probleem kan worden omgezet naar een gravennetwerk. Hierdoor wordt het makkelijker om een vraagstuk op te lossen.</p> <p>Appendix B vertelt over de 'six degrees of separation' en 'social networks and small world'. Ook toont het de Kevin Bacon game.</p> <p>In Appendix C krijgen leerlingen vragen over 'networks and disease', Het gaat over de verspreiding van ziekten en hoe er ingeënt zou moeten worden als er niet genoeg vaccins beschikbaar zijn. De leerlingen krijgen kennis over verschillende soorten netwerken en verbindingen tussen de nodes. Over dit onderwerp is ook een TED filmpje gemaakt, zie hieronder.</p> <p>Appendix D vertelt over de analyse van netwerken en hoe je een netwerk in zijn geheel kan gebruiken om informatie te vergaren.</p> <p>Appendix E gaat over de 'Graph Theory' en over hoe je netwerken op een complexe manier verder kunt analyseren.</p>
TED Filmpje	http://www.ted.com/talks/nicholas_christakis_how_social_networks_predict_epidemics#t-154068
Duur:	Ongeveer 18 minuten

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels, met Nederlandse ondertiteling
Titel:	The hidden influence of social networks
Verteller:	Nicholas Christakis
Jaar:	2010
Bron:	TED
Omschrijving:	Een duidelijke uitleg over hoe sociale netwerken werken en wat de invloed daarvan is. Iedereen heeft een sociaal netwerk met vrienden, familie, collega's en anderen. Nicholas Christakis laat het verband zien tussen je plaats in je sociale netwerk en de invloed (de besmettelijkheid) op onder meer ons geluk en overgewicht.
Bron Internet:	http://www.ted.com/talks/nicholas_christakis_the_hidden_influence_of_social_networks#t-985416
Duur:	Ongeveer 18 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Jan in les 2

Het netwerk van Jan ziet eruit als een kluwen wol. Iedereen kent elkaar omdat ze collega's, vrienden, medeverenigingsleden en dorpsgenoten van elkaar zijn.

Jan maakt graag een praatje en stapt gemakkelijk op iedereen af. Jan hoeft nooit uit te leggen wie hij is. De mensen kennen hem al of anderen stellen mensen aan hem voor. De mensen vertrouwen Jan snel en daardoor kan hij gemakkelijk om hulp vragen. Als Jan iets wil vertellen tegen iedereen die hij kent, dan heeft hij aan één persoon genoeg. Iedereen vertelt het wel aan elkaar door, informatie gaat snel rond.

Jan vindt zijn werk saai, maar denkt dat hij dit niet kan uitspreken. Dat klopt. Als hij dit tegen mensen gaat vertellen, dan weet zijn hele dorp het. Hun mentaliteit is 'niet lullen, maar poetsen'. Doordat iedereen elkaar kent is de groepsdruk groot. Men vindt dat je vooral hard moet werken en niet moeilijk moet doen over je beroep of wat je eigenlijk nog meer zou willen. Doordat iedereen elkaar kent, is er ook weinig kans dat de mensen die Jan kent anderen kennen die Jan nog niet kent. Het netwerk kent weinig tot geen tweede orde mogelijkheden.

Omdat iedereen ongeveer dezelfde leeftijd heeft, hetzelfde werk doet, in hetzelfde dorp woont en elkaar kent van de sportvereniging, is de diversiteit in het netwerk (de verschillen tussen de mensen) klein. Jan komt in zijn huidige netwerk niemand tegen met wie hij kan praten over andere beroepen en opleidingen. Hij heeft dat wel nodig, want hij vindt zijn werk saai en ziet er geen toekomst in.

Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Jan spreekt tijdens dit feest ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van Jan zijn ouders.

Jan heeft een zetje in de rug nodig bij het ontwikkelen van zijn netwerk. Hij moet de structuur en inhoud van zijn netwerk aanpassen en nieuwe mensen leren kennen buiten zijn dorp en vakgebied. Die mensen kunnen hem nieuwe dingen vertellen en op ideeën brengen. Jan moet contact opnemen met Maarten en de decaan, die kunnen hem helpen.

Sandra in les 2

Het netwerk van Sandra bestaat uit veel verschillende groepjes. Zij verbindt ze met elkaar. Haar netwerk kan haar goed helpen, want de mensen die ze kent verschillen heel veel van elkaar.

Binnen deze groepjes in Sandra haar netwerk kennen de mensen elkaar. Soms lijken ze op elkaar, zoals de mensen in de buurt en op school, maar soms verschillen ze veel van elkaar, zoals de mensen van de korfbalclub. Daarvan zijn heel veel verschillende mensen lid. Ze verschillen in leeft, in beroep maar ook in opleidingsniveau en in welke sector ze werken.

Tussen de groepjes in Sandra haar netwerk zitten ook veel verschillen. De mensen verschillen veel van elkaar in opleiding, beroep, leeftijd en de sector waarin ze werken. Het netwerk van Sandra is heel divers, het bestaat uit veel verschillende mensen die elkaar niet allemaal kennen.

Doordat niet iedereen elkaar kent, is de dichtheid in het netwerk laag. Het netwerk van Sandra is een goed netwerk om nieuwe informatie te kunnen krijgen, want ze kan veel verschillende mensen om hulp vragen. Doordat niet iedereen elkaar kent, is de kans ook heel groot dat er een groot tweede orde netwerk bestaat, het netwerk van bekenden van de mensen die Sandra kent.

Sandra gaat erg in op wat zich aandient. Ze bedenkt zelf niet vaak wat ze wil en gaat mee op wat anderen bedenken. Ze denkt er helemaal niet over na dat het juist heel handig is dat ze zo veel verschillende mensen kent. Sandra heeft hulp nodig bij het vragen om hulp aan de juiste mensen.

Netwerkprofiel Jan

Jan is 18 jaar oud. Jan werkt sinds dat hij 15 jaar oud was als timmerman bij Timmerbedrijf de Losse Schroef, het bedrijf van zijn vader. De omgeving van Jan gaat ervan uit dat hij later de zaak zal overnemen.

Jan weet dat zelf nog niet zo zeker. Hij ziet zichzelf niet zijn voor altijd bij dezelfde werkgever werken. Ook vindt hij zijn werk lichamelijk zwaar, met vaak te veel dezelfde taken.

Jan heeft een groot netwerk. Hij kent veel mensen. Zijn netwerk bestaat uit timmermannen en mensen met andere beroepen in de bouw, zoals loodgieters en metselaars. Daarnaast kent hij een aantal administratief medewerkers en verpleegkundigen (de collega's en partners van de bouwvakkers).

Jan heeft sinds hij startte met werken eigenlijk niet veel contact meer met zijn oud-klasgenoten. Hij spreekt vooral af met collega's die ook in zijn voetbalelftal zitten. Jan heeft wel contact met zijn burens. Hij spreekt ze niet heel vaak en weet niet welk werk zij doen. Jan heeft veel contact met zijn ouders en broers en zussen. Zijn broers zijn ook timmerman en zijn zussen werken op administratiekantoren.

Jan kent dus aardig wat mensen (collega's, burens en familie), maar mensen die veel op hemzelf lijken. Ze hebben hetzelfde opleidingsniveau (MBO), ze zijn ongeveer even oud als hijzelf en ze hebben een beroep waarmee ze met hun hoofd en handen werken. De mensen die Jan kent zijn heel handig. Ze hebben weinig verstand van de advocatuur, financiën of wettelijke regelingen. Jan kan in zijn netwerk wel hulp vinden om zaken te maken, maar financiële of hulp bij het doen van zijn belastingaangifte wordt een stuk lastiger.

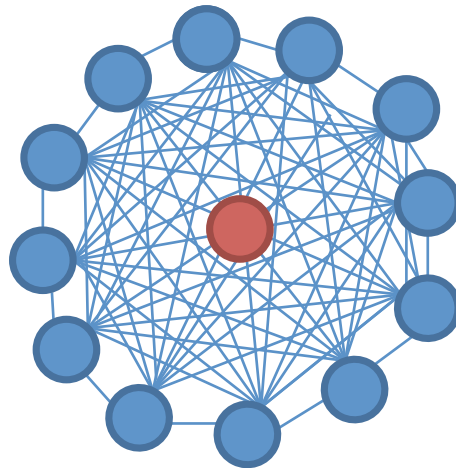
De mensen die Jan kent werken bijna allemaal bij dezelfde werkgevers en wonen in hetzelfde dorp. Om een beter beeld te krijgen van wat hij wil en kan, moet Jan nieuwe mensen leren kennen. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij al kent.

Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Tijdens het feest spreekt Jan ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van de ouders van Jan.

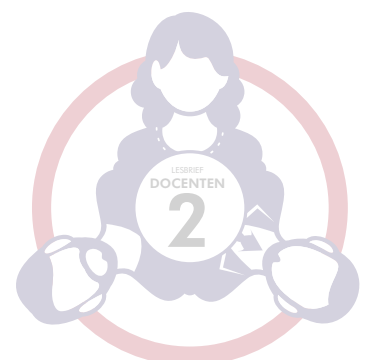
Jan kan goed trompet bespelen. Eigenlijk wil hij daar meer mee doen, het is zijn passie. Hij denkt er aan om naar het conservatorium te gaan. De mensen in zijn omgeving vinden dat maar uitsloverij en dat je met trompet niet je brood kunt verdienen.

De vorm van het netwerk van Jan:

Jan is de rode stip in de netwerktekening. De blauwe stippen zijn de mensen die Jan kent. De lijntjes geven aan wie elkaar kennen.

Figuur 2 - 5 Het netwerk van Jan

Netwerkprofiel Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

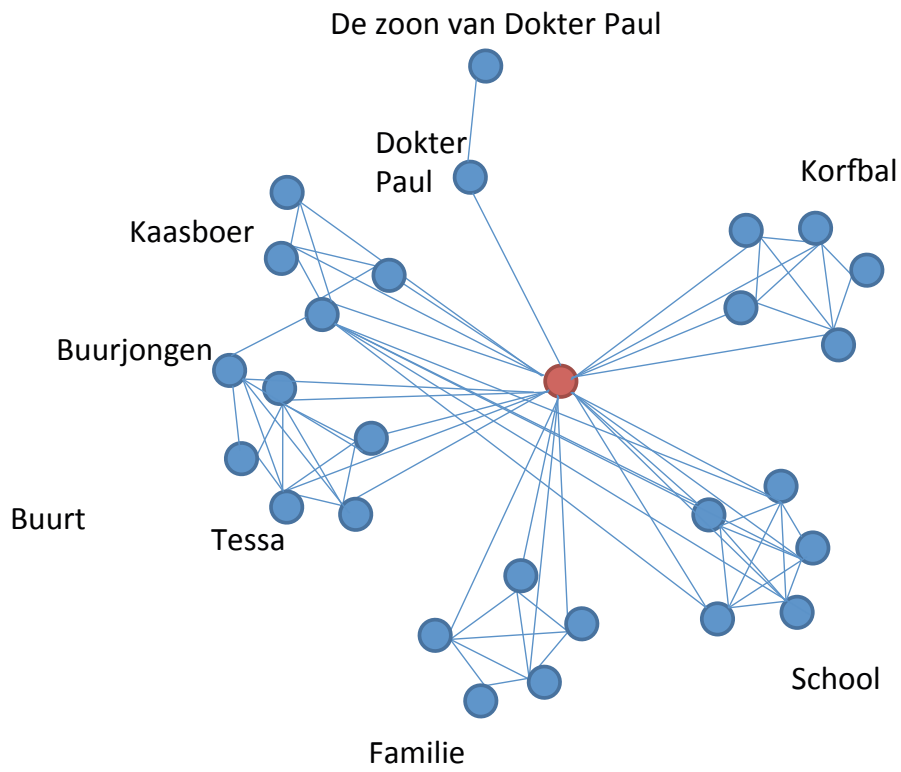
Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra. Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

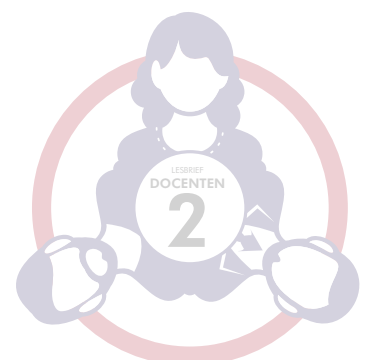
Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er, zo uit:

Figuur 2 - 6 Het netwerk van Sandra

Netwerkopbrengst voor Jan

Door de gesprekken die Jan voerde met mensen die hij nog niet kende, ontdekte hij dat:

- Hij mooie dingen maken belangrijk vindt.
- Hij verder moet kijken dan doorgaan met timmeren.
- Hij in zijn woonplaats veel dezelfde mensen tegenkomt en daardoor weinig nieuwe ideeën hoort.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Er meer mensen zijn die het leuk vinden om nieuwe dingen te maken.
- Hij het leuk vindt om nieuwe dingen te ontwerpen en dat hij creatief is.
- Je nieuwe dingen te weten komt als je op mensen afstapt die je nog niet kent.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkopbrengst voor Sandra

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

De kaart van het netwerk van de metro of van de trein geeft een goed overzicht van hoe de lijnen de verschillende plaatsen met elkaar verbinden. Je kunt erop zien hoe je van A naar B kunt reizen en welke stations er op de route liggen.

Vervang je in zo'n netwerk de plaatsnamen door de namen van mensen en zie je de lijnen tussen die mensen als hun relaties, dan kijk je naar een tekening van een sociaal netwerk. Want niet alleen van het metro- of treinnetwerk kun je plaatjes tekenen, dat kan ook van een netwerk van mensen.

Uit de tekening van een netwerk kun je veel informatie aflezen, zoals de mensen die wij kennen en of die elkaar wel of niet kennen. Denk maar eens aan vrienden die je kent door je hobby of klasgenoten. Zij kennen elkaar vast ook. Er zijn ook mensen die je kent die de andere mensen die jij kent (nog) niet kennen. Kennen de vrienden die je hebt van je hobby bijvoorbeeld je klasgenoten of jouw oom of tante?

Doordat je je netwerk tekent, heb je zicht op wie elkaar kennen. Zo kun je bijvoorbeeld nagaan aan wie jij om informatie kunt vragen. Of wie je met elkaar in contact gaat brengen. Door je sociale netwerk te tekenen, krijg je inzicht in wie elkaar wel en niet kennen. Je kunt daar bewust op sturen door zelf te bepalen of je wilt dat de mensen die jij kent ook elkaar leren kennen. Dat kun je bijvoorbeeld doen door ze op jouw verjaardag aan elkaar voor te stellen.

Je kunt dit heel bewust wel of niet doen. Soms weet je bijvoorbeeld van een vriend dat hij op zoek is naar informatie over een bepaald beroep. Je weet dat je buurman dat beroep heeft. Door je vriend aan je buurman voor te stellen zorg je ervoor dat ze elkaar leren kennen. Je helpt dan je vriend en waarschijnlijk vindt jouw buurman dit zelfs leuk.

Opwarmer – Netwerken kun je bekijken (en ze zijn overal)

Docenteninstructie

De netwerken die we onderhouden zitten in ons hoofd. We zijn minder gewend om netwerken expliciet te maken en te visualiseren. Netwerken die in beeld gebracht zijn, maken het gemakkelijker om op een efficiënte en effectieve manier jouw 'reis' te plannen. Hoe kom je zo snel mogelijk en met zo min mogelijk inspanning bij de mensen die je zoekt? Als we echt reizen zijn we gewend om een kaart te raadplegen en zo onze route te plannen.

Deze opwarmer gebruiken we om leerlingen te laten ervaren dat het zin heeft om eerst goed je reis door je netwerk te plannen. Zo kun je met zo min mogelijk investeringen van A naar B komen. In jouw netwerk reizen betekent dat je ook met zo min mogelijk investeringen wilt bereiken wat jou verder brengt. Dus met zo min mogelijk tijd, zo min mogelijk overstappen en met zo min mogelijk aandacht. Jouw netwerk in beeld brengen en houden maakt jouw leven dus eenvoudiger, omdat je kunt zien wat die handige routes zijn.

1. Start met een algemene inleiding over het tekenen van netwerken met behulp van het theoretisch kader en onderstaande oefeningen en vragen. Onderstaande tekst geeft voorbeelden van schematisch geketende netwerken waarmee we dagelijks onze routes bepalen.
  - a. Laat het bijgeleverde schema van het NS-treinnetwerk zien. Geef aan dat dit plaatje laat zien welke plaatsen/stations met elkaar zijn verbonden door treinverbindingen (de lijnen).
  - b. Geef antwoord op de volgende vragen:
    - Hoe kom je van Groningen naar Vlissingen?
    - Wat is de route met zo min mogelijk overstappen?
    - Wat is de route met de kortste afstand? Dat kan betekenen dat er wel meer overstappen moeten zijn.

Figuur 2 - 7 Spoorkaart Nederland

- Vanuit welk station lopen de meeste lijnen naar andere stations?
- Vanuit welk(e) station(s) lopen de minste lijnen naar andere stations?

Gelijk aan routeringen door treinnetwerken en de betekenis van de verschillende stop- en startstations, kun je ook naar mensen in netwerken kijken.

Er zijn vier interessante posities van individuen in een grotere netwerkstructuur: de Hub, de Sprinter, de Makelaar en de Poort.

De Hub is degene die de meeste relaties onderhoudt. Dit geeft de relatieve populariteit weer van mensen. Afhankelijk van de diversiteit van de omgeving waar zij contacten onderhouden, zijn dit dus de echte 'actieve netwerkers'.

De Sprinter is degene die het snelst alle anderen binnen het netwerk bereikt. Dat staat voor het zend- en ontvangstbereik van personen in het netwerk.

De Makelaar verbindt verschillende groepen netwerkliden. Deze mensen hebben veel invloed en zijn dus belangrijke doorgeefluiken van het netwerk voor nieuws en informatie.

De Poort is degene die het minst verbonden is met anderen. Dat zijn soms personen van wie onterecht weinig advies wordt ingewonnen. Zij kunnen daarom onbenut potentieel op het spoor brengen.

2. Leg het verband van de NS-treinnetwerkkkaart naar een tekening van je eigen(sociaal) netwerk. Als je de plaatsen vervangt door mensen en de lijnen zijn de relaties tussen die mensen, dan kijk je naar een sociaal netwerk. Je kunt dus behalve van metro- en treinnetwerken ook plaatjes maken van netwerken van mensen. Uit deze plaatjes en 'roudekaarten' kun je veel informatie aflezen.

Daarmee gaan we in deze les aan de slag

Iedereen heeft een eigen netwerk en elk netwerk heeft zijn eigen structuur. Een netwerktekening maakt die structuur zichtbaar, daarmee kun je op de structuur van een netwerk gaan sturen. Want hoe een netwerk van iemand er uitziet is niet alleen leuk om te tekenen, het bepaalt ook hoe goed het netwerk (alle mensen die je kent) je kan helpen. *Daarom gaan we in deze lesbrief het netwerk in beeld brengen.* Je ziet dan in één overzicht hoe jouw netwerk eruit ziet en welke soort mensen erin zitten. Dat bepaalt welke hulp je in je netwerk kunt vinden en hoe eenvoudig je die hulp kunt krijgen.

Hoe teken je een sociaal netwerk?

Kennen de mensen die wij kennen elkaar wel of niet? Uit deze tekening van een netwerk kun je veel informatie aflezen, zoals de mensen die wij kennen en of ze elkaar wel of niet kennen. Denk maar eens aan vrienden die je hebt door je hobby of klasgenoten. Zij kennen elkaar vast ook. Er zijn ook mensen die je kent die de andere mensen die jij kent (nog) niet kennen. Kennen de vrienden die je hebt van je hobby bijvoorbeeld je klasgenoten of jouw oom of tante? Het netwerk teken je aan de hand van wie elkaar kennen en wie niet.

3. Geef aan dat we soms bewust en soms onbewust ons netwerk laten groeien. Soms leren we toevallig nieuwe mensen kennen en worden ze lid van ons sociaal netwerk. Soms kiezen we ervoor om mensen te leren kennen.

Ga maar eens na:

Als je regelmatig iemand van een andere school bij de bushalte ontmoet en je voegt die persoon op een gegeven moment toe aan je Facebookpagina, dan krijg je er één nieuw contact in je Facebooknetwerk bij.

Het leuke daarvan is dat die persoon waarschijnlijk weinig andere mensen kent die jij ook kent. Hij of zij zit op een andere school en je komt hem of haar alleen maar tegen bij de bushalte.

Zulke mensen kunnen je veel nieuws vertellen.

Als je lid wordt van een nieuwe vereniging of club leer je ineens allerlei nieuwe mensen tegelijk kennen. Mensen die elkaar ook kennen. Als je deze mensen ook toevoegt op jouw Facebook, ontstaat in het plaatje dus een nieuw groepje mensen dat elkaar kent en op elkaar lijkt omdat ze dezelfde dingen leuk vinden.

Informatie voor nabespreking

Iedereen heeft een netwerk, maar hoe het eruit ziet verschilt heel sterk tussen mensen.

Als de leerlingen moeite hebben met het begrip 'structuur van een netwerk', kun je ook (alvast) de metrokaarten van Londen of Parijs tonen. In de les gebruiken we een metrokaart in een opdracht voor de leerlingen.

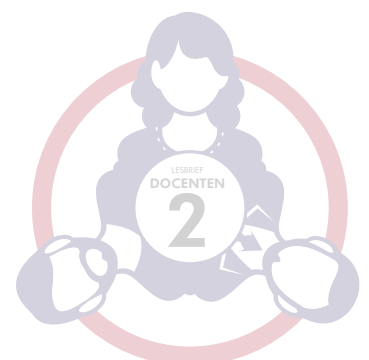

Je kunt de volgende vragen stellen:

- Denk na over je eigen netwerk. Wie in jouw netwerk kent (ook) heel veel mensen? Laat één of meer leerlingen over zo iemand vertellen. Hoe komt het dat hij of zij zoveel mensen (lijkt) te kennen? Wie is de makelaar in jouw netwerk?
- Denk eens na over wat voor (soorten) groepjes van mensen je in je netwerk hebt? Wat maakt het ene groepje anders dan het andere groepje?
  - Waar kom je elkaar tegen?
  - Wat doe je samen?
  - Waar heb je het met elkaar over?
  - Waarmee help je elkaar?
  - Waar wonen deze mensen?
  - Hoe vaak zie je ze?

Vraag een aantal leerlingen om antwoord te geven op de vragen zodat je een beeld hebt of de theorie is aangekomen bij de leerlingen.

Benadruk de verschillen in antwoorden op deze vragen. Laat één of twee leerlingen met duidelijk meer groepjes in hun netwerk daarin twee personen aanwijzen die zo veel mogelijk van elkaar verschillen.

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Sociale netwerken hebben een structuur. Sociale netwerken en relaties ontstaan niet alleen door de individuele keuzes om mensen te leren kennen. Met wie je trouwt, bevriend raakt, ruzie maakt of met wie je je vrije tijd doorbrengt, hangt ook af van de mensen met wie je omgaat en de plekken waar je daardoor komt en de dingen die je doet.

Iedereen is lid van groepen. Groepen mensen die dezelfde dingen doen of naar dezelfde plekken gaan (naar dezelfde school gaan, dezelfde hobby's hebben, bij hetzelfde bedrijf werken en bij dezelfde familie horen). Iemand kan 'lid' zijn van verschillende groepen en in sommige gevallen kunnen de verschillende groepen elkaar (gedeeltelijk) overlappen.

Binnen een groep lijken de mensen vaak op elkaar. Ze delen dezelfde hobby, hebben hetzelfde werk of opleidingsniveau, hebben ongeveer dezelfde leeftijd, enzovoort. Ze delen altijd een aantal kenmerken. Mensen binnen een groep spreken elkaar vaak ook over dezelfde onderwerpen en ze hebben vaak (voor een deel) dezelfde ideeën, kennis, vaardigheden en opvattingen. Iets nieuws horen van mensen binnen eenzelfde groep gebeurt daarom niet zo snel.

Je kunt tot één of meer groepen behoren. Ben je lid van één groep, dan is de kans niet heel groot dat je vaak nieuwe dingen of ideeën hoort of veel verschillende mensen ontmoet. Behoor je tot meer groepen, dan kom je verschillende mensen tegen met andere ideeën, kennis, vaardigheden en opvattingen.

Als je iets nieuws wilt horen, dan helpt het om verschillende groepen in je netwerk te hebben.

De mensen uit die verschillende groepen kunnen je op dezelfde vraag vaak andere antwoorden geven.

Als je op zoek bent naar mensen die je kunnen helpen bij je studie- en loopbaankeuzes, dan helpt het om aan verschillende mensen, uit verschillende groepen, dezelfde vraag te stellen. Je krijgt dan van mensen die veel van elkaar verschillen een antwoord. Deze uiteenlopende antwoorden (die ook hetzelfde kunnen zijn) kunnen je helpen.

Ze kunnen je beter helpen dan verschillende antwoorden van mensen die uit eenzelfde groep komen. De kans is dan heel groot dat je dezelfde antwoorden krijgt. Antwoorden vanuit één kijk op de wereld. De structuur van een netwerk bepaalt voor een deel hoeveel (verschillende soorten) hulp je zou kunnen krijgen.

Om een voorbeeld te geven: iemand die 15 jaar ouder is dan jij, geeft je waarschijnlijk een ander antwoord op een studie- of loopbaanvraag dan iemand van jouw leeftijds. Mensen die allemaal bij een bank werken geven weer een ander antwoord op dezelfde vraag dan brandweermannen.

Als je je eigen netwerk in beeld brengt, zie je ook of je netwerk bestaat uit (veel) verschillende groepen van mensen die elkaar allemaal kennen of dat het één grote groep is van mensen die elkaar allemaal kennen. Je bent je er niet van bewust of je lid bent van verschillende groepen én of deze mensen elkaar kennen of niet.

Opdracht 2.1a – Jouw Facebooknetwerk in kaart brengen - TouchGraph Visualisatie

Docenteninstructie

We houden de mensen die we kennen op veel verschillende manieren bij. We hebben een adresboek, een telefoonlijst, lijstjes in Excel of in een e-mailprogramma en vele andere manieren om onze relaties bij te houden en terug te kunnen vinden. Ook in social media als Twitter, LinkedIn en Facebook houden we contact met de mensen die we kennen. De netwerken in virtuele werelden groeien ook organisch, net zoals in het echt. Probeer dan maar eens overzicht te hebben en te houden. Door regelmatig een 'foto' te maken van jouw netwerk, krijg je zicht op de structuur en de inhoud en vooral of dat past bij wat je wilt bereiken. Je maakt het jezelf eenvoudig om hulpmiddelen in te zetten om die foto te maken. Met deze foto kun je slimme keuzes maken met wie contact te onderhouden of op te nemen. Ook leidt het zichtbaar krijgen van groepjes in netwerken en de overeenkomsten die mensen hebben, tot gerichte keuzes en aanpassingen in jouw netwerk om te zorgen dat het netwerk dat je bouwt en onderhoudt bij jouw loopbaanvragen past.

Er zijn vele manieren om het netwerk van iemand in kaart te brengen. Dat kan bijvoorbeeld op basis van iemand zijn relatiebestand (in de zakelijke wereld op basis van contacten in LinkedIn), op basis van online sociale netwerken of door de mensen die je uit je hoofd kunt opnoemen.

De volgende instructie helpt de leerlingen om hun Facebooknetwerk in kaart te brengen. Is dit niet mogelijk binnen je school, dan kun ook vragen of de leerlingen hun netwerk 'uit het hoofd' tekenen. Ga daarvoor naar *Vorbereidingsfase – opdracht 2.1b*.

Vraag de leerlingen wat zij van hun eigen netwerk vinden. Of ze een beeld hebben hoe het eruit ziet en of ze denken dat het een goed netwerk is of niet.

Visualiseer jouw Facebooknetwerk

Met behulp van TouchGraph brengen de leerlingen hun Facebooknetwerk in kaart (visualiseren). Aan de hand van die visualisatie gaan we in op de structuur van het netwerk. Ze ontdekken dat:

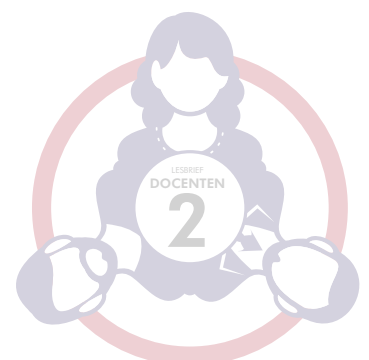
- Iedereen een ander netwerk heeft.
- Dat de mensen die ze zelf kennen elkaar soms wel en soms niet kennen en dat je dit niet altijd weet.
- Dat er Hubs, Sprinters, Makelaars en Poorten in jouw netwerk zitten en dat je daar je voordeel mee kunt doen.

Het in beeld brengen van het Facebooknetwerk is geen vergelijkingswedstrijd. Het gaat er niet om hoe groot of hoe klein een netwerk is of hoeveel en hoe groot de groepjes daarin zijn.

Leerlingen met een (relatief) kleiner netwerk zijn niet slechter af dan leerlingen met een groter netwerk. Het gaat er uiteindelijk om welke diversiteit (welke en hoeveel verschillen er zitten tussen de mensen die gekend worden) er in het netwerk zit én of deze hulp past bij de doelen die de leerling heeft, in dit geval hulp bij studie- en loopbaankeuzes.

Afhankelijk van de beschikbaarheid van computers (bij leerlingen met een Facebookprofiel), kun je deze opdracht zowel individueel als in groepsverband doen.

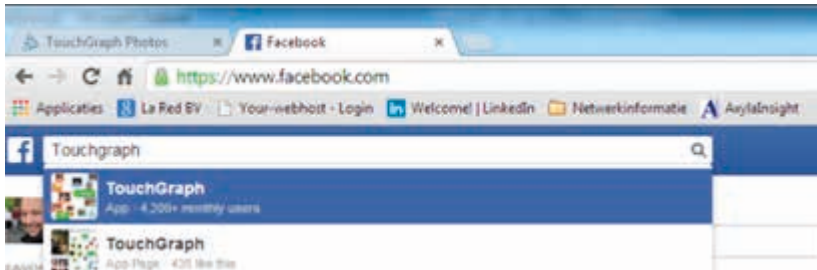
Binnen de groepjes helpt het als de leerlingen elkaar kennen en vertrouwen. Het is bewust niet de bedoeling dat het een vergelijkingswedstrijd wordt. Het is beter als de leerling de opdracht individueel kan uitvoeren. Dit kan ook vooraf gaat aan de les, als voorbereidend huiswerk.

Opdracht 2.1a - Jouw Facebooknetwerk in beeld- TouchGraph Visualisatie

Met de volgende stappen breng je jouw Facebookprofiel in beeld. Dat beeld noemen we een 'visualisatie'.

1. Log in op Facebook met je eigen account.
2. Tik in de bovenste regel TouchGraph in en kies de eerste optie. (Zie het rode kader in de afbeelding hieronder.)

Figuur 2 - 8 TouchGraph in Facebook

3. Nu start de applicatie van TouchGraph.
Het volgende scherm wordt getoond.
Uiteraard met de visualisatie van het Facebookprofiel waarmee is ingelogd.

Hieronder zie je een Facebookprofiel dat, naar nu lijkt, bestaat uit vier verschillende groepen (vier kleuren waarbinnen de mensen elkaar weer kennen). De persoon in het midden is de eigenaar van dit Facebookprofiel. Hij is verbonden met iedereen.

Figuur 2 - 9 Visualisatie van een Facebook profiel met TouchGraph

4. Pas de volgende instellingen aan (zie rode kaders):
  - a. Verander *Show top 100 Friends* in *Show All Friends*.
Je ziet alle mensen in het Facebooknetwerk van het Facebook account waarmee is ingelogd.
Als leerlingen een heel groot netwerk hebben dan is het beter om de top 50 friends aan te laten staan. Dan ontstaan duidelijkere groepen en ontstaan duidelijke resultaten om te bespreken.
  - b. Vink bij het menu *Advanced, Show All Self Edges* aan.
Het programma laat nu alle relaties tussen de 'hoofdpersoon' (waarvan het Facebook account is gebruikt) en zijn Facebookvrienden zien.

Informatie voor nabespreking.

De opdracht om het netwerk in beeld te brengen laat de leerlingen nadenken over:

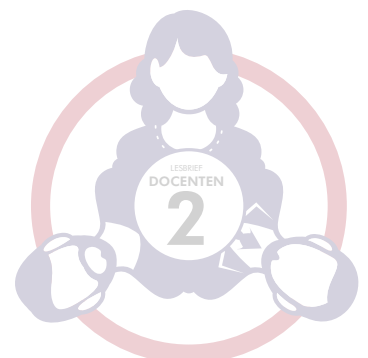
1. Wie ze kennen.
2. Wie de mensen die zij kennen ook kennen.
3. Waarom er deze groepjes in hun netwerk zijn.

Geef de leerlingen de tijd om hun Facebooknetwerk te bekijken en stel ze (een aantal) van de volgende vragen:

- a. Hoeveel groepen zijn er in jouw Facebookprofiel (hoeveel verschillende kleuren)?
- b. Wat zijn de kenmerken van deze groep(en)?
- c. Wat zijn de mensen met de grootste stippen?
- d. Welke groep heeft de meeste verbindingen met andere groepen?
- e. Welke groep heeft de minste verbindingen met andere groepen?
- f. Zijn er mensen die helemaal niet bij een groep horen?

Koppel dit aan de betekenis van de Hub, Sprinter, Makelaar en de Poort. Voor jouw loopbaanvragen betekenen de posities in het netwerk dat:

- De Hub zorgt dat je op de hoogte bent van het laatste nieuws.
- De Sprinter je op de plek in het netwerk kan brengen waar je heen wilt.
- De Makelaar zorgt dat er iets voor elkaar komt.
- De Poort je op onverwachte onderwerpen en mensen kan wijzen.

Opdracht 2.1b– Jouw netwerk in beeld: netwerk tekenen

Docenteninstructie

We houden de mensen die we kennen op veel verschillende manieren bij. We hebben een adresboek, een telefoonlijst, lijstjes in Excel of in een e-mailprogramma en vele andere manieren om onze relaties bij te houden en terug te kunnen vinden. Ook in social media als Twitter, LinkedIn en Facebook houden we contact met de mensen die we kennen. De netwerken in virtuele werelden groeien ook organisch, net zoals in het echt. Probeer dan maar eens overzicht te hebben en te houden. Door regelmatig een 'foto' te maken van jouw netwerk, krijg je zicht op de structuur en de inhoud en vooral of dat past bij wat je wilt bereiken. Je maakt het jezelf eenvoudig om hulpmiddelen in te zetten om die foto te maken. Met deze foto kun je slimmere keuzes maken met wie contact te onderhouden of op te nemen. Ook leidt het zichtbaar krijgen van groepjes in netwerken en de overeenkomsten die mensen hebben, tot gerichte keuzes en aanpassingen in jouw netwerk om te zorgen dat het netwerk dat je bouwt en onderhoudt bij jouw loopbaanvragen past.

De leerlingen kunnen hun eigen netwerk ook gewoon tekenen. In lesbrief 1 hebben de leerlingen op twee verschillende manieren hun netwerk getekend:

- Zonder instructie, vrij uit het hoofd.
- In een sociogram, op basis van de sterkte van de relaties in een bepaalde cirkel.

Deze tekeningen kunnen als vertrekpunt voor deze opdracht worden gebruikt. Vraag de leerlingen wat zij van hun eigen netwerk vinden. Of ze een beeld hebben hoe het eruit ziet en waarom ze denken of ze via hun huidige netwerk over voldoende toegang tot de juiste personen beschikken voor hun studie- en beroepskeuze.

Instructies voor de netwerktekening

Het tekenen van het netwerk is een intensieve opdracht. Geef de leerlingen daarvoor voldoende tijd: zeker 15 tot 20 minuten.

1. Laat de leerlingen eerst nadenken over de (groepen) mensen die ze kennen. Denk aan familie, collega's op werk, klasgenoten, vrienden, burens, et cetera.
2. Laat de leerlingen eerst het netwerk uit hun hoofd tekenen, zonder hulpmiddelen te gebruiken (de belijst in hun telefoon of e-mailadressen). Geef ze hiervoor ongeveer 10 minuten.
3. Geef de leerlingen vervolgens ongeveer 10 minuten om hun netwerk uit te breiden met behulp van die hulpmiddelen (de belijst in hun telefoon of e-mailadressen).

De leerlingen tekenen hun eigen netwerk aan de hand van de volgende punten:

- De leerling staat in het midden van het netwerk.
- Ze noteren de *mensen* die ze kennen.
- Ze tekenen een lijn tussen zichzelf en de mensen die ze kennen (dus naar iedereen in het netwerk).
- Zijn er in het netwerk mensen waarvan de leerling denkt dat die elkaar ook kennen, dan tekent hij ook tussen hen een lijn.
- Als de leerlingen klaar zijn met het tekenen hun netwerk hebben, dan omcirkelen ze de verschillende groepen met een kleur. Groepen kunnen elkaar overlappen, want iemand kan tot meer groepen behoren.

Help de leerlingen bij het tekenen van hun netwerk door:

- Ze toe te staan te werken met de adreslijst in hun telefoon of met hun e-mailbox.
- Geef de leerlingen voorbeelden van:

Locaties waar je mensen tegen kunt komen, zoals uitgaan, werk, onderweg naar school, verjaardagen, in winkel(s), in de bus of op het station, bij de sportclub, in de bibliotheek, et cetera. Ook wat je gemeenschappelijk hebt kan helpen: familie, burens, collega's.

Zo ontstaat de indeling in groepen van mensen die ze kennen.

Actie: Loop tijdens de opdracht door de klas en bekijk de verschillende tekeningen. Zoek naar de tekeningen met de grootste verschillen. Een tekening met veel verschillende kleuren (groepen) en een tekening met heel weinig verschillende kleuren (groepen).

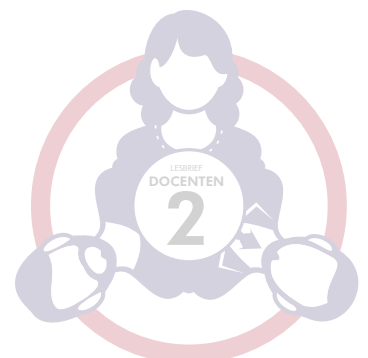
Informatie voor nabespreking

De visualisatie van het netwerk laat leerlingen nadenken over:

1. Wie ze kennen.
2. Wie van die mensen ook elkaar kennen.
4. Waarom er deze groepjes in hun netwerk zijn.

Welke groepen ze in hun netwerk kunnen onderscheiden. Geef de leerlingen de tijd om de visualisatie van hun netwerktekening te bekijken en stel ze (een aantal) van deze vragen:

- a. Hoeveel groepen zijn er in jouw netwerk (hoeveel verschillende kleuren)?
- b. Wat zijn de kenmerken van deze groep(en)?
- c. Wat zijn de mensen met de grootste stippen?
- d. Welke groep heeft de meeste verbindingen met andere groepen?
- e. Welke groep heeft de minste verbindingen met andere groepen?
- f. Zijn er mensen die helemaal niet bij een groep behoren?
- g. Koppel dit aan de betekenis van de Hub, Sprinter, Makelaar en de Poort. Voor jouw loopbaanvragen betekenen de posities in het netwerk dat:
  - De Hub zorgt dat je op de hoogte bent van het laatste nieuws.
  - De Sprinter je op de plek in het netwerk kan brengen waar je heen wilt.
  - De Makelaar zorgt dat er iets voor elkaar komt.
  - De Poort je op onverwachte onderwerpen en mensen kan wijzen.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

De groepen in een netwerk geven de verschillende sociale contexten aan waarbinnen een leerling leeft: de familie, school, de buurt, verenigingen, werk, enzovoort. Ieder van die groepen zal iets anders in de leerling oproepen en stimuleren. In diverse kringen verkeren (diversiteit in de sociale omgeving) is voor de leerling sociaal leerzaam. Iedere omgeving biedt de leerling iets anders, waaronder mogelijkheden om een hulpvraag te stellen.

Hoe meer mensen je kent die van elkaar verschillen (des te groter de diversiteit in het netwerk is), hoe meer divers hulp is die je in het netwerk kunt verwachten. Iemand die veel min of meer dezelfde mensen kent, kan veel dezelfde informatie over hetzelfde onderwerp krijgen. Iemand die veel verschillende mensen kent, kan veel verschillende informatie over veel onderwerpen krijgen. Dat is dus beter in het kader van de studiekeuze en loopbaanoriëntatie van de leerling. Leerlingen met een heel klein netwerk óf met een groot netwerk met veel dezelfde soort mensen, hebben waarschijnlijk meer begeleiding nodig in het verder ontdekken van hun kansen en mogelijkheden.

Opdracht 2.2 – Het netwerk bekijken en analyseren

Docenteninstructie

Netwerken krijgen pas betekenis in de context van een vraag, een wens of een ambitie. Voor sommige vragen heb je een heel ander netwerk nodig dan het netwerk dat je al hebt. Voor andere vragen zul je andere delen in jouw netwerk aanspreken dan je normaal doet. Leren om jouw netwerk op waarde te schatten, is een effectieve manier om goed gebruik te maken van de hulpbronnen en mensen in jouw netwerk. Daarmee oefenen maakt het gemakkelijker om keuzes te maken in welke mensen toe te voegen in jouw netwerk, dan wel met wie je de relatie op een lager pitje wilt zetten. Het inzicht dat jij niet de enige bent met een netwerk, maar dat ook medeleerlingen en docenten een netwerk hebben, betekent dat je ook van de netwerken van anderen gebruik kunt maken. Voor die toepassing is het nuttig om elkaar toegang te geven tot elkaars netwerken en vooral duidelijk te maken wat je elkaar eigenlijk te bieden hebt met de netwerken die jij onderhoudt.

De leerlingen hebben hun Facebooknetwerk of hun eigen netwerktekening voor zich. Die van medeleerlingen bekeken ze vast ook al.

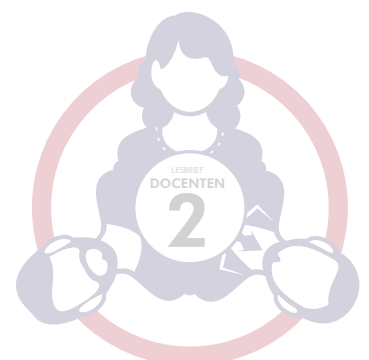
Kijk in de volgende opdracht met de leerlingen naar de verschillende onderdelen van hun netwerk. Laat de leerlingen de volgende opdracht in duo's uitvoeren.

Actie: Loop tijdens de opdracht door de klas en bekijk de verschillende Facebook en netwerktekeningen. Zoek naar de voorbeelden met veel verschillende kleuren (groepen) en die met heel weinig verschillende kleuren (groepen).

Informatie voor nabespreking.

Bespreek onderstaande vragen klassikaal. Vraag aan de duo's met veel en aan de duo's met weinig verschillende groepen in hun netwerk welke antwoorden zij gaven op de vragen.

Je kunt de klassikale bespreking afwisselen met vragen over een Facebooknetwerk of een netwerktekening.

Introductie klassikale bespreking

Het netwerk van jullie ziet er anders uit dan dat van andere klasgenoten. Je behoort allemaal tot een ander gezin en je kent allemaal verschillende mensen. Die wonen in uiteenlopende plaatsen, die hebben andere beroepen en opleidingen gevolgd, enzovoort. Gebruik hierbij de netwerktekeningen van de leerlingen.

Mijn netwerk ziet er dus ook anders uit dan dat van jullie.

Vragen voor een klassikale bespreking

1. Wat is het verschil tussen jullie netwerktekeningen?
(Zoals verschillen in de grootte van het netwerk en de hoeveelheid diverse groepen daarin.)
2. Waar komt dat denk je door?
Deze vragen kunnen de leerlingen ook over hun eigen netwerk beantwoorden.

De onderstaande vragen zijn vragen over het netwerk van de leerling(en) zelf.

Opdracht voor de leerlingen – in duo’s

Beantwoord in groepjes van twee de volgende vragen over jullie Facebooknetwerken of netwerktekeningen.

- Wat valt jullie op aan jouw Facebooknetwerk of aan jouw netwerktekening?
.....
.....
.....
- Wat valt jullie op aan het Facebooknetwerk of aan de tekening van de leerling naast je?
.....
.....
.....
- Hoeveel mensen zitten in jouw Facebooknetwerk of hoeveel mensen heb je getekend?
.....
Zijn dit alle mensen die je kent? Of ken je meer of minder mensen echt (goed)?
.....
- Wat delen de mensen die bij eenzelfde kleur horen met elkaar?
Geef per kleur aan wat dat is:
.....
.....
.....
- Wat hebben de mensen met dezelfde kleur nog meer met elkaar gemeen?
.....
.....
.....

EVALUATIEFASE

Een netwerk ontwikkelt zich

Als je mensen leert kennen, ontwikkelt je netwerk zich. Het plaatje dat je nu van je netwerk maakte kan er morgen alweer anders uitzien. Dat kan zijn omdat je iemand toevoegt of schrapt op Facebook of omdat je nieuwe mensen leert kennen. Je kunt mensen online heel gemakkelijk benaderen en een vraag stellen of iets vertellen. Online is dat veel vrijblijvender dan in de niet-digitale wereld. Mensen die je ook niet-digitaal kent zullen je eerder helpen. Het zijn relaties die niet snel verdwijnen, want je kunt ze niet met een druk op de knop 'ontvrienden'. De relatie blijft bestaan, maar die kan wateren.

Wie leren we kennen?

Zoals je ziet in je eigen Facebooknetwerk of in je netwerktekening, ontstaan er vaak één of meerdere groepen in een netwerk. We zagen ook dat de mensen in deze groepen één of meerdere overeenkomsten hebben. Ze delen iets met elkaar. Dat kunnen verschillende dingen zijn, maar vaak komen school, werk, woonplaats, leeftijd, familie, sport en hobby(s) daarin terug.

Binnen deze groepen kennen de mensen elkaar. Ze weten vaak ook veel dezelfde dingen. Tussen de groepen zijn er vaak weinig tot geen relaties. Jij bent de verbinding tussen die groepen. Heb je verschillende groepen in je netwerk, dan heb je 'toegang' tot veel verschillende informatie. Informatie die (vaak) niet tussen de groepen wordt gedeeld.

Maar hoe ontstaan die groepen?

Mensen die iets met elkaar delen, komen elkaar regelmatig op dezelfde plekken tegen. Ze spreken over dezelfde onderwerpen en delen dezelfde interesses. En als je elkaar regelmatig tegenkomt, leer je elkaar beter kennen en ontstaan er sociale relaties. Hierdoor leren de mensen die jij kent en die iets met elkaar delen, elkaar ook weer kennen.

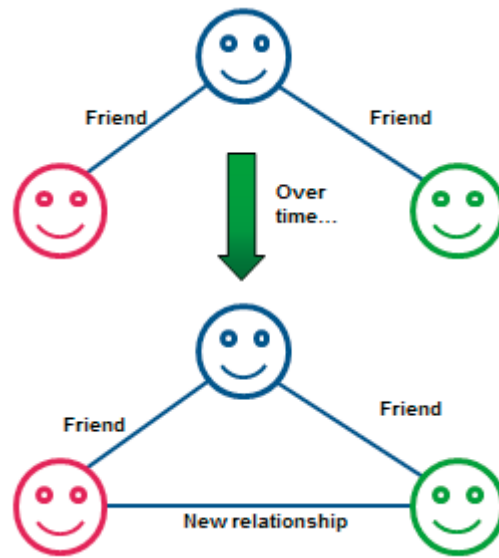
Het is dus logisch te verklaren dat de vrienden van vrienden, ook weer vrienden met elkaar worden. Je deelt iets met elkaar: een hobby, een plek waar je uitgaat of noem maar op. Je hebt iets gemeenschappelijks met je vrienden. En de vrienden van jouw vrienden hebben met hen ook weer iets gemeenschappelijks. De kans is dus heel groot dat jij ook iets gemeenschappelijks hebt met de vrienden van jouw vrienden.

We vinden het heel fijn en gemakkelijk om contact te hebben met mensen die erg op onszelf lijken. We delen dan bepaalde interesses, hobby's en gedachten. En dus hebben we iets om het met elkaar over te hebben. Maar omdat deze mensen veel op jou lijken hoor je vaak weinig nieuwe dingen.

Het is dus belangrijk om te bedenken wie je wilt leren kennen én om daar actie op te ondernemen. Als je geen actie onderneemt om bewust mensen te leren kennen, leer je vooral mensen kennen die op jezelf (en je vrienden) lijken. Dat is vast heel gezellig, maar om informatie te krijgen over verschillende opleidingen en beroepen, is het handiger om verschillende mensen te (leren) kennen. Als je weet welke beroepen of welke opleidingen iets voor jouw kunnen zijn, kun je nog gericht gaan zoeken naar wie daar informatie over heeft. Deze mensen ga je leren kennen. Of, als je deze mensen al kent, ga je ze direct vragen stellen. Begin met je vragen om hulp bij iemand die veel mensen uit een groep in je netwerk kent. Ook is het handig om met mensen te praten die veel mensen kennen die jij niet kent.

Ook als je wilt weten waar anderen vinden dat je goed in bent, is het zinvol om dit aan mensen te vragen die van elkaar verschillen. Praat dan met mensen uit verschillende groepen in je netwerk. Je krijgt dan van diverse mensen informatie over jezelf, mensen met uiteenlopende achtergronden die jou op verschillende manieren kennen. Zo wordt het beeld dat je van anderen over jezelf krijgt completer. Completer dan wanneer je alleen aan de mensen die je kent, en die veel op je lijken, vraagt wat ze van je vinden.

Figuur 2 - 10 Vrienden van vrienden worden vrienden

Opdracht 2.3 – Wat kun je lezen in je eigen netwerk?

Docenteninstructie

Netwerken ontwikkelen zich organisch. Je leert mensen bij toeval kennen doordat je op een bepaald moment ergens bent. Bij ontmoetingen met onbekenden worden netwerken vooral gevormd door het 'soort zoekt soort' principe. Je raakt eerder aan de praat met mensen die op je lijken dan met totaal andere onbekenden. Het ander mechanisme dat zorgt dat ons netwerk groeit, is dat de vrienden van onze vrienden ook weer nieuwe vrienden van onszelf worden. Zonder regie op de groei van jouw netwerk heb je grote kans dat je mensen leert kennen die ook veel anderen kennen die jij kent.

Voor loopbaanvragen heb je baat bij een netwerk waarin lang niet iedereen die jij kent, elkaar ook kent. Weten hoe de onderlinge verbindingen lopen in jouw netwerk, geeft richting aan de keuzes die je maakt om mensen een vraag te stellen of om gericht onderhoud aan jouw netwerk te plegen. Daar waar veel dubbele verbindingen zijn in jouw netwerk kun je vooral draagvlak als opbrengst verwachten (zie vraag 2). Voor loopbaansturing zul je eerder toegang nodig hebben tot nieuwe relevante andere mensen, kansen en nieuwe kennis. Dat vind je het beste door te beginnen bij die mensen in je netwerk die zo min mogelijk andere kennen die jij ook kent (vraag 1). De antwoorden die jouw leerlingen op deze vragen geven, geven lijstjes van mensen om in latere lesbrieven ook wat mee te gaan doen.

De mensen uit vraag 1 zijn zeer goede startpunten om nieuwe onderwerpen rondom loopbaansturing aan te vragen of mee te bespreken. De mensen uit vraag 2 zijn zeer geschikt om te benaderen rondom vragen over wie je bent en hoe je anderen jou zien.

Ter afronding van deze les kun je deze vragen klassikaal stellen. De antwoorden schrijven de leerlingen op hun antwoordvel.

Kijk nog eens naar je eigen netwerk en beantwoord dan de volgende vragen.

1. Welke mensen kennen maximaal drie andere mensen die jij ook kent? Wat deel je met deze mensen? Waarin zijn jullie aan elkaar gelijk?

Noem drie punten.

Waarom verschillen deze mensen met de vele andere mensen die je kent?

Noem drie punten.

Deze mensen kennen een aantal dezelfde mensen die jij kent, maar zij kennen vaak nog veel meer mensen die jij niet kent. Hoeveel dat er zijn en wie, dat kunnen we nu niet zien. We kunnen er wel vanuit gaan dat dit zo is.

2. Welke mensen kennen meer dan tien mensen die jij ook kent? Wat deel je met deze mensen? Hoe zijn jullie aan elkaar gelijk?

Noem drie punten.

Waarom verschillen deze mensen die jij kent met de vele anderen in je netwerk?

Noem drie punten.

Informatie voor nabespreking.

Gebruik de informatie uit het theoretisch kader om de onderstaande vraag verder toe te lichten.

Vraag voor de leerlingen:

- Met wie in je netwerk zou je contact opnemen met een vraag over je studie- of loopbaankeuzes? Waarom?

Zoek je naar nieuwe informatie over studie- en loopbaankeuzes, praat dan met mensen uit verschillende groepen in je netwerk. Zo vind je de meest uiteenlopende informatie over een stageplaats, een baan, informatie over opleidingen en over de talenten die anderen in je zien.

Begin met je vragen om hulp bij iemand die veel mensen uit een groep in je netwerk kent. Ook is het handig om met mensen te praten die veel mensen kennen die jij niet kent.

Bewust mensen leren kennen. Maar wie en waarom?

Je kunt sturen op de ontwikkeling van je netwerk. Je kunt kiezen wie je leert kennen en, bijvoorbeeld, hoeveel deze mensen op jezelf lijken. In de volgende les gaan we er verder in op waar je op kunt letten als je mensen bewust wilt leren kennen en waarom dat een goed idee is.

Wist je dat

- Veel mensen zich er helemaal niet echt van bewust zijn van wie ze kennen (vraag het maar eens aan je ouders of verzorgers).
- Wij ieder gemiddeld ongeveer 600 mensen kennen.
- We ongeveer 150 mensen 'in ons hoofd' kunnen onthouden. Dit noemen we het Dunbar nummer. Dit zijn de mensen aan wie we het snelst denken omdat we ze vaker spreken en zien. Bij wie zit jij in het hoofd?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of -loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

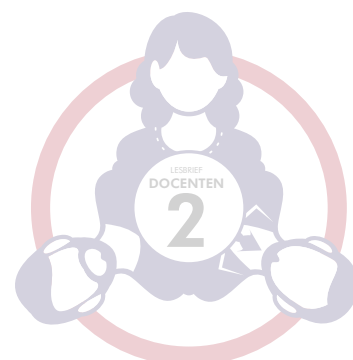
VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 2

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LES 2 - WE ARE OPEN!

De structuur van je netwerk bepaalt de toegang tot jouw wereld

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer in je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

Netwerken in beeld

Iedereen heeft een eigen netwerk en elk netwerk heeft zijn eigen structuur. Door een netwerk in beeld te brengen wordt die structuur duidelijk. Op de structuur van een netwerk kun je sturen. Want hoe een netwerk van iemand er uit ziet is niet alleen leuk om te tekenen, het bepaalt ook hoe goed het netwerk (alle mensen die je kent) je kan helpen. *Daarom gaan we in deze lesbrief het netwerk in beeld brengen.* Je ziet dan in één overzicht hoe jouw netwerk eruit ziet en welke soort mensen erin zitten. Dat bepaalt welke hulp je in je netwerk kunt vinden en hoe eenvoudig je die hulp kunt krijgen.

Iedereen heeft een netwerk. Ook jij. Sterker nog, je netwerk ontwikkelt zich steeds. Dat gebeurt tijdens je opleidingen, bij je stages, door bedrijven te bezoeken, in je een bijbaantje, door je hobby's en je sporten. Je netwerk groeit vaak zonder dat je het doorhebt.

Als je niet bewust kiest wie je wilt ontmoeten, zal je netwerk voornamelijk groeien met mensen die lijken op iedereen die je al kent, dus 'soort zoekt soort'. Vaak kennen de mensen die jij kent elkaar ook al. Maar je kunt heel goed kiezen hoe je netwerk eruit ziet. Je kunt kiezen met wie je omgaat en aan wie je aandacht geeft.

Een netwerk dat ontstaat doordat je bewust bepaalde mensen ontmoet, bevat meer kansen om de hulp te vinden (en krijgen) die nodig is om dat wat je wilt te bereiken. En die hulp kun je waarschijnlijk goed gebruiken bij het kiezen van een (vervolg) opleiding, bij je profiel- en sectorkeuzes en voor een toekomstige baan.

Door je netwerk te (laten) tekenen krijg je een goed overzicht van welke mensen elkaar kennen. Je ziet of er verschillende groepjes van mensen in je netwerk zitten of dat jouw netwerk eigenlijk één grote groep is (omdat iedereen in je netwerk ook elkaar kent). Door een tekening zie je de opbouw van een netwerk.

De opbouw van netwerken verschilt. Dit noemen we verschillen in de structuur en inhoud van netwerken. Als je netwerken tekent zie je de verschillen in de structuur die netwerken. De inhoudelijke verschillen tussen de mensen die worden gekend, zitten daarachter verscholen.

Door zicht te hebben op je eigen netwerkstructuur kun je erop sturen. Sturen op de structuur van je netwerk zorgt voor een netwerk dat beter past bij wat je wilt. Voor het ontwikkelen van je studie- en loopbaankeuzes heb je bijvoorbeeld meer aan mensen die veel van elkaar verschillen. Al deze mensen kunnen je namelijk veel verschillende informatie geven over opleidingen en beroepen. Vanuit hun eigen beroep en opleiding kunnen ze jou advies geven over jezelf en antwoorden geven op je vragen.

Overal zijn netwerken

Je kunt alle netwerken tekenen. Denk maar aan het metronetwerk van Londen en Parijs of het treinnetwerk van Nederland. Het beeld van een metro- of treinnetwerk geeft een goed overzicht van hoe alle lijnen lopen. Het helpt goed om te zien hoe je van A naar B kunt reizen en welke stations er op de route liggen.

Opwarm opdracht – Netwerken kun je bekijken (en ze zijn overal)

In onderstaande spoorkaart van Nederland zie je het overzicht van alle stations en spoorlijnen in Nederland. Kijk maar eens goed naar het plaatje. Welke informatie kun je daar allemaal uit halen?

Figuur 2 - 1 Spoorkaart Nederland

Geef antwoord op de volgende vragen:

- Hoe kom je van Groningen naar Vlissingen?
  - Wat is de route met de minste overstappen?
  - Wat is de route met de kortste afstand?
 Dat kan betekenen dat er wel meer overstappen moeten zijn.
- Vanuit welk station lopen de meeste lijnen naar andere stations?
- Vanuit welk(e) station(s) lopen de minste lijnen naar andere stations?

In treinnetwerken zie je eenvoudig welke stations begin- of eindpunten zijn en wat de drukke knooppunten. Je ziet waar veel lijnen samenkomen en waar de snelle treinen stoppen. Zo kun je ook naar netwerken van mensen kijken.

Kijk eens of ze ook in jouw netwerken zitten: de Hub, de Sprinter, de Makelaar en de Poort. De Hub is populair, het is iemand met heel veel contacten. Hij kent heel veel verschillende mensen, dan is dat iemand die werk maakt van zijn netwerken. De Sprinter is iemand die heel snel in zijn netwerk anderen bereikt. Ken je een Makelaar? Die verbindt verschillende groepen met elkaar in je netwerk. Hij heeft veel invloed en is een belangrijk doorgeefluik voor nieuws en informatie. En dan is er nog de Poort, iemand die weinig contacten heeft en aan wie je weinig advies vraagt, maar onderschat hem niet. Hij kan je onverwachte wegen wijzen.

Je sociale netwerk tekenen

Kijk nu nog eens naar het NS-treinnetwerk. Als je de namen van de plaatsen vervangt door die van mensen en je ziet de lijnen die mensen als relaties, dan kijk je naar een tekening van een sociaal netwerk.

Uit een tekening van een netwerk kun je veel informatie aflezen, zoals de mensen die wij kennen en of ze elkaar wel of niet kennen. Denk maar eens aan vrienden die je hebt door je hobby of klasgenoten. Zij kennen elkaar vast ook. Er zijn ook mensen die je kent die de andere mensen die jij kent (nog) niet kennen. Kennen de vrienden die je hebt van je hobby bijvoorbeeld je klasgenoten of jouw oom of tante?

Doordat je je netwerk tekent, heb je zicht op wie elkaar kennen en kun je bijvoorbeeld nagaan aan wie jij om informatie kunt vragen. Of wie je met elkaar in contact gaat brengen. Door je sociale netwerk te tekenen, krijg je inzicht in wie elkaar wel en niet kennen. Je kunt daar bewust op sturen door zelf te bepalen of je wilt dat de mensen die jij kent ook elkaar leren kennen. Dat kun je bijvoorbeeld doen door ze op jouw verjaardag aan elkaar voor te stellen.

Je kunt dit heel bewust wel of niet doen. Soms weet je bijvoorbeeld van een vriend dat hij op zoek is naar informatie over een bepaald beroep. Je weet dat je buurman dat beroep heeft. Door je vriend aan je buurman voor te stellen zorg je ervoor dat ze elkaar leren kennen. Je helpt dan je vriend en waarschijnlijk vindt jouw buurman dit zelfs leuk.

Hoe ziet jouw netwerk er uit? Laten we daar eens naar gaan kijken.

Kies uit de volgende twee mogelijkheden:

1. Je Facebooknetwerk in beeld brengen (visualiseren).
2. Je netwerk tekenen.

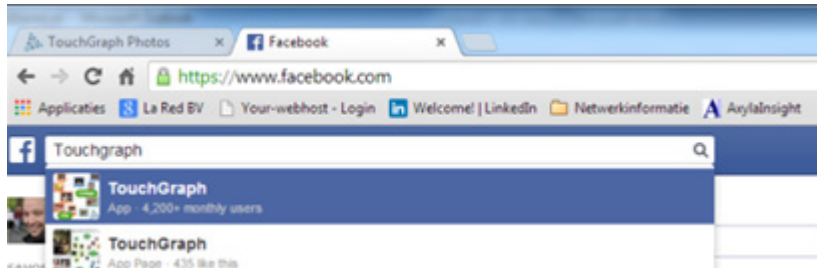
Hier volgt een stappenplan voor beide mogelijkheden:

Opgdracht 2.1a - Jouw Facebooknetwerk in beeld brengen- TouchGraph Visualisatie

Met de volgende stappen breng je jouw Facebookprofiel in beeld. Dat beeld noemen we een 'visualisatie'.

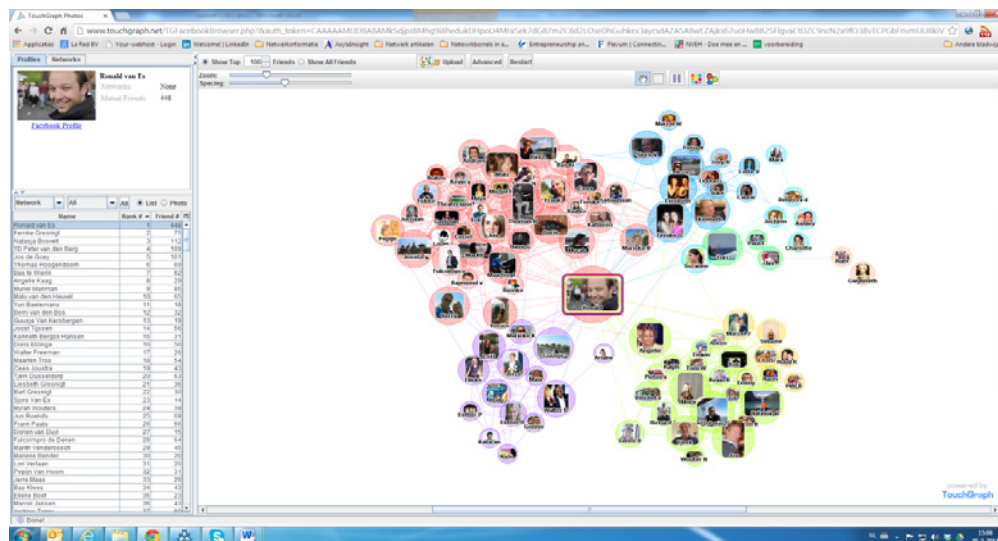
1. Log in op Facebook met je eigen account.
2. Tik in de bovenste regel TouchGraph in en kies de eerste optie. (Zie het rode kader in de afbeelding hieronder.)

Figuur 2 - 2 TouchGraph in Facebook

3. Nu start TouchGraph op.
Het volgende scherm toont de visualisatie van jouw Facebookprofiel.

Hieronder zie je een Facebookprofiel dat, zo lijkt het, bestaat uit vier verschillende groepen (vier kleuren waarbinnen de mensen elkaar weer kennen). De persoon in het midden is de eigenaar van dit Facebookprofiel. Hij is verbonden met iedereen.

Figuur 2 - 3 Visualisatie van een Facebook profiel met TouchGraph

4. Pas de volgende instellingen aan (zie de rode kaders):
Verander Show top 100 Friends in Show All Friends
Je ziet alle mensen in het Facebooknetwerk van het Facebook account waarmee je bent ingelogd.

Vink bij het menu Advanced, Show All Self Edges aan.

Het programma laat nu alle relaties zien tussen de 'hoofdpersoon' (jij) en jouw Facebookvrienden.

Kijk nu maar eens rustig naar je visualisatie en beantwoord de volgende vragen:

- a. Hoeveel groepen zijn er in jouw Facebookprofiel (hoeveel verschillende kleuren)?
- b. Wat zijn de kenmerken van deze groep(en)?
- c. Wat zijn de mensen met de grootste stippen?
- d. Welke groep heeft de meeste verbindingen met andere groepen?
- e. Welke groep heeft de minste verbindingen met andere groepen?
- f. Zijn er mensen die helemaal niet bij een groep horen?

Opdracht 2.1b - Jouw netwerk in beeld: netwerk tekenen

In deze les kijk je naar je eigen netwerk: hoe ziet je netwerk eruit en wat kun je ermee? Om dat te kunnen doen, beginnen we met het tekenen van je netwerk.

Je hebt nodig:

- A3-vel papier.
- Verschillende kleurtjes (potloden of stiften).
- Eventueel jouw contacten in je telefoon of in je e-mailbox.

Hoe teken je je netwerk?

- Je tekent de mensen die je kent als een puntje op het blad A3-papier.
- Je schrijft bij het puntje de naam van de persoon.
- Je tekent een lijn tussen jezelf en de mensen die je kent.
De lijn geeft weer dat er een relatie is tussen die mensen.
- Je tekent een lijn tussen de mensen waarvan jij denkt dat ze elkaar kennen.
Soms weet je dit zeker, denk aan je familie, vrienden, burens en klasgenoten.
Soms weet je niet zeker of ze elkaar al kennen, maar je verwacht van wel. Denk bijvoorbeeld aan een vriend die die bij dezelfde vereniging tennist als jouw buurjongen.

De volgende stappen helpen je verder bij het tekenen van je netwerk:

1. Welke groepen mensen je kent. Schrijf deze eerst op een apart blad. Je kunt denken aan je familie, collega's op werk, klasgenoten, vrienden, collega's, burens, enzovoort.

Als je dit hebt gedaan, dan kun je starten met het tekenen van je eigen netwerk.

Begin met jezelf in het midden.

2. Schrijf één iemand die je kent op, bijvoorbeeld je opvoeders of verzorgers, een goede vriend, een oud klasgenoot, et cetera.)
3. Denk na wie hij kent die jij ook kent.
4. Schrijf deze persoon op en teken een lijn tussen jezelf en deze persoon. Teken ook een lijn tussen deze persoon en de mens(en) waarvan je denkt dat ze elkaar kennen.
5. Schrijf de volgende persoon op die je kent en zo verder.
6. Herhaal stappen 3,4 en 5. Doe dit totdat je voor alle groepen die je hebt benoemd in stap 1, mensen hebt opgeschreven.
7. Kijk nu eens rustig naar je netwerk.
Denk nog eens goed na of de mensen in jouw netwerk ook elkaar kennen.
Als je het nodig vindt, vul je jouw netwerktekening nog aan.
8. Omcirkel de groepen die in je tekening zijn ontstaan met een kleur.
Kijk nu maar eens rustig naar jouw netwerk en beantwoord de volgende vragen:
  - a. Hoeveel groepen zijn er in jouw Facebookprofiel (hoeveel verschillende kleuren)?
  - b. Wat zijn de kenmerken van deze groep(en)?
  - c. Wie heeft de grootste stippen?
  - d. Welke groep heeft de meeste verbindingen met andere groepen?
  - e. Welke groep heeft de minste verbindingen met andere groepen?
  - f. Zijn er mensen die helemaal niet bij een groep horen?

Opdracht 2.2 Het netwerk bekijken en analyseren

Beantwoord in groepjes van twee de volgende vragen over jullie Facebooknetwerken en netwerktekeningen

- Wat valt jullie op aan jouw Facebooknetwerk of aan jouw netwerktekening?
.....
.....
.....
- Wat valt jullie op aan het Facebooknetwerk of aan de tekening van de leerling naast je?
.....
.....
.....
- Hoeveel mensen zitten in jouw Facebooknetwerk of hoeveel mensen heb je getekend?
.....
Zijn dit alle mensen die je kent? Of ken je meer of minder mensen echt (goed)?
.....
- Wat delen de mensen die bij eenzelfde kleur horen met elkaar? Geef per kleur aan wat dat is:
.....
.....
.....
- Wat hebben de mensen met dezelfde kleur nog meer met elkaar gemeen?
.....
.....
.....

Ontwikkeling van een netwerk – deel 1 – Een netwerk ontwikkelt zich

Zodra je mensen leert kennen of als de vriendschap stopt of minder wordt, dan ziet je netwerkplaatje er weer anders uit. In de niet-digitale wereld verdwijnen relaties niet zo snel. Gelukkig maar, want die mensen zullen je eerder helpen. De relatie kan wel veranderen, van een goede vriend kan iemand een kennis worden.

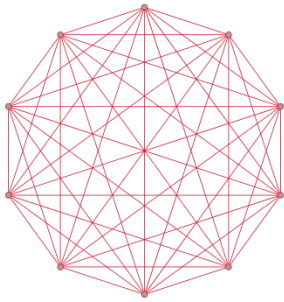
Ontwikkeling van een netwerk – deel 2 – Wie leren we kennen? Zo ontstaan groepen

In een netwerktekening ontstaan vaak één of meer groepen van mensen. Die mensen delen iets met elkaar, zoals school, werk, woonplaats, leeftijd, familie, uitgaan, sport en hobby(s). Binnen deze groepen kennen de mensen elkaar, ze delen dezelfde interesses en ze weten vaak dezelfde dingen. Zo ontstaan sociale relaties en leren de mensen die jij kent ook elkaar kennen en worden vrienden. De kans is dus heel groot dat jij ook iets gemeenschappelijks hebt met de vrienden van jouw vrienden.

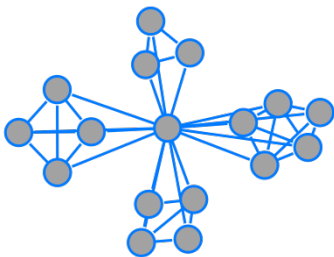
Heb je verschillende groepen in je netwerk, dan heb je ‘toegang’ tot veel verschillende informatie. Informatie die (vaak) niet tussen de groepen wordt gedeeld. Het is dus belangrijk om te bedenken wie je wilt leren kennen én om daar actie op te ondernemen. Als je geen actie onderneemt om bewust mensen te leren kennen, leer je vooral mensen kennen die op jezelf (en je vrienden) lijken.

Zeker als je informatie wilt over beroepen en opleidingen is het handiger om veel verschillende mensen te (leren) kennen. Deze mensen ga je leren kennen. Als je ze al kent dan ga je ze direct vragen stellen. Begin met je vragen om hulp bij iemand die veel mensen uit een groep in je netwerk kent. Ook is het handig om met mensen te praten die veel mensen kennen die jij niet kent.

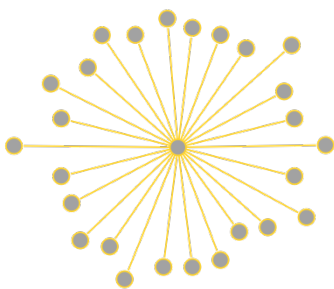
Ook als je wilt weten waar anderen vinden dat je goed in bent, is het zinvol om dit aan mensen te vragen die van elkaar verschillen. Praat dan met mensen uit verschillende groepen in je netwerk. Je krijgt dan een completer beeld van jezelf uit al die verschillende informatie.

Figuur 2 - 4 Een gesloten netwerk

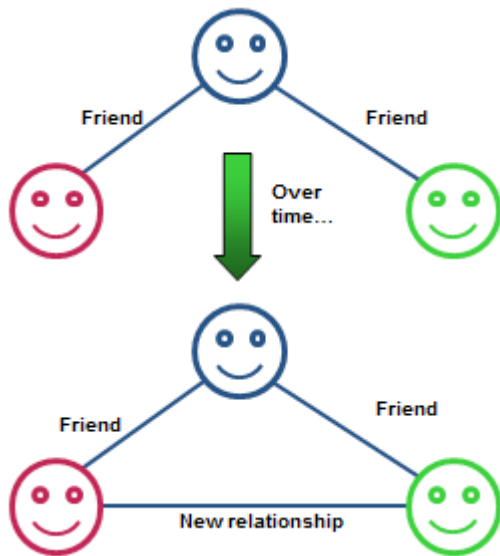
Figuur 2 - 5 Een gemiddeld open netwerk, dat bestaat uit verbonden groepen, verbonden 'sneeuwvlokken'

Figuur 2 - 6 Een open netwerk waarin niemand anders elkaar kent

Figuur 2 - 7 Vrienden van vrienden worden vrienden

Opdracht 2.3 – Wat kun je lezen in je eigen netwerk?

Kijk nog eens naar je eigen netwerk en geef antwoord op de volgende vragen.

1. Welke mensen kennen maximaal drie andere mensen die jij ook kent?
Wat deel je met deze mensen? Waarin zijn jullie aan elkaar gelijk? *Noem drie punten.*

Waarin verschillen deze mensen met de vele andere mensen die je kent? *Noem drie punten.*

Deze mensen kennen dus wel een aantal dezelfde mensen die jij kent, maar zij kennen vaak nog veel meer mensen die jij niet kent. Hoeveel dat er zijn en wie, dat kunnen we nu niet zien. We kunnen er wel vanuit gaan dat dit zo is.

2. Welke mensen kennen er meer dan tien mensen die jij ook kent?
Wat deel je met deze mensen? Hoe zijn jullie aan elkaar gelijk? *Noem drie punten.*

Waarin verschillen deze mensen met de vele andere mensen die je kent? *Noem drie punten.*

Zoek je naar nieuwe informatie over studie- en loopbaankeuzes, praat dan met mensen uit verschillende groepen in je netwerk. Zo vind je de meest uiteenlopende informatie over een stageplaats, een baan, informatie over opleidingen en over de talenten die anderen in je zien.

Begin met je vragen om hulp bij iemand die veel mensen uit een groep in je netwerk kent. Ook is het handig om met mensen te praten die veel mensen kennen die jij niet kent.

Bewust mensen leren kennen. Maar wie en waarom?

Je kunt sturen op de ontwikkeling van je netwerk. Je kunt kiezen wie je leert kennen en, bijvoorbeeld, hoeveel deze mensen op jezelf lijken. In de volgende les gaan we verder in op waar je op kunt letten als je mensen bewust wilt leren kennen en waarom dat een goed idee is.

Wist je dat

- Veel mensen zich er helemaal niet echt van bewust zijn van wie ze kennen (vraag het maar eens aan je opvoeders of verzorgers).
- Wij ieder gemiddeld ongeveer 600 mensen kennen.
- We ongeveer 150 mensen 'in ons hoofd' kunnen onthouden. Dit noemen we het Dunbar nummer. Dit zijn de mensen aan wie we het snelst denken omdat we ze vaker spreken en zien. bij wie zit jij in het hoofd?

Begrippenlijst:

Netwerkinfrastructuur	Hoe ziet een netwerk er uit. De infrastructuur van een netwerk laat zien hoe men in een netwerk met elkaar is verbonden. Hoe een netwerk er 'van boven af', in een schema, uitziet.
Een netwerk visualiseren	Het tekenen van een (sociaal) netwerk.
Hub	Degene in het netwerk die de meeste anderen kent.
Netwerkmakelaar	Iemand in het netwerk die verschillende groepen binnen het netwerk met elkaar verbindt en daarmee veel invloed heeft.
Netwerksprinter	Iemand in het netwerk via wie de meeste korte routes lopen naar alle anderen in het netwerk.
Poort	Iemand die in een netwerk het minst met anderen is verbonden en onbenut potentieel op het spoor kan brengen.
Dunbar nummer	Dunbar is een onderzoeker. Hij onderzocht met hoeveel mensen we tegelijkertijd een 'stabiele' relatie kunnen onderhouden. Zijn onderzoek wees uit dat dit gemiddeld 150 relaties per persoon zijn. Deze mensen zitten voor in ons hoofd en daar onthouden we meer van.
Soort zoekt soort	We zoeken contact met de mensen die veel op onszelf lijken.
Sociogram	Een schematische weergave van jouw netwerk: van de mensen die je kent, hoe goed je ze kent en of ze elkaar kennen.
Diversiteit in een netwerk	De diversiteit van een netwerk wordt bepaald door de (hoeveelheid) verschillen tussen de mensen in dit netwerk. Hoe meer de mensen van elkaar verschillen, des te groter de diversiteit. Diversiteit kun je op veel manieren terugzien: leeftijd, opleiding, beroep, man/vrouw, interesses et cetera.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

LESBRIEF 3

Docenten

project
Stimulering LOB

VORAAD

LESBRIEF 3 – DOCENTENHANDLEIDING – JOUW DOCENT IS EEN GOUDMIJN

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Deze lesbrief is de derde in een reeks van zeven lesbrieven over netwerken. De lesbrief laat de leerlingen stil staan bij de mensen die ze kennen, hun netwerk: de hulp die ze kunnen geven aan of kunnen krijgen van anderen. De lesbrief is te gebruiken voorafgaand aan momenten of activiteiten waarbij de leerlingen nieuwe mensen kunnen ontmoeten. Op die wijze kunnen ze bewuster omgaan met de mensen die ze (leren) kennen. Voorbeeldmomenten zijn: beroepenmarkten, bedrijfsbezoeken, gastlessen et cetera.

Deze les: De beste hulp krijg je van kennissen

In deze derde les leren de leerlingen dat de diversiteit van een netwerk essentieel is voor de verschillende hulp die ze kunnen krijgen. Hoe meer verschillende mensen je kent (in leeftijd, opleiding, beroep, geslacht, woonplaats en interesses), des te meer nieuwe dingen je hoort en meer hulp er in je netwerk aanwezig is. Dus dat jouw netwerk dan meer mogelijkheden dit biedt voor zijn studie- en loopbaankeuzes.

De leerlingen bekijken welke beroepen er in hun netwerk zitten en wie de mensen kennen die zij kennen (hun tweede-orde netwerk).

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

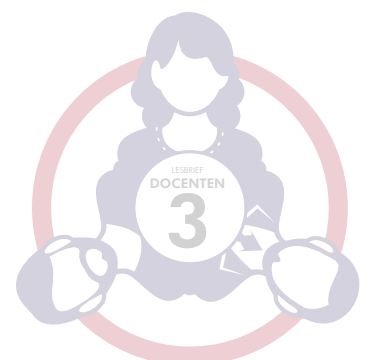
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingenversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 3 – Docentenhandleiding – Jouw docent is een goudmijn.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	1
Deze les: De beste hulp krijg je van kennissen	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les.....	4
Opbrengst en leerdoelen.....	5
Leerdoelen voor leerlingen.....	5
Opbrengst voor de docent	5
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	6
Begrippenlijst:	6
Reflectievragen voor de docent	6
Benodigde materialen.....	7
Voor de liefhebbers.....	8
Vier leerlingen als voorbeeld.....	11
Jan in les 3.....	11
Guhl in les 3.....	12
Oriëntatiefase.....	17
Theoretisch kader	17
Opdracht 3.1 - Verschillende mensen in je netwerk.....	20
Vorbereidingsfase.....	23
Theoretisch Kader	23
Opdracht 3.2 – Diversiteit in je netwerk	24
Uitvoeringsfase.....	26
Theoretisch kader	26
Opdracht 3.3 – Welke beroepen zitten in jouw netwerk?.....	28
Opdracht 3.4 – Wie kennen jouw verzorgers of opvoeders?.....	30
Evaluatiefase.....	32
Opdracht 3.5 – Met wie praat je over studie- en loopbaankeuzes?	32
Huiswerkopdracht.....	33
Wist je dat.....	33
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	34

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Hulp in je netwerk

De relaties die we met anderen onderhouden bevatten waarde omdat de mensen die we kennen ons willen helpen. Er staat vaak ook niet direct iets tegenover de verschillende manieren van hulp die we van bekenden kunnen krijgen. Denk bijvoorbeeld aan advies over hoe je iets moet aanpakken, een goede referentie geven voor een bepaalde baan of een lift geven naar een feestje of sportwedstrijd. Samen vormen alle mensen die we kennen eigenlijk één grote spaarrekening, gevuld met hulp die zij ons zouden kunnen bieden. Hulp waar we om mogen vragen en die de ander natuurlijk moet gunnen en verdienen.

Daarbij blijkt de aanwezige diversiteit in je netwerk belangrijk: hoe meer de mensen die je kent van elkaar verschillen, des te meer verschillende hulp aanwezig is en hoe veelzijdiger de inzichten die je kunt krijgen. We kijken daarbij naar de diversiteit van mensen in termen van leeftijd, opleiding, beroep, geslacht, woonplaats en interesses (hobby's).

Biedt jouw netwerk wat je nodig hebt?

Hoe meer divers het netwerk van een leerling is, des te meer mogelijkheden dit biedt voor zijn studie- en loopbaankeuzes. Leerlingen bespreken met de meeste mensen in hun netwerk slechts een beperkt aantal vaste onderwerpen. Er liggen kansen in die relaties door met die mensen ook over andere onderwerpen te praten. En er zit vaak hulp 'verscholen' in het netwerk van de leerlingen, omdat ze veel meer mensen kennen dan ze in eerste instantie voor ogen hebben. De mensen die de leerlingen kennen kunnen zeer diverse hulp bieden op basis van hun eigen inzichten en ervaringen én door de leerling toegang te bieden tot voor de leerling onbekende anderen.

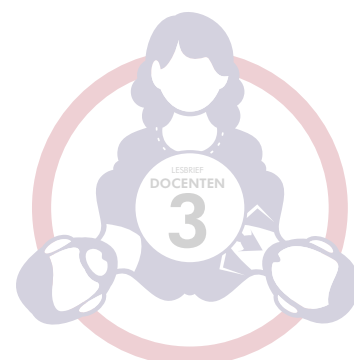
Lesbrief 3 leert leerlingen welke hulp de mensen in hun netwerk kunnen bieden en op welke manier ze dat kan helpen bij hun studie- en loopbaankeuzes.

Onderwerpen die, onder andere, in deze les aan bod komen zijn:

- Welke hulp zit in je netwerk?
- De mensen die jij kent, kennen weer anderen.
- Hoe verschillend zijn de mensen die je kent en wat heb je daar aan?
- Je kent meer mensen dan je denkt.

Door deze les beseffen de leerlingen dat hun netwerk vele malen groter en meer divers is dan ze in eerste instantie denken. Door de verschillen op een rijtje te zetten, door er bij stil te staan, ontstaan ideeën. Ideeën die leerlingen aanzetten verder te kijken met wie ze nog meer kunnen praten over studie- en loopkeuzes en te reflecteren over betekenisvolle ervaringen.

Na het volgen van deze les weet de leerling dat hij er goed aan doet contacten te onderhouden met onderling verschillende mensen. Zo kan hij zo veel mogelijk verschillende ideeën en antwoorden krijgen op zijn vragen. De leerlingen leren in deze les dus het tegenovergestelde te doen van wat ze gewend zijn te doen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder worden de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen hoe divers hun netwerk is.

Weten de leerlingen dat hoe meer verschillende mensen er in je netwerk zitten, hoe beter de kwaliteit van je netwerk is als het gaat om hulp bij studie- en loopbaankeuzes.

Weten de leerlingen dat hun netwerk groter en meer divers is dan ze in eerste instantie denken.

Hebben de leerlingen zin in het actief benutten van de diversiteit van hun eigen netwerk voor hun studie- en loopbaankeuze.

Zijn de leerlingen in staat om in hun netwerk te zoeken naar iemand die hen kan helpen bij hun studie- of loopbaankeuze (als ze weten welke hulp ze nodig hebben).

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Welke leerlingen inhoudelijk zeer beperkte (homogene) sociale netwerken hebben of slechts zeer moeizaam hulp daarin kunnen benoemen. Wie dus extra aandacht (en hulp) nodig hebben om hun netwerk beter te leren ontwikkelen in relatie tot studie- en loopbaankeuze.
- In hoeverre het netwerk van de leerlingen, van de docenten en van de school beperkt blijven tot bepaalde maatschappelijke domeinen. Zijn alle denkbare beroepen in de samenleving via deze netwerken bereikbaar?
-

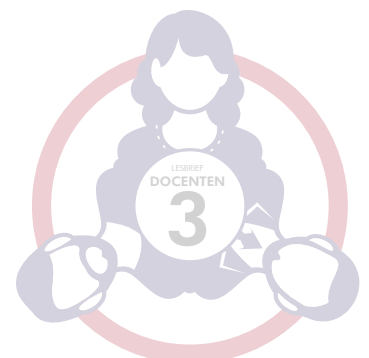
OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst:

Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Diversiteit in een netwerk	De diversiteit van een netwerk wordt bepaald door de (hoeveelheid) verschillen tussen de mensen in dit netwerk. Hoe meer de mensen van elkaar verschillen, des te groter de diversiteit. Diversiteit kun je op veel manieren terugzien: leeftijd, opleiding, beroep, man/vrouw, interesses et cetera.
Relatiesterkte	De relaties die we met mensen hebben verschillen in sterkte. De relatiesterkte geeft aan hoe goed je iemand kent. Of je iemand een beetje, goed of heel goed kent. Hoe goed je iemand kent bepaalt voor een deel wat voor hulp je kunt verwachten.
Sector (Netwerk)hulpbronnen	Een bedrijfstak, zoals de gezondheidszorg, de industrie en de financiële wereld. De hulp van anderen die je tot je beschikking hebt doordat je mensen kent. Denk aan geld, talent, kennis, ervaring, vaardigheden, invloed en het netwerk van andere mensen.

Reflectievragen voor de docent

- Ben je je bewust van welke hulp er in je netwerk 'verborgen' zit?
- Ben je je bewust van welke beroepen er in je netwerk vertegenwoordigd zijn?
- Bij wie klopt(e) je zelf als eerste aan als je vragen over je loopbaan hebt (had)?
- Aan welke mensen die je kent vroeg je om iets over hun beroep te komen vertellen?
- Verschillen de mensen die je spreekt veel van elkaar (beroep, opleidingsniveau, sector)?

Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

- Oriëntatiefase:* De eerste stap is het benoemen van mensen die je kent. De leerlingen benoemen individueel minimaal tien mensen uit hun netwerk. (Hiervoor kunnen ze uiteraard de netwerktekeningen uit lesbrieven 1 en 2 gebruiken.) Opdracht 3.1 behoort bij deze fase.
- Vorbereidingsfase:* Met de leerlingen neem je de introductietekst door over de voorbeeldleerlingen/case studies. De begrippen 'sociaal kapitaal' en 'hulp' worden toegelicht. Schets voorbeelden uit je eigen netwerk. Geef aan dat het goed is als het om studie- en loopbaankeuze gaat om naar de mensen die je kent te kijken op basis van beroep, leeftijd, man/vrouw, opleidingsniveau en de sector waarin ze werken. Aan de hand van een aantal voorbeelden kijken de leerlingen naar de inhoud van netwerken. Opdracht 3.2 behoort bij deze fase.
- Uitvoeringsfase:* In deze fase gaan de leerlingen aan de slag met hun eigen netwerk. Ze onderzoeken welke hulp er in hun netwerk aanwezig is. Ze kunnen de opdrachten het beste individueel maken. Elke oefening geeft de leerlingen meer inzicht in de hulp die in hun netwerk verscholen zit. Bespreek de opdrachten na aan de hand van de weergegeven vragen bij het onderdeel nabespreking bij de oefeningen. Opdracht 3.3 en 3.4 behoren bij deze fase.
- Evaluatiefase:* In de laatste vragen en opdrachten koppelen de leerlingen nadrukkelijk de mensen die ze kennen aan hun studie- en loopbaankeuzeproces. Aan de hand van deze vragen, die leerlingen individueel beantwoorden en die je klassikaal bespreekt, krijgen ze aangereikt wie hen (mogelijk) kunnen helpen bij hun studie- en loopbaankeuzeproces. Opdracht 3.5 behoort bij deze fase.
- Opdrachten:* De leerlingen maken opdrachten individueel of klassikaal. Bespreek de opdrachten na elke opdracht kort na.
- Huiswerkopdracht:* Deze opdracht is optioneel en laat de leerlingen onderzoeken wie hun verzorgers/ opvoeders kennen én of en hoe deze mensen ze zouden kunnen helpen.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit de lesbrief
- Pennen

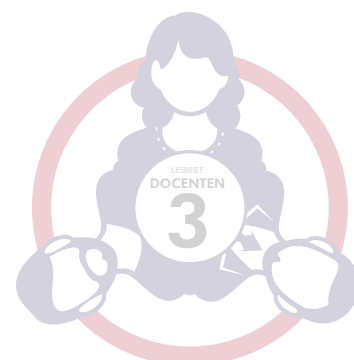
Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	TheCQL
Titel:	Social Capital
Jaar:	2010
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dit filmpje legt eenvoudig het begrip 'sociaal kapitaal' uit.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=rTvbflWVYFE
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor docenten:

Artikel	Nederlands
Auteur:	Miriam Notten
Titel:	<i>De Haves en de Have not's</i>
Jaar:	2010
Bron:	Develop 1-2010
Omschrijving:	Goede uitleg over netwerken met behulp van heldere praktijkvoorbeelden. Het artikel bevat de volgende onderwerpen: de netwerksamenleving, de Haves en de Have not's, sociaal kapitaal en kapitaal soorten. Miriam geeft aan het einde van het artikel haar verwachting voor de toekomst voor de individuontwikkeling en de organisatieontwikkeling.
Bron Internet	http://www.lared.nl/wp-content/uploads/2008-2013/Develop_2010_01_notten1.pdf

Boek	Nederlands
Auteur:	Wayne Baker & Wendy Baker
Titel:	Netwerken. <i>Over het waarderen, opbouwen en gebruiken van sociaal kapitaal.</i>
Jaar:	2001
Omschrijving:	Een goede uitleg van het begrip sociaal kapitaal. Met voorbeelden hoe je jouw persoonlijke en zakelijke netwerken kunt inzetten.
Bron Internet:	ISBN 9057121085 http://www.bol.com/nl/p/netwerken/666885216/

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Rudolf Juliet van spraakwater.nl
Titel:	Gunfactor
Jaar:	2014
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video legt uit wat de gunfactor is. Het bevat een klein test om te ontdekken of je zelf ook de gunfactor hebt. De gunfactor is belangrijk bij het onderhouden van je netwerk en als je hulp wilt krijgen vanuit je netwerk.
Bron internet:	http://www.youtube.com/watch?v=u7mUaVQbOMk
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Rocketboom
Titel:	Dunbar's Number
Jaar:	2011
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een duidelijke uitleg over het Dunbar's Number en waarom het moeilijk is relaties te onderhouden met meer dan 150 vrienden.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=8360wVLtEuk
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Filmpje	Engels
Kanaal:	TEDx Talks
Titel:	Kevin Bacon at TEDxMidwest
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Akteur Kevin Bacon verteld over het Kevin Bacon nummer. "Six Degrees of Kevin Bacon" gebaseerd op "Six Degrees of Separation"
Bron Internet	http://www.youtube.com/watch?v=n9u-TITxwoM
Duur:	Ongeveer 17 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrieven.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Jan in les 3

Timmerman Jan speelt echt goed trompet, het is zijn passie. Eigenlijk wil hij daar meer doen, misschien wel professioneel trompettist worden en een opleiding gaan volgen aan het conservatorium. De mensen uit zijn omgeving vinden dit maar uitsloerij en denken dat je daarmee nooit een goede boterham kunt verdienen.

Jan wil graag met iemand praten over wat hij verder kan doen met zijn talent voor trompet spelen, maar hij weet niet goed met wie. Het netwerk van Jan is groot en iedereen kent elkaar. De mensen die Jan kent lijken veel op elkaar. De vrienden van Jan zijn van zijn eigen leeftijd. De vrienden van zijn broers zijn iets ouder. De mensen die Jan uit de buurt kent hebben een andere leeftijd dan hijzelf. Alle mensen die hij kent hebben een technische opleiding, maar niemand volgde een HBO-opleiding of studeerde aan de universiteit.

De mensen die Jan kent zijn heel honkvast; ze komen altijd weer terug naar het dorp waar ze zijn geboren.

Jan komt meer dan de helft van de mensen die hij kent tegen bij de voetbalvereniging. De mensen die hij daar niet tegenkomt ziet hij in zijn stamkroeg. De mensen om hem heen houden van sport, televisie kijken en winkelen. Wat alle mensen die Jan kent verder met elkaar gemeen hebben is dat ze helpen bij de jaarlijkse taptoe van de lokale fanfareband.

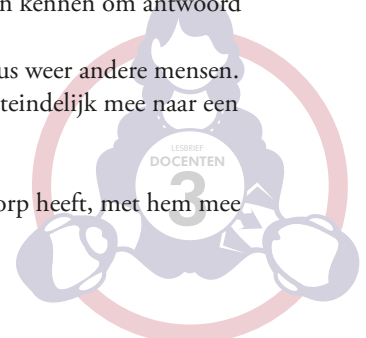
Het netwerk van Jan is erg homogeen, er zijn weinig verschillen tussen de mensen die hij kent. Het netwerk van Jan kan hem (nog) niet helpen want:

- Er zitten heel veel dezelfde mensen in.
- Er zit niemand in uit de professionele muziekwereld.
- De interesses van de mensen die Jan kent zijn allemaal hetzelfde.
- Ze hebben dezelfde opleidingsachtergrond.
- Ze hebben dezelfde blik op de wereld en denken over veel zaken hetzelfde.

Jan beseft dat hij mensen moet leren kennen die hij nog niet kent. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij nu kent. Hij denkt na over wie hij kent, maar hij denkt niet aan wie hij nog niet kent en wel zou moeten gaan kennen om antwoord te vinden op zijn hulpvraag.

Hij denkt aan zijn oom Maarten. Die komt uit een ander dorp en heeft een ander beroep en kent dus weer andere mensen. Het lijkt Jan een goed idee om eens met hem te gaan praten. Een collega van zijn oom neemt Jan uiteindelijk mee naar een Jazzconcert. Daar ontmoet Jan een aantal mensen die in een band trompet spelen.

Jan heeft hulp nodig bij het uitbreiden van zijn netwerk om, los van de ideeën die iedereen in het dorp heeft, met hem mee te kunnen denken.

Guhl in les 3

Guhl denkt aan het aanbod van Erwin, maar weet niet zo goed wat ze ermee moet doen. Haar ouders moedigen haar aan om (nu al) in te gaan op zijn aanbod. Maar Guhl is erg gaan twijfelen door de opmerkingen van de moeder van Esther.

Guhl heeft een klein netwerk, ze kent niet veel mensen. Guhl weet dat de mensen die ze kent onderling zeer anders zijn. Dat vindt ze interessant, zo hoort ze veel verschillende verhalen, leert ze veel van de mensen die ze kent en maakt ze diverse dingen mee.

Doordat de mensen die ze kent veel van elkaar verschillen, vullen ze elkaar goed aan. De mensen die Guhl kent verschillen in leeftijd, opleidingsniveau, interesses en ervaringen. Het netwerk van Guhl biedt daardoor veel kansen om de juiste hulp te ontvangen.

Het tweede orde netwerk van Guhl biedt heel veel kansen. Doordat de mensen die Guhl kent onderling zeer anders zijn, verschillen de contacten van die mensen hoogstwaarschijnlijk ook veel van elkaar. Guhl weet dat ze veel diverse mensen kent, maar weet nog niet zo goed wat ze daar aan heeft. Ze vindt het vooral leuk en interessant.

Guhl heeft hulp nodig bij het vinden van een antwoord op de vraag of ze de bloemenwinkel over moet nemen. En wat mogelijk een beter idee zou kunnen zijn. Guhl heeft hulp nodig bij het zoeken naar waar ze goed in is, wat ze daarmee allemaal zou kunnen gaan doen en wat ze zelf graag wil. Haar netwerk kan haar daarbij goed helpen.

Guhl heeft hulp nodig bij het voeren van gesprekken en het stellen van vragen over zichzelf, haar studie en wat ze leuk vindt en kan.

Netwerkprofiel Jan

Jan is 18 jaar oud. Jan werkt sinds dat hij 15 jaar oud was als timmerman bij Timmerbedrijf de Losse Schroef, het bedrijf van zijn vader. De omgeving van Jan gaat ervan uit dat hij later de zaak zal overnemen.

Jan weet dat zelf nog niet zo zeker. Hij ziet zichzelf niet voor altijd bij dezelfde werkgever werken. Ook vindt hij zijn werk lichamelijk zwaar, met vaak te veel dezelfde taken.

Jan heeft een groot netwerk. Hij kent veel mensen. Zijn netwerk bestaat uit timmermannen en mensen met andere beroepen in de bouw, zoals loodgieters en metselaars. Daarnaast kent hij een aantal administratief medewerkers en verpleegkundigen (de collega's en partners van de bouwvakkers).

Jan heeft sinds hij startte met werken eigenlijk niet veel contact meer met zijn oud-klasgenoten. Hij spreekt vooral af met collega's die ook in zijn voetbalelftal zitten. Jan heeft wel contact met zijn burens. Hij spreekt ze niet heel vaak en weet niet welk werk zij doen. Jan heeft veel contact met zijn ouders en broers en zussen. Zijn broers zijn ook timmerman en zijn zussen werken op administratiekantoren.

Jan kent dus aardig wat mensen (collega's, burens en familie), maar mensen die veel op hemzelf lijken. Ze hebben hetzelfde opleidingsniveau (MBO), ze zijn ongeveer even oud als hijzelf en ze hebben een beroep waarmee ze met hun hoofd en handen werken. De mensen die Jan kent zijn heel handig. Ze hebben weinig verstand van de advocatuur, financiën of wettelijke regelingen. Jan kan in zijn netwerk wel hulp vinden om zaken te maken, maar financiële of hulp bij het doen van zijn belastingaangifte wordt een stuk lastiger.

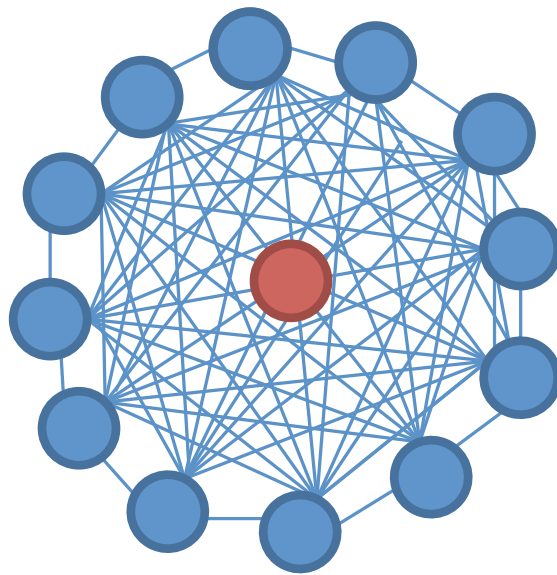
De mensen die Jan kent werken bijna allemaal bij dezelfde werkgevers en wonen in hetzelfde dorp. Om een beter beeld te krijgen van wat hij wil en kan, moet Jan nieuwe mensen leren kennen. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij al kent.

Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Tijdens het feest spreekt Jan ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van de ouders van Jan.

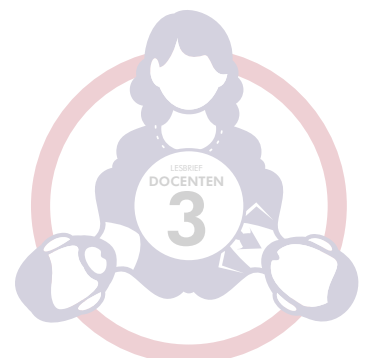
Jan kan goed trompet bespelen. Eigenlijk wil hij daar meer mee doen, het is zijn passie. Hij denkt er aan om naar het conservatorium te gaan. De mensen in zijn omgeving vinden dat maar uitsloverij en vinden dat je met trompet niet je brood kunt verdienen.

De vorm van het netwerk van Jan:

Jan is de rode stip in de netwerktekening. De blauwe stippen zijn de mensen die Jan kent. De lijntjes geven aan wie elkaar kennen.

Figuur 3 - 1 Het netwerk van Jan

Netwerkprofiel Guhl

Guhl is 16 jaar oud. Een bescheiden en wat verlegen scholiere, die in de dingen die ze doet erg ondernemend is. Ze houdt wel van aanpakken. Haar ouders, van allochtone afkomst, zijn wat teruggetrokken.

De ouders van Guhl hebben een MBO-opleiding. Haar vader is bakker en haar moeder helpt in de winkel. Naast haar ouders kent Guhl niet heel veel andere mensen. Ze is ijverig en ze besteedt veel tijd aan school, waar ze erg haar best doet. Ze heeft natuurlijk haar vriendinnen van school, Esther en Patricia.

Ze ontmoette de eigenaar van de bloemenwinkel, Erwin, in de winkel van haar vader. Ze raakten aan de praat en daardoor kreeg ze een baantje in de bloemenwinkel. Erwin is hoog opgeleid en bijna 50 jaar oud. Hij studeerde af als bodemdeskundige aan de landbouwuniversiteit. Hij is nu drie jaar eigenaar van drie bloemenwinkels, die hij overnam nadat zijn vader vier jaar geleden overleed.

Guhl werkt al een aantal jaren in de bloemenwinkel. Dat doet ze erg goed. Eigenaar Erwin ziet dat ze potentie heeft. Op een gegeven moment vraagt hij aan Guhl of ze een MBO-opleiding gaat volgen en misschien één van de franchise winkels wil gaan leiden. Guhl is verbaasd en verrast. Ze heeft eigenlijk nog nooit nagedacht over wat ze wil gaan doen na het voortgezet onderwijs. Ondanks dat ze verlegen is, heeft ze wel al ideeën hoe dingen beter kunnen in de bloemenwinkel.

Guhl praat met haar ouders over wat de eigenaar van de bloemenwinkel haar vroeg. Zij vinden een eigen bloemenwinkel voor haar een fantastisch plan. Ze zien een mooie toekomst als eigenaar van een winkel wel zitten voor hun dochter.

Daarnaast gaat Guhl veel om met tante Jo, de buurvrouw van een paar huizen verderop, voor wie ze af en toe boodschappen doet. Tante Jo is bijna 80 jaar oud. Guhl weet eigenlijk niet zo veel van haar. Wat niemand in de straat weet, is dat Tante Jo samen met haar man eigenaar was van een grote scheepswerf. Het valt Guhl wel op dat er veel tekeningen en foto's van schepen in haar huis hangen.

Guhl kent ook Mark. Hij is begin 30 jaar oud en is HBO-docent Marketing aan de opleiding Management Economie en Recht. Mark leest veel en is vrijwilliger in een kleine bioscoop, waar ze veel alternatieve films draaien. Mark nodigt Guhl en haar vriendinnen vaak uit voor de film. Guhl kent Mark uit de straat, hij is ook een buurman. Ze spreken elkaar af en toe bij de bushalte.

Guhl kan eigenlijk veel meer dan ze denkt. Een aantal docenten zien dat en vertellen dat tegen haar. Eigenlijk krijgt ze zulke opmerkingen niet van anderen. Guhl voelt weinig voor haar school en de leraren die daar werken. Ze praat ook niet veel met ze. Ze weet eigenlijk niet zo goed wat ze wil en daar praat ze met anderen weinig over.

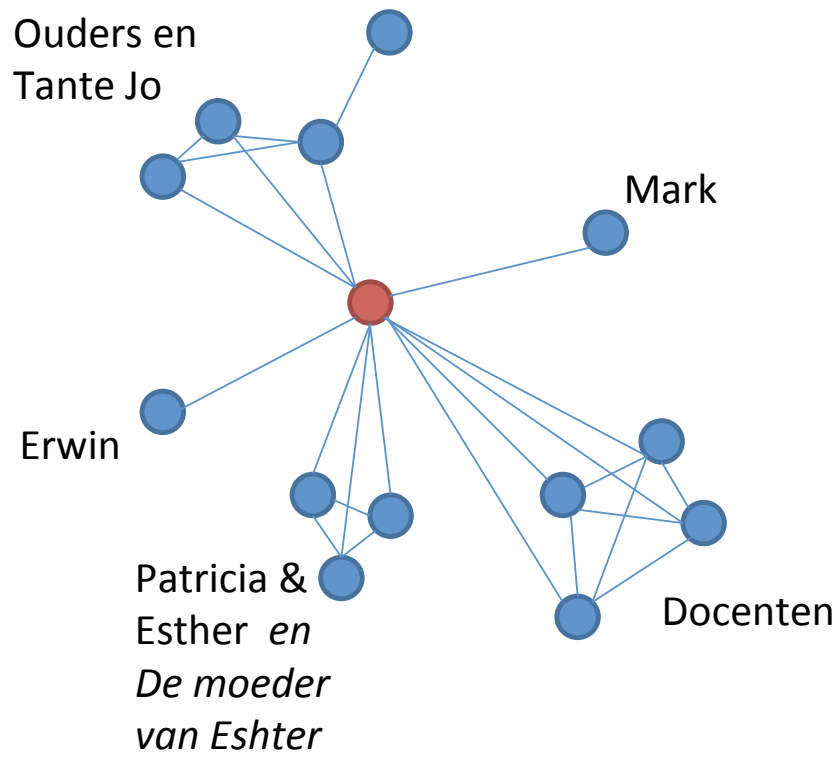
Guhl wordt, na een feestje bij haar goede vriendin Esther, thuisgebracht door de moeder van Esther. Die moeder is commercieel manager bij Vodafone. Guhl vertelt haar vriendinnen tijdens de autorit over het aanbod dat ze kreeg om na haar MBO-opleiding de bloemenwinkel te gaan leiden. De moeder van Esther zegt dat ze het een mooi aanbod vindt, maar dat Guhl dit niet moet doen. Ze vindt dat Guhl veel meer in haar mars heeft.

De moeder van Esther zegt dat ze beter eerst verder moet kijken naar de vervolgoopleidingen die er allemaal zijn. En dat ze eerst moet gaan ontdekken wat ze leuk vindt. Ze krijgt de tip om een vervolgoopleiding in de richting van Commerciële Economie te kiezen.

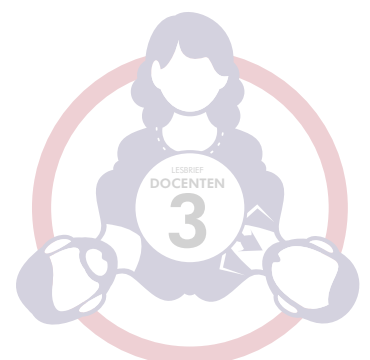
De mensen die Guhl kent, kennen elkaar (bijna) niet. Haar vriendinnen kennen elkaar. Haar ouders kennen Erwin. Haar moeder kent Tante Jo ook, maar niet goed. Tante Jo was een klant in de winkel en nu doet Guhl de boodschappen voor haar. Guhl moet mensen leren kennen die haar kunnen helpen om uit te vinden wat ze leuk vindt en waar ze goed in is. Ze moet met de mensen die ze kent gaan praten over wat haar bezig houdt.

De netwerkwerktekening van Guhl ziet er zo uit:

Guhl is de rode stip. De blauwe stippen zijn de mensen die ze kent. De lijntjes geven aan wie daarvan elkaar kennen.

Figuur 3 - 2 Het netwerk van Guhl

Netwerkbrengst voor Jan

Door de gesprekken die Jan voerde met mensen die hij nog niet kende, ontdekte hij dat:

- Hij mooie dingen maken belangrijk vindt.
- Hij verder moet kijken dan doorgaan met timmeren.
- Hij in zijn woonplaats veel dezelfde mensen tegenkomt en daardoor weinig nieuwe ideeën hoort.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Er meer mensen zijn die het leuk vinden om nieuwe dingen te maken.
- Hij het leuk vindt om nieuwe dingen te ontwerpen en dat hij creatief is.
- Je nieuwe dingen te weten komt als je op mensen afstapt die je nog niet kent.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkbrengst voor Guhl

Door de verschillende gesprekken die Guhl voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Ze het interessant vindt hoe mensen zelf een bedrijf opbouwen en leiden.
- Dat ingaan op het aanbod om filiaalmanager te worden misschien te gemakkelijk is.
- Dat ze graag verder wil leren in een vervolgopleiding.
- Dat ze via mensen anderen met nieuwe ideeën leert kennen en ze beseft dat het tweede orde netwerk heel handig is.
- Dat ze veel verschillende mensen kent.
- Dat op de plekken waar je komt, je verschillende mensen leert kennen.
- Dat op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Dat als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

Verschillende mensen in je netwerk, wat leveren ze op?

De aanwezige hulp in een netwerk kan van zeer verschillende aard zijn (de gezamenlijke hulp bij elkaar wordt ook wel aangeduid als *sociaal kapitaal*). Bij 'hulp' denken mensen snel aan iets heel praktisch zoals hulp bij verhuizen, het elkaar uitlenen van spullen of het elkaar lenen van geld. Veel belangrijker is echter de niet-materiële hulp die we van anderen kunnen krijgen, zoals:

- Luisterend oor en aandacht.
- Vaardigheden leren (met geld omgaan, iets bouwen, iets verzorgen of programmeren).
- Informatie en kennis over een specifiek onderwerp, zoals iemand vakgebied of interessegebied.
- Introducties bij andere mensen.

Als we dit clusteren naar verschillende groepen, dan komen we op de volgende soorten hulp uit:

Figuur 3 - 3 Kennis & Informatie

Kennis & Informatie

Sociaal kapitaal biedt toegang tot kennis en informatie. Je kunt met de mensen die je kent meer informatie en kennis naar je toe halen dan waarover je zelf al beschikt. Doordat je ook de kennis en informatie van je netwerkleden kunt benutten, wordt je bereik groter.

Kennis vergaren via je netwerk gaat vaak veel sneller dan wanneer je het zelf gaat opzoeken of je ergens in verdiept. Als je bijvoorbeeld iets wilt weten over een onderwerp, dan kun je het opzoeken op internet of er een boek over lezen. Maar ken je iemand die veel van dat onderwerp afweet, dan kun je hem daarover bellen. Dat is efficiënter en vaak ook veel leuker.

Tot slot zijn er ook mensen in jouw netwerk die weten voor welke onderwerpen jij belangstelling hebt. Komen zij toevallig iets tegen wat mogelijk interessant is voor je, dan zullen ze dat naar je doorsturen. Zo komt de kennis en informatie vanzelf naar je toe, via je netwerk. Een voorwaarde hiervoor is wel dat je je netwerk goed op de hoogte moet houden waar je mee bezig bent en wat je interessant vindt.

Figuur 3 - 4 Invloed

Invloed

Soms is het mogelijk om invloed uit te oefenen via de mensen die je kent. Kijk maar naar het werk van lobbyisten. Invloed uitoefenen via relaties is niet altijd gemakkelijk. Sterke relaties lenen zich hier beter voor dan zwakke relaties. Ook is de functie of positie van degene via wie je invloed wilt uitoefenen van belang. Die moet immers wel bevoegd zijn om beslissingen te nemen of om invloed uit te kunnen oefenen.

Samenwerken

Het hebben van een netwerk, en daarmee sociaal kapitaal, vergemakkelijkt samenwerking. Sociaal kapitaal werkt door nieuwe vormen van samenwerking op te zoeken, samen zoeken naar nieuwe mogelijkheden en kijken waar je elkaar kunt aanvullen en versterken. Samenwerken geldt hierbij zowel binnen als buiten je eigen organisatie.

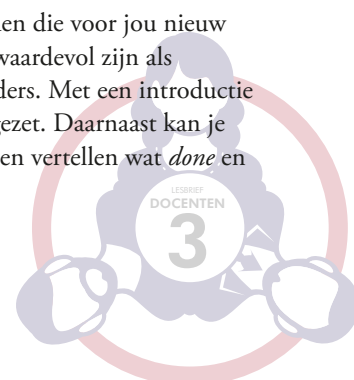
Figuur 3 - 5 Samenwerken

Figuur 3 - 6 Toegang tot nieuwe werelden

Toegang tot nieuwe werelden

Via je netwerkleden kun je toegang krijgen tot werelden die voor jou nieuw zijn. Een doorverwijzing of een introductie kan heel waardevol zijn als bepaalde werelden vrij gesloten zijn voor buitenstaanders. Met een introductie of doorverwijzing wordt de deur voor je op een kier gezet. Daarnaast kan je contactpersoon je meteen introduceren in de cultuur en vertellen wat *done* en *not done* is.

Uithangbord-effect

Mensen vormen een beeld van je op basis van de mensen om je heen. Sta je bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst bij een groepje directeuren, dan denkt een ander die jou niet kent, maar de anderen wel, dat jij waarschijnlijk ook een directeur bent. De mensen die je om je heen verzamelt, stralen dus ook op jou af. Ga je met mensen om die de reputatie van onbetrouwbaarheid hebben, dan doet dit ook af aan het vertrouwen dat mensen in jou hebben. Wees je van dit effect bewust, want het kan zowel positief als negatief bijdragen aan je imago.

Figuur 3 - 7 Uithangbord effect

Al deze soorten hulp kunnen leerlingen goed gebruiken in het kader van hun studie- en beroepskeuze. Nog veel belangrijker is hulp krijgen bij reflectie, de aandacht en vragen van mensen die helpen bij het duidelijk krijgen van:

- Waar de leerling goed in is (kwaliteitsreflectie).
- Wat de leerling leuk vindt (motievenreflectie).

Maar uiteraard ook hulp in het kader van informatie. Informatie over:

- Een bepaald beroep.
- Een bepaalde sector.
- Opleidingsmogelijkheden.
- Studie- en beroepskeuze testen.
- Kennismaking met bepaalde werkomgevingen.

Of hulp bij

- Het reflecteren op eigen handelen in bepaalde situaties.
- Het reflecteren op een betekenisvolle ervaring van de leerling.

Welke hulp kunnen de leerlingen verwachten van de mensen die ze kennen? Ze gaan na welke mensen ze kennen die behulpzaam kunnen zijn waarop daadwerkelijk hulp kunnen verwachten. Zo wordt duidelijk om welke hulp ze kunnen vragen en waar ze nog extra hulp nodig hebben, bijvoorbeeld vanuit de onderwijsomgeving.

Kijkend naar het netwerk van een leerling, in het kader van studie- en loopbaankeuzes, kunnen we twee belangrijke zaken vaststellen:

- *Diversiteit is belangrijk.*
Hoe meer de mensen die de leerling kent van elkaar verschillen, hoe meer verschillende soorten hulp er beschikbaar kunnen zijn en waarschijnlijk ook hoe groter het opmerkingsvermogen van de leerling en de mogelijkheid om met nieuwe inzichten in aanraking te komen. *Het is dus nuttig om een leerling mensen te laten kennen die minder lijken op de mensen die hij al kent.*
- *De grootte van het netwerk is niet altijd belangrijk.*
Hoe groter een netwerk, des te meer hulp er in verscholen kan zitten. Mensen met een groter netwerk beschikken over iets meer diversiteit in hun netwerk, maar besteden eenvoudigweg ook meer tijd aan relaties. Die tijd hoeft niet ten gunste van de leerling zelf te zijn. In een groot netwerk bevinden zich meestal ook grote groepen mensen die sterk op elkaar lijken en elkaar daardoor ook minder goed aanvullen. Het is dus niet zonder meer het geval dat een leerling *zo veel mogelijk mensen moet leren kennen.*

Opdracht 3.1 - Verschillende mensen in je netwerk

Docenteninstructie

Als je zelf geen plan hebt, dan wordt je onderdeel van het plan van een ander. Dat geldt ook voor netwerken. Richting geven aan de ontwikkeling van jouw netwerk loont de moeite. Met het 'goede' netwerk kom je gemakkelijk verder. Voor loopbaanleren hebben leerlingen over het algemeen baat bij een wat groter netwerk met kennissen die elkaar niet al te vaak ook kennen. En een netwerk, met een grote diversiteit aan mensen, eigenschappen en talenten en functies die mensen bekleden. Wil je je leerlingen een strategie laten bepalen, dan is het vooral slim om te sturen op diversiteit. Voor veel vragen en dingen die we willen bereiken is diversiteit de meest effectieve factor om je netwerk op te ontwikkelen. Als jouw leerlingen niet voldoende diversiteit hebben in hun netwerken laat ze dan gericht actie ondernemen om nieuwe mensen te leren kennen die heel erg anders zijn dan alle anderen die ze al kennen. Als er al wel voldoende diversiteit in hun netwerken zit dan kun je ze helpen dit goed in te zetten voor zichzelf en anderen.

Deze opdracht is de eerste stap om de hulp die leerlingen kunnen krijgen zichtbaar te maken en een introductie naar de theorie over hulpbronnen en diversiteit in het netwerk.

De eerste stap daarbij is het in beeld brengen van de hulp die van anderen is te verwachten. De leerlingen benoemen individueel minimaal tien mensen uit hun netwerk. Dit mogen geen klasgenoten zijn. Laat de leerlingen vervolgens aangeven welke overeenkomsten er tussen die mensen bestaan (zie ook het antwoordvel). Bespreek kort na in welke eigenschappen de leerlingen verschillen hebben benoemd. Schrijf dit op het bord op. Zie ook de nabespreking.

Stappen:

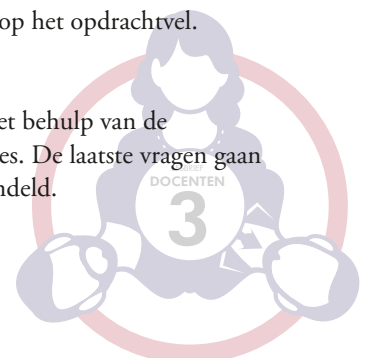
1. Laat de leerlingen op opdrachtvel 3.1 willekeurig tien verschillende mensen uit hun netwerk opschrijven. Let op: dit mogen geen klasgenoten zijn.
Geef de leerlingen hier ongeveer 5 minuten voor.
2. Vraag als voorbeeld aan een aantal leerlingen wie ze opschreven.
Ga na of de genoemde mensen allemaal op dezelfde manier gekend worden of juist niet: zijn de genoemden allemaal familie of zowel familie, vrienden, mede-verenigingsgenoten, burens, et cetera?
3. Laat de leerlingen nu zoeken naar overeenkomsten tussen die tien mensen op hun lijstje.
Geef de leerlingen hiervoor ongeveer 10 minuten. Laat ze in ieder geval mensen op basis van hun leeftijd groeperen.
Afhankelijk van je leerlingen kun je ze dit zonder verdere instructie laten uitvoeren. Je helpt leerlingen door mensen op de volgende manieren in te delen:
  - de leeftijd van de mensen
    - 0 tot 5 jaar jonger of ouder dan dat zij zijn
    - 5 tot 10 jaar ouder dan dat zij zijn
    - 10 jaar of meer ouder dan dat zij zijn
  - hoe ze de mensen kennen
    - via school
    - familie
    - via hobby
    - via werk
  - zijn het mannen of vrouwen

Andere indelingen kunnen zijn of de mensen betaald werk hebben of ondernemer zijn, ze gestudeerd hebben, een muziekinstrument bespelen of een sport beoefenen.

Laat de leerlingen de verschillende kenmerken van de groepjes die ze hebben gevonden opschrijven op het opdrachtvel.

Informatie voor nabespreking

Deze oefening helpt de leerlingen op een andere manier te kijken naar de mensen die ze kennen. Met behulp van de volgende vragen wordt duidelijk dat er verschillende manieren zijn om mensen in te delen in groepjes. De laatste vragen gaan over diversiteit en studie- en loopbaankeuzes. Onderstaande vragen kunnen klassikaal worden behandeld.

1. Vraag een aantal leerlingen welke kenmerken ze hebben gebruikt om hun contacten in te delen.
Schrijf deze kenmerken op het bord.
Deze vraag leidt naar inzicht dat we mensen in groepen of hokjes plaatsen.
Let op: deze eerste vraag is van toepassing als je de leerlingen niet hebt geholpen met het geven van kenmerken.
2. Vraag de leerlingen hoeveel verschillende groepen ze hebben gemaakt en op basis waarvan.
Deze vraag leidt naar inzicht in verschillen tussen mensen; diversiteit in het netwerk.
3. We gaan nu een kenmerk toevoegen aan het lijstje van de leerlingen.
Vraag de leerlingen de mensen die ze hebben opgeschreven in te delen in verschillende sectoren.
Kies, afhankelijk van je school en soort onderwijs, welke sectoren van toepassing zijn:
  1. Economie (E&M)
  2. Techniek (N&T)
  3. Zorg en Welzijn (N&G)
  4. Groen
  5. Cultuur
4. Vraag de leerlingen of ze mensen in elke sector hebben benoemd.
Deze vraag is de opstap naar verschillende 'werelden' waarin leerlingen mensen kennen.

Afhankelijk van welke soorten mensen in zijn netwerk zitten, heeft een leerling meer of minder toegang tot een grotere diversiteit aan hulp.

Uiteraard gaat deze opdracht maar over tien mensen uit ieders netwerk. Geef tijdens de nabespreking aan dat de leerlingen waarschijnlijk meer mensen kennen in sectoren die op hun lijstje staan.

Een kernpunt van deze les is dat de mensen die de leerlingen opschreven simpelweg degenen waren aan wie ze als eerste dachten. Deze mensen lagen vandaag vooraan in hun gedachten. Voor een aantal van de leerlingen zijn dat iedere dag dezelfde mensen omdat ze die waarschijnlijk vaker ontmoeten en vaker met ze spreken. De kans is daarom groot dat deze mensen veel op elkaar lijken, op eenzelfde manier tegen onderwerpen aankijken en dezelfde interesses en deskundigheid in huis hebben. Daardoor is ook de kans groot dat leerlingen van deze mensen niet veel verschillende vragen krijgen in het kader van hun kwaliteiten- of motievenreflectiegesprekken of diverse antwoorden krijgen op studie- en loopbaanvragen.

Het kan zijn dat de leerlingen van anderen niet weten in welke sector ze werken, hoe oud ze zijn of welke opleiding ze volgden. We weten van de mensen die we kennen bij lange na niet altijd even veel. Het is juist daarom goed om met mensen die je kent te praten over wat je bezig houdt én aan hen vragen te stellen. Vragen over onderwerpen waar je het normaal gesproken met hen niet over hebt. Je hoort dan nieuwe dingen die je kunnen helpen.

Door bewust stil te staan bij wie je kent, wie je veel ziet en spreekt en wie minder en hoeveel deze mensen van elkaar verschillen, kun je ook bewust gaan kijken met wie je waar over praat en welke vragen stelt.

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch Kader

Wie ben je, waar ben je goed in, wat vind je leuk? Wie zegt dat?

Er is een wisselwerking tussen het weten of uitvinden wie je bent en de mensen die je kent. De mensen die je kent kunnen veel over jezelf vertellen. Je moet ze daar echter wel voor spreken.

Hoe jouw eigen netwerk eruit ziet, wie je kent, bepaalt ook tot welke hulp je toegang hebt en welke hulp je kunt krijgen. De grootte, maar belangrijker nog, de verschillen tussen de mensen die je kent bepalen voor een deel welke hulp je kunt krijgen.

Als je een netwerk hebt waarin iedereen op elkaar lijkt, een homogeen netwerk, doe je mee met wat iedereen doet. Als je geluk hebt is dat wat jij ook leuk vindt en waar je goed in bent. Je kunt je afvragen of dat ook echt zo is.

Als je een netwerk hebt waarin mensen niet op elkaar lijken, een heterogeen netwerk, dan kom je mensen tegen die anders zijn dan jij. Je komt in contact met andere invalshoeken, ideeën, mogelijkheden, normen en waarden, cultuur en gedrag. Dit zorgt er voor dat je jezelf sneller en meer gaat afvragen wat je van zaken vindt. **Belangrijk om te weten is dat je zelf kunt kiezen met wie je om gaat.**

Om er sneller achter te komen wie je bent, wat je wilt, wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat anderen daar van vinden, is een netwerk waarin mensen veel van elkaar verschillen *een heterogeen of divers* netwerk handiger. Zelfkennis is moeilijker te ontdekken als je alleen maar mensen tegenkomt die op jezelf lijken. Als een grote groep verschillende mensen uit je netwerk bijvoorbeeld aangeeft dat je ergens (bijna altijd) goed in bent, mag je er vanuit gaan dat dit ook zo is. Als mensen die erg op elkaar en jezelf lijken dit zeggen, kun je je afvragen of dat ook echt zo is.

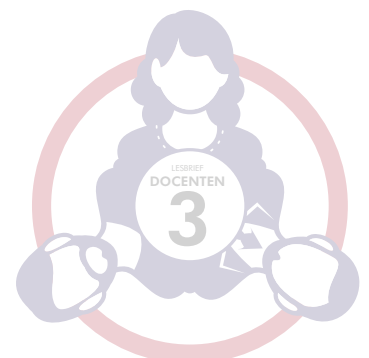
Het gevolg is dat als je beter weet wat jij leuk vindt, waar jij goed in bent en wat bij jou hoort, wat jou anders maakt dan andere mensen, je beter wordt in het uitzoeken van mensen die bij je passen, waar je energie van krijgt. Als je mensen hebt die bij je passen, kun je jezelf weer beter ontwikkelen.

Als je moet kiezen voor een sector-, profiel- en studiekeuze of baan dan is het handig om te weten waar je goed in bent en wat je leuk vindt. Andere mensen kunnen je daar dus goed bij helpen.

Of een netwerk heterogeen of divers is in het kader van studie- en loopbaankeuzes, kwaliteiten en motievenreflectie kunnen we vaststellen door naar verschillende aspecten van het netwerk van leerlingen te kijken. Bij het kijken naar het netwerk vragen we ons continu af of, en zo ja hoeveel, de mensen die de leerlingen kennen (en opschrijven) van henzelf verschillen. We beperken ons in de deze lesbrieven tot de diversiteit in beroepen in het netwerk van de leerlingen. Bij elke beroep behoort natuurlijk ook een sector en een opleidingsniveau.

Wie onthoudt jou en hoe komt dat?

We kennen ieder gemiddeld ongeveer 600 anderen. Toch 'vergeet' je dat je zoveel mensen kent. Wetenschapper Dunbar ontdekte dat we ieder ongeveer 150 mensen 'onthouden'. Dit zijn mensen aan wie we denken als we iets op de radio horen, iets lezen of zien op internet of aan wie we denken als we met iemand staan te praten. Dus, als mensen honderden vrienden lijken te hebben op Facebook, weten ze maar van een paar van die mensen hoe ze zijn en wat ze precies kunnen. We onthouden mensen niet aan de hand van hun voor- of achternaam maar hoe we deze mensen kennen (van school, hobby of sportclub, het is familie, et cetera.) en wat we van ze weten (waar ze werken, wat voor werk ze doen, wat ze leuk of interessant vinden). Daarnaast speelt het ook een rol hoe vaak we met deze mensen contact hebben.

Opdracht 3.2 – Diversiteit in je netwerk

Docenteninstructie

Als je zelf geen plan hebt, dan wordt je onderdeel van het plan van een ander. Dat geldt ook voor netwerken. Richting geven aan de ontwikkeling van jouw netwerk loont de moeite. Met het ‘goede’ netwerk kom je gemakkelijk verder. Voor loopbaanleren hebben leerlingen over het algemeen baat bij een wat groter netwerk met kennissen die elkaar niet al te vaak ook kennen. En een netwerk, met een grote diversiteit aan mensen, eigenschappen en talenten en functies die mensen bekleden. Wil je je leerlingen een strategie laten bepalen, dan is het vooral slim om te sturen op diversiteit. Voor veel vragen en dingen die we willen bereiken is diversiteit de meest effectieve factor om je netwerk op te ontwikkelen. Als jouw leerlingen niet voldoende diversiteit hebben in hun netwerken laat ze dan gericht actie ondernemen om nieuwe mensen te leren kennen die heel erg anders zijn dan alle anderen die ze al kennen. Als er al wel voldoende diversiteit in hun netwerken zit dan kun je ze helpen dit goed in te zetten voor zichzelf en anderen.

We beginnen de voorbereidingsfase met een aantal voorbeeldverhalen over leerlingen waaruit blijkt dat een divers netwerk handiger is dan een minder divers (*homogeen*) netwerk. Deze voorbeelden zijn aanvullend op de voorbeeldleerlingen die in alle lesbrieven worden gebruikt. Je kunt de leerlingen zelf ook voorbeelden laten benoemen. Maak vooral een keuze die past bij jouw klas en het opleidingsniveau.

De voorbeelden verduidelijken dat het handiger is om een netwerk te hebben met veel verschillende mensen. Het is aan te bevelen je leerlingen te vragen waarom het één handiger is dan het andere.

Voorbeelden van diversiteit in het netwerk

Voorbeeld 1

Marieke is 20 jaar oud. Ze werkt al vijf jaar als verkoopster bij dezelfde boetiek en begon daar ooit met een bijbaantje. Ze heeft het niet meer zo naar haar zin en is op zoek naar ander werk of een andere werkgever.

Marieke leerde tijdens haar opleiding veel nieuwe mensen kennen. Ook na haar opleiding hield ze met hen contact. Deze mensen werken allemaal bij verschillende bedrijven: bij een bruidsmodezaak, bij het World Fashion Center, in een atelier, bij de Bijenkorf en bij een modeontwerper. Marieke heeft aan deze mensen gevraagd wat ze verder nog kan doen als ze wat anders zou willen, wat zij leuk vinden aan hun werk en of ze er een keertje een dagje ‘stage’ kan lopen. Hierdoor heeft Marieke een goed beeld van wat er allemaal nog meer kan met haar opleiding. Door ‘stage’ te lopen krijgt Marieke ook nog eens een beter idee van wat wel en niet bij haar past.

Doordat Marieke contact hield met de mensen die ze tijdens haar opleiding leerde kennen, kon ze hulp vragen aan veel verschillende mensen in vele diverse (soorten) bedrijven in de mode. En nog beter, ze kreeg veel verschillende antwoorden waar ze wat aan had.

Voorbeeld 2

De 28-jarige Maarten werkt als projectmanager bij een milieuadviesbureau. Naast zijn werk is hij actief lid van een amateur theatervereniging, zit hij in een hobbyclub dat oude auto's repareert en is hij lid van de een politieke partij in Gouda.

In de theatervereniging zitten veel verschillende mensen. Er is een advocaat, een belastingadviseur, een ambtenaar van de gemeente, een dokter en een timmerman. Ook in zijn hobbyclub zitten allemaal verschillende mensen van diverse leeftijden en met allerlei beroepen. Er zijn mensen bij van zijn eigen leeftijd tot en met mensen die over de 60 jaar oud zijn. Bij de politieke partij in Gouda komt hij vooral mensen tegen die, net als hijzelf, in Utrecht wonen. Deze mensen zijn (toevallig) allemaal hoog opgeleid.

Maarten is op zoek naar een andere baan, maar hij weet niet goed wat hij wil of zoekt. Hij spreekt regelmatig met de mensen van zijn theatergroepje, hobbyclub en politieke partij over hun werk, wat ze daar leuk aan vinden én wat ze vinden waar hij goed in is.

Doordat Maarten aan zoveel verschillende mensen (in beroep, opleiding en leeftijd) informatie kan vragen (hulp) over beroepen en opleiding, krijgt hij een beter beeld wat de beroepen inhouden. Door ernaar te vragen of zo'n beroep bij hem past, krijgt hij advies van de mensen die hij kent. Maarten heeft een divers netwerk: hij kent veel verschillende mensen, van verschillende achtergronden en leeftijd.

Stel de leerlingen aan de hand van de voorbeelden de volgende vragen:

1. Wie heeft een netwerk dat goed kan helpen bij zijn of haar vraag?
2. Waarom is dit een goed netwerk?

3. Wat kunnen mensen die een minder goed netwerk hebben doen om dat wel te (gaan) krijgen?

4. Hoe kunnen deze mensen wel worden geholpen met hun vraag?

Er is in je netwerk altijd iemand die je kan helpen met je vraag. Zo ook bij studie- en loopbaankeuzes.

Laat de leerlingen nu nog eens naar de voorbeelden kijken. Iedereen is op zoek naar iets anders. Hoe zoeken en vinden ze wat ze nodig hebben? Bij de een zal dat gemakkelijker gaan dan bij de ander.

Wat zijn kenmerken van de netwerken van deze voorbeelden die helpen bij het vinden van een antwoord op de vragen die ze hebben? Denk daarbij aan hoe groot het netwerk is en hoeveel de mensen in het netwerk van elkaar verschillen en waar deze verschillen inzitten (beroep, opleiding, enzovoort). Wat valt dan op?

Informatie voor nabespreking

Leerlingen moeten aan de hand van deze vragen gaan beseffen dat een divers netwerk meer kansen en mogelijkheden biedt voor studie- en loopbaankeuze dan een netwerk waarin mensen zitten die veel op elkaar lijken op basis van:

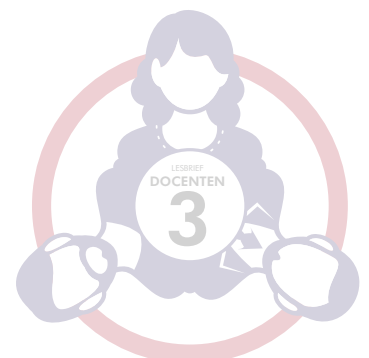
- Leeftijd
- Opleidingsniveau
- Soort opleiding
- Soort beroep
- Soort sector waarin de mensen werken

Bespreek dit met de leerlingen in combinatie met de laatste vraag.

Leg eventueel ook al de link naar hun eigen netwerk. Daar gaan we in volgende oefeningen verder op in.

De vragen over de voorbeelden bieden aanleiding om daar met de leerlingen over in gesprek te gaan.

Je kunt aan de hand van de voorbeelden en de bijgesloten vragen aan een aantal leerlingen vragen hoe hun netwerk eruit ziet.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

Wie je kent bepaalt (mede) wie je bent

Je wordt gevormd door de mensen met wie je omgaat. Normen en waarden en wat interessant of hip is 'reizen' door je netwerk. Anderen met wie je omgaat, besmetten je als het ware met hun normen, waarden, cultuur, gedrag en ideeën. Dat geldt dus ook voor de beroepen en de opleiding die je leuk vindt (of denkt te vinden).

Heb je een netwerk waarin iedereen op elkaar lijkt, een homogeen netwerk, dan doe je mee met wat iedereen doet. Als je geluk hebt is dat ook wat jij leuk vindt en waar je goed in bent. Je kunt je afvragen of dat ook echt zo is.

Bestaat jouw netwerk uit mensen die niet op elkaar lijken, een heterogeen netwerk, dan kom je mensen tegen die anders zijn dan jijzelf. Je komt in contact met verschillende ideeën, mogelijkheden, normen en waarden, cultuur en gedrag. Daardoor zul je jezelf sneller en meer gaan afvragen wat je van zaken vindt. Het is belangrijk om te weten dat je zelf kunt kiezen met wie je omgaat.

Om er sneller achter te komen wie je bent, wat je wilt, wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat anderen daar van vinden, is een heterogeen of divers netwerk handiger. Zelfkennis is moeilijker te ontdekken als je alleen maar mensen tegenkomt die op jezelf lijken. Als een grote groep verschillende mensen uit jouw netwerk aangeeft dat je ergens (bijna altijd) goed in bent, dan mag je er vanuit gaan dat dit het aardig klopt. Als mensen die erg op elkaar en op jou lijken dit zeggen, kun je je afvragen of dat ook echt zo is.

Als je beter weet wat jij leuk vindt, waar jij goed in bent en wat bij jou hoort en wat jou anders maakt dan andere mensen, dan kun je (nog) beter de mensen uitzoeken die bij je passen en waar je energie van krijgt. Als je mensen kent die bij je passen, kun je jezelf weer beter verder ontwikkelen.

Als je kijkt naar je netwerk dan kun je snel zien wat voor hulp je kunt krijgen van de mensen die je kent. Hoe groter je netwerk en hoe meer de mensen daarin van elkaar verschillen, hoe groter jouw kans dat je veel verschillende soorten hulp kunt krijgen én dat je diverse antwoorden op eenzelfde vraag krijgt. Dit zorgt ervoor dat je een beter en vollediger antwoord krijgt op de vragen die je hebt.

Om te bepalen wat voor soort hulp je kunt krijgen, is het handig om te kijken naar wat voor soort beroepen de mensen in je netwerk hebben. Je kunt de mensen dan gericht vragen over hun beroep, het werken in een bepaalde sector, over opleidingen die je moet volgen, et cetera.

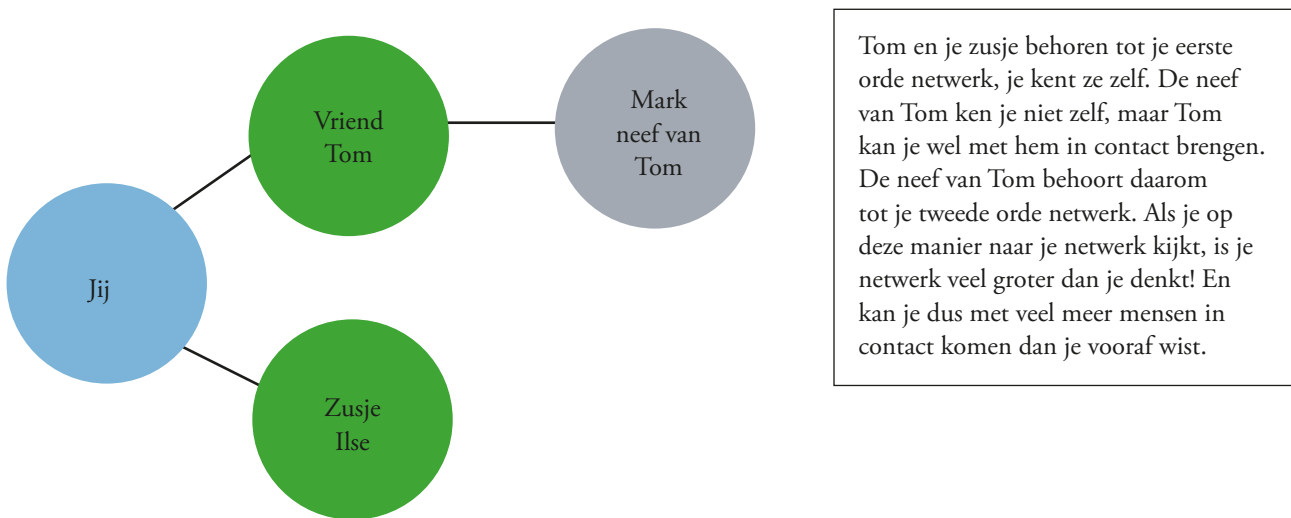
Niet alleen normen en waarden 'reizen' door het netwerk. Ook plezier, geluk en ziektes doen dat. We zijn ons er vaak niet van bewust waarmee, door wie en hoe we worden beïnvloed. Sociale Netwerkonderzoeker Nicholas Christakis ontdekte dat de positie die je hebt in een netwerk voor een deel bepaalt waarmee je in contact komt én hoe iets door het netwerk reist.

Hulp kun je krijgen van mensen die je kent én van mensen die je (nog) niet kent

De hulp die we kunnen krijgen gaat verder dan de mensen die we zelf kennen. Degenen die we zelf kennen noemen we de mensen uit het eerste orde netwerk. Deze mensen kennen weer anderen, het tweede orde netwerk. We kunnen dus ook hulp ontvangen van mensen uit het tweede orde netwerk via de mensen die we kennen.

Eerste en Tweede orde netwerken

Het eerste orde netwerk omvat de mensen die je kent. De mensen die jij kent, kennen ook allemaal weer anderen die jij niet kent. Dat noemen we het tweede orde netwerk.

Figuur 3 - 8 Voorbeeld eerste-orde-relatie en tweede-orde-relatie

Om hulp te krijgen van deze mensen moet je de mensen die je kent vertellen waar je mee bezig bent en wat je zoekt. Ze moeten weten wat je bezig houdt en wat voor hulp je nodig hebt. Pas als anderen weten wat je zoekt, welke hulp je nodig hebt, kunnen ze je helpen met hun kennis, ervaringen of vaardigheden. En ze kunnen je helpen door je in contact te brengen met mensen die zij kennen die je verder helpen.

Nadenken over wie de mensen die jij kent, is niet eenvoudig. Het betekent namelijk dat je moet gaan nadenken waar de mensen die je kent komen, wie ze daar tegen (kunnen) komen. Hoe beter je iemand kent, hoe gemakkelijker dat is. Als je op zoek bent naar informatie of hulp dan is er vast wel iemand die je kent en die je wil en kan helpen. Om die iemand te vinden moet je goed kijken naar de mensen die je kent. Het helpt daarbij om bewust na te gaan wie de mensen zijn die zij kennen. De snelste manier om daar achter te komen is om het ze gewoon te vragen. Maar aan wie je dat gaat vragen, dat moet je dan weer zelf bedenken.

Denk eerst eens na over wie jij kent en zij kunnen kennen met een bepaald beroep of die in een gerichte sector werken waarover jij vragen hebt. De mensen die jij kent, kennen ook weer mensen. Ook deze mensen willen je soms helpen. Door de mensen in jouw netwerk gericht om hulp te vragen, kunnen zij de mensen die zij weer kennen ook weer om hulp vragen.

Door aan bekenden in jouw netwerk te vragen of ze je kunnen helpen of dat zij mensen kennen die dat kunnen kun je ook het netwerk inzetten van iedereen die je kent.

En dat zijn heel veel mensen, want ga maar eens na... als jij gemiddeld 600 mensen kent en de mensen die jij kent kennen ook 600 anderen dan heb je ineens een heel groot netwerk. Al deze mensen kunnen je helpen. Dit hangt natuurlijk wel af van hoe goed of sterk de relatie is die jij met iemand hebt (eerste orde hulp) én hoe goed de relaties zijn tussen die persoon en zijn of haar relaties.

Dus zoek je een fris antwoord op je vraag, vraag dan eens aan je vrienden of zij mensen kennen die...

In drie stappen ken je iedereen in Nederland

Misschien heb je wel eens gehoord van de *six degrees of separation*. Deze theorie stelt dat iedereen op aarde door een netwerk met zes tussenstappen of vijf tussenpersonen met elkaar is verbonden. Met andere woorden: via vijf andere mensen ben ook jij met iedereen in de wereld verbonden!

Het concept van dit netwerk met maximaal vijf tussenschakels is gebaseerd op het idee dat het aantal kenniskringen exponentieel toeneemt met het aantal schakels in de netwerketen. Ga maar na: als je zelf 600 mensen kent, en de mensen die jij kent kennen ook weer 600 mensen, en die mensen kennen ook weer 600 mensen, dan groeit het netwerk heel snel.

Binnen de landsgrenzen van Nederland is er geen sprake van vijf tussenstappen, maar van maximaal drie stappen. Als je weet wat je wilt, welke hulp je nodig hebt en wie je wilt spreken, dan is de kans dus heel groot dat de mensen die je kent iemand kennen die je zeker verder kan helpen.

Opdracht 3.3 – Welke beroepen zitten in jouw netwerk?

Docenteninstructie

Helder krijgen wat je wilt worden of wilt gaan studeren is nog niet gemakkelijk. We hebben niet altijd zicht op alle mogelijkheden voor onze studie- en beroepskeuzes. Om te ontdekken wat bij je past en om eens rond te snuffelen is het sturen in je netwerk is de verscheidenheid aan beroepen en functies dus relevant. Om variatie te kunnen vaststellen laten we leerlingen nu in beeld brengen welke mensen ze kennen en wat die doen (het actieve netwerk). Vervolgens laten we de leerlingen verschillende soorten beroepen bekijken en beoordelen of ze alsnog iemand weten te benoemen die ze kennen met een dergelijk beroep of met een bepaalde functie (het passieve of het slapend netwerk). Op die manier krijgen leerlingen inzicht in de reikwijdte van hun netwerk. Is het breed genoeg georiënteerd om van veel verschillende beroepen iets te leren en om te ontdekken of een dergelijke functie bij je past?

In de volgende opdrachten laten we de leerlingen beseffen dat hun netwerk groter en meer divers is dan ze in eerste instantie denken. Dat er dus meer hulp beschikbaar is dan ze verwachten.

Stap 1:

De leerlingen schrijven de beroepen op van mensen die ze kennen.

Als lesbrief 1 al is gedaan, kan de lijst met mensen die daar is gemaakt worden gebruikt.

Stap 2:

Geef de leerlingen een overzicht van beroepen (bv de Beroepenlijst van Beroepen in Beeld) en laat ze nagaan of ze mensen kennen met beroepen die wél op de lijst staan maar die ze nog niet hebben aangegeven.

of

Laat de leerlingen eerst voor zichzelf een lijstje maken. Zet ze dan in duo's en vervolgens in viertallen om de lijstjes met andere leerlingen te bespreken en vergelijken.

Door te horen en bespreken wat voor beroepen hun klasgenoten in hun netwerk hebben, zullen de leerlingen zelf ook nagaan of ze misschien mensen kennen met deze beroepen. Daarnaast geef je de leerlingen ook zicht op wat voor beroepen er allemaal gekend worden én welke leerling veel verschillende beroepen in zijn netwerk heeft.

Een onderlinge vergelijking, wedstrijd, tussen de leerling wie de meeste (verschillende) beroepen kent ligt op de loer. Het is geen wedstrijd wie de meeste verschillende beroepen kent. Sommige leerlingen hebben meer moeite met het opschrijven wie ze kennen dan andere leerlingen. Dat wil echter niet zeggen dat ze minder mensen met verschillende beroepen kennen, het duurt gewoon wat langer voor ze erop komen. Het geeft wel aan dat iemand minder denkt aan de mensen die worden gekend.

Een andere tussenoefening kan zijn om de leerlingen aan te laten geven in welke sector de beroepen actief zijn. Een advocaat of een jurist kan bijvoorbeeld bij een gemeente werken maar ook in de zorg- of in de bouwsector. Ga hierbij uit van de sectoren die van toepassing zijn op jullie school.

Informatie voor nabespreking

Om de opdracht na te bespreken kunnen de volgende vragen gesteld worden:

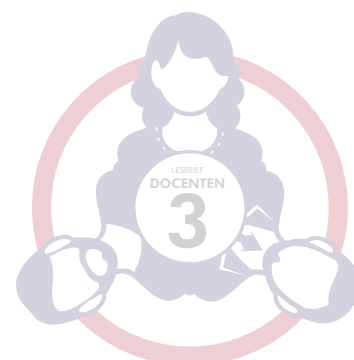
1. Welke beroepen schreef je uit je hoofd het eerste op?
2. Welke beroepen schreef je, met jouw lijstje en dat van je klasgenoten, nog meer op?
3. Hoe goed ken je de mensen van wie je nu aanvullend de beroepen opschreef?

We denken aan een beperkt aantal mensen als we op zoek zijn naar anderen om ons te helpen met onze vragen. We denken dan vooral aan de mensen met wie we regelmatig contact hebben, die we zien of spreken. Ons netwerk is in werkelijkheid veel groter en bestaat mensen aan wie simpelweg in eerste instantie niet denken.

Als je hulp zoekt is het daarom goed om stil te staan bij wie je kent en daarvan een lijstje te maken. Door dat te doen kom je er waarschijnlijk achter dat je van meer mensen hulp kunt krijgen dan je in eerste instantie dacht. En dat je van mensen die veel van elkaar verschillen hulp kunt krijgen.

Wil je je netwerk bewust gebruiken om erachter te komen waar je goed in bent, of een beroep, sector of opleiding bij je passen, dan is het handig om mensen te spreken die veel van elkaar verschillen. Met deze mensen kun je praten over wat je leuk vindt, waar je goed in bent en waar zij van vinden dat je goed in bent. Je krijgt dan van mensen met hun verschillende achtergronden, ideeën, kennis en ervaringen informatie over jezelf. **Je zult je dan beseffen dat je veel meer (verschillende) mensen kent dan je in eerste instantie denkt.**

4. Bespreek met de leerlingen waarom zij denken dat ze bepaalde beroepen (en daarmee dus mensen) waren vergeten.
5. Vraag of opmerking voor de leerling: Ga maar eens na: je spreekt waarschijnlijk niet met alle mensen die je in je telefoon hebt staan of waarmee je op Facebook vrienden bent.

Opdracht 3.4 – Wie kennen jouw verzorgers of opvoeders?

Docenteninstructie

Het netwerk dat je zelf kunt onderhouden is eindig voor wat betreft afmeting. Je kunt in de loop van je leven vele netwerkleiden aan jouw netwerk toevoegen, maar veel daarvan zullen slapende relaties zijn. Je had ooit contact, maar op dit moment niet. Niet omdat je deze mensen bewust niet wilt spreken of dat ze je niet aanspreken, maar simpelweg omdat het er niet van komt of omdat je nu andere interesses hebt en die mensen niet meer op je pad komen. Steeds meer mensen aan je netwerk toevoegen heeft dan ook niet zoveel zin. Uiteindelijk blijkt het gewoon moeilijk om goed te weten welke mensen je kent en wat ze doen. Daarom is het slim om ook je twee-orde netwerk te activeren en zo via een beperkt aantal mensen dat jij kent toegang te krijgen tot een grote groep anderen. Begin daarmee dicht bij huis, bij mensen met wie je veel tijd doorbrengt, een intensieve band onderhoudt en bij wie je vaak ook emotioneel positief bij bent betrokken. In dit voorbeeld gebruiken we de verzorgers of opvoeders van de leerlingen (het kunnen ook anderen zijn). Misschien kun je zelf een zeer goede hefboom zijn in het netwerk van jouw leerlingen door hen in contact te brengen met de mensen die jij kent. Of kunnen de leerlingen vragen stellen aan de persoon die ze in hun voorbeeld noemen.

Door de netwerken van de mensen die je kent uit te pluizen en te ontdekken, kun je ze vragen om je voor te stellen aan de gewenste nieuwe gesprekspartners en zo te ontdekken wat er in de wereld te koop is. Zo kun je met een beperkt aantal netwerkleiden toch enorm veel bereiken.

De leerlingen keken in de vorige opdrachten naar hun netwerk en welke beroepen daarin zitten. In de volgende opdracht denken leerlingen na over wie de mensen die zij kennen (misschien) kennen. Dit is een moeilijke vraag die de leerlingen helpt na te denken aan wie ze welke vraag kunnen stellen.

Wat voor vragen kun je eigenlijk allemaal stellen aan de mensen die je kent? Je kunt vragen om informatie over een bepaalde sector, beroep of opleiding. Maar je kunt ook vragen of je een keer met iemand een dag mee mag lopen? Of... *je kunt vragen of iemand je in contact kunt brengen met iemand die iets weet over...*

Aan de hand van de volgende stappen kan de oefening worden uitgevoerd.

1. Denk eens aan je verzorgers of opvoeders. Ga eens na:
  - a. Welk werk ze doen.
  - b. Welke hobby's ze hebben.
2. Denk eens aan welke mensen je verzorgers of opvoeders kennen, die jij niet kent. (Dit zijn waarschijnlijk collega's, oud klasgenoten, vrienden van sport of hobby.)
3. Kun je bedenken welke beroepen deze mensen hebben? Misschien hebben je verzorgers of opvoeders het hier wel eens over of weet je dat binnen het bedrijf waar ze werken bijvoorbeeld wel een timmerman, een dokter, een advocaat, een tandarts of een verpleegkundige werkt.
4. Welke vragen kun je zelf bedenken om over de netwerken van jouw netwerkleiden te stellen?

Schrijf de beroepen die je nu hebt bedacht op de lijst die je eerder hebt gemaakt. Via wie kun je met de mensen die dit beroep uitoefenen in contact komen?

Informatie voor nabespreking

Deze oefening helpt de leerlingen na te denken over wie mensen in hun netwerk op hun beurt kennen.

Welke mensen zitten er in het tweede orde netwerk van de leerlingen?

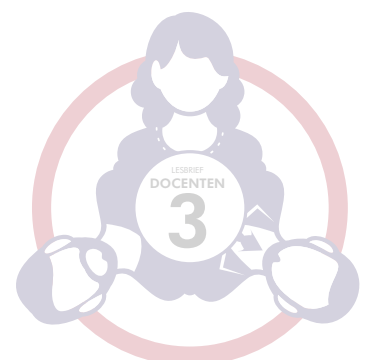
Als de mensen die wij kennen veel van onszelf verschillen, is de kans groot dat de mensen die zij kennen ook anders zijn dan wij. Met andere woorden: in het netwerk van deze persoon zitten mensen die niet op ons lijken.

De mensen die we kennen, kunnen we om hulp vragen. Zodra we dat doen gaan ze actief met ons meedenken wie zij kennen én wie zou kunnen helpen. Zo wordt de kans dat iemand kan helpen vele malen groter. Maar, om in het wilde weg de mensen die je kent om hulp te gaan vragen kost veel tijd en energie. De mensen die je antwoord geven vinden het namelijk fijn als ze een horen of hun hulp ook daadwerkelijk effectief was.

Leerlingen beseffen hierdoor dat hun netwerk groter is dan hun directe relaties én dat er meer bronnen zijn dat ze denken. Er is nog meer hulp beschikbaar!

De volgende vraag kunt u de leerlingen stellen:

- Kennen je verzorgers of opvoeders mensen met beroepen die je zelf niet kent?
- Kunnen deze mensen je helpen?

EVALUATIEFASE

Opdracht 3.5 – Met wie praat je over studie- en loopbaankeuzes?

Docenteninstructie

Er is een verschil tussen weten en doen. Overzicht hebben over jouw netwerk betekent nog niet dat je het netwerk ook daadwerkelijk inzet om te ontdekken wat er in de wereld te koop is. Deze oefening is onderdeel van deze les om te onderzoeken of en waarom jouw leerlingen wel of geen contact hebben met de mensen om hen heen. Natuurlijk binnen de context van loopbaanleren.

Netwerken is een actieve competentie waarvoor daadwerkelijk geldt dat oefening ervoor zorgt dat je jouw netwerk beter weet te benutten. De opbrengst van deze oefening is vooral te ervaren wat je wel en niet doet met jouw netwerk en voor jouw leerlingen om te ontdekken wat ze belemmert of juist stimuleert. Samen de verhalen hierover delen zorgt ervoor dat de leerlingen van elkaar leren.

In deze fase maken we de koppeling tussen de beroepen die leerlingen opschreven en met wie ze praten over studie- en loopbaankeuzes. We vragen de leerlingen met wie ze daarover praten. In de vragen komen de onderwerpen uit deze les terug. In de vorige oefeningen keken we naar de verschillende beroepen die in een netwerk zitten. Deze mensen kunnen je van alles vertellen over hun beroep, de opleiding en wat ze er (niet) leuk aan vinden. Ze kunnen waarschijnlijk ook wel vertellen waarom ze denken dat het wel of niet iets voor de leerling kan zijn.

Beantwoord de volgende vragen.

1. Met wie sprak jij de afgelopen maand over je studie- of loopbaankeuzes?
2. Hoeveel verschillen deze mensen van elkaar?
Zijn het allemaal verschillende mensen, met uiteenlopende beroepen, leeftijden en opleidingen? Lijken deze mensen veel op jouw of zijn je heel erg anders dan jij?
3. Waarom praat je juist met deze mensen over je studie- of loopbaankeuzes?
Wat kunnen ze je vertellen?
4. Met wie kun je nog meer praten over je studie- of loopbaankeuzes?
Denk ook aan de beroepen en de mensen die daarbij horen die je eerder in deze les opschreef.

Informatie voor nabespreking

Je krijgt inzicht in de gesprekspartners van je leerlingen als het gaat over hun studie- en loopbaankeuzes. En in hoeveel verschil er zit tussen deze mensen of de leerlingen nog met andere mensen willen praten.

Je kunt dat bespreken door:

- Een aantal leerlingen te vragen wat hun antwoorden waren.
- Door klassikaal de vragen door te nemen en aan één leerling een antwoord te vragen en de rest van de klas te vragen of zij dat ook zo doen. En zo niet, hoe dan zij dat dan wel?

Je kunt de vragen ook individueel bespreken in eventuele mentorgesprekken. Aan de hand van de antwoorden kun je de leerling ook helpen door deze in contact te brengen met nieuwe mensen waar ze gericht mee willen spreken.

Huiswerkopdracht

Als huiswerkopdracht kun je leerlingen vragen een klein interview met hun verzorgers of opvoeders af te nemen aan de hand van oefening 3.5. Ze kunnen dan vragen stellen als: Wie kennen jullie? Welke beroepen hebben zij? Hoe goed ken je die mensen? Wie zou ik om hulp kunnen vragen bij....? Zo leren ze in de praktijk de ervan netwerken van anderen te onderzoeken en in overweging te nemen.

Wist je dat

- We ongeveer 150 mensen actief in ons hoofd kunnen onthouden en we de rest over het hoofd zien.
- Je door lijstjes te maken van mensen die je kent, mensen die je was vergeten weer herinnert.
- Ondernemers vaak een heel groot én divers netwerk hebben.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

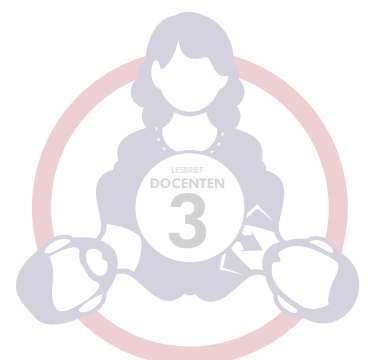
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 3

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LES 3 - JOUW DOCENT IS EEN GOUDMIJN

De beste hulp krijg je van kennissen

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer in je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

Opricht 3.1 - Verschillende mensen in je netwerk

Schrijf op het opdrachtentvel tien (verschillende) mensen uit je netwerk.

Let op: dit mogen niet alleen klasgenoten zijn.

Zoek nu naar de overeenkomsten (kenmerken) tussen deze tien verschillende mensen. Waarin zijn ze hetzelfde? Behalve dat jij ze kent, zijn er vast nog meer dingen waarin deze tien mensen op elkaar lijken.

Hier geven we voorbeelden van waar je aan kunt denken, maar verzin er ook zelf een aantal:

- hoe oud de mensen zijn:
  - 0 tot 5 jaar jonger of ouder
  - 5 tot 10 jaar ouder of jonger
  - meer dan 10 jaar verschil met jezelf
- hoe ze de mensen kennen
  - via school
  - familie
  - via hobby
  - via werk
- zijn het mannen of vrouwen

Schrijf de verschillende kenmerken van deze mensen op je opdrachtentvel.

	Naam	Leeftijd	Hoe ken je ze	m/v	...	...	...	...
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								

Hoeveel mensen kunnen we eigenlijk onthouden?

We kennen ieder gemiddeld ongeveer 600 anderen. Toch 'vergeet' je dat je zoveel mensen kent. Wetenschapper Dunbar ontdekte dat we ieder ongeveer 150 mensen 'onthouden'. Aan die mensen denken we als we iets op de radio horen, iets lezen of zien op internet en aan wie we denken als we met iemand staan te praten.

We onthouden mensen niet aan hun voor- of achternaam. We onthouden vooral hoe we ze kennen (van school, hobby of sportclub, het is familie, et cetera) en wat we van ze weten (waar ze werken, welk werk ze doen, wat ze leuk of interessant vinden).

Als jij en wij allemaal ongeveer aan maar 150 mensen die we kennen echt denken, dan moet iedereen dus moeite doen om eens goed te kijken wie er allemaal in zijn netwerk zitten. Daarom is het handig om lijstjes te maken van wie je kent én door er regelmatig naar te kijken, help je jezelf door aan iedereen te denken. De mensen die niet meteen vooraan in je geheugen stonden komen zo weer eens boven.

Niet iedereen doet dit regelmatig, dus is het belangrijk om ervoor te zorgen dat je bijhoudt door wie jij gekend moet worden. Want die ander denkt ook maar aan zijn eigen 150 anderen en niet aan iedereen die hij kent.

Van wie denk je nu en in de toekomst hulp te kunnen gebruiken voor bijvoorbeeld proefstuderen, stagelopen of andere voor jouw belangrijke zaken? In wie zijn 'persoonlijke top 150' wil jij voor (gaan) voorkomen?

Sociaal kapitaal – Wat is het en wat kun je er mee?

Met 'sociaal kapitaal' bedoelen we de hulp die je kunt krijgen van de mensen die jij kent. Iedereen heeft dus sociaal kapitaal. Jijzelf bent ook weer onderdeel van iemand anders zijn sociaal kapitaal, want jij kunt anderen hulp geven.

Je kunt de hulp die iemand kan krijgen op veel verschillende manieren uitdrukken en groeperen:

Kennis & Informatie

Doordat je mensen kent kun je meer te weten komen. Het verkrijgen van kennis en informatie gaat via de anderen die je kent vaak sneller en gericht dan wanneer je het zelf gaat opzoeken.

Figuur 3 - 1 Kennis & Informatie

Invloed

De mensen die je kent kunnen je helpen door invloed uit te oefenen. Dat kan op verschillende manieren. Je wordt voor een stage eerder aangenomen als er iemand is die positieve dingen over je zegt.

Figuur 3 - 2 Invloed

Samenwerken

We kunnen niet alles alleen. Door samen te werken met anderen versterk je elkaar. Vaak is dat heel praktisch. Je werkt bijvoorbeeld samen in projecten en dan is het wel fijn als de samenwerking soepel verloopt.

Figuur 3 - 3 Samenwerken

Toegang tot 'onbekende werelden'

De mensen die je kent kunnen je voorstellen aan anderen die zij kennen. Mensen die ergens werken of wonen waar jij nog niemand kent.

Figuur 3 - 4 Toegang tot onbekende werelden

Ambassadeur of niet?

Met wie je omgaat, word je besmet. Anderen beïnvloeden je. Dat beïnvloedt ook hoe mensen naar jou kijken. Ga je bijvoorbeeld om met jongeren die crimineel overkomen of het zijn, dan denken mensen al gauw dat jij ook crimineel bent, ook als je dat niet bent.

Figuur 3 - 5 Ambassadeur of niet

Wat voor hulp kun je krijgen?

Hulp krijgen is ook gewoon heel praktisch. Hieronder staan een aantal vragen over de soort hulp die je misschien kunt krijgen van de mensen die je kent. Geef je antwoorden .

Ken je mensen die je...

- Zomaar een som geld willen lenen (bijvoorbeeld om een scooter te kopen)?
- Een logeerplaats aanbieden als je verzorgers of opvoeders op vakantie gaan?
- Iets kunnen vertellen over werken in de zorg?
- Kunnen helpen om een vakantiebaantje of stageplaats te vinden?
- Een goede referentie kunnen geven voor een stageplaats of vervolgopleiding?

Wat heeft sociaal kapitaal met mijn studie- en loopbaankeuzes te maken? Alles!

De mensen die je kent kunnen je veel vertellen over jezelf en over opleidingen en beroepen. Ze kunnen je allerlei adviezen geven over wat zij denken dat goed voor je bent.

Het maakt niet uit of je weet wat je wilt worden of juist nog niet. Als je weet wat je wilt worden kunnen mensen vertellen of ze vinden of dat wel of niet bij je past en welke belangrijke dingen je nog moet leren. Weet je nog niet wat je wilt, dan kunnen anderen je op weg helpen om dat uit te zoeken. Je moet natuurlijk wel met anderen gaan praten...

Moet je kiezen voor een profiel, een sector of een vervolgopleiding, dan wil je vast veel dingen weten. Je vraagt je vast af wat er allemaal mogelijk is met een bepaalde opleiding, wat beroepen en opleidingen inhouden en vast nog meer over een bepaald beroep, een bepaalde sector, opleidingsmogelijkheden, studie en beroepskeuze testen.

Of je wilt met iemand praten over hoe jij je gedraagt in bepaalde situaties of bijvoorbeeld een stage die je hebt gelopen en hoe dat is gegaan.

Anderen kunnen je daarbij helpen, vaak zelfs de mensen die je al kent. Ze kunnen je ook vertellen waarin goed bent en welk beroep wel of niet bij je zou passen én waarom.

Behalve dat je mogelijk heel veel mensen kent die je kunnen helpen, gaat het er ook om hoe goed je iemand kent. Hoe beter je iemand kent, hoe gemakkelijker het is om hulp te vragen én hoe 'groter' de vraag kan zijn.

Bijvoorbeeld:

- Iemand die je goed kent zal je eerder een weekend helpen bij het klussen dan iemand die je niet zo goed kent.
- Aan iemand die je goed kent kun je eerder vragen of hij je geld kan lenen dan aan iemand die je niet zo goed kent. Andersom geldt dat ook: aan iemand die je niet goed kent kun je niet snel geld lenen en omgekeerd.

Opdracht 3.2 – Diversiteit in je netwerk

Lees eerst de verschillende voorbeelden door en beantwoord daarna de vragen.

Voorbeeld 1

Marieke is 20 jaar oud. Ze werkt al vijf jaar als verkoopster bij dezelfde boetiek en begon daar ooit met een bijbaantje. Ze heeft het niet meer zo naar haar zin en is op zoek naar ander werk of een andere werkgever.

Marieke leerde tijdens haar opleiding veel nieuwe mensen kennen. Ook na haar opleiding hield ze met hen contact. Deze mensen werken allemaal bij verschillende bedrijven: bij een bruidsmodezaak, bij het World Fashion Center, in een atelier, bij de Bijenkorf en bij een modeontwerper. Marieke heeft aan deze mensen gevraagd wat ze verder nog kan doen als ze wat anders zou willen, wat zij leuk vinden aan hun werk en of ze er een keertje een dagje 'stage' kan lopen. Hierdoor heeft Marieke een goed beeld van wat er allemaal nog meer kan met haar opleiding. Door 'stage' te lopen krijgt Marieke ook nog eens een beter idee van wat wel en niet bij haar past.

Doordat Marieke contact hield met de mensen die ze tijdens haar opleiding leerde kennen, kon ze hulp vragen aan veel verschillende mensen in vele diverse (soorten) bedrijven in de mode. En nog beter, ze kreeg veel verschillende antwoorden waar ze wat aan had.

Voorbeeld 2

De 28-jarige Maarten werkt als projectmanager bij een milieudadviesbureau. Naast zijn werk is hij actief lid van een amateur theatervereniging, zit hij in een hobbyclub dat oude auto's repareert en is hij lid van de een politieke partij in Gouda. In de theatervereniging zitten veel verschillende mensen. Er is een advocaat, een belastingadviseur, een ambtenaar van de gemeente, een dokter en een timmerman. Ook in zijn hobbyclub zitten allemaal verschillende mensen van diverse leeftijden en met allerlei beroepen. Er zijn mensen bij van zijn eigen leeftijd tot en met mensen die over de 60 jaar oud zijn. Bij de politieke partij in Gouda komt hij vooral mensen tegen die, net als hijzelf, in Utrecht wonen. Deze mensen zijn (toevallig) allemaal hoog opgeleid.

Maarten is op zoek naar een andere baan, maar hij weet niet goed wat hij wil of zoekt. Hij spreekt regelmatig met de mensen van zijn theatergroepje, hobbyclub en politieke partij over hun werk, wat ze daar leuk aan vinden én wat ze vinden waar hij goed in is.

Doordat Maarten aan zoveel verschillende mensen (in beroep, opleiding en leeftijd) informatie kan vragen (hulp) over beroepen en opleiding, krijgt hij een beter beeld wat de beroepen inhouden. Door ernaar te vragen of zo'n beroep bij hem past, krijgt hij advies van de mensen die hij kent. Maarten heeft een divers netwerk: hij kent veel verschillende mensen, van verschillende achtergronden en leeftijd.

Vragen:

1. Wie, uit de bovenstaande voorbeelden, heeft een netwerk dat goed kan helpen bij zijn vraag?
2. Waarom is dit een goed netwerk?
3. Wat kunnen mensen die een minder goed netwerk hebben doen om dat wel te (gaan) krijgen?
4. Hoe kunnen deze mensen wel worden geholpen met hun vraag?

Bij elke vraag kan iemand die jij kent jou helpen. Zo ook bij studie- en loopbaankeuzes.

5. Wat zijn, als je kijkt naar de voorbeelden, belangrijke kenmerken om hulp te krijgen bij studie-, werk-, en loopbaankeuzes?

Wie je kent, bepaalt wie je bent

Je wordt gevormd door de mensen met wie je omgaat. Normen en waarden en wat interessant of hip is 'reizen' door je netwerk. Anderen met wie je omgaat, besmetten je als het ware met hun normen, waarden, cultuur, gedrag en ideeën. Dat geldt dus ook voor de beroepen en de opleiding die je leuk vindt (of denkt te vinden).

Heb je een netwerk waarin iedereen op elkaar lijkt, een homogeen netwerk, doe je mee met wat iedereen doet. Als je geluk hebt is dat ook wat jij leuk vindt en waar je goed in bent. Je kunt je afvragen of dat ook echt zo is.

Bestaat jouw netwerk uit mensen die niet op elkaar lijken, een heterogeen netwerk, dan kom je mensen tegen die anders zijn dan jijzelf. Je komt in contact met verschillende ideeën, mogelijkheden, normen en waarden, cultuur en gedrag. Daardoor zul je jezelf sneller en meer gaan afvragen wat je van zaken vindt. Het is belangrijk om te weten dat je zelf kunt kiezen met wie je omgaat.

Om er sneller achter te komen wie je bent, wat je wilt, wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat anderen daarvan vinden, is een heterogeen of divers netwerk handiger. Zelfkennis is moeilijker te ontdekken als je alleen maar mensen tegenkomt die op jezelf lijken. Als een grote groep verschillende mensen uit jouw netwerk aangeeft dat je ergens (bijna altijd) goed in bent, dan mag je er vanuit gaan dat dit het aardig klopt. Als mensen die erg op elkaar en op jou lijken dit zeggen, kun je je afvragen of dat ook echt zo is.

Als je beter weet wat jij leuk vindt, waar jij goed in bent en wat bij jou hoort en wat jou anders maakt dan andere mensen, dan kun je (nog) beter de mensen uitzoeken die bij je passen en waar je energie van krijgt. Als je mensen kent die bij je passen, kun je jezelf weer beter verder ontwikkelen.

Als je kijkt naar je netwerk dan kun je snel zien wat voor hulp je kunt krijgen van de mensen die je kent. Hoe groter je netwerk en hoe meer de mensen daarin van elkaar verschillen, hoe groter jouw kans dat je veel verschillende soorten hulp kunt krijgen én dat je diverse antwoorden op eenzelfde vraag krijgt. Dit zorgt ervoor dat je een beter en vollediger antwoord krijgt op de vragen die je hebt.

Om te bepalen wat voor soort hulp je kunt krijgen, is het handig om te kijken naar wat voor soort beroepen de mensen in je netwerk hebben. Je kunt de mensen dan gericht vragen over hun beroep, het werken in een bepaalde sector, over opleidingen die je moet volgen, et cetera.

Opdracht 3.3 – Welke beroepen zitten in jouw netwerk?

De mensen die je kent kunnen je helpen om uit te zoeken waar je goed in bent en wat je leuk vindt. Ze kunnen je helpen om na te gaan wat je belangrijk vindt en waar je interesses liggen en als je (werk)ervaring wilt opdoen in een bepaald beroep of in een gerichte sector.

Wil je hulp en advies voor je vragen? Vertel het dan aan de mensen die je kent. Dat kan door te vragen over hun beroep of opleiding. Maar je kunt ook vertellen dat je een stageplaats zoekt. Daarbij is het handiger om eerst na te denken wat je gaat vragen voordat je iedereen van alles vraagt.

Het begint dus bij het bedenken wie je kent en wie je om hulp wilt vragen. Want... hoogstwaarschijnlijk wil iedereen je wel helpen, maar sommige mensen kunnen dat voor bepaalde onderwerpen beter dan anderen.

Heb je een idee wie je allemaal kent en wat voor beroepen zij hebben?

Schrijf hieronder de beroepen op van de mensen die je kent (en hun namen):

1	16 .....
2	17 .....
3	18 .....
4	19 .....
5	20 .....
6	21 .....
7	22 .....
8	23 .....
9	24 .....
10	25 .....
11	26 .....
12	27 .....
13	28 .....
14	29 .....
15	30 .....

Je schreef hierboven de beroepen op van de mensen die je kent.

Nu krijg je van je docent een overzicht van beroepen. Bekijk de lijst goed.

Staan er op de lijst van je docent beroepen die de mensen die jij kent wel hebben maar die je zelf nog niet had opgeschreven in jouw lijst?

Voeg deze mensen en hun beroepen dan toe aan bovenstaande lijst.

Hulp van 'ver weg': de mensen die jij kent, kennen weer anderen

De mensen die jij kent, kennen natuurlijk ook weer andere mensen. En ook al ken jij die niet, die mensen willen je soms ook helpen. Door gericht bekenden om hulp te vragen, kunnen zij de mensen die zij kennen weer vragen om jou te helpen.

De hulp die we kunnen krijgen gaat verder dan de mensen die we zelf kennen. Degenen die we zelf kennen noemen we de mensen uit het eerste orde netwerk. Deze mensen kennen weer anderen, het tweede orde netwerk. We kunnen dus ook hulp ontvangen van mensen uit het tweede orde netwerk via de mensen die we kennen.

Het eerste orde netwerk omvat de mensen die je kent. De mensen die jij kent, kennen ook allemaal weer anderen die jij niet kent. Dat noemen we het tweede orde netwerk.

Zo kun je dus niet alleen je eigen netwerk inzetten, maar ook het netwerk van de mensen die je kent. Je kunt zo via het netwerk van de mensen die je kent nog veel meer mensen bereiken met je vraag om hulp.

En dat zijn heel veel mensen, want ga maar eens na... als jij gemiddeld 600 mensen kent en de mensen die jij kent kennen ook 600 anderen dan heb je ineens een heel groot netwerk. Al deze mensen kunnen je helpen. Dit hangt natuurlijk wel af van hoe goed of sterk de relatie is die jij met iemand hebt (eerste orde hulp) én hoe goed de relaties zijn tussen die persoon en zijn of haar relaties.

Misschien heb je wel eens gehoord van de *six degrees of separation*. Deze theorie stelt dat iedereen op aarde door een netwerk met zes tussenstappen of vijf tussenpersonen met elkaar is verbonden. Met andere woorden: via vijf andere mensen ben ook jij met iedereen in de wereld verbonden!

In Nederland is er geen sprake van vijf tussenstappen, maar van maximaal drie stappen. Als je weet wat je wilt, welke hulp je nodig hebt en wie je wilt spreken, dan is de kans dus heel groot dat de mensen die je kent iemand kennen die je zeker verder kan helpen.

Opdracht 3.4 – Wie kennen jouw verzorgers of opvoeders?

Nadenken over wie de mensen in jouw netwerk kennen is niet eenvoudig. Het betekent dat je moet gaan nadenken waar ze komen en wie ze daar (kunnen) ontmoeten. Hoe beter je iemand kent, des te gemakkelijker dat is. Als je op zoek bent naar informatie of hulp dan is er vast wel iemand die je kent die je wilt of kan helpen. Is dat niet zo is, dan is er vast ook wel iemand die weer iemand kent die jou wel kan en wil helpen.

Zoek je iemand die jou kan helpen, kijk dan goed naar de mensen die je kent en ga bewust na wie zij kennen. De snelste manier om dat te weten te komen is door het ze gewoon te vragen. Maar aan wie je dat gaat vragen, dat moet je zelf bedenken.

Denk eerst eens na over wie jij kent en zij kunnen kennen met een bepaald beroep of die in een gerichte sector werken waarover jij vragen hebt.

Laten we daar eens mee oefenen:

1. Denk eens aan je verzorgers of opvoeders of aan een van je grote voorbeelden. Ga eens na:
  - a. Wat voor werk ze doen.
  - b. Welke hobby's ze hebben.
2. Denk eens aan welke mensen je verzorgers of opvoeders kennen, die jij niet kent. (Dit zijn waarschijnlijk collega's, oud klasgenoten, vrienden van sport of hobby.)
3. Kun je bedenken welke beroepen deze mensen hebben? Misschien hebben je verzorgers of opvoeders het hier wel eens over of weet je dat binnen het bedrijf waar je vader of moeder bijvoorbeeld wel een timmerman, een dokter, een advocaat, een tandarts of een verpleegkundige werkt.

4. Welke vragen kun je zelf bedenken om te stellen over de netwerken van jouw netwerkleden?

Schrijf de beroepen die je nu hebt bedacht op de lijst die je eerder hebt gemaakt.

Zet hier bij via wie je in contact kunt komen met de mensen die dit beroep uitoefenen.

Opdracht 3.5 – Met wie praat je over studie- en loopbaankeuzes?

In de vorige oefeningen keek je naar de verschillende beroepen die in je netwerk zitten. Deze mensen kunnen je van alles vertellen over hun beroep, de opleiding en wat ze er (niet) leuk aan vinden. Ze kunnen je waarschijnlijk ook wel vertellen waarom ze denken dat het wel of niet iets voor jou kan zijn. Je moet dan natuurlijk wel met ze praten.

Beantwoord de volgende vragen:

1. Met wie sprak je de afgelopen maand over je studie- of loopbaankeuzes?
2. Hoeveel verschillen deze mensen van elkaar?
Zijn het allemaal verschillende mensen, met diverse beroepen, leeftijden en opleidingen? Lijken deze mensen veel op jouw of zijn ze heel erg anders dan jij?
3. Waarom praat je juist met deze mensen over je studie- of loopbaankeuzes?
Wat kunnen ze je vertellen?
4. Met wie kun je nog meer praten over je studie- of loopbaankeuzes?
Denk ook aan de beroepen en de mensen die daar bij horen, die je eerder in deze les hebt opgeschreven.
5. Waarom praat je juist met deze mensen over je studie- of loopbaankeuzes?
Wat kunnen ze je vertellen?
6. Met wie kun je nog meer praten over je studie- of loopbaankeuzes?
Denk ook aan de beroepen en de mensen die daar bij horen, die je eerder in deze les hebt opgeschreven.

Wist je dat

- We ongeveer 150 mensen actief in ons hoofd kunnen onthouden en we de rest over het hoofd zien.
- Je door lijstjes te maken van mensen die je kent, mensen die je was vergeten weer herinnert.
- Ondernemers vaak een heel groot én divers netwerk hebben.

Begrippenlijst

Sociaal kapitaal	De hulp die je kunt verwachten van de mensen die je kent en de hulp die je kunt geven aan de mensen die je kent.
Diversiteit in een netwerk	De diversiteit van een netwerk wordt bepaald door de (hoeveelheid) verschillen tussen de mensen in dit netwerk. Hoe meer de mensen van elkaar verschillen, des te groter de diversiteit. Diversiteit kun je op veel manieren terugzien: leeftijd, opleiding, beroep, man/vrouw, interesses et cetera.
Relatiesterkte	De relaties die we met mensen hebben verschillen in sterkte. De relatiesterkte geeft aan hoe goed je iemand kent. Of je iemand een beetje, goed of heel goed kent. Hoe goed je iemand kent bepaalt voor een deel wat voor hulp je kunt verwachten.
Sector	Een bedrijfstak, zoals de gezondheidszorg, de industrie en de financiële wereld.
(Netwerk)hulpbronnen	De hulp van anderen die je tot je beschikking hebt doordat je mensen kent. Denk aan geld, talent, kennis, ervaring, vaardigheden, invloed en het netwerk van andere mensen.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

LESBRIEF 4

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 4 - DOCENTENHANDLEIDING - WITH A LITTLE HELP FROM MY FRIENDS

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Deze les: Durf te vragen

Netwerken is gebaseerd op wederkerigheid. De basis voor het ontvangen van hulp is wederzijdse betrokkenheid. In deze vierde les ontdekken de leerlingen behalve het onderhouden van contacten en het bouwen aan vertrouwen, het belangrijk is om (de juiste, heldere) vragen stellen aan het netwerk te kunnen stellen om hulp te krijgen.

Ze oefenen met het bewust uitspreken waar ze naar op zoek zijn of waaraan ze behoefte aan hebben in het kader van hun studie- en loopbaankeuzes.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Je kunt deze lesbrief inzetten als leerlingen op zoek moeten naar bijvoorbeeld stageplaatsen of snuffelstages, maar ook (ruim) voorafgaand aan hun sector- of opleidingskeuze.

Daarnaast kun je deze lesbrief inzetten voorafgaand aan het bezoeken van open dagen, snuffelstages of beroepenmarkten, dus bij activiteiten waar de leerling in contact komt met anderen en die hij leert kennen én aan hen een hulpvraag gaat stellen.

Om te oefenen met verschillende contexten is het aan te bevelen de leerlingen ook te laten oefenen in bijvoorbeeld een verjaardagsvisite.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

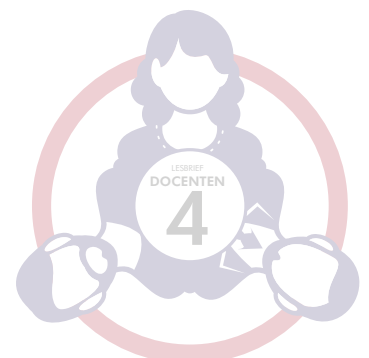
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 4 - Docentenhandleiding - With a little help from my friends.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Deze les: Durf te vragen	2
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les.....	5
Opbrengst en leerdoelen.....	6
Leerdoelen voor leerlingen.....	6
Opbrengst voor de docent	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Begrippenlijst:	7
Reflectievragen voor de docent	7
Opbouw van de les.....	8
Benodigde materialen.....	8
Voor de liefhebbers.....	9
Vier leerlingen als voorbeeld.....	10
Guhl in les 4.....	10
Bas in les 4	11
Oriëntatiefase.....	15
Theoretisch kader	15
Opdracht 4.1 – Wie help jij eerder?.....	18
Vorbereidingsfase.....	19
Theoretisch kader	19
Opdracht 4.2 – Bronnen in je netwerk.....	20
Opdracht 4.3 – Jouw hulp aan anderen.....	22
Uitvoeringsfase.....	23
Theoretisch Kader	23
Opdracht 4.4 – Iemand anders helpen	24
Opdracht 4.5 - Welke hulp kun jij gebruiken? Welke vraag heb jij?	26
Evaluatiefase.....	28
Opdracht 4.6 - Huiswerkopdracht	28
Wist je dat.....	28
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	29

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

In deze les gaan we in op *benutten*, op je laten helpen door de mensen die je kent.

Om jezelf te kunnen laten helpen door de mensen die je kent, moet je eerst zelf de drie B's van het netwerken leren: *benutten*, *bevestigen en bouwen*. In deze les gaan we in op *benutten*: hoe je om hulp kunt benutten bij de mensen die je kent.

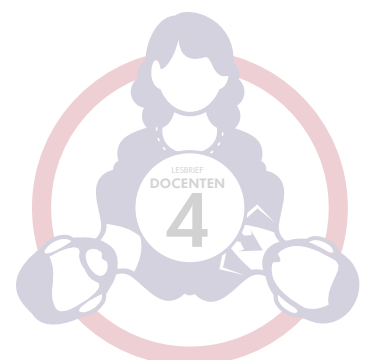
Al heb je nog zo'n groot, divers en interessant netwerk, als je de mensen die je kent niets vraagt, helpen ze je niet. In deze les worden leerlingen zich ervan bewust dat, als ze geholpen willen worden, ze uit moet spreken waar ze naar op zoek zijn en waaraan ze behoefte hebben.

Om je te kunnen laten helpen door je netwerk, moet je dus aan anderen vragen kunnen stellen. Daarvoor moeten we eerst leren om de juiste vragen te kunnen stellen. Dat vergt veel experimenteren en oefenen. Het helpt als je veel met mensen praat en vragen stelt over hun studie, loopbaan en beroep. Al doende leren we om de goede vragen te stellen en te ontdekken waarnaar we eigenlijk op zoek zijn. Bovendien kun je anderen vragen mee te denken over wat goed bij juist ons past.

Door over je ideeën met anderen te praten, ontdek je welke richting je op wilt en leer je beter benoemen wat je wilt en echt niet wilt en waar je voor staat. Daarom is het belangrijk dat we aan de mensen die we kennen duidelijk maken welke wensen en (soms heel vage) plannen we hebben. Soms heb je ideeën waarvan je niet weet hoe je ze uit moet voeren. Soms heb je inspiratie nodig omdat je zelf helemaal geen ideeën hebt. Als anderen maar weten wat er bij je speelt, dan geef je ze de kans om te reageren op de vragen waar je een antwoord op zoekt.

Jouw netwerk kan je zelfs behulpzaam zijn als je nog op zoek bent naar wat je wilt. De mensen die jou kennen kunnen daar vaak dingen over vertellen die je zelf (nog) niet herkent.

In deze les gaat het om zowel de persoonlijke vaardigheden van de leerling als om zijn netwerk en hoe hij dat inzet.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze les:

Weten de leerlingen dat ze hun netwerk moeten mobiliseren om hun doel sneller, op een leukere manier en gemakkelijker te bereiken.

Beseffen de leerlingen dat je netwerk mobiliseren betekent: je uitspreken.

Beseffen de leerlingen dat en wat ze voor iemand anders kunnen betekenen.

Kunnen de leerlingen hun (eerste en tweede orde) netwerk mobiliseren.

Kunnen leerlingen kwaliteiten van iemand anders benoemen.

Kunnen leerlingen benoemen welke hulp ze aan anderen kunnen bieden.

Kunnen leerlingen een hulpvraag formuleren.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Of leerlingen het lastig dan wel eenvoudig vinden om mensen vragen te stellen.
- Of het leerlingen lukt om 'netwerkvragen' te stellen.
- Of leerlingen extra hulp nodig hebben om netwerkvragen te bedenken.
- Of leerlingen hun netwerk onbewust al om hulp vragen.
- Welke leerlingen hulp nodig hebben met vragen stellen binnen hun netwerk.
- Wat de leerlingen via de mensen die ze kennen voor elkaar en de school kunnen betekenen.
- Welke hulpvragen leerlingen hebben.
- Welke hulp leerlingen aan anderen kunnen bieden.

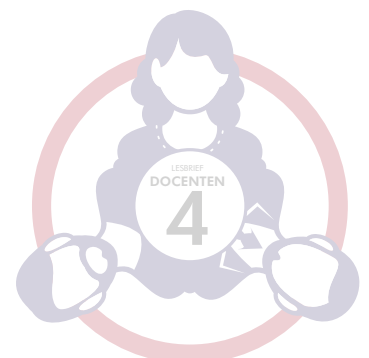
OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst:

(Netwerk)hulpbronnen	De hulp van anderen die je tot je beschikking hebt doordat je mensen kent. Denk aan geld, talent, kennis, ervaring, vaardigheden, invloed en het netwerk van andere mensen.
Netwerkhulpvraag	Een vraag die je stelt aan de mensen die je kent. Zodat zijzelf of iemand uit hun netwerk jou kan helpen deze vraag op te lossen.
Mobiliseren (van je netwerk)	Ervoor zorgen dat de mensen die je kent jou gaan helpen om een antwoord te krijgen op je vraag.
Wederkerigheid	Jij helpt mij, ik help jou. De balans tussen de hulp die we elkaar geven. Je krijgt hulp, dus je geeft hulp.
Emotionele bankrekening	Dit gaat over de hoeveelheid vertrouwen tussen twee mensen én over de hoeveelheid hulp die je aan elkaar geeft of hebt gegeven. Een emotionele bankrekening werkt als een gewone bankrekening. Door dingen te doen waardoor mensen je vertrouwen, stijgt de waarde van de emotionele bankrekening. Door veel hulp te geven, mag je in ruil hulp terug verwachten.

Reflectievragen voor de docent

- Vraag je vaak om hulp aan de mensen die je kent of zoek je liever zelf naar oplossingen?
- Op welke hulpvragen reageer je? Waar hangt dat van af?
- Gaf je wel eens een negatief antwoord op een hulpvraag van een ander? Waar lag dat aan?
- Zonder welke hulp die je van mensen kreeg zou het heden er nu heel anders uitzien?
- Wie heb je zelf recent geholpen en waarmee?
- Wat is jouw netwerkvraag?

Opbouw van de les

Algemeen

Deze lesbrief richt zich op het thema hulpbronnen, de hulp in het netwerk.

Na deze les zijn de leerlingen zich ervan bewust dat wie hulp wil ontvangen daarom moeten vragen. Er zijn verschillende manieren om naar je netwerk te kijken en om hulp te vragen.

- Oriëntatiefase:* Een netwerk is pas nuttig als je een hulpvraag stelt en je laat helpen. Het maakt veel uit hoe je die hulpvraag stelt. In opdracht 4.1 kijken we naar de verschillende manieren van hulp vragen en een hulpvraag stellen.
- Vorbereidingsfase:* Opdrachten 4.2 en 4.3 gaan over hulp geven en bieden. Die hulp kan bestaan uit iets weten, iets kunnen en/of iemand kennen. Door eerst te benoemen waar iemand anders goed in is, is het daarna eenvoudiger voor de leerlingen om voor zichzelf aan te geven wat ze voor iemand kunnen betekenen.
- Uitvoeringsfase:* Opdrachten 4.4 en 4.5 gaan over het benutten en mobiliseren van het netwerk. Hoe kun je je (eerste of tweede orde) netwerk zo inzetten dat je hulpvraag wordt beantwoord? In deze fase van de lesbrief gaan de leerlingen ook aan de slag met het formuleren van een eigen LOB hulpvraag, waarbij ze elkaar gaan helpen om de vraag scherp te krijgen.
- Huiswerk:* Het is de bedoeling dat de leerlingen aan iemand anders vragen om te beschrijven waar ze goed in zijn, bijvoorbeeld aan hun ouders, hun leidinggevende in hun bijbaan of een vriend(in). Hebben de leerlingen dit al eens gedaan, laat ze dat dan meebrengen of nog eens erbij pakken. Deden ze dit nog niet eerder, geef het dan als huiswerkvraag mee voorafgaand aan deze les. Deze opdracht is ook een eerste oefening in het aan iemand stellen van een hulpvraag!
- Opdrachten:* De leerlingen maken de opdrachten individueel of klassikaal. Sommige opdrachten worden effectiever als de leerlingen die in een groepje uitvoeren door erover te overleggen en elkaar op ideeën kunnen brengen. Per opdracht staan diverse werkvormen beschreven, zodat je deze geschikt kunt maken voor je specifieke wensen en behoeften.
- Evaluatie:* Bespreek de opdrachten die de leerlingen doen steeds kort na. Hiervoor zijn per opdracht adviezen opgenomen.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- Hulpvragen (vooraf op te zoeken of bijgesloten voorbeelden gebruiken), zie opdracht 4.1.
- Noodzakelijke voorkennis: kernbegrippen uit de lesbrief 3.

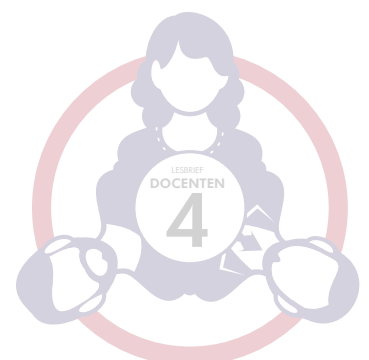
Voor de liefhebbers

Voor docenten:

Boek	Engels
Auteur:	Keith Ferrazzi
Titel:	Never eat alone
Jaar:	2004
Omschrijving:	Dit boek gaat over het opbouwen en onderhouden van duurzame relaties en contacten. De juiste basis voor het krijgen en geven van hulp en advies uit je netwerk. Een goed boek voor docenten die zich meer willen verdiepen in netwerken.
Bron Internet	http://www.bol.com/nl/p/never-eat-alone/1001004002328758/

Website	Nederlands
Titel:	Liever zwakke banden dan een sterk netwerk
Auteur:	Jos van der Lans
Jaar:	2012
Bron:	Sociale Vraagstukken
Omschrijving:	Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek van de Amerikaanse socioloog Mark S. Granovetter. Zijn onderzoek uit 1973 is nog altijd zeer relevant. Dit artikel benadrukt het belang van zwakke relaties in ieders netwerk. Uit dit onderzoek bleek dat 80% van de mensen een nieuwe baan vindt via niet-formele kanalen (dus niet via bijvoorbeeld vacatures of werving bureaus). 55% van de mensen die via anderen een baan vond, gaven aan de relatie die daarmee hielp minder goed te kennen en minder vaak te ontmoeten. Slechts 17% van de mensen die via anderen een baan vindt, heeft dat te danken aan zijn sterke relaties (familie en goede vrienden) Granovetter vraagt zich dan ook af of je het nabije sociale netwerk van mensen moet willen versterken? De Wet van Granovetter gaat over het stimuleren van zwakke verbindingen.
Bron internet:	http://www.socialevraagstukken.nl/site/2012/04/20/liever-zwakke-banden-dan-een-sterk-netwerk/

Artikel:	Engels
Auteur:	Mark S. Granovetter
Titel:	The Strength of Weak Ties
Jaar:	1973
Bron:	American Journal of Sociology, Volume 78, Issue 6 (May, 1973), 1360-1380
Omschrijving:	The Strength of Weak Ties is een <i>paper</i> (22 pag.) geschreven door Granovetter Het artikel is meer dan 27.000 keer benoemd in andere publicatie en is hierdoor zeer invloedrijk binnen de sociologie. Er wordt verklaard dat weak ties kunnen worden gebruikt, in bijvoorbeeld marketing, informatica of politiek, voor het bereiken van doelgroepen die niet toegankelijk zijn via strong ties.
Bron Internet	http://www.immorlica.com/socNet/granstrengthweakties.pdf

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	Norton Sociology
Titel:	The Strength of Weak Ties
Verteller:	Dalton Conley
Jaar:	2013
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dalton legt uit dat de mensen die wij het minst goed kennen ons meer mogelijkheden en kansen bieden.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=-Bm93gN1zJg
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Filmpje	Engels
Kanaal:	Jacob Morgan
Titel:	The Importance of Weak Ties (Not Strong Ties) in the Workplace
Jaar:	2014
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Deze video benadrukt het voordeel van the weak ties in zakelijke relaties.
Bron Internet	https://www.youtube.com/watch?v=w7AzRVxhEXA
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Guhl in les 4

Guhl gaat, na een tip van één van haar docenten, in gesprek met de mensen die ze kent. Haar twijfels over het overnemen van de bloemenwinkel zitten haar dwars. Ze praat hier met veel mensen over en vraagt hen of en waarom zij vinden of ze het wel of niet moet doen.

Het is handig voor je studie- en loopbaankeuzes als je veel mensen kent die veel van elkaar verschillen. Je moet dan wel met ze praten en vragen stellen. Ze vertellen wat je bezig houdt en waar je naar op zoek bent. Het helpt daarbij om nieuwsgierig te zijn en vragen te stellen.

De mensen met wie Guhl praat, vertellen haar wat ze van haar en haar talenten vinden. Guhl ontdekt dat ze nu veel meer over zichzelf aan de weet komt. Doordat Guhl over het aanbod van een eigen bloemenwinkel praat, leert ze in de gesprekken wat ze er wel een niet leuk aan vindt.

Eigenlijk laten de moeder van Esther, Mark, en Tante Jo haar met meer vragen achter dan met de vraag over de bloemenwinkel waarmee ze binnen kwam.

Guhl vertelt dit in de gesprekken die ze heeft. De mensen bij wie Guhl dit aangeeft, geven haar tips om antwoorden te vinden. Zo zegt de moeder van Esther dat Guhl naar een bijeenkomst moet gaan waar veel ondernemers komen. Ze kan zo in contact komen met andere (kleine) ondernemers. Door met die mensen te praten kan ze er achter komen waarom anderen ondernemen, wat ze er wel en niet leuk aan vinden en wat je er voor moet kunnen en waar je tegen moet kunnen.

Tante Jo stelt Guhl voor aan haar kleinzoon Jan Willem. Hij is directeur van een windmolenpark. Jan Willem vindt Guhl een leuke meid en vindt het erg fijn dat ze zijn oma helpt zonder dat ze daar iets voor terug wil hebben. Jan Willem wil graag iets terug doen, maar weet nog niet hoe. Ze hebben wel veel leuke gesprekken.

Guhl krijgt van de mensen die ze spreekt veel nieuwe ideeën aangereikt. De mensen aan wie ze is voorgesteld brengen haar op nieuwe ideeën en geven (deels) antwoord op de vragen die ze heeft of helpen haar een stapje verder.

Guhl ontmoet zo veel nieuwe mensen die ze nog niet kende. En dat alles doordat ze aan anderen vertelde wat haar bezig houdt.

Zonder dat Guhl het beseft heeft ze het netwerk van de mensen die ze kent voor zich laten werken. Ze maakt gebruik het tweede orde netwerk. Ze wordt door de mensen die ze kent voorgesteld aan mensen die ze nog niet kent.

Door te praten over wat haar bezig houdt, door advies te vragen over wat ze nu moet en om hulp vraagt aan de mensen die haar kunnen helpen, gaan de mensen die Guhl kent voor haar werken en met haar meedenken.

Guhl is haar netwerk aan het mobiliseren en uitbreiden. Ze benut haar netwerk.

Bas in les 4

Bas draagt graag T-shirts. Op zijn werk kleedt hij zich altijd snel om. Op een dag heeft hij een T-Shirt aan met een opdruk van een *game* uit 1998. Hij kreeg het T-shirt toen hij vorig jaar met zijn vader een grote beurs voor computerspellen in Amsterdam bezocht. Op die beurs kocht hij vooral veel nieuwe spellen en *controllers* en sprak verder niet met de andere liefhebbers van computerspellen.

Zijn baas Richard ziet vlak voordat hij naar huis gaat het T-shirt van Bas en vertelt dat die beurs over twee weken weer wordt gehouden en dat hij erheen gaat. Bas en Richard raken in gesprek over de gamebeurs en over computerspellen.

Richard vertelt dat hij het vooral heel leuk vindt om op de beurs nieuwe mensen te ontmoeten. Zo ontmoette hij vorig jaar mensen die hem veel tips gaven over nieuwe *tricks* en over de ontwikkelingen van spellen. Hij vertelt ook dat hij een keer sprak met een van de bedenkers en programmeurs van een beroemd spel.

Bas is heel verbaasd dat Richard van computerspellen houdt en er veel van blijkt te weten én zelfs makers van spellen heeft ontmoet. Dat had hij niet achter Richard gezocht.

Bas beseft door het leuke gesprek met Richard dat hij daardoor nu ineens meer over hem weet.

Later brengt zijn mentor Bas op het idee om mensen te leren kennen die al werken in de gaming industrie en ze te vragen naar hun opleidingen en beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen. Zijn mentor helpt hem om te bedenken waar hij mensen kan ontmoeten die in de gaming industrie werken. Bas zegt dat hij naar de beurs wil gaan.

Twee weken later gaat Bas samen met zijn neef David naar de beurs. Doordat ze samen gaan, voelt Bas zich meer op zijn gemak. David en Bas doen op de beurs mee aan een gaming competitie en worden tweede. In zijn enthousiasme vergeet Bas met mensen te praten. Maar de prijs die ze winnen is een bezoek aan de ontwikkelaars van het spel bij GamesINC. Door het gesprek met zijn mentor weet Bas dat hij mensen moet leren kennen die iets kunnen vertellen over werken in de gaming industrie en dat hij daar zelf werk van moet maken. Zijn baas bracht hem op het idee om op de beurs nieuwe mensen te leren kennen, maar dat vergat Bas is zijn enthousiasme.

Bas merkt dat vragen stellen helpt. Het geeft hem veel informatie. Hij vindt het nog wel lastig en weet zichzelf eigenlijk nog niet zo goed een houding te geven. Hij weet ook niet goed wat hij moet doen als hij contact heeft gehad met iemand.

Netwerkprofiel Guhl

Guhl is 16 jaar oud. Een bescheiden en wat verlegen scholiere, die in de dingen die ze doet erg ondernemend is. Ze houdt wel van aanpakken. Haar ouders, van allochtone afkomst, zijn wat teruggetrokken.

De ouders van Guhl hebben een MBO-opleiding. Haar vader is bakker en haar moeder helpt in de winkel. Naast haar ouders kent Guhl niet heel veel andere mensen. Ze is ijverig en ze besteedt veel tijd aan school, waar ze erg haar best doet. Ze heeft natuurlijk haar vriendinnen van school, Esther en Patricia.

Ze ontmoette de eigenaar van de bloemenwinkel, Erwin, in de winkel van haar vader. Ze raakten aan de praat en daardoor kreeg ze een baantje in de bloemenwinkel. Erwin is hoog opgeleid en bijna 50 jaar oud. Hij studeerde af als bodemdeskundige aan de landbouwuniversiteit. Hij is nu drie jaar eigenaar van drie bloemenwinkels, die hij overnam nadat zijn vader vier jaar geleden overleed.

Guhl werkt al een aantal jaren in de bloemenwinkel. Dat doet ze erg goed. Eigenaar Erwin ziet dat ze potentie heeft. Op een gegeven moment vraagt hij aan Guhl of ze een MBO-opleiding gaat volgen en misschien één van de franchise winkels wil gaan leiden. Guhl is verbaasd en verrast. Ze heeft eigenlijk nog nooit nagedacht over wat ze wil gaan doen na het voortgezet onderwijs. Ondanks dat ze verlegen is, heeft ze wel al ideeën hoe dingen beter kunnen in de bloemenwinkel.

Guhl praat met haar ouders over wat de eigenaar van de bloemenwinkel haar vroeg. Zij vinden een eigen bloemenwinkel voor haar een fantastisch plan. Ze zien een mooie toekomst als eigenaar van een winkel wel zitten voor hun dochter.

Daarnaast gaat Guhl veel om met tante Jo, de buurvrouw van een paar huizen verderop, voor wie ze af en toe boodschappen doet. Tante Jo is bijna 80 jaar oud. Guhl weet eigenlijk niet zo veel van haar. Wat niemand in de straat weet, is dat Tante Jo samen met haar man eigenaar was van een grote scheepswerf. Het valt Guhl wel op dat er veel tekeningen en foto's van schepen in haar huis hangen.

Guhl kent ook Mark. Hij is begin 30 jaar oud en is HBO-docent Marketing aan de opleiding Management Economie en Recht. Mark leest veel en is vrijwilliger in een kleine bioscoop, waar ze veel alternatieve films draaien. Mark nodigt Guhl en haar vriendinnen vaak uit voor de film. Guhl kent Mark uit de straat, hij is ook een buurman. Ze spreken elkaar af en toe bij de bushalte.

Guhl kan eigenlijk veel meer dan ze denkt. Een aantal docenten zien dat en vertellen dat tegen haar. Eigenlijk krijgt ze zulke opmerkingen niet van anderen. Guhl voelt weinig voor haar school en de leraren die daar werken. Ze praat ook niet veel met ze. Ze weet eigenlijk niet zo goed wat ze wil en daar praat ze met anderen weinig over.

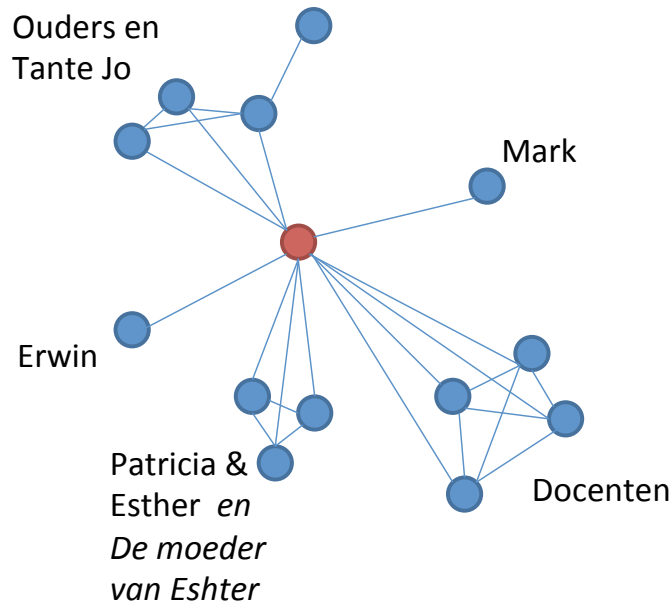
Guhl wordt, na een feestje bij haar goede vriendin Esther, thuisgebracht door de moeder van Esther. Die moeder is commercieel manager bij Vodafone. Guhl vertelt haar vriendinnen tijdens de autorit over het aanbod dat ze kreeg om na haar MBO-opleiding de bloemenwinkel te gaan leiden. De moeder van Esther zegt dat ze het een mooi aanbod vindt, maar dat Guhl dit niet moet doen. Ze vindt dat Guhl veel meer in haar mars heeft.

De moeder van Esther zegt dat ze beter eerst verder moet kijken naar de vervolgoopleidingen die er allemaal zijn. En dat ze eerst moet gaan ontdekken wat ze leuk vindt. Ze krijgt de tip om een vervolgoopleiding in de richting van Commerciële Economie te kiezen.

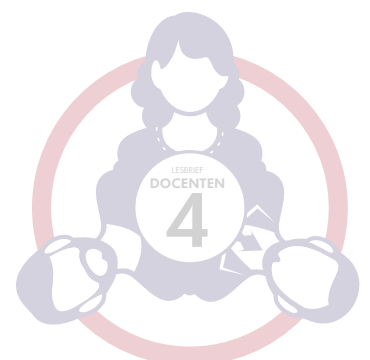
De mensen die Guhl kent, kennen elkaar (bijna) niet. Haar vriendinnen kennen elkaar. Haar ouders kennen Erwin. Haar moeder kent Tante Jo ook, maar niet goed. Tante Jo was een klant in de winkel en nu doet Guhl de boodschappen voor haar. Guhl moet mensen leren kennen die haar kunnen helpen om uit te vinden wat ze leuk vindt en waar ze goed in is. Ze moet met de mensen die ze kent gaan praten over wat haar bezig houdt.

De netwerkwerktekening van Guhl ziet er zo uit:

Guhl is de rode stip. De blauwe stippen zijn de mensen die ze kent. De lijntjes geven aan wie daarvan elkaar kennen.

Figuur 4 - 1 Het netwerk van Guhl

Netwerkprofiel Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

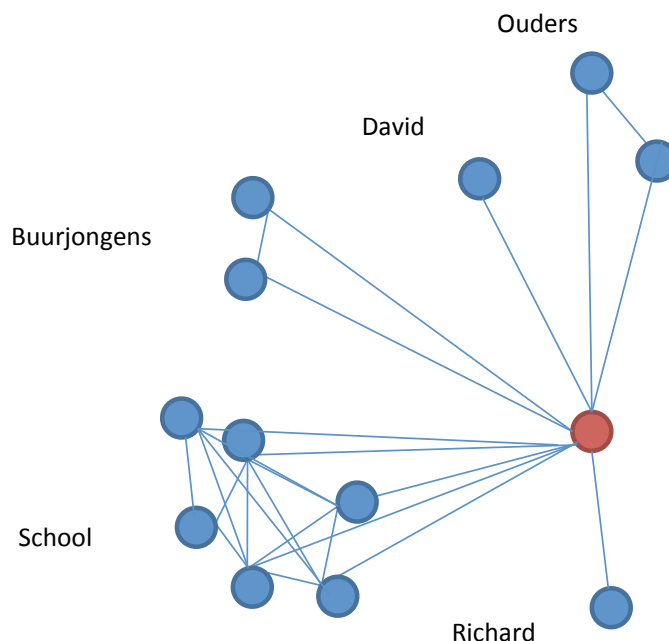
Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen. Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 4 - 2 Het netwerk van Bas

Netwerkbrenghst voor Guhl

Door de verschillende gesprekken die Guhl voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Ze het interessant vindt hoe mensen zelf een bedrijf opbouwen en leiden.
- Dat ingaan op het aanbod om filiaalmanager te worden misschien te gemakkelijk is.
- Dat ze graag verder wil leren in een vervolopleiding.
- Dat ze via mensen anderen met nieuwe ideeën leert kennen en ze beseft dat het tweede orde netwerk heel handig is.
- Dat ze veel verschillende mensen kent.
- Dat op de plekken waar je komt, je verschillende mensen leert kennen.
- Dat op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Dat als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkbrenghst voor Bas

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIEFASE

Theoretisch kader

We krijgen vaak ongemerkt hulp van de mensen die we kennen. Hulp zoals een luisterend oor vinden, een goed gesprek hebben, hulp bij je huiswerk krijgen of het vinden van een stageplaats of baan. Andere voorbeelden van 'onzichtbare' hulp zijn de dingen waar je ouders voor zorgen.

We vinden het vaak lastig of moeilijk om anderen iets voor onszelf te vragen. Gek genoeg is dat helemaal niet nodig. Veel mensen vinden het juist helemaal niet vervelend als je ze om hulp of advies vraagt. Het tegenovergestelde is vaak waar. We zien een vraag om hulp of advies juist als een erkenning van wat we kunnen en kennen, we helpen anderen daarom juist graag.

Zodra je beseft dat 'hulp of advies vragen te maken heeft met bevestigen dat iemand ergens goed in is of ergens veel van weet', wordt het leven een stuk eenvoudiger.

Maar, voor wat hoort wat. Je kunt niet alleen maar aan anderen vragen zonder zelf iets terug te geven. Je kunt ook zelf iets betekenen voor anderen, zelfs meer dan je denkt! Bijvoorbeeld omdat je ergens veel vanaf weet of dat je iemand anders kent waarmee je anderen in contact kunt brengen. Het is vaak gemakkelijk als je eerst iets doet voor een ander om daarna die ander om iets terug te vragen.

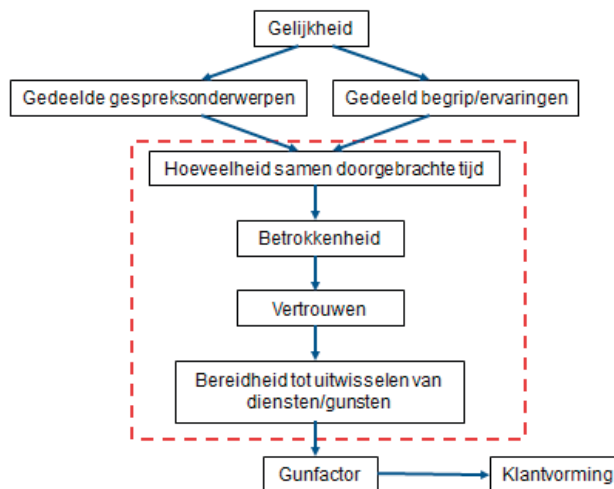
Of je de hulp ook krijgt hangt voor een groot deel af van een onderstaande factoren:

- De gunfactor – is er vertrouwen en vinden we elkaar leuk.
- De mate van wederkerigheid in een relatie – we willen ruilen.
- De manier waarop de hulpvraag wordt gesteld – hoe concreter hoe beter.

De gunfactor

Of we mensen willen helpen hangt af van hoeveel we iemand vertrouwen. Vertrouwen ontstaat door wederzijdse betrokkenheid. Die betrokkenheid ontstaat als we tijd met elkaar doorbrengen. Daardoor delen we ervaringen en ontstaat begrip. In de tijd die we met elkaar doorbrengen, zijn we op zoek naar én ontstaan gedeelde gespreksonderwerpen en ervaringen.

Hoe meer we de mensen vertrouwen, des te groter de kans is dat we de mensen die ons iets vragen ook echt willen helpen. Dat werkt ook andersom. Hoe meer de mensen jou vertrouwen, des te sneller jij wordt geholpen.

Figuur 4 - 3 De gunfactor

Wederkerigheid

De allerbelangrijkste basisregel achter de relaties die we met anderen hebben, is dat we eerlijk willen ruilen. Dit noemen we de 'wet van de wederkerigheid' (reciprociteit). Op de lange termijn is het voor iedereen duidelijk dat we ons aan de regel 'voor wat hoort wat' houden. Maar ook in contact met mensen die we net hebben ontmoet, houden we ons aan deze regel. Ons allerbelangrijkste ruilmiddel is namelijk *aandacht*.

Mensen die elkaar goed kennen, bijvoorbeeld familieleden en goede vrienden, helpen elkaar vaak vanzelfsprekend. Mensen die elkaar minder goed kennen, zoals burens, de meeste collega's en minder goede vrienden gunnen elkaar niet zomaar van alles. Er is minder vertrouwen. Er is dan meer sprake van een 'stand' die wordt bijgehouden over wie welke hulp gaf. Noem het een emotionele bankrekening.

De manier waarop je de hulpvraag stelt: hoe concreter, hoe beter

De manier waarop we iemand om hulp vragen bepaalt in grote mate of we de hulp ook krijgen. Ga maar eens na: iemand wil jou graag helpen omdat hij je goed kent, jullie elkaar vertrouwen en jullie elkaar vaker helpen. Maar kun je hem niet goed vertellen waar je hulp bij nodig hebt, dan wordt het voor de ander lastig om je te helpen. Er zijn een aantal basisregels om een hulpvraag te kunnen stellen:

- Hoe gericht en persoonlijker de vraag, hoe beter.
- Hoe concreter en specifieker de hulpvraag is, hoe beter: is het duidelijk wat de ander bedoelt? Bij een vage hulpvraag haken veel mensen (direct) af, omdat ze niet begrijpen wat de ander precies wil.
- Hoeveel werk het is of hoeveel tijd het kost om de ander te helpen. Een uurtje meehelpen met een muur verven is gemakkelijker toe te zeggen dan een heel weekend meehelpen met klussen. *Of één keer advies geven over studie- en loopbaankeuze (of een kwaliteiten of motievenreflectiegesprek) is gemakkelijker en laagdrempeliger dan een verzoek om dit elke maand met iemand te doen.*
- Wederkerigheid, dus als je de ander eerder hielp, dan is hij eerder geneigd jou te helpen dan wanneer dit niet het geval is.
- Het maakt uit hoe dicht iemand bij je staat of hoe goed je iemand kent: een goede vriendin helpt je eerder dan een kennis die je lang niet hebt gezien en gesproken. De grootte van de vraag hangt sterk af van de sterkte van de relatie. Hoe groter de 'investering' die de ander moet doen, hoe belangrijker het is dat je de ander goed kent.

Wie dus regelmatig iets voor een ander doet en met anderen contact heeft, bouwt contacten op die er uiteindelijk toe leiden dat we van de mensen die we 'kennen' iets mogen vragen zonder direct iets terug te hoeven doen.

Bijvoorbeeld:

- Iemand die je goed kent zal jou eerder een weekend komen helpen bij het klussen dan iemand die je niet zo goed kent.
- Iemand die je goed kent zal je eerder vragen of hij aan jou geld kan lenen dan iemand die je niet zo goed kent. En andersom geldt dat ook: iemand die je niet goed kent zal je niet snel geld lenen. Iemand die je heel goed wel.

Maar... iemand die je goed kent, lijkt waarschijnlijk ook veel op jezelf. Het is dus ook belangrijk om contact te hebben met mensen die minder op jezelf lijken. Juist deze mensen kunnen je voorzien van nieuwe informatie, inzichten en ideeën.

Opdracht 4.1 – Wie help jij eerder?

Docenteninstructie

Alleen een netwerk hebben zorgt niet dat je bereikt wat je graag wilt. Natuurlijk liggen er een aantal zaken binnen je eigen invloedssfeer en heb je niet voor alles anderen nodig. Toch zorgt jouw netwerk ervoor dat je meer voor elkaar kunt krijgen en dat je dat alleen zou kunnen. Deze oefening gaat over de randvoorwaarden om te organiseren dat je die hulp, die potentieel in jouw netwerk aanwezig is, ook kunt aanspreken en benutten. Hoe zorg je dat de waarde die jouw netwerk heeft daadwerkelijk voor jouw vragen, wensen en verlangens, gaat renderen? Daarbij zijn twee variabelen belangrijk. Kun gericht en met heldere doelstellingen formuleren wat je zoekt, wilt bereiken, wilt meemaken, en wilt doen? Weet je zeker dat de mensen om je heen je ook daadwerkelijk willen helpen? Heb je dus wel voldoende geïnvesteerd in jouw netwerkleden zodat ze nu ook wat voor jou willen doen? De wet van wederkerigheid leert ons dat vrijelijk geven ook zorgt dat je uiteindelijk wat kunt ontvangen. Dit is een bewustwordingsoefening zodat de leerlingen voor zichzelf kunnen nagaan hoe hulp vragen (ben ik helder genoeg) en hulp krijgen (ik oogst wat ik zaai) bij hen werkt. Wat kunnen ze aanpassen om meer rendement te maken in hun netwerk?

Iedereen wordt wel eens door iemand benaderd om te helpen. Het maakt veel uit hoe iemand hulp vraagt. Deze opdracht maakt leerlingen ervan bewust dat ze zonder goede hulpvraag de kans op succes (hulp) niet zo groot is. De leerlingen kunnen deze opdracht klassikaal, in groepjes of individueel uitvoeren.

In de lesbrief voor de leerlingen zitten 3 situaties met hulpvragen. Laat de leerlingen aangeven op welke oproep ze eerder in zouden gaan en waarom.

Schrijf daarna op het bord welke redenen de leerlingen aangeven waarom ze wel of niet hulp zouden geven. Aan het eind van deze opdracht staat er vervolgens een lijstje met (een aantal) criteria die van belang zijn bij het stellen van een hulpvraag, zoals:

- Of iemand persoonlijk wordt aangesproken of te algemeen.
- Wederkerigheid. Heb je ook al iets voor de ander gedaan (of heb je de ander in de toekomst wellicht zelf nog nodig)? Dan is je neiging groter om iets voor hem te doen.
- Hoe dicht staat iemand bij je en hoe goed ken je iemand? Een goede vriendin help je eerder dan een vage kennis.
- Hoe concreet of specifiek is de hulpvraag? Is het duidelijk wat de ander bedoelt? Bij een vage hulpvraag haken veel mensen (direct) af, omdat ze niet begrijpen wat de ander precies wil.
- Hoeveel werk het is of hoeveel tijd kost het om de ander te helpen? Een uurtje meehelpen met een muur verven is makkelijker toe te zeggen dan een heel weekend meehelpen met klussen.

Neem hier ongeveer tien minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking.

Waarop te letten en welke resultaten zie je na deze opdracht?

Loop in de nabespreking de opgeschreven criteria nog een keer door en vraag aan de leerlingen om dit voor zichzelf, als samenvatting, op het antwoordvel te schrijven.

Vraag de leerlingen wat zij geleerd hebben van deze opdracht? Wat gaan ze anders doen om (nog) vaker hulp te krijgen?

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Sociaal kapitaal en hulpbronnen

Als we in onze cultuur over ‘kapitaal’ spreken, dan bedoelen we meestal materiële of financiële zaken. Iemand bezit *kapitaal* als hij met flink wat geld op de bank of investeringen in onroerend goed, antiek of aandelen heeft.

We kunnen ‘kapitaal’ zien als een overkoepelende term voor ‘middelen die ingezet zouden kunnen worden om doelen te bereiken’. Dan gaat het om meer dan alleen geld. Naast financieel kapitaal onderscheiden we ook politiek, menselijk en cultureel kapitaal.

‘Politiek kapitaal’ kunnen we zien als de macht, invloed en prestige waarin we in de loop der jaren kunnen investeren door onze positie (vaak door het beroep dat we uitoefenen) in de maatschappij. Vanuit die positie krijgen we dingen gedaan (rendement). Je hebt bijvoorbeeld als bestuurder van een organisatie meer invloed dan als medewerker van de postkamer.

Bekender is het idee dat de investeringen die we in onszelf doen leiden tot het vormen van *human capital*. Dat menselijk kapitaal komt tot uiting in de kennis, vaardigheden en ervaring die we kunnen inzetten.

Dan onderscheiden we nog een vorm van kapitaal: ‘cultureel kapitaal’. Iedere cultuur kent zijn eigen symboliek en verzameling praktijkwaarden over relevante omgangsvormen, gedragingen, normen, geschiedkundige en andere culturele feiten die mensen zich eigen moeten maken. In de praktijk zijn dit zowel de ‘smeermiddelen’ van onze samenleving als ook dat we ons daarmee van elkaar kunnen onderscheiden. Zo is het nuttig om bij een chique diner te weten waarvoor alle bestek dient en dat je je neus niet snuit aan het tafellaken, is het handig als je weet wie Charlie Chaplin men daarover spreekt en dat je weet dat ‘9/11’ (*nine/eleven*) geen telefoonnummer is.

Al deze vormen van kapitaal zijn soorten middelen die we ‘**persoonlijke hulpbronnen**’ kunnen noemen die we zelf beheren.

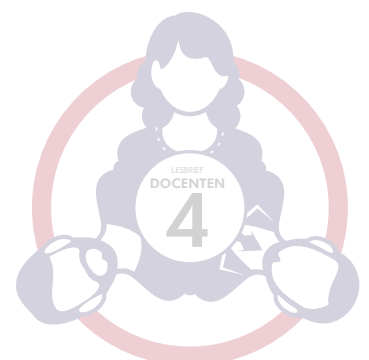
Als het gaat om netwerken als activiteit, ervaren we snel de opbrengsten van het menselijk, politiek, cultureel en soms ook financieel kapitaal waarin we investeren. Opleiding, sociale vaardigheden, positie en rang, kennis van etiquette en algemene ontwikkeling spelen een duidelijke rol in het onderhouden en benutten van relaties.

Alle mensen in ons netwerk hebben hun eigen financieel, politiek, menselijk en cultureel kapitaal. Samen vormen zij een grote hulpbron, ook wel **sociale hulpbronnen** of **sociaal kapitaal** genoemd. We mogen daar een beroep op doen als we met deze mensen een fijne relatie hebben. Dit vormt dus eigenlijk een geweldige spaarrekening. De kans is groot dat het antwoord op een (moeilijke) vraag is te vinden bij de mensen die we kennen. Zelf een oplossing uitwerken of die oplossing kopen, kost daarom vaak meer in tijd, geld en moeite.

Afhankelijk van de hulpbronnen waar de leerlingen toegang toe hebben, kunnen ze sneller en gemakkelijker antwoord vinden op de vragen die ze hebben.

Figuur 4 - 4 Kapitaal

Opdracht 4.2 – Bronnen in je netwerk

Docenteninstructie

Ieders netwerk vertegenwoordigt waarde. De mensen die je kent hebben kennis, kennissen, talenten en vaardigheden, geld en invloed. Bij loopbaansturing gaat het vooral om mensen die je kunnen helpen om iets te leren waar je benieuwd naar bent. Om te oefenen met iets waar je goed in wilt worden en om uit te proberen wat bij je past of om te laten zien wat je kunt. Maar niet iedereen in jouw netwerk heeft dit soort mogelijkheden. Het is relevant om te ontdekken wie welke hulpbronnen bezit zodat je keuzes kunt maken in wie je investeert.

Tijd is een eindige bron. Je kunt niet met iedereen elke week koffiedrinken of een hele middag sporten. Wie je welke aandacht geeft en aan wie je tijd spendeert, is een belangrijke keuze. Zeker omdat je weet dat investeren ook opbrengst oplevert, namelijk allerlei soorten hulp om te komen tot een vervolgstudie, een stageplaats of zelfs een baan. Door nu goed in beeld te brengen wat jouw netwerkleden aan hulp kunnen bieden, heb je een overzicht van wat je hebt en van wat er nog ontbreekt.

Daardoor kun je ook kiezen welke nieuwe mensen je nog wilt leren kennen om minimaal voor de volgende onderwerpen netwerkleden aan je te binden:

- Iets leren waar ik nieuwsgierig naar ben.
- Oefenen met waar ik goed in wil worden.
- Uitproberen of iets bij me past.
- Informatie krijgen over dat wat ik graag wil weten.
- Laten zien wat ik kan.
- Voorbeelden zien en ervaren van anderen.

Iedereen kan van waarde zijn voor iemand anders. Je moet het alleen even (willen) zien. Het gaat hier om drie zaken: wat weet iemand, wat kan iemand en wie kent iemand. Deze opdracht helpt de leerlingen om anders (of bewuster) naar hun netwerk te kijken. Dus niet alleen vanuit ‘wie ken ik’ of ‘wie vind ik aardig’, maar bijvoorbeeld ook kijken naar de kennis of relaties van de ander. Mensen in het netwerk kunnen op verschillende manier van waarde zijn. De leerlingen gaan de mensen in hun netwerk beschouwen als ‘bron’ (van informatie, kunde of relaties).

Deze opdracht maken de leerlingen individueel of in groepjes. Eventueel kun je ter inspiratie en als introductie eerst één of meerdere voorbeelden van een enkele leerling klassikaal bespreken.

Stap 1a – Klassikale bespreking

Leg, aan de hand van het theoretisch kader, uit wat wordt bedoeld met ‘hulpbronnen’. Bespreek hoe je kunt kijken naar de mensen die je kent, lettend op wat de mensen die je kent: kunnen, weten, wie ze kennen.

Laat de leerlingen denken aan over één of twee mensen die ze kennen en vraag een aantal leerlingen met een voorbeeld te komen: “Ik heb een broer die..., hij kan mensen helpen met...”

Stap 1b – Individuele opdracht

1. De leerlingen nemen minimaal vijf willekeurige personen uit hun netwerk in gedachte.
2. Per persoon geven ze aan met wie de ander, die ze in gedachten hebben, iemand anders of henzelf zou kunnen helpen omdat hij iets (specifiek) weet of dat die persoon mensen kent die... (iets weten, iets kunnen of iemand kennen).

In de lesbrief voor de leerlingen staan de volgende voorbeelden:

- Je klasgenoot Maryam zit bij een tennisvereniging. Je weet dat haar tennisleraar ook werkt als zelfstandig fysiotherapeut.
  - Maryam kan hem vragen meer over zijn beroep te vertellen. Hij zou ook anderen kunnen helpen die vragen hebben over zijn vak. Hij kan haar ook voorstellen aan een collega-fysiotherapeut.
- Je vriend Cem kan heel goed nieuwe contacten leggen. Op een feestje stapt hij zo op een vreemde af en knoopt een gesprek aan.
  - Cem heeft vaardigheden waardoor hij snel en gemakkelijk contact maakt met mensen die hij nog niet (goed) kent. Dit is handig voor hemzelf, maar Cem kan daarmee ook iemand helpen die dat zelf niet goed durft. Bijvoorbeeld door zelf het eerste contact met de onbekende te leggen en daarna iemand anders aan hem voor te stellen.
- Merel haar vader is directeur van een schoenenfabriek. Hij kent ontzettend veel mensen.
  - Merel kan haar vader 'benutten' om in contact te komen met andere mensen.
- Eén van je klasgenoten heeft een oudere broer die Tim heet. Tim werkt als rechter en weet veel van de rechtspraak in Nederland en kent veel mensen.
  - Tim kan andere mensen helpen als zij iets willen weten over het werk van een rechter of het werk van de politie of van een advocaat. Hij kan ook anderen helpen door ze in contact te brengen met de mensen die hij kent.

Neem hier ongeveer 20 minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking

Besprek de opdracht klassikaal kort na en laat de leerlingen zoveel mogelijk verschillende voorbeelden geven van hoe iemand een ander kan helpen. Besprek wat iemand weet, wat iemand kan en wie iemand kent. Het kan natuurlijk ook zo zijn dat dat allemaal van toepassing is op één iemand.

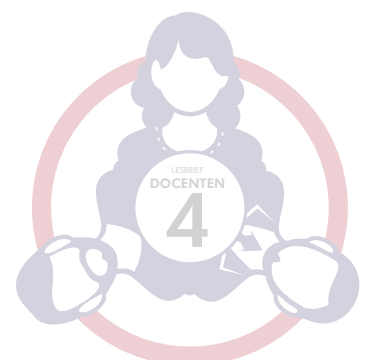
Zo ervaren de leerlingen dat er verschillende soorten bronnen zijn (en dat mensen dus op verschillende manieren van waarde kunnen zijn voor anderen op basis van wat ze weten, kunnen of wie ze kennen). Met dit inzicht gaan de leerlingen met andere ogen kijken naar hun eigen netwerk en naar zichzelf.

De leerlingen gaan nu bewuster nadenken over de mensen die ze zelf kennen en wat deze mensen weten, kunnen en wie ze kennen. Een manier om naar de mensen die je kent te kijken, om ze uiteindelijk om hulp te kunnen vragen, hulp te kunnen aanbieden of voor te stellen aan mensen die hulp nodig hebben.

De leerlingen hebben erover nagedacht hoe iemand die zij kennen weer iemand anders kan helpen. Zij kunnen dat vertellen tegen deze persoon (als compliment) of ervoor kiezen om iemand bewust aan deze persoon voor te stellen (omdat hij of zij hulp nodig heeft).

Daarnaast geeft het je als docent én je leerlingen meer inzicht in elkaars netwerk!

- Vraag ter afsluiting van de opdracht of iedereen voorbeelden opschreef.
- Vraag per leerling om 'het mooiste' of het voor hun meest onverwachte voorbeeld te geven.
Vaak kom je pas op de hulp die mensen kunnen geven als je er over na hebt gedacht.

Opdracht 4.3 – Jouw hulp aan anderen

Docenteninstructie

Netwerken is gebaseerd op wederkerigheid. Je kunt iemand vragen om iets voor jou te doen, maar dan moet je zelf ook iets voor die ander betekenen. Sterker nog: die wederkerigheid begint bijna altijd bij jezelf. Je geeft eerst iets weg, voordat je een beroep doet op iemand anders. Daarom brengen de leerlingen in kaart welke hulp ze zelf aan anderen boden (of kunnen bieden). Misschien zijn ze het zich niet bewust dat ze al aan het netwerken zijn en/of dat ze voor iemand anders van grote waarde kunnen zijn.

Met deze opdracht staan de leerlingen nog eens bewust stil bij wat ze zelf kunnen en waar ze veel van weten. Deze opdracht geeft je als docent inzicht in hoe leerlingen elkaar onderling kunnen helpen (in het beantwoorden van hun LOB hulpvraag).

De waarde die jij vertegenwoordigt wordt zo heel inzichtelijk. Daarmee heb je ook een lijstje en overzicht van zaken die je bewust aan anderen kunt geven. Zet deze hulp ook actief in bij anderen en bouw zo aan een stabiele emotionele bankrekening.

Laat deze opdracht bij voorkeur individueel uitvoeren. Bij leerlingen die snel afgeleid zijn, moeite hebben om zich te concentreren en/of moeite hebben met een dergelijke reflectie-opdracht, kan het helpen als ze mogen overleggen met hun buurman of buurvrouw.

Laat de leerlingen individueel nadenken over de volgende vragen:

- Denk eens terug aan de laatste maand. Wie heb je geholpen en waarmee?
- Welke hulp kan jij zelf aan anderen aanbieden?

Geef de leerlingen hier ongeveer 10 minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking.

Bespreek de opdracht klassikaal na en laat zoveel mogelijk verschillende voorbeelden van hulp aan de orde komen. Op die manier ervaren de leerlingen dat hulp vele vormen heeft, waardoor ze met andere ogen naar hun eigen netwerk en zichzelf gaan kijken. Ook biedt het de leerlingen onderling informatie over hoe ze elkaar kunnen helpen. Misschien kent een klasgenoot wel iemand die voor de klas heel interessant zou kunnen zijn.

Sta in de nabespreking stil bij wat de leerlingen weten, wat ze kunnen en wie ze kennen. Dit kan plenair of in groepjes. Zo hebben de leerlingen én jizelf zicht op wat ze weten, wat ze kunnen en wie ze kennen.

Reflectievraag: Wie heb je zelf recent geholpen en waarmee?

Jouw eigen voorbeelden zijn zeer geschikt om te benoemen in de uitleg of bij de nabespreking.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch Kader

Een netwerkhulpvraag

Er zijn vele manieren om hulp te vragen. De mensen die we kennen kunnen ons helpen. Maar soms kennen we niemand of weten we niet wie ons kan helpen. We moeten dus met mensen praten om daar achter te komen. En om echt hulp te krijgen moeten we aan anderen vertellen wat we zoeken en goed aangeven welke hulp we nodig hebben.

Goede netwerkhulpvragen voldoen niet alleen aan de voorwaarden die zijn benoemd in het theoretisch kader bij de oriëntatiefase in deze les. Deze vragen moeten degenen aan wie ze worden gesteld ook helpen te denken over hulp die eventueel anderen die hij kan bieden.

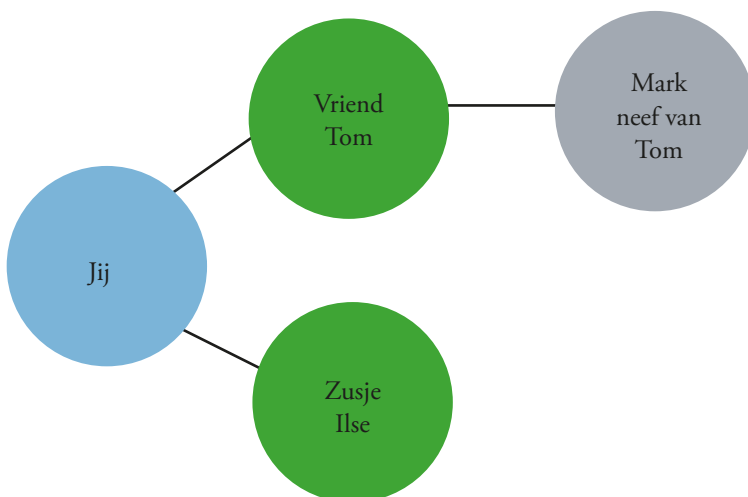
Een goede hulpvraag vraagt daarom naar een persoon. Een aantal voorbeelden:

- Ik ben op zoek naar iemand die mij iets meer kan vertellen over werken in de techniek.
- Ik ben op zoek naar een tandartsassistent. Dat lijkt me een leuk beroep en ik wil er graag meer over weten.
- Ik ben op zoek naar een advocaat of naar een officier van justitie. Ik wil graag rechten gaan studeren en ik ben benieuwd naar wat je daar allemaal voor moet doen om zover te komen.

Door aan te geven dat je op zoek bent naar *iemand* die je kan informeren over een bepaald onderwerp, gaan de mensen aan wie je de vraag stelt ook nadenken over wie zij kennen die zou kunnen helpen.

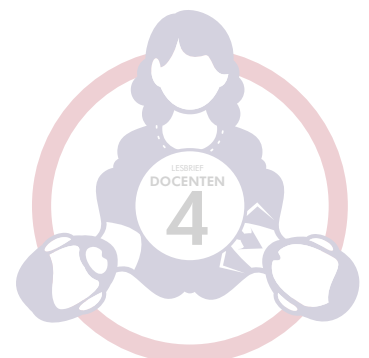
Eerste en Tweede orde netwerken

De mensen die je kent, kennen ook zelf weer mensen. Die mensen zouden je dus ook kunnen helpen. Dus jij kunt de mensen die jij kent helpen door ze in contact te brengen met anderen die zij nog niet kennen. We noemen dit het inzetten van het tweede orde netwerk.

Tom en je zusje behoren tot je eerste orde netwerk, je kent ze zelf. De neef van Tom ken je niet zelf, maar Tom kan je wel met hem in contact brengen. De neef van Tom behoort daarom tot je tweede orde netwerk. Als je op deze manier naar je netwerk kijkt, is je netwerk veel groter dan je denkt! En kan je dus met veel meer mensen in contact komen dan je vooraf wist.

Figuur 4 - 5 Voorbeeld eerste-orde-relatie en tweede-orde-relatie

Opdracht 4.4 – Iemand anders helpen

Docenteninstructie

Geven wat je zelf in de aanbieding hebt, zorgt ervoor dat je netwerk ook voor jou werkt. De wet van wederkerigheid is goed in te zetten. Door anderen te helpen toon je toegevoegde waarde en ben je zichtbaar waardoor anderen jou goed weten te onthouden. Het principe van 'kleine moeite, groot plezier' werkt hierbij heel goed. Doe iets voor een ander wat jou weinig inspanning kost, maar bij de ander heel goed wordt ontvangen, dan realiseer je voor jezelf een netwerk dat werkt.

De vorige opdrachten zijn de voorbereiding op dit deel van de lesbrief. Hier ga je met de leerlingen in op het mobiliseren (het inzetten) van het netwerk. Inzicht in het netwerk is leuk en nuttig, maar een netwerk levert pas echt iets op als je het actief gaat gebruiken. Door hulp te vragen of aan te bieden.

Deze opdracht is best pittig en komt daardoor het beste tot zijn recht als de leerlingen in groepjes samenwerken en kunnen overleggen. Ze brengen elkaar zo op ideeën, waardoor de opdracht gemakkelijker is uit te voeren.

De opdracht is eventueel ook individueel te maken. Loop in dat geval door de klas tijdens de uitvoering van de opdracht en probeer de leerlingen, waar nodig, te ondersteunen. Als de leerlingen vastlopen, dan zou je tussentijds een bespreking kunnen houden. Bespreek dan ter inspiratie van de groep een 'juiste' uitwerking van de opdracht door één van de leerlingen (of een voorbeeld van jezelf). Hierna gaan de leerlingen weer zelfstandig aan de slag met hun eigen opdracht.

De leerlingen gaan een aantal hulpvragen bespreken. Ze geven per hulpvraag aan op welke manier ze de persoon in kwestie (zelf) zouden kunnen helpen (eerste-orde netwerk) of wie vanuit hun eigen netwerk zou kunnen helpen (tweede-orde netwerk).

Laat elk groepje een hulpvraag bespreken. Deel de antwoorden van de groepjes met elkaar in de nabespreking. Eén van de leerlingen uit een groepje presenteert de antwoorden aan de klas.

Of: laat leerlingen de antwoorden op een flip-over vel schrijven en hang alle vellen op in de klas en laat de leerlingen erop reageren.

Voorbeeld vraag:

Shane wil later graag 'iets met bruggen' gaan doen. Hij kent niemand die bruggen ontwerpt, bouwt of plaatst. Hoe zouden jullie Shane kunnen helpen?

Mogelijke antwoorden:

- Je kunt Shane in contact brengen met je broer die als projectleider werkt bij een aannemer in de wegenbouw.
- Je las een artikel of je zag een filmpje over de bruggen van de toekomst. Misschien is dat artikel ook voor Shane leuk om te lezen. Je kunt het artikel aan hem doorsturen of hem vertellen waar hij het filmpje kan zien.
- Je zag pas een aanplakbiljet over een beurs voor beton-, weg- en waterbouw. Misschien is dit leuk voor Shane om heen te gaan? Je kunt hem over de beurs vertellen.
- De vader van een goede vriend werkt bij de gemeente en doet ook iets met bruggen. Misschien kun je Shane met hem in contact brengen.

Hulpvraag 1:

Martijn wil later gaan werken in de bouw, maar twijfelt nog of hij timmerman, schilder of loodgieter wil worden.

- Hoe zouden jullie Martijn kunnen helpen?

Hulpvraag 2:

Janneke zoekt een bijbaantje waardoor ze geld kan sparen om extra kleding te kopen.

- Hoe zouden jullie Janneke kunnen helpen?

Hulpvraag 3:

Isabel wil graag een beroep kiezen waarin ze 'iets met mensen' kan doen. Ze weet nog niet wat precies. Ze zoekt hulp om er achter te komen in welke beroepen je met mensen werkt.

- Hoe zouden jullie Isabel kunnen helpen?

Het is belangrijker dat elk groepje minimaal één hulpvraag goed bespreekt, dan dat alle hulpvragen besproken moeten worden per groepje.

Uiteraard kun je zelf nog andere hulpvragen toevoegen of de koppeling maken naar een project of opdracht voor de leerlingen waar ze hulp bij nodig kunnen hebben.

Geef de leerlingen hier in totaal (dus voor alle hulpvragen) ongeveer 20 minuten de tijd voor.

Informatie voor nabespreking.

Bespreek de opdracht klassikaal na door bij elke hulpvraag stil te staan en na te gaan hoeveel hulp er in de klas al aanwezig is. Tijdens de nabespreking is het belangrijk dat de leerlingen beseffen dat hulp verschillende vormen kan hebben. En dat ze soms iemand ook kunnen helpen door hem te koppelen aan iemand anders door hun tweede orde netwerk in te zetten.

Let op dat de verschillende hulpvormen aan bod komen.

Vragen die je nog aan de leerlingen kunt stellen:

- Wie heeft er bij elke hulpvraag iets ingevuld waarmee je iemand kan helpen? Is dat:
  - Wat je zelf weet of wat iemand anders weet?
  - Wat je zelf of iemand anders kan?
- Wie je zelf kent?
- Wie kon zonder veel moeite antwoord geven op alle hulpvragen?
- Kan er iemand een vraag bedenken waarvan je denkt dat daarvoor geen hulp in of via deze klas te vinden?

Hoe zou je zelf (met jouw eigen netwerk) Martijn, Janneke en Isabel kunnen helpen?

Opdracht 4.5 - Welke hulp kun jij gebruiken? Welke vraag heb jij?

Docenteninstructie

Het netwerk werkt het beste als je specifiek bent in dat wat je zoekt. Jouw netwerkleden willen je beslist helpen, maar dan moeten ze wel weten waarmee. Oefenen met het concreet maken van jouw vraag is een belangrijke vaardigheid om het netwerk aan het werk te krijgen.

Met deze opdracht ontwikkelen de leerling(en) een heldere hulpvraag. Het gaat om een vraag over hun studie- of beroepskeuze. Mogelijk hebben sommige leerlingen nog geen idee welke hulpvraag ze hebben. Deze opdracht helpt ze een eerste stap te zetten. Sterker nog: het helder krijgen van de hulpvraag kan een hulpvraag op zich zijn! De opdracht begint individueel zelfstandig, waarna de leerlingen de uitkomst met een klasgenoot bespreken.

Een hulpvraag over studie- of beroepskeuze kan vele verschillende vormen hebben. Hieronder vind je een aantal (algemene) voorbeelden van vragen die door jouw netwerkleden beantwoord kunnen worden:

- **Kwaliteitenreflectie**
  - Ik ben op zoek naar iemand met wie ik kan praten over waar ik goed en minder goed in ben.
  - Ik ben op zoek naar een [beroepsbeoefenaar] die mij kan vertellen welke kwaliteiten en competenties nodig zijn voor het beroep dat ik later wil gaan uitvoeren.
- **Motievenreflectie**
  - Ik ben op zoek naar iemand met wie ik kan praten over verschillende soorten werkwaarden om uit te zoeken welke bij mij passen.
  - Ik ben op zoek naar iemand die me kan vertellen wat er mooi is aan het vak van...
- **Werkexploratie**
  - Ik ben op zoek naar [beroepsbeoefenaar], omdat ik graag wil weten wat voor opleiding(en) ik moet volgen om een bepaalde baan te kunnen krijgen.
  - Ik ben op zoek naar iemand die werkt in de [beroepsveld/sector] die me kan vertellen over de nieuwste ontwikkelingen in [beroepsveld/sector] of die me kan vertellen waar ik deze kan vinden.
  - Ik ben op zoek naar een stageplaats of werkervaring als ...

Stap 1

Elke leerling schrijft voor zichzelf een hulpvraag op:

- Ik ben op zoek naar iemand, die ... (iets weet / iets kan / iemand kent).

Geef de leerlingen hiervoor ongeveer 5 minuten de tijd.

Stap 2

Daarna vormen de leerlingen duo's met een leerling uit de klas waarvan ze denken dat hij kan helpen.

Na het opschrijven van de eerste versie van de hulpvraag gaan de leerlingen elkaar helpen om de hulpvraag concreet te maken. Dit doen ze door goed door te vragen. In de leerlingversie van de lesbrief zijn daarvoor hulpvragen opgenomen.

Geef de leerlingen in duo's hier in totaal ongeveer 10 minuten de tijd voor.

Stap 3

Laat de leerlingen vervolgens nadenken:

- Of ze mensen kennen die kunnen helpen.
- Of ze hun klasgenoot kunnen helpen.
- Of in hun tweede-ordenetwerk mensen zitten die kunnen helpen bij deze vraag.

Geef de leerlingen hiervoor ongeveer 15 minuten de tijd.

Informatie voor nabespreking.

Sta bij de nabespreking stil bij de verschillende onderdelen van de opdracht. Afhankelijk van het niveau van de leerling(en), houd je de nabespreking aan het einde of na elke fase van de opdracht.

Stap 1: Je gaat een netwerkhulpvraag opstellen.

- Hoe vond je het om een hulpvraag te bedenken? Was het moeilijk of eenvoudig? Waarom?

Stap 2: Is de vraag duidelijk?

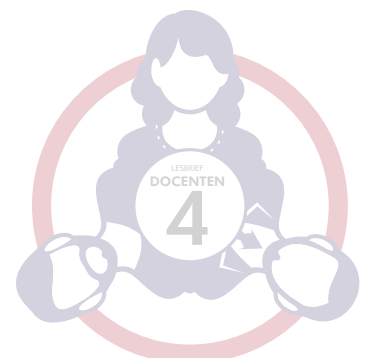
- Was jouw vraag meteen duidelijk voor de ander?

Ook al verwacht je dit niet zo was, laat de leerlingen dan toch gewoon aangeven van wel. Je kunt dan de onduidelijke vraag alsnog met de klas aanscherpen.

Stap 3: Wie kan je helpen?

- Wat doen je ouders en wie kennen ze? Heb je ooms of tantes, kennissen of vrienden die dit beroep hebben/ in ... sector werken?

Help de leerlingen na te denken wie ze kennen en wat deze mensen weten, wat ze kunnen en wie ze kennen.

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie: hebben de leerlingen een duidelijker beeld van wat netwerken is: hulp geven en hulp vragen? Begrijpen ze hoe je een goede netwerkhulpvraag opstelt?

Vraag na afloop wat de leerlingen van de les vonden.

- Wat hebben we gedaan?
- Wat hebben ze hiervan geleerd?
- Wat gaan ze er (morgen) mee doen?

Opdracht 4.6 - Huiswerkopdracht

Tijdens de les hebben leerlingen al nagedacht over wat ze voor iemand anders kunnen betekenen. De huiswerkopdracht gaat over gesprekken met netwerkleiden om hen te laten beschrijven waar de leerling goed in is, wat hij weet en wie hij kent. Het gaat hier opnieuw om 'weten, kunnen en kennen'. Iemand anders kan soms dingen in je waarderen die je zelf (nog) niet (meer) ziet. Bovendien zullen de meer bescheiden leerlingen het misschien lastig vinden om van zichzelf te zeggen waar ze goed in zijn. Dan is het wel zo eenvoudig als een ander dat voor ze doet.

Door deze opdracht oefenen de leerlingen meteen ook met het stellen van een hulpvraag.

Reflectie voor de docent: Wat kun je zelf betekenen voor iemand anders?

Wist je dat

- Je met iedereen met wie je omgaat hulp uitwisselt.
- Je met iedereen die je kent een emotionele bankrekening hebt.
- Hulp vragen aan anderen als heel moeilijk wordt ervaren.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

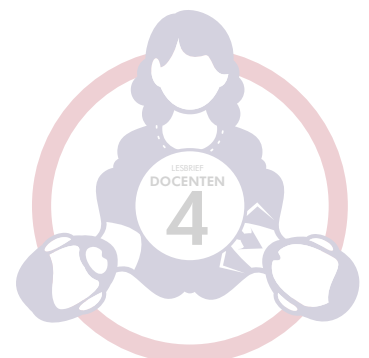
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 4

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VORAAD

LES 4 - WITH A LITTLE HELP FROM MY FRIENDS

Durf te vragen

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer in je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

Als je niet om hulp vraagt, word je niet geholpen

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Al heb je nog zo'n groot, divers en interessant netwerk, als je de mensen die je kent niets vraagt dan helpen ze je niet vanzelf. Om je te kunnen laten helpen door je netwerk, moet je aan anderen vragen stellen. Belangrijk is dat je de juiste vragen stelt. Dat leer je door veel te experimenteren en te oefenen. Het helpt als je veel met mensen praat en vragen stelt over hun studie, loopbaan en beroep. Je slaat dan meteen twee vliegen in één klap, want je oefent met het stellen van goede vragen én je ontdekt steeds beter waarnaar je eigenlijk op zoek bent. Je kunt anderen ook vragen mee te denken over wat goed bij jón past.

We krijgen hulp zonder dat we het door hebben

We krijgen vaak ongemerkt hulp van de mensen die we kennen. Hulp zoals een luisterend oor vinden, een goed gesprek hebben, hulp bij je huiswerk krijgen of het vinden van een stageplaats of baan. Andere voorbeelden van 'onzichtbare' hulp zijn de dingen waar je ouders voor zorgen. Zij zorgen voor je zakgeld, het eten dat voor je klaar staat, schone kleding of dat ze je halen en brengen naar uitwedstrijden van je sportvereniging.

Hulp vragen is iemand belonen

We vinden het vaak lastig of moeilijk om anderen iets voor onszelf te vragen. Gek genoeg is dat helemaal niet nodig. Heel weinig mensen vinden het juist helemaal niet vervelend als je ze om hulp of advies vraagt. Het tegenovergestelde is vaak waar. Veel mensen zien een vraag om hulp of advies juist als een erkenning van wat ze kunnen en kennen, ze helpen je daarom juist graag.

Zodra je beseft dat 'hulp of advies vragen = bevestigen dat iemand ergens goed in is of ergens veel van weet', wordt het leven een stuk eenvoudiger.

Maar, voor wat hoort wat. Je kunt niet alleen maar aan anderen vragen zonder zelf iets terug te geven. Je kunt ook zelf iets betekenen voor anderen, zelfs meer dan je denkt! Bijvoorbeeld omdat je ergens veel vanaf weet of dat je iemand anders kent waarmee je anderen in contact kunt brengen. Het is vaak gemakkelijk als je eerst iets doet voor een ander om daarna die ander om iets terug te vragen.

Opdracht 4.1 – Wie help jij eerder?

Je maakt vast wel eens mee dat iemand je vraagt om ergens mee te helpen. De ene keer doe je dat wel en een andere keer niet. In deze opdracht gaan we kijken waarom je wel of niet op een vraag om hulp ingaat.

Situatie 1: Sinterklaaspak

Optie 1

Voor aanstaande zaterdag (een familiedag) ben ik op zoek naar Sinterklaaspak. Het wordt dikke pret. Van wie kan ik zo'n pak een dagje lenen?

Optie 2

Voor aanstaande zaterdag (een familiedag) ben ik op zoek naar een Sinterklaaspak. Het wordt dikke pret. Van wie kan ik zo'n pak een dagje lenen? Bij voorkeur van iemand uit de omgeving Utrecht, Den Bosch of Eindhoven, want ik rijd deze week toch daar rond.

Optie 3

Hallo Ronald, Ik ben op zoek naar een Sinterklaaspak. Aanstaande zaterdag heb ik een familiedag. Ik dacht dat jij er misschien wel eentje zou hebben. Kan ik hem een dagje van je lenen? Of, als je zelf niet zo'n pak hebt, kun je me dan verder helpen aan waar ik het anders zou kunnen vinden?

Bij welke optie is de kans het grootst dat je op de hulpvraag ingaat?

Situatie 2: Keuze vervolgopleiding

Optie 1

Hallo, Ik zit nu in 4 HAVO en ik weet niet goed wat voor vervolgopleiding ik moet kiezen. Kan iemand me helpen?

Optie 2

Hallo, Ik zit nu in 4 HAVO en ik weet nog niet goed wat voor vervolgopleiding ik wil doen. Kan iemand me helpen? Ik woon in Dordrecht en werk graag met mijn handen en vind techniek, biologie, scheikunde en natuurkunde leuke vakken.

Optie 3

Hallo Marieke, Hoe is het? Ik heb een vraag. Ik zit nu in 4 HAVO en weet nog niet goed wat voor vervolgopleiding ik wil gaan doen. Jij bent na de HAVO naar de Hogeschool Rotterdam gegaan en volgt nu toch de opleiding Gezondheidszorg Technologie? Ik woon in Dordrecht en werk graag met mijn handen en vind biologie, techniek, scheikunde en natuurkunde leuke vakken. Ik ben benieuwd wat je van de opleiding vindt en of het iets voor mij zou zijn. Kun je me vertellen wat je allemaal op de opleiding doet en wat je er mee kunt?

Bij welke optie is de kans het grootst dat je op de hulpvraag ingaat?

Situatie 3: Stageplaats

Optie 1

Goedemiddag, ik ben op zoek naar een stageplaats van een half jaar. Het maakt me niet zoveel uit waar ik stage ga lopen. Iets met de techniek lijkt me leuk. Wie kent er een bedrijf waar ik stage kan lopen?

Optie 2

Goedemiddag Martin, ik ben op zoek naar een stageplaats van een half jaar. Ik wil graag stage lopen bij een autogarage, ik ken alleen niemand bij een autogarage. Jij hebt toch allemaal vrienden die bij een autogarage werken? Wil je me helpen om met hun in contact te komen?

Optie 3

Goedemiddag Martin, ik ben op zoek naar een stageplaats van een half jaar. Ik wil graag stage lopen bij een autogarage waar ik in de garage mee kan werken. Jij werkt toch bij AutoReef in Diemen?

Kan ik een keer op gesprek komen bij jullie? Het lijkt me namelijk leuk om bij jullie stage te lopen van januari tot juni volgend jaar?

Bij welke optie is de kans het grootst dat je op de hulpvraag ingaat?

Samenvatting: als je iemand om hulp vraagt, is het handig om rekening te houden met de volgende dingen:

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Kapitaal, sociaal kapitaal en hulpbronnen

Iedereen die je kent kan je helpen. Dat kan op verschillende manieren. Zij kunnen je helpen met dat wat ze weten, dat wat ze kunnen en met wie ze kennen. Dit noemen we ons 'sociaal kapitaal', de hulp die we kunnen krijgen van de mensen die we kennen (zie de uitleg in lesbrief 3). De kans is groot dat het antwoord op een (moeilijke) vraag is te vinden bij de mensen die jij kent. Zelf een oplossing uitwerken of kopen kost vaak meer tijd, geld en moeite. Het is daarom handig (en ook vaak leuker) om de mensen die je kent om hulp te vragen.

Opdracht 4.2 – Bronnen in je netwerk

Iedereen kan van waarde zijn voor iemand anders. Je moet het willen en kunnen zien. Denk maar eens terug aan een moment dat je voor iemand uit je netwerk iets voor iemand deed. Dat leek voor jou misschien iets heel kleins, maar degene die je hielp was er vast erg blij mee omdat hij zo weer een stap verder kwam. Zo kun je elkaar helpen en dat is netwerken!

Neem nu vijf willekeurige personen uit je netwerk in gedachten. Bedenk voor elk wat hij of zij kan betekenen voor iemand anders. Dit kan van alles zijn, het hoeft over school of een beroep te gaan.

Bijvoorbeeld:

- Je klasgenoot Maryam zit bij een tennisvereniging. Je weet dat haar tennisleraar ook werkt als zelfstandig fysiotherapeut.
  - Maryam kan hem vragen meer over zijn beroep te vertellen. Hij zou ook anderen kunnen helpen die vragen hebben over zijn vak. Hij kan haar ook voorstellen aan een collega-fysiotherapeut.
- Je vriend Cem kan heel goed nieuwe contacten leggen. Op een feestje stapt hij zo op een vreemde af en knoopt een gesprek aan.
  - Cem heeft vaardigheden waardoor hij snel en gemakkelijk contact maakt met mensen die hij nog niet (goed) kent. Dit is handig voor hemzelf, maar Cem kan daarmee ook iemand helpen die dat zelf niet goed durft. Bijvoorbeeld door zelf het eerste contact met de onbekende te leggen en daarna iemand anders aan hem voor te stellen.
- De vader van Merel is directeur van een schoenenfabriek. Hij kent ontzettend veel mensen.
  - Merel kan haar vader 'benutten' om in contact te komen met andere mensen.
- Eén van je klasgenoten heeft een oudere broer, Tim. Tim werkt als rechter en weet veel van de rechtspraak in Nederland en kent hij veel mensen.
  - Tim kan andere mensen helpen als zij iets willen weten over het werk van een rechter of het werk van de politie of van een advocaat. Hij kan ook anderen helpen door ze in contact te brengen met de mensen die hij kent.

Nu jij:

Naam: .....

Wat kan hij betekenen voor anderen (wat weet iemand, wat kan iemand, en wie kent iemand)?

.....
.....

Naam: .....

Wat kan hij betekenen voor anderen (wat weet iemand, wat kan iemand, en wie kent iemand)?

.....
.....

Naam: .....

Wat kan hij betekenen voor anderen (wat weet iemand, wat kan iemand, en wie kent iemand)?

.....
.....

Naam: .....

Wat kan hij betekenen voor anderen (wat weet iemand, wat kan iemand, en wie kent iemand)?

.....
.....

Naam: .....

Wat kan hij betekenen voor anderen?

.....
.....

Opdracht 4.3– Jouw hulp aan anderen

Netwerken gaat over hulp vragen én hulp geven. Soms kun je met iets heel kleins en weinig moeite iets voor een ander doen en is ie ander daar echt enorm mee geholpen. Sterker nog, bijna altijd begint hulp krijgen met hulp geven. We noemen dat ‘de wet van wederkerigheid’: als jij iemand eerst helpt, krijg jij als je erom vraagt, sneller hulp van die ander. Je wilt dat de hulp die je krijgt en geeft aan de mensen die je kent ‘in balans’ is. Dit noemen we ook wel de ‘emotionele bankrekening’ die je bij iemand hebt.

Denk eens terug aan de laatste maand. Wie hielp jij en waarmee? Dit kan van alles zijn!

Ik hielp deze mensen (geef de naam of namen):

.....
.....

Ik hielp hem met:

.....
.....

Welke hulp kun jij zelf aan anderen aanbieden?

Wat zeggen anderen over jou?

- Waar weet je (veel) van?
- Wat kun je goed?
- Wie ken je, dus met wie kun je iemand in contact brengen?

Hier weet ik iets of veel van:

.....
.....

Ik kan (goed):

.....
.....

Ik ken de volgende personen die misschien voor anderen interessant zijn om ook te leren kennen:

.....
.....

Opdracht 4.4 – Iemand anders helpen

In deze opdracht kijken we hoe ook jij via de mensen die je kent iemand anders kunt helpen. Dit kan zijn omdat je zelf iets weet of goed kunt waarmee je de ander van dienst kan zijn. Of omdat je iemand kent die kan helpen. Het vragen en geven van hulp noemen we ook wel het ‘mobiliseren’ van het netwerk. De mensen die je kent (of jij zelf) komen in actie voor een ander (of jezelf).

Eerst een voorbeeld:

Stefan wil later graag ‘iets met bruggen’ gaan doen. Hij kent nu nog niemand die bruggen ontwerpt, bouwt of plaatst. Hoe zouden jullie Stefan kunnen helpen?

Mogelijke antwoorden:

- Je kunt Stefan in contact brengen met je broer die als projectleider werkt bij een aannemer in de wegenbouw.
- Je las een artikel of je zag een filmpje over de bruggen van de toekomst. Misschien is dat artikel ook voor Stefan leuk om te lezen. Je kunt het artikel aan hem doorsturen of hem vertellen waar hij het filmpje kan zien.
- Je zag pas een aanplakbiljet over een beurs voor beton-, weg- en waterbouw. Misschien is dit leuk voor Stefan om heen te gaan? Je kunt hem over de beurs vertellen.
- De vader van een goede vriend werkt bij de gemeente en doet ook iets met bruggen. Misschien kun je Stefan met hem in contact brengen.

Hulpvraag 1:

Martijn wil later gaan werken in de bouw, maar twijfelt nog of hij timmerman, schilder of loodgieter wil worden. Hoe zouden jullie Martijn kunnen helpen?

.....
.....

Hulpvraag 2:

Janneke zoekt een bijbaantje waardoor ze geld kan sparen om extra kleding te kopen. Hoe zouden jullie Janneke kunnen helpen?

.....
.....

Hulpvraag 3:

Isabel wil graag een beroep kiezen waarin ze ‘iets met mensen’ kan doen. Ze weet nog niet wat precies. Ze zoekt hulp om er achter te komen in welke beroepen je met mensen werkt. Hoe zouden jullie Isabel kunnen helpen?

.....
.....

Opdracht 4.5 – Welke hulp kun jij gebruiken? Welke vraag heb jij?

We hebben allemaal onbewust vragen waarbij we hulp vaak goed kunnen gebruiken. Je weet bijvoorbeeld bij je geboorte niet welke opleiding(en) je wilt volgen en welk beroep je wilt kiezen. Daar kom je achter als je ouder wordt. Dat doe je door met mensen te praten, stages te lopen en door bijbaantjes te hebben. Terwijl je ouder wordt ontdek je waar je goed in bent en welke dingen je heel leuk vindt en welke (helemaal) niet.

Het is handig om met mensen te praten die je over verschillende beroepen kunnen vertellen. Zo kom je er achter wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat beroepen inhouden en of die bij je passen. Om de juiste mensen te spreken, moeten ze eerst weten dat jij vragen hebt over je (toekomstige) opleiding(en) en werk. Ze moeten weten dat je (hun) hulp zoekt om je studie- en loopbaankeuzes te maken. Jij moet ze dit vertellen.

Als je wilt dat mensen je (gaan) helpen, dan moet je een goede hulpvraag stellen.

Dat gaan we nu oefenen.

1.

Je gaat voor jezelf een netwerkhulpvraag opstellen. De vraag die ervoor zorgt dat mensen je kunnen en willen helpen. In deze opdracht gaat deze vraag over je studiekeuze, het beroep dat je later wilt gaan doen over een stage of over een bijbaan. Ook mag jouw vraag gaan over waar je goed in bent, waar je minder goed in bent of welk beroep bij je past.

Denk hierbij nog eens terug aan de eerste opdracht van deze les: hoe beter en duidelijker jouw hulpvraag is, des te groter is de kans dat je een antwoord vindt! Zorg dat je het simpel en duidelijk houdt. Begin je vraag met: 'Ik ben op zoek naar iemand die...'

Ik ben op zoek naar iemand die:

.....

2.

Een vraag kan voor jou heel duidelijk zijn, maar dat wil nog niet zeggen dat ander je meteen goed begrijpt. Vorm met een klasgenoot een duo. Stel elkaar de vraag die jij opschreef.

Nu ga je samen jullie vragen nog beter maken, zodat iedereen je vraag snapt én met je mee gaat denken.

Dit doe je door goed te luisteren naar de vraag van je klasgenoot, na te denken of je hem snapt. Snap jij wat de ander bedoelt nog niet? Vraag dan net zo lang door totdat je het wel snapt. Gebruik daarbij vragen als: *Waarom stel je deze vraag? Wat bedoel je precies? Kun je me uitleggen wat je bedoelt met...?* Hoe concreter en duidelijker de vraag, des te gemakkelijker het voor de ander is om jou te helpen.

Bijvoorbeeld: je klasgenoot heeft geen idee wat hij later wil worden. Zijn hulpvraag is:

Ik zoek naar iemand die een interessant beroep heeft, zodat ik weet dat ik dat ook wil worden.

Als eerste stap kan het misschien helpen dat hij er achter komt wat hij absoluut niet wil worden. Dit kan bijvoorbeeld door met veel mensen met verschillende beroepen te gaan praten. Op die manier ontdekt hij waarschijnlijk wat hem wel of niet aantrekt.

Je kunt deze hulpvraag dan op een andere manier stellen.

Ik ben op zoek naar zoveel mogelijk mensen met een verschillend beroep, om van hen te horen wat hun beroep inhoudt. Daarna kies ik de beroepen die voor mij afvallen en welke voor mij interessant zijn om verder te bekijken. En ik ontdek zo welke beroepen mij wel of niet leuk lijken.

Maar deze vraag kan nog beter, zodat anderen nog gemakkelijker kunnen helpen.

Je klasgenoot weet dat hij mensen met veel verschillende beroepen wil spreken. Hij moet bedenken welke mensen met een bepaald beroep hij graag wil spreken. Heeft hij daarover geen idee en kan dan daarvoor iemand om hulp vragen.

Een vraag kan als volgt zijn:

Ik ben op zoek naar iemand die (veel) weet over veel *verschillende beroepen*. Ik wil namelijk een overzicht maken van diverse beroepen om met mensen met verschillende beroepen te gaan praten.

Als hij al weet over welke beroepen hij iets wilt weten, dan kan de vraag zijn:

Ik ben op zoek naar een [beroep]. Ik wil graag meer weten over [beroep] en de opleiding(en) die je daarvoor moet volgen.

3.

Wie uit jouw netwerk kan je helpen bij deze hulpvraag?

Dit kunnen mensen zijn die je direct kunnen helpen. Het kunnen ook mensen zijn die je kunnen helpen om in contact te komen met mensen die je direct kunnen helpen.

Naam	Waarmee kan hij of zij helpen?

4.6 Huiswerkopdracht

Soms is het best lastig om van jezelf te zeggen waar je goed in bent. Daarom krijg je de opdracht om dit door iemand anders te laten beschrijven. Je mag zelf weten aan wie je dit vraagt, bijvoorbeeld aan je ouders, aan je volleybalcoach, aan een collega bij je bijbaan of aan een vriend(in) die niet in deze klas zit.

Laat hem hieronder aangeven wat je weet (waar je veel van weet of veel kennis van hebt), wat je kunt en wie je kent. Je mag ook meerdere mensen vragen om dit voor je in te vullen.

Je kunt de mensen vragen waar zij vinden dat je goed in bent. Het kan zijn dat je heel sociaal bent of dat je heel goed de leiding kunt nemen en organiseren, dat je goed kunt luisteren en dat je ook heel goed bent in sporten, handig bent in het repareren van brommers of heel goed bent in het omgaan met kleine kinderen.

<jouw naam>..... weet veel van:

.....
.....

<jouw naam> ..... kan goed:

.....
.....

<jouw naam> ..... kent deze mensen (die interessant zijn voor klasgenoten om ook te leren kennen):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wist je dat...

- Je met iedereen met wie je omgaat hulp uitwisselt.
- Je met iedereen die je kent een emotionele bankrekening hebt.
- Hulp vragen aan anderen als heel moeilijk wordt ervaren.

Begrippenlijst:

(Netwerk)hulpbronnen	De hulp van anderen die je tot je beschikking hebt doordat je mensen kent. Denk aan geld, talent, kennis, ervaring, vaardigheden, invloed en het netwerk van andere mensen.
Netwerkhulpvraag	Een vraag die je stelt aan de mensen die je kent. Zodat zichzelf of iemand uit hun netwerk jou kan helpen deze vraag op te lossen.
Mobiliseren (van je netwerk)	Ervoor zorgen dat de mensen die je kent jou gaan helpen om een antwoord te krijgen op je vraag.
Wederkerigheid	Jij helpt mij, ik help jou. De balans tussen de hulp die we elkaar geven. Je krijgt hulp, dus je geeft hulp.
Emotionele bankrekening	Dit gaat over de hoeveelheid vertrouwen tussen twee mensen én over de hoeveelheid hulp die je aan elkaar geeft of hebt gegeven. Een emotionele bankrekening werkt als een gewone bankrekening. Door dingen te doen waardoor mensen je vertrouwen, stijgt de waarde van de emotionele bankrekening. Door veel hulp te geven, mag je in ruil hulp terug verwachten.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

LESBRIEF 5

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 5 - DOCENTENHANDLEIDING - UIT HET OOG IS UIT HET HART

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. 'Netwerken' doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je 'later' wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is 'het juiste netwerk'? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch 'netwerk denken' begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet 'anderen alleen maar gebruiken'. 'Netwerk denken' wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie 'netwerken'.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuze proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document '*Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt*'.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docent instructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

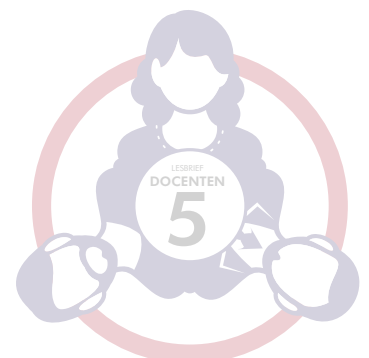
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

Je kunt deze lesbrief inzetten voorafgaand aan of na afloop van een moment waarop de leerlingen nieuwe mensen leren kennen. Mensen die kunnen helpen bij de studie- of loopbaanvragen van je leerlingen. Dat kunnen activiteiten zijn zoals proefstuderen, open dagen bezoeken en maatschappelijke stages lopen. Na een eerste kennismaking moet contact onderhouden worden. De relatie moet worden bevestigd.

Deze les: Blijf in beeld en laat af en toe wat van je horen

In de vijfde les ontdekken de leerlingen dat slechts die mensen die je vaak ziet en spreekt ook echt op je netvlies staan. Ze leren dat het juist verstandig is om goed contacten te onderhouden met de mensen die je minder vaak ziet. Die mensen zijn meer divers en kunnen daardoor beter helpen dan de mensen die je goed kent (de kracht van zwakke relaties).

De leerlingen oefenen bewust contact met kennissen onderhouden (relaties bevestigen). Hoe ze bereiken dat anderen zich hun blijven herinneren, om zo de waarde van het netwerk nu en in de toekomst in stand te houden.

INHOUD

Lesbrief 5 - Docentenhandleiding - Uit het oog is uit het hart.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Leeswijzer.....	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Deze les: Blijf in beeld en laat af en toe wat van je horen	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les.....	4
Opbrengst en leerdoelen.....	5
Leerdoelen voor leerlingen.....	5
Opbrengst voor docent.....	5
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	6
Begrippenlijst	6
Reflectievragen voor docent.....	6
Opbouw van de les.....	6
Benodigde materialen.....	7
Voor de liefhebbers.....	7
Vier leerlingen als voorbeeld.....	8
Sandra in les 5.....	8
Bas in les 5	9
Oriëntatie fase.....	14
Theoretisch Kader	14
Opdracht 5.1– Wat doet iemand die netwerkt?	17
Vorbereidingsfase.....	18
Theoretisch kader	18
Opdracht 5.2 – Iemand met wie je contact onderhoudt denkt eerder aan je	18
Opdracht 5.3 – Nee, daar heb ik geen contact meer mee, die ken ik niet zo goed meer	19
Uitvoeringsfase.....	20
Theoretisch kader	20
Opdracht 5.4 – Aan wie kun je hulp vragen over je studie- of loopbaankeuzes?.....	20
Opdracht 5.5 – En nu aan de slag!	22
Opdracht 5.6 - Huiswerkopdracht	23
Evaluatiefase.....	23
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	24

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

In deze les gaan we in op *bevestigen*: hoe je de relaties die je al hebt onderhoudt.

Mensen vergeten je als ze jou een tijdje niet hebben gezien of gesproken. Je verdwijnt uit hun gedachten als je niet regelmatig iets van je laat zien of horen. Er zijn immers altijd anderen die zij wél regelmatig zien en spreken en die krijgen dan meer aandacht. Laat je een tijdje niets van je horen, dan ben je niet meer één van die 150 personen aan wie anderen denken als ze iets leuks willen gaan doen. Dat is het beroemde Dunbar nummer waar we al eerder over spraken.

Maar het gaat nog verder. De mensen die je 'vergeten', zullen je op den duur ook minder kunnen helpen. Na een tijdje weten ze niet meer zo goed wie je bent, waar je mee bezig bent en wat voor vragen je hebt. De oplossing? Doe je best om contacten te onderhouden. Dat is niet altijd even gemakkelijk en vraagt aandacht en een gestructureerde aanpak.

Thuis, op school, op je werk, op straat, bij je hobby- of sportclub, overal kom je vanzelf anderen tegen. Omdat je elkaar toch regelmatig ziet, kost het weinig moeite om die mensen te laten onthouden dat jij er ook nog bent. Ze spreken je en snappen waarmee je bezig bent en waar je naar zoekt. Je kunt ze daardoor gemakkelijk een vraag stellen.

Er zijn mensen die jij niet zo goed kent en die je niet zo vaak tegenkomt, maar waarvoor jij wel veel interesse hebt. Dat kan zijn omdat zij ergens heel veel van weten, dat je ze bewondert of heel interessant vindt vanwege hun beroep of omdat je ze gewoon heel leuk vindt. Met die mensen moet je juist heel bewust contact onderhouden. Mensen die jouw interesse opwekken kunnen je nu en in de toekomst mogelijk helpen. Daardoor is het verstandig om meer aandacht te besteden aan het contact met juist die mensen.

Maar er is nóg een reden om goed contacten te onderhouden met de mensen die je minder vaak ziet. De mensen die je minder goed kent kunnen je namelijk soms veel beter helpen dan de mensen die je goed kent. Hoe beter twee mensen elkaar kennen, des te groter is de kans dat ze veel dezelfde mensen als jij kennen. Ze kennen dan ook veel dezelfde *soort* mensen: met dezelfde levensstijl, interesses en ideeën. Voor netwerken geldt dat hoe meer dezelfde mensen jij en iemand anders samen goed kennen, des te minder deze relatie je in contact kan brengen met nieuwe ideeën. Dat komt doordat je vaak hetzelfde als de ander hoort en leest. Daardoor ontdek je weinig nieuwe mogelijkheden of interesses bij jezelf.

Je wordt gemakkelijker iets wijzer van 'bekenden' die verder van je afstaan. Dat noemen we de 'kracht van zwakke relaties'. De mensen die je minder goed kent lijken vaak minder op je. Ze hebben daarom andere, daardoor verfrissende, ideeën en ze hebben een ander netwerk dan jij. Ze kennen dus juist andere mensen dan de mensen die jij kent. En die mensen weten en kunnen weer andere dingen dan jijzelf of de mensen die jij kent.

Kortom, mensen die minder op jou lijken, jouw 'kennissen', kunnen je gemakkelijker op onverwachte ideeën brengen en kunnen je dus beter helpen. Zoals met jouw studie-, beroeps- en loopbaankeuzes.

Om mensen die je minder goed kent iets te kunnen vragen, moet je ervoor zorgen dat ze jou (een beetje) blijven kennen. Je moet daar meer je best voor doen dan bij je vrienden. Je moet dus bewust je relaties onderhouden met de mensen die niet zo veel op jou lijken. Het is waardevol om lijstjes te maken van mensen met wie je niet zo vaak contact hebt. Zorg dat je aan deze mensen regelmatig iets van je te laten horen of zien. Onderzoek van wetenschapper Dunbar toonde aan dat we maar van een beperkt aantal van de mensen die we kennen voor ogen hebben. Zijn onderzoek wees uit dat dit gemiddeld 150 relaties per persoon zijn. Deze mensen zitten voor in ons hoofd en daar onthouden we meer van. Wil je dat anderen jou onthouden, dan moet je daar iets voor gaan doen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen wat *bevestigen* van een relatie betekent.

Weten de leerlingen dat ze hun netwerk moeten onderhouden wil dat waarde hebben.

Ervaren de leerlingen wat voor activiteiten ze zelf al doen om hun netwerk te onderhouden.

Beseffen de leerlingen wat ze nog meer (zouden) kunnen doen om aan hun netwerk te werken.

Kunnen de leerlingen verschillende strategieën toepassen om hun netwerk te onderhouden.

Opbrengst voor docent

Als docent heb je na het gebruik van deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Of leerlingen gemakkelijk kunnen aangeven hoe ze contact met anderen hebben;
- Op welke manier leerlingen contact met anderen onderhouden;
- Of leerlingen onbewust verschillende manieren om contact te onderhouden inzetten;
- Of leerlingen het spannend vinden om contact te onderhouden ;
- Of oefenen in rollenspellen de leerlingen vaardiger maakt in contact houden met anderen.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Bouwen van relaties	Het ontmoeten van nieuwe mensen of het opnieuw (beter) leren kennen van mensen met wie het contact verwaterd is.
Bevestigen van relaties	De relaties die we hebben onderhouden door op verschillende manieren te laten zien dat we nog bestaan én dat we aan die mensen denken.
Benutten van relaties	De relaties die we hebben hulp vragen en hulp geven.
Kracht van Zwakke relaties	De mensen die je minder goed kent kunnen je goed helpen. Juist omdat ze andere dingen kunnen, weten en andere mensen dan jij kennen.
Verwaterde relaties	De relaties die je met mensen hebt die je al een tijd niet meer zag of sprak. Je kent de mensen wel, maar eigenlijk weet je niet meer echt goed wie het zijn en wat ze ook al weer doen.

Reflectievragen voor docent

- Hoe onderhoud jij je relaties?
- Bel je wel eens met bekenden zonder echte aanleiding? Hoe attent ben je uit jezelf naar anderen?
- Heb je zelf contacten die je, bewust of niet, hebt laten verwateren?
- Welke personen zou je weer eens kunnen benaderen om de relatie te versterken?

Opbouw van de les

<i>Oriëntatiefase:</i>	De les start met het aangeven van de context en het theoretisch kader van sociale investeringen. In opdracht 5.1 worden de activiteiten van 'bevestigen' door de leerlingen gekoppeld aan zichtbaar gedrag.
<i>Vorbereidingsfase:</i>	Opdracht 5.2 en 5.3 zijn reflectie-opdrachten. De leerlingen worden zich bewust van hun eigen gedrag. Wat doen ze om relaties te onderhouden en helpt dit? Opdracht 5.4 gaat verder in op hulp zoeken en die te vragen aan de mensen die ze kennen én of de relaties die er zijn sterk genoeg zijn om vragen aan te durven en kunnen stellen.
<i>Uitvoeringsfase:</i>	Tijdens de laatste opdrachten van deze lesbrief gaan de leerlingen daadwerkelijk aan de slag met contact maken. De leerlingen brengen eerst in beeld wie ze kan helpen, aan wie ze een vraag kunnen stellen en hoe relaties eerst bevestigd kunnen (of moeten) worden.
<i>Evaluatiefase:</i>	Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling. Aan het eind van de lesbrief bespreek je kort samenvattend wat er in de les is gedaan én waarom het handig is om dit toe te passen voor studie- en loopbaankeuzes.
<i>Huiswerk:</i>	Deze opdracht doen leerlingen in de les of thuis. Ze brengen met deze opdracht de behandelde theorie in de praktijk.

Benodigde materialen

- Opdrachten uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- Flipover.
- Post-its.
- Netwerkactieplan.
- De leerlingen hebben een hulpvraag in het kader van hun studie- en loopbaankeuzes.
- Voor het uitvoeren van deze lesbrief is geen specifieke voorkennis nodig. Wel is het raadzaam of vooraf de begrippen uit lesbrief 1 met de leerlingen door te nemen.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Website	Nederlands
Titel:	Acht tips om namen te onthouden
Jaar:	2014
Bron:	Intermediair
Omschrijving:	Dit artikel geeft acht tips om namen te onthouden. Meteen een goede tip is om naar een visitekaartje te vragen. Het is natuurlijk ook belangrijk om zelf visitekaartjes bij je te hebben. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld zelf visitekaartjes maken.
Bron Internet	http://www.intermediair.nl/carriere/doorgroeien/competenties/8-tips-om-namen-te-onthouden

Artikel	Nederlands
Auteur:	Alexis van Dam
Titel:	Etiquette op <i>social media</i> voor een goede persoonlijke online dialoog
Jaar:	2014
Omschrijving:	Dit artikel gaat over de etiquette die geldt op <i>social media</i> en voor een goede persoonlijke online dialoog. Het artikel geeft algemene regels en het legt uit wat je wel en niet mag doen op bijvoorbeeld LinkedIn en Facebook.
Bron Internet	http://www.alexisvandam.nl/wp-content/uploads/2014/02/Social-Media-Etiquette-alexida.pdf

Filmpje	Nederlands
Kanaal:	Klokhuis
Titel:	Wester - met het oog op social media
Jaar:	2012
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Een grappig filmpje over wat je wel en niet online moet zetten en wat er kan gebeuren met de informatie die je plaatst op <i>social media</i> .
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=JJkqenDX3dc
Duur:	Ongeveer 2 minuten

Filmpje	Engels
Titel:	Connected, but alone?
Verteller:	Sherry Turkle
Jaar:	2012
Bron:	TED
Omschrijving:	Dit filmpje gaat over de invloed van de technologie op ons sociale leven. Mensen moeten meer echte contacten onderhouden dan via <i>social media</i> .
Bron Internet:	http://www.ted.com/talks/sherry_turkle_alone_together.html
Duur:	Ongeveer 20 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Sandra in les 5

Naast haar school, korfbal en haar werk bij de kaaswinkel, steekt Sandra al haar tijd in haar contact met anderen. Ze gaat naar alle verjaardagen, zit heel de dag op Facebook berichtjes te schrijven, te whatsappen naar personen en groepen en belt veel.

Sandra staat altijd in contact met anderen. Ze heeft moeite om 'nee' te zeggen en kan niet zo goed kiezen. Ze is daaraan op veel verschillende manieren veel tijd kwijt.

Tijdens het organiseren van een buurtbarbecue krijgt Sandra van alle burens en helpende vriendinnen aldoor berichtjes en vragen op haar WhatsApp, Facebook en sms. Ze wordt hier moe van en vraagt zich af waarom ze eigenlijk alle berichtjes leest. De organisatie van de barbecue gaat prima.

Op een dag stopt Sandra met het lezen van alle berichtjes in de WhatsApp-groepen en leest alleen nog maar de laatste berichten. Dit scheelt haar heel veel tijd en ze merkt dat ze steeds goed weet wat er aan de hand is. Ze kan gewoon meepraten. Het scheelt haar veel tijd.

Sandra hoort, doordat ze met heel veel mensen contact heeft, heel vaak dezelfde verhalen. Veel mensen die zij kent (van korfbal, haar werk, klasgenoten en de burens) kennen ook elkaar.

Sandra beseft dat ze niet met iedereen in haar netwerk evenveel contact hoeft te hebben om haar relaties te onderhouden en te weten wat er speelt.

Op een dag komt huisarts Paul de kaaswinkel weer binnen. Paul vraagt direct hoe het nu op school gaat met haar vakken biologie en verzorging. Dit zijn belangrijke vakken om als verpleegkundige te kunnen gaan werken. Paul en Sandra hebben weer een leuk en goed gesprek met elkaar, het is rustig bij de kaasboer. Ze hebben het over de vakken en andere dingen die Sandra leuk vindt en over biologie en verzorging.

Sandra vindt het fijn om met Paul te kletsen. Hij stelt haar andere vragen dan de mensen die ze veel spreekt en ziet. Ze gaat hierdoor nadenken over waar ze goed in is, wat ze leuk vindt én waarom. Sandra beseft in de avond dat de gesprekken met Paul, iemand die ze niet zo vaak ziet en spreekt, hele andere ideeën en gedachten opleveren.

Tijdens het avondeten vertelt Sandra haar moeder over het gesprek met Paul. Haar moeder zegt dat ze dan ook eens moet gaan praten met Hetty, een goede vriendin van haar moeder die Ambulanceverpleegkundige is. Zij kan Sandra meer vertellen over werken in de zorg.

Sandra belt Hetty na het eten op en vertelt haar dat ze graag een keertje met haar wil praten over haar werk als ambulanceverpleegkundige. Hetty vertelt Sandra dat het onder hoge druk snel nemen van beslissingen belangrijk voor haar werk op de ambulance is. Zij vindt het leuk, maar er zijn maar weinig mensen die dat kunnen. Sandra vraagt zich af of zij ook zo'n iemand is. Buren en vrienden vertellen haar als ze iets organiseert altijd dat ze goed beslissingen kan nemen.

Sandra heeft veel contact met de vele mensen die ze (goed) kent. Ze denkt daardoor niet vaak aan de mensen die ze niet zo goed kent. Omdat Sandra bijna al haar tijd steekt in mensen die ze goed kent, ontmoet ze de mensen die ze minder kent niet vaak. Ze spreekt ze daardoor ook weinig. Sandra beseft dat de mensen die ze minder vaak spreekt, haar juist nieuwe ideeën geven.

Bas in les 5

Bas met David bezocht GamesINC en ze hadden daar een super leuke dag. Hij zag hoe computerspellen worden bedacht en getekend met pen papier en hoe ze daarna digitaal worden gemaakt en geprogrammeerd. Hij probeerde daar veel nieuwe spellen en kreeg allerlei tips en *tricks* over spellen die hij zelf speelt.

Bas sprak tijdens zijn bezoek aan het gamebedrijf ook een aantal mensen, onder wie in de ochtend drie ontwerpers, tijdens de lunch de directeur en in de middag twee programmeurs. Vlak voordat Bas en David naar huis gingen, hadden ze nog een heel leuk gesprek een mevrouw (Tanja) die over de organisatie en stageplaatsen gaat. Zij vertelde over het bedrijf en dat ze altijd op zoek zijn naar mensen die nieuwe spellen willen testen voordat ze te koop zijn in de winkel. Dit lijkt Bas wel leuk om te doen.

Een maand later spreekt Bas weer met David. David vraagt hem hoe het gaat en of hij nog contact heeft gehad met GamesINC. David is vol enthousiasme over de nieuwe spellen die hij voor GamesINC test. Hij nam direct na hun bezoek contact op met Tanja en meldde zich aan als nieuwe testspeler. Bas vindt het leuk voor David, maar is ook wel jaloers. Eigenlijk baalt hij er van dat hij geen contact zocht met het bedrijf.

Na het gesprek met David belt Bas ook met GamesINC. Hij vindt dit hartstikke spannend, want hij belt eigenlijk nooit iemand op. Het gesprek gaat verrassend gemakkelijk. Tanja wist niet precies meer wie hij was, maar vond het heel fijn dat hij belde. Bas moet Tanja uitleggen wie hij ook al weer is en hoe hij haar kent. En zo kan Tanja hem zich weer herinneren. Na een leuk gesprek geeft Tanja aan dat hij de volgende maand kan beginnen met het testen van nieuwe spellen bij GamesINC op kantoor. Bas is trots op zichzelf dat hij heeft gebeld, maar vind het jammer dat hij het niet eerder deed.

De volgende dag vertelt Bas vol trots tegen Richard dat hij voor GamesINC gaat werken. Richard vindt het hartstikke leuk voor hem. Hij maakt Bas een compliment dat hij zo goed is gaming dat hij *bugs* kan ontdekken.

Bas ziet de mensen die hij kent regelmatig. Hij hoeft dus niet op een andere manier contact te onderhouden met de mensen die hij kent. Maar als Bas nieuwe mensen leert kennen, moet hij het contact wel onderhouden, anders vergeten de mensen hem weer.

Netwerkprofiel Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar buren kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

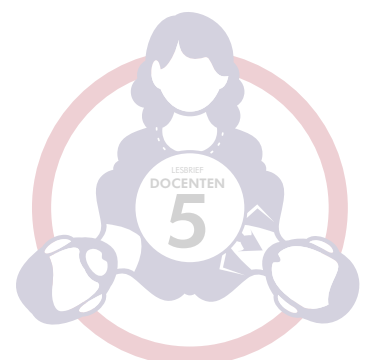
Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra.

Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

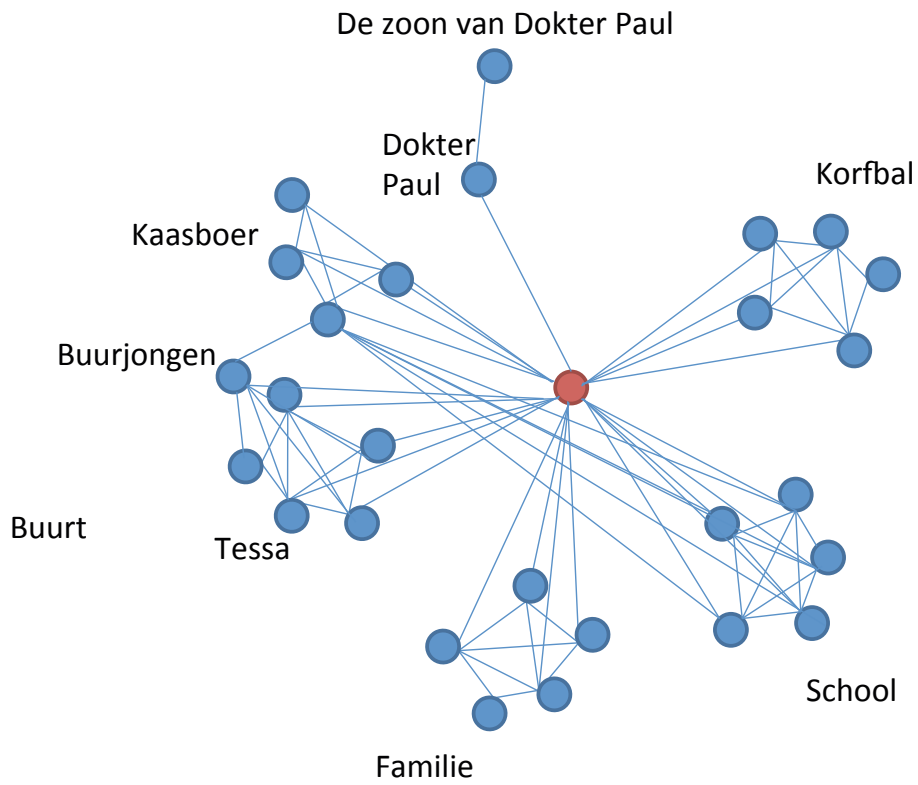
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen.

Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er, zo uit:

Figuur 5 - 1 Het netwerk van Sandra

Netwerkprofiel Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

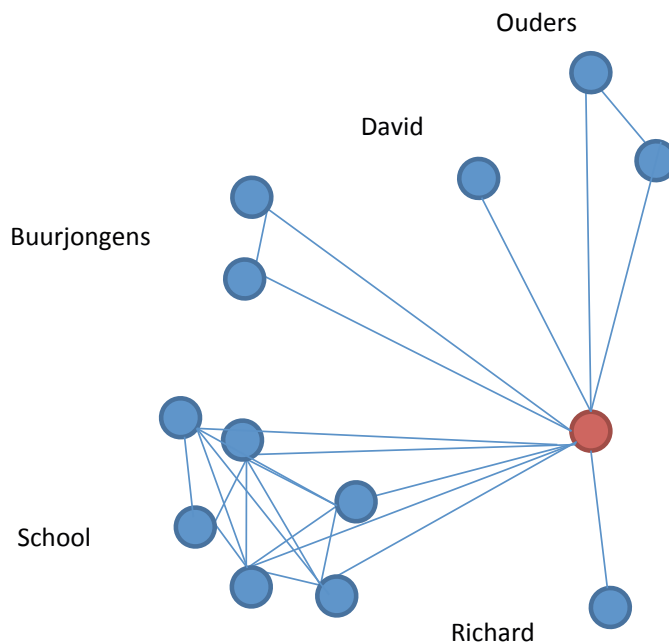
Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

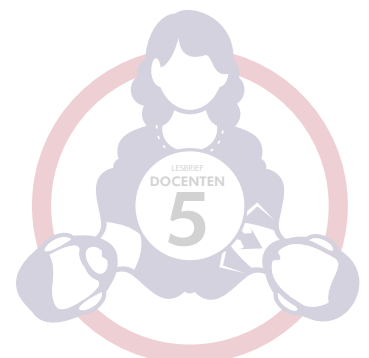
Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 5 - 2 Het netwerk van Bas

Netwerkbrengrst voor Sandra

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkbrengrst voor Bas

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIE FASE

Theoretisch Kader

Het woord 'netwerken' beschrijft zowel een set activiteiten als ook een proces. Netwerken is een voortdurend proces van mensen ontmoeten, besluiten of je ze later misschien nog eens wilt ontmoeten en, vooral, contact onderhouden. De kern van gericht werken aan je netwerk, is dat je je afvraagt wie jou nu of later kunnen helpen en al in die relaties structuur aanbrengen.

Hoe groter je netwerk wordt, hoe minder je iedereen altijd even veel aandacht kunt geven. Je kunt niet met iedereen die je ooit ontmoette het contact op dezelfde manier onderhouden. Samen koffiedrinken kost meer tijd dan het sturen van een digitaal berichtje. Je weegt de manier waarop en hoe vaak je het contact met iemand onderhoudt af aan de waarde die dat contact nu en later voor jou kan hebben. De manier waarop mensen relaties onderhouden is verschillend. Het hangt sterk af van iemand zijn persoonlijkheid en smaak.

Toen iedereen telefoon kreeg dacht men dat er meer afstand tussen mensen zou ontstaan. Het tegendeel bleek waar. Tegenwoordig hebben we de *social media*, waarmee we nu handig met veel verschillende mensen contact kunnen hebben en onderhouden. Ook als mensen ver weg wonen, zoals vrienden in het buitenland en de vele kennissen die we in ons leven ontmoeten.

Bewust netwerken, bijvoorbeeld in het kader van studie- en loopbaankeuzes doe je door je netwerk te laten groeien en daarna goed te onderhouden. We leren mensen kennen (relaties **Bouwen**), relaties onderhouden (**Bevestigen**) en om hulp vragen (**Benutten**)

Het onderhouden van relaties is een wezenlijk onderdeel van het werkwoord netwerken. Maar hoe doe jij dat eigenlijk? Wat is gebruikelijk? Wat heeft de manier waarop je het aanpakt met je cultuur te maken? Wat is de kunst van het handen schudden, wat is beleefd en hoe voer je een plezierig gesprek? Wanneer stuur ik een brief? En vooral, waarom heeft het onderhouden van relaties zin als het gaat om mijn loopbaanontwikkeling?

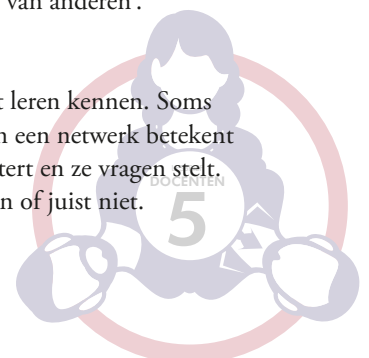
Voor loopbaansturing wil je jouw netwerk voor je laten werken. Je zet je netwerk actief in als je aan de mensen om je heen vraagt of zij je ergens bij kunnen en willen helpen. Die hulp kan van alles zijn, van beter worden in een bepaalde vaardigheid en daarmee oefenen, kennis inwinnen over een bepaald beroep of sector, tot een dagje meelopen met iemand met een bepaald beroep. Bij deze manier van netwerken heb je zelf het stuur in handen. Jij bepaalt wanneer en aan wie je iets vraagt (je netwerk actief inzet).

Je kunt je netwerk ook gewoon achter de hand hebben (je netwerk passief inzetten). Dat betekent dat het netwerk voor jou doorwerkt zonder dat je erbij bent of dat je op dat moment zelf hulpvragen stelt. Het zijn die momenten dat de mensen om jou heen op het goede moment aan je denken en je attenderen op een kans of een mogelijkheid. Of dat ze zomaar uit zichzelf met informatie komen over het vak wat jij overweegt te kiezen of dat ze je meenemen naar iemand voor wie jij bewondering hebt. Deze methode werkt alleen als mensen zich jou herinneren en goed weten waar ze je bij kunnen helpen.

In beide gevallen geldt dat er onderhoud nodig is. Daarbij is eerlijk ruilen de basisregel. Op de lange termijn is het voor iedereen duidelijk dat we ons aan de regel 'voor wat hoort wat' houden. We houden ons zelfs aan die regel als we nieuwe mensen nog maar net hebben ontmoet. Daarbij ruilen we al meteen iets met een lage drempel: onze aandacht voor de ander (de wet van de wederkerigheid). In relaties bouw je naar elkaar 'tegoeden' op die je met elkaar uitwisselt. Dus als ik naar jouw verhaal luister, luister jij weer naar mij. Help ik jou met verhuizen, dan sta ik voor je klaar als jij praktische hulp nodig hebt van mij. Krijg jij van mij belangrijke informatie, dan ben ik er voor jou met een luisterend oor. Wordt de ruil onevenwichtig, in onbalans, dan voelen we ons daarbij ongemakkelijk. We worden toch niet gebruikt door anderen? Daarom is het belangrijk om een relatie te onderhouden en in stand te houden en is netwerken niet 'het gebruiken van anderen'.

Bouwen

Bouwen aan een relatie betekent zowel nieuwe mensen leren kennen als weten wie je (ongeveer) wilt leren kennen. Soms weet je namelijk precies wie je wilt leren kennen, zoals mensen met een bepaald beroep. Bouwen aan een netwerk betekent ook dat als je nieuwe mensen leert kennen, je aandacht hebt voor deze mensen en dat je naar ze luistert en ze vragen stelt. Dat doe je omdat je dan, na deze eerste ontmoeting, kunt kiezen of je met hem contact blijft houden of juist niet.

Het betekent ook dat je naar plekken gaat om de mensen te ontmoeten die passen bij wat je zoekt of datgene kunnen bieden waarbij je hulp nodig hebt.

‘Bouwen’ betekent bij bestaande relaties dat ze aandacht nodig hebben als ze op een laag pitje zijn komen te staan (zijn verwaterd). Het is nodig om de verwaterde relatie te verstevigen. Bouwen aan relaties doe je altijd met de mogelijkheid in het achterhoofd om deze relaties nu of in de toekomst te kunnen benutten. Om deze mensen later om hulp te kunnen vragen.

Bouwen, hoe dan?

- Handeling: jouw netwerkverlanglijst gebruiken en doelgericht (nieuwe) mensen ontmoeten.
- Betekenis: uitbreiden van het netwerk en het opnieuw activeren van slapende relaties.
- Middelen: een artikel of blog schrijven, virtuele netwerken doorzoeken en bevragen, een nieuwsbrief versturen, lid worden van een organisatie, een organisatie oprichten, plaatsnemen in een bestuur, presentaties geven, informatieavonden houden of andere bijeenkomsten organiseren, bijeenkomsten bezoeken, vragen aan bekenden of ze je voorstellen aan nieuwe mensen.
- Vaardigheden: oprechte belangstelling, vragen stellen, luisteren, betekenisvolle gesprekken voeren, verbreden van gespreksonderwerpen, mensen ontmoeten in een andere context dan je gewoonlijk doet.

Bevestigen

Bevestigen betekent dat je in contact blijft met de mensen die je kent. Het betekent dat je mensen de mogelijkheid geeft om jou te onthouden en op het juiste moment te herinneren. De meest bekende Nederlandse vorm van de bevestiging van een relatie is het sturen van een kerstkaartje. We geven daarmee aan ‘ik ben er nog, ben jij er ook nog’.

Bevestigen, hoe doe je dat?

- Betekenis: oprechte aandacht besteden aan bestaande relaties
- Middelen: artikelen, blogs of filmpjes doorsturen, e-mailen, *social media* gebruiken, in virtuele netwerken actief zijn, bedankjes sturen, kaarten en brieven sturen, uitjes organiseren, bellen, uitnodigingen delen, samen tijd doorbrengen, mensen aan elkaar voorstellen, cadeaus geven, sporten en hobby's delen, borrelen, SMS-en, et cetera.
- Vaardigheden: inleven in het belang van een ander, niet nalaten om aandacht aan iemand te schenken

Benutten

Dit is de belangrijkste ‘B’ van het netwerken, want wat heb je aan het onderhouden van al je relaties zonder dat die wat opleveren? Het rendement van een relatie kan zeer divers zijn. Het kan zijn een luisterend oor bieden, geïnspireerd raken tot het ontvangen van kennis. Benutten betekent ook dat je hulp kunt bieden aan jouw relaties en die hulp ook bereid bent te geven.

Benutten, hoe dan?

- Handeling: hulp vragen en geven aan de mensen die je kent.
- Betekenis: waarde creëren voor jezelf en anderen, geïntroduceerd worden bij anderen.
- Middelen: e-mailen, *social media* gebruiken, virtuele netwerken bevragen, uitjes organiseren, samen tijd doorbrengen, sporten en hobby's delen, borrelen, telefoneren, bellen, SMS-en, et cetera.
- Vaardigheden: weten wat je wilt bereiken, andere mensen om hulp durven vragen.

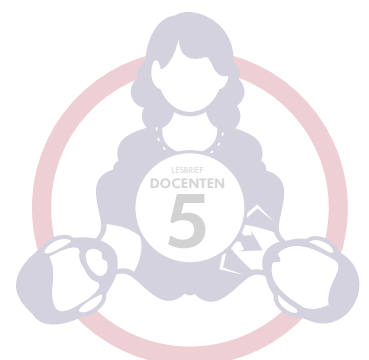
Laat de leerlingen voorafgaand aan de les zelf filmpjes opzoeken over netwerkbijeenkomsten en netwerkborrels en deze filmfragmenten met hun klasgenoten bespreken. In de filmfragmenten zien de leerlingen personen die contact leggen met anderen en dit op diverse manieren onderhouden. Laat de leerlingen individueel opschrijven wat ze de personen in de filmfragmenten zien doen. Het gaat erom dat ze het *gedrag* benoemen.

In de nabespreking laat je de leerlingen vertellen wat ze hebben gezien; dit schrijf je op het bord. Je kunt ervoor kiezen om dit per filmfragment te doen of aan het einde na het zien van alle filmfragmenten (dit is afhankelijk van de kwaliteit van de waarnemingen van de leerlingen).

Vervolgens ga je samen met de leerlingen de activiteiten/gedragingen proberen te clusteren. Het is de bedoeling dat dit uiteindelijk uitmondt in de theorie van de 3B's.

Het is belangrijk om vervolgens samen met de leerlingen stil te staan bij het belang van elke B. Dit kan door de volgende vragen klassikaal te bespreken:

- Waarom is het belangrijk om te blijven bouwen aan je netwerk?
- Wat gebeurt er als je een nieuw contact niet bevestigt?
- Waarom kun je een nieuw contact niet direct benutten (dus bevestigen overslaan)?
-

Opdracht 5.1– Wat doet iemand die netwerkt?

Docentinstructie

Overzicht en inzicht in jouw netwerk leidt tot een bepaalde strategie en acties. Netwerken, netwerkgesprekken voeren, netwerken benutten, het zijn allemaal acties waar een bepaald gedrag bij hoort. De leerlingen observeren een persoon die zij zelf als goede netwerker betitelen en maken expliciet welk gedrag in hun ogen tot de waardering leidt. Vervolgens benoemen ze voor zichzelf met welk gedrag ze zich willen identificeren en wat ze ook willen doen.

De leerlingen benoemen iemand die zij een goede netwerker vinden. Dat kan een docent zijn, maar natuurlijk ook een ander netwerkklid of bijvoorbeeld iemand die bekend is van televisie. Help de leerlingen op weg door ze te laten denken aan iemand die heel attent is. Iemand die veel contact heeft door bijvoorbeeld berichtjes op Facebook te plaatsen, te bellen, sms'en of een kaartje te sturen én die ook veel vragen stelt en oprecht geïnteresseerd is hoe het gaat en ook zonder aanleiding contact opneemt.

Hebben de leerlingen hier moeite mee, kies dan iemand uit die (bijna) alle leerlingen kennen. Denk aan een andere docent, de schooldirecteur, een (lokale) beroemdheid of iemand anders die op veel verschillende manieren relaties onderhoudt en weet te benutten.

Laat de leerlingen noteren waarom ze deze mensen een goede netwerker vinden of waarom ze denken dat hij veel contacten heeft.

Vraag de leerlingen op hun opdrachtenvel schrijven wat ze deze mensen zien doen.
Daarna noteren ze wat ze zelf doen om contacten te onderhouden.

Help de leerlingen op weg met voorbeelden van het gedrag zoals genoemd in het theoretisch kader.

Stap 1. Hang een flip-over vel op met daarop Bevestigen.

Stap 2. Leg uit wat de term betekent.

Stap 3. Vraag de leerlingen wat voor gedrag past bij bevestigen. Dit gedrag staat ook omschreven in het theoretisch kader.

Stap 4. Laat de leerlingen het gedrag op een geeltje schrijven en op het vel plakken.

Stap 5. Houd in de gaten of ze de juiste koppeling maken tussen het gedrag en het werkwoord.

Stap 6. Bespreek de oefening na met de klas. En benoem waar nodig dat het gedrag meer past bij bijvoorbeeld bouwen of benutten.

Informatie voor nabespreking

Bij de nabespreking is het belangrijk om met de leerlingen stil te staan bij het belang van sociale investeringen. Dit kan door de volgende vragen klassikaal te bespreken:

- Waarom is het belangrijk om contact te onderhouden?
- Wat gebeurt er als je een nieuw contact niet bevestigt?
- Waarom kun je een nieuw contact niet direct benutten (dus bevestigen overslaan)?
Mensen moeten je eerst vertrouwen, mensen moeten je iets gunnen.
- Welk gedrag past bij jou?
Welke dingen zou je kunnen doen om contact te onderhouden (kies uit de voorbeelden die je zelf hebt aangegeven)?

Neem in totaal 20 minuten de tijd voor deze opdracht, inclusief nabespreking en toelichting van de theorie.

VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Het is niet alleen belangrijk om contacten te onderhouden, maar ook om daarin bewuste keuzes te maken. Bel dus niet alleen regelmatig iemand omdat je die erg aardig vindt. Zorg voor bewust contact met iemand omdat hij nu of later voor jou van waarde kan zijn.

Contact zoeken met andere mensen vinden we gemakkelijk als het laatste contact nog niet zo lang geleden is. Ook vinden we het eenvoudig om contact te zoeken met mensen die we goed kennen. Als het langer geleden is dat je elkaar sprak of zag, ontstaat er aarzeling om alsnog contact op te nemen.

Onderhouden we niet geregeld contact met onze relaties, dan verwateren deze contacten en wordt het lastiger om een beroep te doen op deze mensen. Je bent letterlijk en figuurlijk minder in beeld bij deze personen. Daardoor zullen ze ook minder snel aan je denken als ze iets interessants voor je voorbij te zien komen.

Opdracht 5.2 – Iemand met wie je contact onderhoudt denkt eerder aan je

Docenteninstructie

Reflecteren op je eigen netwerkgedrag betekent dat je ook aanpassingen kunt doen om jouw inspanningen effectiever en leuker te maken.

In de vorige opdracht ging het over netwerkgedrag van een ander. In deze opdracht worden de leerlingen zich bewust van hun eigen netwerkgedrag. Wat doen ze zelf al om hun netwerk te onderhouden en wat ze daaraan (nog meer) zouden kunnen doen voor hun studie- en loopbaanvragen.

Gebruik bij deze oefening de verzamelde activiteiten die de leerlingen op het flip-over vel plakten.

Stap 1. Laat de leerlingen individueel op hun antwoordvel schrijven welke van de zojuist benoemde activiteiten zij zelf al doen en met welke regelmaat. En natuurlijk wat dat oplevert.

Als de leerlingen op nieuwe ideeën komen, laat ze deze dan toevoegen op het flip-over vel.

Stap 2. Vraag de leerlingen welke van deze activiteiten ze (bijna) nooit doen.

Stap 3. Vraag hen ook aan te geven waarom ze bepaalde activiteiten wel of niet doen.

Heeft dit te maken met onbekendheid (niet eerder aan gedacht), met onzekerheid (spannend om te doen, angst voor afwijzing) of waren ze er tot nu niet overtuigd van het nut ervan? Of zijn er nog andere redenen?

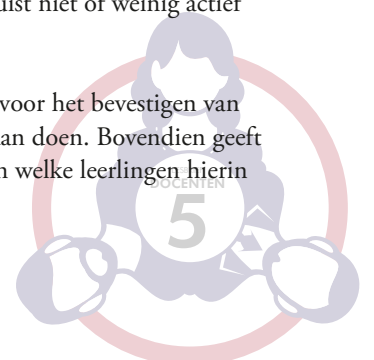
Loop tijdens het maken van de opdracht door de klas en kijk wat de leerlingen opschrijven en of het ze lukt om de opdracht te maken.

Neem hier ongeveer 15 minuten de tijd voor, inclusief nabespreking.

Informatie voor nabespreking

Tijdens de nabespreking vraag je een aantal leerlingen wat ze opschreven. Kies die leerlingen bij wie je tijdens het maken van de opdracht zag dat zij veel diverse activiteiten uitvoeren. Of kies de leerlingen die op dit moment juist niet of weinig actief zijn om hun netwerk te bevestigen.

De nabespreking is voor de leerlingen nuttig, omdat ze van elkaar horen wat hun klasgenoten doen voor het bevestigen van hun contacten. Zo kunnen ze elkaar op ideeën brengen en aansporen om dat (ook) iets (vaker) te gaan doen. Bovendien geeft het je als docent inzicht in welke leerlingen (bewust of onbewust) al redelijk actief zijn op dit vlak en welke leerlingen hierin nog extra stimulans en/of ondersteuning kunnen gebruiken.

Vragen om aan een aantal leerlingen te stellen:

- Welke activiteit doe je het vaakste?
Waarom?
- Welke activiteit doe je bijna nooit?
Waarom?
- Welke activiteit doe je nooit?
Waarom?
- Zijn er activiteiten die je nooit eerder deed, maar waarvan je denkt dat je die wel kunt doen?
Welke?

Opdracht 5.3 – Nee, daar heb ik geen contact meer mee, die ken ik niet zo goed meer

Docenteninstructie

Relaties verwateren als je er geen aandacht aan besteed. Dat werkt twee kanten op. De leerlingen laten waarschijnlijk zelf relaties verwateren, maar andersom zijn er natuurlijk ook netwerkleden die niet langer aandacht aan de leerlingen besteden. Deze oefening geeft zicht op slapende relaties uit het verleden. Mogelijk geven deze relaties aanleiding tot hernieuwd contact en zo een betere benutting van het netwerk dat er al is.

De leerlingen voeren deze opdracht bij voorkeur individueel uit en denken zoveel mogelijk zelf na. Hierna kunnen zij de uitkomsten, eventueel in duo's of kleine groepjes, nabespreken en de resultaten met elkaar delen. Tijdens de nabespreking worden de resultaten breder gedeeld en volgen er enkele reflectievragen.

Stap 1. Laat de leerlingen op het antwoordvel aangeven met welke personen ze twee jaar geleden nog contact hadden en nu niet meer en waarom.

Geef de leerlingen hier ongeveer 10 minuten de tijd voor.

(Geef ze ongeveer 10 minuten de tijd als ze dit met één of meerdere klasgenoten willen bespreken.)

Loop tijdens de opdracht door de klas om te zien wat de leerlingen invullen.

Informatie voor nabespreking

Zijn er leerlingen die relatief veel personen opschrijven waarmee ze geen contact meer hebben? Het kan zijn dat deze leerling(en) vooral heel goed zijn in het aangaan van nieuwe contacten, maar minder sterk zijn in het onderhouden ervan. Leerlingen die met vrijwel iedereen in hun netwerk nog steeds contact hebben, zijn wellicht juist sterk in het onderhouden van relaties, wat ze veel tijd kost.

Of iemand veel of weinig relaties heeft en onderhoud zegt nog niet veel over hoe nuttig die relaties zijn voor het krijgen van de benodigde hulp. Het zegt ook niets over of de relaties die er zijn ook worden benut.

Vragen die je aan de leerlingen kunt stellen:

- Wie heeft er mensen opgeschreven die ze niet meer spreken?
  - Wie zijn dat en weet je waarom je ze niet meer spreekt?
  - Dacht je de afgelopen tijd nog wel eens aan deze mensen?
  - Kunnen deze mensen je misschien helpen met de vraag die je hebt over je studie- of loopbaankeuze?
  - Wat kun je doen om het contact met deze mensen weer aan te halen?

Je kunt ook nu weer verwijzen naar de activiteiten die de leerlingen eerder opschreven.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

Jouw leerlingen zijn eigenaar van hun eigen loopbaan. Dat betekent keuzes maken, ook in het onderhouden van contacten met anderen. Welke keuzes maken jouw leerlingen? Waarom? Wat weten ze van hun netwerkcontacten? De volgende opdrachten gaan in op :

- Weten wie je wat kunt vragen.
- Voelen en ervaren wat het is om wat met netwerkcontacten te doen.
- Planmatig aan de slag met jouw netwerk.

Opdracht 5.4 – Aan wie kun je hulp vragen over je studie- of loopbaankeuzes?

Docenteninstructie

In deze opdracht zijn de leerlingen zich meer bewust de koppeling met hun loopbaanvraag. Zie ook lesbrief 4. Indien de leerlingen nog geen concrete LOB hulpvraag hebben, laat ze dan nadenken over van wie ze die informatie over verschillende opleidingen en beroepen die ze leuk vinden zouden kunnen krijgen. De uitkomsten lenen zich om daadwerkelijk in te zetten in het kader van de vragen over studie- en beroepskeuzes.

Stap 1. Laat de leerlingen nadenken over bekenden die op wat voor manier dan ook zou kunnen helpen bij hun LOB hulpvraag.

Stap 2. Laat de leerlingen nadenken of ze deze mensen al om hulp kunnen vragen. Durven ze om hulp te vragen? Is de relatie sterk genoeg, dus kennen ze de mensen goed genoeg om ze om hulp te vragen?

Heeft de leerling de relatie voldoende bevestigd en onderhouden of is er eerst actie nodig om de relatie te versterken voordat om hulp kan worden gevraagd?

Deze opdracht maken de leerlingen individueel en stimuleert ze tot reflectie. Laat de leerlingen hierna de uitkomsten in kleine groepjes bespreken en elkaar kritische vragen stellen en op ideeën brengen. Mogelijk zijn sommige leerlingen te bescheiden. Ze zullen de personen uit hun netwerk nooit snel om hulp vragen omdat ze dat te spannend vinden of iemand niet tot last willen zijn. De kritische vragen van hun klasgenoten kunnen deze leerlingen aan het denken zetten.

Deze voorbeeldvragen staan in de leerlingversie van de lesbrief:

- Waarom denkt je klasgenoot dat hij of zij geen contact met iemand kan opnemen?
- Heeft hij of zij deze persoon al eens om hulp gevraagd? Zo ja, waar ging dat over?
- Wat zou er gebeuren als je het gewoon wél doet?
- Wat is het ergste dat kan gebeuren?

Geef de leerlingen eerst ongeveer 10 minuten de tijd om de opdracht individueel te maken.

Geef ze daarna 15 minuten de tijd om de uitkomsten in subgroepen te bespreken.

Loop tijdens het maken van de opdracht door de klas om te zien wat de leerlingen opschrijven en bespreken.

Informatie voor nabespreking.

Deze opdracht geeft je inzicht in hoeverre de leerlingen weten welke vragen ze aan hun netwerkcontacten kunnen stellen. Ook geeft het inzicht of ze hulp durven te vragen aan de mensen die ze kennen en waarom ze dat eventueel niet durven. Het geeft je inzicht in wat de leerlingen zelf vinden van hun relaties en of die eerst nog moeten bevestigen of niet.

Vragen die u kunt stellen aan de leerlingen:

- Wie moet eerst nog werken aan de relatie voordat hij of zij aan de mensen die die hij of zij kent vragen kan stellen over studie- of loopbaankeuzes?
Vraag enkele leerlingen om een voorbeeld te geven.
- Wat kun je doen om de relatie te bevestigen, voordat je de vraag durft te stellen?
Dit legt de link naar de verschillende activiteiten die de leerlingen kunnen ondernemen.

Opdracht 5.5 – En nu aan de slag!

Docenteninstructie

Het daadwerkelijk benaderen van iemand uit hun netwerk kan voor leerlingen best spannend zijn. Bijvoorbeeld omdat ze dit niet gewend zijn om te doen of omdat ze iemand niet tot last willen zijn.

Deze opdracht stimuleert leerlingen om over die eventuele drempel heen te stappen en het gewoon te gaan dóen. Netwerken is een werkwoord, dus oefening baart kunst! Haal vooral ervaringen op om daarna met elkaar te bespreken hoe netwerken misschien nog makkelijker en leuker wordt.

Tijdens deze opdracht gaan de leerlingen daadwerkelijk actie(s) ondernemen om een contact in hun netwerk te benaderen met een hulpvraag.

Hierbij zijn twee varianten mogelijk:

1. De leerlingen gaan iemand uit hun netwerk benaderen die ze kennen en aan wie ze iets zouden kunnen vragen.
2. De leerlingen gaan (aanvullend) iemand uit hun netwerk benaderen met wie de relatie is verwaterd. Een relatie die nu te zwak is om die persoon direct om hulp te vragen. De eerste actie naar deze persoon is bedoeld om de relatie weer sterker te maken, de banden aan te halen. Dit met het idee dat dit contact waardevol kan zijn bij het helpen beantwoorden van de LOB hulpvraag van de leerling.

Bepaal of de leerlingen alleen opdracht 1 maken of ook opdracht 2. Dit is afhankelijk van hoe ervaren de leerlingen zijn met netwerken. Voor leerlingen die nog nauwelijks (bewust) kennis hebben gemaakt met netwerken, zal variant 2 mogelijk een stap te ver zijn. Het is belangrijk dat de leerlingen eerst vertrouwen opbouwen in het netwerken, voordat ze dingen gaan doen die echt heel gewoon voor ze zijn.

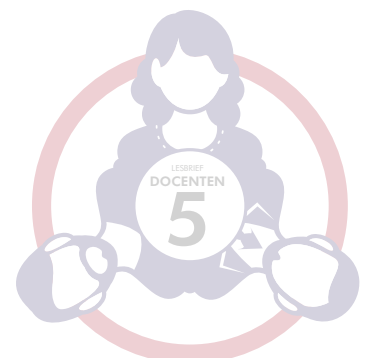
De leerlingen maken deze opdracht individueel en mogen elkaar daar eventueel bij helpen. Sommige leerlingen zullen als actie benoemen dat ze iemand gaan bellen. Het zou mooi zijn als ze dat telefoontje tijdens de les ook echt plegen (en dit niet gebruiken als lespauze). Is bellen echt niet mogelijk of wenselijk, laat de leerlingen dan een tekst uitschrijven die ze zullen uitspreken aan de telefoon. Laat ze zo precies mogelijk aangeven wanneer ze het gesprek alsnog gaan voeren. Geeft dit eventueel als huiswerk op en kom hier tijdens een volgende les op terug.

Een mooie tussenvorm is om de leerlingen dit te laten oefenen in de vorm van een rollenspel. Laat ze nadenken over wat ze willen zeggen en dat spelen. Ze kunnen de opdracht als huiswerkopdracht meekrijgen voor de aansluitende les en het opnemen in hun portfolio. Het rollenspel biedt de kans om hun netwerkvaardigen te oefenen.

Loop tijdens de uitvoering van de opdracht door de klas en assisteer waar nodig leerlingen bij het ondernemen van de actie. Bijvoorbeeld door met ze mee te denken over een e-mailbericht of door ze suggesties te geven hoe ze een zwakke(re) relatie zouden kunnen versterken.

Geef de leerlingen hier 15 minuten de tijd voor of zoveel tijd als er over is in het lesuur.

Is er voldoende tijd over, dan is het leuk als enkele leerlingen hun succesverhaal met anderen mogen delen. Dit geeft energie (het is gelukt!) en stimuleert de andere leerlingen om ook over een bepaalde drempel heen te stappen.

Opdracht 5.6 - Huiswerkopdracht

Docenteninstructie

Misschien dat netwerken wel naar meer smaakt. Laat de leerlingen met een relatie naar keuze oefenen en daarop reflecteren. Hoe was het om de actie uit te voeren? Heeft de actie opgeleverd wat ze ervan hadden verwacht en gehoopt? Wat is er sindsdien gebeurd? Heeft de persoon met wie ze contact opnamen bijvoorbeeld naar de leerling actie terug ondernomen?

De acties die jouw leerlingen willen ondernemen kunnen ze opnemen in hun netwerkactieplan.

Laat tijdens de oriëntatiefase van de volgende les enkele leerlingen kort iets vertellen over hun huiswerkopdracht. Ervaringen delen zorgt voor verbinding tussen de leerlingen. Het geeft ze het gevoel dat ze dit samen doen en hierin niet alleen staan. Het is fijn om te horen als anderen iets ook spannend vinden.

EVALUATIEFASE

De leerlingen hebben zelf hun netwerkopdrachten mogen kiezen. Reflecteer met de leerlingen op de keuzes die ze maakten. Wat zeggen die keuzes over de leerling? Zijn interesses? Wat is hij te weten gekomen over zijn netwerkcontacten? Wat is hij over zichzelf te weten gekomen? Hoe makkelijk en logisch vinden de leerlingen het om contact op te nemen met bekenden en mensen uit het verleden?

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 5

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LES 5 - UIT HET OOG IS UIT HET HART

Blijf in beeld en laat af en toe wat van je horen

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

De regels van relatieonderhoud

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Mensen vergeten je als ze jou een tijdje niet hebben gezien of gesproken. Je verdwijnt uit hun gedachten als je niet regelmatig iets van je laat zien of horen. Er zijn immers altijd anderen die zij wél regelmatig zien en spreken en die krijgen dan meer aandacht. Laat je een tijdje niets van je horen, dan ben je niet meer één van de eerste personen aan wie anderen denken als ze iets leuks willen gaan doen.

Maar het gaat nog verder. De mensen die je vergeten, zullen je op den duur ook minder snel willen en kunnen helpen. Na een tijdje weten ze niet meer zo goed wie je bent, waar je mee bezig bent en wat voor vragen je hebt. Je wordt iemand die ze niet meer zo goed kennen en hebben daardoor ook minder zin om je te helpen. Mensen denken nu eenmaal minder graag mee met iemand die ze niet zo goed kennen. Sterker nog, iemand die je niet kent, vind je van nature vaak eerder 'stom' dan 'interessant'. Andersom is dat ook zo. Je helpt liever iemand die je heel goed kent dan iemand die je nog maar heel vaag kent. De oplossing? Doe je best om contacten te onderhouden. Dat is niet altijd even gemakkelijk.

Thuis, op school, op je werk, op straat, bij je hobby of sportclub, overal kom je vanzelf anderen tegen. Omdat je elkaar toch regelmatig ziet, kost het weinig moeite om die mensen te laten onthouden dat jij er ook nog bent. Ze spreken je en snappen waarmee je bezig bent en waar je naar zoekt. Je kunt ze daardoor gemakkelijk een vraag stellen.

Er zijn mensen die jij niet zo goed kent en die je niet zo vaak tegenkomt, maar waarvoor jij wel veel interesse hebt. Dat kan omdat zij ergens heel veel van weten, dat je ze bewondert of heel interessant vindt vanwege hun beroep of omdat je ze gewoon heel leuk vindt. Met die mensen moet je juist heel bewust contact onderhouden. Mensen die jouw interesse opwekken kunnen jou nu en in de toekomst mogelijk helpen. Daarom is het verstandig om meer aandacht te besteden aan het contact met juist die mensen.

Maar er is *nóg* een reden om goed contacten te onderhouden met de mensen die je minder vaak ziet. De mensen die je minder goed kent kunnen je namelijk soms veel beter helpen dan de mensen die je goed kent. Hoe beter twee mensen elkaar kennen, des te groter is de kans dat ze veel dezelfde mensen als jij kennen. Ze kennen dan ook veel dezelfde *soort* mensen: met dezelfde levensstijl, interesses en ideeën. Voor netwerken geldt dat hoe meer dezelfde mensen jij en iemand anders samen goed kennen, des te minder deze relatie je in contact kan brengen met nieuwe ideeën. Dat komt doordat je vaak hetzelfde als de ander hoort en leest. Daardoor ontdek je weinig nieuwe mogelijkheden of interesses bij jezelf.

Je wordt gemakkelijker iets wijzer van 'bekenden' die verder van je afstaan. Dat noemen we de 'kracht van zwakke relaties'. De mensen die je minder goed kent lijken vaak minder op je, hebben daarom andere, en daardoor, verfrissende ideeën en hebben een ander netwerk dan jij. Ze kennen dus juist andere mensen dan de mensen die jij kent. En die mensen weten en kunnen weer andere dingen dan jijzelf of de mensen die jij kent.

Kortom, mensen die minder op je lijken, jouw kennissen, kunnen je gemakkelijker op onverwachte ideeën brengen en kunnen je dus beter helpen. Bijvoorbeeld met jouw studie-, beroeps- en loopbaankeuzes. Maar... de mensen die je minder goed kent vraag je juist minder gemakkelijk zomaar om hulp.

Om mensen die je minder goed kent iets te mogen en kunnen vragen, moet je ervoor zorgen dat ze jou (een beetje) blijven kennen. Je moet daar meer je best voor doen dan bij je vrienden. Je moet dus bewust je relaties onderhouden met de mensen die niet zo veel op jou lijken. Het is waardevol om lijstjes te maken van mensen met wie je niet zo vaak contact hebt en deze mensen regelmatig iets van je te laten horen of zien. Je moet iets gaan doen.

Opgdracht 5.1 – Wat doet iemand die netwerkt?

Denk eens aan iemand die jij een echte netwerker vindt. Iemand die gemakkelijk en veel contact legt én onderhoud. Wie in jouw omgeving is heel attent? Dat kan een bekend iemand zijn van radio of televisie, maar dat kan natuurlijk ook iemand zijn uit je eigen netwerk, iemand die jij kent.

Schrijf hieronder op aan wie je denkt en waarom je vindt dat hij een echte netwerker is. Denk vooral aan wat iemand doet.

Bijvoorbeeld omdat die persoon veel belt, kaartjes stuurt, met veel mensen praat of gemakkelijk nieuwe mensen leert kennen (en hoe dan?). Wat zie of hoor je deze mensen (veel) doen?

Ik vind ..... een echte netwerker omdat hij:

.....
.....
.....
.....

Wat doe je zelf om met anderen in contact te blijven?

.....
.....
.....
.....

Iemand met wie je contact onderhoudt denkt eerder aan je

Het aantal mensen waarvan je wat belangrijke kenmerken kunt onthouden ligt rond de 150 personen, het zogenaamde Dunbar-getal. Van deze groep mensen weet je meer dan alleen hun naam. Je weet bijvoorbeeld iets over hun beroep, of ze kinderen hebben, van autorijden houden of juist niet of iets anders kenmerkends, zoals datgene wat ze belangrijk vinden of nastreven en wat hun standpunt is in een bepaalde kwestie. Deze groep netwerkleiden vormt een belangrijk stuk sociaal kapitaal . Met deze mensen kun je, omdat je hen wat beter kent, relaties makkelijker onderhouden en ook daadwerkelijk iets ruilen.

Andersom werkt dat ook zo. Jouw netwerkleiden onthouden ook van 150 mensen net dat beetje meer. Jij bent dus het liefst een van die 150 in iemand anders zijn hoofd. Het liefst bij mensen die relevant zijn voor de vragen rondom jouw studieloopbaan. Maar daar moet je wel wat voor doen, namelijk contact onderhouden. Je kiest hoe vaak je dat doet en hoe hangt onder meer af van jouw voorkeur en die van de ander.

Dat betekent dat je dus niet alleen regelmatig met iemand belt omdat je die erg aardig vindt. Je onderhoudt met die persoon ook bewust contact omdat hij jou in de toekomst kan helpen.

Houd regelmatig contact en zorg dat relaties niet verwateren, want dan wordt het lastiger om een beroep op die mensen te doen. Zorg dat je letterlijk en figuurlijk in beeld blijft bij deze mensen. Dus dat ze weten waarmee je bezig bent en je beter kunnen helpen.

Opdracht 5.2 – Iemand met wie je contact onderhoudt denkt eerder aan je

In de vorige opdracht bedacht je al wat je kunt doen om met (nieuwe) mensen in contact te blijven. We gaan nu verder kijken naar het contact onderhouden.

- a. Wat kun je nog meer doen om contact te houden met de mensen die je kent?

.....
.....
.....
.....

Activiteit	Dat doe ik - graag - liever niet	Hoe vaak Elke dag Soms Bijna nooit	Met wie <i>Mensen die ik heel goed ken</i> <i>Mensen die ik goed ken</i> <i>Mensen die ik een beetje ken</i>	Waarom wel/niet	Wat levert het op?
<i>Koffiedrinken</i>	<i>Liever niet</i>			<i>Dat vind ik overdreven</i>	
<i>Bellen</i>	<i>Graag</i>	<i>Soms</i>	<i>Oom</i>	<i>Gemakkelijk, we kletsen wat</i>	<i>Plezier</i>
<i>E-mailen</i>	<i>Graag</i>	<i>Soms</i>	<i>Stagebegeleider vorige stage</i>	<i>Dat is snel en gemakkelijk</i>	<i>Zo blijft hij op de hoogte van wat ik zoek</i>

Opdracht 5.3 – Nee, daar heb ik geen contact meer mee, die ken ik niet zo goed meer

Je herkent het vast wel, je wilt al een hele tijd iemand bellen, maar het komt er steeds niet van. En voor je het weet is het maanden geleden en durf je die persoon eigenlijk niet zo goed meer te bellen.

Of: Je bent verhuisd en sprak met je vriend of vriendin uit je vorige klas af dat je echt contact met elkaar zou houden. In het begin deed je dat beiden ook trouw, maar dat werd steeds minder. Je sprak jouw vriend of vriendin het laatste jaar bijna niet meer. Dit noemen we ‘verwaterde relaties’.

Ook jij hebt vast wel een paar verwaterde relaties. Schrijf hieronder op wie dat zijn en waarom je volgens jou geen (of veel minder) contact hebt.

Voorbeeld:

Naam persoon	Wanneer voor het laatst contact	Waarom
Maarten	1 jaar geleden	Hij is verhuisd en woont nu ver weg. Ik kom hem niet meer zomaar tegen en we hebben nooit gebeld.

Naam persoon	Wanneer voor het laatst contact	Waarom

Opdracht 5.4 – Aan wie kun je hulp vragen over je studie- of loopbaankeuzes?

Als je les 4 hebt gedaan, dan dacht je al na over je LOB vraag. Daarmee gaan we nu verder. Heb je dat nog niet gedaan? Denk dan eens na over wie jou informatie zouden kunnen geven over de verschillende opleidingen en beroepen die jou leuk lijken.

Een vraag die je hebt voor je studie- en loopbaankeuze kan zijn dat je wilt weten welke beroepen er allemaal zijn waarbij je veel in de natuur werkt. Of je twijfelt nog tussen de ene of de andere studie omdat je het verschil niet zo goed weet. Je wilt meer informatie van mensen die daar les geven of die zelf de opleiding(en) volgen of volgden.

In deze opdracht ga je kijken wie in jouw netwerk je met die vraag kunnen helpen. Bijvoorbeeld omdat hij iets af weet van een bepaald onderwerp of dat die ander iets goed kan of iemand anders kent die voor jou interessant is en je verder kan helpen met je vraag. Ook geef je aan of de relatie naar jouw idee sterk genoeg is om deze persoon om een gunst te vragen en waarom je denkt dat dit zo is.

Eerst een voorbeeld:

Oom Jan kan mij helpen bij mijn LOB hulpvraag.

Op deze manier:

Hij is bioloog en werkt in een dierentuin. Ik zou later misschien ook wel in een dierentuin willen werken. Ik wil van hem graag horen hoe dat is en welke opleiding ik het beste kan kiezen.

Deze relatie is wel/niet sterk genoeg om deze persoon om een gunst te vragen (*geef aan wat van toepassing is*), omdat:
Ik spreek hem regelmatig. Hij komt eens per maand bij mij thuis langs of ik ga naar hem. Hij wil, als ik het leuk vind, mij meer vertellen over zijn werk in de dierentuin.

Nu jij:

..... kan mij wel/niet helpen bij mijn LOB hulpvraag.

Dat kan hij omdat:

.....
.....
.....
.....

Deze relatie is wel/niet sterk genoeg om die hulp te vragen (*geef aan wat van toepassing is*), omdat:

.....
.....
.....
.....

Persoon 2:

..... kan mij helpen bij mijn LOB hulpvraag.

Dat kan hij omdat:

.....
.....
.....
.....

Deze relatie is wel/niet sterk genoeg om die hulp te vragen (*geef aan wat van toepassing is*), omdat:

.....
.....
.....
.....

Persoon 3:

..... kan mij helpen bij mijn LOB hulpvraag.

Dat kan hij omdat:

.....
.....
.....
.....

Deze relatie is wel/niet sterk genoeg om die hulp te vragen (*geef aan wat van toepassing is*), omdat:

.....
.....
.....
.....

Bespreek de antwoorden nu met je klasgenoten.

Je mag elkaar daar best kritische vragen over stellen, bijvoorbeeld:

- Waarom denkt je klasgenoot dat hij geen contact met iemand kan opnemen?
- Heeft hij deze persoon al eens om hulp gevraagd? Zo ja, waar ging dat over?
- Wat zou er gebeuren als je het gewoon wél doet?
- Wat is het ergste dat kan gebeuren?

Opricht 5.5 – En nu aan de slag!

Je hebt benoemd wie je uit je netwerk zou kunnen benaderen met jouw hulpvraag. Dit is best spannend om te doen. Dat kan zijn omdat je deze persoon minder goed kent, jij niet van bellen houdt of dat je de ander niet tot last wilt zijn.

Maar, de enige manier om te netwerken is om het gewoon te doén. En echt, je zult merken dat het steeds gemakkelijker wordt naarmate je het meer doet. Oefening baart kunst!

We gaan dus snel oefenen:

1. Je gaat met iemand die je kent contact maken. Je kunt hem al om hulp vragen, maar je kunt ook eerst de relatie bevestigen. Ga je eerst de relatie bevestigen, dan leg je contact en vraag je hoe het met de ander gaat. Je geeft dan aandacht. Doe je dat uitgebreider, dan levert het meer op. Je vraagt dan waar iemand mee bezig is en ga je na of jij de ander misschien ergens mee kunt helpen.
2. En/of: Je neemt contact op met iemand die je al een tijd niet hebt gezien of gesproken, maar die jou misschien wel kan helpen.
Deze persoon direct om hulp of een gunst vragen voelt dat misschien een beetje raar. Het is nu niet de bedoeling dat je direct een vraag stelt. Je neemt contact op om de relatie aan te halen (te bevestigen). Om te laten zien dat je er nog bent, zodat je in de toekomst misschien deze wél persoon om hulp voor je LOB kunt vragen.
(Let eens op hoe leuk mensen het vinden dat je weer contact opneemt.)

Ik ga actie ondernemen naar ..... (naam persoon).

Dit ga ik doen:

.....

.....

.....

.....

5.6 Huiswerkopdracht

Je nam in deze les daadwerkelijk actie en oefende met het uit je netwerk antwoorden krijgen op je LOB hulpvraag. Als huiswerkopdracht ga je antwoord geven op de volgende vragen:

Hoe was het om deze actie uit te voeren?

.....
.....

Heeft de actie opgeleverd wat je ervan had verwacht en gehoopt?

Ja/nee, want:

.....
.....
.....
.....

Wat is er sindsdien gebeurd? Ondernam de persoon met wie jij contact legde bijvoorbeeld weer actie naar jou?

.....
.....

Wat zie je nu als volgende actie naar dezelfde persoon of naar iemand anders?

.....
.....

Wat kun je nog meer doen om contact te houden met de mensen die je kent?

.....
.....
.....
.....

Je kunt jouw acties opschrijven in je netwerkactieplan. Zo houd je overzicht op wat je wil doen en al doet met jouw netwerk.

Je netwerkdactieplan

Wat ga je doen om jouw relaties te onderhouden?

Vul in de bovenste rij in met **wie** je iets gaat doen.

Vul in de eerste kolom in, **wanneer** (welke week of maand) je iets gaat doen.

Vul in de lege vakjes in deze matrix in **wat** je gaat doen.

Met wie ga je iets doen								
Wanneer ga je iets doen								
T1	Wat ga je doen?							
T2								
T3								
T4								
T5								

Wist je dat

- Er tegenwoordig veel meer manieren zijn waarop je jou relaties kunt onderhouden dan vroeger?
- Nog niet lang geleden had bijna niemand een mobiele telefoon, bestond e-mail niet en kon je niet bellen via Skype.
- De meest bekende Nederlandse vorm van de bevestiging van een relatie is het sturen van een kerstkaartje.
- Mensen vaak langer nadenken over een e-mail, kaartje of sms dan de tijd die ze nodig hebben om dat ook echt te doen?

Begrippenlijst

Bouwen van relaties	Het ontmoeten van nieuwe mensen of het opnieuw (beter) leren kennen van mensen met wie het contact verwaterd is.
Bevestigen van relaties	De relaties die we hebben onderhouden door op verschillende manieren te laten zien dat we nog bestaan én dat we aan die mensen denken.
Benutten van relaties	De relaties die we hebben hulp vragen en hulp geven.
Kracht van Zwakke relaties	De mensen die je minder goed kent kunnen je goed helpen. Juist omdat ze andere dingen kunnen, weten en andere mensen dan jij kennen.
Verwaterde relaties	De relaties die je met mensen hebt die je al een tijd niet meer zag of sprak. Je kent de mensen wel, maar eigenlijk weet je niet meer echt goed wie het zijn en wat ze ook al weer doen.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

LESBRIEF 6

Docenten

project
Stimulering LOB

VORAAD

LESBRIEF 6 – DOCENTENHANDLEIDING – DE CURSUS NIEUWE MENSEN LEREN KENNEN

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. ‘Netwerken’ doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je ‘later’ wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is ‘het juiste netwerk’? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch ‘netwerk denken’ begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet ‘anderen alleen maar gebruiken’. ‘Netwerk denken’ wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigd om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie ‘netwerken’.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Deze les: De kunst van het handen schudden en andere praktische vaardigheden

In de zesde les gaan leerlingen verder werken aan hun vaardigheden om relaties met anderen te bouwen. Ze oefenen met kennis maken en de juiste indruk maken, door nieuwe plekken te bezoeken en af te stappen op nieuwe mensen. Ook worden ze zich ervan bewust dat ze zich aan anderen kunnen laten voorstellen via de mensen die ze zelf al kennen.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

De lesbrief kun je inzetten voordat de leerlingen nieuwe mensen gaan leren kennen. Dat kan bijvoorbeeld zijn op een beroepenbeurs, op een open dag van een school en voorafgaand aan hun eerste stagedag. De lesbrief geeft de leerling handvatten om een goede eerste indruk achter te laten.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeproces voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

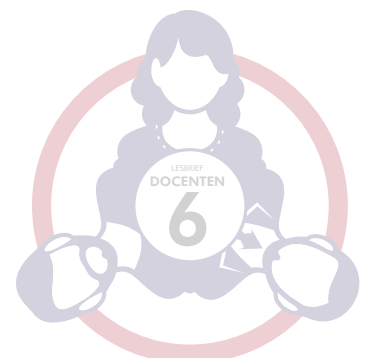
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingenversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 6 – Docentenhandleiding – De cursus nieuwe mensen leren kennen.....	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Deze les: De kunst van het handen schudden en andere praktische vaardigheden	1
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Leeswijzer.....	2
Theoretisch Kader en onderwerp van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen.....	6
Leerdoelen voor leerlingen:.....	6
Opbrengst voor docent:.....	6
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	7
Inleiding.....	7
Begrippenlijst	7
Reflectievragen voor docent.....	7
Opbouw van de les.....	7
Benodigde materialen.....	7
Voor de liefhebbers.....	8
Vier leerlingen als voorbeeld.....	8
Jan in les 6.....	9
Bas in les 6	9
Oriëntatie- en voorbereidingsfase	13
Theoretisch kader	13
Opdracht 6.1 – Ehhh, ik ben ehhh.....	16
Uitvoeringsfase.....	18
Theoretisch Kader – bijeenkomsten bezoeken.....	18
Opdracht 6.2 – Op wie zou jij afstappen?.....	19
Opdracht 6.3 - En toen werd het stil.....	21
Evaluatiefase.....	22
Huiswerkopdracht 6.4 - Aan de slag, contact maken!	22
Wist je dat.....	23
Uitleg bij de Creative Commons-licenties	24

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Als je weet hoe je netwerk eruit ziet, wat voor hulp erin zit of ontbreekt, en wat je ermee kunt, dan heb je inzicht. Je kunt tot de conclusie komen dat je sommige soorten mensen nog niet kent of nog geen antwoord kunt krijgen op de vragen die je hebt. Je moet je netwerk dus gaan uitbreiden. Je moet andere mensen gaan leren kennen. Vaak lijken de mensen die je nog niet kent niet op jezelf of op de mensen die je al kent. Maar het zijn juist de mensen die erg van jezelf verschillen die jou vaak goed kunnen helpen. Zij weten en horen andere dingen en kennen ook weer andere mensen. Dus hoe moeilijk het ook is om nieuwe mensen te leren kennen, het kan je heel goed helpen.

Dit is de tweede lesbrief over het bouwen van je netwerk. Deze lesbrief vereist enige voorkennis uit de eerdere lesbrieven. Het 3 B-model geïntroduceerd: Bouwen, Bevestigen en Benutten kwam in lesbrief 5 aan de orde.

Bouwen gaat over het uitbreiden van je netwerk. Doelbewust nieuwe mensen ontmoeten, om daarmee je netwerk groter of meer divers te maken. Dat is ook het reactiveren van 'slapende relaties'.

Leerlingen zullen bewust moeten bouwen aan hun netwerk om hun daarin antwoorden te vinden voor hun LOB hulpvraag. Zonder actief aan het netwerk te bouwen, bestaat de kans dat het netwerk te homogeen wordt of blijft en bijvoorbeeld overwegend bestaat uit klasgenoten en andere leeftijdgenoten.

Daarnaast hebben leerlingen mogelijk 'slapende relaties' in hun netwerk zitten. Dus mensen die ze enigszins kennen, maar waar ze niet actief contact mee onderhouden. Dit kunnen juist mensen zijn die van grote waarde kunnen zijn in het kader van LOB.

Bevestigen richt zich op het oprecht aandacht besteden aan bestaande relaties. Hierdoor wordt de relatie onderhouden en blijft deze sterk. Zonder (oprechte) aandacht kan de relatie verwateren van een sterke naar een zwakke relatie. Het wordt dan lastiger om hulp te vragen en te krijgen.

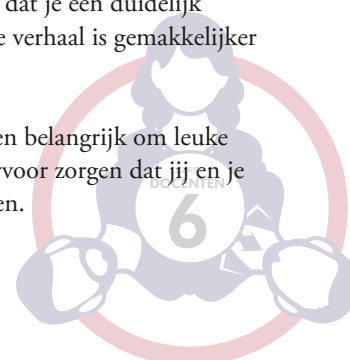
Benutten gaat over de activiteiten die je onderneemt om je netwerk in te zetten om je doelen te realiseren, zoals ook aan de orde kwam in lesbrief 4.

Natuurlijk kijk je op internet voor informatie over een bepaalde opleiding of over een beroep, lees je brochures en bezoek je open dagen. Maar het heeft voordelen om te gaan praten met mensen die er verstand van hebben. Mensen die bepaalde opleidingen volgden of het beroep van je keuze uitoefenen.

Nieuwe mensen leren kennen vinden we spannend. Op vreemden afstappen met een vraag kan je ook een beetje onzeker maken. Je vraagt je misschien af of mensen zitten te wachten op een gesprek met jou. En hoe breng je het gesprek op gang en hoe wordt het een leuk gesprek?

Ga je nieuwe mensen ontmoeten, zorg er dan voor dat je een plezierige 'gesprekspartner' bent. Zorg dat je een duidelijk gesprek gaat voeren en een goede indruk achterlaat. Er is dan meer reden om jou te onthouden én je verhaal is gemakkelijker door te vertellen. Je weet immers nooit wie je gesprekspartner daarna weer ontmoet.

Waar ga je het over hebben? Wat wil je die mensen vertellen en wat wil je ze vragen? Het is niet alleen belangrijk om leuke vragen te kunnen stellen, maar ook om nuttige vragen te stellen die jou verder helpen. Vragen die ervoor zorgen dat jij en je gesprekspartner elkaar onthouden. Want... pas als mensen onthouden wie je bent, willen ze je helpen.

Ga je nieuwe mensen ontmoeten, zorg er dan voor dat je een plezierige 'gesprekspartner' bent. Zorg dat je een duidelijk gesprek gaat voeren en een goede indruk achterlaat. Er is dan meer reden om jou te onthouden én je verhaal is gemakkelijker door te vertellen. Je weet immers nooit weet wie je gesprekspartner daarna weer ontmoet.

In deze lesbrief kijken we naar wat nodig is om nieuwe mensen te leren kennen en een leuk gesprek te voeren.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen:

Na het volgen van deze lesbrief:

Weten de leerlingen op wat voor manieren je je netwerk kunt uitbreiden.

Voelen de leerlingen zich meer zeker om zich voor te stellen aan onbekenden.

Waarderen de leerlingen het als anderen moeite voor ze willen doen om tijd voor hen vrij te maken.

Waarderen de leerlingen het als anderen ze in contact brengen met anderen die kunnen helpen met studie- en loopbaankeuzes.

Kunnen de leerlingen succesvol in contact komen met onbekenden.

Kunnen de leerlingen zichzelf voorstellen, dusdanig dat ze onthouden worden.

Kunnen de leerlingen een leuk gesprek aangaan en op gang houden met een onbekend iemand.

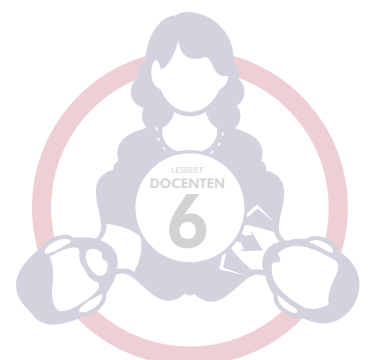

Kunnen de leerlingen andere mensen aan elkaar voorstellen.

Opbrengst voor docent:

Aan het einde van deze les heb je zicht op:

- Welke leerlingen zichzelf gemakkelijk voorstellen aan anderen.
- Welke leerlingen moeite, en dus extra hulp, nodig hebben bij het voeren van gesprekken.
- Aan welke manieren de leerlingen het eerst denken, en waaraan ze de voorkeur geven, voor het leren kennen van nieuwe mensen.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Introduceren

Twee personen aan elkaar voorstellen.

Reflectievragen voor docent

- Hoeveel mensen leerde je de afgelopen maand leren kennen?
- Op welke manier leer je nieuwe mensen kennen? Wat doet je daarvoor en waar ga je naar toe?
- Stel je bezoekt een congres voor docenten. Je collega's zijn er nog niet, op wie stap je af? Waar let je op?
- Hoe vaak stel je jezelf aan anderen voor?

Opbouw van de les

*Oriëntatiefase +
voorbereiding:*

In deze les lopen enkele lesfasen enigszins door elkaar. In het eerste deel van deze lesbrief besteden we aandacht aan de oriëntatie met een rollenspel. Daarin gaan we aan de slag met nieuwe mensen leren kennen. De leerlingen oefenen zo veilig en met bekenden wat ze later zelf in de praktijk gaan brengen. Tijdens deze les ligt de nadruk op doen, logisch want deze les richt zich vooral op vaardigheden.

De les start met een rollenspel. Leerlingen worden direct in het diepe gegooid en gaan oefenen met het kennismaken met onbekenden, zonder theoretische handvatten. Tijdens de nabespreking wordt de theorie toegelicht en aangevuld.

Uitvoeringsfase:

Ook in opdracht 6.2 en 6.3 gaan de leerlingen actief aan de slag. Opdracht 6.2 gaat over het maken van een bewuste keuze op wie je wel (en niet) afstapt. In welke situatie is de kans op contact groot en wanneer kun je beter besluiten om geen contact met iemand te zoeken? Opdracht 6.3 gaat in op de vaardigheid om een gesprek op gang te houden. Nadat ze hebben gezien hoe het niet moet, gaan ze zelf oefenen.

Evaluatiefase:

In de laatste opdracht is er tijd voor reflectie. Hier kunnen de leerlingen even bijkomen van alle energieke oefeningen. In dit deel van de les is er aandacht voor de welke plekken waar je mensen kunt leren kennen en andere activiteiten om je netwerk uit te breiden. Een huiswerkopdracht sluit de les af.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- Lied van Harry Jeckers 'De cursus nieuwe mensen leren kennen' te vinden op Youtube.
- Foto's van situaties en personen (voor opdracht 6.2).

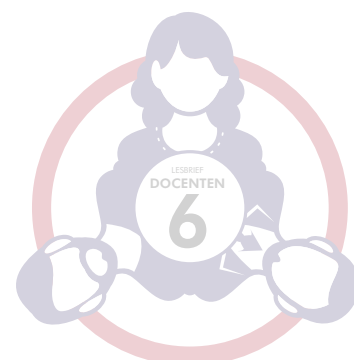
Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Titel:	A Failure to Communicate
Kanaal:	Tyler Legrand
Jaar:	2011
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dit filmpje gaat over een meisje met hoofddoek die op het station wat wil vragen aan iemand anders. Dit gaat niet helemaal goed en er ontstaat een miscommunicatie.
Bron Internet	http://www.youtube.com/watch?v=8Ox5LhIJSBE
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Voor docenten:

Artikel	Engels
Auteur:	Jessie Bakens, Henri L.F. de Groot, Peter Mulder, Cees-Jan Pen
Titel:	Soort zoekt soort
Bron:	Platform 31 en Vrije Universiteit Amsterdam
Omschrijving:	Een zeer uitgebreid document dat op sociaal vlak kijkt waarom 'soort, soort zoekt'. Ook de vraag welke soort, soort zoekt wordt beantwoord. Dit wordt gedaan aan de hand van verschillende disciplines waaronder sociologie, economie, planologie en geografie.
Bron Internet:	http://www.platform31.nl/publicaties/soort-zoekt-soort

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrief.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Jan in les 6

Jan sprak met Cees, de jazzmuzikant en collega van oom Maarten. Jan kent Cees doordat hij aan zijn oom vroeg of hij mensen kent die een muziekinstrument bespelen. Oom Maarten stelde direct voor om hem in contact te brengen met zijn collega Cees en gaf aan dat Jan naar Cees kon bellen. Oom Maarten informeerde Cees dat Jan naar hem zou bellen. Jan en Cees hadden een leuke eerste afspraak en spraken uitgebreid over Jazzmuziek. Ook gingen ze samen naar een Jazzconcert en hadden ze een hartstikke leuke avond. Jan kon eindelijk eens vrijuit praten over zijn passie, het maken van muziek. Ze spraken over muziek en over hun werk. Cees die zelf kandidaat accountant is, vertelde Jan dat hij timmerman een prachtig vak vindt. Jan vertelde Cees dat hij iets anders zou willen doen, maar niet goed weet wat. Cees geeft Jan het advies om vooral te gaan praten met veel mensen die andere beroepen hebben.

Jan beseft dat hij niet zo veel mensen kent met een beroep buiten de bouw. Na het concert dronken Cees en Jan nog wat met de mensen uit de band. Jan stapte op de trompettist af en gaf hem een compliment voor zijn spel. Nadat ze zich aan elkaar voorstelden hadden ze een leuk gesprek en hoorde Jan dat de trompettist Glenn heet. Ze hadden samen een heel gesprek over trompet spelen en Glenn vertelde enthousiast over het spelen in een band.

Jan vroeg of Glenn zijn geld alleen verdient met trompet spelen, maar hij bleek daarnaast als ontwerper bij een standbouwbedrijf te werken. Hij ontwerpt beursstands en verzorgt de podia en aankleding van festivals.

Ze vinden het een grappig toeval dat Jan ook bouwer is en raakten zo verder in gesprek over hun beroepen. In het gesprek spraken ze het ook over de berekenen van kosten, iets dat Glenn minder leuk aan zijn werk vindt. Hij doet liever creatieve taken. Jan dacht dat Cees daar misschien wel iets leuks over kon vertellen en stelt Glenn voor aan Cees.

Jan en Glenn spreken nog een keer af, want Jan wil graag meer weten over het spelen in een band én wat je als timmerman allemaal kunt doen in de standbouw en aankleding van evenementen. Glenn was zo enthousiast over zijn werk en de creativiteit die hij daarin kwijt kan. Dat leek Jan ook wel wat.

Jan had een leuk gesprek met Glenn omdat ze onderwerpen hadden om over te praten en Jan verschillende vragen stelde. Het was gemakkelijk voor Cees om met Glenn in gesprek te komen doordat Jan hem aan Glenn voorstelde. Het voordeel van iemand voorstellen is dat je zelf niet de eerste stap hoeft te zetten, je wordt geïntroduceerd. En degene die je aan iemand voorstelt geeft je al meteen iets aan waarover je met de ander kunt praten.

Als je een ander aan iemand voorstelt, vinden de mensen die je aan elkaar voorstelt jouw (ook) leuk(er).

Bas in les 6

Bas vindt het spannend om voor het eerst naar GamesINC te gaan. Hij heeft het gevoel alsof hij voor het eerst naar een echte baan toe gaat. Dat hij serieus wordt genomen. Ze waarderen hem daar en willen graag dat hij spellen komt testen.

Bas vindt het moeilijk en spannend om nieuwe mensen te leren kennen. Hij weet niet zo goed hoe hij dat moet doen en hij vindt het moeilijk om een gesprek te voeren. Meestal gaat het ontmoeten van nieuwe mensen bij hem stroef.

Na zijn eerste dag bij GamesINC bedenkt Bas zich dat hij heel veel nieuwe mensen leerde kennen en dat hij heel leuk met ze heeft gepraat. Het was heel gemakkelijk om met de mensen bij GamesINC te praten, ze waren allemaal net zo gek op games als dat hijzelf.

Bas werd eerst door Tanja aan iedereen binnen GamesINC voorgesteld. Hij schudde iedereen even kort de hand, vertelde zijn naam en hoorde de naam van de ander en wat voor werk die daar deed. Tanja stelde Bas voor als 'degene die op de gamebeurs tweede was geworden bij hun gamewedstrijd'. Hierdoor wist iedereen bij de lunch nog wie hij was en hoe hij bij GamesINC terecht kwam.

Bas vond het gemakkelijk om te praten met zijn collega's. Tijdens de lunch zat hij met Peter te kletsen. Peter vertelde over zijn werk. Doordat ze het hadden over games ontwerpen en spelen, had Bas veel vragen voor Peter. Het was voor Bas gemakkelijk om deze vragen te stellen en te bedenken. Zijn mentor had hem getipt om wat vragen te bedenken. Dat vond Bas maar raar, maar hij had het gelukkig wel gedaan en was daar achteraf blij om. Toen Bas en Peter eenmaal in gesprek waren, liep het gesprek heel gemakkelijk en wist Bas heel veel andere vragen te stellen.

Peter vertelt Bas, dat als hij meer wil doen in de gamewereld, hij contact moet zoeken met mensen die les geven of werken bij een opleiding voor Game Design.

Netwerkprofiel Jan

Jan is 18 jaar oud. Jan werkt sinds dat hij 15 jaar oud was als timmerman bij Timmerbedrijf de Losse Schroef, het bedrijf van zijn vader. De omgeving van Jan gaat ervan uit dat hij later de zaak zal overnemen.

Jan weet dat zelf nog niet zo zeker. Hij ziet zichzelf niet zijn voor altijd bij dezelfde werkgever werken. Ook vindt hij zijn werk lichamelijk zwaar, met vaak te veel dezelfde taken.

Jan heeft een groot netwerk. Hij kent veel mensen. Zijn netwerk bestaat uit timmermannen en mensen met andere beroepen in de bouw, zoals loodgieters en metselaars. Daarnaast kent hij een aantal administratief medewerkers en verpleegkundigen (de collega's en partners van de bouwvakkers).

Jan heeft sinds hij startte met werken eigenlijk niet veel contact meer met zijn oud-klasgenoten. Hij spreekt vooral af met collega's die ook in zijn voetbalelftal zitten. Jan heeft wel contact met zijn burens. Hij spreekt ze niet heel vaak en weet niet welk werk zij doen. Jan heeft veel contact met zijn ouders en broers en zussen. Zijn broers zijn ook timmerman en zijn zussen werken op administratiekantoren.

Jan kent dus aardig wat mensen (collega's, burens en familie), maar mensen die veel op hemzelf lijken. Ze hebben hetzelfde opleidingsniveau (MBO), ze zijn ongeveer even oud als hijzelf en ze hebben een beroep waarmee ze met hun hoofd en handen werken. De mensen die Jan kent zijn heel handig. Ze hebben weinig verstand van de advocatuur, financiën of wettelijke regelingen. Jan kan in zijn netwerk wel hulp vinden om zaken te maken, maar financiële of hulp bij het doen van zijn belastingaangifte wordt een stuk lastiger.

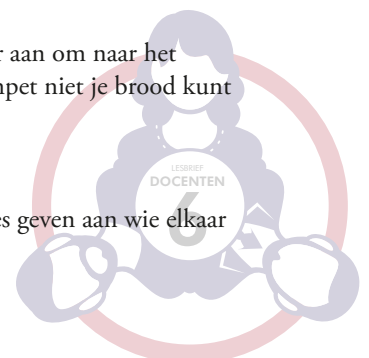
De mensen die Jan kent werken bijna allemaal bij dezelfde werkgevers en wonen in hetzelfde dorp. Om een beter beeld te krijgen van wat hij wil en kan, moet Jan nieuwe mensen leren kennen. Mensen die anders zijn dan de mensen die hij al kent.

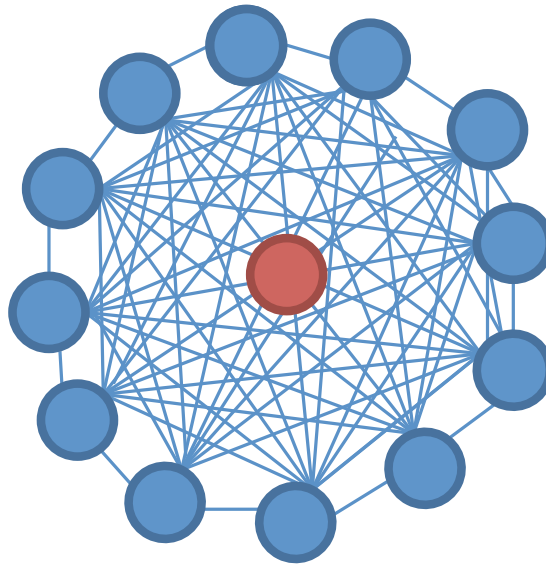
Op het 40-jarig huwelijksfeest van zijn ouders komt Jan zijn oom Maarten tegen. Die is accountant en woont in een ander dorp. Tijdens het feest spreekt Jan ook de decaan van zijn oude opleiding, een goede vriend van de ouders van Jan.

Jan kan goed trompet bespelen. Eigenlijk wil hij daar meer mee doen, het is zijn passie. Hij denkt er aan om naar het conservatorium te gaan. De mensen in zijn omgeving vinden dat maar uitsloverij en dat je met trompet niet je brood kunt verdienen.

De vorm van het netwerk van Jan:

Jan is de rode stip in de netwerktekening. De blauwe stippen zijn de mensen die Jan kent. De lijntjes geven aan wie elkaar kennen.

Figuur 6 - 1 Het netwerk van Jan

Netwerkprofiel Bas

Bas kent weinig mensen. Hij kent zijn ouders, twee vrienden, de mensen van school en zijn neef David. Bas kent zijn ouders en neef heel goed. De buurjongens kent hij goed en zijn collega's eigenlijk maar een beetje. Hij kent de mensen die hij goed kent al heel lang, maar weet niet veel van ze.

Zijn ouders zijn ambtenaar bij de gemeente. Zij kunnen hem niet helpen, want ze hebben geen idee wat *gaming* inhoudt. Bas krijgt bij het huiswerk dat hij moet maken soms hulp van zijn buurjongens. Met zijn neef wisselt hij games en informatie uit over *de gaming community*. Bas kreeg via zijn vader een bijbaantje bij de lokale supermarkt, maar eigenlijk zit hij liever achter de computer.

Bas is enig kind en zit veel achter de computer. De ouders van Bas hebben geen idee welke beroepen hij zou kunnen kiezen. Bas weet dat zelf ook niet, hij heeft geen idee wat hij kan en wil worden. Hij denkt wel dat hij 'iets met computers' wil gaan doen.

Bas schreef laatst een klein programmatje voor het werk van zijn vader. Bas vond dit echt heel eenvoudig en zijn vader en zijn collega's bij de gemeente waren er heel erg blij mee.

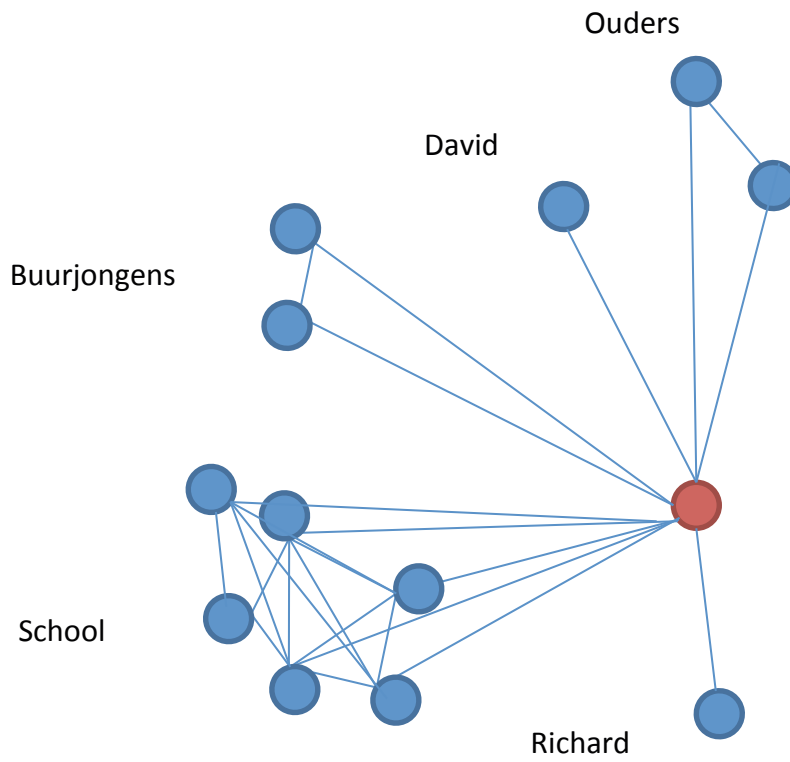
Op school brengt de mentor in een gesprek Bas op het idee om mensen die in de gaming industrie werken te leren kennen en ze vragen te gaan stellen over hun opleidingen en hun beroep. Bas stapt niet gemakkelijk op mensen af en vindt het moeilijk om gesprekken te beginnen.

Bas werkt in een supermarkt waar heel hij af en toe praat met Richard, zijn baas. Ze hebben het dan alleen maar over wat er moet gebeuren.

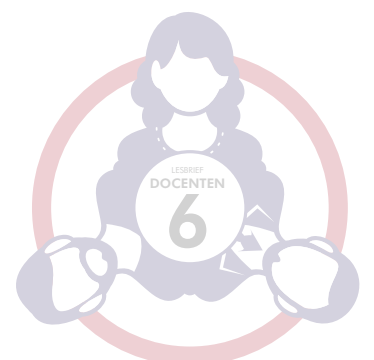
Bas heeft hulp nodig van mensen over wat het werken aan en met games inhoudt. Hij moet uitzoeken of je daarmee je geld kunt verdienen en hoe werkdagen van zulke mensen eruit zien. Hij kent helaas niemand met zo'n baan. Zijn neef David heeft ook geen idee. Hij wil dierenarts worden en speelt games vooral ter ontspanning.

De netwerktekening van Bas ziet er zo uit:

Figuur 6 - 2 Het netwerk van Bas

Netwerkopbrengst voor Jan

Door de gesprekken die Jan voerde met mensen die hij nog niet kende, ontdekte hij dat:

- Hij mooie dingen maken belangrijk vindt.
- Hij verder moet kijken dan doorgaan met timmeren.
- Hij in zijn woonplaats veel dezelfde mensen tegenkomt en daardoor weinig nieuwe ideeën hoort.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Er meer mensen zijn die het leuk vinden om nieuwe dingen te maken.
- Hij het leuk vindt om nieuwe dingen te ontwerpen en dat hij creatief is.
- Je nieuwe dingen te weten komt als je op mensen afstapt die je nog niet kent.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkopbrengst voor Bas

Door de verschillende gesprekken die Bas voerde én doordat hij 'de deur uitging' leerde Bas dat:

- Hij iets kan wat anderen niet kunnen.
- Je met mensen moet praten om iets te weten te komen.
- Als je met je ouders ergens heen gaat er andere dingen gebeuren dan als je daar met een leeftijdsgenoot (David) heengaat.
- Mensen die je op een bepaalde manier kent nog allerlei andere interesses kunnen hebben waar je over verbaasd kunt staan (Richard).
- Als je op nieuwe plekken komt, maar zelf niets vertelt, er niets nieuws gebeurt.
- Als je contacten geen opvolging geeft, ze doodbloeden (David).
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

ORIËNTATIE- EN VOORBEREIDINGSFASE

Theoretisch kader

Nieuwe mensen leren kennen

Als je weet wat je wilt, dan kun je nadenken over wie je daarbij kunnen helpen. Soms zijn dit mensen die je al kent, soms zijn het mensen die je nog niet kent. Als het mensen zijn die je nog niet kent, moet je die nieuwe mensen leren kennen.

Er zijn verschillende manieren waarop je nieuwe mensen kunt leren kennen:

1. Je laten voorstellen.
2. Nieuwe plekken bezoeken, waar je mensen kunt ontmoeten die je nog niet kent.
3. Online actief laten zien dat je bestaat en contact zoeken.
4. Contact opnemen met mensen die je niet kent door ze te bellen of te e-mailen.

Je door anderen laten voorstellen aan nieuwe mensen.

De meest eenvoudige manier om nieuwe mensen te leren kennen, is om jezelf door bekenden te laten voorstellen aan nieuwe mensen. Je wordt (als het goed is) dan op een positieve manier aan de ander voorgesteld (een 'warm contact'). Daarmee heb je de eerste goede stap in het contact maken meteen gezet.

Je moet natuurlijk wel zelf vragen of iemand je aan een ander wil voorstellen.

Je laten voorstellen maakt het contact met nieuwe mensen leggen gemakkelijk(er). Maar je moet je wel voorbereiden door na te denken over wie je kent en wie zij (kunnen) kennen.

Help die ander jou goed voor te stellen aan nieuwe mensen. Hoe gemakkelijker het voor de ander is om jou voor te stellen, des te eerder en beter zal hij dat doen.

Je helpt de ander door:

- Aan te geven aan wie je voorgesteld wilt worden.
- Aan te geven waarom je voorgesteld wilt worden.
- Aan te geven hoe je voorgesteld wilt worden.

Geef aan welke vraag je hebt of wat je samen wilt doen. Dan is er meteen een gespreksonderwerp en wordt het nog gemakkelijker om in contact te komen en blijven.

Vertel de persoon die jou aan iemand voorstelde altijd hoe het verder gaat en bedank hem voor zijn inspanning. Dat is netjes en de ander vindt dat leuk. Hij zal je ook in de toekomst willen voorstellen aan anderen.

Naar (nieuwe) plekken toe gaan waar je mensen kunt ontmoeten die je nog niet kent.

Je kunt natuurlijk ook gewoon naar plekken toegaan waar je nieuwe mensen kunt leren kennen, bijvoorbeeld door:

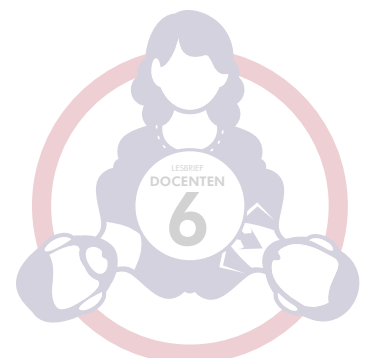
- Vrijwilligerswerk te gaan doen.
- Verjaardagen van ooms en tantes te bezoeken.
- Open dagen te bezoeken.
- Lid te worden van een nieuwe hobbyclub.
- Evenementen te bezoeken.

Online actief zijn

Je kunt ook online nieuwe mensen leren kennen. Je kunt via LinkedIn, Facebook en Google+ mensen leren kennen waaraan je vragen kunt stellen over beroepen en opleidingen. Online contact zoeken met mensen is dan de eerste, gemakkelijke, stap. Je kunt dan zonder dat iemand je hoort of ziet, rustig bedenken wat je opschrijft en verstuurt. Als de mensen reageren ga je contact opnemen en uiteindelijk ga je die mensen ontmoeten.

Mensen die je niet kent bellen of e-mailen

Je kunt mensen ook gewoon opbellen of een digitaal berichtje sturen. We noemen dit ook wel 'koud contact opnemen'. Dit kost veel energie en veel mensen vinden dit erg moeilijk. Het is altijd afwachten of de ander die je 'koud' belt of schrijft, zonder dat hij ooit van je heeft gehoord, dat leuk vindt. Deze manier van contact op nemen levert vaak niet op wat je hoopt dat het oplevert.

De kunst van het handen schudden

Bij formele ontmoetingen en kennismakingen schut je elkaar de rechterhand als begroeting. Die handdruk moet overduidelijk aan bepaalde eisen voldoen. Je loopt met een bijna gestrekte hand op de ander af en glimlacht. Bij het insteken van de hand is het de bedoeling dat de 'oksels' van beide duimen stevig tegen elkaar botsen. Daarbij houd je beide handen verticaal om elkaars gelijkwaardigheid te benadrukken. Mensen die hun handpalm (en in sommige gevallen zelfs hun ellenboog) hierbij naar boven draaien geven een signaal af zich beter te voelen dan de ander. Vervolgens wordt er één maal verticaal geschud en daarna schud je automatisch twee keer kort.

Tijdens het handen schudden wordt er meestal geglimlacht en noemen beide personen hun naam terwijl ze ook direct oogcontact maken. Noem je per ongeluk elkaars naam gelijktijdig? Dat is niet zo erg. Kijk je halverwege het handen schudden met de één alvast naar de volgende persoon, dan staat dat onbeleefd en ongeïnteresseerd.

Een goede handdruk is een stevige, droge hand. Mensen verbinden een te slappe hand met een te meegaande en weinig geïnteresseerde persoonlijkheid. Een harde hand voelt juist dominant en daadkrachtig.

De handdruk is pas klaar als je met je duim in het vlees van de ander drukt. Je zet daarmee als het ware een punt achter de zin. Houd er overigens rekening mee dat mensen uit andere culturen deze Nederlandse hand brutaal en dominant kunnen vinden.

Een gesprek voeren

Aan het begin van een gesprek noemen we elkaars namen, soms door elkaar heen. Dat is niet erg. Herhalen mag en een tweede keer gaat het altijd wel goed. Door het in acht nemen van officiële etiquette wordt dat hier en daar nog vergemakkelijkt. Algemeen geldende beleefdheidsregels schrijven voor dat heren zich aan de dames voorstellen, lager geplaatsten zich aan mensen hoger in rang voorstellen en dat jongeren zich aan ouderen voorstellen.

Natuurlijk is het ideaal als een derde persoon je aan iemand voorstelt. Dan heb direct bij het voorstellen al een gemeenschappelijk aanknopingspunt voor een gesprek. ("Wesley – dit is Anne, zij heeft net als jij interesse voor de IT-sector"). Als niet-gastheer kun je deze rol op je nemen bij een bestaand gesprek nieuwe mensen te introduceren en aan anderen voor te stellen.

Tijdens het gesprek gebeurt het vaak dat de mensen elkaars naam weer vergeten. Dat is heel menselijk. Weet je niet meer weet hoe de ander heet, vraag het dan gewoon nog eens (maar niet *nóg* eens). Bij het onthouden van namen helpt het als je de naam in gedachten in letters op iemands voorhoofd projecteert. Anderen onthouden namen aan de hand van een kenmerkende eigenschap van een persoon. Opspeldbare naamkaartjes tijdens bijeenkomsten helpen altijd goed. Daarop kun je tijdens het gesprek kijken naar de naam van je gesprekspartner. Door het kaartje rechts op de kleding te spelden of klemmen ligt het direct handig in het blikveld bij het elkaar voorstellen. Door het elkaar geven van de rechterhand kom je er recht voor te staan.

Iedereen heeft een bepaalde persoonlijke ruimte om zich heen waarbinnen de ander niet mag komen. Het is altijd even aftasten hoe groot die gespreksruimte van de ander is.

Een gesprek beginnen met iemand die je nog niet kent, kost vaak de meeste energie in het netwerken. Het helpt als je iets gemeenschappelijks vindt om over te praten. Stel open vragen, zoals "Wat vind je van de bijeenkomst en hoe ben je hier terecht gekomen?".

Een heel spontane manier om aan de praat te raken, is het stellen van een vraag of het maken van een subtiele opmerking over iemands kleding of andere herkenningstekens.

Opdracht 6.1 – Ehhh, ik ben ehhh....

Docenten instructie

Nieuwe mensen leren kennen is een inspannende bezigheid. Door te oefenen met contact maken wordt je steeds vaardiger in die eerste ontmoeting met onbekende anderen. Je voelt je zelf zekerder en komt daardoor beter over. Zo wordt je beter onthouden.

Deze les start met een rollenspel. Bij binnenkomst kun je het toepasselijke lied 'Nieuwe mensen leren kennen' van Harry Jeckers laten horen. Het lied zet de toon, maar er is verder geen oefening aan gekoppeld.

Het is de bedoeling dat telkens twee leerlingen (vrijwillig of aangewezen) voor de klas komen waarbij de een oefent met het aangaan van een gesprek met de ander. De tweede leerling speelt een vooraf bedachte rol (afhankelijk van de situatie, zie hieronder).

Door deze opdracht worden de leerlingen zich bewust van hoe ze met iemand contact kunnen maken, de noodzakelijke vaardigheid om aan je netwerk te bouwen. Voor antwoorden op vragen rondom studie- en loopbaankeuze kan het nodig/handig zijn voor de leerlingen om contact te leggen met nieuwe mensen (wie weet wat zij voor de leerling kunnen betekenen, qua kennis, kunde of relaties).

Stap 1

Vraag twee vrijwilligers voor de klas te komen of er twee aan. Geef aan dat meerdere leerlingen aan de beurt komen.

Stap 2

Schets kort de situatie en doel van de opdracht.

Stap 3

Geef de leerlingen een rol.

Je kunt deze situaties gebruiken voor de verschillende rollenspellen:

- Je bent op de verjaardag van een tante en probeert contact te maken met een vriend van die tante. Hij lijkt ook weinig mensen te kennen en staat alleen bij de tafel met hapjes.
- Je bent op de barbecue van de sportvereniging en je probeert contact te maken met een clubgenoot die je nog niet kent.
- Je gaat ergens stagelopen. Dit is je eerste dag op het bedrijf. Je had al eens contact met de stagebegeleider van het bedrijf, maar nu ontmoet je ook een collega de koffieautomaat. Je stagebegeleider is net even weg en iemand die daar ook werkt komt naar je toe.
- Je gaat naar een open dag van een vervolgopleiding. Daar staan een paar docenten klaar om je op te vangen. Je stapt op één van de docenten af.
- Op school is een bedrijvenmarkt in de aula van de school. Er zijn bedrijven uit verschillende sectoren aanwezig. Je wilt graag spreken met één van de advocaten.

Bedenk zelf ook situaties uit de dagelijkse praktijk voor rollenspellen, bijvoorbeeld voor activiteiten die binnenkort plaats vinden.

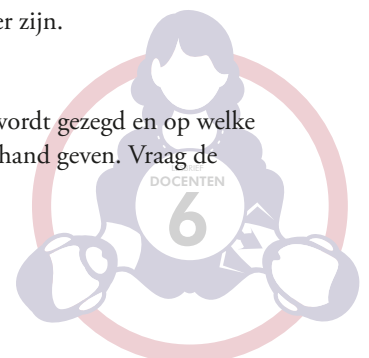
Rollen

Doel van de opdracht is dat een leerling contact probeert te maken met de ander en een gesprek op gang probeert te brengen. Hierbij kan de leerling gewoon doen wat hij in het echt ook zou doen. Het gaat er niet om te beoordelen of de leerling iets goed of fout doet.

De tegenspeler kan ook gewoon reageren zonder zijn reactie te spelen. Je kunt ook zelf de tegenspeler zijn.

De overige leerlingen kijken toe

De leerlingen die toekijken schrijven voor zichzelf op wat ze zien en wat opvalt. Laat ze kijken wat wordt gezegd en op welke manier. En laat ze kijken naar non-verbaal gedrag, zoals houding, oogcontact en de manier van een hand geven. Vraag de leerlingen om aan te geven wat ze opviel, wat ging goed en of ze tips hebben.

Stap 4.

Laat meerdere keren dezelfde situatie spelen, telkens door een andere leerling. De oefening stopt op het moment dat er een gesprekje ontstaat.

Let op: Loopt een leerling tijdens de oefening vast, stop dan de oefening en vraag de leerling waarom hij vastloopt. Vraag de andere leerlingen in de klas om een tip te geven wat de leerling kan doen. Hervat daarna de oefening.

Stap 5.

Na elk rollenspel vraag je wat de acteurs ervan vonden.

- Hoe ging het?
  - Wat ging volgens jou goed?
  - Wat ging volgens jou minder goed?
  - Wat vond je moeilijk?
  - Wat vond je gemakkelijk?
- Wat vond je dat de ander contact met je maakte?
- Had je het gevoel dat de ander daadwerkelijk geïnteresseerd in jou was?

Informatie voor nabespreking

Schrijf, voor de nabespreking drie kolommen op het bord en noteer wat leerlingen terugkoppelen: Wat viel op, wat was goed en wat zijn de tips?

Let op: negatief commentaar lijkt gemakkelijker dan positieve punten noemen. Zorg voor de balans.

Gebruik als nabespreking het stappenplan **Maken van contact**. Neem die in de les kort door.

Alternatieve werkvorm

Na één rollenspel te doen gaan de leerlingen in subgroepen zelf oefenen in het maken van contact. Twee leerlingen spelen telkens de situatie uit en twee anderen kijken toe en maken aantekeningen. Elke groep bespreekt elk rollenspel zelf kort na. Na een vooraf afgesproken tijdsperiode (bijvoorbeeld 30 minuten) laat je elke groep kort ervaringen terugkoppelen aan de andere groepen. Wat viel op en wat hebben de leerlingen geleerd? Deze alternatieve werkvorm is vooral geschikt voor leerlingen die al wat meer zelfstandig kunnen werken en al ervaring netwerken opdeden.

Neem voor deze opdracht 1 lesuur de tijd. Dat is inclusief het uitreiken en toelichten van de theorie.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch Kader – bijeenkomsten bezoeken

Het ‘lezen’ van bijeenkomsten

Kijk tijdens een bijeenkomst eens rustig de zaal rond. Je kunt de lichaamstaal van groepjes mensen ‘lezen’. Mensen groeperen zich in gesprekken meestal naar dezelfde patronen. Zo worden groepjes mensen die met elkaar staan te praten bijvoorbeeld niet snel groter dan vijf personen. In grotere groepen is het namelijk moeilijk de aandacht centraal te houden. Groepjes van vijf mensen hebben vallen vaak uiteen in twee groepjes van twee en drie personen.

Je kunt uit de manier waarop groepjes met elkaar staan te praten aflezen waar je het beste aan kunt sluiten. De kenmerken waar je dan op kunt letten zijn hun positie en afstand tot elkaar.

Geheim projectoverleg

Mensen die elkaar vertrouwelijke zaken vertellen verwelkomen liever geen nieuwkomers. Ze gaan vaak onbewust al dicht bij elkaar staan. Als het om drie mensen of meer gaat krijgt zo’n groep het karakter van een ‘geheim projectoverleg’. Met de schouders sluiten de gesprekspartners zich af en houden de gezichten vrij dicht bij elkaar. Ook twee personen kunnen helemaal in een gesprek opgaan. Ze staan recht tegenover elkaar en daar als nieuwkomer bij aansluiten is vrij moeilijk. Maar een uitdaging als je juist op zoek bent naar nieuws, want die kans is in die gesprekken groot.

Twee handen op één buik

Staan mensen wat verder van elkaar af, dan staan over het algemeen meer open voor nieuwkomers. In V-vorm opgestelde tweetallen verwelkomen als het ware al anderen die nog aan kunnen komen lopen. Zij geven met hun houding aan open te staan voor een nieuw verhaal.

Ruimte voor vernieuwing

Groepjes van drie of meer mensen die wat verder van elkaar af staan zijn soms nog zoekend naar een goed onderwerp. Hoe groter het aantal en de afstand, des te meer dat het geval is en hoe gemakkelijker het is met hen kennis te maken. In het uiterste geval zijn mensen in deze groepen al lang blij dat het geforceerde gesprek wordt onderbroken. Zijn er schalen met hapjes en drankjes die zich daar voor lenen, dan is daar mee langs deze groepjes mensen gaan ook een goede manier om jezelf te laten zien.

Muurbloempje

Mensen die alleen staan op een bijeenkomst (de muurbloempjes) zijn ook gemakkelijk aan te spreken. Toch doen mensen dat minder snel.

Experimenteer zelf eens door uitnodigend alleen in het midden van de zaal te gaan staan. Ontdek hoe vreemd mensen dat vinden.

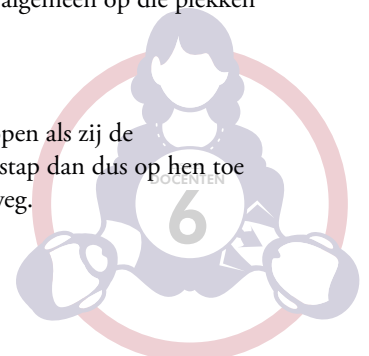
Lukt het allemaal niet en word je zelf een muurbloempje? Vraag dan de gastheer om je aan iemand voor te stellen. Een goede gastheer stelt je uit zichzelf aan iemand voor als hij weet dat je veel mensen niet zult kennen.

Belangrijk in het midden

In de praktijk blijken ‘belangrijke’ bezoekers van een bijeenkomst, of zij dat nu *zijn* of door anderen worden gevonden, op een bepaalde plaats in de zaal terecht te komen. De ‘notabelen’ hebben de neiging zich iets uit het midden van de zaal, maar nog ver van de muren te verzamelen (de vorm van de zaal speelt hier uiteraard ook een kleine rol). De meeste mensen hebben de neiging een zaal met de wijzers van de klok ‘af te werken’ en blijven op het hoogtepunt van hun bezoek op een voor hun gevoel strategische plek hangen. Wil je deze mensen spreken, dan kun je hen dus over het algemeen op die plekken vinden.

Dode hoek

Je krijgt daardoor ook ‘dode’ hoeken in de zaal, waar bezoekers *niet* spontaan belanden en voorbij lopen als zij de bijeenkomst verlaten. Wil je mensen nog spreken die (onbewust) hun ronde nog aan het doen zijn, stap dan dus op hen toe en ga vooral niet in zo’n luwe hoek staan, want als ze daar eenmaal zijn aangekomen dan willen ze weg.

Opdracht 6.2 – Op wie zou jij afstappen?

Docenteninstructie

Nieuwe mensen leren kennen is een inspannende bezigheid. Door te oefenen met contact maken wordt je steeds vaardiger in die eerste ontmoeting met onbekende anderen. Je voelt je zelf zekerder en komt daardoor beter over. Zo wordt je beter onthouden.

In deze volgende opdracht leren leerlingen bewust te kiezen op wie ze willen afstappen. Aan de buitenkant is vaak niet te zien of een onbekende interessant kan zijn. Maar de situatie geeft de leerling veel informatie over of het verstandig is om contact te zoeken met de betreffende persoon. Of deze persoon open staat voor contact of toenadering of juist niet.

Sommige leerlingen maken van nature gemakkelijk contact met nieuwe mensen. Ze voelen aan op wie zij het beste kunnen afstappen en kunnen een gesprek op gang houden. Anderen hebben hier meer moeite mee en daarom behandelen we beide vaardigheden in twee verschillende opdrachten.

Hieronder zie je voorbeelden van situaties waar groepen mensen bij elkaar komen, bijvoorbeeld tijdens een borrel of een congres. Laat de leerlingen foto's verzamelen uit kranten en tijdschriften. Laat telkens één foto zien en vraag aan de leerlingen (klassikaal of in kleine groepjes) op welke persoon ze zouden afstappen en waarom?

Neem 20 minuten de tijd voor deze opdracht. Behandel minimaal drie foto's. Hebben de leerlingen door waar ze op moeten letten? Ga dan verder met de volgende oefening.

Figuur 6 - 3 Foto's van situaties waar groepen mensen bij elkaar komen

Informatie voor de nabespreking

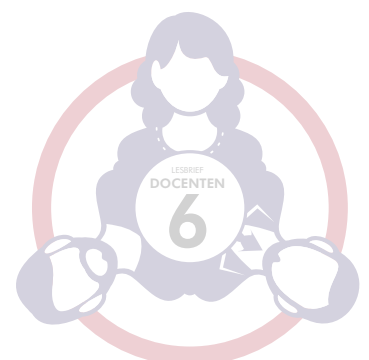
Er is er geen goed antwoord in deze oefening. Het gaat erom dat de leerlingen bewust leren kijken naar situaties en mensen en niet zondermeer met iemand contact proberen te maken (bijvoorbeeld omdat iemand mooie kleren aan heeft of er 'interessant' uitziet).

Aan de buitenkant kunnen leerlingen niet zien of iemand iets voor hen kan betekenen en hen een stap verder kunnen helpen met de hulpvraag over studiekeuze en loopbaanontwikkeling. Soms raak je met iemand in gesprek waarvan je op voorhand geen verwachtingen hebt en dat blijkt gaandeweg toch iemand te zijn die iets voor je kan betekenen. Kern van de oefening is dus dat leerlingen niet zozeer kiezen met wie ze contact maken op basis van wie ze denken dat die persoon relevant voor hen kan zijn. Ze gaan kijken of iemand open staat voor contact.

Verderop in deze lesbrief leren de leerlingen dat ze ook bewust keuzes kunnen maken welke situaties ze opzoeken. Met andere woorden, als je een bepaald type mens zoekt, dan kun je een bepaalde situatie opzoeken waarin de kans groter is dat je zo'n persoon treft. In deze oefening gaat het puur om het selecteren van iemand waarmee je een gesprek probeert aan te knopen.

Hieronder volgen enkele zaken om op te letten bij het kiezen van een persoon met wie je contact probeert te maken:

- Maakt de ander oogcontact?
Oogcontact is een manier om aan te geven dat iemand openstaat voor contact.
- Staat de ander met de rug naar je toegedraaid? Dan is het lastiger om contact met deze persoon te leggen dan dat hij naar je toe staat.
- Zijn twee personen ogenschijnlijk druk met elkaar in gesprek (staan dichtbij elkaar, er is sprake van stemverheffing, handgebaren en een snelle opeenvolging van zinnen)? Laat deze personen beter met rust. Waarschijnlijk hebben ze geen behoefte aan een 'indringer' in hun gesprek.

Opdracht 6.3 - En toen werd het stil

Docenteninstructie

Contact maken en in gesprek komen met iemand is de eerste stap. Daarna moet je het gesprek met iemand op gang houden. In de volgende opdracht leren de leerlingen wat je kunt doen om een leuk gesprek met iemand aan te gaan en, vooral, hoe je dat gaande kunt houden. Dit vraagt om een combinatie van een bepaalde (basis)houding en gedrag.

Stap 1.

Laat de leerlingen benoemen wat zij belangrijk vinden bij het voeren van een gesprek. Laat ze dit opschrijven op hun antwoordvel.

Je kunt de leerlingen laten nadenken over gesprekken die ze zelf hebben gevoerd die heel goed of heel moeizaam gingen. Vraag de leerlingen waarom dat gesprek zo verliep.

Stap 2.

Bespreek daarna klassikaal wat de leerlingen opschreven en schrijf mee op het bord.

Mogelijke uitkomsten zijn:

- Er was geen oogcontact, de mensen kijken elkaar niet aan.
- Eén iemand is veel meer aan het woord dan de ander.
- Eén persoon vertelt en de ander luistert.
- Degene die luistert zegt niets. Hij knikt niet en hij moedigt de ander niet aan om verder te vertellen.
- Men luistert niet goed naar elkaar, mensen stellen dezelfde vraag en onthouden namen niet. Waarom?
- Er worden vragen gesteld die alleen met een 'ja' of 'nee' zijn te beantwoorden (zogenaamde gesloten vragen), hierdoor stopt het gesprek.
- De mensen reageren niet op elkaar, ze lijken vooral hun eigen verhaal te willen vertellen. Persoon één reageert niet op wat persoon twee zegt, maar begint over iets anders.
- Er wordt niet doorgevraagd. Persoon één reageert met een kort antwoord. Dat zegt nog niet zoveel over wat hij bedoelt. Persoon twee stelt geen vervolgvraag om te achterhalen wat persoon precies bedoelt, maar begint over een ander onderwerp.

Stap 3.

Laat de leerlingen zelf oefenen om met elkaar gesprekken te voeren. Gebruik daarvoor de situaties uit het eerste deel van de les. Verdeel de klas in groepjes van vier leerlingen. Twee gaan met elkaar in gesprek en twee anderen kijken toe en maken aantekeningen. Een alternatief is dat twee leerlingen voor de klas oefenen en de andere leerlingen kijken en aantekeningen maken voor de nabespreking.

Loop tijdens het oefenen tussen de groepjes door en kijk of het ze lukt om de oefening uit te voeren.

Neem voor het bespreken 10 minuten de tijd en voor het oefenen met het op gang houden van een gesprek 20 minuten. Zorg ervoor dat meer leerlingen de kans krijgen om te oefenen hiermee.

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben de leerlingen een duidelijker beeld van hoe je in contact kunt komen met nieuwe mensen?

Huiswerkopdracht 6.4 - Aan de slag, contact maken!

Docenteninstructie

Oefening baart kunst. Vraag de leerlingen een bijeenkomst te kiezen waar ze meer willen oefenen met het eerste contactmoment. Koppel zo goed mogelijk de bijeenkomst aan loopbaan gerichte activiteiten.

Op een dergelijke bijeenkomst kunnen de leerlingen elke keer weer oefenen met het eerste contact.

Om de kans op succes zo groot mogelijk te maken, moeten de leerlingen vooraf een plannetje bedenken met wie ze op welke manier in contact willen komen. Dit doen ze aan de hand van de volgende hulpvragen (dit staat ook in hun lesbeschrijving):

- Met wat voor soort persoon zou je in contact willen komen die je naar je verwacht kan helpen met je LOB hulpvraag?
  - Denk aan: man/vrouw, hoe oud, welk beroep, welk opleidingsniveau, iemand die veel mensen kent, iemand die in een bepaalde wijk woont, iemand die een bepaalde hobby of sport beoefent, et cetera.
- Op welke plekken denk je dat deze persoon mogelijk komt?
- Welke van deze plekken zou jij ook een keer kunnen, mogen of te durven bezoeken? En waarom deze en niet andere plekken die je net noemde?
- Wat zou je graag van deze persoon willen weten? Welke vraag wil je aan hem stellen?
- Hoe ga je proberen om op deze plek met een dergelijk soort persoon in contact te komen?
  - Bijvoorbeeld: ik ga een willekeurig persoon aanspreken, gewoon proberen of hij iets voor me kan betekenen. Lukt dit niet dan vraag ik aan hem of er iemand anders is op die plek die me misschien verder kan helpen.
  - Of: ik ga iemand aanspreken die alleen staat en probeer daar een gesprek mee aan te knopen.
  - Of: ik probeer vooraf te achterhalen wie er precies op deze plek komen en kies een bewust persoon uit waar ik graag mee in contact wil komen.

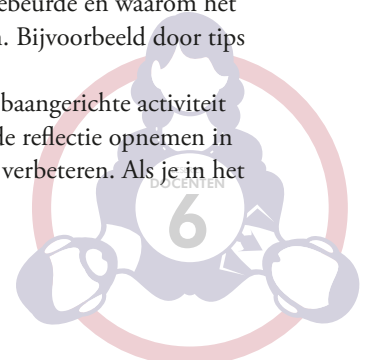
Het tweede deel van de huiswerkopdracht bestaat uit reflectie achteraf. De leerling kijkt voor zichzelf terug op zijn actie en wat dit opleverde. Dit doet hij opnieuw aan de hand van een aantal hulpvragen:

- Is het gelukt om met iemand in contact te komen op de plek die je vooraf had bedacht? Dit kunnen één of meerdere personen zijn.
- Waarom niet? Wat is er gebeurd, tussengekomen of belemmerde?
- Hoe verliep het gesprek met deze persoon of personen?
- Heb je je vooraf bedachte vraag kunnen stellen?
- Ben je, na dit gesprek, een stap verder in het beantwoorden van je LOB-hulpvraag?
  - Ja, want....
  - Nee, want...
- Wat gaat je volgende stap worden om je LOB hulpvraag beantwoord te krijgen?

Laat een aantal leerlingen in een volgende les iets over hun ervaringen vertellen. Het is niet erg als een leerling er niet in slaagt om de stap te zetten en de plek niet bezocht. Ook is het geen probleem als hij niet met iemand in contact kwam of dat zijn moeite niets opleverde. Het is mooi als een leerling dit durft te delen in zijn verslag.

Je kunt dan beter een individueel gesprek met die leerling voeren om te achterhalen wat er precies gebeurde en waarom het niet lukte de opdracht niet (helemaal) is te voeren. Misschien kun je de leerling hierin ondersteunen. Bijvoorbeeld door tips en meedenken of door hem voor te stellen aan iemand die je zelf kent.

Het is wenselijk dat je deze ervaring met individuele leerlingen nabespreekt. Het is immers een loopbaangerichte activiteit die onderwerp kan zijn voor een loopbaanreflectiegesprek. Laat leerlingen de huiswerkopdracht en de reflectie opnemen in hun portfolio. De oefening en werkwijze kan helpen om in de toekomst hun netwerkvaardigheid te verbeteren. Als je in het VMBO werkt, kun je deze activiteit ook opnemen in het PTA (handelingsdeel).

Wist je dat

- Je geeft mensen die je aan elkaar voorstelt eigenlijk een cadeautje, want je maakt het leven voor hun gemakkelijker.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of -loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

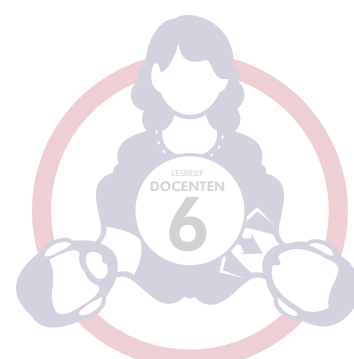
VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 6

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LES 6 - NIEUWE MENSEN LEREN KENNEN

De kunst van het handen schudden en andere praktische vaardigheden

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer in je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

Bouwen aan je netwerk

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Je bent al een eind op weg nu je weet hoe jouw netwerk eruit ziet. Je weet wie je kent, wie ook elkaar kennen en je weet in welke groepen (netwerken) jij zit en welke hulp je wel of niet kunt krijgen. Je ontdekte dat je sommige soorten mensen helemaal niet kent en dus niet de hulp of het antwoord op je vragen kunt krijgen die je nodig hebt. Ben je aldoor in contact met dezelfde mensen, dan leer je deze mensen steeds beter kennen. Dat is leuk, maar de kans is dan klein dat je dan nog nieuwe dingen over en van elkaar te weten.

Als je merkt dat je bij de mensen die je kent niet verder komt met je studie- of loopbaankeuzevraag, dan moet je naar anderen op zoek voor die antwoorden. Natuurlijk kijk je op internet voor informatie over een bepaalde opleiding of over een beroep en lees je brochures en bezoek je open dagen. Maar het heeft voordelen om te gaan praten met mensen die er verstand van hebben omdat zij die opleiding volg(d)en of het beroep uitoefenen.

Nieuwe mensen leren kennen vinden we spannend, op vreemden afstappen met een vraag kan een beetje eng zijn. Je bent misschien onzeker, want zitten die mensen wel te wachten op een gesprek met jou? Hoe breng je het gesprek op gang en hoe wordt het een leuk gesprek.

Ga je nieuwe mensen ontmoeten, zorg er dan voor dat je een plezierige 'gesprekspartner' bent. Zorg dat je een duidelijk gesprek gaat voeren en een goede indruk achterlaat. Er is dan is dan meer reden om jou te onthouden én je verhaal is makkelijker door te vertellen. Je weet immers nooit wie je gesprekspartner daarna weer ontmoet.

Waar ga je het over hebben? Wat wil je die mensen vertellen en wat wil je ze vragen? Het is niet alleen belangrijk om leuke vragen te kunnen stellen, maar ook om vragen te kunnen stellen die jou helpen. Vragen die ervoor zorgen dat jij en je gesprekspartner elkaar onthouden. Want... pas als mensen onthouden wie je bent, willen ze je helpen.

Nieuwe mensen leren kennen

Er zijn verschillende manieren waarop je nieuwe mensen kunt leren kennen:

Je door anderen laten voorstellen aan nieuwe mensen

De meest eenvoudige manier om nieuwe mensen te leren kennen, is om jezelf door bekenden te laten voorstellen aan nieuwe mensen. Je wordt (als het goed is) dan op een positieve manier aan de ander voorgesteld. Daarmee heb je de eerste goede stap in het contact maken meteen gezet.

Je moet natuurlijk wel zelf vragen of iemand je aan een ander wil voorstellen.

Je laten voorstellen maakt het contact met nieuwe mensen leggen gemakkelijk(er). Maar je moet er ook wat voor doen. Je moet nadenken over wie je kent en wie zij (kunnen) kennen.

Help de ander jou goed voor te stellen aan nieuwe mensen. Hoe gemakkelijker het voor de ander is om jou voor te stellen, des te eerder en beter zal hij dat doen. Je helpt de ander door:

- Aan te geven aan wie je voorgesteld wilt worden.
- Aan te geven waarom je voorgesteld wilt worden.
Wat je wilt weten, wat je met de persoon waaraan je wordt voorgesteld wilt doen of wat je daaraan wilt vragen.
- Aan te geven hoe je voorgesteld wilt worden.
Doe dat met de vraag die je hebt aan de ander of met een voorstel over wat samen wilt doen. Dat geeft meteen een gespreksonderwerp en is gemakkelijker om in contact te komen en blijven.

Vertel de persoon die je aan iemand voorstelde altijd hoe het verder gaat. Dat is netjes en de ander vindt dat leuk. Hij zal je ook in de toekomst willen voorstellen aan anderen.

Naar (nieuwe) plekken toe gaan, waar je mensen kunt ontmoeten die je nog niet kent

Je kunt natuurlijk ook gewoon naar plekken toegaan waar je nieuwe mensen kunt leren kennen, bijvoorbeeld door.

- Vrijwilligerswerk te gaan doen.
- Verjaardagen van ooms en tantes te bezoeken.
- Open dagen te bezoeken
- Lid te worden van een nieuwe hobbyclub.
- Evenementen te bezoeken.

Online actief zijn

Je kunt ook online nieuwe mensen leren kennen. Je kunt via LinkedIn, Facebook en Google+ mensen leren kennen waaraan je vragen kunt stellen over beroepen en opleidingen. Online contact zoeken met mensen is dan de eerste, gemakkelijke, stap. Je kunt zonder dat iemand je hoort of ziet rustig bedenken wat je opschrijft en verstuurt. Als de mensen reageren, ga je contact opnemen en uiteindelijk ga je de mensen ontmoeten.

Mensen die je niet kent bellen of e-mailen

Je kunt mensen ook gewoon opbellen of een berichtje sturen. We noemen dit ook wel 'koud' contact opnemen. Dit kost veel energie en veel mensen vinden dit erg moeilijk. Het is altijd afwachten of de ander die je 'koud' belt, zonder dat hij ooit van je heeft gehoord, het fijn en leuk vindt dat je belt.

Opdracht 6.1 – Ehhh, ik ben ehhh....

Stel je voor, je bent op een feestje en kent helemaal niemand! Of je bent net lid geworden van de tennisclub en kent nog maar een paar mensen. Tijdens een barbecue van de vereniging zie je dat de mensen die je kent al in gesprek zijn met iemand anders. Of je bent voor het eerst op het bedrijf waar je stage gaat lopen, je kent er nog niemand. Of je bent op de open dag van een school waar je later misschien naar toe gaat, ook hier ken je (nog) niemand. Wat doe je dan? Stap jij op iemand anders af en begin je een gesprek? En hoe doe je dat dan?

In deze opdracht gaan we samen eens kijken hoe we eigenlijk in contact komen en een gesprek beginnen. Wat is handig om te doen en wat juist niet?

Twee klasgenoten komen voor de klas, waarbij een klasgenoot gaat oefenen in het aangaan van een gesprek met de ander. Klasgenoot één is hierbij gewoon zichzelf en klasgenoot twee (of de docent) speelt dat hij iemand anders is. Deze mensen kennen elkaar niet. Het is de bedoeling dat de ene klasgenoot een gesprek aan gaat met de ander.

Noteer hieronder wat je opvalt, wat doet je klasgenoot die het gesprek probeert aan te gaan? Kijk hierbij wat hij zegt en doet. Geef aan wat je opviel, wat je goed vond gaan en geef een tip wat beter kan.

Wat viel je op?

.....
.....

Hoe reageerde de ander hierop? Heb je het idee dat hij het leuk vindt dat de ander hem aanspreekt?

.....
.....

Wat ging er goed in dit gesprek?

.....
.....

Wat kan er volgens jou beter?

.....
.....

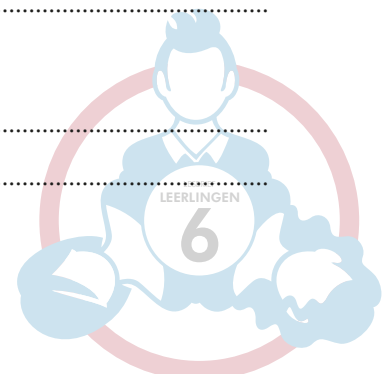
Nu gaan twee andere klasgenoten hetzelfde nog een keer doen. Kijk nog eens hoe die dat aanpakken, misschien pakt hij het wel heel anders aan.

Wat viel je op?

.....
.....

Hoe reageerde de ander hierop? Heb je het idee dat hij het leuk vindt dat de ander aanspreekt?

.....
.....

Wat ging er goed in dit gesprek?

.....
.....

Wat kan er beter volgens jou?

.....
.....

Opdracht 6.2 - Op wie zou jij afstappen?

Denk nog eens terug aan de situatie waarmee we net oefenden. Je staat daar alleen en wilt graag met iemand kletsen. Maar ja, met wie? Op wie stap je af en waarom juist op hem? Straks zit hij helemaal niet op je te wachten en negeert hij jou gewoon als je probeert om een gesprekje aan te gaan.

Je krijgt telkens een foto te zien van verschillende mensen die bij elkaar zijn. Geef per foto aan op wie jij zou afstappen en waarom juist op deze persoon.

Foto 1

Ik zou afstappen op:

.....

Omdat:

.....

Of op deze persoon:

.....

Omdat:

.....

Deze persoon zou ik niet benaderen:

.....

Omdat:

.....

Foto 2

Ik zou afstappen op:

.....

Omdat:

.....

Of op deze persoon:

.....

Omdat:

.....

Deze persoon zou ik niet benaderen:

.....

Omdat:

.....

Foto 3

Ik zou afstappen op: .....

Omdat:

.....

Of op deze persoon: .....

Omdat:

.....

Deze persoon zou ik niet benaderen: .....

Omdat:

.....

Foto 4

Ik zou afstappen op: .....

Omdat:

.....

Of op deze persoon: .....

Omdat:

.....

Deze persoon zou ik niet benaderen: .....

Omdat:

.....

Samenvatting

Waarop kun je letten om te bepalen met wie je contact probeert te maken?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Op wie stap je af?

Als je op plekken bent waar meer mensen samenkomen, kijk dan hoe mensen staan. Wie praten met elkaar en welke groepjes zijn er? Kijk hoe die mensen staan en welke lichaamstaal ze hebben (hun houding, staan dicht of verder van iemand af, kijken ze rond, enzovoort). Dat zegt je meteen al veel over de bijeenkomst en over de mensen die er zijn. Groepjes die met elkaar praten, worden niet snel groter dan vijf personen. In grotere groepen is het meestal moeilijk de aandacht centraal te houden. Groepjes van vijf mensen vallen daarom vaak uiteen in twee groepjes van twee en drie personen.

Je kunt uit de manier waarop mensen met elkaar staan te praten aflezen waar je het beste aan kunt sluiten. Als je dat weet, is het al veel gemakkelijker om aan te sluiten. Let op hoe mensen staan, waar ze staan en de afstand die de mensen tussen elkaar hebben.

'Geheim projectoverleg'

Mensen die elkaar vertrouwelijke zaken vertellen, staan vaak onbewust al dicht bij elkaar. Ze willen geen pottenkijkers. Staan drie mensen of meer mensen zo samen, dan lijkt het al snel of het om een 'geheim projectoverleg' gaat. Dat overleg schermen de mensen af met hun schouders en ze houden hun gezichten dicht bij elkaar.

Twee handen op één buik

Ook duo's kunnen helemaal opgaan in hun gesprek. Ze staan dan recht tegenover elkaar. Aansluiten bij zo'n groepje is vrij moeilijk, maar een uitdaging als je juist op zoek bent naar nieuws. De kans is groot dat ze juist iets interessants bespreken.

Ruimte voor vernieuwing

Mensen die wat verder van elkaar afstaan, vinden het meestal niet erg als je aansluit. Duo's die in een V-vorm staan, heten je eigenlijk al welkom. Zij geven met hun houding aan open te staan voor een nieuw verhaal.

Groepjes van drie of meer mensen die wat verder van elkaar af staan, zijn soms nog op zoek naar een onderwerp. Hoe groter het aantal mensen en de afstand tot elkaar, des te eenvoudiger is het om met hen kennis te maken.

Muurbloempje

Mensen die alleen staan op een bijeenkomst (muurbloempjes) zijn ook gemakkelijk aan te spreken. Toch doen mensen dat minder snel. Misschien zijn het verlegen mensen of zijn ze onbekend op die plek. Het is ook mogelijk dat ze de daar de mensen ook niet (zo goed) kennen.

Experimenteer zelf eens door uitnodigend alleen in het midden van de zaal te gaan staan. Ontdek hoe vreemd mensen dat vinden. Lukt het contact maken met anderen zo niet en word je zelf een muurbloempje? Vraag dan of de gastheer je aan iemand voorstelt. Een goede gastheer doet dat trouwens uit zichzelf als hij weet dat je veel mensen niet zult kennen.

Opdracht 6.3 – En toen werd het stil...

Het contact maken met een persoon die je nog niet kent is best lastig. En als je daarna niet in staat bent om een gesprek met iemand op gang te houden, dan heb je weinig aan de allereerste kennismaking. Misschien maakte je het weleens mee: je sprak iemand aan en begon te praten. Maar het gesprek kwam maar niet op gang, die ander zei bijna niets terug. Je probeerde steeds nieuwe dingen te bedenken om het gesprek gaande te houden, maar wist op den duur ook niets meer. Toen liep je maar weg. Geen leuke ervaring natuurlijk!

We hebben allemaal, de hele dag door, gesprekken met anderen. Sommige gesprekken gaan heel gemakkelijk en goed. Je vindt het zelfs leuk om met deze mensen te praten. Sommige gesprekken gaan heel moeizaam, je stopt het gesprek liever direct.

Bedenk eens wat er belangrijk is om een leuk gesprek te voeren. Hoe houd je een gesprek aan de gang? Wat zijn belangrijke dingen om te doen?

Je hebt zelf vast wel eens een heel leuk of een heel moeilijk gesprek gehad. Of je hebt zo'n gesprek gezien. Denk daar nog eens aan terug en schrijf hieronder op wat er volgens jou goed of niet goed ging in die gesprekken. Hoe ging het gesprek toen je ging solliciteren voor je eerste bijbaan?

.....

.....

.....

.....

Lees nu eens onderstaande stappenplan 'contact maken' door. Wat spreekt je hierin aan?

Stappenplan contact maken

1. Maak oogcontact
2. Loop naar de ander toe
3. Stel jezelf voor
  - a. Geef een stevige hand, terwijl je de persoon blijft aankijken,
  - b. Zeg je naam,
  - c. Vertel iets over jezelf, wat houdt je bezig, wat is je passie (dit kan van alles zijn, zolang het maar iets over jou zegt).
4. Luister goed naar hoe de ander zichzelf voorstelt
  - a. Zorg dat je onthoudt hoe hij heet.
  - b. Zorg dat je onthoudt wat de ander over zichzelf vertelt (en kom daar later in het gesprek op terug).

Zo houd je een gesprek aan de gang:

1. Luister naar wat de ander te vertellen heeft
2. Stel open vragen
Dat zijn vragen waarop je niet alleen met *ja* of *nee* kunt antwoorden. Door open vragen te stellen komt een gesprek op gang en kom je meer te weten over de ander. Een open vraag begint met een vraagwoord: wie, wat, waar, wanneer, hoe
3. Vraag door over wat iemand heeft vertelt
4. Zorg voor een paar 'gespreksstarters'
Een 'gespreksstarter' is een vraag of opmerking om een gesprek mee te beginnen. Het zijn vragen waarop mensen eenvoudig kunnen antwoorden. Vragen of opmerkingen die kunnen gaan over de plek waar je samen bent, hoe de ander daar terecht is gekomen, hoe de ander de gastvrouw kent, over het werk of het bedrijf van de ander of over een bepaalde opleiding.
5. Vertel iets over jezelf
Vertel een (waargebeurd) verhaal (van jezelf) over een onderwerp dat van toepassing is.
6. Vertel wat je wilt weten, stel de vraag die je voor de persoon tegenover je hebt
7. Glimlach
Als je glimlacht, dan vinden anderen het prettiger om met je te praten dan wanneer je dat niet doet. Een goede start van een gesprek begint met een (korte) glimlach.
8. Zorg voor oogcontact

6.4 Huiswerkopdracht - Aan de slag, contact maken!

In deze les deed je een aantal opdrachten die te maken hebben met het leren contact maken met nieuwe mensen. Het is de hoogste tijd om het geleerde in de praktijk te brengen.

De meeste mensen vinden het best spannend om nieuwe mensen te leren kennen, zeker als dit mensen zijn die bijvoorbeeld (veel) ouder zijn dan jezelf. Denk maar eens terug aan het moment dat je voor het eerst in deze klas kwam. Toen kende je misschien ook nog niet iedereen. Of toen je nieuw was op je sportclub. Je kent daar nu vast meer mensen dan in het begin.

Als het gaat over netwerken, dan voelt dat misschien een beetje anders. Omdat het mensen zijn die niet echt op je lijken. Maar het zijn juist die mensen die jou misschien goed verder kunnen helpen.

Als huiswerkopdracht ga je contact leggen met iemand die je nu nog niet (zo goed) kent. Iemand van wie jij denkt dat hij jou kan helpen bij het beantwoorden van je LOB hulpvraag.

De opdracht bestaat uit drie onderdelen:

1. Maak een plan op welke manier je iemand, die je nog niet zo goed kent, gaat ontmoeten.
Geef in je plan antwoord op de volgende vragen:

Welke soort persoon wil je leren kennen?

Denk bijvoorbeeld aan of het een man of vrouw is, de leeftijd, welke beroep, welk opleidingsniveau, iemand die veel mensen kent, iemand die in een bepaalde wijk woont of de soort hobby of sport.

.....

.....

Waar denk je hem tegen te kunnen komen?

.....

.....

Wat zou je graag van deze persoon willen weten? Welke vraag wil je aan hem stellen?

.....

.....

Hoe ga je proberen om op deze plek met een dergelijk soort persoon in contact te komen?

.....

.....

2. Voer je plan dat je bij 1 hebt bedacht uit. Met andere woorden: ga naar de plek of situatie toe en probeer in contact te komen met de persoon (of personen) die je voor ogen hebt omdat je denkt dat ze je verder kunnen helpen.
3. Als je je plan hebt uitgevoerd, schrijf je hier een kort verslag van. Hierin beantwoord je de volgende vragen:
Is het gelukt om met iemand in contact te komen op de plek die je vooraf had bedacht? Dit kunnen één of meerdere personen zijn.

.....

.....

Ja? Gefeliciteerd! Je bent een stap verder in het beantwoorden van je LOB hulpvraag.
Nee? Waarom niet? Wat is er gebeurd, tussengekomen of wat hield je tegen?

.....

.....

In een volgende les gaan een aantal leerlingen iets vertellen over hun ervaringen. Dat doen ze aan de hand van hun verslag. Zorg dus dat je dat bij je hebt. Deze ervaring kan ook onderdeel zijn van je volgende gesprek met je mentor.

Wist je dat

- Je geeft mensen die je aan elkaar voorstelt eigenlijk een cadeautje, want je maakt het leven voor hun gemakkelijker

Begrippenlijst

Introduceren	Twee personen aan elkaar voorstellen.
Gespreksstarter	Een 'gespreksstarter' is een vraag of opmerking om een gesprek mee te beginnen. Het zijn vragen waarop mensen eenvoudig kunnen antwoorden.
Open vragen	Dat zijn vragen waarop je niet alleen met <i>ja</i> of <i>nee</i> kunt antwoorden.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

LESBRIEF 7

Docenten

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LESBRIEF 7 - DOCENTENHANDLEIDING – NETWERKHOTSPOTS

Netwerken en loopbaanleren

Vanaf onze geboorte behoren we tot een groep, ons sociaal netwerk. Ons netwerk bouwt zich vanzelf op. Terwijl we ouder worden, ontmoeten we steeds nieuwe mensen met wie we relaties onderhouden. ‘Netwerken’ doet iedereen van nature: het onderling ruilen van wederzijds voordeel. Dat begint met nieuwsgierigheid, met interesse in de ander en willen geven en delen.

De mensen om je heen bepalen grotendeels wat je in het leven bereikt én de wijze waarop dat tot stand komt. Dat geldt zeker voor wat je ‘later’ wilt worden. Inzicht hebben in je netwerk is daarom net zo belangrijk als inzicht hebben in je talenten en in wat je wilt. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Het effectief, plezierig en respectvol onderhouden en benutten van relaties is voor ons allemaal natuurlijk, zonder dat het veel moeite kost. In deze lesbrieven over netwerken leren we jonge mensen inzicht te krijgen in het bewust en gericht uitbouwen van hun eigen (sociaal) netwerk. Daarnaast geven we ze inzicht in de strategische mogelijkheden die er zijn om het eigen netwerk bij te sturen.

Wat is ‘het juiste netwerk’? Dat hangt ervan af wat je nastreeft, je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, kun je het beheer van je netwerk daarop aanpassen en richten. Je gaat de mensen leren kennen die je daarbij verder kunnen helpen.

Strategisch ‘netwerk denken’ begint bij je afvragen wie jij zou kunnen leren kennen en wie je zou willen leren kennen. Wie actief werk gaat maken van zijn netwerken, leert hoe je relaties het beste benadert en hoe je ze onderhoudt en benut. Relaties moeten geen tijd en moeite kosten, maar juist energie en ideeën opleveren. Netwerken is dus zeker niet ‘anderen alleen maar gebruiken’. ‘Netwerk denken’ wordt bepaald door iemands persoonlijkheid en leerervaringen. Je kunt erin groeien door oefening.

Daarbij kijk je niet uitsluitend naar wat je elkaar direct kunt bieden. Je kijkt ook naar het verbinden van de werelden die jij met ander vertegenwoordigt om daarmee mogelijk waardevolle inzichten en hulp uit te wisselen. Het gaat daarbij dus niet alleen om de mensen die je zelf kent, maar ook om de netwerken van anderen waar je toegang tot kunt krijgen.

De werkwijzen in deze lesbrieven geven docenten en leerlingen zicht op de opbouw van hun netwerken en hoe ze daar, netwerkend, iets mee kunnen doen. Ze gaan er met elkaar over van gedachten wisselen, hun netwerken in beeld brengen en oefenen met relaties opbouwen en onderhouden. Zo werken de leerlingen aan het versterken van hun loopbaancompetentie ‘netwerken’.

Netwerken doe je altijd samen. De netwerk oefeningen hebben daardoor een sterke verbinding met de andere vier loopbaancompetenties: kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie en loopbaansturing.

De inhoud van de lesbrieven is gebaseerd op kennis uit de netwerktheorie en op jarenlange ervaring van La Red met de praktische toepassing daarvan. De lessen in deze lesbrieven richten zich op het loopbaanbegeleidings- en studiekeuzep proces van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Alle oefeningen zijn te combineren, uit te breiden, te verdiepen of in te korten, afhankelijk van het niveau van de leerlingen, de samenstelling van de groep, de verbinding met andere vakken en activiteiten binnen het schooljaar. Elke lesbrief biedt genoeg leerstof voor minimaal twee lesuren.

Deze les: Netwerken kan altijd en overal dus waar ga je heen?

In deze laatste les ontdekken de leerlingen dat ze naar nieuwe plaatsen kunnen gaan om mensen te ontmoeten. Ook oefenen ze met het ontmoeten van nieuwe mensen op nieuwe plaatsen. Soms gaat het vanzelf, doordat je verhuist of ergens gaat studeren en op kamers gaat wonen. Soms moet je bewust andere dingen gaan doen, zoals een nieuwe hobby of (team)sport kiezen.

Ook gaan de leerlingen andere vragen stellen aan mensen op de plaatsen waar ze al komen. Ze leren nadenken over welke mensen waarmee je in contact wilt komen waar ze zijn te vinden. Om plaatsen te bezoeken niet zozeer om dat wat daar plaatsvindt, maar vooral om de mensen te kunnen ontmoeten die je daar naar verwachting kunt vinden.

Wanneer is deze lesbrief in te zetten?

De lesbrief kan worden ingezet op het moment dat leerlingen op zoek gaan naar een stageplaats of vervolgopleiding. Bij voorkeur aan het begin van een schooljaar, wanneer er nog veel momenten in de toekomst liggen waar de leerling naar toe kan gaan en nieuwe mensen kan leren kennen in het kader van hun studieloopbaanperspectief.

Leeswijzer

Elke lesbrief heeft dezelfde opbouw. Lees voor de algemene kennis over netwerken en sociaal kapitaal het begeleidend document *'Het belang van netwerken voor loopbaanleren. Netwerken als onderdeel van het keuzeprocess voor vervolgstudie en arbeidsmarkt'*.

Op de volgende pagina staat de inhoudsopgave van deze lesbrief. Hieronder volgt een korte toelichting van de opbouw van de lesbrief:

1. Theoretisch kader en onderwerpen van deze les

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwerpen uit deze les en welke theorie hieraan ten grondslag ligt. Bij de opdrachten staat aanvullende theorie vermeld.

2. Opbrengst en leerdoelen

Elke lesbrief dient meerdere doelen. Dit hoofdstuk licht deze toe, met een onderscheid tussen opbrengst en leerdoelen voor de leerlingen en voor de mentor of docent. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

3. Opbouw en uitvoering van deze lesbrief

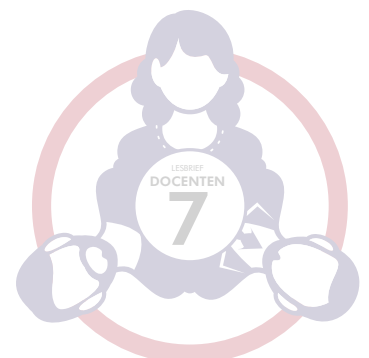
Dit hoofdstuk beschrijft de les. Elke lesbrief start met een inleiding die kort de verschillende fasen in de les toelicht, een begrippenlijst en enkele reflectievragen voor de docent.

Hierna volgt een overzicht van benodigde materialen en de opbouw van de lesbrief in een oriëntatie- voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase.

Elke fase bestaat uit één of meerdere opdrachten. Elke opdracht volgt eenzelfde structuur: waar nuttig een theoretisch kader en daarna de beschrijving van de opdracht met de docentinstructie. De beschrijving van de opdracht voor de leerlingen staat in de leerlingversie. Een aantal lesbrieven bevat een mogelijke huiswerkopdracht voor de leerlingen. Deze staat (apart) beschreven.

Elke lesbrief heeft deze structuur:

- Inleiding
- Benodigde materialen
- Oriëntatiefase
- Voorbereidingsfase
- Uitvoeringsfase
- Evaluatiefase
- Mogelijk een huiswerkopdracht
- Leerlingversie (verkorte theorie en opdrachten)

INHOUD

Lesbrief 7 - Docentenhandleiding – Netwerkhotsspots	1
Netwerken en loopbaanleren	1
Deze les: Netwerken kan altijd en overal dus waar ga je heen?	2
Wanneer is deze lesbrief in te zetten?	2
Leeswijzer	2
Theoretisch kader en onderwerp van deze les	4
Opbrengst en leerdoelen	5
Leerdoelen voor leerlingen	5
Opbrengst voor de docent	5
Opbouw en uitvoering van deze lesbrief	6
Begrippenlijst	6
Reflectievragen voor docent	6
Opbouw van de les	6
Benodigde materialen	6
Voor de liefhebbers	7
Vier leerlingen als voorbeeld	7
Guhl in les 7	7
Sandra in les 7	9
Oriëntatiefase	14
Theoretisch Kader	14
Opwarmer – Waar ga ik zelf naar toe?	16
Opdracht 7.1 – Wie kun je waar tegenkomen?	17
Vorbereidingsfase	17
Opdracht 7.2 – Waar kom jij mensen tegen?	17
Uitvoeringsfase	19
Theoretisch kader	19
Opdracht 7.3 – Wie kunnen jou helpen?	19
Opdracht 7.4 – Waar ga je straks naar toe?	21
Opdracht 7.5 – Help een ander nieuwe mensen te leren kennen	23
Evaluatiefase	25
Wist je dat	25
Uitleg bij Creative Commons-licenties	26

THEORETISCH KADER EN ONDERWERP VAN DEZE LES

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Om effectief te netwerken is het belangrijk om daarvoor de juiste plaats te kiezen. Je bezoekt vaak de plekken die je al kent of die bij je dagelijkse routine horen. Je komt de mensen die je goed kent vaak vanzelf tegen: thuis, op je werk, in de buurt of op een club. Maar juist omdat je regelmatig op diezelfde plekken komt, is de hoeveelheid verschillende mensen met wie je spreekt ook beperkt. Vaak op dezelfde plaatsen komen is belangrijk voor het *bevestigen* en *benutten* van relaties. Maar voor het *bouwen* aan je netwerk is het wel belangrijk om andere te plekken te bezoeken, om nieuwe mensen te ontmoeten.

We weten uit vorige lessen al dat waardevolle informatie over opleidingen en beroepen vaak te vinden is bij de mensen die van ons verschillen. Zij kijken doorgaans op een andere manier naar jouw vraag of kennen jou op een andere manier dan je contacten die meer op jezelf lijken. Daardoor kunnen ze je iets over of voor je vertellen wat je nog niet wist. Kom je op veel verschillende plekken, dan is de kans groot dat de mensen die je kent veel van elkaar verschillen. Is dat niet zo, dan kun je beginnen met het *bouwen* aan relaties door op plekken waar je al komt eens met andere mensen te spreken.

Stap bijvoorbeeld eens af op iemand die je herkent uit je buurt, een collega van een andere vestiging of met iemand uit je vereniging die je vaak ziet, maar die je nog nooit eerder sprak. Soms is het gemakkelijker om je aan die persoon te laten voorstellen door een bekende. Zoals op ouderavonden via de ouders van de leerlingen en hun netwerk of via familieleden van de mensen die je kent.

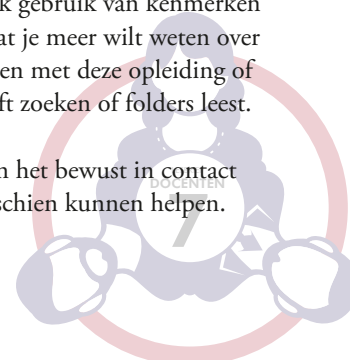
Maar soms is het gemakkelijker (en beter) om nieuwe mensen te ontmoeten op voor jou nieuwe plekken. Daar kun je toevallig terecht komen en daarvan meteen gebruikmaken. Bijvoorbeeld tijdens bedrijfs- of stagebezoeken en het bezoeken van open dagen of congressen. Daar ontmoet je eenvoudig allerlei nieuwe mensen.

Je kunt ontmoetingen met nieuwe mensen ook bewust plannen, door van tevoren te kiezen waar je naar toe gaat. Veel mensen gaan bijvoorbeeld niet naar een feestje 'als daar geen andere bekenden komen', maar wel naar de een verjaardag van een broer of zus omdat ze daar iederéén kennen. Maar dan hoor je juist weinig nieuws, tenzij je al je familieleden vragen gaat stellen die je nog nooit eerder aan ze stelde. Dat gebeurt niet zo snel.

Door te kiezen waar je naar toe gaat groeit je netwerk gericht. Je kunt namelijk een beetje plannen in hoeverre de mensen die je tegen zult komen op jou lijken of juist veel van je verschillen. Veel mensen vinden het niet leuk om nieuwe plaatsen te bezoeken, want dat kost ze meer energie. De vraag is of dat zo is als je kiest voor plaatsen waar anderen met dezelfde interesse als jij samenkomen. In deze les gaan we na hoe we nieuwe mensen leren kennen leuk en gemakkelijk maken. We kijken naar kiezen waar je naar toe gaat.

Als je weet welke soort mensen je wilt ontmoeten, kun je uitzoeken waar je dan naar toe moet. Maak gebruik van kenmerken van mensen, zoals hun hobby, functie, interesses of persoonlijke kenmerken. Weet je bijvoorbeeld dat je meer wilt weten over een bepaalde opleiding of een bepaald beroep, dan kun je uitzoeken waar je mensen kunt tegenkomen met deze opleiding of dit beroep. De kans dat je dat iets nieuws te weten komt is dan veel groter dan als je op internet blijft zoeken of folders leest.

Doelgericht netwerken, zoals we dat in de lesbrieven netwerken onder de aandacht brengen, gaat om het bewust in contact komen met mensen die een aanwinst zijn voor het netwerk van leerlingen en ze in de toekomst misschien kunnen helpen.

Het bewust en doelgericht mensen leren kennen kan veel weerstand oproepen. Leerlingen kunnen het gevoel hebben dat het zo bewust aangaan van contacten niet oprecht en eerlijk is. Maar hulp ontstaat pas nadat er een 'klik' tussen mensen is, wanneer de gunfactor aanwezig is. Zonder dat kan geen hulp worden gevraagd. Om die aansluiting te zoeken is het verstandig om bewust naar plekken te gaan waar je mensen kunt treffen die je in de toekomst kunnen helpen.

Met doelgericht netwerken gaan we uit van het opbouwen van een duurzame, lange termijn relatie. Het moet leuk zijn om met mensen om te gaan. Daar is eerst vertrouwen voor nodig voordat mensen met elkaar willen samenwerken of elkaar willen helpen.

OPBRENGST EN LEERDOELEN

Hieronder staan de opbrengsten en leerdoelen van deze lesbrief beschreven. We onderscheiden doelen voor hoofd, hart en handen.

Leerdoelen voor leerlingen

Na het volgen van deze lesbrief:

Voelen leerlingen het belang om nieuwe plekken te bezoeken en nieuwe mensen te ontmoeten en aan te spreken.

Beseffen de leerlingen dat ze andere hulpvragen kunnen (moeten) stellen in andere situaties, bij andere mensen.

Kunnen de leerlingen kiezen naar welke plek ze gaan om mensen te ontmoeten die hun kunnen helpen.

Kunnen de leerlingen mensen aan elkaar voorstellen.

Opbrengst voor de docent

Als docent heb je na de lessen in deze lesbrief onder andere meer zicht op:

- Of leerlingen op veel verschillende plekken komen.
- Welke leerlingen extra hulp nodig hebben in het doelgericht netwerken.
- Of de leerlingen beseffen dat ze op voor hun ongewone plekken juist nieuwe mensen kunnen ontmoeten.
- Of leerlingen gemakkelijk plekken kunnen benoemen waar ze nieuwe mensen kunnen ontmoeten.

OPBOUW EN UITVOERING VAN DEZE LESBRIEF

Begrippenlijst

Ontmoetingstijd De beschikbare tijd op bijeenkomsten om mensen te spreken.

Reflectievragen voor docent

- Wanneer besluit je om naar een evenement, congres of bijeenkomst te gaan? Kijk je ook bewust naar wie u daar kunt ontmoeten of hoeveel tijd er is om mensen te ontmoeten?
- Op hoeveel verschillende plekken kom je? Kom je daar altijd dezelfde mensen tegen of ook veel nieuwe mensen?
- Welke vragen stel je aan de mensen die je kent? Kies je aan wie je welke vraag stelt?
- Wat organiseert je school voor uw leerlingen om verschillende beroepen/beroepsbeoefenaars te ontmoeten?
- Naar welke plekken ga je?
- Spreek je daar altijd met dezelfde mensen over dezelfde onderwerpen?
- Wat weet je over de mensen die je spreekt op die plekken? Kun je iets voor hen betekenen of kunnen zij iets voor jou, je leerlingen of je school betekenen?

Opbouw van de les

Deze lesbrief bestaat uit vier fasen. Voor deze les zijn dat:

Oriëntatiefase: Je kunt overal mensen leren kennen. Maar welke mensen kun je nu waar leren kennen? Waar kom je zelf en wie kom je daar tegen? Als je mensen wilt leren kennen die je nog net kent, moet je naar plekken toegaan waar je weinig of geen mensen kent. Oefening 7.1 gaat in op wie je waar tegenkomt.

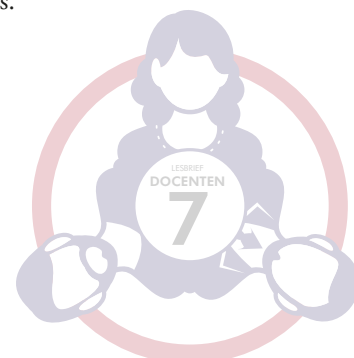
Vorbereidingsfase: Het is lastig om bewust ergens naar toe gaan omdat je daar mensen tegen kunt komen die je kunnen helpen. Het is een manier om bewust en gericht je netwerk te ontwikkelen. Wat voor mensen kunnen je helpen? Waar kun je deze tegen komen? Via wie kun je deze mensen leren kennen? Welke hulpbronnen kun je vinden op de plekken waar je nu al komt?

Uitvoeringsfase: Door te kiezen wie je wilt ontmoeten, welke hulp je nodig hebt, kun je ook kiezen waar je wel en niet naar toe gaat. We gaan nu uitzoeken waar de leerlingen wel of niet naar toe kunnen gaan om in contact te komen met mensen die hen kunnen helpen. We sluiten af hoe je jezelf kunt laten helpen en hoe je anderen helpt in contact te komen met anderen. Hoe stel je anderen aan elkaar voor.

Evaluatiefase: Elke opdracht en tekst geeft reden tot gesprek met de leerling. Aan het eind van de lesbrief wordt kort samengevat wat in de les gebeurde én waarom het handig is om dat toe te passen op je studie- en loopbaankeuzes.

Benodigde materialen

- Opdrachtbrieven uit lesbrief.
- Antwoordformulieren.
- De begrippen uit lesbrieven 4, 5 en 6.
- Uitnodiging voor een relatie-evenement of congres, uit de docentenkamer, voor jezelf of voor collega's.
- De leerlingen moeten een 'hulpvraag' hebben (of bedenken) over hun studie- of loopbaankeuzes.

Voor de liefhebbers

Voor leerlingen en docenten:

Filmpje	Engels
Kanaal:	www.findsocialfreedom.com
Titel:	Small Talk SECRET for GREAT Conversation Topics: Learn Social Skills and How To Make Friends
Jaar:	2013
Bron:	YouTube
Omschrijving:	Dit korte filmpje geeft tips over hoe je een gesprek gaande houdt en waarop je kunt letten om goede conversaties te voeren.
Bron Internet:	http://www.youtube.com/watch?v=UQN_wEEukY8
Duur:	Ongeveer 3 minuten

Vier leerlingen als voorbeeld

Bij de lesbrieven gebruiken we vier denkbeeldige leerlingen. Elk met een eigen soort netwerk en een verschillende hulpvraag. Aan de hand van deze leerlingen koppelen we de theorie eenvoudig aan de alledaagse praktijk

Per les volgen we steeds twee van deze vier voorbeeldleerlingen op de ontdekkingsstocht in hun netwerk en koppelen de denkbeeldige avonturen aan de theorie in de lesbrieven.

Met de vier voorbeeldleerlingen geven we de docent een beeld bij de lesstof. De docent kan de situaties, de activiteiten, de eigenschappen en de vaardigheden van de voorbeeldleerlingen naar eigen keuze ook in de les gebruiken, zoals bij de inleiding van de les.

We stellen graag aan je voor:

Jan, de 18-jarige timmerman die graag en goed trompet speelt. Hij heeft een groot netwerk van veel dezelfde soort mensen.

Guhl, de 16-jarige scholiere met een bijbaan in de bloemenwinkel. Ze heeft een divers netwerk met sterke en zwakke relaties.

Sandra, de scholiere die denkt verpleegster te willen worden. Ze heeft een groot netwerk met groepjes mensen die elkaar goed kennen.

Bas, de scholier met een passie voor *gaming*. Hij is erg op zichzelf en heeft een kleine netwerk met veel sterke relaties.

Guhl in les 7

De moeder van Esther vertelde Guhl dat ze naar bijeenkomsten voor ondernemers moest gaan om daar de juiste mensen te ontmoeten. Guhl denkt aan dat advies terug en vraagt zich af waar die mensen komen én hoe ze daar zelf kan komen.

De eerstvolgende keer dat ze Erwin spreekt, begint hij over een bijeenkomst van de lokale ondernemersvereniging waar hij heen gaat. Guhl vraagt of ze mee mag. Dat vindt Erwin geen probleem, sterker nog, hij vindt het een heel goed idee. Guhl ontmoet op deze bijeenkomst veel verschillende (kleine) ondernemers, die ze allerlei vragen stelt over het ondernemerschap, over hoe ze ondernemer zijn geworden en wat ze er leuk en niet leuk aan vinden.

Guhl komt in gesprek met de manager van de lokale Rabobank. Guhl valt op omdat ze de jongste deelnemer aan de bijeenkomst is en er voor het eerst bij is. Ze hebben het over ondernemerschap, het aanbod van Erwin en wat Guhl leuk vindt om te doen. De manager adviseert Guhl om, als ze ondernemer wil worden, een vervolgopleiding te gaan doen. Na het bezoeken van de ondernemersbijeenkomst merkt Guhl dat ze meer wil weten over de verschillende vervolgopleidingen die er zijn.

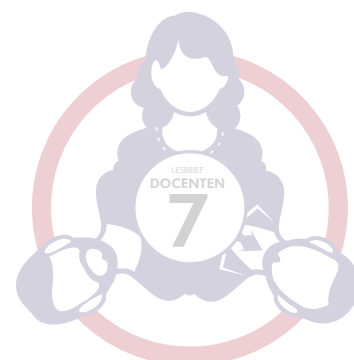
Guhl komt Mark weer tegen bij de bushalte. Ze raken met elkaar aan de praat. Omdat Guhl de laatste tijd erg bezig is met het aanbod van Erwin om de bloemenzaak over te nemen, komen ze al snel op dit onderwerp uit. Guhl vraagt Mark wat hij voor werk doet. Mark vertelt dat hij docent Marketing is bij een HBO-opleiding. Terwijl ze in gesprek zijn, bedenkt Guhl dat ze naar een open dag van een HBO-school wil gaan. Ze vraagt Mark of hij weet wanneer er open dagen op zijn school zijn en hoe ze die kan bezoeken en docenten kan spreken.

Mark wijst Guhl op de open dag van de Hogeschool Rotterdam. Guhl kiest ervoor om naar de open dag van die HBO-school te gaan omdat ze meer wil weten over de vervolgoopleidingen die je moet of kunt volgen om commercieel manager of directeur te worden. Net zoals de moeder van Esther of Jan Willem.

Bij Tante Jo ontmoet Guhl Jan Willem opnieuw. Tante Jo vraagt Guhl hoe het met haar gaat. Enthousiast vertelt Guhl over haar bezoeken aan de ondernemersvereniging en de open dag van de hogeschool. Jan Willem vraagt Guhl waarom ze naar de bijeenkomst en open dag is geweest. Zo raken ze aan de praat en vertelt Jan Willem dat hij vijf jaar geleden zijn bedrijf is begonnen vanuit zijn studentenkamer en dat hij nu leiding geeft aan een bedrijf waar 150 mensen werken en door heel Nederland actief is.

Guhl luistert aandachtig en is benieuwd hoe hij dat voor elkaar kreeg. Ze vraagt Jan Willem het hemd van z'n lijf. Ze heeft de laatste tijd alleen maar kleine ondernemers leren kennen en wil graag weten hoe een klein bedrijf groot is geworden. Ze is benieuwd en vraagt hoe het bedrijf werkt. Jan Willem is blij dat hij weer eens wat terug kan doen voor Guhl en nodigt haar uit om een keer langs kan komen en een dagje met hem mee te lopen.

Guhl komt op plaatsen waar ze niet aan had gedacht en ontmoet mensen die ze nog niet kende. Doordat ze anders is dan de mensen die op de bijeenkomsten zijn, zijn mensen in haar geïnteresseerd. Ze heeft veel gesprekjes, praat over wat ze leuk vindt en stelt veel vragen over wat de mensen die ze spreekt doen. De mensen met wie ze in gesprek is denken daardoor met haar mee en geven haar advies.

Sandra in les 7

Sandra had contact met Hetty, een goede vriendin van haar moeder. Ze vertelt haar moeder enthousiast over het gesprek. Haar moeder geeft haar de tip dat ze (misschien) vaker contact moet zoeken met mensen die ze niet zo goed kent. Dat die mensen haar op goede ideeën kunnen brengen en dat ze dat ook kan doen op de plekken waar ze al komt, zoals bij de buurtbarbecue, familieverjaardagen en de korfbalvereniging.

De moeder van Sandra vraagt of ze zin heeft om mee te gaan naar de verjaardag van oom Dirk. Sandra gaat normaal gesproken niet meer mee naar de verjaardagen van haar ooms en tantes. Dirk doet trouwens iets met veiligheidsdiensten. Sandra besluit mee te gaan, misschien kan oom Dirk haar nog iets nieuws vertellen wat handig is voor haar studie- en beroepskeuze.

Alle ooms en tantes vinden het hartstikke leuk dat Sandra er is en vragen hoe het met haar is en wat voor opleiding ze gaat volgen. Sandra gaat snel naar oom Dirk toe om hem te feliciteren. Ook oom Dirk vraagt welke vervolgopleiding ze gaat doen. Sandra vertelt dat ze het nog niet zo goed weet. Dat ze er altijd aan dacht om verpleegkundige te worden, maar nu twijfelt ze.

Oom Dirk vraagt Sandra waardoor ze twijfelt. Sandra zegt dat ze graag dingen regelt en snel beslissingen kan nemen en dat ze de vakken niet leuk vindt die juist belangrijk zijn om verpleegkundige te worden. De mensen met wie Sandra praat over haar studie- en loopbaankeuze vertellen haar dat ze heel goed is in dingen waar ze zelf nooit zo bij stil staat. Ze komt er ook achter dat ze de dingen die je goed moet kunnen als verpleegkundige helemaal niet leuk vindt.

Sandra vraagt oom Dirk wat hij doet. Hij begon 15 jaar geleden als brandweerman en werkte zich op tot veiligheidsspecialist. Oom Dirk vertelt wat hij doet als veiligheidsspecialist en waarin hij goed is en deze baan kreeg. Sandra merkt op dat mensen in de veiligheidswereld ook veel met mensen werken én snel en veel beslissingen nemen. Dat zet haar aan het denken.

De volgende week heeft Sandra meerdere activiteiten in haar agenda staan. Op zaterdag heeft ze de buurtbarbecue en een vergadering van de korfbalclub. Ze besluit om naar de buurtbarbecue te gaan en de vergadering af te zeggen. Op de barbecue kan ze meer mensen spreken én meer mensen spreken die ze nog niet zo goed kent.

Op de barbecue stelt haar moeder Sandra voor aan de buurman die aan het einde van de straat woont, Henk en is brandweercommandant. Ze praten samen over veel verschillende onderwerpen. Ze hebben een klik. Ze houden beiden van leiding geven en snel en onder hoge druk beslissingen nemen. Buurman Henk vertelt uitgebreid over een grote brand op een industrieterrein die hij laatst onder controle hield met zijn team. Sandra vraagt Henk de oren van het hoofd en vraagt plots hoe hij eigenlijk brandweercommandant is geworden. Henk vertelt en nodigt Sandra uit om naar de demonstratiedag van de brandweer, politie en ambulance te komen. Sandra besluit om daar naar toe te gaan.

Iemand vertelt Sandra dat ze op zoek moet naar mensen die ze al nog niet zo goed kent. Deze mensen kunnen haar helpen uitzoeken wat ze leuk vindt. Sandra heeft geleerd dat je op plekken waar ze al wel komt ook mensen kan ontmoeten die ze nog niet kent. Sandra leerde dat je met mensen moet praten over andere onderwerpen dan je al met ze deed. Zo kom je nieuwe dingen te weten.

Sandra heeft geleerd dat je mensen vragen moet stellen. Dat je moet vertellen waar je mee bezig bent. Ze leerde dat je op verschillende plekken, verschillende mensen tegenkomt.

Netwerkprofiel Guhl

Guhl is 16 jaar oud. Een bescheiden en wat verlegen scholiere, die in de dingen die ze doet erg ondernemend is. Ze houdt wel van aanpakken. Haar ouders, van allochtone afkomst, zijn wat teruggetrokken.

De ouders van Guhl hebben een MBO-opleiding. Haar vader is bakker en haar moeder helpt in de winkel. Naast haar ouders kent Guhl niet heel veel andere mensen. Ze is ijverig en ze besteedt veel tijd aan school, waar ze erg haar best doet. Ze heeft natuurlijk haar vriendinnen van school, Esther en Patricia.

Ze ontmoette de eigenaar van de bloemenwinkel, Erwin, in de winkel van haar vader. Ze raakten aan de praat en daardoor kreeg ze een baantje in de bloemenwinkel. Erwin is hoog opgeleid en bijna 50 jaar oud. Hij studeerde af als bodemdeskundige aan de landbouwuniversiteit. Hij is nu drie jaar eigenaar van drie bloemenwinkels, die hij overnam nadat zijn vader vierjaar geleden overleed.

Guhl werkt al een aantal jaren in de bloemenwinkel. Dat doet ze erg goed. Eigenaar Erwin ziet dat ze potentie heeft. Op een gegeven moment vraagt hij aan Guhl of ze een MBO-opleiding gaat volgen en misschien één van de franchise winkels wil gaan leiden. Guhl is verbaasd en verrast. Ze heeft eigenlijk nog nooit nagedacht over wat ze wil gaan doen na het voortgezet onderwijs. Ondanks dat ze verlegen is, heeft ze wel al ideeën hoe dingen beter kunnen in de bloemenwinkel.

Guhl praat met haar ouders over wat de eigenaar van de bloemenwinkel haar vroeg. Zij vinden een eigen bloemenwinkel voor haar een fantastisch plan. Ze zien een mooie toekomst als eigenaar van een winkel wel zitten voor hun dochter.

Daarnaast gaat Guhl veel om met tante Jo, de buurvrouw van een paar huizen verderop, voor wie ze af en toe boodschappen doet. Tante Jo is bijna 80 jaar oud. Guhl weet eigenlijk niet zo veel van haar. Wat niemand in de straat weet, is dat Tante Jo samen met haar man eigenaar was van een grote scheepswerf. Het valt Guhl wel op dat er veel tekeningen en foto's van schepen in haar huis hangen.

Guhl kent ook Mark. Hij is begin 30 jaar oud en is HBO-docent Marketing aan de opleiding Management Economie en Recht. Mark leest veel en is vrijwilliger in een kleine bioscoop, waar ze veel alternatieve films draaien. Mark nodigt Guhl en haar vriendinnen vaak uit voor de film. Guhl kent Mark uit de straat, hij is ook een buurman. Ze spreken elkaar af en toe bij de bushalte.

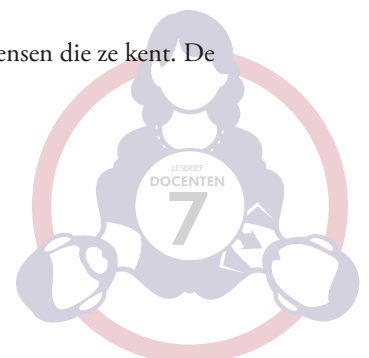
Guhl kan eigenlijk veel meer dan ze denkt. Een aantal docenten zien dat en vertellen dat tegen haar. Eigenlijk krijgt ze zulke opmerkingen niet van anderen. Guhl voelt weinig voor haar school en de leraren die daar werken. Ze praat ook niet veel met ze. Ze weet eigenlijk niet zo goed wat ze wil en daar praat ze met anderen weinig over.

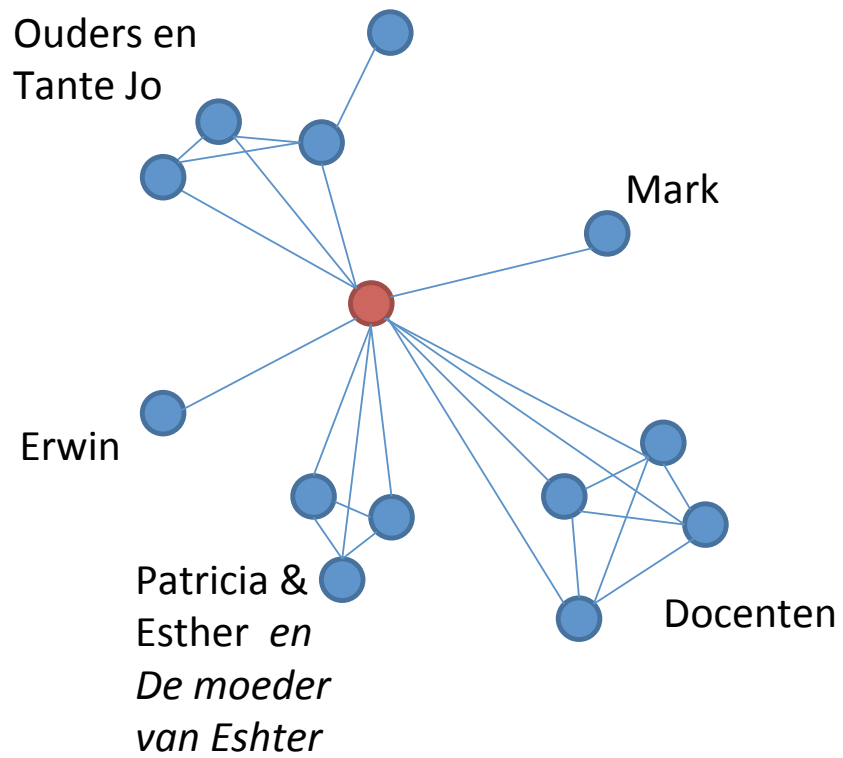
Guhl wordt, na een feestje bij haar goede vriendin Esther, thuisgebracht door de moeder van Esther. Die moeder is commercieel manager bij Vodafone. Guhl vertelt haar vriendinnen tijdens de autorit over het aanbod dat ze kreeg om na haar MBO-opleiding de bloemenwinkel te gaan leiden. De moeder van Esther zegt dat ze het een mooi aanbod vindt, maar dat Guhl dit niet moet doen. Ze vindt dat Guhl veel meer in haar mars heeft.

De moeder van Esther zegt dat ze beter eerst verder moet kijken naar de vervolgoopleidingen die er allemaal zijn. En dat ze eerst moet gaan ontdekken wat ze leuk vindt. Ze krijgt de tip om een vervolgoopleiding in de richting van Commerciële Economie te kiezen.

De mensen die Guhl kent, kennen elkaar (bijna) niet. Haar vriendinnen kennen elkaar. Haar ouders kennen Erwin. Haar moeder kent Tante Jo ook, maar niet goed. Tante Jo was een klant in de winkel en nu doet Guhl de boodschappen voor haar. Guhl moet mensen leren kennen die haar kunnen helpen om uit te vinden wat ze leuk vindt en waar ze goed in is. Ze moet met de mensen die ze kent gaan praten over wat haar bezig houdt.

De netwerkwerktekening van Guhl ziet er zo uit: Guhl is de rode stip. De blauwe stippen zijn de mensen die ze kent. De lijntjes geven aan wie daarvan elkaar kennen.

Figuur 7 - 1 Het netwerk van Guhl

Netwerkprofiel Sandra

Sandra is altijd actief. Ze weet dat ze veel kan. Alles wat ze doet gaat haar gemakkelijk af. Sandra weet ook al heel lang dat ze verpleegkundige wil worden.

Sandra kent veel mensen: bij de Kaasboer, in de straat, op school, van korfbal en haar familie. Sandra kent de mensen van de kaasboer, haar collega's, erg goed. De klanten kent ze voornamelijk van gezicht, soms van naam en heel soms weet ze nog net iets meer van deze mensen. Haar burens kent ze goed. Ook op korfbal kent ze veel mensen sommige goed en heel goed. Uiteraard kent ze ook haar familie goed.

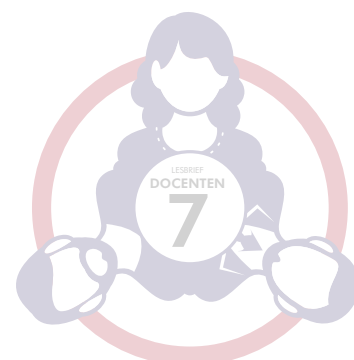
Sandra weet dat ze verpleegkundige wil worden, omdat ze iemand kent die ze heel leuk vindt, haar overbuurvrouw Tessa. Tessa is verpleegkundige en ze vertelt veel en vaak over haar werk en hoeveel ze met mensen werkt. Met mensen werken lijkt Sandra leuk. Ze weet niet of ze daarvoor de kwaliteiten heeft en of ze het wel écht leuk vindt om verpleegkundige te worden. Sandra kent een aantal hoger opgeleide mensen. Het is daarom ook logisch dat Sandra ook naar het HBO gaat. Sandra is niet zo'n studiebol. Een HBO-opleiding past haar eigenlijk ook niet zo goed.

Sandra vindt het heel leuk om dingen te organiseren. Ze heeft veel ideeën en kan mensen motiveren om met haar mee te doen. Ze vindt het ook niet moeilijk om mensen aan te spreken, te vragen om mee te helpen en ze daarin een opdracht(je) te geven.

Sandra had vorige week bij de kaasboer een heel leuk gesprek met Paul. Hij is huisarts. Het was rustig in de winkel en ze stonden lekker te kletsen (typisch Sandra) over haar studiekeuze- en loopbaan. Ook de zoon van Paul moet op school een profiel kiezen, hij is ongeveer even oud is als Sandra. Paul vroeg aan Sandra of ze biologie en verzorging leuke vakken vond, omdat ze graag verpleegkundige wil worden. Dat zette Sandra aan het denken. Ze vindt deze vakken helemaal niet leuk en is er niet goed in.

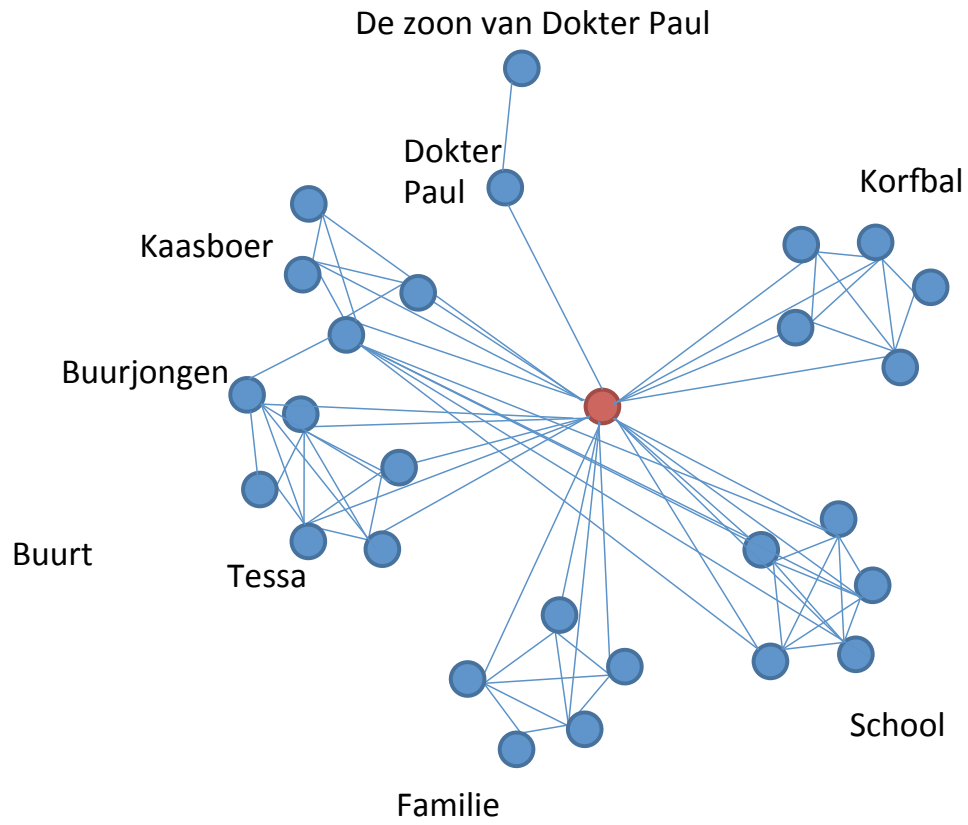
Sandra vindt het belangrijk dat het gezellig is. Ze vindt het belangrijk dat haar collega's en klasgenoten het gezellig vinden als ze er is. Ze verwacht dat ze als verpleegkundige ook kan zorgen voor veel gezelligheid en dat anderen in haar omgeving dat ook belangrijk zullen vinden.

Sandra krijgt bijles in wiskunde van de buurjongen die aan een universiteit studeert. Sandra heeft een bijbaantje bij de kaasboer. Ze heeft haar bijbaantje gevonden via haar klasgenootje Tim. De vader van Tim is de eigenaar van de Kaaswinkel. Ze heeft het hier erg naar haar zin, want ze spreekt en helpt hier veel mensen. Sandra heeft hulp nodig in ontdekken wat ze kan, waar ze goed in is en waarom ze verpleegkundige wil worden. Daarnaast moet ze gaan nadenken of ze wel met iedereen zo goed contact moet onderhouden als ze nu doet.

De netwerktekening van Sandra ziet er, zo uit:

Figuur 7 - 2 Het netwerk van Sandra

Netwerkopbrengst voor Guhl

Door de verschillende gesprekken die Guhl voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Ze het interessant vindt hoe mensen zelf een bedrijf opbouwen en leiden.
- Dat ingaan op het aanbod om filiaalmanager te worden misschien te gemakkelijk is.
- Dat ze graag verder wil leren in een vervolgopleiding.
- Dat ze via mensen anderen met nieuwe ideeën leert kennen en ze beseft dat het tweede orde netwerk heel handig is.
- Dat ze veel verschillende mensen kent.
- Dat op de plekken waar je komt, je verschillende mensen leert kennen.
- Dat op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Dat als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

Netwerkopbrengst voor Sandra

Door de verschillende gesprekken die Sandra voerde én de bijeenkomsten die ze bezocht ontdekte ze dat:

- Verpleegkundige willen worden misschien geen goed idee voor haar is.
- Je van andere mensen kunt horen waar je goed in bent.
- Andere mensen je kunnen vertellen wat voor beroepen bij je kunnen passen.
- Mensen met interessante verhalen vaak al dichtbij zijn, je spreekt ze er alleen niet over.
- Als je nieuwe dingen wilt weten, je mensen moet spreken die je niet (zo goed) kent.
- Als je mensen wilt ontmoeten die je nog niet (zo goed) kent, je naar plekken moet gaan waar je niet zo vaak komt.
- Als je veel mensen kent, die elkaar kennen, je vaak hetzelfde hoort.
- Op verschillende plekken verschillende mensen bij elkaar komen.
- Als je op mensen afstapt die je nog niet kent, je nieuwe dingen te weten komt.
- Als je met mensen praat en je ze vertelt waar ze mee bezig bent, mensen met je mee gaan denken.

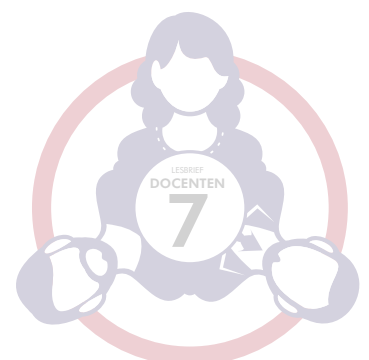
ORIËNTATIEFASE

Theoretisch Kader

We komen anderen tegen bij het uitvoeren van onze dagelijkse routines (opstaan, naar school, werk gaan, hobby's). Daar staan we soms bij stil, maar doorgaans niet. Door bewust te kijken wie we willen leren kennen en waar we deze mensen kunnen treffen, kunnen we bepalen waar we wel of niet naar toe gaan.

Bij het bezoeken van bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten, evenementen of open dagen ontmoeten we nieuwe mensen. Je kiest vaak op basis van het programma om daar naartoe te gaan. Wie zijn de sprekers? Wat is het onderwerp? Past het in mijn agenda?

Daarbij vergeet je vaak het belangrijke argument om die te bezoeken: hoeveel tijd is er om met mensen te spreken en welke mensen kun je verwachten?

Welke mensen komen waar?

We kunnen elke dag nieuwe mensen leren kennen, gewoon of online. Dat doen we op basis van onze achtergrond, interesses, waar we wonen, wie we zijn, enzovoort. Sommige contacten hebben te maken met werk of school en andere niet. Om onderscheid te kunnen maken op welke plekken je mensen tegen kunt komen, gebruiken we de volgende indeling: zakelijk, persoonlijk en virtueel.

Per categorie kunnen we verder kijken.

Plekken voor zakelijke ontmoetingen worden bijvoorbeeld georganiseerd op basis van:

- Regio: regionale bijeenkomsten en plekken.
Branche: branche gebonden bijeenkomsten en plekken.
- Persoonsgebonden kenmerken: bijeenkomsten en plekken georganiseerd voor mensen van een bepaalde leeftijd, achtergrond, geslacht, beroep of interesse.

Plekken voor persoonlijke ontmoetingen:

- Hobby clubs, zoals voetbalverenigingen, maneges, hockeyverenigingen en scouting.
- Serviceclubs, zoals Rotary, JCI, LIONS, Jeugdraad, (voor jongeren) en lokale jongerenraden.
- Woonomgeving, zoals buurtvereniging, kerk, burens en JOP's.

En ook online zijn er veel verschillende plekken waar je mensen 'tegen kunt komen'. Zoals op:

- Facebook
- LinkedIn
- Twitter
- Instagram
- 4square
- Google+

Waar je naar toe kunt gaan om nieuwe mensen te ontmoeten, hangt af van de hulp(bronnen) waarnaar je op zoek bent. En als je nieuwe mensen wilt leren kennen, dan moet je naar plekken toe gaan waar je normaal gesproken niet komt. Het is overigens niet nodig om helemaal zelf uit te zoeken waar je naar toe kunt gaan om de mensen te ontmoeten. Je kunt ook vragen aan de mensen die je kent of zij je kunnen helpen. Ze kunnen je voorstellen aan mensen die je daar meer over kunnen vertellen en ze kunnen je misschien wel meenemen naar de plekken waar je de mensen wilt leren kennen.

Er wordt al jaren onderzoek gedaan wie welke hobby's en interesses hebben. Een voorbeeld van zo'n onderzoek is de NOM doelgroepenmonitor. Onderzoek wijst uit dat geslacht, inkomen, opleidingsniveau en leeftijd bepalend zijn voor de keuze die mensen maken voor sportclubs en andere hobbyclubs. Hoog opgeleide mannen kiezen bijvoorbeeld voor golf en zeilen. Dat betekent dat dit soort omgevingen rijk zijn aan mensen met uitgebreide en waardevolle netwerken. Neem je leerlingen eens mee naar een bijeenkomst van de business club van de hockeyvereniging en laat ze vast stellen wat voor mensen er zijn en welk netwerk ze meebrengen. De omgeving en activiteit bepalen dus voor een groot deel wat voor mensen ergens komen. Dat kun je voor je eigen voordeel inzetten.

Opwarmer – Waar ga ik zelf naar toe?

Docenteninstructie

In de eerste twee oefeningen van deze lesbrief zullen de leerlingen gaan beseffen dat ze mensen op verschillende plekken kunnen ontmoeten én dat de kans dat je bepaalde mensen daar tegenkomt groter is dan op andere plekken.

Krijg jij of krijgen je collega's uitnodigingen voor een evenement of congres? Of anders hangen er misschien posters, aankondigingen of algemene uitnodigingen voor evenementen of congressen voor docenten, mentoren of decanen in de docentenkamer?

Stap 1.

Neem een uitnodiging, poster of aankondiging van een congres of een andere uitnodiging mee naar de les.

Stap 2.

Vraag de leerlingen welke mensen er op deze bijeenkomst, congres of evenement (kunnen) komen.
Wie zou ik hier kunnen ontmoeten?

Stap 3.

Geef aan of u naar het evenement of congres gaat.
Waarom u wel of gaat? En als u gaat, wie u denkt én hoopt te ontmoeten?

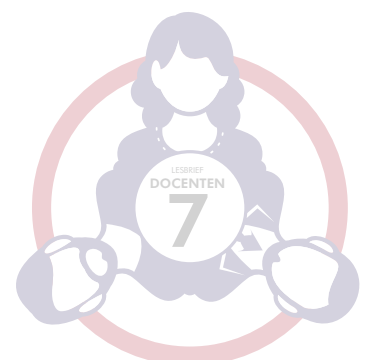
Stap 4.

Vraag de leerlingen of zij wel eens naar evenementen, congressen en bijeenkomsten, gaan.
Vraag de leerlingen welke bijeenkomsten of evenementen dat zijn.

Dit kunnen allerlei evenementen zijn. Van de verjaardag van een oom of tante, een open dag van een vervolgopleiding, een ledenbijeenkomst van hun (sport)vereniging tot een banenbeurs in de regio.

Leg de link naar opdracht 7.2.

Neem voor deze opdracht ongeveer 5 tot 10 minuten de tijd.

Opdracht 7.1 – Wie kun je waar tegenkomen?

Docenteninstructie

In deze oefening gaan de leerlingen beseffen dat je mensen op verschillende plekken kunt ontmoeten én dat de kans dat je bepaalde mensen daar treft groter is dan op andere plekken.

Er zijn veel verschillende plekken (gelegenheden) waar we mensen tegen kunnen komen. Waar we komen bepaalt wie we ontmoeten. Als we weten wie we willen ontmoeten, kunnen we bepalen waar we naar toe willen gaan. Maar, wie komen waar?

Geef de leerlingen even de tijd om na te denken welke mensen met toegang tot welke beroepen je waar (onder andere) tegen kunt komen.

Stap 1.

Laat de leerlingen de onderstaande beroepen verbinden met de plekken waar ze de mensen hoogstwaarschijnlijk kunnen tegenkomen. Je kunt op één plek natuurlijk meer mensen tegenkomen.

Beroepen

1. Verkoper (winkel)
2. Ondernemer
3. Timmerman
4. Dierenarts/dierenverzorger
5. Verpleegkundige
6. Kraamzorg
7. Kapster
8. Lasser
9. Graafmachinist
10. Leraar
11. Onderwijsassistent
12. Advocaat
13. Arts
14. Medewerker in de horeca / een hotel
15. Docent
16. Gamedesigner
17. Milieudeskundige
18. Financieel adviseur
19. Vliegtuigengineer
20. Brandmanagers/
Communicatiespecialist

Plekken

- A. Bijeenkomsten van een ondernemersvereniging
- B. De open dag van aannemer in de bouw
- C. Een restaurant/ hotel
- D. De open dag van een school
- E. Ziekenhuis
- F. Beurs of evenement voor de metaalindustrie
- G. Beurs of evenement voor de weg en waterbouw
- H. Op een bedrijvenbijeenkomst op school
- I. Bij een verpleeghuis
- J. Op de verjaardag van een oom/ tante
- K. Open dag van HBO rechtenstudie
- L. Op de buurt barbecue
- M. Bij de hockeyclub
- N. Op het voetbalveld
- O. Bij de schaakclub
- P. Bij een beurs of evenement voor de zorg
- Q. Bij een beroepenbeurs op school

Informatie voor nabespreking

Vraag tijdens de nabespreking van de oefening waarom ze bepaalde beroepen aan bepaalde plekken koppelen. Door erbij stil te staan waarom ze mensen aan plaatsen of activiteiten koppelen, zetten ze een eerste stap in het denken over waar je mensen kunt ontmoeten.

Neem voor deze opdracht ongeveer 10 tot 15 minuten de tijd.

VOORBEREIDINGSFASE

Opdracht 7.2 – Waar kom jij mensen tegen?

Docenteninstructie

Vaak zijn we ons er niet eens van bewust waar we komen en wie we daar kunnen ontmoeten. Daar besteden we nu aandacht aan.

Deze opdracht heeft als doel om leerlingen te laten nadenken over de plekken waar zij andere mensen ontmoeten en over diversiteit van de mensen die ze op die plekken ontmoeten.

Laat de leerlingen van een aantal mensen per plek aangeven wat ze doen: wat voor opleiding volgen ze en welk beroep hebben ze. Komen de leerlingen vooral op plekken waar ze leeftijdsgenoten ontmoeten, vraag dan wat hun ouders of opvoeders voor beroep uitoefenen.

Als we kijken naar welke hulp we nodig hebben en welke hulp we kunnen krijgen, dan sluiten deze twee niet altijd aan. Dit kan ook voor de leerlingen (kunnen) gelden.

Als de leerlingen weten welke hulp ze nog niet uit hun netwerk kunnen halen, kunnen ze gaan bedenken bij wie, en dus ook waar, ze deze hulp wel (zouden) kunnen vinden.

- Sta met de leerlingen erbij stil dat ze al tot heel veel hulp toegang hebben door de plekken waar ze komen en door de mensen die ze kennen.
-
- Per plek waar de leerlingen komen, kunnen zij andere vragen stellen. Zoeken naar informatie over een rechtenstudie of het beroep van advocaat op een plek waar deze mensen niet komen is onhandig. Ga met de leerlingen na afhankelijke van op welke plek ze zijn, zij welke verschillende vragen kunnen stellen aan de mensen die ze ontmoeten.

Laat de leerlingen voorbeelden geven van die verschillende vragen per plek waar ze komen (met de meeste kans op succes).

Neem voor deze opdracht 10 minuten de tijd.

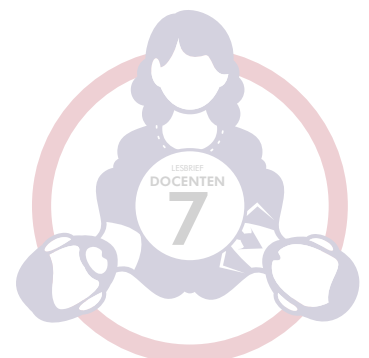
Informatie voor nabespreking

Hoe meer verschillende mensen de leerlingen leren kennen, des te groter is de kans dat ze meer toegang hebben tot hulp in hun netwerk. Door daar te komen waar mensen die van elkaar verschillen, groeit de diversiteit in hun netwerk.

Hoe groter de diversiteit in hun netwerk, des te groter is de kans dat de leerlingen hulp vinden bij of via de mensen die ze kennen. De kans is dus ook groter dat ze hulp kunnen krijgen, als ze erom vragen.

Hoe meer die mensen verschillen door hun beroep, opleiding, leeftijd, geslacht of branche, des te groter is de kans dat de leerling(en) veel verschillende hulpbronnen tot hun beschikking hebben. Vaak zijn ze zich hiervan niet bewust.

Door stil te staan bij welke hulp de leerlingen nodig hebben (zie ook lesbrief 4) én tot welke hulp ze toegang hebben en op basis van waar ze komen, wordt duidelijk of ze de hulp kunnen krijgen die nodig is voor hun studie- en loopbaankeuzes.

UITVOERINGSFASE

Theoretisch kader

Als we weten wat we willen, weten we ook wie ons daar bij kunnen helpen. We kunnen dus een plan maken wie we willen (leren) kennen. Als je mensen die je nodig hebt kent, dan kun je ze om hulp vragen. Als we de mensen die we nodig hebben nog niet kennen, moeten we ze leren kennen.

Met wie praat je waar over?

We kunnen informatie krijgen door met anderen te praten. We komen zo meer te weten over de onderwerpen die ons en onze gesprekspartners interesseren én we kunnen iets te weten komen over onszelf.

We praten met de mensen die we kennen vaak over dezelfde onderwerpen. Door over andere onderwerpen te praten, komen we andere dingen te weten. Andere dingen over de mensen die we kennen en over onszelf. Je kunt dus, op de plekken waar je komt, het over dezelfde onderwerpen hebben. Je kunt er ook voor kiezen om de onderwerpen waar je het over hebt te veranderen. Dat is lastig, maar vaak ook heel leuk. Je leert de mensen die je al lang kent op een andere manier (beter) kennen.

Als je wilt weten waar je goed in bent, wat je voor een bepaalde opleiding of beroep nog moet leren, dan helpt het om op verschillende plekken mensen dezelfde vraag te stellen. Zo hoor je van diverse mensen wat ze ergens van vinden. Dit helpt om je beeld scherper te krijgen van dat wat je wilt of kunt. Je hoort van mensen die van elkaar verschillen wat ze ergens van vinden.

Ben je op zoek naar informatie over een opleiding of een beroep, dan helpt het om per plek waar je komt jouw vraag aan te passen. Wil je bijvoorbeeld iets wilt weten over wat het is om eigen ondernemer te zijn, dan kun je deze vraag stellen op een bijeenkomst waar allemaal ondernemers komen. Maar als je wilt weten wat het is om in de zorg te werken, dan kun je dat beter ergens anders vragen. Welke vraag je waar en aan wie stelt, hangt dus af van wat je wilt. Het is belangrijk om, voordat je ergens naar toe gaat, te weten wie je wilt spreken én waarover.

Opricht 7.3 – Wie kunnen jou helpen?

Docenteninstructie

In de volgende opdracht gaan we aan het werk met de vraag van de leerling bij zijn studie- loopbaankeuzeprocess. Gebruik daarvoor de studie- of loopbaankeuzevraag van de leerling uit lesbrieven 5. Heb je die lesbrieven (nog) niet, behandeld, dan moeten de leerlingen eerst een LOB vraag bedenken over hun studie- of loopbaankeuze.

Een vraag voor de leerling kan zijn dat hij meer wil weten over het werk een bepaalde sector. Wat voor opleiding je voor een bepaald beroep moet doen en wat je moet worden om een bepaald beroep uit te gaan oefenen. En daarbij waar hij zelf goed in is (volgens anderen).

Om goed een netwerkhulpvraag op te stellen is het belangrijk dat de vraag begint met:

Ik ben op zoek naar iemand die....

Voorbeelden kunnen zijn:

.... meer weet over.

.... werkt als .....

.... mij kan voorstellen aan... die werkt bij...

Door de opdracht klassikaal te starten kun je de vraag uitleggen. De leerlingen schrijven de antwoorden individueel op.

Informatie voor nabespreking

Bespreek met de leerlingen dat het helpt om een bewuste keuze te maken in:

1. Waar je naar toe gaat.
2. Wie daar te ontmoeten en te spreken.
3. Waar je het over wilt hebben.

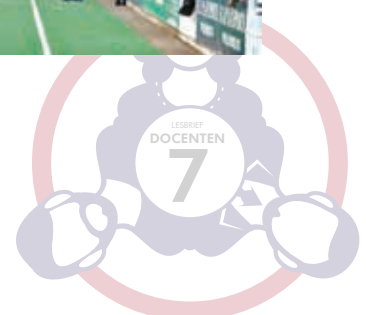
Volg deze stappen altijd in die volgorde.

Je kunt de leerlingen de volgende vragen stellen:

- Wie weet waar hij naar toe kan of moet gaan? Kun je ook vertellen waarom je daar naar toe moet gaan om deze mensen te ontmoeten?
- Heb je dat al een keer gedaan?

Figuur 7 - 3 Voorbeelden van beroepen en plekken

Opdracht 7.4 – Waar ga je straks naar toe?

We leren, op de plekken waar we komen niet altijd de mensen kennen die ons kunnen helpen. Soms moet je naar plekken gaan waar je nog nooit bent geweest, om de mensen te ontmoeten die je kunnen helpen. Dat kunnen allerlei verschillende plekken zijn.

Door na te denken over waar je de mensen die je wilt ontmoeten kunt ontmoeten, kun je ervoor kiezen om ergens naar toe te gaan. Soms weet je nog niet goed wie je wilt ontmoeten, maar word je door andere mensen meegenomen naar plekken. Dat gebeurt vaak omdat je het met deze mensen hebt over wat je leuk vindt, waar je mee bezig bent of waar je naar op zoek bent.

Als je zelf weet wat je leuk of interessant vindt, kun je op zoek gaan naar mensen die je er meer over kunnen vertellen. In de volgende opdracht ga je nadenken waar je de komende maand naar toe zou kunnen gaan om mensen te ontmoeten die je kunnen helpen.

Docenteninstructie

De leerlingen gaven in de vorige oefeningen aan naar welke plekken ze zelf gaan en waar ze het over hebben. Ze dachten ook na over wat ze willen weten en wie ze willen spreken.

In de volgende opdracht moeten de leerlingen nadenken over waar ze naar toe kunnen gaan om de mensen te ontmoeten die hen kunnen helpen.

Help de leerlingen in het benoemen van voorbeelden van plaatsen waar ze naar toe kunnen gaan. Je kunt daarvoor onderstaande voorbeelden gebruiken. Maar ook voorbeelden of toekomstige activiteiten georganiseerd in de woonplaats of regio van de leerling(en) of in het vervolgonderwijs of georganiseerd door je eigen school.

Laat de leerlingen ook aangeven wie ze op deze plek willen ontmoeten en waarom ze denken dat deze mens(en) daar komen.

Voorbeelden van plekken waar de leerlingen naar toe kunnen gaan zijn:

- Een feest in de familie.
- De open dag van een vervolgonderwijsopleiding.
- De open dag van een bedrijf of branche (denk bijvoorbeeld een dag van de zorg).
- Een demonstratie van brandweer / politie / ambulance.
- Een stagemarkt van school.
- Een banenbeurs.
- Mogelijkheid voor proef studeren.

Stap 1.

Laat de leerlingen individueel opschrijven wie ze willen ontmoeten en waar ze dat denken te kunnen doen.

Stap 2.

Laat de leerlingen dit met een klasgenoot bespreken. Vraag de leerlingen om samen nog eens na te denken of ze nog andere plekken kunnen benoemen waar ze de mensen die ze willen spreken kunnen ontmoeten.

Stap 3.

Bespreek de opdracht klassikaal na. Dit kan bijvoorbeeld door van een aantal leerlingen te vragen wat ze hebben opgeschreven of door alle mogelijke antwoorden te verzamelen op het bord of een poster die gedurende langere tijd in het lokaal blijft hangen.

Informatie voor nabespreking.

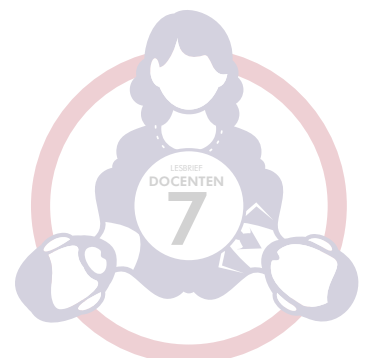
Op allerlei verschillende plekken kun je mensen ontmoeten. Waar je naar toe gaat, bepaalt wie je ontmoet. Door stil te staan bij wat voor mogelijkheden er allemaal zijn om nieuwe mensen te leren kennen, kun je plekken bedenken waar je eerst niet aan had gedacht.

Sommige leerlingen vinden het eenvoudig om plekken te bedenken en op te schrijven. Voor anderen is dit lastiger. Dat kan te maken hebben met schroom of de angst om nieuwe mensen te ontmoeten en niet weten hoe je jezelf daar moet gedragen.

Het hoeft niet heel moeilijk te zijn om naar plekken te gaan om mensen te ontmoeten die kunnen helpen. Deze plekken kunnen ook heel 'dicht bij de leerlingen' liggen. Bijvoorbeeld op verjaardagen, buurtactiviteiten, feestjes van familie of vrienden, activiteiten die door de school of de sport of hobbyclub worden georganiseerd of begeleid. Ze kunnen ook samen met een klasgenoot (met dezelfde interesse) gaan en elkaar op die manier helpen.

Neem voor deze oefening 10 minuten de tijd.

De activiteiten kunnen de leerlingen toevoegen aan hun netwerkactieplan.

Opdracht 7.5 – Help een ander nieuwe mensen te leren kennen

Omdat bijna iedereen het spannend vindt om nieuwe mensen te leren kennen, kun je elkaar daarbij helpen. Soms ken jij al mensen die iemand anders wil leren kennen. Jij kunt de mensen dan helpen met elkaar in contact te komen. Soms ken je iemand die mensen kent die jij graag wilt leren kennen. Je kunt aan ze vragen of ze jou met iemand in contact willen brengen.

Je kunt een ander aan iemand voorstellen en je kunt jezelf laten voorstellen door een ander. Je helpt anderen als je ze aan elkaar voorstelt. Dat vinden ze leuk en jij vindt dat vaak ook leuk.

Docenteninstructie

Je gaat de leerlingen laten oefenen met het voorstellen van anderen aan elkaar. Dat doen we in de vorm van een rollenspel met drie leerlingen.

Tip: Maak kaartjes voor de verschillende rollen in het rollenspel.

Bedenk een fictieve situatie of gebruik onderstaande voorbeelden. De plek waar het gesprekje kan plaatsvinden, kan overal zijn waar mensen samen kunnen komen.

Je kunt met leerlingen een aantal situaties beschrijven waarin zij al zijn geweest (bijvoorbeeld als ze al een bedrijf bezochten of ergens een stage liepen).

Voorbeeld 1

Leerling A: Is heel goed in schaken.

Leerling B: Wil graag leren hoe te schaken.

Leerling C: Stelt leerling A aan leerling B voor, omdat hij denkt dat ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Voorbeeld 2

Leerling A: Werkt bij de Rabobank en speelt de vader van leerling C.

Leerling B: Is een klasgenoot van leerling C en wil graag iets weten over werken bij de bank.

Leerling C: Stelt leerling A aan leerling B voor, omdat hij denkt dat ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Voorbeeld 2

Leerling A: Heeft een bijbaantje bij een zorginstelling en kent veel mensen daar.

Leerling B: Is een klasgenoot van leerling C en wil graag iets weten over werken in de zorg.

Leerling C: Stelt leerling A aan leerling B voor omdat hij denkt dat ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Stap 1.

Klassikale oefening:

- Vraag drie leerlingen om naar voren te komen.
- Leg uit dat ze gaan oefenen hoe het is om mensen aan elkaar voor te stellen.
- Beschrijf één van de bovengenoemde situaties of bedenk zelf een passende.
Of: geef de leerling het kaartje van het rollenspel en laat ze even nadenken over het spelen van de rol.
- Laat drie leerlingen de oefening doen.
- Laat de leerlingen die niet mee doen goed opletten wat er gebeurt.
Laat de leerlingen die toekijken antwoord geven op de volgende vragen:
  - Wat viel je op?
  - Wat ging er goed?
  - Wat kon er beter?

Stap 2:

Bespreek het eerste rollenspel met de klas:

- Was het gemakkelijk om twee mensen aan elkaar voor te stellen?
- Wat was er moeilijk voor degene die de twee personen aan elkaar voorstelde?
- Wat is belangrijk om te weten van de mensen die je aan elkaar wilt voorstellen?
- Vraag aan de andere leerlingen wat ze zagen.
- Wat ging goed? Geef aan wat beter kan.
- Schrijf de opmerkingen van de leerlingen op het bord.

Stap 3:

Bespreek met de klas welke stappen je moet zetten om mensen aan elkaar voor te stellen.

Onderstaande zinnen hoeven niet letterlijk gezegd te worden, maar bieden leerlingen wel structuur. Dat is het belangrijkste. De vragen geven de strekking van de stappen weer. De stappen die je moet zetten om mensen aan elkaar voor te stellen zijn:

1. Benoem wat je gaat doen en stel de twee personen aan elkaar voor.
"Beste <naam persoon 1> dit is <naam persoon 2>."
"Ik wil jullie graag even aan elkaar voorstellen."
2. Benoem waarom je de mensen aan elkaar voor wilt stellen.
Zeg tegen persoon 1: "< Naam persoon 2> *werkt in .../ speelt graag .../ wil meer weten over.../ woont ook in.../ et cetera...*"
3. Benoem waarom je denkt dat het leuk of goed is dat ze met elkaar praten én geef ze een onderwerp om over te praten.
"Jullie *werken beiden in .../ spelen .../ woont ook in...*, dat is volgens mij een leuk onderwerp om het met elkaar verder over te hebben."

OF in het geval dat iemand gericht aan je vroeg om aan de ander te worden voorgesteld:

"<Naam persoon 1> volgens mij kun jij <naam persoon 2> daar heel goed meer over vertellen."

4. Benoem dat je ze veel plezier en succes wenst in hun verdere gesprek.
"Veel plezier met het uitzoeken wat jullie voor elkaar kunnen betekenen"
of "Ik hoop dat jullie iets voor elkaar kunnen betekenen."

Stap 4:

In groepjes oefenen.

Laat de leerlingen groepjes vormen van vier personen.

Laat de groepjes oefenen met het aan elkaar voorstellen van twee mensen.

De vierde leerling van het groepje is de toeschouwer. Nadat de drie leerlingen hebben geoefend, vertelt de vierde leerling wat hij zag en wat hem opviel, welke stappen zijn doorlopen en hoe hij vond dat het ging.

Nadat de leerlingen oefenden met het voorstellen van elkaar aan elkaar, moeten ze de rollen omdraaien, zodat iedereen aan bod komt. Dat kunt u aangeven of u kunt het de leerlingen zelf laten doen.

Laat het groepje nabespreken wat ze hebben ervaren. Laat ze dit opschrijven.

Stap 5:

Bespreek, nadat iedereen heeft kunnen oefenen, de oefening klassikaal na door elk groepje kort te laten vertellen wat zij hebben ervaren en dat te laten delen met de klas.

Informatie voor nabespreking

Doordat je mensen aan elkaar voorstelt, creëer je waarde. Je helpt twee mensen. Doordat ze aan elkaar worden voorgesteld is het voor beiden gemakkelijk verder met elkaar te kunnen praten. Daarvoor moet je een aantal dingen weten en doen.

Voordat je mensen aan elkaar voorstelt is het dus handig om:

- Te weten waarom je mensen aan elkaar wilt voorstellen.
- Te weten wie deze mensen zijn, wat doen ze, wat vinden ze leuk, waar wonen ze, et cetera.
Je hoeft niet alles van ze te weten, maar wel iets.

Als je mensen aan elkaar wilt voorstellen, moet je vooraf weten waarom je dit wilt doen. Daar kunnen vele redenen voor zijn. Dat kan zijn omdat het voor jezelf handig is als twee mensen met elkaar praten. Bijvoorbeeld iemand (een docent of je baas) is heel positief over je en je wilt dat die praat met iemand uit het bedrijf waar jij wilt gaan werken of stagelopen. Soms doe je dat omdat iemand het aan je vraagt. Maar het kan ook zijn dat je denkt dat twee mensen iets voor elkaar kunnen doen of omdat je denkt dat het leuk is als deze mensen met elkaar praten omdat je ze dezelfde hobby of interesse hebben.

Neem voor deze oefening minimaal 30 minuten tot 1 lesuur de tijd.

EVALUATIEFASE

Sluit de les af met een korte evaluatie. Hebben de leerlingen een duidelijker beeld van hoe ze bewust gebruik kunnen maken van het bezoeken van nieuwe plekken om antwoord te krijgen op hun vragen over studie- en loopbaankeuze.

Wist je dat

- Iedereen het spannend vindt om nieuwe mensen te leren kennen.
- We elke dag nieuwe mensen kunnen leren kennen.
- Hoe vaker je nieuwe mensen leert kennen, des te gemakkelijker (en leuker) het wordt.

UITLEG BIJ CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

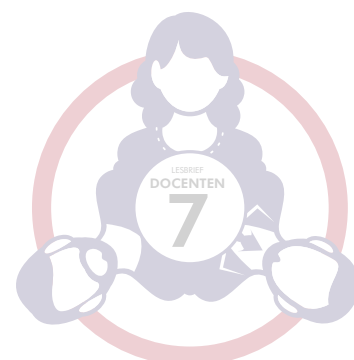
Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.

COLOFON

Het project Stimulering LOB ondersteunt scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) van leerlingen. Het project werd in 2009 opgezet door de VO-raad <<http://www.vo-raad.nl/projecten/stimulering-lob>>, met middelen van het ministerie van OCW. Het project helpt decanen, mentoren en andere leerlingbegeleiders om leerlingen een weloverwogen keuze voor hun vervolgstudie of –loopbaan te laten maken.

Het project stimuleert regionale samenwerking en proberen de deskundigheid in scholen op dit gebied te vergroten. Daarnaast moedigen wij scholen aan een helder beleid op het gebied van LOB te voeren.

Contactgegevens:

VO-raad, project Stimulering LOB
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht

Website:

www.lob-vo.nl

Vormgeving:

Pieters Media

LESBRIEF 7

Leerlingen

project
Stimulering LOB

VO RAAD

LES 7 - NETWERKHOTSPOTS?

Netwerken kan altijd en overal dus waar ga je heen?

Netwerken kun je leren

Vanaf je geboorte hoor je bij anderen, jouw 'sociaal netwerk'. Dat netwerk groeit vanzelf omdat je steeds nieuwe mensen leert kennen met wie je contact houdt. 'Netwerken' doet iedereen van nature. Dat begint met nieuwsgierigheid en interesse in de ander en met willen geven en delen.

Je kent elkaar en daarom sta je ervoor open om aan de mensen die je kent hulp te vragen en te geven. Dat de mensen die je kent voor je klaar staan, dát maakt je netwerk waardevol. Waarom? Omdat de mensen die om je heen staan voor een heel groot deel bepalen welke dingen jij op welke manier in je leven bereikt.

Ze hebben ook invloed op wat jij later wordt. Wie zou jij moeten en willen (leren) kennen om een goede keuze te maken voor een opleiding, beroep en loopbaan? Weten wie je kent is daarom net zo belangrijk als weten wat je talenten zijn en wat je in je leven wilt bereiken. Wie jij kent en wie jou kent, het juiste netwerk hebben, is dus belangrijk om je doelen in het leven te bereiken. Je bent wie je kent.

Maar wat is het juiste netwerk? Dat hangt ervan af wat je wilt bereiken, van je wensen en doelen. Als je weet wat je wilt, dan kun je ervoor zorgen dat je de juiste mensen kent die je verder kunnen helpen. Je leert in deze lesbrieven hoe je dat aanpakt en krijgt inzicht in de vijf vragen die je moet beantwoorden om gericht te kunnen netwerken voor de loopbaan die je wenst:

- Wat wil ik? Weet waarom je iets wilt.
- Wat kan ik? Weet wat je kunt.
- Waar kan ik dat doen? Weet waar je dat via je netwerk vindt.
- Hoe kan ik dat doen? Weet hoe je dat doet.
- Wie kan mij daarbij helpen? Weet wie je daarbij in jouw netwerk kan helpen.

De antwoorden op deze vragen kunnen je dus enorm helpen om mensen te leren kennen die je bij al die andere vragen op weg kunnen helpen. Je kunt je netwerk dus 'zomaar' laten groeien met de mensen die je toevallig tegenkomt. Maar je kunt het toeval ook een beetje helpen en ervoor zorgen dat je de juiste mensen tegenkomt en leert kennen. En zij jou. Want jij bent ook waardevol voor anderen. Ook jij kunt hulp aan anderen geven of mensen in contact brengen met de interessante mensen die jij kent.

Netwerken is het elkaar helpen als de ander dat nodig heeft en erom vraagt. Waarom? Omdat je elkaar kent en dus wat voor elkaar over hebt. Netwerken doe je altijd samen. Hoe je dat allemaal uitzoekt en aanpakt, dat leer in je in deze lesbrieven. Netwerken kun je leren. Zorg dat ook jij er handig in wordt. Je hebt er heel je leven lang plezier van.

Naar de juiste plaatsen gaan

Bij elke relatie die je hebt of begint, doorloop je aldoor de kringloop van het netwerken, de 3 B's: Bouwen, Bevestigen en Benutten. Die kringloop herhaalt zich steeds. Als je nieuwe mensen ontmoet kun je kiezen om te bouwen aan een relatie waar je in de toekomst een beroep op kunt doen. Om te zorgen dat de mensen om je heen iets voor je kunnen doen moet je van je laten horen, bevestigen dat er een relatie tussen jullie is. En je kunt jouw relaties om hulp vragen (benutten).

Nu kan het lijken dat we in de lessen 4, 5, 6 en 7 met alle oefeningen de volgorde van de drie B's door elkaar halen. Dat is niet zo, de volgorde van alle oefeningen klopt. Juist omdat netwerken een kringloop is en we al een netwerk hebben vanaf onze geboorte, beginnen we nooit op 'nul'. Daarom beginnen we in les 4 met oefenen met het benutten van de relaties die je hebt. Daarna laten we je ervaren wat je kunt doen om relaties te houden. Verder besteden we aandacht aan het ontmoeten van nieuwe mensen. En in de laatste les nemen we je mee naar verschillende plekken waar je (on)bekenden ontmoet.

Om succesvol te netwerken, is het belangrijk om daarvoor de juiste plaats te kiezen. Je moet dus aan je netwerk bouwen, contacten bevestigen en benutten. Dat gaat beter als je ook nadenkt over de plek wáár je dat doet. Dus, over waar je eigenlijk zoal komt.

De mensen die je goed kent kom je vaak vanzelf wel tegen: thuis, op school, in de buurt of bij een club. Andersom is dat net zo. Dat is zelfs de reden dat je je huisgenoten, sommige klasgenoten, burens of verenigingsgenoten zo goed kent. Omdat je elkaar steeds opnieuw spreekt, leer je elkaar steeds beter kennen.

We komen eigenlijk niet op zo veel verschillende plekken. Je bezoekt vaak de plekken die je al kent of die bij je dagelijkse routine horen. Maar juist omdat je regelmatig op diezelfde plekken komt, is de hoeveelheid verschillende mensen met wie je daar gesprekken voert ook beperkt. Dat hoeft niet erg te zijn om te leren netwerken. Relaties *bevestigen* gaat dan bijvoorbeeld heel goed. Als je hebt geleerd goede vragen aan mensen te stellen, leer je op die manier ook relaties *benutten*. Maar *bouwen* aan je netwerk, dus nieuwe mensen ontmoeten, gaat minder goed als je steeds op dezelfde plekken komt. Daar moet je dus aandacht aan besteden.

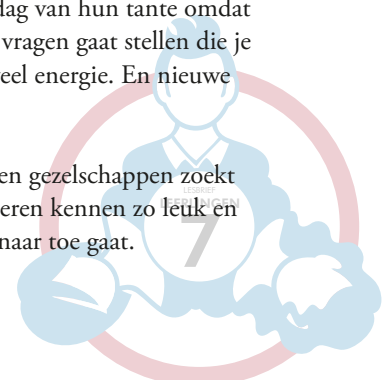
Als je op zoek bent naar informatie over opleidingen en beroepen, is het handig om een netwerk te hebben met veel mensen die juist veel van elkaar verschillen. Mensen die veel van elkaar verschillen kijken allemaal op een andere manier naar jouw vraag. Ze kennen je waarschijnlijk ook allemaal op een andere manier. Daardoor kunnen ze je iets vertellen wat je nog niet wist. Als je een groot netwerk hebt en op veel verschillende plekken komt, is de kans groot dat de mensen die je kent ook inderdaad veel van elkaar verschillen. Als dat niet zo is, kun je beginnen met het *bouwen* aan relaties door op plekken waar je al vaak komt eens een gesprek te voeren met andere mensen.

Overal waar je komt ontmoet je zowel bekenden als onbekenden. Je kunt bijvoorbeeld eens afstappen op iemand die je herkent uit de buurt, uit een andere klas of iemand uit je vereniging die je vaak zag, maar met wie je nog nooit sprak. Soms is het gemakkelijker om je daar aan een nieuw iemand te laten voorstellen, zoals op je bijbaantje (via je baas, en zijn netwerk), op open dagen van scholen (via andere studenten en leraren) of via je ouders (of familieleden). Anderen kunnen je voorstellen aan mensen die zij kennen die je nog niet kent.

Maar soms is het eenvoudig (en beter) om nieuwe mensen te ontmoeten op nieuwe plekken. Soms kom je toevallig op een nieuwe plek. Daar kun je meteen gebruik van maken: tijdens bedrijfsbezoeken of stage bezoeken en bij het bezoeken van open dagen of bedrijven. Daar ontmoet je ook allerlei nieuwe mensen.

Maar nieuwe mensen ontmoeten kun je ook bewust plannen door van tevoren te kiezen waar je naar toe gaat. Je hebt bijna altijd een keus of je naar een plek toe gaat waar je juist bekende of juist nieuwe mensen kunt ontmoeten. Veel mensen gaan bijvoorbeeld niet naar een feestje 'als daar geen andere bekenden komen', maar wel naar de verjaardag van hun tante omdat ze iederéén daar juist wél kennen. Maar dan hoor je juist weinig nieuws, tenzij je al je familieleden vragen gaat stellen die je ze nog nooit eerder stelde. Dat gebeurt niet zo snel. Maar... op nieuwe plekken komen kost juist veel energie. En nieuwe mensen leren kennen nog meer.

Veel mensen vinden dat (daarom) niet leuk. Maar dat valt mee als je naar bijeenkomsten, groepen en gezelschappen zoekt waar mensen komen die dezelfde interesse hebben. In deze les gaan we na hoe we nieuwe mensen leren kennen zo leuk en gemakkelijk mogelijk kunnen maken. Dat doen we door te kijken naar hoe je kunt kiezen waar je naar toe gaat.

Door te kiezen waar je naar toe gaat, breid je je netwerk gericht uit. Je kunt namelijk een beetje plannen in hoeverre de mensen die je tegen zult komen op je lijken of juist veel van je verschillen.

Mensen die op elkaar lijken zoeken elkaar op. Groepen ontstaan of worden opgericht omdat de mensen iets met elkaar (mogen) komen delen. Er is iets dat ze verbindt. En mensen gaan graag naar plekken toe omdat ze daar mensen ontmoeten die hetzelfde leuk vinden. Ze hebben bijvoorbeeld dezelfde hobby's, opleiding, leeftijd, woonomgeving, belangen, interesses of persoonlijke kenmerken. Denk maar eens aan voetbalfans, de buurtvereniging en sportverenigingen.

Zo ontstaan groepen van mensen aan de hand van 'kenmerken' van deze mensen. Als je weet welke soort mensen je wilt ontmoeten, kun je vaak gemakkelijk uitzoeken naar welke plekken je dus toe kunt gaan. Als je bijvoorbeeld meer wilt weten over een bepaalde opleiding of een bepaald beroep, dan kun je uitzoeken waar je mensen kunt tegenkomen met deze opleiding of dit beroep. De kans dat je iets nieuws te weten komt is dan veel groter dan als je internet blijft zoeken of alleen maar folders leest.

Waarom ga je daar naar toe?

We komen door de dingen die we automatisch doen (opstaan, naar school/ werk gaan, hobby's) mensen tegen. Vaak staan we niet stil bij wie we ontmoeten. Als je weet wie je wilt ontmoeten dan sta je eerder en sneller stil bij wie je ontmoet. Je bent dan je ook meer bewust wie je nog niet kent, maar wel wilt leren kennen.

Als je open dagen of banenmarkten bezoekt of als je naar een snuffelstage of naar proefstuderen gaat, dan kom je ook (nieuwe) mensen tegen. Daar denken de meeste mensen niet aan. En dat is zonde!

De meeste mensen kiezen gaan ergens naartoe omdat ze het onderwerp interessant vinden of omdat de locatie dichtbij is en de tijd in de agenda past. Wie zijn de sprekers? Wat is het onderwerp? Past het in mijn agenda?

Maar wie kijkt er naar wie er zal zijn op de plekken waar je heen gaat? Of hoeveel tijd er is om te praten met de mensen die er komen? Dat zijn minimaal net zo belangrijke argumenten om ergens wel of niet naar toe te gaan.

Om mensen te ontmoeten, moet je ergens naar toe gaan. Je moet naar buiten, de wereld in. Plekken opzoeken waar je mensen kunt ontmoeten die je kunnen helpen. Waar je het beste naar toe kunt gaan, hangt af van dat wat je zoekt én welke mensen je dus kunnen helpen.

Als je nieuwe mensen wilt leren kennen, dan moet je naar plekken toe gaan waar je normaal gesproken niet komt. Er zijn heel veel plekken waar je naar toe kunt gaan om mensen die je nog niet kent te leren kennen.

Door te kiezen waar je naar toe gaat, breid je je netwerk gericht uit. Je kunt namelijk een beetje plannen in hoeverre de mensen die je tegen zult komen op je lijken of juist veel van je verschillen. En hoe meer de mensen van jezelf verschillen, des te beter ze je (vaak) kunnen helpen.

Als je naar nieuwe plekken toe wilt gaan, dan begint het met na te denken wat voor mensen je wilt ontmoeten. Wat voor mensen zijn het, wat voor opleiding of beroep hebben ze (gedaan), hoe oud zijn ze, waar wonen of werken ze? Daarna kun je gaan zoeken. Dat doe je door naar mensen te vragen via degenen die je kent of je zoekt via internet:

1. Waar je deze mensen kunt ontmoeten
Welke plekken en welke (geografische) regio?
2. Wat het doel van de bijeenkomst of plek is.
Heeft het een zakelijk doel of is het een informele bijeenkomst?
3. Passen de mensen bij jezelf?
Wie komen er (hoe oud zijn ze en wat vinden ze leuk) en sluit dat bij jezelf aan of juist niet?
Hoe lijk jij op de mensen die er komen?
4. Hoe vaak vinden de bijeenkomsten plaats?
Is het bijvoorbeeld eens per jaar, eens per kwartaal of eens per maand. Hoe groot is dus de kans dat je iemand (meerdere keren) kunt ontmoeten?

Opdracht 7.1 - Wie kun je waar tegenkomen?

Overall ontmoet je mensen. Op de ene plek is het logischer om iemand te (kunnen) ontmoeten dan op de andere plek.

Hieronder vind je twee verschillende lijstjes. Eén lijstje met mensen met beroepen en een ander lijstje met plekken waar we deze mensen tegen (kunnen) komen.

Geef aan waar jij denkt dat je de mensen met deze beroepen kunt tegenkomen. Doe dit door de cijfers met een lijntje te verbinden met de letters.

Beroepen

1. Verkoper (winkel)
2. Ondernemer
3. Timmerman
4. Dierenarts/dierenverzorger
5. Verpleegkundige
6. Kraamzorg
7. Kapster
8. Lasser
9. Graafmachinist
10. Leraar
11. Onderwijsassistent
12. Advocaat
13. Arts
14. Medewerker in de horeca / een hotel
15. Docent
16. Gamedesigner
17. Milieudeskundige
18. Financieel adviseur
19. Vliegtuigengineer
20. Brandmanagers/
Communicatiespecialist

Plekken

- A. Bijeenkomsten van een ondernemersvereniging
- B. De open dag van aannemer in de bouw
- C. Een restaurant/ hotel
- D. De open dag van een school
- E. Ziekenhuis
- F. Beurs of evenement voor de metaalindustrie
- G. Beurs of evenement voor de weg en waterbouw
- H. Op een bedrijvenbijeenkomst op school
- I. Bij een verpleeghuis
- J. Op de verjaardag van een oom/ tante
- K. Open dag van HBO rechtenstudie
- L. Op de buurt barbecue
- M. Bij de hockeyclub
- N. Op het voetbalveld
- O. Bij de schaakclub
- P. Bij een beurs of evenement voor de zorg
- Q. Bij een beroepenbeurs op school

Op welke plek denk je de meeste beroepen tegen te kunnen komen, en waarom?

Figuur 7 - 1 Voorbeelden van beroepen en plekken

Opgdracht 7.2 – Waar kom jij mensen tegen?

Je komt dagelijks en wekelijks op (veel) verschillende plekken. Je bent je daarvan niet altijd bewust. Daarom kijken we daar nu naar.

Beantwoord de volgende vraag:

Op welke plekken was jij in de afgelopen maand? Waar kom je mensen tegen?

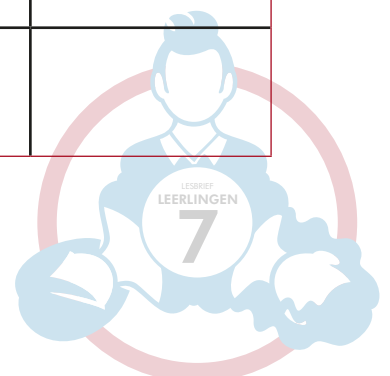
	Waar ga jij naar toe? Waar ontmoet je mensen?
<i>Voorbeeld</i>	<i>Een informatiemiddag over een vervolgopleiding</i>
Plek 1	
Plek 2	
Plek 3	
Plek 4	
Plek 5	
Plek 6	
Plek 7	
Plek 8	
Plek 9	
Plek 10	

Wie kom je waar tegen?

Geef per plek aan welke mensen je daar tegenkomt.

Geef aan hoe oud de mensen (ongeveer) zijn, welk beroep ze hebben, welke opleiding ze volgden en welke hobby's of interesses ze hebben.

Plekken	Gemiddelde Leeftijd	Beroepen van mensen	Opleiding van mensen	Hobby's en interesses
<i>Voorbeeld</i>	<i>Tussen de 25 en 65 oud</i>	<i>Heel divers veel manager en directie in de bouw en techniek</i>	<i>HBO en universitair</i>	<i>Hardlopen, zeilen, theater bezoeken.</i>
Plek 1				
Plek 2				
Plek 3				
Plek 4				
Plek 5				
Plek 6				
Plek 7				
Plek 8				
Plek 9				
Plek 10				

Kijk nu eens goed naar de lijstjes die je net invulde.

Versillen de mensen die je ontmoet veel van elkaar of juist niet? Waarin verschillen ze van elkaar?

Wat zijn de grootste overeenkomsten tussen die mensen?

Wat voor hulp kun je krijgen, voor je studie- en loopbaankeuzes, van de mensen die je tegenkomt op de plekken die je opschreef?

Voorbeelden van hulp zijn:

- Advies en praten over waar je goed in bent.
- Advies en informatie over wat je moet kunnen voor een bepaald beroep.
- Advies en informatie over welk beroep of welke sector bij je past.
- Tijd van iemand krijgen om met hem te praten over waar je goed in bent.
- Tijd van iemand krijgen om met hem te praten over een ervaring die je hebt opgedaan.
- Advies over wat je nog moet leren voor een bepaald beroep.
- Contacten bij bedrijven waar je later misschien kunt gaan werken.
- In contact kunnen komen met mensen die een beroep dat je leuk lijkt uitoefenen.

Schrijf hieronder op wat voor hulp je kunt krijgen voor je studie- en loopbaankeuzes van de mensen die je nu al kent van de plekken waar je al komt.

.....

.....

.....

.....

Opdracht 7.3 - Wie kunnen jou helpen?

In de vorige opdracht keek je naar wie je waar tegenkomt én welke mensen je dus zouden kunnen helpen. Nu gaan we het omdraaien. Wie heb je nodig en waar kom je die mensen tegen?

Als we weten wat we willen, weten we ook wie ons daarbij kunnen helpen. We kunnen dus een plan maken wie we willen (leren) kennen. Als wij de mensen die we nodig hebben kennen, kunnen we ze om hulp vragen. Als we de mensen die we nodig hebben nog niet kennen, moeten we ze leren kennen.

Weet jij al wat je later wilt worden? Heb je al een idee welke sector of (vervolg)opleiding je gaat kiezen? Heb je een idee in welke sector je wilt werken? Dat zijn veel vragen over je toekomst. Vragen die lastig of eenvoudig zijn te beantwoorden. De mensen die je kent én mensen die je nu nog niet kent kunnen je daarbij helpen.

Deed je eerder lesbrief 5, neem dan daaruit je studie- of loopbaankeuzevraag en geef antwoord op de volgende vragen.

Deed je lesbrief 5 nog niet? Bedenk dan waar je hulp bij kunt gebruiken in je studie- of loopbaankeuze. Denk aan informatie waar je naar op zoekt bent over een beroep of over een opleiding. Of wil je van anderen horen waar je goed in bent?

Zo'n vraag naar iemand die jou kan helpen begint met: *Ik ben op zoek naar iemand die....*

.... meer weet over werken in de verzorging.

.... werkt als lasser.

1. Schrijf hier de vraag om hulp die je hebt op.
Ik ben op zoek naar iemand die .....

Geef nu antwoord op de volgende vragen:

2. Welke mensen kunnen je helpen? (Mensen die je al kent of mensen die je nog niet goed kent?). Welk beroep hebben deze mensen? Welke opleiding volgden ze? Hoe oud zijn ze?

.....
.....

Waar kun je deze mensen tegenkomen?

Welke hobby's hebben ze (denk je)?

Als je dat niet weet, wie kan je vertellen waar deze mensen komen?

(Jij kunt dit nu of later opzoeken, als je er nog geen idee van hebt.)

.....
.....

3. Ken je iemand via wie je aan deze mensen kan worden voorgesteld?
Kennen je ouders of opvoeders deze mensen misschien, of je vakdocent of decaan?

.....
.....

Opdracht 7.4 – Waar ga je straks naar toe?

Op de plekken waar we komen, leren we niet altijd de mensen kennen die ons kunnen helpen. Soms moet je naar plekken gaan waar je nog nooit bent geweest om de mensen te ontmoeten die je kunnen helpen. Dat kunnen allerlei verschillende plekken zijn.

Waar kun je de mensen die je wilt ontmoeten vinden? Als je dat bedenkt, dan kun je naar die plekken toe gaan. Soms weet je nog niet goed wie je wilt ontmoeten, maar nemen andere mensen je mee naar zulke plekken. Dat gebeurt vaak omdat je het met deze mensen hebt over wat je leuk vindt, waar je mee bezig bent of waar je naar op zoek bent. Als je zelf weet wat je leuk of interessant vindt, kun je op zoek gaan naar mensen die jou daarover meer kunnen vertellen.

In de volgende opdracht denk je na over waar je in de komende maand naar toe zou kunnen gaan om mensen te ontmoeten die je kunnen helpen.

Schrijf op waar je de komende maand naar toe kunt gaan en wie jij daar denkt te kunnen ontmoeten.

Wie te ontmoeten	Waar te ontmoeten
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Opdracht 7.5 – Help een ander nieuwe mensen te leren kennen

Omdat bijna iedereen het spannend vindt om nieuwe mensen te leren kennen, kun je elkaar daar bij helpen. Soms ken jij al mensen die iemand anders ook wil leren kennen. Jij kunt helpen om ze met elkaar in contact te brengen. Soms ken je iemand die anderen kennen die jij ook wilt leren kennen. Dan vraag je aan die persoon of hij je met die ander in contact wil brengen.

Je kunt een ander aan iemand voorstellen en je kunt jezelf laten voorstellen door een ander. Je helpt anderen als je ze aan elkaar voorstelt. Dat vinden ze leuk en jij vindt dat vaak ook leuk.

Je gaat nu oefenen door mensen aan elkaar voor te stellen.

Geef na de oefening antwoord op de volgende vragen:

Mensen aan elkaar voorstellen doe je omdat:

.....
.....
.....

Wat is er belangrijk om te weten als je mensen aan elkaar voorstelt?

.....
.....
.....

Waarom zou je eigenlijk mensen aan elkaar voor willen stellen?

.....
.....
.....

Welke stappen zet je als mensen aan elkaar voor wilt stellen?

.....
.....
.....

Wist je dat

- Iedereen het spannend vindt om nieuwe mensen te leren kennen.
- We elke dag nieuwe mensen kunnen leren kennen.
- Hoe vaker je nieuwe mensen leert kennen, des te gemakkelijker (en leuker) het wordt.

Begrippenlijst

Ontmoetingstijd   De beschikbare tijd op bijeenkomsten om mensen te spreken.

UITLEG BIJ DE CREATIVE COMMONS-LICENTIES

De materialen en kennis die La Red levert in het kader van dit project worden beschikbaar gesteld onder een Creative Commons-licentie. Dit betekent dat alle scholen het materiaal vrijelijk kunnen gebruiken, maar dat het niet commercieel verhandeld mag worden en er ook geen afgeleide producten van gemaakt mogen worden. De naam van La Red B.V. wordt in al het materiaal vermeld met deze licentie erbij.

De iconen van de Creative Commons hebben de volgende betekenis.

Naamsvermelding. We staan anderen toe om dit werk waar wij auteursrecht op hebben te kopiëren, distribueren, vertonen, en op te voeren maar uitsluitend als wij vermeld worden als maker.

Onze naam mag als volgt vermeld worden: ontwikkeld door La Red B.V. in opdracht van de VO-raad (www.lared.nl en www.vo-raad.nl).

Niet-commercieel. Anderen mogen dit werk kopiëren, vertonen, distribueren en opvoeren, mits niet voor commerciële doeleinden.

Geen Afgeleide Werken. Anderen mogen dit werk kopiëren, distribueren, vertonen en opvoeren mits het werk in de originele staat blijft. Het is niet toegestaan dat anderen dit werk gebruiken als basis voor nieuw materiaal.